

לאומי | דוחות כספיים מאוחדים

2019

דוח זה אינו מהווה דוח תקופתי בהתאם לתקנות ניירות ערך (דוחות תקופתיים ומידיים), התש"ל-1970. הדוח התקופתי (אשר כולל את כל הפרטים לגבי דירקטורים ונושאי משרה בכירה הדרושים לפי הוראות בנק ישראל) דוח על הסיכונים והערכת האקטואר של זכויות עובדים נמצאים באתר מגנ"א של רשות ניירות ערך www.magna.isa.gov.il. הדוח על הסיכונים ותיאור המאפיינים העיקריים של מכשירי הון פיקוחיים שהונפקו נכללים באתר האינטרנט של הבנק בכתובת: www.leumi.co.il אודות < מידע כספי > גילוי לפי נדבך 3 של באזל ומידע נוסף על סיכונים.

בנק לאומי לישראל בע"מ וחברות מוחזקות שלו
דוח כספי שנתי 2019
תוכן העניינים

עמוד

5

דבר יו"ר הדירקטוריון

דין וחשבון של הדירקטוריון והנהלה

א. סקירה כללית, יעדים ואסטרטגיה

7

תיאור עסקי קבוצת לאומי

8

היעדים והאסטרטגיה העסקית

9

מגמות מרכזיות בסביבת הפעילות

11

מידע כספי תמציתי ומדדי ביצוע עיקריים

13

מידע צופה פני עתיד בדוח הדירקטוריון והנהלה

13

סיכונים עיקריים הגלומים בפעילות הבנק

ב. הסבר וניתוח לתוצאות ולמצב העסקי

14

מגמות, תופעות, התפתחויות ושינויים מהותיים

16

סיכונים מובילים ומתפתחים בסביבת הפעילות

17

שינויים עיקריים בשנה החולפת

19

שינויים מהותיים בסעיפים בדוחות הכספיים

20

התפתחויות מהותיות בהכנסות, בהוצאות וברוח כולל אחר

26

המבנה וההתפתחות של הנכסים, ההתחייבויות, ההון והלימות ההון

41

מגזרי פעילות - גישת הנהלה

44

מגזרי פעילות פיקוחיים

47

חברות מוחזקות עיקריות

ג. סקירת הסיכונים

51

החשיפה לסיכונים ודרכי ניהולם

53

סיכוני אשראי

73

סיכוני שוק

79

סיכון נזילות ומימון

83

סיכונים תפעוליים

85

סיכונים אחרים

ד. מדיניות ואומדנים חשבונאיים קריטיים, בקרות ונהלים

92

מדיניות חשבונאית ואומדנים בנושאים קריטיים

96

בקרות ונהלים לגבי הגילוי בדוח הכספי

97

דירקטוריון

98	Certification הצהרה
101	דוח הדירקטוריון והנהלה בדבר בקרה פנימית על דיווח כספי
102	דוח רואי החשבון המבקרים המשותפים - לבעלי המניות בדבר הבקרה הפנימית על דיווח כספי
דוחות כספיים	
103	דוח רואי החשבון המבקרים המשותפים לבעלי המניות - דוחות כספיים שנתיים
105	דוח רווח והפסד מאוחד
106	דוח מאוחד על הרווח הכולל
107	מאזן מאוחד
108	דוח על השינויים בהון מאוחד
110	דוח על תזרימי מזומנים מאוחד
113	פירוט הביאורים
ממשל תאגידי, פרטים נוספים ונספחים	
א. ממשל תאגידי	
286	חברי דירקטוריון הבנק
288	שינויים בדירקטוריון
290	חברי הנהלת הבנק ותפקידיהם
291	מבקרת פנימית
294	שכר רואי חשבון המבקרים
295	מדיניות תגמול נושאי משרה
296	שכר נושאי משרה בכירה
ב. פרטים נוספים	
300	תרשים חברות מוחזקות עיקריות והשקעות של הבנק
301	השליטה בבנק
303	רכוש קבוע ומתקנים
304	נכסים לא מוחשיים
305	משאבי אנוש
308	מבנה ארגוני
310	הליכים משפטיים
310	הסכמים מהותיים
311	חקיקה ורגולציה הנוגעת למערכת הבנקאית
318	דירוג האשראי
319	מגזרי פעילות עיקריים לפי גישת הנהלה - פרטים נוספים
ג. נספחים	
324	שיעורי הכנסות והוצאות וניתוח השינויים בהכנסות והוצאות ריבית
328	דוח רווח והפסד מאוחד לרבעון - מידע רב רבעוני
331	מאזן מאוחד לסוף רבעון - מידע רב רבעוני
332	דוח רווח והפסד מאוחד - מידע רב שנתי
333	מאזן מאוחד - מידע רב שנתי
334	מילון מונחים
344	אינדקס

דבר יו"ר הדירקטוריון

בשם דירקטוריון והנהלת הבנק אני גאה להביא בפניכם את הדוח הכספי המסכם את ביצועי קבוצת לאומי לשנת 2019. דוח זה משקף את היישום המוצלח של אסטרטגיית קבוצת לאומי, כפי שהתווה הדירקטוריון, על ידי הנהלת הבנק ועובדיו.

ביום 30 ביוני, 2019, בחר בי דירקטוריון בנק לאומי ליושב ראש הדירקטוריון לאחר שכיחתי לחבר דירקטוריון החל מספטמבר 2014. דבר היושב ראש מהווה עבורי הזדמנות נוספת להודות לחברי הדירקטוריון על הזכות והאחריות שהופקדו בידיי, ולהודות למר דוד ברודט ולגברת רקפת רוסק עמינח על הובלתם את הדירקטוריון והנהלת הבנק במקצועיות ובהצלחה רבה אל מול אתגרים ותמורות רבים שעברה המערכת הבנקאית. כמו כן, ברצוני לאחל למר חנן פרידמן הצלחה רבה בהמשך מיצוב הבנק כמוביל במערכת הבנקאית בארץ, בחדשנות העסקית והדיגיטלית, ובמחויבות החברתית והתאגידית לכלל מחזיקי העניין, לרבות המשקיעים, הלקוחות, העובדים, והקהילה בקרבה אנו פועלים.

תפקיד יושב ראש דירקטוריון לאומי מהווה עבורי הגשמה של פסגה מקצועית ואישית נוספת. אני חש גאווה גדולה וכבוד רב לעמוד בראש לאומי, וכן אחריות לוודא כי ערכי הבנק יישמרו וימשיכו לבוא לידי ביטוי על כל צעד ושעל בעשייתו של הבנק. ברצוני להדגיש את מחויבותי להצלחת הבנק כמכלול, וכן להצלחת העובדים ויכולת הגשמתם העצמית והמקצועית כאינדיבידואלים.

הייחודיות של לאומי טמונה במספר רבדים, אשר כמכלול הופכים אותו לאבן יסוד בכלכלה, במשק, ובתרבות הישראלית. ראשית, הבנק התברך בעובדים מוכשרים, חרוצים ונאמנים אשר עשייתם המאומצת והבלתי מתפשרת מאפשרת להנהלת הבנק להשיג את היעדים המתגרים שעומדים לפתחו. המשאב האנושי הוא הנכס המשמעותי של לאומי. עובדי הבנק מהווים פסיפס אנושי המשקף את האוכלוסייה הישראלית שהינה כור היתוך המאפשר מגוון תרבויות, אמונות, ודתות. שנית, הנהלת הבנק מתאפיינת בתרבות ייחודית המורכבת מחתירה מתמדת למצוינות עסקית לצד הוגנות ואחריות חברתית לקהילה. שילוב זה מאפשר להנהלה ליישם חזון ומדיניות פורצי דרך עסקית לטובת לקוחותיה לצד חיזוק ותרומה לכלל האוכלוסיות בחברה. שלישית, לאומי מתאפיין בפתיחות מחשבתית, סובלנות, הכלה, ובחינה של מגוון דעות בבנק.

קבוצת לאומי מסכמת את שנת 2019 ברווח נקי של 3,522 מיליון ש"ח, המשקף תשואה על ההון של 9.8%. עיקר ההכנסות והרווחיות נובעות מפעילות בעסקי הליבה. לאומי המשיך גם השנה לחלק דיבידנד לבעלי מניותיו, כאשר השנה חולק דיבידנד בגובה של 40% מהרווח הנקי ואשר הסתכם בכ-1.4 מיליארד ש"ח. בנוסף בוצעה במהלך השנה רכישה עצמית של מניות בהיקף של 700 מיליון ש"ח, כך שהיקף ההחזר למשקיעים בצורת דיבידנד ורכישה עצמית הסתכם לכ-2.1 מיליארד ש"ח. תוצאות אלו הושגו ברקע אתגרים ושינויים במערכת הבנקאית, מבית ומחוץ, רגולטוריים וטכנולוגיים, עסקיים וצרכניים המצריכים נחישות ודבקות במטרה, לצד פתיחות מחשבתית ודינמיות לגבי דרכי הפעולה בהם יש לנקוט להשגת היעדים. שינויים אלו צפויים להמשיך ולהתרחש בעתיד, ואנו בלאומי פועלים בהתמדה להתאמת המודל העסקי למציאות המשתנה.

בשנים האחרונות ישנה התעצמות במגמה של פתרונות בנקאיים מבוססי טכנולוגיה (כגון BigTech ו-FinTech) אשר מאפשרים הזדמנויות לשיתופי פעולה מגוונים וחדשניים ומגבירים תחרות לטובת הצרכן. חלק מפתרונות אלו מפותחים על ידי רגולטורים שונים, ברמת אדיקות שונה, ויש לקיים דיון יסודי ובצורה מושכלת בין כלל מחזיקי העניין, מתוך שותפות ואחריות משותפת ליציבותה וחוסנה של המערכת הבנקאית והשפעתה על כלל המשק וציבור הלקוחות.

במהלך שנת 2019 קבוצת לאומי המשיכה להנהיג בנקאות יוזמת וחדשנית עבור לקוחותינו וברצוני להדגיש חלק מההישגים והאירועים בתקופה זו.

העמקת טיב הקשר ושיפור מתמיד ברמת השירות לו זוכים לקוחותינו, הן באופן דיגיטלי והן בעת ההגעה לסניפים, עומדים בראש סדר העדיפויות שלנו ומהווים נר לרגלינו ביישום חזון לאומי להנהיג בנקאות יוזמת וחדשנית עבור הלקוחות. במהלך השנה שדרגנו והשקנו את האפליקציות לאומי טרייד למסחר בניירות ערך בארץ ובעולם, Invest למסחר במניות בארה"ב, PAY לשימוש בבתי העסק, וגודיז להטבות המותאמות להעדפותיהם של הלקוחות. כמו כן, אפשרנו ללקוחות ליטול משכנתא וכן להזמין תור בסניף, וזאת באמצעים דיגיטליים לנוחותם. במקביל לתהליכים הדיגיטליים שאנו נוקטים לשם שיפור השירות, אנו ממשיכים להיות מחויבים במתן שירות יעיל ומסור ללקוחותינו אשר מעדיפים שירות בסניפים המפוזרים ברחבי הארץ או באמצעות מענה טלפוני.

במסגרת חיזוק השירות ללקוחות העסקיים, החטיבה העסקית השלימה בתחילת שנת 2020 את פרויקט "עוצמה לעסקים", אשר מטרתו לשפר את השירות ללקוח ולאפשר מענה מהיר ומותאם לצרכיו.

במהלך שנת 2019 הושקה חטיבת תפעול המרכזת את הפעילות התפעולית של הבנק מתוך מטרה לשפר את חוויית השירות, לקצר את סגירת מעגל הטיפול ולהבטיח מקצועיות מרבית עבור הלקוחות. מרכז התפעול מאפשר לקווי העסקים להתמקד בפיתוח הקשר והתאמת פתרונות ללקוחות, מפחית עלויות תפעוליות, ומצמצם סיכונים תפעוליים. פעילות חטיבה זו מאופיינת בשילוב כלים טכנולוגיים מתקדמים לצד יכולות המשאב האנושי.

חטיבת תפעול הועברה בסוף 2019 למתחם קש"ב בעיר לוד כחלק מהעברת כלל מטה הבנק למתחם זה שיושלם בשנים הקרובות. כמו כן, כחלק ממעבר זה, החל משנת 2020 מתקיימות חלק משיבות הדירקטוריון במתחם קש"ב. עבורנו מדובר בזכות גדולה להיות שותפים להצעת העיר לוד קדימה עסקית וחברתית.

קבוצת לאומי גאה מאוד על הנפקת כתבי התחייבות נדחים שמוכרים כ-Tier 2 (אג"ח CoCo) בתחילת שנת 2020 בסכום כולל של כ-750 מיליון דולר. מהלך זה מעיד, הלכה למעשה, על האמון, הביטחון, והמוניטין הרב שלו זוכים לאומי והנהלתו בשווקים הבינלאומיים. מהלך ראשוני זה למערכת הפיננסית בישראל משקף את חוזקה של כלכלת ישראל.

המשק הישראלי המשיך להפגין עוצמה במהלך 2019, כך למשל התל"ג צמח בשיעור ריאלי של כ-3.3% והשקל התחזק ב-7.8% ביחס לדולר, ב-3.9% ביחס לליש"ט, וב-9.5% ביחס לאירו, בעוד ריבית בנק ישראל נותרה על כנה בשיעור של 0.25%. במגמה העולמית, הבנק המרכזי של ארה"ב הוריד במחצית השנייה של השנה את הריבית 3 פעמים לטווח של 1.75%-1.50%. עתיד הצמיחה בפעילות התעשייתית בעולם שהתרחשה במהלך 2019 נמצא באי ודאות לאור התפשטות וירוס הקורונה, השפעת ה-BREXIT, ומלחמת הסחר העולמית.

קבוצה פיננסית בעלת השפעה על התרבות העסקית והציבורית בישראל, אנו רואים במחויבותנו לקהילה עוגן חברתי וערכי שנמשיך לטפח כפי שנעשה בלאומי מאז היווסדו. במסגרת זו, אנו פועלים לחיזוק החינוך, הצעת "דור המחר", וקידום הגיל השלישי תוך שותפות אסטרטגית עם עמותות חברתיות רבות (כגון "אחריו", "לתת", "פעמונים", "אמץ לחם", ועוד). השקעת לאומי בקהילה בשנת 2019 הסתכמה בכ-48 מיליון ש"ח ומעל לכ-4,400 מעובדי לאומי התנדבו במהלך השנה החולפת בהיקף של כ-40,000 שעות פעילות במגוון רחב של פעילויות בקהילות שונות.

ברצוני להוקיר את המסירות והמקצועיות של חברי הדירקטוריון, ההנהלה, ועובדי הקבוצה בהשגת היעדים, אשר יבטיחו את המשך מיצוב לאומי כגוף המוביל במערכת הבנקאית, המעניק את שירותי הבנקאות הטובים, החדשניים, המקצועיים והדיגיטליים ביותר עבור לקוחותינו.

זוהי הזדמנות מצוינת עבור הדירקטוריון, ההנהלה והעובדים בלאומי להביע את תודותינו העמוקות לקהל לקוחותינו הרחב והמסור, המשקף את כלל האוכלוסייה בישראל, על האמון הרב שהם ממשיכים להעניק לנו. כמו כן, ברצוננו להודות למשקיעים של לאומי על האמון המתמשך שהם מביעים בעשייתנו ובדרכנו.

ד"ר סאמר חאג' יחיא
יו"ר הדירקטוריון

26 בפברואר 2020

דין וחשבון של הדירקטוריון והנהלה סקירה כללית, יעדים ואסטרטגיה תיאור עסקי קבוצת לאומי

בנק לאומי וחברות הבנות שלו מהווים את אחת הקבוצות הבנקאיות הגדולות בישראל, ומנהלים פעילות שהחלה לפני 118 שנים. קודמתו של הבנק, חברת אנגליא פלשתינה, הוקמה בלונדון בשנת 1902 על ידי אוצר ההתיישבות היהודים, ג'ואיש קולוניאל טרסט לימיטד, קודמתה של אוצר התיישבות היהודים בע"מ¹.

הבנק מוגדר כתאגיד בנקאי על פי חוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א-1981, והוא בעל רישיון בנק על פי החוק האמור. כ"בנק" וכ"תאגיד בנקאי" מודרכת ותחומה פעילותו של הבנק במערכת של חוקים, צווים ותקנות, בהם בין היתר, פקודת הבנקאות, חוק בנק ישראל, חוק הבנקאות (רישוי) וחוק הבנקאות (שירות ללקוח), וכמו כן בהוראות, כללים, הנחיות והבעות עמדה של המפקח על הבנקים.

קבוצה בנקאית מובילה בישראל, ובמטרה להשיג רווחיות נאותה לאורך זמן, לאומי בוחן כל העת את המגמות והשינויים בסביבה העסקית בה הוא פועל, ומגבש אסטרטגיה המתמודדת עם שינויים אלו.

למימוש האסטרטגיה, הבנק מאורגן בשלושה קווי עסקים מרכזיים הממוקדים בפלחי שוק שונים, כאשר כל קו עסקים מתמחה במתן שירותים בנקאיים ופיננסיים למגזר לקוחות מסוים, זאת לצד פעילות חברות הבנות בחו"ל ובישראל:

- 1. הבנקאות הקמעונאית** מתמקדת במתן שירותים בנקאיים בעיקר למשקי בית (כולל משכנתאות), ללקוחות עתירי נכסים (Private Banking) ולעסקים קטנים. הבנקאות הקמעונאית בנויה באופן שמאפשרת התאמה אישית לצרכי הלקוחות על ידי מתן חוויית לקוח רב ערוצית אינטגרטיבית, בערוץ הסניפי ובערוצים הישירים (סלולר, אינטרנט, לאומי CALL, מסופים, עמדות מידע וכספומטים).
- 2. הבנקאות העסקית** מתמקדת במתן שירותים לתאגידים ישראליים ובינלאומיים בהיקפי פעילות שונים ובמגוון תחומי עיסוק. מטרת הבנקאות העסקית הינן לשרת את מגוון הלקוחות במכלול השירותים הפיננסיים והבנקאיים הנדרשים להם, תוך ייזום מעורבות של היחידות השונות בקבוצת לאומי בארץ ובחו"ל, כאמצעי להגדלת מגוון המוצרים והשירותים המוצעים ללקוחות.
- 3. בנקאות שוקי הון וניהול פיננסי** עוסקת בניהול הנוסטרו של הבנק ובנוסף בהפעלת כלל חדרי העסקאות בבנק במטרה לתת שרות ללקוחות הפועלים בשוקי ההון והכספים, לרבות הלקוחות המוסדיים. ניהול ההשקעות הריאליות מתבצע בעיקר באמצעות חברת לאומי פרטנרס.

בנוסף לקווי העסקים המנוהלים בבנק, לאומי פועל באמצעות חברות הבנות בארץ ובחו"ל:

פעילות חברות הבנות בארץ - כללה בשנת 2019 פעילות השקעות ריאליות, חיתום ובנקאות השקעות המבוצעת באמצעות לאומי פרטנרס. בהתאם לחוק להגברת התחרות ולצמצום הריכוזיות בשוק הבנקאות בישראל, מכר לאומי בחודש פברואר 2019 את אחזקותיו בלאומי קארד.

למידע בנוגע להסכם המכירה האמור, ראה פרק [חברות מוחזקות עיקריות, לאומי קארד כדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2018](#).

פעילות חברות הבנות בחו"ל - מבוצעת באמצעות חברות הבנות לאומי ארה"ב ולאומי בריטניה, אשר הפעילות העיקרית שלהן הינה הענקת אשראי ללקוחות עסקיים, מסחריים ועסקים קטנים. בתקופת הדוח נעשתה הפעילות גם באמצעות לאומי רומניה, אשר הבנק השלים את מכירתה ביום 10 ביולי 2019. לפרטים ראה פרק [חברות מוחזקות עיקריות, בנק לאומי רומניה](#) להלן. בנוסף, הבנק מפעיל נציגות בסין.

קבוצת לאומי מתמודדת בשוק תחרותי בכל מגזרי הפעילות. המתחרים העיקריים הנם בנקים ישראליים אחרים, אולם במגזרי פעילות מסויימים קיימים ומתווספים כל העת מתחרים נוספים, כגון: בנקים זרים, מתחרים חוץ בנקאיים, גופים מוסדיים אחרים ופתרונות מבוססי טכנולוגיה (חברות Fintech).

משרד רואי החשבון סומך חייקין וקוסט פורר גבאי את קסירר משמשים כרואה החשבון המבקרים המשותפים של הבנק. משרד רואי החשבון סומך חייקין משמש כרואה החשבון המבקר של הבנק החל משנת 1950.

משרד רואי החשבון קוסט פורר גבאי את קסירר, לרבות משרדים קודמים שפעילותם שולבה בו, שימש כרואה החשבון המבקר של הבנק החל משנת 1955, ככל הידוע. החל משנת 2003, בעקבות רכישה, קוסט פורר גבאי את קסירר חותם בשמו הנוכחי.

¹ אוצר התיישבות היהודים בע"מ הייתה בעלת השליטה בבנק לפני השוואת זכויות ההצבעה בבנק בשנת 1991. בשנת 1993, רוב המניות בבנק הועברו לבעלות המדינה בהתאם לחוק המניות הבנקאיות שבהסדר (הוראת שעה), התשנ"ד-1993. ביום 3 בספטמבר 2007, חדלה החברה מלהיות בעלת עניין בבנק.

היעדים והאסטרטגיה העסקית

החזון של לאומי

“להנהיג בנקאות יוזמת וחדשנית עבור הלקוח”

בבסיס החזון עומדת השאיפה לעצב מערכת עסקית דינמית, המשלבת את ערכי הבנק עם חדשנות מוצרית וטכנולוגית. מערכת שתהיה עבור לקוחותינו מקום בו יוכלו למצוא את המענה הטוב והמתאים ביותר לצרכיהם הפיננסיים. זאת תוך חתירה לרווחיות נאותה, שמירה על יציבות הבנק ויצירת איזון עם צרכי העובדים וציפיות בעלי המניות. כקבוצה פיננסית בעלת השפעה מרכזית על התרבות העסקית והציבורית בישראל, לאומי רואה במחויבותו לקהילה עוגן חברתי וערכי שאותו ימשיך לטפח.

האסטרטגיה של לאומי

לאור המגמות והשינויים המשמעותיים בסביבת הפעילות, אימץ לאומי שני כיווני פעולה מרכזיים שהשילוב ביניהם נמצא בליבת האסטרטגיה של הקבוצה. מצד אחד התאמה של מודל הבנקאות המסורתית, תוך שימת דגש על המשך מתן שירות מקצועי ואיכותי לכל סוגי הלקוחות בהתאם לצרכיהם, העדפותיהם וקצב אימוץ החדשנות הדיגיטלית שלהם, ומצד שני בנייה של “הבנקאות החדשה”, המבוססת על הדיגיטל והחדשנות הטכנולוגית. שני כיווני פעולה אלו תלויים ומשולבים עם ההכרח להתייעל ולמקסם את ניצול ההון תוך כדי עמידה ביעדי הלימות ההון.

התאמת מודל “הבנקאות המסורתית”

לאומי פועל כבר מזה מספר שנים להתאמת מודל הפעילות של הבנק. כחלק מתהליך זה לאומי הקים את חטיבת תפעול אשר מרכזת את הפעילות התפעולית של הבנק מתוך מטרה לשפר את השירות והמקצועיות עבור הלקוחות, לצד הגמשת המודל, ביטול כפילויות ושיפור הבקורות. הקבוצה ממשיכה ביישום תכנית רב-שנתית של התאמת מודל השירות עבור הלקוחות בראייה רב-ערוצית.

במסגרת אסטרטגית צמצום פעילות הבנקאות הפרטית הבינלאומית, השלים לאומי את סגירת שלוחותיו הבינלאומיות הממוקדות בתחום זה.

כיום פעילות לאומי בחו"ל מתמקדת בעיקר באשראי מסחרי-עסקי ואשראי לעסקים קטנים באמצעות חברות הבנות בארה"ב ובבריטניה. בתקופת הדוח נעשתה הפעילות גם באמצעות לאומי רומניה, אשר הבנק השלים את מכירתה ביום 10 ביולי 2019. לפרטים ראה פרק [חברות מוחזקות עיקריות, בנק לאומי רומניה](#) להלן. בנוסף, לבנק נציגות בסין.

בתקופת הדוח הבנק שם דגש על שיפור השירות ללקוחות, לרבות האוכלוסייה המבוגרת, בין היתר, על ידי מתן אפשרות לקבלת שרות בכל אחד מסניפי הבנק, לפי קו העסקים הרלוונטי ללקוח, אפשרות להזמנת פגישה לבנקאי בסניף וקבלת שרות לפי המועד שנקבע ללא המתנה בתור, חיזוק מרכז הבנקאות הטלפוני ועוד.

העמקת בנייתו של מודל “הבנקאות החדשה”

לצורך התאמת המודל העסקי של הבנק לבנקאות החדשה, לאומי המשיך והעמיק בתקופת הדוח את פעילותו בתחום הבנקאות הדיגיטלית, זאת, בין היתר, באמצעות הרחבת סל השירותים ושדרוג מתמיד של השירותים הדיגיטליים הניתנים באפליקציית ובאתר לאומי.

בנוסף, לאומי השיק בשנת 2017 את אפליקציית הבנקאות PEPPER ואת אפליקציית התשלומים החינמית Pay; אלו אבני דרך מרכזיות בכינונה של בנקאות דיגיטלית שתנוהל דרך המובייל.

Pepper מהווה פלטפורמת בנקאות דיגיטלית ראשונה מסוגה בישראל ובין הראשונות בעולם, המנוהלת כולה דרך המובייל, החל משלב פתיחת החשבון ועד ביצוע כל הפעולות הבנקאיות השכיחות, לרבות הזמנת כרטיס אשראי ופנקסי שיקים, העברות כספים, לקיחת הלוואה, הפקדה לחיסכון, הפקדת שיקים ועוד.

חווית המשתמש של Pepper דומה לזו של ה-feed שבפייסבוק, בו ניתן לקבל תוכן מותאם אישית, תובנות צרכניות, השוואות לאנשים שדומים לך, סיכומי הוצאות, ניתוחי הוצאות על בסיס שבועי וחודשי, עדכונים בלייב, טיפים צרכניים, ועוד - הכל בשפה פשוטה וידידותית.

בנוסף, בשנת 2018 קבוצת לאומי הקימה את חברת VIDEA שהנה חברה לניהול תיקים דיגיטלי. מדובר במהלך פורץ דרך בשוק הישראלי. VIDEA מנהלת את כספי הלקוחות באמצעות אלגוריתם חדשני. מדובר בניהול תיקים דיגיטלי, שקוף ופשוט עבור הלקוח. זאת בדומה לנעשה בחברות מובילות כמו Wealthfront ובנקים מובילים בעולם. בצעד זה שוב מוכיחה קבוצת לאומי את המובילות שלה בתחום הדיגיטלי.

בספטמבר 2019 הושקה אפליקציית Pepper Invest, המאפשרת מסחר בניירות ערך זרים.

מדובר באפליקציית השקעות המאפשרת מסחר במניות המובילות של חברות גדולות בשוק האמריקאי ומבוססת על מודל עמלות פשוט ונוח, המאפשר שקיפות מלאה ללקוחות.

האפליקציה זמינה ללקוחות PEPPER בלבד, שהינם מעל גיל 18, ומאפשרת להשקיע בסכום מינימום של 50 ש"ח ולרכוש שברי מניות.

האפליקציות האמורות מאפשרות למשתמשים ליהנות מחוויית לקוח פרסונלית, איכותית ומתקדמת, כזו המושתתת על מענה לצרכיהם, באופן ידידותי, הוגן ומותאם אישית, "בכל זמן ומכל מקום".

מימוש האסטרטגיה של הקבוצה, מבוצע בהתאמה לתיאבון הסיכון, אשר אושר על ידי הדירקטוריון, תוך שימוש בתהליכים וכלים מתקדמים לניהול סוגים שונים של סיכונים והשלמת ההערכות לדרישות רגולטוריות.

ראוי לציין כי, בתכנון אסטרטגי קיימת מידה לא מעטה של אי וודאות, כאשר הגשמת תכניות אסטרטגיות ארוכות טווח תלויה בגורמים משתנים רבים, ובהם: מצב השווקים בישראל ובחו"ל, המצב הביטחוני, וכן השפעות מתמשכות של השינויים הרגולטוריים, אשר עדיין לא ניתן לומר בוודאות מה יהיה היקפם ומיקודם בטווח של שנים.

המידע המובא בפרק זה הינו "מידע צופה פני עתיד". למשמעות מושג זה ראה פרק [מידע צופה פני עתיד](#).

מגמות מרכזיות בסביבת הפעילות

הסביבה העסקית והתחרותית בה פועל הבנק מורכבת ומושפעת מגורמים אקסוגניים מגוונים.

למידע בנוגע לסביבה המאקרו כלכלית בארץ ובעולם ראה פרק [התפתחויות עיקריות כמשק](#).

התגברות הרגולציה

השפעת הרגולציה על ענף הבנקאות ממשיכה להתעצם. ריבוי הרגולציה ומורכבותה מגביל את מקורות ההכנסה, מביא לגידול בהוצאות הנדרשות לשם עמידה בהוראות הרגולציה ומחייב שיפור מתמיד ברמת השירות והחדשנות. השינויים הרגולטוריים, משנים וצפויים להמשיך ולשנות בשנים הקרובות את פני הבנקאות.

הבנק מתמודד עם דרישות רגולציה שונות, בינלאומיות ומקומיות, ובכלל זה בנקאות פתוחה, הקמת מאגר נתוני אשראי, הפרדת חברות כרטיסי האשראי מהבנקים הגדולים, רפורמת מעבר בין בנקים, ועם דרישות ציות כגון FATCA, CRS, עבירת מס כעבירת מקור ועוד.

הרגולציה הינה, אם כן, נושא המשפיע באופן מיידי על שורה של החלטות עסקיות ואסטרטגיות של הבנק, לרבות לעניין תחומי הפעילות השונים של הבנק.

למידע נוסף בנוגע לסביבה הרגולטורית והשלכות היוזמות המרכזיות ראה פרק [חפיקה ורגולציה הנוגעת למערכת הבנקאית](#).

סביבת הצרכן

שינויים כלכליים, חברתיים וטכנולוגיים, עם דגש על השימוש הגובר במובייל, השיתוף הרב של מידע ברשתות חברתיות והשיפור המתמיד בחוויית הלקוח שמספקות חברות הייטק ורשתות קמעונאיות, תוך דגש על נוחות וזמינות "בכל מקום ובכל זמן", פשטות, התאמה אישית והוגנות ושקיפות, ממשיכים להגביר את המודעות הצרכנית ולשנות את הרגלי הצריכה באופן מהותי.

גורמים שאינם בנקים, ובראשם חברות הזנק חדשניות ("פינטק"), ממשיכים לייצר פתרונות (מוצרים) חדשניים בעיקר בתחום הקמעונאות אך גם בתחומים אחרים. פתרונות אלה מצביעים רף חדש בחוויית הלקוח ותחרות ישירה אל מול הבנקים בתחומים שונים. יותר ויותר בנקים בעולם פועלים בדרכים שונות לשתף פעולה עם אותן חברות פינטק.

בנוסף, בשנים האחרונות ישנה התעצמות של מגמה שמובילות חברות הטכנולוגיה המובילות (Google, Amazon, Facebook) ו-GAFA (Apple) אשר נכנסות לתחומי פעילות פיננסים ישירות מול הלקוחות, בעיקר בנושאים הקשורים לתשלומים אך גם לתחומים אחרים. זהו איום מתגבר שהרגולטורים השונים בוחנים כיצד להגיב אליו ולכן מוקדם מידי לקבוע כיצד יתפתח.

סביבת התחרות

בנקים מקומיים

התחרות בין הבנקים המקומיים ממשיכה להתמקד במשקי הבית ובמגזרי העסקים הקטנים והבינוניים. הבנקים מפרסמים ומשקיעים הצעות ערך המתבססות על חדשנות טכנולוגית ודיגיטלית, מועדוני לקוחות ומוצרים מובילים (משכנתאות, ייעוץ בהשקעות ועוד).

הלחץ התחרותי והטכנולוגיה המתפתחת מובילים את הבנקים להשקיע עשרות ואף מאות מיליוני ש"ח בחדשנות, השקעה שהופכת את השירות הבנקאי לזמין ונוח הרבה יותר ללקוחות. לדוגמה, הבנקים הגדולים (לאומי, הפועלים ודיסקונט) השיקו בשנת 2017 אפליקציות תשלומים, אשר מאפשרת לכל אדם לבצע העברת כספים ברגע. בחינם, באמצעות הטלפון הנייד, לאדם אחר, ללא פרטים של מספר החשבון שלו ופרטים נוספים, מלבד מספר הטלפון של המוטב. דוגמה נוספת היא מוצר המשכנתא הדיגיטלית שפיתח לאומי - עבור לקוחות כל הבנקים.

מתחרים חוץ בנקאיים

הלוואות על ידי גופים מוסדיים - בשנים האחרונות ניכרת מגמה ברורה של גידול באשראי שניתן על ידי גופים מוסדיים למגזר העסקי, לרבות מתן מימון לפרויקטים תשתיתיים וכן לנכסים מניבים ואף בליווי ההקמה של פרויקטים למגורים.

בנוסף, בעידוד השינויים הרגולטוריים מהתקופה האחרונה, המעודדת פעילות בתחום האשראי הצרכני והמסחרי על ידי גופים פיננסיים שאינם בנקים, גדלה באופן עקבי הפעילות של אותם גופים חוץ בנקאיים, שבחלק מהם הגופים המוסדיים השקיעו ומשקיעים וחלקם נהנים ממימון שמקורו גם בגופים מוסדיים. ראוי לציין כי האשראי העסקי הניתן על ידי הבנקים בישראל מהווה כיום פחות ממחצית מסך האשראי העסקי במשק.

פתרונות מבוססי טכנולוגיה (BigTech ו-FinTech) שמהווים תחרות אל מול תחומי פעילות בנקאיים ספציפיים - בשנים האחרונות, עם התרחבות השימוש בטכנולוגיה מתקדמת (בעיקר במכשירי סמארטפון וטאבלט) על ידי הצרכנים, הולכים ומתרחבים היצע ואיכות המיזמים/פיתוחים חדשניים שמציעים שירותים פיננסיים מבוססי טכנולוגיה מתקדמת. המיזמים הללו מאיצים את אימוץ החדשנות בקרב התעשייה הפיננסית, ובעוד שמרביתם אינם מהווים תחרות כוללת אל מול הבנקים המסורתיים, הם בהחלט מאיימים לנגוס בחלקם של הבנקים בתחומי פעילות מסוימים.

ענקיות הטכנולוגיה (BigTech) כמו אמזון, גוגל, פייסבוק, עליבאבא, מיקרוסופט, אפל, פייפאל, אינטואיט ודומיהן עלולות להוות סיכון גדול למודלים של בנקאות מסורתית. חברות אלו מציעות שירותים בנקאיים (כמו תשלומים) בלי להגדיר את עצמן כבנק ובלי להיות מפקחות כמו בנקים.

ישנם יוזמת הבנקאות הפתוחה עשוי להאיץ מגמות אלה של קידום ועידוד הסביבה התחרותית למערכת הבנקאית, לרבות על ידי הגורמים החוץ בנקאיים הנזכרים לעיל.

מידע כספי תמציתי ומדדי ביצוע עיקריים

להלן מדדי ביצוע עיקריים (ב-%)

ליום 31 בדצמבר				
2015	2016	2017	2018	2019
מדדי ביצוע עיקריים:				
10.3	9.3	9.8	9.5	9.8
תשואה להון				
0.7	0.6	0.7	0.7	0.8
תשואה לנכסים ממוצעים ^(ד)				
9.58	11.15	11.43	11.07	11.88
יחס הון עצמי רובד 1				
6.27	6.77	6.94	7.05	7.34
יחס מינוף ^(ה)				
105	132	122	121	123
יחס כיסוי נזילות ^(ה)				
3.29	2.97	3.05	3.05	3.02
יחס הכנסות ^(ב) לנכסים ממוצעים ^(ד)				
65.9	66.1	62.9	60.6	56.8
יחס יעילות				
1.75	1.74	1.84	1.97	1.92
יחס הכנסות ריבית, נטו לנכסים ממוצעים ^(ד)				
1.00	0.90	0.92	0.91	0.70
יחס עמלות לנכסים ממוצעים ^(ד)				
מדדי ביצוע נוספים:				
13.74	15.21	14.99	14.54	15.67
ההון הכולל לרכיבי סיכון ^(א)				
6.9	7.1	7.4	7.7	7.5
הון (לא כולל זכויות שאינן מקנות שליטה) למאזן				
38.6	38.3	35.2	33.0	33.9
שיעור הפרשה למס מהרווח לפני מיסים				
0.08	(0.05)	0.06	0.19	0.22
הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי מתוך היתרה הממוצעת של האשראי לציבור ^(ד)				
0.18	0.19	0.20	0.26	0.20
מזה: הוצאות בגין הפרשה קבוצתית מתוך היתרה הממוצעת של האשראי לציבור ^(ד)				
2.00	1.95	2.05	2.19	2.14
הכנסות ריבית נטו, ליתרה ממוצעת של נכסים נושאי ריבית (NIM)				
1.10	1.02	0.94	0.96	0.86
סך כל ההכנסות לסך כל הנכסים בניהול הקבוצה ^{(ב)(ג)}				
0.73	0.67	0.59	0.58	0.49
סך כל ההוצאות התפעוליות והאחרות לסך כל הנכסים בניהול הקבוצה ^(ג)				
מדדי איכות אשראי עיקריים:				
1.57	1.49	1.36	1.41	1.30
שיעורי יתרת הפרשה להפסדי אשראי בגין האשראי לציבור מיתרת האשראי לציבור ^(ד)				
1.83	1.75	1.60	1.34	1.24
שיעור אשראי לציבור פגום או בפיגור של 90 ימים או יותר מיתרת האשראי לציבור ^(ד)				
(0.20)	(0.03)	(0.15)	(0.09)	(0.24)
שיעור מחיקות חשבונאיות נטו מאשראי ממוצע לציבור ^(ד)				

(א) הון - בתוספת זכויות שאינן מקנות שליטה והתאמות שונות

(ב) סך כל ההכנסות - הכנסות ריבית נטו והכנסות שאינן מריבית.

(ג) כולל פעילות חוץ מאזנית.

(ד) הנכסים הממוצעים הינם סך הנכסים המאזניים המניבים והאחרים.

(ה) למידע נוסף בנוגע ליחס המינוף ראה פרק המבנה וההתפתחות של הנכסים, ההתחייבויות, ההון והלימון ההון, סעיף [ההון והלימות ההון](#), ולמידע נוסף בנוגע ליחס כיסוי נזילות ראה פרק [חשיפה לסיכונים ודרכי ניהולם](#).

(ו) כולל יתרות שסווגו כנכסים והתחייבויות מוחזקים למכירה. למידע נוסף בנוגע לפעילות המוחזקת למכירה ראה פרק [שינויים עיקריים בשנה](#)

[החולפת וביאור 36. בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2018.](#)

להלן נתונים עיקריים מדוח רווח והפסד לשנת הדיווח

2015	2016	2017	2018	2019	
במיליוני ש"ח					
2,835	2,791	3,172	3,257	3,522	רווח נקי המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי
7,118	7,526	8,046	8,890	8,841	הכנסות ריבית, נטו
199	(125)	172	519	609	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי
6,297	5,328	5,342	4,871	5,081	הכנסות שאינן מריבית
4,092	3,887	4,052	4,121	3,225	מזה: עמלות
8,836	8,500	8,415	8,337	7,908	סך כל הוצאות התפעוליות והאחרות
4,938	4,778	4,591	4,544	4,325	מזה: משכורות והוצאות נלוות
רווח נקי למניה המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי (בש"ח):					
1.92	1.85	2.08	2.15	2.37	רווח נקי בסיסי
1.92	1.84	2.08	2.15	2.37	רווח נקי מדולל

להלן נתונים עיקריים מהמאזן, לסוף שנת הדיווח

2015	2016	2017	2018	2019	
במיליוני ש"ח					
416,499	438,603	450,916	460,780	469,134	סך כל הנכסים
60,455	74,757	81,333	80,113	76,213	מזה: מזומנים ופיקדונות בבנקים
69,475	77,201	77,299	74,571	84,949	ניירות ערך
261,399	261,957	268,764	272,602	282,478	אשראי לציבור, נטו ^(א)
387,392	406,889	417,363	424,619	433,260	סך כל ההתחייבויות
328,693	346,854	362,854	364,714	373,644	מזה: פיקדונות הציבור
3,859	3,394	4,858	5,210	6,176	פיקדונות מבנקים
21,308	22,640	15,577	17,798	19,958	אגרות חוב, שטרי התחייבות וכתבי התחייבות נדחים
28,767	31,347	33,167	35,305	35,406	הון עצמי המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי
נתונים נוספים:					
13.5	15.9	21.0	22.6	25.1	מחיר למניה (בש"ח)
-	-	63,594	86,609	95,339	דיבידנד למניה (באגורות) ^(ב)
13,059	12,257	11,623	11,208	9,719	מספר משרות ממוצע ^(ג)

(א) לרבות האשראי של לאומי קארד אשר החל מהמאזן ליום 31 במרס 2018 מסווג כנכס מוחזק למכירה. למידע נוסף בנוגע לפעילות המוחזקת למכירה ראה פרק שינויים עיקריים בשנה החולפת וביאור 136. בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2018.

(ב) הדיבידנד למניה הוא בגין רווח של כל שנת דיווח.

(ג) לרבות מספר משרות ממוצע בלאומי קארד.

מידע צופה פני עתיד בדוח הדיקטוריון וההנהלה

דוח הדיקטוריון וההנהלה כולל, בנוסף לנתונים המתייחסים לעבר, גם מידע והערכות המתייחסים לעתיד, המוגדרים בחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968 (להלן - החוק) כ"מידע צופה פני עתיד". מידע צופה פני עתיד מתייחס לאירוע או לעניין עתידיים שהתממשותם אינה ודאית ואינה בשליטתו של הבנק בלבד.

מידע צופה פני עתיד מנוסח בדרך כלל באמצעות מילים או ביטויים כגון "הבנק מאמין", "הבנק צופה", "הבנק מצפה", "הבנק מתכוון", "הבנק מתכנן", "הבנק מעריך", "מדיניות הבנק", "תכניות הבנק", "תחזית הבנק", "צפוי", "אסטרטגיה", "יעדים", "עלול להשפיע" וביטויים נוספים המעידים על כך שמדובר בתחזית לעתיד ולא בעובדות עבר.

מידע צופה פני עתיד הנכלל בדוח הדיקטוריון וההנהלה ונסמך, בין השאר, על תחזיות לעתיד בנושאים שונים הקשורים להתפתחות הכלכלית בארץ ובעולם ובמיוחד לשוקי המטבע ושוקי ההון, לחקיקה, להוראות גורמי פיקוח, להתנהגות המתחרים, להתפתחויות טכנולוגיות ולנושאי כח אדם.

כתוצאה מאי היכולת לחזות בוודאות שאמנם תחזיות אלה תתממשנה ומכך שבפועל האירועים יכולים להיות שונים מאלו שנחזו, קוראי הדוח צריכים להתייחס בזהירות למידע המוגדר כ"צופה פני עתיד", שכן הסתמכות על מידע כאמור כרוכה בסיכונים ובאי ודאות והתוצאות הכספיות והעסקיות העתידיות של קבוצת לאומי עשויות להיות שונות באופן מהותי.

הבנק אינו מתחייב לפרסם עדכון למידע צופה פני עתיד הכלול בדוחות אלה. האמור אינו גורע מחובות הדיווח של הבנק על פי כל דין.

סיכונים עיקריים הגלומים בפעילות הבנק

סיכון האשראי - הינו סיכון של הבנק להפסד כתוצאה מהאפשרות שצד נגדי לא יעמוד בהתחייבויותיו כלפי התאגיד הבנקאי, כפי שסוכמו.

סיכון זה גלום בעסקי הליבה של הקבוצה ובא לידי ביטוי בפעילות מול לקוחות עסקיים, מסחריים וקמעונאיים וגם בפעילות הנוסטרן. הבנק מיישם מדיניות כוללת לניהול סיכון האשראי, בהתאם לנדרש בהוראת ניהול בנקאי תקין 311.

למידע נוסף בנוגע לסיכון האשראי וניהולו ראה פרק [סיכוני אשראי](#).

סיכון השוק, לרבות סיכונים נזילות - סיכון שוק הינו הסיכון להפסד הנובע משינוי בשווי הנכסים וההתחייבויות בשל שינוי ברמת מחירים בשווקים, שינוי בשיעורי הריבית, שער חליפין, אינפלציה ומחירי מניות. סיכון הנזילות הינו הסיכון הנוצר בשל אי הוודאות ביחס לאפשרות לגיוס מקורות ו/או למימוש נכסים, באופן בלתי צפוי ותוך פרק זמן קצר, מבלי שיגרם הפסד מהותי. הניהול השוטף של סיכונים השוק נועד לתמוך בהשגת היעדים העסקיים, תוך הערכת הרווח החזוי לצד הנזקים העלולים לנבוע מהחשיפה לסיכונים אלה. החשיפות לסיכונים שוק מנוהלות באופן דינאמי במסגרת מערכת מגבלות שנקבעה על ידי הדיקטוריון וועדות הסיכונים ברמות השונות, אשר תוחמת את השפעת חשיפות השוק על השווי הכלכלי, הרווח החשבונאי, קרן ההון ומצב הנזילות.

למידע נוסף בנוגע לסיכון השוק וניהולו ראה פרק [סיכוני שוק](#). למידע נוסף בנוגע לסיכון הנזילות וניהולו ראה פרק [סיכון נזילות](#).

בפעילות הבנק כמתווך פיננסי קיימים סיכונים תפעוליים הכוללים, בין היתר, סיכונים אבטחת מידע וסייבר, סיכונים טכנולוגיה וחדשנות, סיכונים מעילות והונאות, סיכונים המשכיות עסקית, סיכונים משפטיים וסיכונים ציות.

סיכון תפעולי - הינו הסיכון להפסד כתוצאה מאי נאותות או מכשל של תהליכים פנימיים, אנשים ומערכות, או כתוצאה מאירועים חיצוניים כולל אירועי סייבר.

ניהול הסיכונים התפעוליים מתבצע לפי סטנדרטים מקובלים (Best Practice) בכל חלקי הקבוצה וככל שסביבת הסיכון משתנה הבנק מעדכן את הכלים לניהול סיכונים אלה. בשנים האחרונות, בעקבות ההתפתחות המהירה בטכנולוגיה בכלל ובתוך כך בבנקאות, ובעקבות שינויים חיצוניים לבנק, עלו סיכונים אבטחת מידע וסייבר, סיכונים טכנולוגיה וחדשנות וסיכונים מעילות והונאות. הבנק פעל וממשיך לפעול לחזק את ניהול הסיכונים בתחום זה.

למידע נוסף בנוגע לסיכון התפעולי וניהולו ראה פרק [סיכונים תפעוליים](#).

מגמות, תופעות, התפתחויות ושינויים מהותיים התפתחויות עיקריות במשק¹

בשנת 2019 צמח המשק הישראלי בשיעור ריאלי של כ-3.5% בהשוואה לקצב צמיחה של כ-3.4% בשנת 2018. תרומה עיקרית הייתה להתרחבות מהירה יחסית של הצריכה הפרטית והציבורית (3.9% ו-3.5%, בהתאמה) לעומת גידול של כ-1.3% בהשקעות בנכסים קבועים.

המשק העולמי

ב-20 בינואר 2020, עדכנה קרן המטבע הבינלאומית (IMF), את אומדניה להתפתחות הצמיחה בעולם בשנת 2019 ואת תחזיתה לשנת 2020. התחזיות המעודכנות, מצביעה על התמתנות של 0.1% בתחזית הנוכחית (ביחס לקודמתה מחודש אוקטובר 2019), לצמיחה עולמית בשיעור של כ-3.3% בשנת 2020, בהשוואה לאומדן של 2.9% לשנת 2019. הצמיחה האיטית בשנת 2019 הושפעה לשלילה, בין השאר, ממלחמת הסחר בין ארה"ב לסין והשלכותיה העולמיות, וממשבר ה-BREXIT המתמשך בבריטניה. עם זאת, בחודשים האחרונים ישנם סימנים להתייצבות בפעילות התעשייתית בעולם ובסחר העולמי. בנוסף, המדיניות המוניטרית המרחיבה במדינות רבות, חתימת השלכ הראשון בהסכם סחר בין ארה"ב לסין והפחתת החששות מיציאת בריטניה ללא הסכם מול האיחוד האירופאי לאחר הבחירות שנערכו לאחרונה - כל אלה הפחיתו את הסיכון בהשוואה למצב בראשית הרבעון הרביעי של השנה שחלפה. למרות האמור לעיל, עלו הסיכונים הגיאופוליטיים, בעיקר בין ארה"ב לאיראן, העלולים להשפיע על האזור כולו (לעת עתה, מחירי הנפט, למשל, לא הושפעו באופן משמעותי מהתפתחות זו) וגבר אי השקט החברתי במדינות רבות.

צמיחה עולמית/שיעור שינוי ריאלי

מקור: IMF - World economic outlook / January 2020

2020	2019	
3.3%	2.9%	עולם
2.0%	2.3%	ארה"ב
1.3%	1.2%	אזור האירו
0.7%	1.0%	יפן
1.4%	1.3%	בריטניה
6.0%	6.1%	סין
5.8%	4.8%	הודו

ההאטה בצמיחה הכלכלית בשנה האחרונה, הביאה את הבנקים המרכזיים הגדולים בעולם ליישם מדיניות מוניטרית מרחיבה מאוד, אשר אלמלא פעלה, קצב הצמיחה העולמית ב-2019 ו-2020, על פי הערכות ה-IMF, היה נמוך בכ-0.5 נקודת האחוז. (על המדיניות המוניטרית בישראל בהקשר של "הכוונה קדימה" (forward guidance) - ראה בפסקה על [אינפלציה ומדיניות מוניטרית](#) בהמשך סקירה זו). הבנק המרכזי של ארה"ב, לדוגמה, הוריד במחצית השנייה של השנה את הריבית 3 פעמים (לטווח של 1.75%-1.50%) וקעת נראה שהוא ב"עמדת המתנה". הריבית לטווח ארוך בארה"ב (10 שנים) עלתה במהלך הרבעון האחרון של 2019 לאחר נקודת שפל בה הייתה ברבעון השלישי של 2019 כאשר ברקע הדברים הסימנים אשר תוארו בראשית הדברים להתייצבות הפעילות בעולם וירידה מסוימת בסיכונים, המצמצמים את הביקוש לאג"ח האמריקאי כ"נכס בטוח" בעידן של סיכון גובר. מנגד, נראה שפחת המשקל שניתן למצב התקציב בארה"ב על התשואות לפדיון.

תקציב המדינה ומימון

בשנת 2019, הסתכם הגירעון בתקציב המדינה בכ-52.2 מיליארד ש"ח (כ-3.7% תוצר) לעומת גירעון בהיקף של כ-38.7 מיליארד ש"ח (כ-2.9% תוצר) בשנת 2018. יעד הגירעון לשנת 2019 כולה הסתכם בכ-40.2 מיליארד ש"ח שהם כ-2.9% מהתוצר. הפער בין התכנון לבין ביצוע התקציב בפועל נבע מהכנסות נמוכות מהחזוי בהיקף של כ-9.2 מיליארד ש"ח והוצאות גבוהות מהמתוכנן בהיקף של כ-2.8 מיליארד ש"ח.

בחודש ינואר 2019, הגיש שר האוצר לממשלה עדכון של תחזיות ההכנסות וההוצאות הצפויות לשנת 2019 אשר הביאו לתחזית לגירעון בהיקף של 3.6% תוצר (כ-50 מיליארד ש"ח). משמעות הדבר הייתה חריגה של 0.7% תוצר ביחס לתקרת הגרעון המותרת בחוק, כאשר משרד האוצר העריך באותה עת כי ככל שתתממש התחזית במהלך השנה, יהיה צורך בהתאמות שונות לצורך הקטנת הגירעון ושמידה על היציבות הפיסקלית.

¹ מקורות הנתונים: פרסומי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, בנק ישראל, משרד האוצר, הבורסה לניירות ערך, IMF.

על רקע החריגה מהגירעון בתקציב לשנת 2019 ואי-אישור התקציב לשנת 2020 כאשר ברקע הדברים הבחירות לכנסת הצפויות להתקיים ב-2 במרס, 2020, העריך נגיד בנק ישראל ב-9 בינואר, 2020, כי "למדיניות הפיסקלית צפויה להיות השפעה משמעותית על הפעילות בחודשים הקרובים: במחצית הראשונה של 2020 התקציב המשכי צפוי להיות מצמצם, וגורמים במגזר העסקי המספקים שירותים לממשלה עשויים להיות מושפעים מכך. כמו כן, קיימת אי ודאות לגבי המדיניות שתשרור אחרי הבחירות, שעשויה להיות מצמצמת אף היא במידה וינקטו הצעדים המתחייבים כדי להתמודד עם הגירעון המאמיר. כל עוד אי הוודאות הפוליטית והפיסקלית נמשכת, היא מחדדת את הצורך להותיר את המדיניות המוניטרית מרחיבה כדי לתמוך בצמיחה."

סחר חוץ ותנועות הון

הגירעון המסחרי של ישראל הסתכם בשנת 2019, בכ-23.7 מיליארד דולר, בהשוואה לגירעון של כ-21.5 מיליארד דולר שהיה בשנת 2018. העלייה בגירעון המסחרי מקורה ביציבות ביבוא הסחורות תוך ירידה ביבוא הסחורות. בניגוד לגירעון הקיים בחשבון הסחורות הרי שבחשבון השירותים קיים עודף מתמשך. על פי נתונים ל-9 החודשים הראשונים של השנה (טרם פורסמו נתונים לשנה כולה) גדל עודף זה מכ-13.1 מיליארד דולר בחודשים ינואר-ספטמבר 2018 לכ-17.1 בחודשים ינואר-ספטמבר 2019, גידול משמעותי של כ-4 מיליארד דולר.

באחד עשר החודשים הראשונים של השנה שחלפה, הסתכמו ההשקעות הישירות בישראל של תושבי חוץ, דרך המערכת הבנקאית, בכ-8.9 מיליארד דולר ואילו ההשקעות הפיננסיות בניירות ערך סחירים של תושבי חוץ בישראל הסתכמו בהיקף של כ-0.4 מיליארד דולר. לעומת זאת, היקף ההשקעות של תושבי ישראל בחו"ל (ההשקעות הישירות באמצעות הבנקים בישראל וההשקעות הפיננסיות בניירות ערך סחירים) הסתכם בכ-8.8 מיליארד דולר, כך שהיקף ההשקעות הנכנסות לישראל היה מעט גבוה מהיקף ההשקעות היוצאות במט"ח. כך, התמונה הכוללת, למרות שאינה מלאה בהיעדר נתונים מלאים על שנת 2019 כולה, הינה של תזרימי מט"ח נכנסים לישראל, הן מהחשבון השוטף והן מהחשבון הפיננסי (נטו).

שער החליפין ויתרות המט"ח

בשנת 2019, יוסיף השקל ביחס לדולר בשיעור של כ-7.8% וביחס לאירו הוא יוסיף בשיעור של כ-9.6%. בבחינת השפעות הגורמים המאקרו-כלכליים, נראה שחלק מן ההסבר לייסוף משמעותי זה, נובע מגידול בעודף בחשבון השוטף של מאזן התשלומים של ישראל. על פי אומדני הלמ"ס מ-31 בדצמבר 2019 החשבון השוטף של מאזן התשלומים, הכולל את חשבון הסחורות והשירותים (כולל יבוא בטחוני), חשבון ההכנסות מהשקעות ומעבודה וחשבון ההעברות השוטפות עם חו"ל, הסתכם בעודף של 14.8 מיליארד דולר בשנת 2019 (כ-3.7% תוצר), לאחר עודף של 9.5 מיליארד דולר (כ-2.6% תוצר) בשנה הקודמת.

יתרות מטבע החוץ בבנק ישראל עמדו בסוף חודש דצמבר 2019, על כ-126.0 מיליארד דולר, בהשוואה לכ-115.3 מיליארד דולר בסוף חודש דצמבר 2018.

בשנה האחרונה, רכש בנק ישראל מט"ח בהיקף של כ-3.9 מיליארד דולר, כאשר מרבית הסכום (כ-3.8 מיליארד דולר) נרכש ברבעון האחרון של השנה, לאחר ההודעה על השינוי בשימוש בכלי המדיניות ומעבר מכלי רוחבי של ריבית לכלי ממוקד יותר של רכישות מט"ח.

אינפלציה ומדיניות מוניטרית

מדד המחירים לצרכן (המדד "בגין") עלה בשנת 2019 ב-0.6%, שיעור המצוי מתחת לגבול התחתון של יעד יציבות המחירים (3%-1%) אותו קבעה הממשלה. תרומה עיקרית לעליית המדד הייתה לסעיף הדיור אשר עלה בכ-2.1% ותרם כ-0.5 נקודות האחוז לעליית המדד.

מדד המחירים לצרכן ("הידוע") עלה בשנה שחלפה ב-0.3%.

במהלך השנה שחלפה לא חל שינוי בריבית בנק ישראל והיא עומדת על 0.25%. עם זאת, בהחלטת הריבית של הוועדה המוניטרית מה-9 בינואר 2020, חל שינוי במלל של ההודעה, בהשוואה להודעה קודמת, בהקשר של "הכוונה קדימה" (forward guidance). כעת נאמר כי "הוועדה מעריכה שלאור סביבת האינפלציה בישראל, המדיניות המוניטרית של הבנקים המרכזיים העיקריים, ההתפתחויות בכלכלה העולמית והסיכונים למשק המקומי, וההתפתחויות בשער החליפין, יהיה צורך להותיר את הריבית ברמתה למשך זמן ממושך או להפחיתה על מנת לתמוך בתהליך שבסופו האינפלציה תתייצב בסביבת מרכז תחום היעד, ושהמשק ימשיך לצמוח בקצב נאה. כמו כן, הוועדה נוקטת על פי הצורך באמצעים נוספים על מנת להרחיב עוד יותר את המדיניות המוניטרית."

שוק ההון הישראלי

מדד המניות וניירות הערך הניתנים להמרה עלה בשנת 2019 בכ-17.8% לאחר ירידות שערים של כ-3.9% בשנת 2018. זאת, על רקע מגמות דומות שהיו בבורסות בעולם ובפרט, בארה"ב.

מחזור המסחר היומי הממוצע של המניות וניירות הערך הניתנים להמרה בשנת 2019 ירד בשיעור של כ-18.4% בהשוואה לממוצע 2018 והסתכם בכ-1.300 מיליארד ש"ח.

שוק אגרות החוב הממשלתיות התאפיין בשנת 2019 בעלויות שערים חדות, על רקע הציפיה להמשך המדיניות המוניטרית המרחיבה בארץ ובעולם. מדד אגרות החוב הממשלתיות צמודות המדד עלה בשיעור של כ-10.3% ואילו מדד אגרות החוב הממשלתיות הלא-צמודות עלה בשיעור של כ-8.3%.

במדד אגרות החוב הלא-ממשלתיות (אג"ח חברות) צמודות המדד, נרשמו עלויות שערים של כ-7.9% בשנת 2019, לאחר ירידות שערים של כ-0.8% בשנת 2018.

הנכסים הכספיים שבידי הציבור

שווי תיק הנכסים הכספיים שבידי הציבור הסתכם בסוף חודש נובמבר 2019 בכ-4,045 מיליארד ש"ח, עלייה של כ-10.1% בהשוואה לחודש דצמבר 2018. משקל המניות (בארץ ובחו"ל) בתיק הנכסים הכספיים של הציבור הישראלי הגיע בסוף חודש נובמבר 2019 לכ-24.7% לעומת כ-22.6% בסוף חודש דצמבר 2018, בעיקר בשל העלייה הניכרת בשערי המניות.

סיכונים מובילים ומתפתחים בסביבת הפעילות

סיכונים מובילים ומתפתחים נגזרים מסביבת הפעילות של הבנק המושפעת מאד בשנים האחרונות מסיכונים הקשורים לרגולציה ולחקיקה, לסביבה מאקרו-כלכלית תנודתית, לשינויים החלים במודל העסקי, ובכלל זה המעבר ל"בנקאות החדשה" המבוססת על הדיגיטל ולמגמות חברתיות וצרכניות. בשנים האחרונות, לנוכח שינויים בסביבה התחרותית, בסביבת הצרכן, בסביבה הרגולטורית ובסביבה הטכנולוגית, ניכרת מגמת התפתחות בסיכונים שאינם פיננסיים.

להלן הסיכונים המובילים והמתפתחים המהותיים ביותר:

- סיכון אסטרטגי.
- סיכון אבטחת מידע וסייבר.
- סיכון טכנולוגיה וחדשנות.
- סיכון רגולציה.
- סיכון הבנקאות ההוגנת (Conduct).
- סיכון מאקרו-כלכלי.

לפירוט על סיכונים אלו ראה בפרק סקירת הסיכונים, [החשיפה לסיכונים ודרכי ניהולם](#).

שינויים עיקריים בשנה החולפת

לאומי קארד¹

בהתאם להוראות החוק להגברת התחרות ולצמצום הריכוזיות בשוק הבנקאות בישראל ולאחר בחינת החלופות השונות, ובתום תהליך למכירת החזקות הבנק בחברה, נחתם הסכם בין הבנק ועזריאלי לבין Warburg Pincus Financial Holdings (Israel) LTD., תאגיד בשליטת קרן ההשקעות Warburg Pincus, למכירת מלוא החזקות המוכרים בלאומי קארד. ביום 25 בפברואר 2019, הושלמה עסקת המכירה, לאחר שהתקיימו התנאים המתלים לעסקה.

להלן דוח רווח והפסד נתוני פרופורמה מאוחד ללא השפעת לאומי קארד^(א)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2017	2018	2019
במיליוני ש"ח		
9,842	11,030	11,437
הכנסות ריבית		
2,021	2,447	2,596
הוצאות ריבית		
7,821	8,583	8,841
הכנסות ריבית, נטו		
103	403	609
הוצאות בגין הפסדי אשראי		
7,718	8,180	8,232
הכנסות ריבית, נטו לאחר הוצאות בגין הפסדי אשראי		
הכנסות שאינן מריבית		
915	684	1,686 ^(ב)
הכנסות מימון שאינן מריבית		
3,258	3,304	3,225
עמלות		
370	68	170
הכנסות אחרות		
4,543	4,056	5,081
סך כל ההכנסות שאינן מריבית		
הוצאות תפעוליות ואחרות		
4,256	4,245	4,325
משכורות והוצאות נלוות		
1,508	1,495	1,521
אחזקה ופחת בניינים וציוד		
1,897	1,904	2,062
הוצאות אחרות		
7,661	7,644	7,908
סך כל ההוצאות התפעוליות והאחרות		
4,600	4,592	5,405
רווח לפני מיסים		
1,626	1,504	1,830
הפרשה למיסים על הרווח		
2,974	3,088	3,575
רווח לאחר מיסים		
85	30	(15)
חלקו של התאגיד הבנקאי ברווחים (הפסדים) של חברות כלולות לאחר השפעת המס		
3,059	3,118	3,560
לפני ייחוס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה		
-	(19)	(38)
המיוחס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה		
113	158	-
חלקו של התאגיד הבנקאי בתוצאות לאומי קארד		
3,172	3,257	3,522
המיוחס לבעלי מניות הבנק		

(א) לא כולל קיזוז עסקאות בינחברתיות בין הבנק ללאומי קארד.

(ב) כולל רווח ממכירת לאומי קארד בסך 314 מיליון ש"ח (לפני השפעת מס).

הערה: בשנת 2019 התשוואה להון בנטרול השפעת לאומי קארד עמדה על שיעור של כ-9.2% ו-9.0% בשנת 2018. התשוואה להון ברבעון הרביעי של שנת 2018 ללא השפעת לאומי קארד עמדה על שיעור של כ-7.9%. בשנת 2019 יחס היעילות בנטרול השפעת לאומי קארד עמד על שיעור של כ-58.1% ו-60.5% בשנת 2018. יחס היעילות ברבעון הרביעי של שנת 2018 ללא השפעת לאומי קארד עמד על שיעור של כ-63.3%.

למידע נוסף בנוגע לפעילות המוחזקת למכירה במספרי השוואה ראה פרק [שינויים עיקריים בשנה החולפת וביאור 136](#). בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2018.

¹ כיום מקס איט פיננסים בע"מ (להלן: לאומי קארד").

תכנית פרישה מרצון

במסגרת ההכנות הנוגעות להסכם הקיבוצי שנחתם ביום 29 ביולי 2019 הודיע הבנק כי בכוונתו להתייעל ב-700 משרות עד סוף שנת 2020. לשם עמידה בתכנית זו אישר דירקטוריון הבנק תכנית פרישה מרצון במסגרתה פרשו בסוף שנת 2019 כ-400 עובדים. למידע נוסף בנושא ראה [ביאור 23א](#), ודיווח מיידני מיום 25 ביוני 2019.

הנפקה של כתבי התחייבות נדחים למשקיעים מוסדיים מחוץ לישראל

ביום 29 בינואר 2020, הנפיק הבנק לראשונה במערכת הבנקאית למשקיעים מוסדיים מחוץ לישראל סך של 750 מיליון דולר ארה"ב ערך נקוב כתבי התחייבות נדחים סדרה לאומי \$ 2031. הסדרה נרשמה למסחר ברצף מוסדיים בבורסה בתל-אביב. למידע נוסף בנושא ראה פרק [תשקיף מדף והנפקת אגרות חוב](#) ודיווח מיידני מיום 29 בינואר 2020.

שינויים מהותיים בסעיפים בדוחות הכספיים

הרווח הנקי המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי (להלן "הרווח הנקי") בשנת 2019 הסתכם לסך של כ-3,522 מיליון ש"ח בהשוואה לסך של כ-3,257 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, גידול בשיעור של 8.1%.

התשואה להון בשנת 2019 עמדה על שיעור של כ-9.8%. התשואה בשנת 2018 עמדה על שיעור של כ-9.5%. בנטרול השפעות לאומי קארד, התשואה להון בתקופה המדווחת עמדה על שיעור של כ-9.2%, לעומת כ-9.0% בתקופה המקבילה אשתקד.

השיפור בתשואה להון הינו על אף ששיעור עליית המדד בשנת 2019 עמד על שיעור של 0.3% בהשוואה לשיעור של 1.2% בשנת 2018.

יחס הון עצמי רובד 1 לרכיבי סיכון עמד ליום 31 בדצמבר 2019 על שיעור של 11.88% יחס הון הכולל ליום 31 בדצמבר 2019 עמד על שיעור של 15.67% לפרטים נוספים ראה [ביאור 25](#).

ביום 26 בפברואר 2020 אישר דירקטוריון הבנק חלוקת דיבידנד בגובה של 40% מהרווח הנקי של הרבעון הרביעי של שנת 2019. סכום הדיבידנד שאושר לרבעון הסתכם לסך של כ-297 מיליון ש"ח. הדיבידנד המצטבר לשנת 2019 הסתכם בכ-1,409 מיליון ש"ח. תכנית הרכישה העצמית של מניות הבנק שאושרה בחודש מאי 2019, הסתיימה ביום 21 בנובמבר 2019, במסגרתה נרכשו מניות בהיקף של 700 מיליון ש"ח. בנוסף, אישר דירקטוריון הבנק תכנית נוספת לרכישה עצמית של מניות הבנק בהיקף שלא יעלה על 700 מיליון ש"ח. לפרטים ראה פרק [הון והלימות הון](#) להלן.

הכנסות הריבית נטו עלו בשנת 2019 בכ-258 מיליון ש"ח, גידול בשיעור של כ-3.0%, וזאת בהתייחס לנתוני פרופורמה ללא לאומי קארד בתקופה המקבילה אשתקד. הגידול בהכנסות הריבית נטו נובע בעיקר מגידול ביתרה הממוצעת של האשראי לציבור.

ההוצאות בגין הפסדי אשראי בשנת 2019 משקפות שיעור הוצאה של כ-0.22% מהיתרה הממוצעת של האשראי לציבור לעומת שיעור הוצאה של 0.15% בתקופה המקבילה אשתקד בהתייחס לנתוני הפרופורמה ללא לאומי קארד. הגידול בשיעור ההוצאה נובע בעיקר מגידול בהיקפי הפעילות, ירידה בגביות ושינויי סיווג.

הכנסות מימון שאינן מריבית הסתכמו לסך של כ-1,686 מיליון ש"ח בהשוואה לסך 682 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד. ההכנסות בשנת 2019 הושפעו ממכירת לאומי קארד בסך של 314 מיליון ש"ח, מהשפעת מכירת סופר פארם בסך של כ-71 מיליון ש"ח, מהשפעת מכירת שב"א ושיערוך בסך של כ-52 מיליון ש"ח, משוק ההון ומהשפעת נגזרים והפרשי שער. ההכנסות בתקופה המקבילה אשתקד כללו רווח ממכירת אבגול תעשיות בסך של כ-121 מיליון ש"ח, רווח ממכירת מימון ישיר בסך של 96 מיליון ש"ח ורווח ממכירת הבורסה לניירות ערך בסך של כ-47 מיליון ש"ח.

העמלות התפעוליות והאחרות ירדו בשנת 2019 בכ-79 מיליון ש"ח בהתייחס לנתוני פרופורמה ללא לאומי קארד בתקופה המקבילה אשתקד. עיקר הירידה נובעת מעמלות הפצת מוצרים פיננסיים, ומעמלות ניהול חשבון.

ההכנסות האחרות הסתכמו לסך של כ-170 מיליון ש"ח בהשוואה לסך של כ-68 מיליון ש"ח אשתקד. עיקר הגידול מקורו ברווח ממכירת מבנים.

ההוצאות התפעוליות עלו בשנת 2019 בהתייחס לנתוני פרופורמה ללא לאומי קארד בתקופה המקבילה אשתקד בסך של כ-264 מיליון ש"ח, גידול בשיעור של 3.5%.

הוצאות השכר והנלוות עלו ב-80 מיליון ש"ח בעיקר על רקע הפרשות לבנוס גבוהות יותר, הכוללות גם את המענק החד פעמי שניתן במועד החתימה על הסכם השכר הקיבוצי. ההוצאות התפעוליות האחרות עלו ב-158 מיליון ש"ח בעיקר על רקע הפסד חשבונאי בסך של כ-54 מיליון ש"ח שנרשם בגין החלפת סדרות אגרות חוב כמפורט בפרק [הון והלימות הון](#). גידול בהוצאות הפנסיה וגידול בהוצאות הפרסום.

יחס היעילות לשנת 2019 עמד על שיעור של 56.8%. בנטרול השפעת הרווח ממכירת לאומי קארד עמד יחס היעילות על שיעור של 58.1%, בהשוואה לשיעור של 60.5% בהתייחס לנתוני פרופורמה ללא לאומי קארד בתקופה המקבילה אשתקד.

הרווח הבסיסי הנקי למניה המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי בשנת 2019 הסתכם לכ-2.37 ש"ח לעומת 2.15 ש"ח בשנת 2018.

למידע בנוגע לתוצאות לפי רבעונים ראה נספח [דוח רווח והפסד מאוחד לרבעון - מידע רב רבעוני](#).

התפתחויות מהותיות בהכנסות, בהוצאות וברווח כולל אחר¹

הכנסות ריבית, נטו

הכנסות ריבית, נטו של קבוצת לאומי, בהתייחס לנתוני הפרופורמה ללא לאומי קארד, עלו בשנת 2019 בכ-258 מיליון ש"ח בהשוואה לשנת 2018, גידול בשיעור של כ-3%. הגידול בהכנסות בסכום האמור הינו למרות שהשפעת המדד על הכנסות הרבית בשנת 2019 עמדה על סך של 55 מיליון ש"ח לעומת 258 מיליון ש"ח אשתקד. הגידול בהכנסות הריבית נובע בעיקר מגידול ביתרה הממוצעת של האשראי לציבור ומעלייה בתשואה על נכסים נושאי ריבית במגזר השקלי הלא צמוד.

היחס של הכנסות ריבית, נטו לבין היתרה הממוצעת של נכסים נושאי ריבית (התשואה נטו על נכסים נושאי ריבית) הינו 2.14% לעומת 2.13% בתקופה המקבילה אשתקד בהתייחס לנתוני הפרופורמה ללא לאומי קארד. היחס בתקופה המקבילה אשתקד כולל לאומי קארד הינו 2.19%.

פער הריבית הכולל בשנת 2019 הוא 1.91% לעומת פער של 1.87% בתקופה המקבילה אשתקד, בהתייחס לנתוני הפרופורמה ללא לאומי קארד. היחס בתקופה המקבילה אשתקד כולל לאומי קארד הינו 1.93%.

להלן נתונים על פערי הריבית בחלוקה למגזרים, בהתייחס לנתוני הפרופורמה ללא לאומי קארד:

במגזר השקלי הלא צמוד, פער הריבית בשנת 2019 עמד על שיעור של 2.22% לעומת 2.11% בתקופה המקבילה אשתקד. במגזר המט"ח פער הריבית 0.79% לעומת 0.79% בתקופה המקבילה אשתקד. במגזר המדדי פער הריבית 0.94% לעומת 1.06% בתקופה המקבילה אשתקד.

למידע נוסף בנוגע להכנסות והוצאות ריבית ראה נספח 1 - [שיעורי הכנסות והוצאות וניתוח השינויים בהכנסות והוצאות ריבית](#).

הוצאות בגין הפסדי אשראי

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		2018	2019	
באחוזים	השינוי		במיליוני ש"ח	
				הוצאה (הכנסה) פרטנית בגין הפסדי אשראי
+	250	(191)	59	
(22.5)	(160)	710	550	הוצאה קבוצתית בגין הפסדי אשראי
17.3	90	519	609	סך כל הוצאה בגין הפסדי אשראי
מזה:				
83.8	207	247	454	הוצאות להפסדי אשראי בגין סיכון אשראי מסחרי
(31.3)	(10)	32	22	הוצאות להפסדי אשראי בגין סיכון אשראי לדיור
(44.2)	(106)	240	134	הוצאות להפסדי אשראי בגין סיכון אשראי פרטי אחר
-	(1)	-	(1)	הכנסות להפסדי אשראי בגין סיכון אשראי לבנקים וממשלות
17.3	90	519	609	סך כל הוצאה בגין הפסדי אשראי
יחסים באחוזים^(א):				
		(0.06)	0.02	שיעור ההוצאה (הכנסה) הפרטנית בגין הפסדי אשראי מהיתרה הממוצעת של האשראי לציבור
		0.19	0.22	שיעור ההוצאה בגין הפסדי אשראי מהיתרה הממוצעת של האשראי לציבור
		(0.09)	(0.24)	שיעור המחיקות נטו בגין אשראי לציבור מהיתרה הממוצעת של האשראי לציבור
		(6.43)	(17.95)	שיעור המחיקות נטו בגין אשראי לציבור מיתרת הפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור

(א) נתוני שנת 2018 ללא השפעת לאומי קארד הינם: שיעור ההכנסה הפרטנית בגין הפסדי אשראי מהיתרה הממוצעת של האשראי לציבור - (0.05), שיעור ההוצאה להפסדי אשראי ברוטו מהיתרה הרשומה הממוצעת של האשראי לציבור - 0.15, שיעור המחיקות נטו בגין אשראי לציבור מהיתרה הממוצעת של האשראי לציבור - (0.07), שיעור המחיקות נטו בגין אשראי לציבור מיתרת הפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור - (4.90).

למידע נוסף בנוגע להוצאות הפסדי אשראי ראה פרק סיכומי אשראי, סעיף [גילוי הערכה, סיווג וכללי הפרשה להפסדי אשראי, ביאור 13 וביאור 30](#).

¹ הדוחות הכספיים נערכו בערכים מדווחים. מדד המחירים לצרכן הידוע, עלה בשנת 2019 בכ-0.3%. השקל פוחת נומינלית לעומת הדולר האמריקאי בכ-7.8% ולעומת האירו בכ-9.6%. השער היציג של הדולר בכ-31 בדצמבר 2019 היה 3.456 ש"ח. למידע נוסף ראה [ביאור 1.1](#).

הכנסות שאינן מריבית

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
	2019	2018	השינוי
הכנסות מימון שאינן מריבית	1,686	682	1,004
עמלות	3,225	4,121	(896)
הכנסות אחרות	170	68	102
סך הכל	5,081	4,871	210

להלן פירוט הכנסות מימון שאינן מריבית

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
	2019	2018	השינוי
הכנסות נטו בגין מכשירים נגזרים והפרשי שער, נטו בגין פעילויות שאינן למטרות מסחר	709	92	617
רווחים (הפסדים) ממכירת אג"ח זמינות למכירה, נטו	191	(10)	201
רווחים ודיבדנד ממניות שאינן למסחר ^(ג,ד)	185	171	14
רווחים ממניות של חברות מוחזקות ^(ב)	287	223	64
רווחים נטו בגין הלוואות שנמכרו	15	-	15
הכנסות נטו בגין מכשירים נגזרים בגין פעילויות למטרות מסחר	148	146	2
רווחים שמומשו ושטרם מומשו מהתאמות לשווי הוגן של אג"ח ומניות למסחר, נטו ^(א)	151	60	91
סך הכל	1,686	682	1,004

- (א) רווחים שמומשו ושטרם מומשו מהתאמות לשווי הוגן של אג"ח ומניות למסחר, נטו כוללים בעיקר השפעת הפרשי שער.
 (ב) בשנת 2019 כולל רווח ממכירת לאומי קארד בסך של 314 מיליון ש"ח (לפני השפעת המס) ורווח ממכירת סופר פארם בסך של 71 מיליון ש"ח (לפני השפעת המס), בקיזוז הפסד ממכירת השלוחה ברומניה בסך 99 מיליון ש"ח.
 (ג) בשנת 2019 כולל רווח ממכירת מניות שב"א ושיערוך בסך של כ-52 מיליון ש"ח (לפני השפעת המס).
 (ד) עד ליום 31 בדצמבר 2018 הוצגו כמניות זמינות למכירה.

להלן פירוט העמלות

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
	השינוי	2018	2019
באחוזים			במיליוני ש"ח
ניהול חשבון	(3.6)	716	690
פעילות בניירות ערך ובמכשירים נגזרים מסוימים	(0.2)	638	637
כרטיסי אשראי	(72.5)	1,129	310
טיפול באשראי	5.9	186	197
עמלות הפצת מוצרים פיננסיים	(6.3)	316	296
הפרשי המרה	-	361	361
עמלות מעסקי מימון	(5.1)	454	431
עמלות אחרות	(5.6)	321	303
סך כל העמלות	(21.7)	4,121	3,225
סך כל העמלות בנטרול השפעת לאומי קארד	(2.4)	3,304	3,225

הקיטון בעמלות בשנת 2019 בהתייחס לנתוני הפרופורמה ללא לאומי קארד, בשיעור של כ-2.4% בהשוואה לשנת 2018, נובע בעיקר מעמלות ניהול חשבון על רקע המעבר לערוצים דיגיטליים ורגולציה, ומעמלות הפצת מוצרים פיננסיים. ההכנסות מעמלות מהוות כ-40.8% מההוצאות התפעוליות והאחרות בהשוואה ל-43.2% בתקופה המקבילה אשתקד.

להלן פירוט ההכנסות האחרות

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
	השינוי	2018	2019
באחוזים			במיליוני ש"ח
רווחים מיעודה לפיצויים	+	8	22
הכנסות אחרות כולל מכירת בניינים וציוד	+	60	148
סך הכל	+	68	170

הגידול בהכנסות אחרות נובע בעיקר ממכירת סניפים במהלך 2019.

הוצאות תפעוליות ואחרות

		לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
		2018	2019	
		השינוי		
באחוזים			במיליוני ש"ח	
			4,544	4,325
	(4.8)	(219)		
משכורות והוצאות נלוות			571	600
	5.1	29		
פחת והפחתות			998	921
	(7.7)	(77)		
הוצאות אחזקת בניינים וציוד			2,224	2,062
	(7.3)	(162)		
הוצאות אחרות			8,337	7,908
	(5.1)	(429)		
סך כל ההוצאות התפעוליות והאחרות			7,644	7,908
	3.5	264		
סך כל ההוצאות התפעוליות והאחרות ללא השפעת לאומי קארד				

סך כל ההוצאות התפעוליות והאחרות של קבוצת לאומי הסתכמו בשנת 2019 ב-7,908 מיליון ש"ח, גידול בשיעור של 3.5%. ההוצאות התפעוליות מהוות 56.8% מסך כל ההכנסות לעומת 60.6% בתקופה המקבילה אשתקד. בנטרול השפעת לאומי קארד ובהתייחס לנתוני הפרופורמה יחס היעילות בשנת 2019 הוא 58.1% לעומת 60.5% בתקופה המקבילה אשתקד. סך כל ההוצאות התפעוליות והאחרות מהוות 1.69% מסך המאזן, לעומת 1.81% בתקופה המקבילה אשתקד. בנטרול השפעת לאומי קארד ובהתייחס לנתוני הפרופורמה סך כל ההוצאות התפעוליות והאחרות בשנת 2018 מהוות 1.66% מסך המאזן.

הוצאות שכר

		לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
		2018	2019	
		השינוי		
באחוזים			במיליוני ש"ח	
			4,196	3,969
	(5.4)	(227)		
שכר ונלוות			348	356
	2.3	8		
הוצאות פנסיה, פיצויים ופרישה			4,544	4,325
	(4.8)	(219)		
סך הכל הוצאות שכר			4,245	4,325
	1.9	80		
סך הכל הוצאות שכר בנטרול לאומי קארד				

הוצאות שכר ונלוות מהוות כ-54.7% מסך כל ההוצאות התפעוליות, לעומת 54.5% בתקופה המקבילה אשתקד. בנטרול השפעת לאומי קארד ובהתייחס לנתוני הפרופורמה הוצאות שכר ונלוות מהוות 55.5% מסך כל ההוצאות התפעוליות. הגידול בהוצאות השכר בהתייחס לנתוני הפרופורמה ללא לאומי קארד הינו בעיקר על רקע הפרשות לבנוס גבוהות יותר, הכוללות גם את המענק החד פעמי שניתן במועד החתימה על הסכם השכר הקיבוצי.

הוצאות תפעוליות ואחרות (למעט שכר)

בנוסף להוצאות השכר כמפורט מעלה, הוצאות הפחת, אחזקת בניינים ואחרות הסתכמו בתקופה המדווחת בסך של 3,583 מיליון ש"ח לעומת 3,793 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, קיטון בשיעור של 5.5%. ההוצאות התפעוליות ואחרות עלו בהשוואה לאשתקד בעיקר על רקע הפסד חשבונאי בסך של כ-54 מיליון ש"ח שנרשם בנין החלפת סדרות אגרות חוב, גידול בהוצאות הפנסיה וגידול בהוצאות הפרסום.

הוצאות מס

ההפרשה למס על הרווח של קבוצת לאומי הסתכמה בשנת 2019 ב-1,830 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-1,619 מיליון ש"ח בשנת 2018. שיעור ההפרשה בשנת 2019 היה כ-33.9% מהרווח לפני מס לעומת 33.0% בשנת 2018, גידול של כ-0.9 נקודות האחוז.

הוצאות והשקעות בגין מערך טכנולוגיית המידע

להלן הוצאות והשקעות בגין מערך טכנולוגיית המידע

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2019			
במיליוני ש"ח			
סך הכל	אחר	חומרה ^(א)	תוכנה
הוצאות בגין מערך טכנולוגיית המידע, כפי שנכללו בדוח רווח והפסד:			
440	-	3	437
הוצאות בגין שכר עבודה ונלוות			
217	28	26	163
הוצאות בגין רכישות או רישיונות שימוש שלא הונו לנכסים			
90	4	39	47
הוצאות בגין מיקור חוץ			
498	9	94	395
הוצאות בגין פחת			
68	2	22	44
הוצאות אחרות			
1,313	43	184	1,086
סך הכל הוצאות			
תוספות לנכסים בגין מערך טכנולוגיית המידע שלא נזקפו כהוצאה:			
300	-	-	300
עלויות בגין שכר עבודה ונלוות			
179	-	-	179
עלויות בגין מיקור חוץ			
234	-	80	154
עלויות רכישה או רישיונות שימוש ^(ב,ג)			
5	5	-	-
עלויות ציוד, בניינים ומקרקעין			
718	5	80	633
סך הכל עלויות			
יתרות נכסים בגין מערך טכנולוגיית המידע			
1,390	313	197	880
סך הכל עלות מופחתת			
לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2018			
במיליוני ש"ח			
סך הכל	אחר	חומרה ^(א)	תוכנה
הוצאות בגין מערך טכנולוגיית המידע, כפי שנכללו בדוח רווח והפסד:			
511	-	25	486
הוצאות בגין שכר עבודה ונלוות			
235	31	31	173
הוצאות בגין רכישות או רישיונות שימוש שלא הונו לנכסים			
111	4	31	76
הוצאות בגין מיקור חוץ			
463	9	91	363
הוצאות בגין פחת			
84	7	28	49
הוצאות אחרות			
1,404	51	206	1,147
סך הכל הוצאות			
תוספות לנכסים בגין מערך טכנולוגיית המידע שלא נזקפו כהוצאה:			
256	-	-	256
עלויות בגין שכר עבודה ונלוות			
167	-	-	167
עלויות בגין מיקור חוץ			
270	-	124	146
עלויות רכישה או רישיונות שימוש ^(ב,ג)			
9	9	-	-
עלויות ציוד, בניינים ומקרקעין			
(98)	-	(25)	(73)
בניכוי עלויות של נכסים מוחזקים למכירה			
604	9	99	496
סך הכל עלויות			
יתרות נכסים בגין מערך טכנולוגיית המידע			
1,557	343	270	944
סך הכל עלות מופחתת			
(255)	(2)	(48)	(205)
בניכוי עלות מופחתת של נכסים מוחזקים למכירה ^(ד)			
1,302	341	222	739
סך הכל עלות מופחתת			

(א) לרבות תשתיות תקשורת.

(ב) עלויות רכישה או רישיונות שימוש בגין מערך טכנולוגיית המידע אשר לא סווגו בדוחות הכספיים כרכוש קבוע (עלויות ציוד, בניינים ומקרקעין) אלא כהוצאה מראש.

(ג) לרבות רכישות ורישיונות שימוש של תוכנה וחומרה לכלל החטיבות בתאגיד הבנקאי.

(ד) למידע נוסף ראה [ביאור 36. בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2018](#).

להלן תמצית דוח על הרווח הכולל

רווח (הפסד) כולל אחר לפני ייחוס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה								
רווח (הפסד) כולל אחר	רווח המיוחס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה	סך הכל	התאמות בגין הטבות לעובדים ^(א)	השויי המאזני	גידורי תזרים מזומנים	נטו בגין (הפסדים) נטו בגין	התאמות מתרגום ^(א) נטו לאחר גידורים ^(ב)	התאמות בגין הצגת ניירות ערך זמינים למכירה לפי שווי הוגן
רווח (הפסד) כולל אחר	רווח המיוחס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה	סך הכל	התאמות בגין הטבות לעובדים ^(א)	השויי המאזני	גידורי תזרים מזומנים	נטו בגין (הפסדים) נטו בגין	התאמות מתרגום ^(א) נטו לאחר גידורים ^(ב)	התאמות בגין הצגת ניירות ערך זמינים למכירה לפי שווי הוגן
(2,312)	(4)	(2,316)	(2,169)	(33)	-	(54)	(60)	יתרה ליום 1 בינואר 2017
(739)	-	(739)	(781)	(6)	-	(116)	164	שינוי נטו במהלך השנה
(3,051)	(4)	(3,055)	(2,950)	(39)	-	(170)	104	יתרה ליום 31 בדצמבר 2017
888	18	906	1,187	30	-	110	(421)	שינוי נטו במהלך השנה ^(ג)
31	(44)	(13)	-	-	-	(13)	-	מכירת מניות בחברות בנות לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה
(2,132)	(30)	(2,162)	(1,763)	(9)	-	(73)	(317)	יתרה ליום 31 בדצמבר 2018
(1,355)	(17)	(1,372)	(2,208)	(4)	(2)	(126)	968	שינוי נטו במהלך השנה
19	4	23	23	-	-	-	-	מכירת מניות בחברות בנות
(27)	-	(27)	-	-	-	-	(27)	השפעה מצטברת בגין הישום לראשונה של כללי החשבונאות המקובלים בארה"ב ^(ד)
(3,495)	(43)	(3,538)	(3,948)	(13)	(2)	(199)	624	יתרה ליום 31 בדצמבר 2019

(א) התאמות מתרגום דוחות כספיים של פעילויות חוץ שמתבצע הפעילות שלהן שונה ממתבצע הפעילות של הבנק.

(ב) רווחים (הפסדים) נטו בגין גידור השקעה נטו במטבע חוץ.

(ג) כולל יתרות שסווגו כנכסים מוחזקים למכירה. למידע נוסף, ראה [ביאור 136 בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2018](#).

(ד) ההתאמות בגין הטבות לעובדים הינן נטו מההתאמות בגין נכסי תכנית, לרבות השפעת המעבר לקופה משלמת בגין פורשים.

(ה) השפעה מצטברת בגין יישום לראשונה של כללי החשבונאות המקובלים בבנקים בארה"ב בנושא מכשירים פיננסיים (ASU 2016-01) ולרבות העדכונים המתייחסים אליהם. ראה [ביאור 1.כד](#).

המבנה וההתפתחות של הנכסים, ההתחייבויות, ההון והלימות ההון

המאזן של קבוצת לאומי הסתכם ב-31 בדצמבר 2019 ב-469.1 מיליארד ש"ח בהשוואה ל-460.8 מיליארד ש"ח בסוף 2018 - גידול של 1.8%, מאזן הבנק הסתכם ב-31 בדצמבר 2019 ב-449.3 מיליארד ש"ח לעומת 433.5 מיליארד ש"ח בסוף 2018, גידול של 3.7%.

ערך הנכסים הנקובים במטבע חוץ והצמודים למטבע חוץ מסך מאזן הקבוצה הינו כ-101.1 מיליארד ש"ח, כ-21.6% מסך הנכסים. ב-2019 יוסף השקל ביחס לדולר של ארה"ב ב-7.8%, יוסף ביחס לאירו ב-9.6% ויוסף ביחס לליש"ט ב-4.9%. השינוי בשערי החליפין של השקל מול כלל מטבעות החוץ תרם לירידה בשיעור של כ-1.6% בסך כל המאזן של הקבוצה.

סך כל הנכסים בניהול הקבוצה - סך כל המאזן וכן תיקי ניירות ערך של הלקוחות וקופות גמל וקרנות השתלמות לגביהם ניתנים שירותי ניהול תפעולי וניהול פיקדון, מסתכמים בכ-1,621 מיליארד ש"ח, לעומת 1,434 מיליארד ש"ח בסוף 2018, גידול של כ-13.0%.

1. להלן ההתפתחות בסעיפי המאזן העיקריים

מאוחד			
31 בדצמבר			
	2019	2018	השינוי
במיליוני ש"ח	באחוזים		
סך כל המאזן	469,134	460,780	8,354 (1.8)
מזומנים ופיקדונות בבנקים	76,213	80,113	(3,900) (4.9)
ניירות ערך	84,949	74,571	10,378 (13.9)
אשראי לציבור, נטו ^(א)	282,478	272,602	9,876 (3.6)
בניינים וציוד	3,043	2,853	190 (6.7)
פיקדונות הציבור	373,644	364,714	8,930 (2.4)
פיקדונות מבנקים	6,176	5,210	966 (18.5)
אגרות חוב, שטרי התחייבות וכתבי התחייבות נדחים	19,958	17,798	2,160 (12.1)
הון המיוחס לבעלי המניות של הבנק	35,406	35,305	101 (0.3)

(א) לרבות האשראי של לאומי קארד אשר בשנת 2018 סווג כנכס מוחזק למכירה. למידע נוסף בנוגע לפעילות המוחזקת למכירה ראה פרק [שינויים עיקריים בשנה החולפת וביאור 136](#). בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2018.

2. להלן ההתפתחות בסעיפים חוץ מאזניים עיקריים

מאוחד			
31 בדצמבר			
	2019	2018	השינוי
במיליוני ש"ח	באחוזים		
אשראי תעודות, נטו	727	1,359	(632) (46.5)
ערבויות להבטחת אשראי, נטו	5,219	5,143	76 (1.5)
ערבויות לרוכשי דירות, נטו	21,230	18,655	2,575 (13.8)
ערבויות והתחייבויות אחרות, נטו	16,099	16,231	(132) (0.8)
מכשירים נגזרים ^(א)	763,365	737,779	25,586 (3.5)
אופציות מכל הסוגים	218,622	208,519	10,103 (4.8)
נכסים כספיים חוץ מאזניים של לקוחות	1,152,027	972,855	179,172 (18.4)

(א) כולל עסקאות "פורוורד", חוזי החלפות פיננסיות, swaps, futures ונגזרי אשראי.

למידע נוסף ראה [ביאור 28](#) ו-[28](#).

האשראי לציבור, נטו

האשראי לציבור נטו בקבוצת לאומי, הסתכם בסוף 2019 ב-282.5 מיליארד ש"ח, בהשוואה ל-272.6 מיליארד ש"ח בסוף 2018, גידול בשיעור של כ-3.6%. בניטרול השפעת השינוי בשערי החליפין של השקל מול כלל מטבעות החוץ, גדל האשראי ליום 31 בדצמבר 2019 בשיעור של 4.8% בהשוואה לסוף שנת 2018.

האשראי לציבור נטו, מהווה 60.2% מסך כל המאזן לעומת 59.2% בסוף 2018.

בנוסף לאשראי לציבור משקיעה הקבוצה בניירות ערך של חברות המסתכמים בסוף 2019 ב-18,141 מיליון ש"ח בהשוואה ל-20,487 מיליון ש"ח בסוף 2018, והמגלמים גם כן סיכונים אשראי.

סך כל האשראי לציבור בפעילות הקבוצה בארץ הסתכם בסוף 2019 בכ-259.5 מיליארד ש"ח לעומת 247.2 מיליארד ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד.

האשראי לציבור נטו בשקלים לא צמודים מהווה ליום 31 בדצמבר 2019 כ-70.1% מסך האשראי, וכ-68.6% בתקופה המקבילה אשתקד. האשראי הצמוד מהווה ליום 31 בדצמבר 2019 15.5% מסך האשראי, בהשוואה לכ-15.4% ביום 31 בדצמבר 2018.

להלן התפתחות האשראי לציבור, לאחר הפרשה להפסדי אשראי לפי ענפי משק עיקריים^(א)

	31 בדצמבר		
	השינוי	2018	2019
	במיליוני ש"ח		
אנשים פרטיים - הלוואות לדיור	4.4	80,412	83,954
אנשים פרטיים - אחר	(0.1)	27,412	27,398
בינוי ונדל"ן	6.0	58,676	62,187
מסחרי	(1.6)	28,673	28,212
תעשייה	3.0	19,540	20,134
אחר	4.7	57,889	60,593
סך הכל	3.6	272,602	282,478

(א) הנתונים ליום 31 בדצמבר 2018 הינם ללא האשראי של לאומי קארד אשר בשנת 2018 סווג כנכס מוחזק למכירה. למידע נוסף בנוגע לפעילות המוחזקת למכירה ראה פרק [שינויים עיקריים בשנה החולפת וביאור 36. בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2018](#).

למידע נוסף בנוגע להתפתחות האשראי וסיכונים אשראי לפי ענפי משק ראה פרק [סיכונים אשראי](#).

סיכון אשראי בעייתי

להלן סיכון אשראי בעייתי לאחר הפרשות פרטניות וקבוצתיות

	31 בדצמבר					
	2018			2019		
	מאזני	חוץ מאזני	סך הכל	מאזני	חוץ מאזני	סך הכל
	במיליוני ש"ח					
סיכון אשראי פגום, נטו	1,997	253	2,250	2,181	86	2,267
סיכון אשראי נחות, נטו	333	108	441	297	45	342
סיכון אשראי בהשגחה מיוחדת, נטו	2,106	271	2,377	3,137	743	3,880
בניכוי סיכון אשראי בעייתי של יתרות שסווגו כנכסים המוחזקים למכירה ^(א)	-	-	-	(293)	(4)	(297)
סך הכל	4,436	632	5,068	5,322	870	6,192

(א) למידע נוסף בנוגע לפעילות המוחזקת למכירה ראה פרק [שינויים עיקריים בשנה החולפת וביאור 36. בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2018](#).

31 בדצמבר		
2018	2019	
במיליוני ש"ח		
6,168	4,920	סיכון אשראי בעייתי מסחרי
1,889	1,460	סיכון אשראי בעייתי קמעונאי
(372)	-	בניכוי סיכון אשראי בעייתי של יתרות שסווגו כנכסים המוחזקים למכירה ^(א)
7,685	6,380	סך הכל
1,568	1,312	יתרת הפרשה להפסדי אשראי
(75)	-	בניכוי יתרת הפרשה להפסדי אשראי של יתרות שסווגו כנכסים המוחזקים למכירה ^(א)
6,192	5,068	סיכון אשראי בעייתי לאחר הפרשה להפסדי אשראי

(א) למידע נוסף בנוגע לפעילות המוחזקת למכירה ראה פרק [שינויים עיקריים בשנה החולפת וכיאר 36](#). בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2018. למידע נוסף בנוגע לאשראי בעייתי ראה פרק [סיכוני אשראי](#).

ניירות ערך

מדיניות ניהול ההשקעות בניירות ערך (הנוסטרו)

מדיניות ניהול ההשקעות בניירות ערך (הנוסטרו) של הקבוצה מוגדרת במסגרת תכנית העבודה השנתית והרב-שנתית של הקבוצה. המדיניות מגדירה את תיאבון הסיכון המאושר להשגת היעדים העסקיים. תיאבון הסיכון כולל עקרונות ומגבלות כמותיות להפסדים שהקבוצה מוכנה לספוג בתרחישים ברמות שונות של חומרה. המגבלות העיקריות מתייחסות לסכומי ההשקעה, רמות סיכון (דירוגי אשראי, מח"מ הריבית, וכו'), חשיפה למנפיק, חשיפה למנהל השקעות/למנהל קרן, חשיפה גיאוגרפית, וכו'. כל ההשקעות מבוצעות מתוך רשימה של מכשירי השקעה מותרים להשקעה.

תיקי הנוסטרו מנוהלים מתוך ראייה כוללת ברמת הבנק והקבוצה בהיותם מרכיב מרכזי בניהול סיכוני הנזילות וסיכוני השוק.

הראייה הכוללת משתקפת בעקרון העדפת השקעות בעלות מתאם חלקי/נמוך עם יתר פעילות הבנק והקבוצה. בהתאם לכך, מובא בחשבון היתרון הגלום בהשקעות הנוסטרו במט"ח בניירות ערך שהונפקו בחו"ל, התורמות לפיזור סיכונים מחוץ למשק הישראלי.

פיזור הסיכונים בתיק הנוסטרו רב מימדי: פיזור גיאוגרפי, בין ענפי משק, בין מנפיקים, בין מנהלי השקעות, בין מכשירי השקעה וכד'.

ההשקעות מבוצעות על בסיס שיקולי רווחיות מתואמת סיכון תוך התחשבות בדרישות ההון המתאימות.

בשיקולי ההשקעה מיוחס דגש מיוחד להימנעות מהפסדים משמעותיים (Tail Risk).

פעילות הנוסטרו מתמקדת בעיקרה בשווקים מרכזיים, המתפקדים בסביבה פיקוחית מפותחת ואפקטיבית.

אישור המכשירים המותרים להשקעה מביא בחשבון היבטים שונים כגון שקיפות וקלות גישה למקור בלתי תלוי ואמין לשערוך/תמחור השווי, ומזעור המורכבות והסיכונים התפעוליים והמשפטיים.

ההשקעות הקבוצה בניירות ערך ב-31 בדצמבר 2019 הסתכמו ב-84.9 מיליארד ש"ח, בהשוואה ל-74.6 מיליארד ש"ח ב-2018, גידול של 13.9%.

ניירות הערך בקבוצה מסווגים לארבע קטגוריות: ניירות ערך למסחר, מניות שאינן למסחר (2018 - מניות זמינות למכירה), אגרות חוב זמינות למכירה ואגרות חוב מוחזקות לפדיון.

סיווג נייר ערך הנרכש על ידי הבנק לתיק ניירות ערך למסחר, לאגרות חוב זמינות למכירה, למניות שאינן למסחר (2018 - מניות זמינות למכירה) או לתיק אגרות חוב מוחזקות לפדיון מתבצע במועד רכישתו ונעשה בהתאם לכוונת הבנק לשימוש בנייר. ניירות שנרכשים לצורכי מסחר (או במטרה לגדר רכיבים אחרים של התיק למסחר), לצורכי עשיית שוק או במסגרת חדר עסקאות, מסווגים לתיק ניירות ערך למסחר. ניירות הנרכשים במסגרת ניהול הנכסים וההתחייבויות של הבנק מסווגים בתיק הזמין למכירה או כמניות שאינן למסחר (החל מיום 1 בינואר 2019). אגרות חוב הנרכשות על מנת להחזיקן עד לפדיונם מסווגים בתיק המוחזק לפדיון.

ניירות ערך למסחר מוצגים במאזן לפי שווי הוגן, וההפרש בין השווי ההוגן לעלות המופחתת נזקף לדוח רווח והפסד. אגרות חוב זמינות למכירה מוצגות במאזן לפי שווי הוגן, וההפרש בין השווי ההוגן לעלות המופחתת מוצג בסעיף נפרד בהון ברווח כולל אחר שנקרא "התאמות בגין הצגת ניירות ערך זמינים למכירה לפי שווי הוגן" בניכוי המס המתייחס. החל מיום 1 בינואר 2019 מניות שאינן למסחר שיש להן שווי הוגן זמין מוצגות במאזן לפי שווי הוגן וההפרש בין השווי ההוגן לעלות המופחתת מוצג בסעיף נפרד במסגרת הכנסות מימון שאינן מריבית ברווח והפסד ונקרא "רווחים" (הפסדים) נטו שטרם מומשו ממניות שאינן למסחר. בכל מקרה שבו קיימת ירידת ערך שהינה בעלת אופי אחר מזמני ההפרש נזקף לרווח והפסד. אגרות חוב מוחזקות לפדיון מוצגים במאזן לפי עלות מופחתת.

אופן חישוב השווי ההוגן

השווי ההוגן של ניירות ערך ישראליים מתבסס בעיקרו על מחירים מצוטטים מהבורסה לניירות ערך בתל-אביב ובניירות ערך זרים על מחירים המתקבלים ממקורות חיצוניים.

אגרות החוב בישראל הנקובות בשקלים ואינן סחירות משוערכות באמצעות מודל, מכיוון שאין שוק פעיל לאגרות החוב הללו.

במסגרת אימוץ עדכון לתקינה חשבונאית, סיווגה חברת הבת בארה"ב אגרות חוב מהתיק המוחזק לפדיון לתיק הזמין למכירה בסך של 216 מיליון דולר. למועד המעבר נזקפה יתרה בסך 8 מיליון דולר לרווח כולל אחר.

להלן סיווג סעיף ניירות הערך במאזן המאוחד

31 בדצמבר								
2018				2019				
ניירות ערך מוחזקים לפדיון	ניירות חוב זמינות למכירה ^(א)	אגרות חוב זמינות למכירה ^(א)	ניירות ערך מוחזקים לפדיון	ניירות ערך למסחר ^(ב)	מניות לא למסחר ^(א)	אגרות חוב זמינות למכירה ^(א)	ניירות ערך מוחזקים לפדיון	ניירות ערך מוחזקים לפדיון
במיליוני ש"ח								
אגרות חוב								
38,584	5,677	30,573	2,334	38,927	2,715	33,132	3,080	של ממשלת ישראל
5,956	52	5,904	-	18,334	213	18,121	-	של ממשלות זרות ^(ג)
119	119	-	-	101	101	-	-	של מוסדות פיננסיים בישראל
9,839	132	9,707	-	9,798	201	9,597	-	של מוסדות פיננסיים זרים ^(ד)
11,300	271	9,433	1,596	9,445	154	7,748	1,543	מגובי נכסים (ABS) או מגובי משכנתאות (MBS)
532	290	242	-	193	53	140	-	של אחרים בישראל
4,683	220	3,517	946	4,439	87	3,530	822	של אחרים זרים
3,558	2	3,556	-	3,712	-	3,712	-	מניות וקרנות נאמנות
74,571	6,763	3,556	4,876	84,949	3,524	3,712	72,268	5,445
סך כל ניירות הערך								

(א) כולל רווחים שטרם מומשו מהתאמות לשווי הוגן בסך 1,090 מיליון ש"ח שנרשמו ברווח כולל אחר (31 בדצמבר 2018 - הפסדים בסך (494) מיליון ש"ח).

(ב) כולל רווחים שטרם מומשו מהתאמות לשווי הוגן בסך 25 מיליון ש"ח שנרשמו ברווח והפסד (31 בדצמבר 2018 - הפסדים בסך (24) מיליון ש"ח).

(ג) מזה: ממשלת ארה"ב בסך 12,690 מיליון ש"ח (31 בדצמבר 2018 - בסך 2,362 מיליון ש"ח)

(ד) מרבית אגרת החוב של מוסדות פיננסיים זרים הינם מסוג supranational או עם גיבוי מדינות.

ליום 31 בדצמבר 2019 כ-85.1% מתיק הנוסטרו של הקבוצה סווג כזמין למכירה, כ-4.1% כתיק למסחר, כ-4.4% כמניות שאינן למסחר וכ-6.4% כתיק לפדיון. כ-4.4% משווי ניירות הערך הינן השקעות במניות של חברות שאינן מוצגות על בסיס השווי המאזני, אלא לפי עלות או שווי שוק של המניות הנסחרות בבורסה.

למידע בנוגע לשווי ניירות ערך לפי אופן המדידה ראה [ביאור 33א](#).

התיק הזמין למכירה

1. בשנת 2019 הסתכם הרווח הכולל האחר בגין ניירות ערך זמינים למכירה בסך 1,468 מיליון ש"ח (לפני מס) בהשוואה להפסד ברווח הכולל האחר בגין ניירות ערך זמינים למכירה בסך של 634 מיליון ש"ח (לפני מס) בשנת 2018.
 2. לרווח והפסד נזקפו רווחים נטו ממכירת אגרות חוב זמינות למכירה בסך של 191 מיליון ש"ח לעומת הפסדים בסך 10 מיליון ש"ח בשנת 2018.
- היתרה המצטברת נטו של התאמות לשווי הוגן של ניירות ערך המוחזקים בתיק הזמין למכירה ליום 31 בדצמבר 2019 מסתכמת בסכום חיובי של 624 מיליון ש"ח (לאחר השפעת המס), לעומת סכום שלילי של 317 מיליון ש"ח בסוף 2018. סכומים אלה מייצגים רווחים (הפסדים) נטו שטרם מומשו לתאריכי הדוחות.
- למידע בנוגע להתאמות לשווי הוגן של ניירות זמינים למכירה שנזקפו להון ראה [ביאור 12](#).

השקעות במניות ובקרנות

- סך כל ההשקעות במניות ובקרנות מסתכמות ליום 31 בדצמבר 2019 בכ-3,712 מיליון ש"ח, מזה מניות סחירות 2,395 מיליון ש"ח ושאינן סחירות 1,317 מיליון ש"ח. כל ההשקעה בסך 3,712 מיליון ש"ח מסווגת בתיק המניות שאינן למסחר.
- ההון הנדרש בגין השקעות אלה עומד ליום 31 בדצמבר 2019 על סך של 510 מיליון ש"ח.
- למידע נוסף ראה [ביאור 12](#).

התיק למסחר

- ב-31 בדצמבר 2019, בתיק למסחר יש כ-3.5 מיליארד ש"ח אגרות חוב לעומת 6.8 מיליארד ש"ח אגרות חוב ב-31 בדצמבר 2018. נכון ל-31 בדצמבר 2019 התיק למסחר מהווה כ-4.1% מסך תיק הנוסטרו של הקבוצה לעומת 9.1% ב-31 בדצמבר 2018. בגין אגרות חוב למסחר נרשמו בדוח רווח והפסד רווחים שמומשו וטרם מומשו בסך של 148 מיליון ש"ח לעומת הפסדים בסך 25 מיליון ש"ח בשנת 2018, ובגין מניות וקרנות נרשמו רווחים שמומשו וטרם מומשו בסך 3 מיליון ש"ח לעומת רווחים בסך 85 מיליון ש"ח ב-2018.
- למידע נוסף בנוגע להרכב התיק ראה [ביאור 12](#).

השקעות בניירות ערך שהונפקו בחו"ל

- א. תיק ניירות ערך מגובי נכסים שהונפקו בחו"ל (משכנתאות ושאינם משכנתאות), שכולו המדורג בדרוג השקעה (Investment Grade), מסתכם בכ-9.4 מיליארד ש"ח (כ-2.7 מיליארד דולר) ל-31 בדצמבר 2019 לעומת 11.3 מיליארד ש"ח בסוף 2018. מתוך התיק הנ"ל ל-31 בדצמבר 2019 כ-7.7 מיליארד ש"ח (כ-2.2 מיליארד דולר) מסווג בתיק הזמין למכירה והיתרה בתיק למסחר ובתיק לפדיון.
- התיק הזמין למכירה של השקעות בניירות ערך מגובי נכסים בחו"ל ליום 31 בדצמבר 2019 כולל השקעה באגרות חוב מגובות משכנתאות בסכום של כ-6.1 מיליארד ש"ח. 93.5% מסך אגרות החוב המגובות משכנתאות שבתיק הזמין הונפקו על ידי סוכנויות פדראליות בארה"ב (FNMA, FHLMC, GNMA) ומדורגות, נכון למועד הדוח, בדירוג AAA.
- נכון ליום 31 בדצמבר 2019 הסתכמה עליית הערך המצטברת נטו שנזקפה להון עצמי הנובעת מתיק אגרות החוב המגובות משכנתאות בכ-31 מיליון ש"ח.
- סך אגרות החוב המגובות משכנתאות שאינן בערבות מדינה (ארה"ב) ואינן בחסות מוסדות פדראליים אמריקאים מסתכם בכ-434 מיליון ש"ח.
- התקופה החזויה לפדיון של כל תיק אגרות החוב המגובות משכנתאות היא כ-3.54 שנים בממוצע (מח"מ). בנוסף לאגרות החוב המגובות משכנתאות, כולל התיק הזמין למכירה של הקבוצה גם אגרות חוב אחרות מגובות נכסים שאינם משכנתאות בסך של כ-1.7 מיליארד ש"ח מתוכן אגרות חוב מסוג CLO בסך של כ-1.2 מיליארד ש"ח. התקופה החזויה לפדיון של תיק אגרות החוב המגובות נכסים שאינם משכנתאות היא כ-4.2 שנים בממוצע.

למידע נוסף בנוגע להשקעות באגרות חוב מגובות נכסים ראה [ביאור 12](#).

ב. השקעות בניירות ערך שאינם מגובי נכסים שהונפקו בחו"ל

- בתיק ניירות הערך של הקבוצה ב-31 בדצמבר 2019 כ-38.7 מיליארד ש"ח (11.2 מיליארד דולר) ניירות ערך שאינם מגובי נכסים שהונפקו בחו"ל. 36.5 מיליארד ש"ח (10.6 מיליארד דולר) מניירות הערך הללו מסווגים בתיק הזמין למכירה והיתרה בתיק למסחר ובתיק לפדיון. 98.9% מסך ניירות הערך הינם בדירוג השקעה והם כוללים בעיקר ניירות ערך של ממשלת ארה"ב, בנקים ומוסדות פיננסיים, אגרות חוב של חברות בדרוג השקעה והיתר בעיקר ניירות ערך של ממשלת ישראל.
- למידע נוסף בנוגע לחשיפה למוסדות פיננסיים זרים ראה פרק [סיכוני אשראי](#).

ליום 31 בדצמבר 2019 הסתכמה יתרת עליית הערך המצטברת בהון העצמי בגין ניירות ערך שאינם מגובי נכסים שהונפקו בחו"ל, ושנכללו בתיק הזמין למכירה ב-494 מיליון ש"ח (שהם 325 מיליון ש"ח לאחר מס).

כאמור, בנוסף לתיק הזמין למכירה קיימים ניירות ערך שאינם מגובים בנכסים גם בתיק למסחר ובתיק לפדיון. התיק למסחר כולל בעיקר ניירות ערך של מדינות, בנקים ומוסדות פיננסיים. 95.4% מניירות הערך שבתיק למסחר הינם בדירוג השקעה (Investment Grade).

שווי התיק למסחר שאינו מגובה בנכסים ב-31 בדצמבר 2019 הסתכם ב-0.5 מיליארד ש"ח (0.1 מיליארד דולר). ההפרש בין השווי ההוגן לעלות המופחתת, במידה שיש הפרש כזה, נזקף לחשבון הרווח והפסד.

השקעות באגרות חוב שהונפקו בישראל

ההשקעות באגרות חוב שהונפקו בישראל הסתכמו ב-31 בדצמבר 2019 ב-36.0 מיליארד ש"ח, מזה סך של 35.7 מיליארד ש"ח אגרות חוב שהונפקו על ידי ממשלת ישראל בשקלים, והיתר אגרות חוב שהונפקו על ידי חברות. כ-47.6% מההשקעות באגרות חוב חברות שהם כ-0.1 מיליארד ש"ח נכללו בתיק הזמין למכירה, והיתר בתיק למסחר.

תיק אגרות החוב של חברות, שבתיק הזמין למכירה בהיקף של 0.1 מיליארד ש"ח כולל קרן הון חיוכית בסך של 1 מיליון ש"ח.

כל אגרות החוב של החברות שבתיק למסחר רשומות למסחר וסחירות בבורסה.

למידע בנוגע לשעבוד ניירות ערך ראה [ביאור 27](#).

פיקדונות הציבור

פיקדונות הציבור בקבוצה הסתכמו בסוף 2019 ב-373.6 מיליארד ש"ח בהשוואה ל-364.7 מיליארד ש"ח בסוף 2018, גידול בשיעור של 2.4%. בנטרול השפעת השינוי בשערי החליפין, גדלו פיקדונות הציבור ליום 31 בדצמבר 2019 בשיעור של 5.0% בהשוואה לסוף שנת 2018.

להלן תמהיל פיקדונות הציבור לפי סוגים ומגזרי הצמדה

	31 בדצמבר		2019	במיליוני ש"ח
	2018	השינוי		
מטבע ישראלי:				
לא צמוד	229,114	15,348	244,462	6.7
צמוד למדד	16,696	(2,819)	13,877	(16.9)
מטבע חוץ:				
כולל צמוד מטבע חוץ	118,572	(4,635)	113,937	(3.9)
לא כספי	403	965	1,368	+
בניכוי יתרות שסווגו כהתחייבויות מוחזקות למכירה ^(א)	(71)	71	-	-
סך הכל	364,714	8,930	373,644	2.4

(א) למידע נוסף ראה [ביאור 136](#). בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2018.

להלן ההתפתחויות בסוגי הפיקדונות השונים

- פיקדונות הציבור בשקלים לא צמודים גדלו ב-15.3 מיליארד ש"ח, לעומת 31 בדצמבר 2018 בעיקר בפיקדונות לפי דרישה.
- פיקדונות הציבור הנקובים במטבע חוץ והצמודים למטבע החוץ קטנו ב-4.6 מיליארד ש"ח, קיטון בשיעור של כ-3.9% לעומת 31 בדצמבר 2018.
- פיקדונות צמודים למדד קטנו ב-2.8 מיליארד ש"ח, לעומת 31 בדצמבר 2018, בעיקר בפיקדונות לזמן קצוב.

נכסים כספיים חוץ מאזניים של לקוחות

להלן התפתחות ביתרות הנכסים הכספיים החוץ מאזניים של הלקוחות בקבוצת לאומי

		31 בדצמבר	
		2018	2019
		השינוי	
באחוזים		במיליוני ש"ח	
22.5	149,852	665,268	815,120
			תיקי ניירות ערך ^(א)
			נכסים בגינם ניתנים שירותי תפעול: ^{(א)(ב)(ג)}
18.4	8,744	47,536	56,280
			קרנות נאמנות
2.8	4,104	146,187	150,291
			קופות גמל ופנסיה
14.5	16,472	113,864	130,336
			קרנות השתלמות

(א) לרבות שינוי בשווי השוק של ניירות ערך ושווי הניירות שבמשמרת (custody) של קרנות נאמנות וקופות גמל, לגביהם ניתנים שירותי ניהול תפעולי ומשמורת.

(ב) הקבוצה בארץ אינה מנהלת קרנות נאמנות, קופות גמל וקרנות השתלמות.

(ג) נכסי לקוחות לגביהם מעניקה הקבוצה שרותי ניהול תפעולי, כולל יתרות הקופות של לקוחות מיועצים בלאומי.

פיקדונות ממשלות

פיקדונות ממשלות הסתכמו לסוף 2019 בכ- 315 מיליון ש"ח, ירידה של 394 מיליון ש"ח לעומת שנת 2018.

סעיף זה כולל פיקדונות של ממשלות זרות בשלוחות בחו"ל שהסתכמו בסוף 2019 בכ- 131 מיליון ש"ח לעומת 502 מיליון ש"ח בסוף 2018.

פיקדונות בבנקים ופיקדונות מבנקים

א. פיקדונות בבנקים (מרכזיים ומסחריים)

		31 בדצמבר	
		2018	2019
		בבנקים מרכזיים	בבנקים מסחריים
		במיליוני ש"ח	
מטבעי ישראל:			
2,008	63,647	2,208	61,183
			לא צמוד
-	-	-	-
			צמוד מדד
9,934	2,047	9,344	839
			מט"ח כולל צמוד מט"ח
(35)	-	-	-
			בניכוי יתרות שסווגו כנכסים מוחזקים למכירה ^(א)
11,907	65,694	11,552	62,022
			סך כל הפיקדונות בבנקים

(א) למידע נוסף ראה [ביאור 136 בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2018](#).

בסך כל הפיקדונות בבנקים היתה ירידה בשיעור של 5.2%.

ב. פיקדונות מבנקים (מרכזיים ומסחריים)

31 בדצמבר			
2018		2019	
מבנקים מסחריים	מבנקים מרכזיים	מבנקים מסחריים	מבנקים מרכזיים
במיליוני ש"ח			
מטבע ישראל:			
2,970	-	2,281	-
לא צמוד			
-	-	-	-
צמוד מדד			
3,390	-	3,762	133
מט"ח כולל צמוד מט"ח			
בניכוי יתרות שסווגו כהתחייבויות מוחזקות למכירה ^(א)			
(1,150)	-	-	-
5,210	-	6,043	133
סך כל הפיקדונות מבנקים			

(א) למידע נוסף ראה [ביאור 36. בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2018](#).

על פי החוק, רשאי בנק ישראל לתת הלוואות לתאגידים הבנקאיים כנגד ביטחונות. לצורך כך, משמשים פיקדונות הבנק בבנק ישראל, וכן תיק ניירות הערך של הבנק ששועבד.

ביום 31 בדצמבר 2019 היה סך כל הפיקדונות של הקבוצה בבנק ישראל 61 מיליארד ש"ח, וכנגדם לא היו הלוואות מבנק ישראל. כפי שניתן לראות מלוחות אלה, מצב הנזילות בקבוצה גבוה ביותר, ולקבוצה פיקדונות נטו בבנקים בהיקף של 67.3 מיליארד ש"ח.

אגרות חוב, שטרי הון וכתבי התחייבות נדחים

31 בדצמבר			
השינוי		2018	2019
במיליוני ש"ח			
באחוזים			
6.8	610	8,949	9,559
אגרות חוב ושטרי הון			
2.8	281	10,118	10,399
כתבי התחייבות נדחים			
-	1,269	(1,269)	-
בניכוי יתרות שסווגו כהתחייבויות מוחזקות למכירה ^(א)			
12.1	2,160	17,798	19,958
סך הכל			

(א) למידע נוסף ראה [ביאור 36. בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2018](#).

תשקיף מדף והנפקת אגרות חוב

ביום 25 במאי 2018 פרסם הבנק תשקיף מדף בהתאם להיתר שהתקבל מרשות לניירות ערך.

על פי דוח הצעת מדף מיום 30 בינואר 2019, הנפיק הבנק, בתאריך 31 בינואר 2019 סך של כ-1.69 מיליארד ש"ח אגרות חוב סדרה 180. אגרות החוב עומדות לפדיון בשני תשלומים שווים ביום 28 בפברואר 2023 וביום 28 בפברואר 2025, ונושאות ריבית שנתית בשיעור של 2.02% לשנה, אשר תשולם אחת לשנה ביום 28 בפברואר של כל אחת מהשנים 2020 עד 2025 (כולל).

אגרות החוב סדרה 180 אינן מוכרות לצורך הון פיקוחי.

בנוסף הנפיק הבנק באותו מועד סך של 664.2 מיליון ש"ח כתבי התחייבות נדחים סדרה 403.

על פי דוח הצעת מדף מיום 12 במרס 2019, בוצעה בתאריך 13 במרס 2019 הרחבה של סדרה 403, במסגרתה הנפיק הבנק, סך של 777 מיליון ש"ח ע.ג. כתבי התחייבויות נדחים, בתמורה לכ-798.4 מיליון ש"ח.

כתבי התחייבות הנדחים סדרה 403 עומדים לפדיון בתשלום אחד ביום 28 בפברואר 2030 עם אופציה למנפיק לפדיון מוקדם לא לפני יום 31 בינואר 2025, ולא יאוחר מיום 28 בפברואר 2025. כתבי התחייבות צמודים למדד המחירים לצרכן, נושאים ריבית שנתית קבועה בשיעור של 2.42% לשנה, עד ליום 28 בפברואר 2025. כמועד זה, בהינתן אי מימוש זכותו של הבנק לפדיון מוקדם, תעודכן הריבית הנקובה בכתבי התחייבות הנדחים סדרה 403 בהתאם להפרש בין ריבית העוגן (כהגדרתה בדוח הצעת המדף) כמועד ההנפקה לכין זו שבמועד עדכון הריבית.

בהתקיים נסיבות לאירוע מכונן (אירוע מכונן לאי קיימות או אירוע מכונן לספיגת הפסדי קרן, המוקדם מביניהם), יומרו כתבי ההתחייבות הנדחים למניות על פי ממוצע שערי הסגירה שנקבעו למניות הבנק בבורסה ב-14 ימי המסחר העוקבים האחרונים לפני היום בו נמסרה הודעת ההמרה או על פי שער הרצפה שנקבע (11.53 ש"ח, כפוף להתאמות), כגבוה מביניהם.

על פי דוח הצעת מדף מיום 4 ביולי 2019 אשר תוקן ביום 9 ביולי 2019, הציע הבנק שתי הצעות רכש חליפין כדלקמן: (1) הצעה לכלל מחזיקי שטרי ההון הנדחים (סדרה 201) לרכוש מהם את כל כמות שטרי ההון סדרה 201 המוחזקים על ידם, בדרך של הצעת רכש חליפין שאינה מוגבלת בכמות, בתמורה להנפקה של יחידות בנות 50,000 ש"ח ע.נ. כל אחת של כתבי התחייבות נדחים (סדרה 404) של הבנק, נושאי ריבית שנתית של 1.95%, לפי יחס החלפה של 50,000 : 49,262, והכל כמפורט בדוח הצעת המדף. (2) הצעה לכלל מחזיקי כתבי ההתחייבות הנדחים (סדרה יד') לרכוש מהם את כל כמות כתבי ההתחייבות הנדחים סדרה יד' המוחזקים על ידם, בדרך של הצעת רכש חליפין שאינה מוגבלת בכמות, בתמורה להנפקה של יחידות בנות 50,000 ש"ח ע.נ. כל אחת של כתבי התחייבות נדחים (סדרה 404) של הבנק, נושאי ריבית שנתית של 1.95%, לפי יחס החלפה של 50,000 : 44,445, והכל כמפורט בדוח הצעת המדף.

בהתאם להיענות המשקיעים להצעות רכש החליפין הנ"ל, ביום 15 ביולי 2019 הוחלפו כ-139.9 מיליון ש"ח ע.נ. סדרה 201 בתמורה לכ-142 מיליון ש"ח ע.נ. סדרה 404, וכן הוחלפו כ-976.9 מיליון ש"ח ע.נ. סדרה יד' בתמורה לכ-1,099 מיליון ש"ח ע.נ. סדרה 404, כך שבסך הכל הונפקו כ-1,241 מיליון ש"ח ע.נ. סדרה 404. כתוצאה מההחלפה נרשם הפסד חשבונאי של כ-54 מיליון ש"ח.

כתבי ההתחייבות הנדחים סדרה 404 עומדים לפירעון בתשלום אחד ביום 30 בספטמבר 2029 עם אופציה למנפיק לפירעון מוקדם לא לפני יום 19 בספטמבר 2024, ולא יאוחר מיום 30 בספטמבר 2024. כתבי ההתחייבות צמודים למדד המחירים לצרכן, נושאים ריבית שנתית קבועה בשיעור של 1.95% לשנה, עד ליום 30 בספטמבר 2024. במועד זה, בהינתן אי מימוש זכותו של הבנק לפדיון מוקדם, תעודכן הריבית הנקובה בכתבי ההתחייבות הנדחים סדרה 404 בהתאם להפרש בין ריבית העוגן (כהגדרתה בדוח הצעת המדף) במועד ההנפקה לבין זו שבמועד עדכון הריבית.

בהתקיים נסיבות לאירוע מכונן (אירוע מכונן לאי קיימות או אירוע מכונן לספיגת הפסדי קרן, המוקדם מביניהם), יומרו כתבי ההתחייבות הנדחים סדרה 404 למניות על פי ממוצע שערי הסגירה שנקבעו למניות הבנק בבורסה ב-14 ימי המסחר העוקבים האחרונים לפני היום בו נמסרה הודעת ההמרה או על פי שער הרצפה שנקבע (12.54 ש"ח, כפוף להתאמות), כגבוה מביניהם.

ביום 29 בינואר 2020, הנפיק הבנק סך של 750 מיליון דולר ארה"ב ערך נקוב כתבי התחייבות נדחים סדרה לאומי \$ 2031. הסדרה נרשמה למסחר ברצף מוסדיים בבורסה בתל-אביב.

כתבי ההתחייבות הנדחים סדרה לאומי \$ 2031 עומדים לפדיון בתשלום אחד, לאחר 11 שנים ממועד הנפקתם, כאשר לבנק עומדת האפשרות לבצע פדיון מוקדם לאחר 6 שנים ממועד הנפקתם, בכפוף לתנאים מסוימים.

כתבי ההתחייבות הנדחים סדרה לאומי \$ 2031 נושאים ריבית שנתית קבועה בשיעור של 3.275% לשנה, עד ליום 29 בינואר 2026, אשר תשולם בתשלומים חצי שנתיים. במועד זה, בהינתן אי מימוש זכותו של הבנק לפדיון מוקדם, תעודכן הריבית הנקובה בכתבי ההתחייבות הנדחים סדרה לאומי \$ 2031, כך שמאותו מועד, הריבית השנתית תהיה שווה לסכום של תשואת אג"ח ממשלת ארה"ב ל-5 שנים במועד שינוי הריבית, ומרווח בשיעור של 1.631%, כמפורט במסמכי ההנפקה.

בהתקיים נסיבות לאירוע מכונן (אירוע מכונן לאי קיימות או אירוע מכונן לספיגת הפסדי קרן, המוקדם מביניהם), יומרו כתבי ההתחייבות הנדחים סדרה לאומי \$ 2031 למניות על פי ממוצע שערי הסגירה שנקבעו למניות הבנק בבורסה ב-14 ימי המסחר העוקבים האחרונים לפני היום בו נמסרה הודעת ההמרה (מתורגם לדולר ארה"ב לפי השער באותו מועד), או על פי שער הרצפה שנקבע (3.6048 דולר ארה"ב, כפוף להתאמות), כגבוה מביניהם.

כתבי התחייבות סדרות 403, 404 ולאומי \$ 2031 כשירים להכלל בהון רובד 2 החל ממועדי הנפקתם.

ביום 17 בפברואר 2020 דיווח הבנק כי הוא בוחן אפשרות לביצוע הנפקה לציבור של סדרה חדשה של אגרות חוב רגילות של הבנק ורישומם למסחר בבורסה. למידע נוסף ראה דיווח מידי מיום 17 בפברואר 2020.

פדיון מוקדם של שטרי הון נדחים

ביום 10 בפברואר 2019 החליט דירקטוריון הבנק לפדות במהלך אפריל-מאי 2019 בפדיון מוקדם מלא 1 מיליארד ש"ח ע.נ. שטרי הון נדחים (לא סחירים) צמודים למדד אשר הונפקו בשנת 2009. בהתאם לכך, במהלך החודשים אפריל ומאי 2019 נפדו שטרי הון בסכום כולל של כ-1.2 מיליארד ש"ח.

הון והלימות ההון

ההון המיוחס לבעלי מניות הבנק הסתכם ב-31 בדצמבר 2019 ב-35,406 מיליון ש"ח, לעומת 35,305 מיליון ש"ח בסוף 2018.

השינוי בהון העצמי הושפע מהרווחיות במהלך השנה, מחלוקת דיבידנד, רכישה עצמית של מניות והפסד כולל אחר לאור גידול בהתאמות השליליות, נטו, בגין הטבות לעובדים בעיקר כתוצאה מירידת ריבית ההיוון והשפעת השינויים האקטואריים מהסכם השכר ותכנית ההתייעלות.

הון זה מהווה בסיס לחישוב ההון הפיקוחי המשמש לחישוב יחס הלימות ההון של הבנק בתוספת מכשירים הוניים והתאמות פיקוחיות כפי שנקבע בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202 של הפיקוח על הבנקים.

יחס הון למאזן ב-31 בדצמבר 2019 הגיע ל-7.5% בהשוואה ל-7.7% ב-31 בדצמבר 2018.

מבנה הלימות ההון^(א)

31 בדצמבר		
2018	2019	במיליוני ש"ח
הון לצורך חישוב יחס ההון		
35,190	37,603	הון עצמי רובד 1, לאחר התאמות פיקוחיות וניכויים
11,033	11,987	הון רובד 2, לאחר ניכויים
46,223	49,590	סך הכל הון כולל
יתרות משוקללות של נכסי סיכון^(ב)		
288,862	288,340	סיכון אשראי
6,295	5,008	סיכוי שוק
22,713	23,116	סיכון תפעולי
317,870	316,464	סך הכל יתרות משוקללות של נכסי סיכון
יחס ההון לרכיבי סיכון		
11.07%	11.88%	יחס הון עצמי רובד 1 לרכיבי סיכון ^(א)
14.54%	15.67%	יחס ההון הכולל לרכיבי סיכון ^(א)
10.25%	10.27%	יחס הון עצמי רובד 1 המזערי הנדרש על ידי המפקח על הבנקים
13.75%	13.77%	יחס ההון הכולל המזערי הנדרש על ידי המפקח על הבנקים

(א) למידע נוסף בגין מבנה הלימות ההון ראה [ביאור 225](#).

(ב) לרבות יתרות של לאומי קארד אשר בשנת 2018 סווג כנכס מוחזק למכירה. למידע נוסף בנוגע לפעילות המוחזקת למכירה ראה פרק [שינויים עיקריים בשנה החולפת וביאור 36](#). [דוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2018](#).

(ג) יחס הון עצמי רובד 1 ויחס ההון הכולל בהתייחס לנתוני הפרפורמה ללא לאומי קארד ליום 31 בדצמבר 2018 הינו 11.22% ו-14.66%, בהתאמה.

מבנה ההון הפיקוחי

במאי 2013 פרסם הפיקוח על הבנקים את ההוראות הסופיות ליישום באזל 3 בישראל, וזאת על ידי תיקון הוראות ניהול בנקאי תקין מספר 211-201 (להלן בפרק זה: "ההוראות"). הוראות אלה נכנסו לתוקף ביום 1 בינואר 2014 בכפוף להוראות המעבר שנכללו בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 299 של הפיקוח על הבנקים.

על פי הוראות אלו, רכיבי ההון בקבוצה לצורך חישוב הלימות ההון משויכים לשני רבדים:

1. הון רובד 1, הכולל הון עצמי רובד 1 והון רובד 1 נוסף.
2. הון רובד 2.

סיכום הרבדים האלו מכונה "בסיס ההון לצורך הלימות ההון" או "ההון הפיקוחי" או "ההון הכולל".

הון עצמי רובד 1 והון רובד 1 נוסף

הון עצמי רובד 1 כולל את ההון המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי בתוספת חלק מזכויות המיעוט (זכויות שאינן מקנות שליטה בהון של חברות בת שאוחדו) ובניכוי מוניטין, נכסים בלתי מוחשיים אחרים, והתאמות פיקוחיות וניכויים נוספים.

בנוסף לאלו, נכללות התאמות להון עצמי רובד 1, אשר נובעות מיישום תכניות התייעלות תפעולית וכן מאופן חישוב ריבית ההיוון שמשמשת לחישוב ההתייבוביות לזכויות עובדים, כמפורט בהמשך.

הון רובד 1 נוסף, מורכב ממכשירי הון העומדים בקריטריונים שנקבעו בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202. בקבוצת לאומי לא קיימים מכשירי הון ברובד זה.

הון רובד 2

הון רובד 2 כולל בעיקר מכשירי הון, ויתרת הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי בכפוף לתקרה שנקבעה בהוראות.

לגבי מכשירי ההון שהיו כלולים בהון רובד 2 בתאריך 31 בדצמבר 2013 נקבעו הוראות מעבר ותקרת הכרה, כמפורט בהוראות, כך שהסכום המוכר בגינם בפועל הינו הנמוך מבין סכומם המופחת של המכשירים עצמם ותקרת הכרה המתבססת על יתרת מכשירי ההון שהיו כלולים בהון רובד 2 ביום 31 בדצמבר 2013 אשר מופחתת בתחילת כל שנה ב-10% עד ליום 1 בינואר 2022. בשנת 2019 תקרת ההכרה הינה 30%.

מכשירי הון המונפקים מתחילת שנת 2014 נדרשים לעמוד בקריטריונים המפורטים בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202 לצורך הכללתם בהון. הקריטריונים העיקריים שעל המכשיר לכלול הינם: (1) מנגנון לספיגת הפסדי קרן על ידי המרה למניות רגילות או הפחתת המכשיר כאשר יחס הון עצמי רובד 1 של התאגיד הבנקאי יורד מ-5%; (2) סעיף הקובע שבהתרחש האירוע המכונן לאי-קיימות (כמוגדר בנספח ה' להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202), יומר המכשיר באופן מיידי למניות רגילות או יימחק.

למידע בנוגע להנפקות כתבי התחייבויות נדחים שהנפיק הבנק בשנת 2019 והכשירים להיכלל בהון רובד 2 ראה פרק [אגרות חוב שטרי הון וכתבי התחייבויות נדחים](#).

תיאור המאפיינים העיקריים של מכשירי הון פיקוחי שהונפקו מוצג באתר האינטרנט של הבנק בכתובת: www.leumi.co.il בפרק אודות < מידע כספי > גילוי לפי נדבר 3 של באזל ומידע נוסף על סיכונים.

הלימות ההון

יחסי ההון מחושבים כיחס שבין ההון לנכסי הסיכון המשוקללים. יחס הון עצמי רובד 1 מחושב כיחס שבין סכום הון עצמי רובד 1 לנכסי הסיכון המשוקללים, ויחס ההון הכולל מחושב כיחס שבין סכום ההון הכולל לנכסי הסיכון המשוקללים.

יעדי הלימות ההון שנקבעו על ידי בנק ישראל

לפי הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 201 "מדידה והלימות הון - מבוא, תחולה וחישוב דרישות", תאגיד בנקאי גדול, שסך נכסיו המאזניים על בסיס מאוחד מהווה לפחות 20% מסך הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית בישראל, נדרש לעמוד ביחס הון עצמי רובד 1 מזערי בשיעור של 10%, וביחס הון כולל מזערי בשיעור של 13.5%. וזאת החל מיום 1 בינואר 2017. דרישה זו חלה על לאומי.

כמו כן, על פי תיקון הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 329 "מגבלות למתן הלוואות לדיור" התאגיד הבנקאי נדרש להגדיל את יעד הון עצמי רובד 1 ואת יעד ההון הכולל, בשיעור המבטא 1% מיתרת ההלוואות לדיור. השפעת דרישה זו לתקופת הדיווח עומדת על כ-0.27% ביחס ההון.

לאור זאת, דרישות ההון המינימליות שחלות על הבנק ליום 31 בדצמבר 2019 הינן 10.27% ליחס הון עצמי רובד 1 ו-13.77% ליחס ההון הכולל.

תכנון ההון ויעדי הלימות ההון שנקבעו על ידי הבנק

תכנון ההון בקבוצת לאומי משקף ראייה צופה פני עתיד של תיאבון ופרופיל הסיכון, האסטרטגיה העסקית והלימות ההון הנדרשת כתוצאה מכך. תכנון ההון מאושר על ידי ההנהלה ודירקטוריון הבנק ולוקח בחשבון את הצמיחה בפעילות של מרכזי הרווח השונים בקבוצה וגורמים נוספים המשפיעים על עמידת הבנק בדרישות ההון, כגון: תחזיות רווח, שינויים ברווח כולל אחר, התאמות פיקוחיות, השפעת הוראות מעבר ושיעור הגידול בנכסי הסיכון. תחזית יחסי ההון נבחנת גם תחת מבחני רגישות ותרחישי קיצון שונים.

מדיניות הקבוצה שאושרה על ידי הדירקטוריון, הינה להחזיק רמת הלימות הון הגבוהה מהסף המזערי שיוגדר מעת לעת על ידי בנק ישראל ואשר לא תפחת משיעור ההון הנדרש לכיסוי הסיכונים כפי שהם מוערכים בתהליך ה-ICAAP. בנוסף, הוגדרו יעדי הון לעת אירוע תרחיש קיצון.

במסגרת הליך הסקירה הפיקוחי, הנחה הפיקוח על הבנקים על קביעת יעדי הון פנימיים אשר יהלמו את פרופיל הסיכון של הבנק. בהמשך לכך, דירקטוריון הבנק אישר להגדיל את יעד ההון העצמי רובד 1 הפנימי של הבנק באופן שמיים 31 בדצמבר 2017 יעמוד על 10.5%.

התאמות להון עצמי רובד 1:

מדידת ההתחייבות בנין זכויות עובדים

התקינה בדבר זכויות עובדים אשר יושמה לראשונה בינואר 2015, הינה גורם המשפיע באופן מהותי על הון עצמי רובד 1 של לאומי, בעיקר בשל העובדה שמדידת ההתחייבות הינה בהתאם לריביות שוק שהינן ברמות נמוכות היסטוריות וכן בשל התנודתיות הרבה שמדידה מעין זו יוצרת בהון הפיקוחי של הבנק.

ביולי 2016 קיבל הבנק אישור פרטני מאת בנק ישראל לעניין אופן חישוב ריבית ההיוון שתשמש לחישוב ההתחייבות לזכויות עובדים לצורך מדידת ההון הפיקוחי. בהתאם לאישור, ריבית ההיוון מחושבת על פי ממוצע נע של תשואות השוק, לתקופה של שמונה רבעונים שהסתיימה במועד הדיווח. השינוי מיושם החל מהדוחות הכספיים לתקופה שהסתיימה ביום 30 ביוני 2016.

ביום 13 בינואר 2020 התקבל אישור בנק ישראל להארכת תוקף האישור עד לדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2024 (כולל).

שינוי השיטה ממתן באופן משמעותי את התנדוטיות בהון הפיקוחי של הבנק הנובעת משינויים בריבית להיוון.

למידע נוסף בנוגע למתודולוגית ההיוון ראה פרק [מדיניות חשבונאית ואומדנים בנושאים קריטיים](#).

הקלה בגין תכניות התייעלות תפעולית

בינואר 2016 פרסם הפיקוח על הבנקים מכתב בנושא "התייעלות תפעולית של המערכת הבנקאית בישראל". על פי מכתב זה, תאגיד בנקאי שיעמוד בתנאים שהוגדרו, יקבל הקלה לפיה יוכל לפרוס את השפעת התכנית על ההון הפיקוחי על פני חמש שנים בקו ישר.

ביוני 2016 אישר דירקטוריון הבנק תכנית התייעלות שעלותה הסתכמה בכ-438 מיליון ש"ח (לאחר מס). נכון ליום 31 בדצמבר 2019 מיוחסים להון הפיקוחי 70% מעלויות תכנית זו.

ביוני 2017 פרסם הפיקוח על הבנקים מכתב נוסף בנושא "התייעלות תפעולית של המערכת הבנקאית בישראל - התייעלות בתחום הנדל"ן". המכתב האריך את תוקף ההקלה בגין התייעלות בכך אדם עד לסוף יוני 2018.

ביולי 2017 אישר דירקטוריון הבנק תכנית התייעלות נוספת שעלותה הסתכמה בכ-204 מיליון ש"ח (לאחר מס). נכון ליום 31 בדצמבר 2019 מיוחסים להון הפיקוחי 50% מעלויות תכנית זו.

בספטמבר 2018 פרסם הפיקוח על הבנקים מכתב על הארכת תוקף שני המכתבים בשנה וחצי נוספות, עד ליום 31 בדצמבר 2019, במטרה לאפשר יישום של תכניות התייעלות נוספות.

ביום 29 ביולי 2019 חתם הבנק עם ארגון העובדים על הסכם קיבוצי מיוחד לשנים 2019-2022. כתוצאה מכך חל גידול חד פעמי בהתחייבות האקטוארית של הבנק בסך של כ-526 מיליון ש"ח לפני מס (כ-329 מיליון ש"ח אחרי מס). אומדן השפעת ההסכם על יחס הלימות ההון של הבנק הנו קיטון של כ-0.1% ביחס הון עצמי רובד 1.

במסגרת ההבנות הנוגעות להסכם הקיבוצי, אישר דירקטוריון הבנק יציאה בתכנית פרישה מרצון שהשפעתה על ההון הפיקוחי, המוערכת בקיטון של כ-0.07% ביחסי ההון, תיפרס על פני חמש שנים בקו ישר, מדי רבעון. נכון ליום 31 בדצמבר 2019 מיוחסים להון הפיקוחי 10% מעלויות תכנית זו.

בדצמבר 2019 פרסם הפיקוח על הבנקים מכתב על הארכת תוקף שני המכתבים בשנתיים נוספות, עד ליום 31 בדצמבר 2021, במטרה לאפשר גיבוש תכניות התייעלות נוספות.

למידע נוסף ראה [ביאור 25](#).

שינויים רגולטוריים ונוספים במדידת דרישות ההון

התפתחויות בהוראות ועדת באזל לפיקוח על הבנקים בנוגע למדידת הלימות ההון

במהלך חודש דצמבר 2017 סיימה ועדת באזל לפיקוח על הבנקים את עבודתה לעדכון המסגרת הכוללת להלימות ההון. במסגרת העדכונים, אשר לעתים מקבלים את המונח "באזל 4", נקבעו עדכונים משמעותיים בנוגע לאופן החישוב של נכסי סיכון שבגינם נדרש לחשב את דרישות ההון בנדבך הראשון. בין היתר, נקבעו שינויים באופן החישוב של דרישות ההון על פי הגישה הסטנדרטית לסיכון אשראי, נקבעה גישה סטנדרטית אחידה לגבי הסיכון התפעולי וכן נקבעו שינויים במסגרת מדידת סיכוני השוק. על פי הוראות ועדת באזל, שינויים אלה אמורים להיכנס לתוקף באופן מדורג החל מה-1 בינואר 2022 ועד 1 בינואר 2027. בשלב זה, לא ידוע באיזה אופן ומתי יאומצו הוראות אלה על ידי הפיקוח על הבנקים בישראל.

באפריל 2019 הודיע הפיקוח על הבנקים על הכוונה להתחיל ליישם הנחיות של ועדת באזל משנת 2014 בנושא "הגישה הסטנדרטית לחישוב חשיפה לסיכון אשראי צד נגדי" בתאריך 1 ביוני 2021 או שנה לאחר תאריך היישום בפועל באיחוד האירופי, המאוחר מביניהם. ככל שידוע לבנק, היישום בפועל של ההנחיות באיחוד האירופי צפוי בחודש יוני 2021. הבנק נערך ליישום ההנחיות.

חוזרים לתיקון הוראות ניהול בנקאי תקין בעקבות החוק להגברת התחרותיות ולצמצום הריכוזיות בשוק הבנקאות בישראל (חוק שטרומ)

במהלך חודש יולי 2018 פרסם בנק ישראל חוזרים לתיקון הוראות ניהול בנקאי תקין, שמטרתם להקל על חברות כרטיסי האשראי ביום שלאחר היפרדותן מהבנקים. בין היתר, תיקון בהקשר לכך שבנקים ישקללו אשראי שניתן לחברות כרטיסי אשראי באופן דומה לאשראי שניתן לבנקים, גם לאחר הפרדתן מהתאגיד הבנקאי כחלק מיישום "חוק שטרומ". כלומר, משקל הסיכון של חברת כרטיסי אשראי יהיה נחות בדרגה אחת ממשקל הסיכון הנגזר מדירוג מדינת ישראל ובנוסף חוב שתקופת פירעונו המקורי הינו שלושה חודשים או פחות ישוקלל במשקל סיכון של 20%.

חוזר לתיקון הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203 בנושא מדידה והלימות הון - הגישה הסטנדרטית - סיכון אשראי והוראת ניהול בנקאי תקין מספר 313 בנושא מגבלות על חבות לווה וקבוצת לווים

ביום 13 בנובמבר 2018 פרסם בנק ישראל חוזר לתיקון הוראות ניהול בנקאי תקין מספר 203 ו-313. על פי החוזר, מקדם ההמרה לאשראי על ערכויות להבטחת השקעות של רוכשי דירות שניתנו על פי חוק המכר (דירות) (הבטחת השקעות של רוכשי דירות), התשל"ה-1974, יעמוד על 30% חלף 50%, אם הדירה טרם נמסרה למשתכן. השפעת יישום החוזר הינה שיפור של כ-0.1% ביחס הון עצמי רוברד 1.

חוזר לעדכון הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 332 בנושא רכישה עצמית על ידי תאגידים בנקאיים

ביום 28 בפברואר 2019 פרסם בנק ישראל חוזר לעדכון הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 332 בנושא רכישה עצמית על ידי תאגידים בנקאיים. העדכון מבטל את האיסור על רכישה עצמית ומאפשר לתאגידים בנקאיים לבצע רכישה של מניותיהם בכפוף לתנאים מסוימים. בנוסף, עודכנו המגבלות על מתן מימון בביטחון ניירות ערך שהונפקו על ידי התאגיד הבנקאי.

טיטת חוזר לתיקון הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 201 בנושא מדידה והלימות הון - חישוב דרישות להון מזערי ולתיקון הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 218 בנושא יחס המינוף

ביום 5 בפברואר 2020 פרסם בנק ישראל טיטת חוזר לעדכון הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 201 בנושא מדידה והלימות הון - מבוא, תחולה וחישוב דרישות ולעדכון הוראה מספר 218 בנושא יחס המינוף. על פי הטיטה, מוצע לתקן את ההוראות כך שתאגיד בנקאי שסך נכסיו המאזניים על בסיס מאוחד שווה או עולה על 24% (חלף 20% על פי ההוראות כיום), מסך הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית, יחזיק ביחס הון עצמי רוברד 1 לנכסי סיכון משוקללים שלא יפחת מ-10%, ביחס הון כולל לנכסי סיכון משוקללים שלא יפחת מ-13.5% וביחס מינוף שלא יפחת מ-6%. לשינוי המוצע לא צפויה השפעה על דרישות ההון המזערי של לאומי.

מכירת חברת לאומי קארד בע"מ

בהתאם להוראות החוק להגברת התחרות ולצמצום הריכוזיות בשוק הבנקאות בישראל (תיקוני חקיקה) התשע"ז-2017, ביום 25 בפברואר 2019 הושלמה עסקה למכירת החזקות הבנק בחברת לאומי קארד בע"מ.

למידע בנוגע להסכם המכירה האמור, ראה פרק [חברות מוחזקות עיקריות, לאומי קארד](#).

להלן ניתוח רגישות לגורמים העיקריים המשפיעים על הלימות ההון של קבוצת לאומי:

- שינוי היקף נכסי סיכון - נכסי הסיכון של לאומי מסתכמים לסוף דצמבר 2019 בכ-316.5 מיליארד ש"ח. כל גידול של 1% בנכסי הסיכון (כ-3.2 מיליארד ש"ח), יקטין את יחס הון עצמי רוברד 1 ב-0.12% ואת יחס ההון הכולל ב-0.16%.
- רווח שייצבר או שינוי בקרן ההון - הון עצמי רוברד 1 של לאומי לסוף דצמבר 2019 מסתכם בכ-37.6 מיליארד ש"ח. ההון הכולל מסתכם בכ-49.6 מיליארד ש"ח. כל צבירת רווח נקי ו/או תנועה חיובית בקרן ההון בהיקף של 1 מיליארד ש"ח, תשפר את יחס הון עצמי רוברד 1 ואת יחס ההון הכולל ב-0.32%.
- התחייבויות בדבר זכויות עובדים - ההתחייבות האקטוארית לעובדים מהוונת על פי ממוצע נע של שמונה רבעונים של תשואות השוק המושפעות מעקום אג"ח ממשלת ישראל ומרווח אג"ח קונצרני AA בארה"ב. שינוי של 0.1% לאורך עקום הריבית להיוון, בהנחה שהעקום עולה ויורד בצורה אחידה, משמעותה השפעה מצטברת של 0.09% ביחס הון עצמי רוברד 1 וביחס ההון הכולל. מזה על פי חישוב ממוצע נע לשמונה רבעונים, השפעה של כ-0.01% ביחס הון עצמי רוברד 1 וביחס ההון הכולל, לרבעון השוטף.

המידע הנ"ל לגבי הלימות ההון וניהולה מתייחס לפעולות עתידיות של הבנק, והוא בגדר "מידע צופה פני עתיד". למשמעות מושג זה ראה פרק [מידע צופה פני עתיד](#).

מדיניות חלוקת דיבידנד

ביום 20 בנובמבר 2017 אישר דירקטוריון הבנק מדיניות חלוקת דיבידנד לפיה מדי רבעון יחולק דיבידנד בגובה של עד 40% מהרווח הנקי של הבנק, בהתאם לדוחות הכספיים של הבנק לרבעון שחלף. בכפוף, בין היתר, לכך שהבנק יעמוד ביעדי הלימות ההון שלו, גם לאחר חלוקת הדיבידנד.

ביום 6 במרס 2019 אישר דירקטוריון הבנק שינוי במדיניות חלוקת הדיבידנד לפיו מדי רבעון יחולק דיבידנד בגובה של עד 50% מהרווח הנקי של הבנק, בהתאם לדוחות הכספיים של הבנק לרבעון שחלף. זאת, בכפוף, בין היתר, לכך שהבנק יעמוד ביעדי הלימות ההון שלו, גם לאחר חלוקת הדיבידנד. חלוקת הדיבידנד בפועל כפופה להחלטות פרטניות של הדירקטוריון בטרם כל חלוקה, ובכפוף להוראות הדין שחלות על חלוקת דיבידנד ובכלל זה הוראות חוק החברות והוראות בנק ישראל.

ביום 26 בפברואר 2020 אישר הדיסקטוריון בגין הרבעון הרביעי של שנת 2019 דיבידנד בגובה של 40% מהרווח הנקי של הרבעון. סכום הדיבידנד שאושר הסתכם לסך של כ-297 מיליון ש"ח, המהווה כ-20.251% אג' לכל מניה בת 1 ש"ח ע.נ. סכום הדיבידנד הסופי למניה כפוף לשינויים עקב רכישה עצמית של מניות ועקב הנפקת מניות בעקבות הבשלת יחידות PSU, וזאת בכפוף לעמידה בתנאים להבשלת יחידות ה-PSU. במידה ויבשילו יחידות ה-PSU הנ"ל, סכום הדיבידנד לכל מניה בת 1 ש"ח ע.נ. יהיה כ-20.248 אג', כפוף לשינויים עקב רכישה עצמית של מניות. הדיסקטוריון קבע את יום 12 במרס 2020 כיום הקובע לעניין תשלום דיבידנד ואת יום 23 במרס 2020 כיום התשלום.

למידע בנושא הבשלת יחידות PSU, ראה [ביאור 25א](#).

פרטים בדבר דיבידנד ששולם

מועד ההכרזה	מועד תשלום	דיבידנד למניה באגורות	דיבידנד ששולם במזומן במיליוני ש"ח
6 במרס 2018	28 במרס 2018	22.41	342
24 במאי 2018	19 ביוני 2018	19.18	292
14 באוגוסט 2018	6 בספטמבר 2018	23.96	361
12 בנובמבר 2018	10 בדצמבר 2018	25.08	375
6 במרס 2019	3 באפריל 2019	18.40	275
26 במאי 2019	23 ביוני 2019	29.27	437
13 באוגוסט 2019	8 בספטמבר 2019	24.95	369
26 בנובמבר 2019	22 בדצמבר 2019	20.87	306

תכנית לרכישה עצמית של מניות הבנק

במהלך שנת 2019, בוצעה תכנית לרכישה עצמית על ידי הבנק בהיקף של כ-700 מיליון ש"ח על פי מנגנון הגנת נמל מבטחים שפרסמה הרשות לניירות ערך (עמדה משפטית מספר 8-199). הרכישה העצמית בוצעה בשני שלבים. השלב הראשון, על פי התכנית האמורה, החל ביום 28 במאי 2019, והסתיים ביום 1 באוגוסט 2019, במסגרתו נרכשו באמצעות חבר בורסה חיצוני 11,961,092 מניות בהיקף של כ-301 מיליון ש"ח. השלב השני החל ביום 15 באוגוסט 2019, ובו הועבר לחבר בורסה חיצוני סך נוסף של כ-399 מיליון ש"ח לצורך המשך ביצוע הרכישה העצמית על פי התכנית. ביום 21 בנובמבר 2019 הסתיימה תכנית הרכישה העצמית, במסגרתה נרכשו על ידי חבר הבורסה החיצוני 27,923,659 מניות בהיקף של כ-700 מיליון ש"ח.

נכון למועד פרסום הדוח, בבעלות הבנק 58,336,237 מניות רדומות.

ביום 26 בפברואר 2020 אישר דיסקטוריון הבנק תכנית לרכישה עצמית של מניות הבנק בהיקף שלא יעלה על 700 מיליון ש"ח, החל מיום 1 במרס 2020 ועד ליום 26 בפברואר 2021. תכנית הרכישה תבוצע במסגרת המסחר בבורסה ו/או בעסקאות מחוץ לבורסה, באמצעות חבר בורסה חיצוני ובלתי תלוי שיפעל על פי ייפוי כוח בלתי חוזר, בהתאם למנגנון הגנת נמל מבטחים שפרסמה רשות ניירות ערך. תכנית הרכישה תבוצע בשלושה שלבים נפרדים, שכל אחד מהם יהיה בלתי הדיר, בהתאם לתנאי מנגנון נמל מבטחים (להלן: "שלב א'", "שלב ב'" ו-"שלב ג'"). ביצוע שלב א' יחל ביום 1 במרס 2020, ויסתיים במוקדם מבין (א) יום 3 במאי 2020; או (ב) השלמת רכישת מניות הבנק בהיקף של 250 מיליון ש"ח. לאחר סיום שלב א', אם יחליט הבנק לבצע את שלב ב', ייתן הבנק לחבר הבורסה הוראה בלתי הדירה להתחיל בביצוע שלב ב' ביום המסחר השני ממועד פרסום הדוח הכספי הראשון שלאחר מועד קבלת ההחלטה בדבר ביצוע שלב ב'. במקרה כזה, יסתיים שלב ב' במוקדם מבין (א) יום 2 באוגוסט 2020; או (ב) השלמת רכישת מניות הבנק בהיקף של 250 מיליון ש"ח נוספים, מעבר לסכום שנרכש בפועל בשלב א'. לאחר סיום שלב ב', אם יחליט הבנק לבצע את שלב ג', ייתן הבנק לחבר הבורסה הוראה בלתי הדירה להתחיל בביצוע שלב ג' ביום המסחר השני ממועד פרסום הדוח הכספי הראשון שלאחר מועד קבלת ההחלטה בדבר ביצוע שלב ג'. במקרה כזה, יסתיים שלב ג' במוקדם מבין: (א) יום 26 בפברואר 2021; או (ב) השלמת רכישת מניות הבנק בהיקף של 700 מיליון ש"ח, בניכוי סך הרכישות שבוצעו בפועל במסגרת שלב א' ושלב ב'. אם לאחר סיום שלב א' או שלב ב', תתקבל החלטה שלא לבצע את שלב ב' או שלב ג', לפי העניין, יפרסם על כך הבנק דיווח מיידי.

אישור הפיקוח על הבנקים לביצוע תכנית הרכישה, כנדרש בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 332, התקבל בכפוף לעמידה במגבלות וביעדי ההון, ובכלל זאת התנאי לפיו התכנית תופסק לאלתר אם במהלך תקופת התכנית יתברר כי על פי הדוחות הכספיים האחרונים שפורסמו הבנק אינו עומד ביחס הון עצמי רובד 1 של 10.9% לפחות.

יחס מינוף

יחס המינוף מחושב באחוזים ומוגדר כמדידת ההון הרגולטורי מחולק במדידת החשיפה. ההון הרגולטורי לצורך מדידת יחס המינוף הוא הון רובד 1 כהגדרתו בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202, בהתאם להתאמות פיקוחיות לעניין חישוב ההון. מדידת החשיפה של תאגיד בנקאי היא סכום החשיפות המאזניות, החשיפות לנגזרים, החשיפות לעסקאות מימון ניירות ערך ופריטים חוץ מאזניים. יחס המינוף הינו מדד משלים ליחס ההון ומהווה מגבלה נוספת על רמת המינוף של המגזר הבנקאי.

יחס המינוף עשוי להיות מושפע מהשינויים בהון הרגולטורי של הבנק. בין היתר, בחישוב יחס המינוף הובאה בחשבון השפעה של יישום תכנית ההתייעלות והתאמות מיישום ריבית ההיוון המחושבת על פני ממוצע נע של תשואת השוק, לתקופה של שמונה רבעונים שהסתיימה במועד הדיווח, בקשר להתחייבויות אקטואריות מסוימות.

31 בדצמבר		
2018	2019	
במיליוני ש"ח		
		בנתוני המאוחד
35,190	37,603	הון רובד 1
499,412	512,173	סך החשיפות
		יחס מינוף
7.05%	7.34%	יחס מינוף
6.00%	6.00%	יחס מינוף מזערי הנדרש על ידי הפיקוח על הבנקים

למידע נוסף בנושא הלימות הון ומינוף ראה [ביאור 25](#).

מגזרי פעילות - גישת ההנהלה

מגזר פעילות - מרכיב בתאגיד הבנקאי אשר עוסק בפעילויות שמהן הוא עשוי להפיק הכנסות ולשאת בהוצאות, תוצאות פעולותיו נבחנות באופן סדיר על ידי ההנהלה והדירקטוריון לצורך קבלת החלטות בנוגע להקצאת משאבים והערכת ביצועיו. כמו כן קיים לגביו מידע פיננסי נפרד.

דיווח מגזרי פעילות על פי גישת ההנהלה מציג את תוצאות הבנק בחלוקה לקווי עסקים, בהתאם למבנה הארגוני של הבנק.

קווי העסקים מתמחים במתן שירות למגזרי לקוחות בעלי מאפיינים וצרכים דומים.

פעילות הבנק בארץ מנוהלת כדלקמן:

1. בנקאית - מתן שירותים בנקאיים ללקוחות הפרטיים והעסקים הקטנים. קו העסקים כולל את מערך המשכנתאות ואת מערך הבנקאות הפרטית. פועל במבנה של ארבעה מערכים: עסקים קטנים, בנקאות פרטית, פרימיום וקמעונאות. השרות והמוצרים מותאמים לכל מגזרי הלקוחות באופן דיפרנציאלי, על פי אופי פעילותם הבנקאית, מאפייניהם וצרכיהם.

2. מסחרית - מתן שירותים בנקאיים ופיננסיים לחברות בינוניות (Middle Market) ובעלי העניין של חברות אלו.

3. עסקית - מתן שירותים בנקאיים ופיננסיים לחברות גדולות ולחברות בינלאומיות במשק, בפעילותן בארץ ובעולם.

4. נדל"ן - מתן שירותים בנקאיים ופיננסיים לענף הבינוי והנדל"ן.

5. שוקי הון - ניהול הנוסטרו של הבנק, ניהול נכסים והתחייבויות וניהול השקעות נכסים פיננסיים.

6. אחר - פעילויות שאינן נזקפות לקווי העסקים האחרים.

תוצאות הפעילות נזקפות לקו העסקים שבו מתנהל חשבון הלקוח.

- הכנסות ריבית נטו - קו העסקים מזוכה בריבית המתקבלת מהלוואות שהעמיד, בניכוי עלות גיוס המקורות (מחיר מעבר). כמו כן, קו העסקים מזוכה במחיר מעבר בגין פיקדונות שגייס בניכוי הריבית ששולמה ללקוחות.

- הכנסות שאינן מריבית (הכנסות מימון שאינן מריבית, עמלות והכנסות אחרות) - מיוחסות לקווי העסקים בהתאם לפעילות הלקוח.

- הוצאות קווי העסקים - כוללות את ההוצאות הישירות של קווי העסקים, וכן מועמסות על קווי העסקים, הוצאות יחידות המטה הנותנות להם שירותים.

תוצאות פעילות קווי העסקים, הן בצד המאזני והן בצד הרווח והפסד, נבחנות באופן שוטף על ידי הדירקטוריון וההנהלה. בחינת התוצאות מבוצעת אל מול יעדים הנקבעים במסגרת תכנית עבודה שנתית ומול נתוני תקופה מקבילה אשתקד. כמו כן, מבוצעת בחינה של מגוון מדדים נוספים הנוגעים לפעילות קווי העסקים.

להלן תמצית תוצאות הפעילות לפי גישת ההנהלה

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2019												
סך הכל	חברות בנות בחול'ל	חברות בנות בארץ								בנק קמעונאות, פרימיום ובנקאות פרטית		
			אחר	שוקי הון	נדל"ן	עסקית	מסחרית	סך הכל בנקאית	משכנתאות	עסקים קטנים	במיליוני ש"ח	
הכנסות ריבית נטו:												
8,841	1,047	81	1	522	821	888	972	4,509	2,311	1,271	927	הכנסות ריבית - מחיצוניים
-	(36)	12	3	192	(194)	(255)	305	(27)	(1,294)	43	1,224	הכנסות (הוצאות) ריבית - בינמגזרי
8,841	1,011	93	4	714	627	633	1,277	4,482	1,017	1,314	2,151	הכנסות ריבית נטו
5,081	279	324	420	1,366	323	205	413	1,751	3	454	1,294	הכנסות שאינן מריבית
13,922	1,290	417	424	2,080	950	838	1,690	6,233	1,020	1,768	3,445	סך כל ההכנסות
609	58	7	(13)	(37)	71	(124)	80	567	7	329	231	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי
7,908	825	204	1,059	371	133	350	721	4,245	278	1,097	2,870	סך כל ההוצאות התפעוליות והאחרות
5,405	407	206	(622)	1,746	746	612	889	1,421	735	342	344	רווח (הפסד) לפני מס
1,830	72	48	(141)	597	255	209	304	486	251	117	118	הפרשה (הטבה) מס
3,522	297	141	(481)	1,151	491	403	585	935	484	225	226	רווח (הפסד) נקי המיוחס לבעלי מניות הבנק
יתרה ליום 31 בדצמבר 2019												
282,478	22,966	958	5,760	8,358	26,387	37,696	40,661	139,692	85,390	25,110	29,192	אשראי לציבור, נטו
373,644	22,364	-	10	74,326	6,940	20,632	53,313	196,059	-	39,125	156,934	פיקדונות הציבור
1,152,027	17,100	313,901	20,734	547,613	2,294	21,766	24,183	204,436	-	18,175	186,261	נכסים בניהול

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2018												
סך הכל	חברות בנות בחו"ל	חברות בנות בארץ	בנק קמעונאות, פרימיום ובנקאות עסקים קטנים									
			אחר	שוקי הון	נדל"ן	מסחרית	עסקית	סך הכל בנקאית	משכנתאות	מסך הכל	מסך הכל	
במיליוני ש"ח												
הכנסות ריבית נטו:												
8,890	1,115	390	6	(23)	748	827	1,039	4,788	2,441	1,335	1,012	הכנסות (הוצאות) ריבית - מחיצוניים
-	(36)	(4)	(2)	844	(207)	(242)	123	(476)	(1,529)	10	1,043	הכנסות (הוצאות) ריבית - בינמגזרי
8,890	1,079	386	4	821	541	585	1,162	4,312	912	1,345	2,055	הכנסות ריבית נטו
4,871	300	1,180	147	485	315	217	408	1,819	10	487	1,322	הכנסות שאינן מריבית
13,761	1,379	1,566	151	1,306	856	802	1,570	6,131	922	1,832	3,377	סך כל ההכנסות
519	92	113	(8)	23	(172)	(70)	28	513	30	270	213	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי
8,337	893	896	958	363	132	276	713	4,106	274	1,099	2,733	סך כל ההוצאות התפעוליות והאחרות
4,905	394	557	(799)	920	896	596	829	1,512	618	463	431	רווח (הפסד) לפני מס
1,619	91	158	(254)	315	306	204	283	516	211	158	147	הפרשה (הטבה) מס
3,257	284	383	(545)	611	590	392	546	996	407	305	284	רווח (הפסד) נקי המיוחס לבעלי מניות הבנק
יתרה ליום 31 בדצמבר 2018												
272,602	25,421	560 ^(א)	5,946	6,901	24,384	33,532	38,262	137,596	81,524	26,478	29,594	אשראי לציבור, נטו
364,714	25,908	- ^(ב)	274	66,033	6,597	19,592	49,671	196,639	-	38,046	158,593	פיקדונות הציבור
972,855	17,625	285,016	21,085	421,022	1,008	19,122	22,137	185,840	-	18,354	167,486	נכסים בניהול

(א) לא כולל יתרות שסווגו כנכסים מוחזקים למכירה בסך 8,042 מיליון ש"ח.
 (ב) לא כולל יתרות שסווגו כהתחייבויות מוחזקות למכירה בסך 71 מיליון ש"ח.

מגזרי פעילות פיקוחיים

מגזר פעילות פיקוחי - מרכיב בתאגיד הבנקאי אשר עוסק בפעילויות מסוימות או אשר מאגד לקוחות בסיווגים מסוימים שהוגדרו על ידי הפיקוח על הבנקים.

להלן תיאור מגזרי הפעילות העיקריים שנקבעו על פי הוראות בנק ישראל

1. מגזר משקי בית - אנשים פרטיים, למעט לקוחות הנכללים בבנקאות פרטית.
2. מגזר בנקאות פרטית - אנשים פרטיים אשר היתרה של תיק הנכסים הפיננסיים שיש להם בבנק (לרבות פיקדונות כספיים, תיקי ניירות ערך ונכסים כספיים אחרים) עולה על 3 מיליון ש"ח.
3. מגזר עסקים קטנים וזעירים - עסקים שמחזור פעילותם (מחזור מכירות שנתי או היקף הכנסות שנתי) קטן מ-50 מיליון ש"ח.
4. מגזר עסקים בינוניים - עסקים שמחזור פעילותם גדול או שווה ל-50 מיליון ש"ח וקטן מ-250 מיליון ש"ח.
5. מגזר עסקים גדולים - עסקים שמחזור פעילותם גדול או שווה ל-250 מיליון ש"ח.
6. גופים מוסדיים - כולל קופות גמל, קרנות נאמנות, קרנות פנסיה, קרנות השתלמות, חברות ביטוח, בהתאם להגדרת המפקח על הבנקים.
7. מגזר ניהול פיננסי - כולל את הפעילויות הבאות:
 - א. פעילות למסחר - השקעה בניירות ערך למסחר, פעילות עשיית שוק בניירות ערך ובמכשירים נגזרים, פעילות במכשירים נגזרים שאינם מיועדים לגידור ואינם חלק מניהול הנכסים וההתחייבויות של התאגיד הבנקאי, עסקאות רכש חוזר ושאיילה של ניירות ערך למסחר, מכירה בחסר של ניירות ערך, שירותי חיתום של ניירות ערך.
 - ב. פעילות ניהול נכסים והתחייבויות - לרבות השקעה באגרות חוב זמינות למכירה ובאגרות חוב המוחזקות לפדיון, שלא שויכו למגזרי פעילות אחרים (כאשר ללווה אין חבות לבנק מלבד ניירות ערך), מכשירים נגזרים ומכשירים נגזרים שהם חלק מניהול נכסים והתחייבויות, פיקדונות בבנקים ומבנקים בארץ ובעולם, גידור או הגנה על הפרשי שער של השקעות בשלוחות בחו"ל, פיקדונות בממשלות ושל ממשלות.
 - ג. פעילות השקעה ריאלית - השקעה במניות זמינות למכירה והשקעות בחברות כלולות של עסקים.
 - ד. אחר - שירותי ניהול, תפעול, נאמנות ומשמורת לבנקים, שירותי ייעוץ, פעילויות מכירה וניהול תיקי אשראי, פעילויות פיתוח מוצרים פיננסיים.
8. מגזר אחר - לרבות פעילויות שהופסקו, רווחים מיעודות ותוצאות אחרות הקשורות לזכויות עובדים שלא שויכו למגזרי הפעילות האחרים, פעילויות שלא שויכו למגזרים האחרים, והתאמות בין סך כל הפריטים המיוחסים למגזרים לבין סך הכל הפריטים בדוח הכספי המאוחד.

למידע נוסף ראה [ביאור 29א](#).

להלן תמצית הפעילות לפי מגזרי פעילות פיקוחיים

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2019										
סך הכל	פעילות בחו"ל	פעילות בארץ								
		משקי בית	בנקאות פרטית	עסקים וזעירים	עסקים בינוניים	עסקים גדולים	גופים מוסדיים	ניהול פיננסי	אחר	מיליוני ש"ח
8,841	1,011	5	448	174	1,457	864	2,199	115	2,568	הכנסות ריבית נטו
5,081	279	369	1,541	170	559	306	760	145	952	הכנסות שאינן מריבית
13,922	1,290	374	1,989	344	2,016	1,170	2,959	260	3,520	סך כל ההכנסות הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי
609	58	-	(30)	(6)	27	31	372	-	157	סך כל ההוצאות התפעוליות והאחרות
7,908	825	813	273	253	497	502	1,581	100	3,064	רווח (הפסד) לפני מס
5,405	407	(439)	1,746	97	1,492	637	1,006	160	299	הוצאות (הכנסות) מס
1,830	72	(216)	661	36	536	229	360	57	95	רווח נקי (הפסד) המיוחס לבעלי מניות הבנק
3,522	297	(223)	1,070	61	956	408	646	103	204	
יתרה ליום 31 בדצמבר 2019										
285,806	23,219	-	-	3,399	67,167	29,578	62,727	346	99,370	אשראי לציבור, ברוטו
373,644	22,364	-	-	68,329	53,531	40,919	57,988	23,717	106,796	פיקדונות הציבור
1,152,027	17,100	-	45,377	819,923	75,156	26,786	52,402	46,867	68,416	נכסים בניהול
לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2018										
סך הכל	פעילות בחו"ל	פעילות בארץ								
		משקי בית	בנקאות פרטית	עסקים וזעירים	עסקים בינוניים	עסקים גדולים	גופים מוסדיים	ניהול פיננסי	אחר	מיליוני ש"ח
8,890	1,080	1	507	165	1,327	794	2,223	108	2,685	הכנסות ריבית נטו
4,871	300	79	713	213	623	338	857	145	1,603	הכנסות שאינן מריבית
13,761	1,380	80	1,220	378	1,950	1,132	3,080	253	4,288	סך כל ההכנסות הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי
519	92	-	21	4	22	(174)	288	-	266	סך כל ההוצאות התפעוליות והאחרות
8,337	893	671	260	269	488	535	1,636	104	3,481	רווח (הפסד) לפני מס
4,905	395	(591)	939	105	1,440	771	1,156	149	541	הוצאות (הכנסות) מס
1,619	92	(226)	315	37	499	270	400	51	181	רווח נקי (הפסד) המיוחס לבעלי מניות הבנק
3,257	284	(361)	663	69	938	499	753	98	314	
יתרה ליום 31 בדצמבר 2018										
284,164	25,753	-	-	687	63,504	27,470	63,421	325	103,004	אשראי לציבור, ברוטו ^(א)
364,785	25,908	-	-	61,126	50,370	39,227	57,414	23,919	106,821	פיקדונות הציבור ^(ב)
972,855	17,624	-	42,261	666,146	69,639	25,245	46,083	39,473	66,384	נכסים בניהול

(א) כולל יתרות שסווגו כנכסים מוחזקים למכירה בסך 8,210 מיליון ש"ח.
 (ב) כולל יתרות שסווגו כהתחייבויות מוחזקות למכירה בסך 71 מיליון ש"ח.

מידע לפי אזורים גיאוגרפיים^(א)

להלן נתונים עיקריים לפי אזורים גיאוגרפיים

	פיקדונות הציבור			אשראי לציבור, נטו			סך הכל מאזן		
	31 בדצמבר			31 בדצמבר			31 בדצמבר		
	השינוי	2018 ^(א)	2019	השינוי	2018 ^(ב)	2019	השינוי	2018	2019
באחוזים	במיליוני ש"ח		באחוזים	במיליוני ש"ח		באחוזים	במיליוני ש"ח		
ישראל	3.7	338,877	351,280	1.7	255,221	259,512	3.1	426,000	439,276
ארה"ב	(8.7)	20,950	19,137	(6.1)	18,939	17,777	(10.0)	26,413	23,774
בריטניה	(25.3)	4,322	3,227	(10.4)	5,793	5,189	(16.6)	7,263	6,058
רומניה	(100.0)	636	-	(100.0)	690	-	(100.0)	1,071	-
אחרות בחו"ל	-	-	-	(100.0)	1	-	(21)	33	26
סך הכל	2.4	364,785	373,644	0.7	280,644	282,478	1.8	460,780	469,134

להלן פירוט התפלגות הרווח הנקי לפי אזורים גיאוגרפיים

	רווח (הפסד) נקי			
	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
	השינוי	2018	2019	
באחוזים	במיליוני ש"ח			
ישראל	16.3	469	2,874	3,343
ארה"ב	0.9	2	226	228
בריטניה	-	(195)	131	(64)
רומניה	-	(44)	31	(13)
אחרות בחו"ל	+	28	-	28
סך הכל	8.1	265	3,257	3,522

(א) מסווג לפי מקום המשרד.

(ב) כולל יתרות שסווגו כנכסים מוחזקים למכירה בסך 8,042 מיליון ש"ח.

(ג) כולל יתרות שסווגו כהתחייבויות מוחזקות למכירה בסך 71 מיליון ש"ח.

למידע נוסף ראה פרקים [חברות מוחזקות עיקריות](#), [סיכוני אשראי וביאור 29 א.ד.](#)

חברות מוחזקות¹ עיקריות

קבוצת לאומי פועלת בארץ ובחו"ל באמצעות חברות בנות שהינן: בנקים, חברות למימון וחברות לשירותים פיננסיים. כמו כן משקיעה הקבוצה בתאגידים ריאליים הפועלים בפעילות לא בנקאית.

סך כל השקעות הבנק בחברות מוחזקות (כולל השקעות בשטרי הון) הסתכם ב-31 בדצמבר 2019 בכ-12.0 מיליארד ש"ח לעומת 11.8 מיליארד ש"ח ב-31 בדצמבר 2018 והתרומה של החברות המוחזקות לרווח הנקי של הקבוצה הסתכמה בשנת 2019 בסך 333 מיליון ש"ח לעומת בסך 710 מיליון ש"ח בשנת 2018. למידע בנוגע להשקעה והתרומה לרווח הקבוצה של כל אחת מהחברות העיקריות - ראה [ביאור 15](#).

חברות מאוחדות בארץ

סך כל השקעות הבנק (כולל השקעות בשטרי הון) בחברות המאוחדות בארץ הסתכם ב-31 בדצמבר 2019 ב-8,062 מיליון ש"ח, לעומת 7,535 מיליון ש"ח ב-31 בדצמבר 2018. התרומה שלהן לרווח הנקי של הקבוצה הסתכמה בשנת 2019 בכ-141 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-383 מיליון ש"ח בשנת 2018, קיטון של 63.2%. תשואת הקבוצה על ההשקעה בחברות מאוחדות בארץ היתה בשנת 2019 2.3% לעומת 6.1% בשנת 2018.

מקס איט פיננסים (לשעבר לאומי קארד)

מקס איט פיננסים (לשעבר לאומי קארד בע"מ) (להלן: "לאומי קארד" או "החברה") הינה חברת כרטיסי אשראי העוסקת בהנפקת כרטיסי אשראי, סליקת עסקאות בכרטיסי אשראי, תפעול כרטיסי אשראי ומתן פתרונות תשלום ומוצרים פיננסיים.

עד למכירת החברה, הבנק החזיק, בעקיפין, באמצעות תאגידים בשליטתו המלאה, ב-80% ממניות לאומי קארד וקבוצת עזריאלי החזיקה ב-20% ממניות החברה.

בהתאם להוראות החוק להגברת התחרות ולצמצום הריכוזיות בשוק הבנקאות בישראל (תיקוני חקיקה), התשע"ז-2017, הבנק נדרש למכור את החזקותיו בחברה עד ליום 1 בפברואר 2020.

ביום 25 בפברואר 2019, הושלמה העסקה למכירת לאומי קארד, כמפורט להלן.

מכירת לאומי קארד

בהתאם להוראות החוק האמור ולאחר בחינת החלופות השונות, ובתום תהליך למכירת החזקות הבנק בחברה, נחתם הסכם בין הבנק ועזריאלי ("המוכרים") לבין Warburg Pincus Financial Holdings (Israel LTD), תאגיד בשליטת קרן ההשקעות Warburg Pincus ("הקונה"), למכירת מלוא החזקות המוכרים בלאומי קארד. ביום 25 בפברואר 2019, הושלמה עסקת המכירה, לאחר שהתקיימו התנאים המתלים לעסקה ("מועד השלמה" או "מועד השלמת העסקה").

להלן עיקרי ההסכם:

1. תמורת המכירה הינה 2.5 מיליארד ש"ח (חלקו של הבנק 2 מיליארד ש"ח).
2. התמורה כאמור הותאמה, בין היתר, בגין דיבידנד שחילקה לאומי קארד לבעלי מניותיה עד למועד השלמת העסקה, בסכום התאמה כולל (בגין הדיבידנדים) של 558 מיליון ש"ח.
3. סכום התמורה שולם וישולם למוכרים בשלושה תשלומים (והוא יחולק בין הבנק לבין קבוצת עזריאלי בהתאם ליחס החזקותיהם בחברה כאמור). שני התשלומים הנדחים שיושלמו לאחר מועד השלמה מובטחים בערבות אוטונומית של חברות ביטוח בינלאומיות, שנמסרה במועד השלמה למוכרים להבטחת התשלומים כאמור.
להלן פרטי התשלומים למוכרים לאחר ההתאמות המפורטות בסעיף 2 לעיל:
 - סך של כ-517 מיליון ש"ח שולם במועד השלמת העסקה.
 - סך של 342 מיליון ש"ח ישולם בתום שנה ממועד השלמה.
 - סך של 1,111 מיליון ש"ח ישולם בתום שנתיים ממועד השלמה.
4. ההסכם כולל מצגים כמקובל בעסקאות למכירת חברות וכן מנגנון שיפוי בגין הפרת מצגים. מנגנון השיפוי קובע רף תחתון להפעלת המנגנון בשיעור של 1.5% מהתמורה והוא מוגבל לשיפוי מצטבר מקסימאלי של 10% מסכום העסקה (למעט בגין הפרת מצגים יסודיים או במקרה של תרמית).
5. בהתאם לקבוע בהסכם, לאומי קארד התקשרה בהסכם מימון עם הבנק עבור חלק מצרכי הנזילות שלה.

¹ להגדרת חברות מוחזקות - ראה [ביאור 2.1](#).

כחלק מהמשא ומתן עם הקונה, הבנק הסכים למספר תנאים אשר התווספו להסכם הפעילות שנחתם בין הבנק לבין לאומי קארד ביום 11 באוקטובר 2018 ("הסכם הפעילות"). עבור הסכמת הבנק להכללת תנאים אלו, ובכפוף להתקיימות תנאים שנקבעו בהסכם, ישולם לבנק בתום שש שנים ממועד כניסתו לתוקף של הסכם הפעילות סך של 50 מיליון ש"ח עד 128 מיליון ש"ח.

כתלות בתוצאות עודפות של פעילות לאומי קארד, ביחס למודל העסקי שהוצג לקונה במסגרת הליך המכירה, ישולם לבנק בתום חמש שנים ממועד כניסתו לתוקף של הסכם ההנפקה ותפעול הנפקת כרטיסי חיוב ("הסכם הפעילות") סך נוסף של עד 145 מיליון ש"ח. בהתקיים נסיבות מסוימות, ניתן יהיה לדחות את התשלום כאמור, אם וככל שיגיע לבנק, לתקופה של עד שנתיים, תמורת תשלום ריבית.

לפירוט נוסף בנוגע להסכם הפעילות [ראה ביאור ת26](#).

לאומי פרטנרס בע"מ

לאומי פרטנרס מהווה את זרוע הבנקאות להשקעות של קבוצת לאומי.

את שנת 2019 סיימה לאומי פרטנרס ברווח של כ-141 מיליון ש"ח אשר נבע בעיקר מהשקעות ומהכנסות מעמלות בהשוואה לרווח של כ-174 מיליון ש"ח בשנת 2018.

ההון העצמי הסתכם ב-31 בדצמבר 2019 ב-1,961 מיליון ש"ח, לעומת 1,832 מיליון ש"ח בסוף 2018.

ביום 31 בדצמבר 2018 סיים מר ירון בלור את תפקידו כמנכ"ל לאומי פרטנרס. ד"ר אבי אורטל מונה למנכ"ל לאומי פרטנרס החל מיום 1 בפברואר 2019.

לאומי פרטנרס עוסקת בארבעה תחומי פעילות עיקריים:

1. ניהול תיק ההשקעות הריאליות של קבוצת לאומי

לאומי פרטנרס (להלן - החברה) עוסקת בייזום, איתור וביצוע של השקעות ישירות ועקיפות בחברות, בפרויקטים ובקרנות השקעה פרטיות.

מדיניות ההשקעות הריאליות של קבוצת לאומי מותאמת לתאבון הסיכון שלה ולמגבלות חוק הבנקאות (רישוי), ולפיכך כוללת החזקות מיעוט בלבד (עד 20% מכל אחד מאמצעי השליטה, וללא שליטה). החברה מתמקדת בהשקעות בעלות אופק בינוני וארוך, המתאימות למדיניות שנקבעה. אסטרטגיית ההשקעות הריאליות קובעת העדפה לחברות פרטיות ולהיתכנות מימוש גבוהה.

ביום 31 במרס 2017 אישר בנק ישראל את הבקשה להגדיל בהדרגה את היקף ההשקעות הריאליות בקבוצת לאומי עד לסכום מירבי של 3.5 מיליארד ש"ח.

במהלך שנת 2019 החברה השקיעה כ-492 מיליון ש"ח בחברות ובקרנות והעמידה הלוואות מזנין בהיקף של כ-307 מיליון ש"ח. כמו כן התחייבה להשקעות והלוואות נוספות בסך של כ-265 מיליון ש"ח. יתרת ההתחייבויות של החברה להשקעה בקרנות ההשקעה הפרטיות הסתכמה ב-31 בדצמבר 2019 בכ-509 מיליון ש"ח. יתרת ההשקעות הריאליות של החברה ליום 31 בדצמבר 2019 היא כ-2.9 מיליארד ש"ח.

ביום 7 במאי 2019 הושלמה עסקת מכירת החזקות לאומי פרטנרס בע"מ, בסופר פארם ישראל בע"מ (להלן: "החברה") ליוניון השקעות ופיתוח בע"מ. המניות הנמכרות היוו כ-15% מהונה המונפק והנפרע של החברה. הבנק רשם רווח לפני מס של כ-71 מיליון ש"ח מהעסקה. למידע נוסף ראה דיווח מידי מיום 7 במאי 2019.

ביום 25 ביוני 2019 השלימה לאומי פרטנרס רכישה של כ-20% ממניות תעבורה מנשר מפעלי מלט ישראלים בע"מ בתמורה לכ-251.1 מיליון ש"ח. גופים מקבוצת הפניקס רכשו מנשר במועד זה כ-20% נוספים ממניות תעבורה. למידע נוסף ראה דיווח מידי מיום 25 ביוני 2019.

2. חיתום, יעוץ וניהול של גיוסי הון פרטיים וציבוריים בישראל

באמצעות חברת הבת לאומי פרטנרס חתמים בע"מ, מעניקה החברה מגוון רחב של שירותים בתחום החיתום והיעוץ לחברות ולבעלי ענין.

בשנת 2019 השתתפה לאומי פרטנרס חתמים בהנפקות ציבוריות בהיקף כולל של כ-28.4 מיליארד ש"ח, והובילה כ-22 הנפקות ציבוריות בהיקף של כ-8.6 מיליארד ש"ח.

3. יעוץ וניהול תהליכי מיזוגים ורכישות (M&A) וגיוסי הון

השירותים ניתנים לחברות ישראליות וזרות המבקשות לבצע התרחבות אסטרטגית באמצעות רכישות, או למשקיעים או בעלי שליטה המעוניינים למכור או להקטין את השקעותיהם.

סל השירותים במסגרת זו כולל: סיוע באפיון הצרכים והמטרות האסטרטגיים של החברה, אפיון ההשקעה/משקיע האופטימלי להגשמת מטרות אלה, איתור על בסיס גלובלי של מטרות ההשקעה/משקיעים, סיוע ביצירת מגעים עם חברת המטרה, ליווי המו"מ עד למיצוי, בניית עסקה (Deal Structuring) באופן שישרת את מטרות הלקוח, וסיוע בגישה למקורות מימון לעסקה.

בפעילותה משתפת לאומי פרטנרס פעולה עם בתי השקעות וגורמים אחרים בארץ ובחו"ל.

בדצמבר 2019 חתמה לאומי פרטנרס על מסמך עקרונות לא מחייב עם חטיבת הבנקאות להשקעות של הבנק הבינלאומי Macquarie לשיתוף פעולה בלעדי בתחום הבנקאות להשקעות. שיתוף הפעולה יחול לגבי עסקאות גיוס הון ועסקאות מיזוגים ורכישות של חברות ישראליות וחברות בעלות זיקה לישראל שהצד השני להן איננו ישראלי.

4. ביצוע ניתוחים כלכליים והערכות שווי

החברה, באמצעות חברת הבת לאומי פרטנרס מחקרים, עוסקת בביצוע ניתוחים כלכליים והערכות שווי בעיקר לקבוצת לאומי וכן לגופים כלכליים חיצוניים.

חברות מאוחדות (שלוחות) בחו"ל

סך כל ההשקעות של הבנק (כולל השקעות בשטרי הון) בשלוחות בחו"ל בסוף 2019 הסתכם ב-3,874 מיליון ש"ח בהשוואה ל-4,190 מיליון ש"ח בסוף 2018. התרומה של השלוחות בחו"ל לרווח הנקי בשקלים של הקבוצה בשנת 2019 הסתכמה ברווח בסך 189 מיליון ש"ח לעומת 322 מיליון ש"ח בשנת 2018.

לבנק שלוחות בארה"ב ובריטניה. בתקופת הדיווח, הבנק החזיק גם בשלוחה ברומניה אשר נמכרה ב-10 ביולי 2019. בנוסף, הבנק מפעיל נציגות בסין.

למידע נוסף בנוגע לתרומת השלוחות לרווח הקבוצה - ראה [ביאור 15](#).

בנק לאומי ארה"ב

בנק לאומי ארה"ב (BLUSA) התאגד בשנת 1968 והוא בעל רישיון לבנק מסחרי ממדינת ניו יורק וחבר ב-FDIC (החברה לביטוח פיקדונות).

BLUSA מחזיקה שליטה מלאה ב-LISI, הפועלת בעיקר בתחום מסחר בניירות ערך עבור לקוחות BLUSA.

BLUSA עוסקת בבנקאות מסחרית, בעיקר מימון מסחרי לחברות מקומיות (Middle Market) ומול חברות ישראליות הפועלות בארה"ב, וכן בבנקאות פרטית לתושבי ארה"ב ולתושבי חוץ. עיקר הפעילות המסחרית הינה בתחומי נדל"ן, הייטק, בתי אבות ומסחר. BLUSA פועלת באמצעות חמישה סניפים בניו יורק, קליפורניה, פלורידה ואילינוי וכן נציגות בישראל.

ביום 22 במאי 2019 בוצעה חלוקת דיבידנד בסך של 60 מיליון דולר. חלקו היחסי של בנק לאומי מכח החזקותיו ב-BLC, הינו 50.8 מיליון דולר.

ביום 30 בינואר 2020 התקבלה החלטה על חלוקת דיבידנד בסך של 73 מיליון דולר. החלוקה בפועל עתידה להתבצע בתחילת חודש מרס 2020. חלקו היחסי של בנק לאומי מכח החזקותיו ב-BLC, הינו 61.8 מיליון דולר.

הרווח הנקי של BLUSA בשנת 2019 הסתכם לסך של כ-75 מיליון דולר בהשוואה לסך של כ-63 מיליון דולר בתקופה המקבילה אשתקד, גידול בשיעור של 19.1%.

הגידול ברווח הנקי נובע בעיקר מגידול בהכנסות ריבית נטו כתוצאה מגידול במרווח ריבית הליבור ומקיטון בהוצאות מס. אשתקד הוצאות המס כללו גידול בהפרשה למס בעקבות רפורמת המס בארה"ב בה הופחת שיעור מס החברות בארה"ב מ-35% ל-21%, עבור שנות מס המתחילות מ-2018.

התשואה להון בשנת 2019 עמדה על שיעור של כ-9.00% בהשוואה לכ-8.11% בשנת 2018.

סך המאזן של BLUSA בשנת 2019 הסתכם לסך כ-6,884 מיליון דולר לעומת 7,079 מיליון דולר בשנת 2018, קיטון בשיעור של 2.8%.

בנק לאומי בריטניה (BLUK)

בנק לאומי בריטניה פי.אל.סי. (בנק לאומי בריטניה) נוסד בשנת 1959 וממשיך בפעילות הקבוצה באנגליה, שהחלה בשנת 1902. לאומי בריטניה מחזיקה שליטה מלאה ב-Leumi ABL Limited, הפועלת בעיקר בתחום של מימון חייבים.

בנק לאומי בריטניה עוסק בבנקאות מסחרית. פעילות זו כוללת מימון נדל"ן, סחר בינלאומי, סחורות וכן מימון חברות ישראליות הפעילות באירופה בכלל ובאנגליה בפרט. מימון הנדל"ן כולל מימון מגוון פעילויות בבריטניה ובמערב אירופה ובכלל זה השקעות ופיתוח של נדל"ן למגורים ומימון נדל"ן מסחרי (בעיקר בתי מלון, בתי אבות ומעונות סטודנטים). המימון ניתן הן ללקוחות מקומיים והן לתושבי חוץ (בעיקר ישראלים).

בנק לאומי בריטניה מפוקח על ידי ה-PRA (Prudent Regulation Authority) וה-FCA (Financial Conduct Authority) שהינן זרועות של הבנק המרכזי בבריטניה.

ביום 2 בנובמבר 2017 התקיימה ישיבת סקופינג (scoping) עם מחלקת האכיפה של ה-Financial Conduct Authority ("FCA"), להליך ב-Bank Leumi UK ("BLUK"), בנושא בקרות ומערכות ליישום רגולציית איסור הלבנת הון הליך שננקט במסגרת מכלול הסמכויות שמוקנות ל-FCA. ביום 11 ביולי 2019 התקבל אישור מה-FCA המאשר סיום ההליך ללא נקיטת צעדים כלפי BLUK.

הרווח הנקי של BLUK בשנת 2019 הסתכם לסך של כ-10 מיליון ליש"ט בהשוואה לסך של כ-10.9 מיליון ליש"ט בתקופה המקבילה אשתקד, קיטון בשיעור של 8.3%.

התשואה להון בשנת 2019 עמדה על שיעור של כ-4.5% בהשוואה לכ-5.1% בשנת 2018.

סך המאזן של BLUK בשנת 2019 הסתכם לסך כ-1,334 מיליון ליש"ט לעומת 1,537 מיליון ליש"ט בשנת 2018, קיטון בשיעור של 13.2%.

בנק לאומי רומניה

ביום 10 ביולי 2019 הושלמה העסקה למכירת החזקות הבנק בלאומי רומניה ל-First Bank S.A שהינו בנק ברומניה בשליטת קרן ההשקעות JC Flowers. להשלמת העסקה אין השפעה מהותית על התוצאות הכספיות של הבנק. למידע נוסף ראה דיווח מיידים מיום 10 ביולי 2019.

החשיפה לסיכונים ודרכי ניהולם

ניהול סיכונים בלאומי

הפעילות העסקית של הבנק כרוכה בניהול סיכונים פיננסיים ושאנים פיננסיים. הסיכונים הפיננסיים המרכזיים אותם מנהל הבנק הינם: סיכוני אשראי שהינם אינטגרליים בעיסוק הליבה של הבנק וכן סיכוני שוק ונזילות. לצד ניהול הסיכונים הפיננסיים, פעילות הבנק כרוכה בסיכונים שאינם פיננסיים אשר ניהולם הינו תנאי הכרחי לעמידה במטרות השוטפות ובמטרות ארוכות הטווח של הקבוצה. בין סיכונים אלה נכללים סיכונים תפעוליים, לרבות סיכונים טכנולוגיים וסייבר, סיכון רגולציה, סיכון ציות, סיכון משפטי, סיכון מוניטין, סיכון אסטרטגי, סיכון מודלים, סיכון סביבתי, סיכון הבנקאות והוגנת (conduct) וסיכון מאקרו-כלכלי.

אסטרטגיית ניהול הסיכונים בלאומי הינה שמירה על יציבות הקבוצה ותמיכה בהשגת היעדים העסקיים. מטרות אלו מושגות תוך עמידה בתיאבון הסיכון שהוגדר, במדיניות ובמגבלות הנגזרות מהם, אשר יוצרים גבולות גזרה לפעילות העסקית. מסגרת ניהול הסיכונים כוללת מנגנונים לזיהוי סיכונים ואמידתם, הגדרת מבנה ארגוני ותחומי אחריות לניהולם לרבות מנגנוני בקרה ודיווח נאותים.

בבנק מתבצעת פעילות מתמדת לשרוג תשתית ניהול הסיכונים וניתוח תמונת הסיכון, דבר המאפשר קבלת החלטות באופן מושכל.

המבנה הארגוני של ניהול הסיכונים בקבוצת לאומי

ניהול הסיכונים בלאומי מבוסס על שלושה "קווי הגנה" כפי שנדרש בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 310 - "ניהול סיכונים".

1. קו הגנה ראשון - הנהלות קווי העסקים, לרבות פונקציות תומכות, כגון: ניהול טכנולוגית המידע, נושאות באחריות מלאה לניהול הסיכונים המובנים במוצרים, בפעילויות, בתהליכים ובמערכות הנתונות לאחריותם וליישום סביבת בקרה נאותה על פעילותה באמצעות תהליכי זיהוי, מדידה, ניטור, בקרה, הפחתה ודיווח.

2. קו הגנה שני - החטיבה לניהול סיכונים, שהינה פונקציה בלתי תלויה האחראית לתכנון ולפיתוח של מסגרת העבודה הכוללת לניהול סיכונים בבנק. תחומי האחריות המרכזיים של החטיבה לניהול סיכונים עומדים בהגדרת הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 310, לרבות אחריות על ניהול הסיכונים ברמת הקבוצה והבנק, יצירת תמונה כוללת ועדכנית של הסיכון לצורך קבלת החלטות, הובלה בכתיבת מדיניות הסיכונים של לאומי בכל הסיכונים המרכזיים, סיוע לדירקטוריון בגיבוש תיאבון הסיכון של הבנק והובלת תהליך הערכת נאותות הלימות ההון (ICAAP).

קו ההגנה השני כולל פונקציות נוספות, כגון: היועצת המשפטית הראשית של הבנק האחראית על ניהול הסיכונים המשפטיים וסיכוני הציות, והחשבונאי הראשי אשר באחריותו הדיווח הכספי וה-SOX.

3. קו הגנה שלישי - הביקורת הפנימית כפופה ישירות לדירקטוריון. באחריות הביקורת הפנימית ביצוע ביקורת בלתי תלויה ואובייקטיבית תוך אתגור של הבקורות, התהליכים והמערכות הממוכנות בתאגיד הבנקאי. הביקורת מתבצעת לרוב בדיעבד, על קו ההגנה הראשון והשני תוך וידוא יישום הוראות חוק והנחיות של ההנהלה והדירקטוריון.

דירקטוריון הבנק אחראי, בין השאר, על התוויית אסטרטגיית הסיכון הכוללת לרבות תיאבון הסיכון, פיקוח על מסגרת ניהול הסיכונים בקבוצה, אישור המבנה הארגוני, אישור מדיניות ניהול סיכונים עבור כל אחד מהסיכונים המהותיים, פיקוח ואתגור של רמות הסיכון אליהם נחשפים הקבוצה והבנק תוך וידוא הלימה לתיאבון הסיכון וציות להוראות חוק ורגולציה.

מנהלת הסיכונים הראשית, אשר הינה חברת הנהלת הבנק וראש החטיבה לניהול סיכונים, אחראית להובלת ניהול הסיכונים העיקריים בקבוצה ובבנק.

בכפוף למנהלת הסיכונים הראשית מכהנים ראש מערך וראשי אגפים לניהול הסיכונים השונים, שניהולם באחריות החטיבה לניהול סיכונים, ובהם סיכוני אשראי, סיכוני שוק, סיכונים תפעוליים וסיכוני מודלים וכן ראש מערך אשראים מיוחדים. בכל חברת בת בארץ ובחו"ל מונה מנהל סיכונים ראשי אשר כפוף ניהולית למנכ"ל חברת הבת ובכפיפות מקצועית עקיפה (Dotted Line) למנהלת הסיכונים הראשית של הקבוצה.

שינויים בסביבת הסיכון והשפעתם על הקבוצה

בבחינת סביבת הסיכונים השונים, נציין שלא חלו השנה שינויים משמעותיים במפת הסיכונים והאיומים, אך חלו שינויים בעוצמה היחסית של הסיכונים השונים. המערכת הבנקאית בארץ ובעולם, ובכלל זה קבוצת לאומי, מושפעת מאד מסיכונים הקשורים לרגולציה ולחקיקה, לסביבה מאקרו-כלכלית תנודתית, לשינויים החלים על המודל העסקי ובכלל זה המעבר ל"בנקאות החדשה" המבוססת על הדיגיטל ומגמות חברתיות וצרכניות.

תהליך הערכת נאותות הלימות ההון (ICAAP – Internal Capital Adequacy Assessment Process)

תהליך הערכת נאותות הלימות ההון (ICAAP) משמש לצורך בחינת היקף ההון הדרוש לתמיכה בסיכונים השונים, הן במצב עסקים רגיל והן תחת תרחיש קיצון, שהקבוצה חשופה אליהם. מביצוע התהליך עולה כי לבנק יש הון ונזילות הולמים להתמודדות עם כלל הסיכונים שזוהו, הן במצב עסקים רגיל והן בהתממשות תרחישי קיצון חמורים. תוצרי התהליך מרוכזים במסמך ה-ICAAP שהוגש למפקחת על הבנקים בפברואר 2020.

למידע נוסף, ראה פרק מידע נוסף על חשיפה לסיכון והערכתו [בדוח על הסיכונים](#).

תיאבון הסיכון של הקבוצה

תיאבון הסיכון של הקבוצה מתווה את גבולות הגזרה לפעילות העסקית, הן בשגרה והן תחת תרחיש קיצון. תיאבון הסיכון מותאם לאסטרטגיה של לאומי ולגבולות המיקוד העסקי שבהם בחר להתמקד בפועל ובראייה צופה פני עתיד. תיאבון הסיכון מתייחס לאופן ההתנהלות של לאומי בזיהוי, מדידה, בקרה, ניהול והפחתה של הסיכונים, כאשר להתנהלות זו השפעה ישירה על פרופיל הסיכון השיווי של הקבוצה. מגבלות תיאבון הסיכון נבחנות מידי שנה ומאושרות על ידי הדירקטוריון במסגרת תהליך ה-ICAAP. בפברואר 2020 אושרר תיאבון הסיכון של הקבוצה כחלק ממסמך ה-ICAAP.

מסמך תיאבון הסיכון מהווה נקודת ייחוס למסמכי המדיניות הספציפיים לכל סוג סיכון אשר בהם מפורטות מגבלות סיכון נוספות והנחיות לניהול הסיכון.

הצהרת תיאבון הסיכון של הקבוצה דנה בהיקף וסוגי הסיכון המצרפי שהבנק מעוניין לשאת על מנת להשיג את היעדים העסקיים שלו. נקבעו מדדים בתחומים שונים, הן כמותיים והן איכותיים, המבוססים על הנחות צופות פני עתיד אשר מבטאים את הצהרות תיאבון הסיכון המצרפי של הקבוצה.

שימוש במבחני קיצון במסגרת ניהול הסיכונים

ביצוע מבחן קיצון אחיד הינו סטנדרט בין-לאומי מקובל ונדרש בהתאם להמלצות ועדת באזל, ותורם להבנת מוקדי הסיכון להם חשופה המערכת הבנקאית ובנק בודד. תהליך זה מחזק את השקיפות במערכת הבנקאית, מאפשר לבחון את עמידותם של התאגידים הבנקאיים במצב של התפתחות תנאי שוק שליליים ולהשוות ביניהם. התהליך תומך בשיפור המתודולוגיות והבנת גורמי הסיכון בתאגידים הבנקאיים ובפיקוח על הבנקים.

במהלך הרבעון הרביעי של שנת 2019 בוצע בבנק התרחיש האחיד לשנת 2019 בנושא "מבחן קיצון סייבר".

בנוסף, בקבוצת לאומי קיים סט של מבחני קיצון פנימיים המתעדכן באופן שוטף, במטרה לבחון מוקדי סיכון עיקריים לאור ההתפתחויות השונות בסביבה בה פועל הבנק.

השפעת מבחני הקיצון החמורים ביותר נבחנת גם לגבי תכנון ההון של הקבוצה במטרה לבדוק שהקבוצה עומדת בכל המגבלות הרגולטוריות והפנימיות שנקבעו בקשר להתממשות התרחישים.

למידע נוסף, ראה פרק מידע נוסף על חשיפה לסיכון והערכתו [בדוח על הסיכונים](#).

סיכוני אשראי

אשראי הינו פעילות ליבה מרכזית של הבנק והקבוצה, המתקיימת באופן מבוזר במספר קווי עסקים.

סיכון האשראי הינו סיכון של הבנק להפסד כתוצאה מהאפשרות שצד נגדי לא יעמוד בהתחייבויותיו כלפי התאגיד הבנקאי, כפי שסוכמו.

פעילויות היוצרות סיכון אשראי כוללות סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות: אשראי לציבור, אשראי לבנקים, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים, השקעות באגרות חוב.

הבנק מיישם מדיניות כוללת לניהול סיכון האשראי בהתאם לנדרש בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 311 בנושא ניהול סיכון אשראי ובהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 314 בנושא הערכה נאותה של סיכוני אשראי ומדידה נאותה של חובות, ובכלל זה האחריות של ההנהלה והדירקטוריון. כמו כן, הבנק מקפיד על ניהול הסיכון בהתאם להנחיות ודרישות נוספות שנכללות בהוראות הפיקוח על הבנקים תוך יישום ממשל תאגידי שכולל שלושה "קווי הגנה".

מסמך מדיניות האשראי של הבנק מבטא את תיאבון הסיכון בתחום זה ונמצא בהלימה לאסטרטגיה של הבנק.

סקירה על החשיפה לסיכוני אשראי ותמונת מצב ביחס לעמידה במגבלות מובאת בפני ההנהלה והדירקטוריון לפחות אחת לרבעון.

מסמך מדיניות האשראי של הבנק מהווה נדבך מרכזי בניהול האשראי בבנק ונבנה על בסיס תיאבון הסיכון של קבוצת לאומי בתחום האשראי. מדיניות האשראי של הבנק נגזרת ממדיניות האשראי הקבוצתית המהווה מסמך "על" ומתווה את עקרונות העל למסגרת המדיניות של הבנק בארץ ובשולחות הבנק בחו"ל. בנוסף, כולל מסמך זה סט מגבלות בתחום האשראי שמוגדרות ומנוהלות ברמה הקבוצתית, זאת לצד הנהלים הקיימים לזיהוי, מדידה, מעקב, פיקוח ובקרה אחר סיכון האשראי. מדיניות האשראי והנהלים הקיימים מתייחסים לסיכוני האשראי בכל הפעילויות בבנק וחלים על האשראי הבודד ועל תיק האשראי בכללותו.

תהליכי ניהול ובקרה

במסגרת ניהול סיכוני האשראי מתקיימים תהליכי בקרה ומעקב אחר הסיכונים תוך התאמתם למאפייני הלקוחות והיחידות הארגוניות בהן הם מטופלים. בהמשך למהלכים שבוצעו בשנים האחרונות, הושם דגש בשנת 2019 בין היתר גם על התאמת תהליכי ניהול ובקרה לתהליכי הסטת פעילות לדיגיטל.

בנוסף לטיפול והבקרה ברמת האשראי הפרטני מוקדשים משאבים ניכרים לניהול איכות תיק האשראי כמכלול, לרבות נאותות כוללת של ההפרשה להפסדי אשראי לכיסוי ההפסדים הגלומים בתיק האשראי וסגמנטים מתוכו, ובכלל זה מעקב וניטור אחר מוקדי הריכוזיות הרלוונטיים ועמידה במגבלות רגולטוריות ופנימיות.

למידע נוסף ופירוט לגבי התפתחויות שחלו בתיק האשראי ומדדים איכותיים המאפיינים את התיק ראה בהמשך פרק זה וכן [בדוח על הסיכונים](#).

כלים לניהול סיכון אשראי - מערכות למדידת סיכונים

בניהול סיכון האשראי נעשה שימוש במודלים כמותיים לדירוג פנימי של סיכון הלווים ולהערכה ומעקב אחר הסיכון ברמת התיק. הדירוג הפנימי של הלווים הינו נדבך מרכזי בתהליך קבלת החלטות באשראי ובמעקב אחר איכותו לאורך זמן.

שני כלים עיקריים משמשים את הבנק באמידת הדירוג הפנימי של הלווים:

- מערכת דירוג המיועדת ללקוחות קמעונאיים (לרבות הלוואות לדיר) ומבוססת על מאפייני פעילות הלקוח בחשבון לאורך זמן.
- מערכת דירוג המיועדת ללווים עסקיים-מסחריים ומבוססת על שאלוני מומחה מובנים.

המודלים שעל פיהם מבוצע הדירוג במערכות הנ"ל מתוקפים ומנוטרים באופן שוטף.

סיכון אשראי ונכסים שאינם מבצעים

31 בדצמבר 2019			
מסחרי	לדיוור	פרטי אחר	סך הכל
במיליוני ש"ח			
1. סיכון אשראי בדירוג ביצוע אשראי:^(א)			
189,787	83,117	26,644	299,548
סיכון אשראי מאזני			
84,484	2,573	16,751	103,808
סיכון אשראי חוץ מאזני			
274,271	85,690	43,395	403,356
סך סיכון אשראי בדירוג ביצוע אשראי			
סיכון אשראי שאינו בדירוג ביצוע אשראי			
1,972	472	781	3,225
א. לא בעייתי			
4,175	830	613	5,618
ב. סך הכל בעייתי ^(ב)			
1,524	830	229	2,583
השגחה מיוחדת			
426	-	73	499
נחות			
2,225	-	311	2,536
פגום			
6,147	1,302	1,394	8,843
סך הכל סיכון אשראי מאזני			
865	-	16	881
סיכון אשראי חוץ מאזני			
7,012	1,302	1,410	9,724
סך סיכון אשראי שאינו בדירוג ביצוע אשראי			
114	830	58	1,002
מזה: חובות שאינם פגומים, בפיגור של 90 ימים או יותר ^(ג)			
281,283	86,992	44,805	413,080
סך הכל סיכון אשראי כולל של הציבור			
מידע נוסף על סך נכסים שאינם מבצעים			
1,910	-	234	2,144
א. חובות פגומים שאינם צוברים הכנסות ריבית			
8	-	-	8
ב. נכסים שהתקבלו בגין אשראי שסולקו			
1,918	-	234	2,152
סך הכל נכסים שאינם מבצעים של הציבור			
שיעור אשראי לציבור פגום שאינו צובר הכנסות ריבית (NPL) מסך האשראי לציבור			
0.75%			

(א) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.

(ב) סיכון אשראי פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת.

(ג) לרבות בגין הלוואות לדיוור שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור ובגין הלוואות לדיוור שבגינן לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.

סיכון אשראי ונכסים שאינם מבצעים (המשך)

31 בדצמבר 2018			
מסחרי	לדיוור	פרטי אחר	סך הכל
במיליוני ש"ח			
1. סיכון אשראי בדירוג ביצוע אשראי:^(א)			
189,278	79,538	33,663	302,479
סיכון אשראי מאזני			
75,713	1,923	28,650	106,286
סיכון אשראי חוץ מאזני			
(743)	-	(18,754)	(19,497)
בניכוי סיכון אשראי בדירוג ביצוע אשראי של יתרות שסווגו כנכסים המוחזקים למכירה ^(ד)			
264,248	81,461	43,559	389,268
סך סיכון אשראי בדירוג ביצוע אשראי			
סיכון אשראי שאינו בדירוג ביצוע אשראי			
1,947	460	947	3,354
א. לא בעייתי			
5,093	893	976	6,962
ב. סך הכל בעייתי ^(ב)			
2,358	862	512	3,732
השגחה מיוחדת			
347	-	79	426
נחות			
2,388	31	385	2,804
פגום			
7,040	1,353	1,923	10,316
סך הכל סיכון אשראי מאזני			
1,301	-	22	1,323
סיכון אשראי חוץ מאזני			
(7)	-	(368)	(375)
בניכוי סיכון אשראי שאינו בדירוג ביצוע אשראי של יתרות שסווגו כנכסים המוחזקים למכירה ^(ד)			
8,334	1,353	1,577	11,264
סך סיכון אשראי שאינו בדירוג ביצוע אשראי			
110	862	51	1,023
מזה: חובות שאינם פגומים, בפיגור של 90 ימים או יותר ^(ג)			
272,582	82,814	45,136	400,532
סך הכל סיכון אשראי כולל של הציבור			
מידע נוסף על סך נכסים שאינם מבצעים			
2,147	-	373	2,520
א. חובות פגומים שאינם צוברים הכנסות ריבית			
9	-	-	9
ב. נכסים שהתקבלו בגין אשראי שסולקו			
(1)	-	(44)	(45)
בניכוי חובות פגומים של יתרות שסווגו כנכסים מוחזקים למכירה ^(ד)			
2,155	-	329	2,484
סך הכל נכסים שאינם מבצעים של הציבור			
שיעור אשראי לציבור פגום שאינו צובר הכנסות ריבית (NPL) מסך האשראי לציבור			
0.91%			

(א) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.

(ב) סיכון אשראי פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת.

(ג) לרבות בגין הלוואות לדיוור שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור ובגין הלוואות לדיוור שבגינן לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.

(ד) למידע נוסף בנוגע לפעילות המוחזקת למכירה ראה [ביאור 136](#) בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2018.

תנועה ביתרת פגומים

תנועה בחובות פגומים בגין אשראי לציבור

31 בדצמבר								
2018				2019				
במיליוני ש"ח								
סך הכל	פרטי אחר	לדיור	מסחרי	סך הכל	פרטי אחר	לדיור	מסחרי	
3,455	377	29	3,049	2,751	340	31	2,380	יתרת חובות פגומים לתחילת השנה
1,187	292	2	893	1,656	180	-	1,476	חובות שסווגו כחובות פגומים במהלך השנה
(340)	-	-	(340)	(34)	(1)	-	(33)	חובות שחזרו לסיווג שאינו פגום
(492)	(118)	-	(374)	(723)	(69)	-	(654)	חובות פגומים שנמחקו
(933)	(167)	-	(766)	(1,037)	(138)	(14)	(885)	חובות פגומים שנפרעו
41	-	-	41	(43)	-	(2)	(41)	התאמות מתרגום דוחות כספיים
(122)	-	-	(122)	-	-	-	-	אחר
(45)	(44)	-	(1)	-	-	-	-	בניכוי יתרות שסווגו כנכסים מוחזקים למכירה ^(א)
-	-	-	-	(39)	(1)	(15)	(23)	יציאה מאיחוד
2,751	340	31	2,380	2,531	311	-	2,220	יתרת חובות פגומים לסוף השנה

מזה: תנועה בחובות בעייתיים בארגון מחדש

31 בדצמבר								
2018				2019				
במיליוני ש"ח								
סך הכל	פרטי אחר	לדיור	מסחרי	סך הכל	פרטי אחר	לדיור	מסחרי	
2,092	331	8	1,753	1,645	319	8	1,318	יתרת חובות בעייתיים בארגון מחדש לתחילת השנה
604	216	-	388	478	168	-	310	ארגונים מחדש שבוצעו במהלך השנה
(162)	-	-	(162)	-	-	-	-	חובות שחזרו לסיווג שאינו פגום בשל ארגון מחדש עוקב
(145)	(43)	-	(102)	(205)	(46)	-	(159)	חובות בארגון מחדש שנמחקו
(743)	(167)	-	(576)	(852)	(150)	-	(702)	חובות בארגון מחדש שנפרעו
17	-	-	17	(21)	-	(1)	(20)	התאמות מתרגום דוחות כספיים
(18)	(18)	-	-	-	-	-	-	בניכוי יתרות שסווגו כנכסים מוחזקים למכירה ^(א)
-	-	-	-	(26)	(1)	(7)	(18)	יציאה מאיחוד
1,645	319	8	1,318	1,019	290	-	729	יתרת חובות בעייתיים בארגון מחדש לסוף השנה

(א) כולל יתרות שסווגו כנכסים מוחזקים למכירה. למידע נוסף בנוגע לפעילות המוחזקת למכירה ראה [ביאור 36](#). בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2018.

גילוי, הערכה, סיווג, וכללי הפרשה להפסדי אשראי

בנושא הוצאות בגין הפסדי אשראי וסיווג חובות בעייתיים הבנק פועל בהתאם להוראות הפיקוח על הבנקים שנכנסו לתוקף ביום 1 בינואר 2011 והעדכונים של הוראות אלו ממועד זה. הבנק נוהג לאמוד, להעריך ולעדכן את גובה ההפרשה להפסדי אשראי באופן שוטף, בהתאם לניסיון העבר, ניתוח מצבם של הלווים הנבחרים באופן פרטני, וכן בהתאם לתחזיות כלכליות והערכות לגבי השווקים והסקטורים העסקיים השונים.

תנועה ביתרת ההפרשה המאזנית להפסדי אשראי בגין החובות הפגומים

31 בדצמבר							
2018				2019			
במיליוני ש"ח							
מסחרי	לדיור	פרטי אחר	סך הכל	מסחרי	לדיור	פרטי אחר	סך הכל
459	4	150	613	372	-	167	539
158	-	(44)	114	158	-	(44)	114
(654)	-	(69)	(723)	(654)	-	(69)	(723)
423	-	130	553	423	-	130	553
(2)	-	-	(2)	(2)	-	-	(2)
(12)	(4)	-	(16)	(12)	(4)	-	(16)
-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	(9)	(10)	-	-	(9)	(10)
372	-	167	539	372	-	167	539

(א) למידע נוסף בנוגע לפעילות המוחזקת למכירה ראה [ביאור 136](#), בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2018.

למידע נוסף בנוגע לאופן קביעת שיעורי הפרשה קבוצתית ראה פרק [מדיניות חשבונאית בנושאים קריטיים](#), למידע נוסף בנוגע להפרשות ראה [ביאור 13](#).

להלן פירוט מדדי סיכון האשראי

31 בדצמבר	
2018 ^(א)	2019
באחוזים	
0.98	0.89
0.36	0.35
1.92	1.54
0.19	0.22
(0.09)	(0.24)
1.41	1.30
142.95	146.74
104.66	105.12
(6.40)	(17.96)

(א) כולל יתרות שסווגו כנכסים מוחזקים למכירה. למידע נוסף בנוגע לפעילות המוחזקת למכירה ראה [ביאור 136](#), בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2018.

למידע נוסף בנוגע להוראות מדידה וגילוי של חובות פגומים, סיכון אשראי והפרשה להפסדי אשראי ראה פרק [מדיניות חשבונאית קריטית, הפרשה להפסדי אשראי וסיווג חובות בעייתיים](#).

ריכוזיות האשראי

סיכון הריכוזיות מוגדר כחשיפה בודדת או קבוצה של חשיפות בעלות מכנה משותף ופוטנציאל לגרימת הפסדים משמעותיים. ניהול סיכוני הריכוזיות מתבצע בעיקר על ידי קביעת מגבלות ומעקב ובקרה אחרי עמידה בהן.

מקורות הריכוזיות הרלוונטיים לתיק האשראי של הבנק הינם: ענפי משק, לווה בודד וקבוצות לווים.

סיכון הריכוזיות מנוהל באמצעות הקפדה על עמידה בכל המגבלות הרגולטוריות, וכן באמצעות הגדרה וניטור שוטף לגבי העמידה במכלול של מגבלות פנימיות (שהינן מחמירות בהשוואה למגבלות הרגולטוריות), תוך ניצול מיטבי ואפקטיבי של המגבלות הפנימיות והרגולטוריות בנושא.

פיזור תיק האשראי בין ענפי המשק השונים

תיק האשראי של הבנק מפוצל בין ענפי המשק השונים במטרה לפזר את הסיכון הגלום במצב של ריכוז גבוה בענף אחד. בענפי משק המאופיינים ברמת סיכון נמוכה יחסית, אנו שואפים להגיע לשיעור מימון גבוה מחלקנו במערכת.

מדיניות האשראי של הבנק לגבי מגזרי פעילות שונים ולגבי ענפי משק שונים משתנה מעת לעת בהתאם לסכיבה העסקית, למיקוד העסקי של הבנק, לתיאבון הסיכון של הבנק ולהנחיות כלליות וספציפיות של בנק ישראל.

סיכון האשראי הכולל לציבור לפי ענפי משק

31 בדצמבר 2019						
הפסדי אשראי ^(א)			מזה:	מזה:	מזה:	סיכון
יתרת	מחיקות	הוצאות	סיכון	סיכון	דירוג	אשראי
הפרשה	חשבונאיות	(הכנסות)	אשראי	אשראי	ביצוע	אשראי
להפסדי	נטו	אשראי	פגום	בעייתי ^(ד)	אשראי ^(ה)	כולל ^(א)
אשראי						
במיליוני ש"ח						
בנין פעילות לווים בישראל						
ציבור-מסחרי						
(409)	189	89	388	640	24,029	24,938
תעשייה						
(356)	24	29	118	294	52,222	52,689
בינוי ונדל"ן - בינוי ^(ו)						
(273)	(37)	(128)	331	436	30,401	30,837
בינוי ונדל"ן - פעילות בנדל"ן						
(357)	210	235	433	776	29,343	30,151
מסחר						
(168)	12	(6)	5	18	33,848	33,866
שרותים פיננסיים						
(543)	37	48	366	1,047	44,057	45,177
ענפים אחרים						
(2,106)	435	267	1,641	3,211	213,900	217,658
סך הכל מסחרי^(ז)						
(466)	29	22	-	830	85,491	86,786
אנשים פרטיים - הלוואות לדיור						
(656)	111	135	311	629	42,984	44,393
אנשים פרטיים - אחר						
(3,228)	575	424	1,952	4,670	342,375	348,837
סך הכל ציבור- פעילות בישראל						
(2)	-	(1)	-	-	43,616	43,616
בנקים וממשלות בישראל						
(3,230)	575	423	1,952	4,670	385,991	392,453
סך הכל פעילות בישראל						
בנין פעילות לווים בחו"ל						
(486)	92	186	919	1,710	60,981	64,243
סך הכל ציבור - פעילות בחו"ל						
-	-	-	-	-	47,688	47,688
בנקים וממשלות בחו"ל						
(486)	92	186	919	1,710	108,669	111,931
סך הכל פעילות בחו"ל						
(3,716)	667	609	2,871	6,380	494,660	504,384
סך הכל פעילות בישראל ובחו"ל						

- (א) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות^(ב), אג"ח, ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בסך 298,888, 111,819, 10,970, 1,470, 81,237 מיליון ש"ח בהתאמה.
- (ב) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.
- (ג) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף "התחייבויות אחרות").
- (ד) סיכון אשראי מאזני וחוץ מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיור שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור והלוואות לדיור שבגינן לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.
- (ה) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.
- (ו) כולל הלוואות לדיור, שהועמדו לקבוצות רכישה מסוימות הנמצאות בהליכי בנייה.
- (ז) סיכון האשראי המסחרי כולל יתרה בסך 2,902 מיליון ש"ח שהועמדו לקבוצות רכישה הנמצאות בהליכי בנייה.

סיכון האשראי הכולל לציבור לפי ענפי משק (המשך)

31 בדצמבר 2018

הפסדי אשראי ^(א)						
יתרת	מחיקות	הוצאות	מזה:	מזה:	מזה:	סיכון
הפרשה	חשבונאיות	(הכנסות)	סיכון	סיכון	דירוג	אשראי
להפסדי	נטו	אשראי	אשראי	אשראי	אשראי ^(ה)	כולל ^(א)
אשראי			פגום	בעייתי ^(ד)		
במיליוני ש"ח						
בנין פעילות לווים בישראל						
ציבור-מסחר						
(513)	(76)	9	470	857	23,488	24,348
(348)	10	7	282	765	46,616	47,548
(372)	(80)	(107)	433	604	28,159	28,764
(322)	131	136	277	1,091	28,644	29,798
(185)	(6)	(13)	8	14	27,948	27,964
(544)	56	151	553	1,317	43,994	45,597
(2,284)	35	183	2,023	4,648	198,849	204,019
(473)	4	32	-	862	81,028	82,339
(807)	165	234	383	979	61,612	63,531
184	-	-	(45)	(372)	(19,497)	(19,869)
(3,380)	204	449	2,361	6,117	321,992	330,020
(3)	-	-	-	-	44,346	44,346
-	-	-	-	-	(33)	(33)
(3)	-	-	-	-	44,313	44,313
(3,383)	204	449	2,361	6,117	366,305	374,333
בנין פעילות לווים בחו"ל						
(433)	52	70	616	1,568	67,276	70,515
-	-	-	-	-	32,999	32,999
-	-	-	-	-	(2)	(2)
(433)	52	70	616	1,568	100,273	103,512
(3,816)	256	519	2,977	7,685	466,578	477,845

- (א) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות^(ב), אג"ח, ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בסך 290,254, 1,257, 71,013, 12,756, 102,565 מיליון ש"ח בהתאמה.
- (ב) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.
- (ג) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף "התחייבויות אחרות").
- (ד) סיכון אשראי מאזני וחוף מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיוור שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור והלוואות לדיוור שבגינן לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.
- (ה) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.
- (ו) כולל הלוואות לדיוור, שהועמדו לקבוצות רכישה מסוימות הנמצאות בהליכי בנייה.
- (ז) סיכון האשראי המסחרי כולל יתרה בסך 2,732 מיליון ש"ח שהועמדו לקבוצות רכישה הנמצאות בהליכי בנייה.
- (ח) למידע נוסף בנוגע לפעילות המוחזקת למכירה למידע נוסף ראה [ביאור 3.6 בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2018](#).

הפעילות ומגבלות הסיכון בענף הבינוי והנדל"ן

ענף הבינוי והנדל"ן הינו תחום הפעילות שבו לכנק חשיפת האשראי הגדולה ביותר מבין ענפי המשק העסקיים. בדומה לענפי המשק האחרים, מוגדרים במדיניות האשראי מתודולוגיות ופרמטרים פנימיים למימון עסקאות בכל אחד מענפי המשנה של תחום הנדל"ן.

הדגש שנתון לאומי למימון ענף הנדל"ן מתבטא, בין היתר, בכך שחלק משמעותי מהפעילות של הבנק מרוכז במערך ייעודי המתמחה בליווי לקוחות מתחום זה. מערך בנייה ונדל"ן מלווה את העסקות הגדולות ו/או המורכבות בתחום, תוך הבאה לידי ביטוי של המומחיות והניסיון המעשי של קציני האשראי המאיישים אותו.

חלק מהותי ממימון פרויקטים של בנייה ותשתית נעשה במתכונת "הפרויקט הסגור" (Construction Loan) המאופיין בבחינה תקופתית שוטפת ומעקב צמוד אחר הפרמטרים הרלוונטיים (כגון: קצב המכירות, התקדמות הבנייה, עמידה בתקציב), תוך הסתמכות, בין השאר, על מפקחי בנייה חיצוניים ומוסמכים.

האשראי לענף הנדל"ן תואם את תיאבון הסיכון של הבנק לאור רמת הסיכון והתמחור ההולם. בשל כך ומתוך רצון להמשיך ולהיות דומיננטיים במימון ענף הנדל"ן הבנק פועל לניצול מיטבי ואפקטיבי של המגבלות הפנימיות והרגולטוריות בנושא.

המעקב אחר תיק האשראי בתחום הנדל"ן מבוצע באופן הדוק תוך ניטור המגמות בנתונים המקרו כלכליים במשק וניטור התפתחות מאפייני הסיכון של סגמנט זה בבנק.

בנוסף, מנותח הסיכון לתחום הנדל"ן במסגרת תרחיש קיצון מרכזי שהבנק בוחן, כאשר הפסדי האשראי מפולחים לפי ענפי המשנה ונבחנים אל מול הערכת הסיכון ותיאבון הסיכון.

בנוסף למגבלה הרגולטורית ובמטרה לנהל באופן אפקטיבי את התמהיל הפנימי של סיכון האשראי, מקפיד הבנק על פיזור בין איזורים גיאוגרפיים שבהם מוקמים הפרויקטים בהתאם לביקושים, ובין ענפי המשנה השונים.

בהמשך לפוליסות דומות שנרכשו בעבר, נרכשה בדצמבר 2019 פוליסת ביטוח חדשה לתיק ערביות מכוח חוק מכר (דירות) ולהתחייבות להוצאת ערביות אלה ממבטחי משנה בינלאומיים, בעלי דירוג אשראי בינלאומי גבוה. פוליסת הביטוח מבטיחה את הבנק למקרה בו יידרש לשלם בשל חילוט הערביות, והכל על פי תנאי הפוליסה. רכישת הביטוח מאפשרת להפחית את ההון המרותק בגין סיכון האשראי הנובע מהנפקת הערביות תוך שימוש בפוליסה "כמפחיתת סיכון אשראי" (ההפחתה הינה בהתאם לדירוג מבטחי המשנה). הביטוח הינו בגין פרויקטים שיחלו עד ליום 31 בדצמבר 2020.

ביום 12 בינואר 2020 פרסם בנק ישראל עדכון להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 315 בנושא מגבלת חבות ענפית. העדכון מאפשר לבנקים להעמיד אשראי נוסף בהיקף של 4% מתיק האשראי למימון פרויקטים תשתיתיים אשר נכללים במסגרת ענף "עבודות הנדסה אזרחית", מעבר לאשראי בהיקף של 20% לשאר תחומי הבינוי והנדל"ן.

להלן התפתחות החבויות לענף בינוי ונדל"ן (בישראל ובחו"ל)

	31 בדצמבר		
	השנוי	2018	2019
	במיליוני ש"ח		
סיכון אשראי מאזני	3,392	59,557	62,949
ערביות לרוכשי דירות ^(א)	855	4,655	5,510
סיכון אשראי חוץ מאזני אחר ^(א)	2,288	27,361	29,649
סך הכל סיכון אשראי כולל	6,535	91,573	98,108

(א) במונחי סיכון אשראי.

נכון ליום 31 בדצמבר 2019 הבנק עומד במגבלה הרגולטורית ובמגבלות הפנימיות, שהינן בהלימה להערכת הבנק את הסיכון בענפי המשנה השונים.

להלן השיעור שמהווה כל אחד מענפי המשנה העיקריים מתוך החבות הכוללת של הבנק לתחום הנדל"ן, נכון ליום 31 בדצמבר 2019:

- ייזום בנייה למגורים: כ-47%.
- פעילויות בנדל"ן (בעיקר נכסים מניבים): כ-37%.
- אחר: כ-16%.

להלן נתונים נוספים על האשראי הכולל

להלן התפלגות סך כל האשראי לציבור וסיכון אשראי חוץ-מאזני לפי גודל האשראי ללווה בודד

31 בדצמבר								
2018			2019					
שיעור מסך הכל אשראי חוץ מאזני ^(א)	שיעור מסך הכל האשראי המאזני ^(ב)	שיעור ממספר סך הכל הלווים ^(א)	שיעור מסך הכל אשראי חוץ מאזני	שיעור מסך הכל האשראי המאזני	שיעור ממספר סך הכל הלווים	תקרת האשראי באלפי ש"ח	מ-	
באחוזים			באחוזים			עד		
20.1	5.9	80.8	11.0	3.8	71.3	80	-	
11.8	20.3	15.7	11.2	19.6	22.9	600	80	
3.6	13.9	2.4	3.9	14.6	3.9	1,200	600	
2.2	6.4	0.6	2.7	7.0	1.1	2,000	1,200	
5.0	8.5	0.4	5.4	8.3	0.6	8,000	2,000	
4.9	6.5	0.1	4.6	6.7	0.1	20,000	8,000	
5.6	7.0	0.04	5.3	7.0	0.06	40,000	20,000	
17.9	17.7	0.04	19.6	19.0	0.06	200,000	40,000	
16.0	9.5	0.01 ^(א)	17.9	9.1	0.01 ^(א)	800,000	200,000	
12.9	4.3	0.001 ^(ב)	18.4	4.9	0.001 ^(ב)		800,000 מעל	
100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0		סך הכל	

(א) ב-2019 - 125 לווים וב-2018 - 121 לווים.

(ב) ב-2019 - 22 לווים וב-2018 - 20 לווים.

(ג) שיעור האשראי המאזני המוחזק למכירה מסך כל האשראי המאזני 3%.

שיעור האשראי החוץ מאזני המוחזק למכירה מסך כל האשראי החוץ מאזני 11%.

שיעור מספר הלווים בגין נכס מוחזק למכירה 38%.

למידע נוסף על חלוקת האשראי לפי גודל - ראה [ביאור 3.0](#).

להלן סיכון אשראי לפי גודל אשראי של לווה שהיקפו עולה על 800 מיליון ש"ח

31 בדצמבר								
2018			2019					
סיכון אשראי חוץ מאזני	אשראי מאזני	מספר לווים	סיכון אשראי חוץ מאזני	אשראי מאזני	מספר לווים	תקרת האשראי במיליוני ש"ח	מ-	
במיליוני ש"ח			במיליוני ש"ח			עד		
5,090	5,426	11	3,769	4,404	9	1,200	800	
3,670	2,079	4	3,387	1,971	4	1,600	1,200	
2,787	2,548	3	5,016	3,863	5	2,000	1,600	
1,325	1,067	1	3,046	1,538	2	2,400	2,000	
1,017	1,469	1	1,458	1,125	1	2,800	2,400	
-	-	-	-	-	-	3,200	2,800	
-	-	-	2,607	1,335	1	3,943	3,200	
13,889	12,589	20	19,283	14,236	22		סך הכל	

אין צדדים קשורים שהאשראי בגינם וסיכון האשראי החוץ מאזני עולה על 800 מיליון ש"ח.

קבוצות לווים¹

מגבלות על חבות של לווה ושל קבוצת לווים

הקבוצה מקיימת תהליכי מעקב סדורים על מנת לוודא כי היא ממלאת אחר מגבלות הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 313 בנושא מגבלות על חבות של לווה ושל קבוצת לווים.

ביום 1 באוגוסט 2018 פרסם הפיקוח על הבנקים תיקון להוראה הנ"ל. על פי התיקון, חשיפה של בנק ל"קבוצת לווים חברת כרטיסי אשראי" לא תעלה על 15% מהון התאגיד הבנקאי, וזאת בדומה למגבלה החלה על חשיפה ל"קבוצת לווים בנקאית". הוראה זו תכנס לתוקף באופן מדורג בתוך 3 שנים ממועד ההפרדה של חברת כרטיסי האשראי מהתאגיד הבנקאי.

ביום 27 באוקטובר 2019 פרסם הפיקוח על הבנקים עדכון נוסף להוראה הנ"ל. העדכון קובע כי חבות נטו של לווה העוסק בפעילות ספקולטיבית ושאינו לווה מפוקח, תוגבל לשיעור של 10% מהון התאגיד הבנקאי (חלף מגבלה של 15%). מגבלה זו תחול גם על החבות המצטברת של לווים כאמור השייכים לקבוצת לווים העוסקים בפעילות ספקולטיבית (זאת חלף מגבלת קבוצת לווים רגילה של 25%).

תחולת ההוראה לבנק העומד במגבלות הינה ביום פרסומה. בנק שאינו עומד במגבלות נדרש לצמצם את החריגה של החשיפה בשיעורים רבעוניים קבועים עד ליום 1 ביולי 2020.

לפירוט ראה פרק [חקיקה ורגולציה הנוגעת למערכת הבנקאית](#).

נכון ליום 31 בדצמבר 2019, הבנק עומד במגבלות הקבועות בהוראה.

¹ קבוצת לווים הם כל אלה יחד: הלווה, אדם השולט בו וכל מי שנשלט על ידי אלה. כאשר תאגיד נשלט על ידי יותר מאדם אחד יש לכלול בקבוצת לווים אחת את אותם שולטים שהתאגיד הנשלט הוא מהותי עבורם (כגון: מבחינה הונית), לרבות התאגיד הנשלט וכל מי שנשלט על ידם. תאגיד מוחזק שהינו מהותי עבור מחזיק שאין לו שליטה וכל הנשלט על ידם; לווים הקשורים באופן שפגיעה ביציבות הפיננסית של אחד מהם עלולה להשליך על היציבות הפיננסית של האחר, או שאותם גורמים עלולים להשליך על היציבות הפיננסית של שניהם.

חשיפה למדינות זרות

חלק א' - מידע בדבר סך כל החשיפות למדינות זרות, ובדבר חשיפות למדינות שסך סכום החשיפה לכל אחת מהן הוא מעל 1% מסך הנכסים או מעל 20% מסך ההון לצורך חישוב יחס ההון, לפי הנמוך ביניהם:

31 בדצמבר						
2018			2019			
חשיפה ^{(א)(ב)}			חשיפה ^{(א)(ב)}			
סך הכל	חוץ מאזנית ^(ג)	מאזנית	סך הכל	חוץ מאזנית ^(ג)	מאזנית	
במיליוני ש"ח						
30,899	6,704	24,195	35,857	6,771	29,086	ארה"ב
17,880	6,983	10,897	21,892	8,660	13,232	בריטניה
4,448	1,654	2,794	5,360	1,756	3,604	צרפת
2,291	1,064	1,227	2,832	1,762	1,070	שוויץ
5,537	1,086	4,451	6,842	1,356	5,486	גרמניה
16,222	2,300	13,922	19,553	2,069	17,484	אחרות
77,277	19,791	57,486	92,336	22,374	69,962	סך הכל החשיפה למדינות זרות ^(ד)
676	221	455	1,314	206	1,108	מזה: סך החשיפות למדינות ה-GIPS ^(ה)
3,110	1,072	2,038	2,239	827	1,412	מזה: סך החשיפות למדינות ה-LDC ^(ו)
711	325	386	556	150	406	מזה: סך החשיפות למדינות עם בעיות נזילות ^(ז)

(א) החשיפה למדינות זרות מוצגת על בסיס סיכון סופי.

(ב) סיכון אשראי מאזני וחוץ מאזני, סיכון אשראי מסחרי בעייתי וחובות פגומים מוצגים לפני השפעת ההפרשה להפסדי אשראי ולפני השפעת הביטחונות המותרים לניכוי לצורך מגבלות על חבות של לווה וקבוצת לווים ולפני השפעת קיזוז דו צדדי בגין נגזרים.

(ג) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, לפני השפעת קיזוז דו צדדי בגין נגזרים.

(ד) החשיפה למדינות ה-GIPS כוללת את המדינות: יוון, איטליה, פורטוגל וספרד.

(ה) החשיפה למדינות ה-LDC כוללת את המדינות המוגדרות כמדינות פחות מפותחות, שהינן ארצות המסווגות על ידי הבנק העולמי כבעלות הכנסה נמוכה או בינונית.

(ו) חשיפה למדינות זרות עם בעיות נזילות כפי שהוגדר על ידי בנק ישראל (מדינה אשר מקבלת סיוע כספי מ-IMF או שהתחייבויותיה מדורגות בדירוג אשראי CCC או נמוך יותר). הסכום מתייחס ל-13 מדינות (בשנת 2018 ל-13 מדינות).

(ז) בשנת 2018 כולל יתרות בגין נכסים המוחזקים למכירה בסך 1.3 מיליון ש"ח.

חלק ב' - ליום 31 בדצמבר 2019 וליום 31 בדצמבר 2018 אין חשיפה מאזנית מצרפית למדינות זרות שסך החשיפה לכל אחת מהן הינו בין 0.75% לבין 1% מסך הנכסים במאוחד או בין 15% לבין 20% מההון, לפי הנמוך.

חשיפת אשראי למוסדות פיננסיים זרים

חשיפת האשראי למוסדות פיננסיים זרים מתייחסת לבנקים מסחריים, לחברות החזקה בנקאיות, בנקים להשקעות, חברות ביטוח וגופים פיננסיים אחרים.

הבנק מנהל מעקב הדוק אחר מצבם של בנקים בעולם ומנתח באופן תדיר את איתנותם הפיננסית. הבנק מנהל רשימה מצומצמת של בנקים איכותיים שמולם יש חשיפות אשראי קבוצתיות.

להלן חשיפת אשראי למוסדות פיננסיים זרים^(א)

31 בדצמבר 2019		
סיכון אשראי מאזני ^(ב)	סיכון אשראי חוץ מאזני נוכחי ^(ג)	חשיפת אשראי נוכחית
במיליוני ש"ח		
חשיפת אשראי נוכחית למוסדות פיננסיים זרים^(ד)		
18,673	762	19,435
4,563	470	5,033
220	177	397
30	11	41
-	-	-
148	-	148
23,634	1,420	25,054
		-
סיכון אשראי בעייתי		

31 בדצמבר 2018		
סיכון אשראי מאזני ^(ב)	סיכון אשראי חוץ מאזני נוכחי ^(ג)	חשיפת אשראי נוכחית
במיליוני ש"ח		
חשיפת אשראי נוכחית למוסדות פיננסיים זרים^(ד)		
19,069	967	20,036
3,537	476	4,013
397	188	585
26	8	34
1	-	1
225	-	225
23,255	1,639	24,894
		-
סיכון אשראי בעייתי		

- (א) מוסדות פיננסיים זרים כוללים: בנקים, בנקים להשקעות, דילרים/ברוקרים, חברות ביטוח וגופים מוסדיים.
- (ב) פיקדונות בבנקים, אשראי לציבור, ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, נכסים אחרים בגין מכשירים נגזרים (שווי הוגן של נגזרים) והשקעות באגרות חוב כולל אגרות חוב של בנקים מסוג Subordinated כ-31 בדצמבר 2019 בשווי של 476 מיליון ש"ח וב-31 בדצמבר 2018 בשווי של 345 מיליון ש"ח.
- (ג) בעיקר ערבויות והתחייבויות למתן אשראי (ללא נגזרים חוץ מאזניים).
- (ד) הבנק משתמש בדירוג של סוכנות S&P ו-Moody's ככלד לדירוג המוסדות הפיננסיים הזרים אליהם קיימת חשיפת אשראי.
- (ה) כולל יתרות שסווגו כנכסים והתחייבויות מוחזקים למכירה בסך 1.3 מיליון ש"ח.

הערות:

- חשיפות האשראי אינן כוללות השקעות בניירות ערך מגובי נכסים (למידע נוסף ראה [ביאור 12](#)).
- חלק מהבנקים קיבלו תמיכות ממשלתיות באופנים שונים, ובכלל זה בהשקעה ישירה בהון הבנק, בערבות ממשלתית לתיקי נכסים מסוימים של הבנקים, בערבויות לגיוס מקורות לבנקים, וכו'.
- למידע נוסף לגבי הרכב חשיפות האשראי בגין מכשירים נגזרים מול בנקים ודילרים/ברוקרים (מקומיים וזרים) ראה [ביאור 228.ב.ג](#).

סיכונים בתיק הלוואות לדיור

התפתחויות בסיכונים אשראי

במהלך שנת 2019 חל גידול בהעמדות אשראי חדש ("ביצועים") בקשר עם ביקושים לאשראי לדיור בישראל הן למטרת מגורים והן למטרת השקעה.

לאור המגמות בשנים האחרונות, ועל מנת לוודא ניהול סיכונים אפקטיבי, מנוטר תיק הלוואות לדיור באופן שוטף, תוך ניתוח המגמות במאפייני ובמוקדי הסיכון בעיקר במאפיינים הבאים: שיעורי המימון, יכולת החזר חודשי, דירוגי אשראי בהתאם למודל הסטטיסטי הפנימי של הבנק.

הבנק מקפיד על מדיניות חיתום מאוזנת הלוקחת בחשבון את יכולת החזר של הלווה, בסיס ההצמדה והרביית, שיעור המימון ועוד, זאת תוך עמידה בכל הוראות הפיקוח על הבנקים.

במסגרת העמדת הלוואות לדיור, מעמיד הבנק גם הלוואות פרטניות למשתתפים בקבוצת רכישה. מימון במסגרת קבוצת רכישה נותן מענה לביקושי שוק של התארגנויות פרטיות, בעלי קרקע היסטוריים וכיו"ב. מהיבט הסיכון, המימון ניתן לאוכלוסיות שונות, בפיקוח גיאוגרפי, ולאחר שכל לווה עובר בדיקת יכולת סילוק להלוואה.

להלן נתונים על ביצועי הלוואות חדשות שניתנו והלוואות שמוחזרו לרכישת דירת מגורים ובמשכון דירת מגורים בישראל

	2018	2019	
	סך הכל שנתי	סך הכל שנתי	שיעור השינוי
	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	ב-%
מכספי הבנק	11,762	13,703	16.5
מכספי האוצר	114	145	27.2
הלוואות חדשות	11,876	13,848	16.6
הלוואות שמוחזרו	1,822	2,856	56.8
סך כל ביצועים	13,698	16,704	21.9

גילוי על הלוואות לדיור

להלן הנתונים בנוגע להתפתחות תיק הלוואות לדיור.

התפתחות יתרת האשראי לדיור נטו בישראל

	יתרת תיק האשראי	שיעור השינוי	
	במיליוני ש"ח	ב-%	
31 בדצמבר 2017	77,005	(1.5)	
31 בדצמבר 2018	79,944	3.8	
31 בדצמבר 2019	83,746	4.8	

בשנת 2018 חל גידול בהיקף האשראי לדיור הנובע מגידול בכמות הלוואות המועמדות ומסיום שיתוף העמדות אשראי עם גוף מוסדי, המגמה נמשכה גם בשנת 2019, בין היתר על רקע ההתעוררות בשוק הנדל"ן כתוצאה מהבשלת פרויקטים של מחיר למשתכן.

התפתחות יתרת תיק האשראי לדיור על פי בסיסי הצמדה וכשיעור מיתרת תיק האשראי של הבנק

סך כל תיק האשראי במיליוני ש"ח	מגזר לא צמוד		מגזר צמוד מדד				מגזר מט"ח		ריבית קבועה	ריבית משתנה	ריבית משתנה	ריבית משתנה
	ריבית קבועה		ריבית קבועה		ריבית משתנה		ריבית משתנה					
	שיעור	יתרה	שיעור	יתרה	שיעור	יתרה	שיעור	יתרה				
במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח
31 בדצמבר 2017	18.0	31,730	41.2	12,002	15.6	18,405	23.9	10,10	1.3	77,005	13,858	2017
31 בדצמבר 2018	18.6	33,038	41.3	12,596	15.8	18,503	23.1	959	1.2	79,944	14,848	2018
31 בדצמבר 2019	19.3	34,311	40.8	13,509	16.1	19,012	22.9	732	0.9	83,746	16,182	2019

התפתחות האשראי החדש לדיור על פי מסלולי ריבית בישראל

להלן התפתחות ביצוע האשראי החדש על פי מסלולי ריבית משנתה וקבועה (הלוואה בריבית משתנה הינה הלוואה שהריבית שהיא נושאת עשויה להשתנות לאורך תקופת חיי ההלוואה):

2017		2018		2019		
ממוצע שנת	ממוצע שנת	רבעון ראשון	רבעון שני	רבעון שלישי	רבעון רביעי	
שיעור מביצוע						
באחוזים						
15.3	17.1	19.7	22.0	20.3	20.3	קבועה - צמודה
16.4	17.2	20.4	19.0	19.4	18.1	משתנה כל 5 שנים ומעלה - צמודה
0.1	-	-	-	-	0.1	משתנה עד 5 שנים - צמודה
29.6	28.1	23.2	23.2	24.4	26.5	קבועה - לא צמודה
6.9	5.3	3.7	3.0	3.3	2.9	משתנה כל 5 שנים ומעלה - לא צמודה
31.3	32.0	33.0	32.6	32.3	31.9	משתנה עד 5 שנים - לא צמודה
0.4	0.3	-	0.2	0.3	0.2	משתנה - מט"ח

שיעור האשראי החדש שהעמיד הבנק בהלוואות לדיור בריבית משתנה במהלך שנת 2019 עמד על 55.0% בדומה לשנת 2018. הנתונים מתייחסים לכל מסלולי הריבית המשתנה ומגזרי ההצמדה השונים לרבות הלוואות בהן הריבית משתנה מדי תקופה של 5 שנים ומעלה. בנטרול הלוואות בהן שיעור הריבית המשתנה, משתנה מדי תקופה של 5 שנים ומעלה, אשר הוראת המפקח מחריגה אותה מהגדרת הלוואות בריבית משתנה, שיעור האשראי לדיור בריבית משתנה שהועמד במהלך שנת 2019 הינו 32.6% לעומת 32.4% בשנת 2018.

נתונים המתייחסים לאשראי חדש לדיור בישראל

במהלך שנת 2019 הועמדו הלוואות חדשות לדיור בסך של 13.78 מיליארד ש"ח מכספי הבנק.

ההלוואה הממוצעת שהועמדה על ידי הבנק בשנת 2019 היתה 728 אלפי ש"ח, לעומת 732 אלפי ש"ח בשנת 2018 ו-529 אלפי ש"ח בשנת 2017.

יובהר כי ב-31 בדצמבר 2017 הסתיים שיתוף העמדת האשראי עם גוף מוסדי (להלן: "השיתוף"). הנתונים בגין שנת 2017 מתייחסים לחשיפת הבנק בתקופת השיתוף ואינם מתייחסים לחשיפת הלקוח שהייתה גבוהה יותר (חשיפת הלקוח בשנת 2017 הינה 708 אלפי ש"ח). עם סיום השיתוף הנתון הינו חשיפת הלקוח אשר זהה לחשיפת הבנק.

להלן יתרת תיק ההלוואות לדיור והיתרות בפיגור מעל 90 יום פיגור בישראל

	יתרת חוב רשומה		שיעור הסכום בפיגור
	במיליוני ש"ח	סכום בפיגור	
31 בדצמבר 2017	77,448	722	0.93
31 בדצמבר 2018	80,417	862	1.07
31 בדצמבר 2019	84,212	830	0.99

יתרת הפרשה להפסדי אשראי ליום 31 בדצמבר 2019, הכוללת את הפרשה הקבוצתית על הלוואות לדיור הינה 466 מיליון ש"ח המהווה 0.56% מיתרת האשראי לדיור, לעומת יתרת הפרשה ליום 31 בדצמבר 2018, בסך של 473 מיליון ש"ח המהווה 0.59% מיתרת האשראי לדיור.

התפתחות שיעור מימון, באשראי חדש, מעל 60% בישראל

להלן התפתחות האשראי החדש שהעמיד הבנק בשיעור מימון הגבוה מ-60% (שיעור מימון הינו היחס בין שיעור האשראי שאושר ללווה, אף אם טרם הועמד כולו או חלקו בפועל, לכין שווי הנכס המשועבד, בעת העמדת מסגרת האשראי)

2017		2018		2019		
ממוצע שנתי	ממוצע שנתי	רבעון ראשון	רבעון שני	רבעון שלישי	רבעון רביעי	
באחוזים ^(א)						שיעור מימון
18.0	17.4	16.9	18.0	17.9	17.2	מעל 60 ועד 70 כולל
16.0	15.6	16.5	19.3	17.5	17.6	מעל 70 ועד 80 כולל
0.1	0.1	0.2	0.2	0.1	0.2	מעל 80

(א) מסך האשראי החדש לדיר שהעמיד הבנק.

התפתחות שיעור מימון, יתרת תיק האשראי בישראל

שיעור המימון הממוצע של יתרת תיק האשראי ליום 31 בדצמבר 2019 עומד על 45.1% לעומת 45.6% בשנת 2018.

התפתחות באשראי חדש, בו יחס ההחזר נמוך מ-2.5 בישראל

יחס ההחזר מוגדר כיחס בין ההכנסה החודשית הפנויה ובין ההחזר החודשי. שיעור הלוואות שהועמדו בשנת 2019 בהן יחס ההחזר נמוך מ-2.5 במועד אישור האשראי עמד על 0.5% מסך העמדות האשראי החדשות, לעומת 0.6% בשנת 2018.

חישוב זה תואם את הנחיות בנק ישראל לצורך הדיווח על פי הוראה 876.

התפתחות באשראי חדש, בו מועדי הפירעון ארוכים מ-25 שנה בישראל

שיעור האשראי החדש של הלוואות לדיר בשנת 2019, בהן מועדי הפירעון על פי חוזי הלוואה ארוכים מ-25 שנה, עמד בממוצע על כ-36% מסך האשראי החדש שהועמד, לעומת שיעור ממוצע של כ-36% במהלך שנת 2018 ושל כ-35% בשנת 2017.

סיכון אשראי לאנשים פרטיים (ללא הלוואות לדיר)

האשראי הפרטי, אשר יכולת ההחזר שלו מבוססת בעיקרה על כושר ההשתכרות של משק הבית, מאופיין בפיזור נרחב מאוד של לוויים, במגוון של מוצרי אשראי (הלוואות לסוגיהן, עו"ש, כרטיסי אשראי) ובהיקף נמוך (בממוצע) של אשראי ללקוח בודד. פעילות הלקוחות הפרטיים מרוכזת, רובה ככולה, בחטיבה הבנקאית.

במטרה להתמודד עם הגידול בהיקפי האשראי הפרטי ועם מוטת השליטה הרחבה הנדרשת לניהולו, וכן במטרה ליישם ממשל תאגידי נאות, הורחבו וחזקו בשנים האחרונות מספר פונקציות, הן בחטיבה הבנקאית המהווה קו הגנה ראשון, והן בחטיבה לניהול סיכונים המהווה קו הגנה שני.

בחטיבה הבנקאית פועלות מזה מספר שנים יחידות ייעודיות ומתמחות, כאשר המרכזיות שבהן:

מרכזי ניהול אשראי וסיכונים - מרכזים את הטיפול בכל בקשות האשראי שהן מעבר לסמכויות הסניפים, תוך יצירת הפרדה בין מנהל הלקוח לגורם המאשר את מתן האשראי; מהווים עוגן מקצועי לאנשי האשראי בסניפים; מנהלים שגרת מעקב ובקרה אשר תוצאותיה משוקפות הן לדרג השטח בסניפים והן להנהלת החטיבה.

יחידות גבייה מוקדמת ומרכזי חוב"ב - מרכזים את הטיפול בחובות שבהם קיימת חריגה או אותר פיגור בתשלומים טרום סיווג הלווה כבעייתי, וכן בלקוחות שסווגו כבעייתיים. יחידות אלה מקיימות שירות מקצועי של הליכי טיפול, הסדרים וגבייה, ובכלל זה על ידי הפעלת משרדי עורכי דין חיצוניים.

בחטיבה לניהול סיכונים מבוצעים ניטור ובקרת קו הגנה שני, הכוללים בין היתר: איתור מגמות וסגמנטים בתיק האשראי הפרטי, מעקב אחר טיב הניבוי של המודלים לאמידת סיכון הלוויים, בחינת טיבם ושלמותם של נוהלי הבקרה של הגורמים העסקיים, בחינת מדגמים של תיקים פרטניים לפי הצורך ועוד.

מדיניות האשראי הפרטי, אותה מגבשת החטיבה לניהול סיכונים בשיתוף החטיבה הבנקאית, מהווה נדבך מרכזי בהתוויית תיאכון הסיכון ובהכוונת הניהול השוטף של פעילות זאת. בין העקרונות המרכזיים מתוך מדיניות האשראי הפרטי ניתן למנות: הערכת אומדן סיכון האשראי של כל לווה, ביסוס החלטות החיתום בעיקר על יכולת שירות החוב של הלווה מתוך ההכנסות ו/או על בסיס התנהלות החשבון ו/או על בסיס נתונים ממאגר אשראי, קיום מערך סמכויות אשראי מוגדר ומובנה, דגשים על התנהגות עסקית הוגנת (שקיפות ומסירת מידע, התאמה של המוצר לצרכי הלקוח, הוגנות בתמחור, טיפול בתלונות מצד הלקוחות), התאמת האשראי לצרכי הלקוח ויכולותיו וערנות מוגברת להיבטי הציות העלולים לנבוע ממתן האשראי.

לאור העלייה שחלה בשנים האחרונות ברמת המינוף של משקי הבית בישראל, בנוסף להקפדה על תהליכי החיתום, הניהול והבקרה ברמת הלווה הבודד, הורחב והוגבר גם הניטור השוטף אחר האשראי הפרטי ברמה האגרגטיבית, בין השאר על בסיס סט מדדים פנימי.

במהלך שנת 2019 עודכן סט המדדים הפנימי, הן ביחס להתפתחויות של התיק בכללותו ("מלאי") והן ביחס לפרופיל סיכון העמדות האשראי החדש, המנוטרים באופן שוטף, בתדירות רבעונית לפחות. הפרמטרים שגובשו מתייחסים להיבטים ולמאפיינים רבים המשקפים נקודות מבט מגוונות ומשלימות על סיכון התיק והאשראי החדש. אף שמדובר ב"אורות אדומים" ולא במגבלות (בהגדרתן הפורמאלית), הרי שהם מבטאים את גבולות תיאכון הסיכון הרצוי ברמת תיק האשראי הפרטי. לאור התמשכות המגמות במשק הישראלי ברמת הצריכה הפרטית ובעקבותיה ברמת המינוף של משקי הבית, נמשך גם בשנת 2020 הניטור ההדוק והמוגבר אחר ההתפתחויות בתיק זה.

להלן התפתחות יתרות סיכון האשראי (למעט נגזרים) לאנשים פרטיים בבנק (פעילות בישראל, ללא הלוואות לדוור)

יתרת סיכון אשראי במיליוני ש"ח	
31 בדצמבר 2017	46,325
31 בדצמבר 2018	44,407
31 בדצמבר 2019	44,387

להלן התפלגות של סיכון האשראי המאזני (למעט נגזרים) לאנשים פרטיים בבנק לפי התקופה הנותרת לפירעון (פעילות בישראל, ללא הלוואות לדוור)

31 בדצמבר			
	2018	2019	
	שיעור מהתיק ב-%	שיעור מהתיק ב-%	במיליוני ש"ח
עד שנה	19.3	18.6	5,158
מעל שנה עד 3 שנים	17.7	18.0	4,992
מעל 3 שנים עד 5 שנים	34.9	37.8	10,464
מעל 5 שנים עד 7 שנים	17.6	14.9	4,117
מעל 7 שנים	1.5	1.4	385
ללא תקופת פירעון ^(א)	9.0	9.3	2,561
סך הכל	100.0	100.0	27,677

(א) יתרה זאת כוללת יתרות חובה בחשבונות עובר ושכ ויתרות אשראי בפיקוד.

להלן התפלגות סיכון האשראי הכולל (למעט נגזרים) לאנשים פרטיים בבנק לפי גודל החבות ללווה בודד (פעילות בישראל, ללא הלוואות לדוור)

31 בדצמבר				גודל סיכון האשראי באלפי ש"ח	
	2018	2019		מ-	מ-
	שיעור מהתיק ב-%	שיעור מהתיק ב-%	במיליוני ש"ח	עד	עד
-	11.2	11.6	5,155	25	-
25	15.0	14.7	6,526	50	25
50	13.8	13.4	5,939	75	50
75	12.2	11.8	5,226	100	75
100	17.7	17.5	7,758	150	100
150	11.4	12.3	5,480	200	150
200	10.8	10.4	4,637	300	200
מעל 300	7.9	8.3	3,666		300
סך הכל סיכון אשראי כולל	100.0	100.0	44,387		

להלן התפלגות סיכון האשראי הכולל (למעט נגזרים) לאנשים פרטיים בבנק לפי מוצרי אשראי עיקריים (פעילות בישראל, ללא הלוואות לדויר)

31 בדצמבר			
	2018	2019	
	שיעור מהתיק ב-%	במיליוני ש"ח	שיעור מהתיק ב-%
יתרות עובר ושב ויתרות מנוצלות בכרטיסי אשראי	15.1	6,710	14.4
הלוואות לרכישת רכב (ששועבד)	3.9	1,731	3.2
הלוואות אחרות	42.6	18,925	44.9
סך הכל סיכון אשראי מאזני	61.6	27,366	62.5
מסגרת עובר ושב לא מנוצלת	15.0	6,659	14.8
מסגרת כרטיסי אשראי לא מנוצלת	22.8	10,103	22.1
סיכון אשראי חוץ מאזני אחר	0.6	279	0.6
סך הכל סיכון אשראי חוץ מאזני	38.4	17,041	37.5
סך הכל סיכון אשראי כולל	100.0	44,407	100.0

להלן התפלגות סיכון האשראי המאזני (למעט נגזרים) לאנשים פרטיים בבנק בחלוקה למגזרי הצמדה ובסיסי ריבית (פעילות בישראל, ללא הלוואות לדויר)

31 בדצמבר 2019				
סך הכל סיכון האשראי המאזני	שיעור מהתיק ב-%	לא צמוד במיליוני ש"ח	צמוד	מט"ח
הלוואות בריבית משתנה	95.9	26,302	60	41
הלוואות בריבית קבועה	4.1	1,375	20	29
סך הכל סיכון אשראי מאזני	100.0	27,677	80	70

31 בדצמבר 2018				
סך הכל סיכון האשראי המאזני	שיעור מהתיק ב-%	לא צמוד במיליוני ש"ח	צמוד	מט"ח
הלוואות בריבית משתנה	95.2	26,049	70	42
הלוואות בריבית קבועה	4.8	1,317	26	39
סך הכל סיכון אשראי מאזני	100.0	27,366	96	81

להלן יתרות תיק הנכסים הפיננסיים של האנשים הפרטיים בבנק בעלי סיכון אשראי כולל (פעילות בישראל, ללא הלוואות לדויר)

31 בדצמבר		
2018	2019	במיליוני ש"ח
90,500	83,167	פיקדונות הציבור
56,094	56,885	תיקי ניירות ערך
146,594	140,052	סך תיק הנכסים הפיננסיים
35,569	34,227	סך החבות הכוללת ללקוחות בעלי תיק נכסים פיננסיים

להלן התפלגות סיכון האשראי המאזני (למעט נגזרים) לאנשים פרטיים בבנק לפי גובה ההכנסה הקבועה^(א) לחשבון (פעילות בישראל, ללא הלוואות לדירור)

31 בדצמבר				
2018		2019		
ב- %	במיליוני ש"ח	ב- %	במיליוני ש"ח	גובה הכנסה
7.3	1,993	6.7	1,852	חשבונות ללא הכנסה קבועה לחשבון
5.2	1,344	3.5	964	מזה: חשבונות לפירעון אשראי ^(ב)
31.4	8,596	28.8	7,959	נמוכה מ-10 אלפי ש"ח
34.2	9,353	35.5	9,831	הגבוהה מ-10 אלפי ש"ח ונמוכה מ-20 אלפי ש"ח
27.1	7,424	29.0	8,035	בגובה 20 אלפי ש"ח ומעלה
100.0	27,366	100.0	27,677	סך הכל

(א) הכנסה קבועה לחשבון (לפי תעודת זהות) כוללת את הזיכויים הקבועים בחשבון לקוח ובכלל זה משכורת, העברות מבנק/מחשבון אחר, הפקדות מזומן וצקים ועוד. ההכנסה הקבועה החודשית מחושבת על בסיס ממוצע ההכנסה במשך מספר חודשים רצופים, ובנטרול זיכויים חריגים.
 (ב) חשבונות לפירעון אשראי הינם חשבונות שהפעילות היחידה המבוצעת בהם הינה פירעון הלוואה בלבד, בעוד שעיקר פעילותו השוטפת של הלקוח מרוכזת בבנק אחר.

כאמור לעיל, מדיניות האשראי של הבנק לאנשים פרטיים מבוססת על יכולת שירות החוב של הלווה מתוך ההכנסות. בהלימה לכך, למעלה מ-90% מהאשראי המאזני הינו בקרב בעלי הכנסה קבועה.

התפלגות סיכון אשראי מאזני (למעט נגזרים) לאנשים פרטיים בבנק (פעילות בישראל, ללא הלוואות לדירור)

31 בדצמבר		
2018	2019	
במיליוני ש"ח		
26,769	27,065	אשראי לא בעייתי
258	302	אשראי בעייתי לא פגום
339	310	אשראי בעייתי פגום
27,366	27,677	סך הכל סיכון אשראי מאזני
2.2%	2.2%	שיעור סיכון אשראי בעייתי מסך החובות לאנשים פרטיים
99	111	מחיקות חשבונאיות, נטו
615	641	יתרת הפרשה להפסדי אשראי

למידע נוסף ובכלל זה הנוגע לחובות בעייתיים והוצאות בגין הפסדי אשראי ראה [ביאור 13](#) סיכון אשראי, אשראי לציבור, הפרשה להפסדי אשראי (הנתונים לגבי "פרטי אחר") [ביאור 30](#) מידע נוסף על סיכון אשראי, אשראי לציבור והפרשה להפסדי אשראי. ובפרק החשיפה לסיכונים סעיף [סיכון האשראי הכולל לציבור לפי ענפי משק](#).

חשיפת הבנק למימון ממונף

בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 311 נקבע כי מדיניות אשראי של בנק תתייחס, בין היתר, למימון ממונף. הבנק פועל על פי עקרונות ייחודיים במדיניות האשראי לסגמנט זה, ובכלל זה בהיבט של פרמטרים פיננסיים, סמכויות אשראי ועוד.

נכון ליום 31 בדצמבר 2019 מימון ממונף מוגדר על ידי הבנק בהלימה ובהרחבה להוראות בנק ישראל, וכולל הלוואות/לווים/קבוצות לוויים העומדים באחד מהקריטריונים הבאים (ואשר החבות ברוטו בגין כל אחד מהם עולה על 0.5% מהון רוברד 1 של הבנק):

1. אשראי למטרת עסקה הונית כהגדרתו לעניין המגבלה בהוראת ניהול בנקאי תקין 323 כאשר אשראי למימון רכישת אמצעי שליטה או כנגד אמצעי שליטה מוחזקים ללא זכות חזרה נכלל בכל שיעור מימון (גם אם נמוך מהמוגדר בהוראה).
2. מימון לחברות החזקה שכל או עיקר פעילותן הינה החזקה בחברות בנות (ללא פעילות עצמאית משמעותית), כהגדרתן במדיניות הבנק.
3. מימון ללווה, בסגמנטים השונים של ענפי המשק שהוגדרו, המאופיין בערכים חריגים משמעותית של פרמטרים מסוימים ביחס לנורמות בתחום ענף המשק הרלוונטי.

נכון ליום 31 בדצמבר 2019 סך יתרת החבות ברוטו של האשראי הממונף כפי הגדרת הבנק עומד על כ-2.2 מיליארד ש"ח, קיטון של כ-0.3 מיליארד ש"ח מסוף שנה קודמת. הבנק עומד בדרישות הוראות בנק ישראל.

יתרות האשראי המצרפיות ללוויים ממונפים

31 בדצמבר					
2018			2019		
מאזני	חוץ מאזני	סך הכל	מאזני	חוץ מאזני	סך הכל
במיליוני ש"ח					
ענף משק					
כרייה וחציבה	-	-	-	-	331
תעשייה וחרושת	320	200	520	145	603
אספקת חשמל, גז, קיטור ומיזוג אוויר	-	-	-	76	287
מסחר	384	222	606	61	396
תחבורה ואחסנה	346	2	348	15	186
בתי מלון, שירותי הארחה ואוכל	247	-	247	-	274
בינוי ונדל"ן	80	-	80	160	187
שירותים ציבוריים וקהילתיים	-	-	-	31	243
אספקת מים, שירותי ביוק, טיפול באשפה ובפסולת ושירותי טיהור	361	-	361	-	-
סך הכל	1,738	424	2,162	739	2,507

למידע כמותי ואיכותי נוסף בנוגע לסיכוני אשראי ראה [דוח על הסיכונים](#).

סיכוני שוק

סיכון שוק מוגדר כסיכון להפסד הנובע משינוי בשווי הנכסים וההתחייבויות בשל שינוי ברמת מחירים בשווקים, שינוי בשיעורי ריבית, שער חליפין, אינפלציה ומחירי מניות. החשיפה לסיכוני שוק מתבטאת בתוצאות העסקיות, בשווי ההוגן של הנכסים וההתחייבויות, בהון העצמי ובתזרימי המזומנים.

סיכוני השוק אליהם חשוף הבנק כוללים (ראה הרחבה בהמשך):

- א. סיכון הריבית, הינו הסיכון להפסד כתוצאה משינויים בשערי ריבית חסרת סיכון במטבעות השונים.
- ב. סיכון בסיס (מטבע חוץ ומדד), הינו הסיכון להפסד כתוצאה משינויים במדד המחירים ובשערי החליפין, עקב ההפרש שבין שווי הנכסים לשווי התחייבויות. זאת לרבות, בגין השפעת העסקאות העתידיות, בכל אחד ממגזרי ההצמדה.
- ג. סיכון אשראי סחיר, הנובע מהתנודתיות במרווחי אשראי הנגזרים מיכולת החזר החוב של מנפיק המכשיר ומשינויים ברמת הסיכון הכוללת של מכשירי חוב סחירים.
- ד. סיכון ההשקעה במניות ובקרנות, הנובע מירידת ערך של ההשקעה במניות או בקרנות או ירידה ברווחים/דיבידנדים המועברים לקבוצה.

הבנק פועל בהתאם להוראות הפיקוח על הבנקים בנושא ניהול סיכוני השוק של הקבוצה, לרבות הוראות ניהול בנקאי תקין מספר 333 בנושא "ניהול סיכון ריבית" ומספר 339 בנושא "ניהול סיכוני שוק". במסגרת יישום הוראות אלה נקבעו עקרונות יסוד לאופן ניהול הסיכונים ובקרתם, ובכלל זה האחריות של הנהלה והדירקטוריון, הגדרת אמצעי הבקרה והכלים למדידת הסיכונים ואמצעי הבקרה והפיקוח על סיכונים אלה, תוך יישום ממשל תאגידי שכולל שלושה "קווי הגנה".

מדיניות ניהול סיכוני השוק

מדיניות ניהול סיכוני השוק מהווה ביטוי לאסטרטגיית ניהול סיכון השוק של הקבוצה. זאת, לצד הנהלים הקיימים לזיהוי, מדידה, מעקב, פיתוח ובקרה אחר סיכוני השוק. המדיניות נועדה מחד לתמוך בהשגת היעדים העסקיים תוך הערכת הסיכונים והסיכויים שיכולים לנבוע מהחשיפה לסיכונים וזאת בהשוואה לרווח הצפוי מהם, ומאידך, נועדה להפחית את רמת הסיכון הנובעת מהפעילות השוטפת של הבנק, ובכלל זה לשמור על רמת נזילות גבוהה.

המדיניות מהווה כלי חשוב להגדרת תיאבון הסיכון של הבנק בתחום הנוסטרו, חדרי העסקות וחשיפות השוק בכלל קבוצת לאומי. המדיניות מגדירה את הממשל התאגידי, חלוקת האחריות הארגונית ומנגנוני האסקלציה. תיאבון הסיכון בא לידי ביטוי במגבלות שנקבעו.

במסגרת המדיניות לניהול סיכוני השוק נקבעו מגבלות דירקטוריון לכל גורם סיכון שוק מהותי. כמו כן, נקבעו מגבלות ברמת מנהלת סיכונים ראשית ומגבלות נוספות המשלימות למגבלות אלו. מגבלות אלו נועדו להגביל את הנזק שעלול להיגרם כתוצאה משינויים לא צפויים בגורמי הסיכון השונים הקיימים בשווקים כגון שיעורי הריבית, אינפלציה, שערי חליפין, מרווחי אשראי סחיר ומחירי מניות.

ברבעון רביעי 2019 אישר הדירקטוריון את הכללת חשיפות הריבית בגין ההתחייבויות הפנסיוניות בניכוי נכסי התכנית בניהול התיק הבנקאי ומעבר למדידת החשיפות על בסיס שווי הוגן, ללא שינוי בתאבון הסיכון. המדידה החדשה נכנסה לתוקף בשנת 2020.

החשיפות לסיכוני שוק מנוהלות באופן שוטף ברמת הקבוצה. חברות הבת בחו"ל קובעות מדיניות לניהול סיכוני שוק בהלימה עם המדיניות הקבוצתית ומסגרות הסיכון שאושרו בה וכן בהתאם לרגולציה המקומית והסביבה העסקית בה הן פועלות. המידע על מצב החשיפות בפועל בהתאם למסגרות שנקבעו מתקבל מהחברות הבנות ומובא בחשבון בניהול הכולל של החשיפות בקבוצה.

ניהול סיכוני השוק מתבצע בשני מוקדי סיכון עיקריים: התיק הבנקאי והתיק למסחר. הגדרת התיק למסחר נגזרת מהוראות באזל והיא כוללת את תיק ניירות הערך הסחיר של הבנק ועסקות נגזרים בפעילות הסחירה שאינם, בהכרח, לצרכי גידור. הפעילות למסחר מתבצעת בדסקים ייעודיים. הגדרת התיק הבנקאי כוללת את העסקות אשר אינן כוללות בתיק למסחר.

במטרה לפקח ולבקר אחר יישום מדיניות ניהול סיכוני השוק, מקבל הדירקטוריון לפחות אחת לרבעון דיווח על עיקרי החשיפות לסיכוני שוק אל מול המגבלות שהוקצו, הצפת הסיכונים המרכזיים לפי קווי פעילות, מוצרים ומוקדי סיכון של הקבוצה, ודיווח על אירועים חריגים.

למידע נוסף בנוגע לפעילות לפי תיקים ראה [דוח על הסיכונים](#).

חשיפה לסיכוני שוק הנובעים מההתחייבויות הפנסיוניות לעובדים

הבנק מיישם את כללי החשבונאות בארה"ב בנושא זכויות עובדים, כפי שנקבעו על ידי בנק ישראל. המחויבות האקטוארית לעובדים בעלת מח"מ ארוך ומושפעת באופן משמעותי משינויים בריבית ההיוון. שיעור ההיוון המשמש לחישוב ההתחייבויות האקטואריות לזכויות עובדים נעשה כפי הוראות בנק ישראל על בסיס תשואת אגרות חוב ממשלתיות בישראל בתוספת עקום מרווח קבוע של אגרות חוב קונצרניות בדירוג בינלאומי AA התואם למח"מ ההתחייבויות לזכויות עובדים.

בשנת 2016 קיבל הבנק אישור פרטני מבנק ישראל לפיו, עבור מדידת הלימות ההון, היוון ההתחייבויות לזכויות עובדים יבוצע על פי עקום ממוצע נע של שמונה רבעונים של תשואות השוק המושפעות, כאמור, מעקום אג"ח ממשלת ישראל וממרווח אג"ח קונצרני AA בארה"ב. אישור זה מיתן באופן משמעותי את התנדבותיות של ההון הפיקוחי הנובעת משינויים בריבית ההיוון. תוקף האישור הוארך עד וכולל 31 בדצמבר 2024.

כנגד חלק מההתחייבות האקטוארית, קיימת השקעה ב"נכסי התכנית" שנועדה לשרת מחויבות זו, באמצעות השקעה בנכסים מגוונים ומפוזרים כדוגמת מניות ונכסי חוב. ההשקעה כפופה למגבלות רגולטוריות ומגבלות הנקבעות על ידי הקופות המנהלות את נכסי התכנית.

סיכוני השוק אליהם חשוף הבנק

א. סיכון הריבית

סיכון הריבית הוא הסיכון לרווחים או להון הנובע מתזוזות בשיעורי הריבית והוא נובע ממספר מקורות, כלהלן: סיכון תמחור מחדש (הבדלי עיתוי בתקופות לפירעון ובמועדי התמחור מחדש של נכסים, התחייבויות ופוזיציות חוץ מאזניות), סיכון עקום התשואה (תזוזות בלתי צפויות של עקום התשואה), סיכון בסיס Basis Risk (מתאם לא מושלם בשינויים של שיעורי הריבית בשווקים פיננסיים שונים או במכשירים שונים הדומים במאפייני התמחור מחדש) וסיכון אופציונליות (שינוי בעיתוי או בהיקף של תזרים מזומנים של מכשיר פיננסי עקב שינויים בשיעורי ריבית השוק).

הבנק מנהל את רגישות השווי הכלכלי של הון הבנק לשינויים אפשריים בריבית ובוחן את השפעתם של שינויים בעקומי ריבית על השווי הכלכלי, תחת הנחות שונות של שינויים בריבית, לרבות תרחישים של שינויים קיצוניים בריבית על בסיס תרחישים היסטוריים וסימולציות היפותטיות. בנוסף נעשה שימוש במודל האומד את השינוי בהכנסה המימונית הצפויה, כתוצאה משינויים בריבית ובמרווח העתידי ורגישות של ההון הפיקוחי, הכולל את ההשפעות על ההון וקרן ההון כתוצאה משינוי מידי בריבית. על מדדים אלה קיימות מגבלות ברמות היררכיה שונות.

סיכון הריבית נמדד ומנוהל בפועל על בסיס הנחות התנהגותיות שונות באשר לזמני הפירעון של הנכסים וההתחייבויות. על פי ניסיון העבר, הבנק מתייחס לחלק מיתרות העו"ש כהתחייבות לזמן ארוך. כמו כן, קיימות הנחות בהתייחס לפירעונות המוקדמים במשכנתאות על בסיס מודל סטטיסטי המנסה לחזות את הפירעונות המוקדמים כתלות בריבית. להערכות אלו חשיבות גדולה בניהול סיכוני הריבית, בין היתר בשל הגידול המשמעותי בירתות אלו בשנים האחרונות.

מדידת החשיפה לשינויים בריבית מבוצעת הן לעליה והן לירידת ריבית בכל מגזר הצמדה. מדידה זו נועדה לבחון את רגישות מבנה שווי הנכסים וההתחייבויות הקיים לשינויי ריבית, ולכן החישוב המבוצע נעשה מבלי לשנות את מבנה הנכסים וההתחייבויות.

LIBOR

בחודש יולי 2017 הכריזה הרשות להתנהלות פיננסית בבריטניה (FCA) כי תחדל לדרוש מבנקים בפאנל המיצע של ה-LIBOR (ליבור) לצטט ריביות החל מסוף שנת 2021. בהתאם, אין להניח המשך פרסום שיעורי הליבור ממועד זה.

בעקבות ההודעה, גופים רגולטוריים שונים באנגליה, אירופה, יפן וארה"ב הקימו צוותי עבודה ייעודיים לצורך זיהוי ואימוץ עוגנים חדשים להחלפת ריביות הליבור עבור כל אחד מחמשת המטבעות (דולר ארה"ב, אירו, לירה שטרלינג, ין יפני, ופרנק שווייצרי). כמו כן מתבצעות התייעצויות של האיגוד הבינ"ל לנגזרים (ISDA) לצורך הגדרת פרמטרים סופיים לצורך עדכון בסיס הריבית ולביצוע התאמות במקרה של הפסקת פרסום הליבור (Fallback language). חלק מן החלופות המובילות מבוססות בשלב זה על ריביות שמשקפות ריבית נטולת סיכון (risk free), בניגוד לריביות הליבור המשקללות גם סיכון אשראי של הבנקים. בהתאם, עשוי המעבר לעוגני ריביות נטולות סיכון לחייב תוספת של מרווח הנגזר מן הסיכון. הפרמטרים לחישובו של אותו מרווח טרם הוגדרו ולכן אינם ידועים בשלב זה. נכון להיום, גובשו עוגנים לתקופות של יום אחד בלבד (overnight) ולא ברור עדיין, האם העוגנים החדשים יכללו מגוון רחב של תקופות מימון (כמו ריבית הליבור), כיצד יבוצע הפרסום של ריביות אלו, באילו מועדים ובאילו אמצעים וכיצד תבוצע המרה של שיעורי הריבית, ביחס לעסקאות קיימות על בסיס הליבור.

חלק מן הגופים הרגולטוריים כבר יצאו בהנחיות אופרטיביות כלפי שחקני השוק המקומיים, בדרישה להגביר את השימוש בבסיסי הריבית החדשים, מתוך כוונה לבסס שוק סחיר בבסיסי ריבית אלו.

הבנק הקים צוות בהובלת ראש חטיבת שוקי ההון לצורך היערכות לקראת השינוי הצפוי הנגזר מן האמור לעיל. במסגרת היערכות, הבנק מבצע מיפוי חשיפות ומוצרים רלוונטיים, ובחינת סיכונים הכרוכים בהחלפת ריביות הליבור, בחינת השינויים הנדרשים במערכות הבנק לצורך ביצוע המעבר לעוגנים החדשים ועוד.

הבנק החל בשליחת גילוי ללקוחות רלוונטיים לגבי הרפורמה, לצד פרסום קובץ שאלות ותשובות באתר הבנק (<https://www.leumi.co.il/Articles/46370>) במטרה ליידע את לקוחותיו בשינויים הצפויים. כחלק מאותה היערכות, הבנק בוחן קיומו של מנגנון, במסגרת הטפסים הסטנדרטיים השונים של הבנק, המתיר לבנק, בנסיבות מוגדרות מראש, לבצע החלפה של ריבית הליבור בעוגני ריבית חלופיים לאחר שתתגבש וודאות בשווקים הפיננסיים לגבי העוגנים החלופיים המקובלים ובכפוף להנחיות בנק ישראל, ומבצע עדכונים בטפסיו במידת הצורך.

למעבר לעוגנים חדשים עלולה להיות השפעה על השווי של מוצרים שונים, כגון: נגזרי ריבית, אגרות חוב, אשראים ועוד וכתוצאה מכך השפעה על רווחי התאגיד הבנקאי ועל חשיפותיו. בהתאם להערכות שביצע הבנק, לא קיימת לבנק חשיפה מאזנית מהותית בחוזים המתייחסים לליבור הנמשכים מעבר לשנת 2021. בבנק קיימת חשיפה לריבית הליבור במסגרת פעילות בעסקאות נגזרים המעוגנת, בין תחת הסכמי ISDA (שכאמור צפויים להיות מטופלים בהתאם להנחיות של ISDA) ובין תחת הסדרים אחרים שהחשיפה בגינם אינה מהותית. הבנק ממשיך לעקוב אחר פרסומים בחו"ל ובישראל ואחר הנחיות רגולטוריות בקשר לרפורמה.

השלכות חשבונאיות

להפסקת השימוש בליבור והמעבר למדדי ריבית חלופיים צפויות להיות השפעות חשבונאיות שונות במספר תחומים, אשר הינם, בין היתר:

- חשבונאות גידור - הבנק יידרש לבחון את השלכות השינוי על קשרי הגידור הקיימים, התייעוד שבוצע בגינם והרחבתו לצורך שילוב השינויים שבוצעו. כל זאת במסגרת אימוץ התקינה החשבונאית שתאפשר את ביצוע ההתאמות הנדרשות.
 - הסכמי חוב (debt modification) - הסכמי חוב שלא כוללים התייחסות ל-fallback עשויים לחייב ביצוע תיקונים (modification) להסכמים אלו. הבנק יידרש לבחון האם תיקונים אלו יטופלו כגריעה של החוזים הקיימים והכרה לראשונה בחוזים החדשים כאשר הפרש יוכר בדוח רווח והפסד או לחילופין כהמשך (continuation) של החוזים הקיימים באמצעות עדכון שיעור הריבית האפקטיבית.
 - שיעורי היוון - מעבר למדדי ריבית חלופיים עשוי להביא לשינויים בשיעורי היוון המשמשים כנתון (input) במודלים שונים לצורך הערכה (valuation) של נכסים והתייבויים שונים, כגון: מכשירים פיננסיים, חכירות, נגזרים, ירידות ערך לנכסים לא פיננסיים.
 - מדרג השווי ההוגן - חלק ממדדי הריבית החלופיים (כדוגמת שיעור ה-SOFR) פורסמו לאחרונה, ועל כן לא קיים בהם שוק פעיל. על כן, צפוי כי חוזים המתייחסים למדדי הריבית החלופיים הללו יסווגו ברמה 2 או 3 במדרג השווי ההוגן.
- בהקשר זה יודגש כי, באוקטובר 2018 פרסם המוסד האמריקאי לתקינה חשבונאית (ה-"FASB") את עדכון תקינה ASU 2018-16 בדבר הוספת שיעור ה-SOFR לרשימת שיעורי ריבית העוגן (benchmark) בארה"ב הכשירים לשימוש למטרות גידור חשבונאי. כמו כן, בספטמבר 2019 פרסם ה-FASB הצעה לתיקון בדבר הקלות בגין השפעות רפורמת ריביות הייחוס על הדיווח הכספי, אשר כוללת, בין היתר, הקלות הקשורות לשינויים בחוזים ולחשבונאות גידור. בהתאם ל-FASB, פרסום סופי צפוי לצאת במהלך הרבעון הראשון לשנת 2020.

מידע כמותי על סיכון ריבית - ניתוח רגישות

שווי הוגן נטו מותאם^(א) של המכשירים הפיננסיים של הבנק וחברות מאוחדות שלו

31 בדצמבר					
2018			2019		
שקל	מט"ח	סך הכל	שקל	מט"ח	סך הכל
במיליוני ש"ח					
20,112	(1,526)	18,586	21,720	(772)	20,948
18,416	(1,576)	16,840	15,378	(900)	14,478

שווי הוגן נטו מותאם^(א)

מזה: תיק בנקאי

(א) שווי הוגן נטו של המכשירים הפיננסיים, למעט פריטים לא כספיים ולאחר השפעת התחייבות לזכויות עובדים וייחוס לתקופות של פיקדונות לפי דרישה.

למידע נוסף בדבר ההנחות ששימשו לחישוב השווי ההוגן המותאם של המכשירים הפיננסיים ראה [ביאור 334](#), בדוח הכספי.

השפעת תרחישים של שינויים בשיעורי הריבית על שווי הוגן נטו מותאם^(א) על הבנק וחברות מאוחדות שלו

31 בדצמבר					
2018			2019		
שקל	מט"ח	סך הכל*	שקל	מט"ח	סך הכל*
במיליוני ש"ח					
שינויים מקבילים					
1,488	197	1,685	1,019	235	1,254
עלייה במקביל של 1%					
1,501	192	1,693	1,082	212	1,294
מזה: תיק בנקאי					
(2,003)	(280)	(2,283)	(1,398)	(389)	(1,787)
ירידה במקביל של 1%					
(2,031)	(306)	(2,337)	(1,461)	(368)	(1,829)
מזה: תיק בנקאי					
שינויים לא מקבילים					
648	19	667	277	66	343
התללה ^(ב)					
(469)	(98)	(567)	(163)	(15)	(178)
השטחה ^(ג)					
316	(49)	267	344	129	473
עליית ריבית בטווח הקצר					
(340)	53	(287)	(379)	(123)	(502)
ירידת ריבית בטווח הקצר					

הערה: בטבלה זו מוצג השינוי בשווי הוגן נטו המותאם של כל המכשירים הפיננסיים, בהנחה שחל השינוי שצוין בכל שיעורי הריבית בכל מגזרי ההצמדה.

- הפער בין החשיפה לשינויים בריבית כפי שמדווח בטבלה לעיל לבין זו המשתקפת בגילוי המפורט לפי תקופות בדוח על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2019 נובע מכך שהחשיפה לריבית בטבלה לעיל, הינה בתרחיש שינוי מלא של 1% בעקום, המושפע באופן שונה ממודלים וקמירות העקום.
- הפער בין חשיפת השווי הוגן לבין רגישות הערך הכלכלי המוצג בדוח על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2019 עומד על כ-2.7 מיליארד ש"ח. פער זה נובע בעיקר ממרווח סיכון האשראי הנכלל בגישת השווי הוגן, וכן מטיפול שונה בהתחייבויות לפנסיה.
- עדכון מודל פריסת העו"ש אשר בוצע במהלך השנה הגדיל את החשיפה לירידת ריבית בכ-270 מיליון ש"ח.
- חשיפת השווי הוגן לשינוי של 1% הינה לירידת ריבית, ומסתכמת בכ-1.7 מיליארד ש"ח. בשנה האחרונה חל גידול של כ-0.4 מיליארד ש"ח אשר נובע מהירידה החדה בתשואות והשפעתה על שווי ההתחייבויות הפנסיוניות ועדכון מודל העו"ש אשר קוזזו בחלקם מהפעילות העסקית שהתבטאה בהארכת מח"מ הנכסים.

השפעת תרחישים של שינויים בשיעורי הריבית על הכנסות ריבית נטו ועל הכנסות מימון שאינן מריבית^(ד)

31 בדצמבר					
2018			2019		
שקל	מט"ח	סך הכל*	שקל	מט"ח	סך הכל*
במיליוני ש"ח					
שינויים מקבילים					
456	183	639	591	226	817
עלייה במקביל של 1%					
456	209	665	591	281	872
מזה: תיק בנקאי					
(456)	(135)	(591)	(591)	(223)	(814)
ירידה במקביל של 1%					
(456)	(209)	(665)	(591)	(281)	(872)
מזה: תיק בנקאי					

(א) שווי הוגן נטו של המכשירים הפיננסיים, למעט פריטים לא כספיים ולאחר השפעת התחייבות לזכויות עובדים וייחוס לתקופות של פיקדונות לפי דרישה.

(ב) התללה - ירידה בריבית בטווח הקצר ועלייה בריבית בטווח הארוך.

(ג) השטחה - עלייה בריבית בטווח הקצר וירידה בריבית בטווח הארוך.

(ד) חישוב החשיפה לירידת ריבית ב-1% מבוסס על הורדת שיעור הריבית על האשראי והפיקדונות בשיעור זה. מאחר ושיעור הריבית על רוב הפיקדונות כיום נמוך מ-1%, ומאחר וקיימת הסתברות נמוכה שהריבית על הפיקדונות תרד מתחת ל-0%, יש לראות בחישוב החשיפה המוצג לעיל אמת מידה בהתאם לסטנדרטים המקובלים.

* לאחר השפעות מקוזות.

חשיפת ההון לעליה/ירידה מיידית בריבית (לפני השפעת המס)

חשיפה במט"ח			חשיפה במט"י		
ליום 31 בדצמבר 2019					
לעליה של 0.1%	לירידה של 1%	לעליה של 1%	לעליה של 0.1%	לירידה של 1%	לעליה של 1%
(59)	529	(574)	228	(2,590)	2,060
חשיפת ההון לעליה/ירידה מיידית בריבית ^(א)					
ליום 31 בדצמבר 2018					
לעליה של 0.1%	לירידה של 1%	לעליה של 1%	לעליה של 0.1%	לירידה של 1%	לעליה של 1%
(52)	473	(519)	147	(1,685)	1,336
חשיפת ההון לעליה/ירידה מיידית בריבית ^(א)					

(א) מדידה זו כוללת את החשיפה לשינוי מידי בריבית של תיקי הנוסטרו המשוערכים לפי שווי שוק והמחויבות האקטואריות לעובדים. מדידה זו אינה כוללת את השפעת הרגישות של נכסי התכנית לשינויים בריבית.

במהלך שנת 2019 עמדה הקבוצה בכל מגבלות החשיפה לריבית שקבע הדירקטוריון.

למידע נוסף ראה [דוח על הסיכונים](#).

ב. סיכון בסיס (מטבע חוץ ומדד)

סיכון בסיס הצמדה הינו הסיכון להפסד כתוצאה משינויים במדד המחירים ובשערי החליפין, עקב ההפרש שבין שווי הנכסים לשווי התחייבויות. זאת לרבות, בגין השפעת העסקאות העתידיות, בכל אחד ממגזרי ההצמדה.

לאומי פועל בשוקי המטבע באמצעות עסקות ספוט, פורוורד ואופציות הן עבור לקוחותיו והן עבור פעילות הנוסטרו. נגזרים בתיק הבנקאי מבוצעים בעיקר על מנת לגדר כלכלית את הפעילות המאזנית. עם זאת, על פי הכללים החשבונאיים הם אינם נחשבים כגידור מושלם ולכן יוצרים השפעה על הרווח וההפסד החשבונאי, כתוצאה מהשוני ברישום החשבונאי בין הנכסים והתחייבויות המאזניים לבין הנגזרים. השפעה זו מנוהלת, מנוטרת ומדווחת במסגרת ועדות ההשקעה וניהול נכסים והתחייבויות.

חשיפת בסיס ההצמדה מנוהלת תחת מגבלות דירקטוריון.

החשיפה הכלכלית בפועל ברמת הקבוצה, הנתונים מוצגים במונחים של אחוז מההון הפיננסי הפעיל

המצב בפועל	
31 בדצמבר	
2018	2019
באחוזים	
(16.5)	(26.3)
לא צמוד	
14.3	25.2
צמוד מדד ^(א)	
2.2	1.1
מטבע חוץ	

(א) החשיפה אינה מביאה בחשבון את השפעת רצפות מדד על ההון המושקע במגזר.

במהלך שנת 2019 שיעור ההון המושקע בממוצע על פני השנה במגזר הצמוד למדד היה כ-20.4%, שיעור זה נע במהלך השנה בין עודף של 12.0% ל-28.3% מההון החשוף. למגזר המט"ח נותב הון בשיעור נמוך יחסית ולכן ההשפעה של שינוי בשערי חליפין על הרווח אינה מהותית.

למידע כמותי נוסף בנוגע ליתרות בבסיסי ההצמדה ראה [ביאור 31](#).

הרגישות לשינויים בשערי החליפין של מטבעות החוץ העיקריים ליום 31 בדצמבר 2019. המדידה מתייחסת להשפעת השינויים על הון הבנק וכוללת את הפעילות במכשירים מאזניים וחופץ מאזניים

דולר	אירו	ליש"ט	פר"ש	יין	
במיליוני ש"ח					
115	(4)	(1)	(1)	(5)	עליה של 10% בשע"ח
24	29	1	0	2	ירידה של 10% בשע"ח

הרגישות לשינויים במדד ליום 31 בדצמבר 2019. המדידה מתייחסת להשפעת השינויים על הון הבנק וכוללת את הפעילות במכשירים מאזניים וחופץ מאזניים

השפעת השינויים על הון הבנק	
במיליוני ש"ח	
246	עליה של 3% במדד
(444)	ירידה של 3% במדד

ג. סיכון השקעה במניות ובקרנות

הבנק הגדיר מדיניות השקעה של הקבוצה, לרבות קביעת מגבלות הן להיקף ההשקעה הכולל והן לחברה בודדת, תמהיל ההשקעות ורמות הסיכון השונות בין סוגי ההשקעות.

החשיפה של ההשקעה במניות וקרנות בתיק הבנקאי

יתרה מאזנית ושווי הוגן		
31 בדצמבר		
2018	2019	
במיליוני ש"ח		
2,477	2,395	מניות וקרנות סחירות בתיק שאינו למסחר (2018 - התיק הזמין)
1,079	1,317	מניות לא סחירות בתיק שאינו למסחר (2018 - התיק הזמין)
3,556	3,712	סך הכל

למידע כמותי ואיכותי נוסף בנוגע לסיכון מחיר מניות ראה פרק [סיכון מניות בדוח על הסיכונים](#).

למידע כמותי ואיכותי נוסף בנוגע לסיכונים שוק ראה [דוח על הסיכונים](#).

סיכון נזילות ומימון

סיכון הנזילות

סיכון הנזילות הוא הסיכון הנוצר בשל אי הוודאות ביחס לאפשרות לגיוס מקורות ו/או למימוש נכסים, באופן בלתי צפוי ותוך פרק זמן קצר, מבלי שיגרם הפסד מהותי. מדיניות ניהול סיכון הנזילות מהווה חלק אינטגרלי מהניהול העסקי האסטרטגי של קבוצת לאומי והיא מותאמת לדרישות הוראת ניהול בנקאי תקין 342 בנושא "ניהול סיכון הנזילות" ודרישות הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 221 בנושא "יחס כיסוי נזילות", המאמצת את המלצות ועדת באזל 3, לחישוב יחס מזערי לנזילות (LCR - Liquidity Coverage Ratio), תוך ביצוע התאמות למשק הישראלי. החל מיום 1 בינואר 2017 יחס כיסוי הנזילות המזערי שהבנק והקבוצה נדרשים לעמוד בו הינו 100%.

לאומי שומר על רמת נזילות נאותה, באמצעות השקעת תיק הנוסטרו בנכסים איכותיים ומפוזרים בשקלים ובמט"ח אשר תאפשר לו לעמוד בכל צורכי הנזילות במגוון תרחישי קיצון, ובאמצעות מדיניות גיוס של מקורות יציבים ומגוונים ולטווחי זמן שונים בדגש על גיוס פיקדונות מקמעונאים וכן גיוס של אג"ח לתקופות ארוכות.

לאומי מקיים מעקב שוטף אחר מצב הנזילות שלו באמצעות מדדים המיועדים להתריע על שינויים במצב הנזילות, בין היתר באמצעות מודל רגולטורי וכן מודלים פנימיים שפותחו בלאומי בהתאם להוראת בנק ישראל, ובהתאם לסטנדרטים המקובלים בעולם.

יחס כיסוי הנזילות של התאגיד הבנקאי (המודל הרגולטורי) מחושב על בסיס ממוצע תצפיות יומיות.

ליום 31 בדצמבר	
2019	2018
באחוזים	
א. בנתוני המאוחד	
יחס כיסוי הנזילות	123
יחס כיסוי הנזילות המזערי הנדרש על ידי המפקח על הבנקים	100
ב. בנתוני התאגיד הבנקאי	
יחס כיסוי הנזילות	121
יחס כיסוי הנזילות המזערי הנדרש על ידי המפקח על הבנקים	100

לבנק קיימת תכנית מגירה לטיפול במשבר נזילות אשר כוללת מערכת נורות אזהרה אשר יכולות להעיד על שינוי במצב הנזילות של הבנק. בהופעת סימני אזהרה יתכנס פורום ייעודי במטרה להעריך את המצב ולבחון את הצורך בהפעלת התכנית בהתאם לרמת החומרה. התכנית כוללת צעדים אופרטיביים מפורטים הנוגעים בין היתר בסדרי המימוש של הנכסים, מדיניות הטיפול בלקוחות ומערכות הדיווח לכל הגורמים העסקיים, לדירקטוריון ולבנק ישראל.

למידע כמותי ואיכותי נוסף בנוגע לסיכון הנזילות ראה פרק [סיכון הנזילות בדוח על הסיכונים וביאור 32](#).

סיכון מימון הוא הסיכון לכניית מבנה מקורות לא מספיק יציב בטווח הארוך באופן שאינו משרת את השימושים המתוכננים.

הבנק מנהל לאורך שנים תשתית רחבה ומגוונת של מקורות מימון יציבים ולטווחי זמן שונים. מקור המימון העיקרי של הבנק הוא פיקדונות מלקוחות קמעונאיים. בנוסף, הבנק מממן את פעילותו באמצעות פיקדונות מלקוחות מסחריים ועסקיים וכן באמצעות הנפקות של כתבי התחייבויות. ניהול המקורות מבוצע באופן שוטף ובנפרד, בשקלים ובמט"ח. כ-30.5% מפיקדונות הציבור מגויסים במט"ח. לבנק מגוון רחב של מקורות במט"ח מלקוחות תושבי חוץ, לקוחות מקומיים קמעונאיים, עסקיים ופיננסיים. בשנה האחרונה חל גידול בפיקדונות הלא פיננסיים במט"ח. עודף הפיקדונות על האשראי במט"ח מושקע בנכסים נזילים ועסקאות החלף לטווחים קצרים. המקורות של שלוחות חו"ל מושקעים באשראי ובנכסים נזילים, בעיקר באג"ח ברמת סיכון נמוכה. בפיקדונות הקמעונאיים בשקלים נרשמה עלייה קלה לאורך השנה בעיקר בתחילה, במהלך תקופת הדיווח התבצעה הנפקת כתבי התחייבות בסכום נטו של 1.7 מיליארד ש"ח וכתבי התחייבות נדחים בסכום נטו של 0.4 מיליארד ש"ח.

ריכוזיות מקורות המימון מנוהלת ומנוטרת באמצעות אינדיקטורים ומודלים לניהול הסיכון. הבנק מבצע מעקב אחר מבנה המקורות וריכוזם תחת מספר קטגוריות: גודל וסוג לקוח, מפקיד בודד, אורך חיי ההפקדה והתנהגות מאפיינת לאורך זמן. הניהול השוטף של מבנה המקורות כולל התוויה של מדיניות לגבי גיוון המקורות ותקופות המימון. ריכוזיות המקורות מבוקרת ומנוהלת במסגרת ניהול סיכונים הנזילות בבנק. מדידה שוטפת יומית של מדדי הנזילות, יחס כיסוי מזערי ומעקב אחר נורות אזהרה מאפשרים ניהול דינמי ומעקב אחר מקורות יציבים ומגוונים, שליטה ופיקוח על מצב הנזילות והתפתחות מגמות.

למידע כמותי ואיכותי נוסף בנוגע לסיכון מימון ראה פרק [סיכון מימון בדוח על הסיכונים](#).

מצב ההצמדה, התקופות לפירעון ומצב הנזילות

א. מצב ההצמדה

בהתאם למדיניות ניהול מאזני ההצמדה, ההון הפנוי המוגדר כסך מקורות ההון בתוספת עתודות מסוימות ובניכוי השקעות בחברות כלולות ובנכסים קבועים, מושקע בעיקר בנכסים שקליים לא צמודים, ונכסים צמודים למדד.

להלן תמצית מצב מאזני ההצמדה, כפי שעולה מביאור 31

31 בדצמבר					
2018			2019		
מטבע חוץ ^(ב)	צמוד מדד	לא צמוד	מטבע חוץ ^(ב)	צמוד מדד	לא צמוד
129,323	45,082	304,322	125,433	47,018	308,527
132,473	44,890	273,381	128,051	44,602	280,548
(3,150) ^(א)	192	30,941	(2,618) ^(א)	2,416	27,979

(א) כולל עסקות עתידיות ואופציות.

(ב) כולל צמוד מטבע חוץ.

(ג) עודף התחייבויות במט"ח נובע בעיקר מעסקת חיסוי כנגד חשיפת המס בגין ההשקעות בשלוחות הבנק בחו"ל, השקעה במניות וקרנות המסווגות כפריט לא כספי.

הניהול והדיווח השוטף של חשיפת הבנק לסיכונים בסיס מתבצעים על פי הגישה הכלכלית הכוללת התאמות ותוספות לגישה החשבונאית המוצגת לעיל. החשיפה בסיס המחושבת על פי הגישה הכלכלית מפורטת בפרק "חשיפה לסיכונים ודרכי ניהולם".

בשנת 2019 חל גידול בסך כ-11.2 מיליארד ש"ח בהיקף פיקדונות הציבור (כולל כתבי התחייבות נדחים ושטרי הון). בהיקף האשראי לציבור חל גידול של כ-11.3 מיליארד ש"ח, בהשקעות באגרות חוב נרשם גידול של כ-10.2 מיליארד ש"ח ובהפקדות בבנקים, נטו, קיטון בסך כ-6.2 מיליארד ש"ח.

ב. התקופות לפירעון

בשנת 2019 בדומה לשנים האחרונות התאפיין הבנק ברמת נזילות גבוהה בשקלים, זאת בעיקר כתוצאה ממדיניות מכוונת של הבנק בגיוס מקורות יציבים ומגוונים, באמצעות גיוס פיקדונות ממספר גדול של לקוחות לטווחי זמן שונים ובכלל זה לתקופות ארוכות.

כ-30.3% מסך נכסי הבנק מופקדים לתקופות קצרות בבנקים ומושקעים בניירות ערך סחירים, בעיקר באגרות חוב ממשלתיות.

בשנת 2019 הבנק עמד בכל מגבלות הנזילות בתרחישים השונים. זאת, בהתאם למדיניות שמטרתה להבטיח עמידות גם בתרחישי לחץ קיצוניים תיאורטיים.

להלן תזרים מזומנים עתידי של הנכסים וההתחייבויות לפי תקופות לפירעון ולפי בסיס הצמדה (כולל מכשירים נגזרים ולא כולל פריטים לא כספיים) (פירוט נוסף ראה בביאור 32)

על פי הוראות בנק ישראל תזרימי המזומנים בגין התחייבויות בעלת מספר מועדי פירעון ימוינו בהתאם להערכת ההנהלה על פי שיקול דעתה או מועד הפירעון החוזי המוקדם ביותר.

על פי חוזר בנק ישראל מספטמבר 2013, תאגיד בנקאי נדרש להציג את תזרימי המזומנים בגין נכסים והתחייבויות בהבחנה בין מטבע ישראלי (לרבות מטבע ישראלי צמוד מט"ח) לבין מטבע חוץ. בנוסף, תזרימי המזומנים בגין מכשירים נגזרים המסולקים, נטו, יסווגו למטבע ישראלי או למט"ח בהתאם למטבע בו יתבצע הסילוק. אין לדווח על סכומים חוץ מאזניים של מכשירים נגזרים אלו.

עודף נכסים על התחייבויות*

ליום 31 בדצמבר 2019			
סך הכל	מטבע חוץ	מטבע ישראלי	במיליוני ש"ח
התקופה שנותרה עד לפירעון:			
עד חודש	(155,550)	(56,435)	(99,115)
מחודש ועד שנה	12,529	5,981	6,548
משנה ועד 5 שנים	102,953	33,276	69,677
מ-5 ועד 10 שנים	53,679	11,864	41,815
מעל 10 שנים	57,196	9,016	48,180
ללא מועד פירעון	3,781	2,166	1,615
סך הכל	74,588	5,868	68,720
ליום 31 בדצמבר 2018			
סך הכל	מטבע חוץ	מטבע ישראלי	במיליוני ש"ח
התקופה שנותרה עד לפירעון:			
עד חודש	(150,413)	(47,802)	(102,611)
מחודש ועד שנה	13,383	(3,511)	16,894
משנה ועד 5 שנים	100,592	33,467	67,125
מ-5 ועד 10 שנים	54,467	14,120	40,347
מעל 10 שנים	56,392	8,917	47,475
ללא מועד פירעון	4,339	2,754	1,585
סך הכל	78,760	7,945	70,815

* בקיזוז עודף (חוסר) יתרות בגין מכשירים נגזרים.

למידע בנוגע לתיאור עיקרי המדיניות, אמצעי הפיקוח ומימוש המדיניות, והמגבלות הנהוגות בניהול סיכוני השוק, ובכלל זה סיכוני הבסיס והנזילות, ראה פרק [סיכוני שוק](#).

ג. מצב הנזילות וגיוס מקורות

מצב הנזילות וגיוס מקורות בבנק

עודפי הנזילות של המערכת הבנקאית בישראל הוסיפו להיות גבוהים גם בשנת 2019. לצורך ספיגת העודפים מקיים בנק ישראל מדי יום, שבוע ותקופת נזילות מכרזים מוניתאריים.

במהלך שנת 2019 רכש בנק ישראל מט"ח בסך כולל של כ-3.9 מיליארד דולר. לרכישות המט"ח של בנק ישראל השפעה מרחיבה על עודפי הנזילות השקליים במערכת הבנקאית.

הרכב הנכסים וההתחייבויות של הבנק ממשיך להצביע על נזילות גבוהה. כתוצאה ממדיניות מכוונת לגיוס מקורות יציבים ומגוונים, תוך דגש על גיוס מקורות ממספר גדול של לקוחות, מגזרי לקוחות שונים, לטווחי זמן שונים ובמטבעות שונים.

לאומי מקיים מעקב שוטף אחר מצב הנזילות שלו באמצעות מדדים המיועדים להתריע על שינויים במצב הנזילות, בין היתר באמצעות מודל רגולטורי וכן מודלים פנימיים שפותחו בלאומי בהתאם להוראת בנק ישראל, ובהתאם לסטנדרטים המקובלים בעולם.

היקף יתרות המערכת הבנקאית (עו"ש ופיקדונות מוניתאריים) בבנק ישראל לסוף דצמבר 2019 עמד על כ-240 מיליארד ש"ח, לעומת כ-230 מיליארד ש"ח בסוף דצמבר 2018.

היקף יתרות לאומי (עו"ש ופיקדונות מוניתאריים) בבנק ישראל לסוף דצמבר 2019 עמד על כ-61 מיליארד ש"ח, לעומת כ-64 מיליארד ש"ח בסוף דצמבר 2018.

יתרת המזומנים ופיקדונות בבנקים נטו הסתכמה ליום 31 בדצמבר 2019 בכ-70 מיליארד ש"ח, בהשוואה לכ-76 מיליארד ש"ח בסוף 2018.

כמו כן, לבנק תיק ניירות ערך בהיקף של כ-76 מיליארד ש"ח, המושקע בעיקר באגרות חוב ממשלת ישראל, אגרות חוב של ממשלות זרות, ואג"ח של בנקים בחו"ל. זאת בהשוואה ליתרה בסך כ-66 מיליארד ש"ח ב-31 בדצמבר 2018.

במהלך תקופת הדוח עלה היקף הנכסים הכספיים החוץ מאזניים של הלקוחות בכ-150 מיליארד ש"ח והסתכם לסך של 821 מיליארד ש"ח.

יתרת סך הפיקדונות של שלוש קבוצות המפקידים הגדולות הסתכמה ב-31 בדצמבר 2019 בסך 26,465 מיליון ש"ח.

המגבלות הרגולטוריות העיקריות על העברת אמצעים נזילים או הון פיקוחי בין חברות הקבוצה בארץ ובחו"ל

1. בנק ישראל אינו מגביל הפקדה של פיקדונות על ידי הבנק בחברות הקבוצה בארץ ובחו"ל, אולם הטיל מגבלות על השקעות בהון ובכתבי התחייבות בחברות בחו"ל על ידי הבנק. לכל הגדלת השקעה או ירידה בהחזקה בכל סוג של אמצעי שליטה אל מתחת ל-80% נדרש אישור מראש של בנק ישראל.

2. שלוחת ארה"ב - הוראות הרשויות בארה"ב מגבילות את הבנקים המקומיים בהיקף החשיפות מסוג כלשהו כלפי חברות קשורות. השיעור המירבי של החשיפה לחברה קשורה הוא 10% מהון הבנק בארה"ב, וכלפי הקבוצה עליה נמנה הבנק בארה"ב, השיעור המירבי הינו 20% מהונו.

3. שלוחת אנגליה - הוראות הרשויות בבריטניה מגבילות את הבנקים המקומיים בהיקף החשיפות מסוג כלשהו כלפי חברות קשורות. השיעור המירבי של החשיפה של הבנק בבריטניה כלפי חברות הקבוצה (למעט בנק לאומי לישראל בע"מ) הינו 25% מהון הבנק באנגליה. בהתאם לאישור שהתקבל מהרגולטור בבריטניה (waiver), רשאית חברת הבת באנגליה להגדיל את חשיפתה כלפי בנק לאומי לישראל בע"מ לשיעור של 100% מהון הבנק באנגליה.

סיכונים תפעוליים

סיכון תפעולי מוגדר כסיכון להפסד כתוצאה מאי נאותות או מכשל של תהליכים פנימיים, אנשים ומערכות, או כתוצאה מאירועים חיצוניים.

קבוצת לאומי פועלת במגוון רחב של פעילויות פיננסיות ולפיכך חשופה לסיכונים תפעוליים הכוללים, בין היתר, סיכונים אבטחת מידע וסייבר, סיכונים טכנולוגיים, סיכונים המשכיות עסקית וסיכונים מעילות והונאות.

תפיסת ניהול הסיכון הינה בהלימה לאסטרטגית קבוצת לאומי, מהווה בסיס להגדרת סובלנות הסיכון, לאופן ניהול הסיכון והמשל התאגידי ולקביעת המיקוד והדגשים בתהליכי ניהול הסיכונים התפעוליים, ומאפשרת ניהול סיכונים מושכל וממוקד תוך תעדוף משימות ומשאבים.

ההון הרגולטורי הנדרש בגין סיכונים תפעוליים מחושב על בסיס הגישה הסטנדרטית בהוראות מדידת הלימות ההון של הפיקוח על הבנקים.

לשם הקטנת נזקים אפשריים בעת התממשות הסיכון, קבוצת לאומי רוכשת מערך ביטוחי המכסה מגוון סיכונים תפעוליים וכולל, בין היתר, פוליסת ביטוח בנקאית, פוליסת ביטוח דירקטורים ונושאי משרה ופוליסת ביטוח סייבר.

מבנה הממשל התאגידי

ניהול הסיכונים התפעוליים בקבוצת לאומי מתבצע באמצעות שלושה קווי ההגנה והוא מושתת על תהליך ממושך ופרואקטיבי של זיהוי, הערכה, מדידה, בקרה, מזעור, ניטור ודיווח על הסיכונים המהותיים המבוצע בכל החטיבות בבנק.

מדיניות ומסגרת ניהול הסיכונים התפעוליים

מדיניות ניהול הסיכונים התפעוליים הקבוצתית מעגנת עקרונות, קווים מנחים ומסגרת לניהול הסיכון התפעולי בלאומי, ובכלל זה: ניהול סיכון מוכוון ומותאם לפעילות קווי העסקים ומיקוד בסיכונים בעלי פוטנציאל להשלכה משמעותית.

במטרה לאפשר לדיסקטוריון ולהנהלה ממשל תאגידי הולם, הוגדרה סובלנות לסיכון התפעולי אשר באה לידי ביטוי באמצעות מגבלות כמותיות והצהרות איכותיות.

פרופיל הסיכון התפעולי מנוטר תקופתית ומדווח מדי רבעון להנהלת הבנק ולדיסקטוריון, כבסיס לקבלת החלטות.

מוקדי הסיכון העיקריים בסיכונים התפעוליים:

סיכון אבטחת מידע וסייבר

לאומי ממשיך לקדם מתן שירותים פיננסיים באמצעות פלטפורמות דיגיטליות ומרחיב את השימוש בטכנולוגיות מתקדמות. כפועל יוצא, המרחב לתקיפות סייבר והחשיפה של לאומי להתממשות סיכונים סייבר גדלים בהתאמה.

מרחב הסייבר מתאפיין בחוסר וודאות ובדינמיות גבוהה של סוגי ההתקפות, היקפן ועוצמתן. התממשות של אירוע סייבר עלולה לגרום לנזקים כספיים, לגניבת מידע בנקאי רגיש, לשיבוש הפעילות והרציפות התפקודית ואף לפגיעה במוניטין הבנק.

ניהול הסיכון והגנת הסייבר מיושמים תוך השקעת משאבים רבים. המשאבים מושקעים באופן דיפרנציאלי ובהלימה לאסטרטגיה העסקית וסובלנות הסיכון.

במסגרת הפעילות לחיזוק הגנות הסייבר וניהול סיכונים סייבר, גובשה מדיניות, נבנתה מפת סיכונים סייבר, מיושמות תכניות מזעור ויכולות התאוששות ומבוצעים תרגולי טיפול באירועי סייבר וכן התאוששות מאירוע כאמור. כחלק מתכניות המזעור, לאומי הקים את מרכז הגנת הסייבר והביטחון (Fusion Center) שתכליתו לאפשר בצורה אופטימלית את מימוש תפיסת הסייבר והביטחון ומתן מענה לאירועים בזמן אמת.

בשנת 2019 לא נתגלו אירועי סייבר שהשפיעו על הדוחות הכספיים של לאומי.

סיכונים טכנולוגיה וחדשנות

בהיות לאומי מוביל ויוזם חדשנות טכנולוגית, המאפשרת ללקוחותיו שירותים מתקדמים בכלל הערוצים לרבות הדיגיטליים, בהתאמה לצורכיהם, הבנק נדרש לתשתיות טכנולוגיות מתקדמות ורובסטיות. תשתיות אלו יוצרות הזדמנויות עסקיות מחד, אולם מגבירות את רמת החשיפה לסיכונים טכנולוגיים בפעילות העסקית והתפעולית מאידך.

לאומי מייחס חשיבות רבה לכך שהתשתית הטכנולוגית המשרתת את לקוחותיו ועובדיו תאפשר זמינות ורציפות עסקית ותפעולית, ומשקיע לשם כך משאבים ניכרים.

כמו כן, לאומי מתכנן לשפר את מערכות המחשוב שלו באמצעות פרויקט הטרנספורמציה. במסגרת הפרויקט הבנק נערך לגיבוש תכנית עסקית-טכנולוגית לצורך השגת יעדיו העסקיים בשנים הבאות. הבנק מקדיש משאבים ניהוליים רבים לשלבי ההכנה והתכנון לטובת הצלחת הפרויקט וגידור הסיכונים. ההיערכות לפרויקט נמצאת במיקוד הנהלה בכירה ומנוהלת במסגרת ממשל תאגידי הדוק.

מכתב בנק ישראל בנושא עידוד חדשנות בבנקים ובסולקים

ביום 24 ביוני 2019 פרסם הפיקוח על הבנקים מכתב הדין בעידוד חדשנות בבנקים ובסולקים. המכתב נועד לעודד הטמעת חדשנות טכנולוגית בבנקאות, וכן לחדד ולהתוות את העקרונות הפיקוחיים בתחום זה, תוך הגדרת הציפיות מהתאגידים הבנקאיים, הן בתחום האימוץ והבחינה של טכנולוגיות חדשות והן בהיבטי ניהול הסיכונים המושפעים מהסביבה המשתנה.

יישום האמור במכתב הנ"ל יאפשר לבנק לאמץ חדשנות במוצרים ובשירותים הבנקאיים וכן להרחיב את השימוש בטכנולוגיות מתקדמות, לשם התאמת פעילות הבנק לסביבה העסקית והטכנולוגית המשתנה. והכול, תוך המשך שיפור חווית הלקוח, ניהול מיטבי של הסיכונים התפעוליים, קידום תהליכי ההתייעלות וצמצום העלויות.

לאומי מוביל בשנים האחרונות אסטרטגיה עסקית המעודדת חדשנות טכנולוגית ודיגיטלית. הבנק פועל על פי מדיניות מוצר חדש אשר מתווה את תהליכי ניהול הסיכונים הכרוכים בהכנסת מוצרים חדשים ובכלל זה יוזמות טכנולוגיות וחדשנות.

סיכון המשכיות עסקית

לאומי מנהל ומיישם תהליכים שתכליתם לאפשר התאוששות מהירה וחזרה לשגרה באירועי חירום וקיצון, תוך מזעור הפגיעה בפעילות העסקית. התהליכים כוללים:

- מדיניות להמשכיות עסקית המגדירה את הממשל התאגידי, העקרונות והתהליכים העיקריים בחירום.
- התוויה ויישום מסגרת העבודה הכוללת תכנית המשכיות עסקית, ניתוח השלכות עסקיות, אסטרטגיית התאוששות ומתודולוגיית תרגול.
- שמירה על יציבות תשתיות טכנולוגיות, העמדת יכולות התאוששות לרבות גיבויים ויכולות אחזור.

סיכון מיקור חוץ וספקים

לאומי מתקשר עם ספקים וספקי משנה לצרכים עסקיים מגוונים ומאמץ מוצרים ושירותים חדשים שפותחו על ידי גורמים חיצוניים. התלות בספקים חושפת את הבנק לסיכונים שונים, וביניהם פגיעה בריציפות התפקודית, שיבוש ודלף מידע. סיכונים אלו מנוהלים באופן שוטף בתהליכי רכש, המשכיות עסקית, אבטחת מידע וסייבר.

הוראת ניהול בנקאי תקין 359A בנושא מיקור חוץ

הוראת ניהול בנקאי תקין בנושא מיקור חוץ נועדה לאפשר לתאגידים הבנקאיים ליישם מטרות אסטרטגיות, להגדיל את הזמינות ללקוחות, להמשיך את תהליכי ההתייעלות התפעולית ולהגביר את התחרות בתחום הבנקאות והתשלומים. זאת, תוך קביעת העקרונות על פיהם נדרשים התאגידים הבנקאיים לפעול על מנת לצמצם את חשיפתם לסיכונים פוטנציאליים הגלומים במיקור חוץ. מועד ליישום ההוראה - מרס 2020. הבנק ערוך ליישום ההוראה.

מעילות והונאות

סביבת העבודה הדיגיטלית מגדילה את עצמת סיכוני מעילות והונאות, הן בהיבט גניבת זהות וגניבת כספים והן בהיבט המידע, חשיפת פרטי לקוח ושימוש לרעה במידע. לאומי משקיע משאבים רבים בזיהוי והפחתה של סיכונים אלו בפעילות שוטפת ובפעילות ניטור ממוקדת.

סיכונים הנובעים משינויים ארגוניים ותהליכיים

לאומי פועל מזה מספר שנים להתאמת מודל פעילותו ובכלל זה מבצע שינויים מבניים משמעותיים, שינויים בתחומי האחריות, נהלי העבודה, הבקורות, המערכות התומכות והעובדים עצמם. שינויים אלו עלולים להוביל לעליית הסיכונים התפעוליים בטווח הקצר, בדגש על טעויות אנוש. לאומי מייחס חשיבות רבה לקיום סביבת בקרה חזקה. בהתאם, הבנק מגבש עקרונות ותפיסת הפעלה עדכנית על מנת לצמצם את היקף הטעויות ולמזער את הנזק הפוטנציאלי לפעילות העסקית.

בשנת 2019 הוקמה חטיבת תפעול המרכזת את נושאי התפעול בבנק תחת קורת גג אחת ופועלת לאיחוד, ייעול ושיפור תהליכי התפעול הקיימים, לצד קליטת תהליכי תפעול נוספים, תוך שימוש בכלים טכנולוגיים מתקדמים.

למידע נוסף בנוגע לסיכונים תפעוליים ראה פרק סיכונים תפעוליים [כדוח על הסיכונים](#).

סיכונים אחרים

סיכוני רגולציה וציות

סיכון רגולציה

סיכון רגולציה הינו הסיכון לשינויים בחקיקה וברגולציה העלולים להשפיע על היקף ההכנסות וההוצאות של הקבוצה, ההון, תחומי הפעילות של הקבוצה או הסביבה העסקית בה היא פועלת.

קבוצת לאומי פועלת בסביבה רגולטורית מורכבת ורב תחומית. שינויים מהותיים ומתמשכים בתחומי רגולציה מגוונים מחייבים היערכות מתאימה ומתמשכת בפעילות הבנק.

בעת האחרונה מושם דגש על הוראות בתחומים הבאים:

- קידום תחרות במגזר הפיננסי

במסגרת זו ניתן למנות את ההוראות הבאות: הקלות לבנקים חדשים, לרבות הליך רישוי מקל והקמה של לשכת שירותי מחשוב שתשרת בנקים חדשים; הקלות לחברות כרטיסי האשראי המופרדות לצורך ביסוסן כשחקן מרכזי בתחרות מול הבנקים; רפורמת הניוד בין בנקים שנועדה לאפשר מעבר קל ומהיר מבנק לבנק ובכלל זה העברת האחריות המלאה לניוד החשבון על הבנקים; חוק נתוני אשראי ומאגר נתוני אשראי המאפשר הצגת מידע לנותני אשראי שונים על מנת שיוכלו להציג ללקוחות הצעות ערך מיטביות; פתיחת אפשרות החיבור למערכות התשלומים לגורמים נוספים; המשך הסדרת הליכי הרישוי לנותני שירותים פיננסיים מוסדרים, והמלצות להגברת התחרות בתחום שירותי המסחר בניירות ערך (ברוקראז').
 - עידוד החדשנות

במסגרת זו ניתן למנות את ההוראות הבאות: מכתב הפיקוח בנוגע לעידוד חדשנות בבנקים ובסולקים (לרבות עידוד "ארגז חול רגולטורי"); מתן אפשרות להנפיק ערבויות בנקאיות במדיה דיגיטלית; רפורמת הבנקאות הפתוחה; היתר לפעילות הבנקים בתחום אפליקציות התשלומים לבתי עסק; המשך מתן הקלות לפתיחת חשבון מקוון; ואפשרות מתן ייפוי כוח מקוון למנהלי תיקים.
 - יחסי בנק לקוח ו-CONDUCT

במסגרת זו ניתן למנות את ההוראות הבאות: חוק מתן מענה טלפוני אנושי מקצועי (חוק 6 דקות); מהלך להורדת העמלות לעסקים קטנים וזעירים המחייב את הבנקים להעביר באופן יזום עסקים קטנים וזעירים למסלול עמלות מתאים; תיקון חוק הבנקאות (שירות ללקוח) בעניין דחיית מועדי הפירעון החדשי של הלוואה לדיור בנסיבות מיוחדות (לידה, מחלה, חופשת לידה, פטירה); חוק אשראי הוגן (לשעבר חוק הסדרת הלוואות חוץ-בנקאיות) והוראת ניהול בנקאי "פישוט הסכמים ללקוח" המתייחסת ליישומן ומטרתה להקל על לקוחות להתמצא בהסכמי אשראי בנקאיים מורכבים; וחוק שירותי תשלום המחליף את חוק כרטיסי חיוב ומקנה הגנות צרכניות ביחס לאמצעי תשלום שונים.
 - מניעת פשיעה פיננסית - איסור הלבנת הון, שוחד ושחיתות

לצד כל זאת נמשכת המגמה, שרואה בבנקים הגורם שאחראי למנוע את הפשיעה הכלכלית. בנקים נדרשים לנטר פעילות חשודה ולהגיש דיווחים לרשויות. הבנק מתמודד עם יישום ה-FATCA והתקן האחיד של ה-OECD לאיסוף והחלפת מידע על חשבונות פיננסיים (ה-CRS), וזאת במקביל להמשך יישום מדיניות הכסף המוצהר ויישום החוק לצמצום השימוש במזומן.
 - הגנת הפרטיות ואבטחת מידע

נושאים אלה מצויים על סדר היום בארץ ובעולם וצוברים תאוצה עם המעבר לדיגיטציה, למיקור חוץ ולשימוש בשירותי מחשוב ענן במערכת הפיננסית.
- המגמות והשינויים הנ"ל משפיעים וצפויים להשפיע בשנים הקרובות על שוק הבנקאות בישראל. הבנק פועל לניטור ואיתור הוראות הרגולציה הרלוונטיות, כוחן את היערכותו לתנאי השוק המשתנים, להגברת התחרות והשקיפות, לכניסתם של שחקנים חדשים לתחומי הבנקאות הקלאסיים, להשוואת עלויות בין הבנק לגופים נוספים, לשימוש במאגרי המידע והנתונים של לקוחות הבנק על ידי גופים חוץ בנקאיים וכן למתן הצעות ערך מתאימות ללקוחות הבנק. במקביל, הרגולציה גורמת לשחיקה בהכנסות, לגידול בהוצאות הנדרשות לשם עמידה בהוראות הרגולציה, ולצורך בשיפור מתמיד ברמת השירות והחדשנות.

סיכון ציות

סיכון ציות הינו הסיכון להטלת סנקציה משפטית או רגולטורית, להפסד פיננסי מהותי, או לנזק תדמיתי, אשר התאגיד הבנקאי עלול לספוג כתוצאה מכך שאינו מקיים את הוראות החוק/הרגולציה.

הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 308 "ציות ופונקציית הציות בתאגיד הבנקאי" מגדירה את תחומי האחריות של הציות באופן פורמאלי וברמה הקבוצתית. ההוראה מפרטת את ההגדרה של הוראות ציות וקובעת כי "סיכון הציות" נגזר מחוקים, תקנות, הוראות רגולציה, נהלים פנימיים, כללי התנהגות ועמדות רשות. ההוראה קובעת כי נדרש להעריך את אפקטיביות ניהול סיכון הציות ולמצוא אמצעים למדידתו כאשר, כאמור, סיכון הציות נגזר ממכלול החקיקה הרלוונטית לפעילות הבנק.

על פי מדיניות הבנק, מנוהל סיכון הציות על בסיס קבוצתי. במסגרת זו, ננקטים צעדים שונים לפיקוח ובקרה על השלוחות וחברות הבנות לצורך מעקב על יישום נושאי הציות בכללותם ויישום מדיניות הציות הקבוצתית.

א. ציות, איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור

לצורך ניהול אפקטיבי של סיכונים הציות פועל בלאומי מערך ציות ואכיפה שבראשו עומדת קצינת הציות הראשית (Chief Compliance Officer). קצינת הציות הראשית אחראית, בין היתר, למילוי החובות לפי הוראות החקיקה בנושאי איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור. קצינת הציות הראשית משמשת גם כממונה על האכיפה בתחום דיני ניירות ערך וגם כ-Responsible Officer בתחום ה-FATCA.

פעילות מערך הציות מבוצעת באמצעות צוות מקצועי בעל ידע והבנה מעמיקה בתחומי הציות ומבוססת על תהליכי עבודה, בקרה מכוונת סיכון ומערכות ממוכנות.

מערך ציות ואכיפה כפוף ליועצת המשפטית הראשית.

מורכבותה והתפתחותה של הפעילות הבנקאית, מחייבת את הבנק להקפדה יתרה על קיום מכלול החובות שחלות על התאגיד הבנקאי, בקשריו עם לקוחותיו, מכוח חקיקה ראשית, תקנות, צווים, היתרים והוראות בנק ישראל, וכן רגולציה ותקנים בינלאומיים הרלוונטיים לפעילותו של הבנק.

פונקציית הציות אחראית על ניהול סיכון הציות הנגזר מהוראות הציות הבאות והוראות בעלות אופי דומה: ניגוד עניינים, הוגנות הבנק כלפי לקוחותיו, איסור הלבנת הון ומימון טרור, מתן ייעוץ ללקוח, הגנה על הפרטיות (למעט היבטים של טכנולוגיית המידע), היבטי מיסוי רלוונטיים למוצרים או לשירותים ללקוחות, זאת בהתאם לדרישות הוראת הפיקוח על הבנקים בנושא זה. כאשר הסיכון נגזר מיתר ההוראות החלות על התאגיד הבנקאי, יוכל הסיכון להיות מנוהל על ידי פונקציית אחרות מקו ההגנה השני.

בהתאם להוראה, נערך מסמך מדיניות ציות כוללת המרוענן ומאשר על ידי הדירקטוריון אחת לשנה. במסגרת מסמך המדיניות עוגן ממשל תאגידי הכולל תחומי אחריות הדירקטוריון, הנהלה וקצינת הציות הראשית וחלוקת האחריות של שלושת קווי ההגנה בהיבטי ציות.

נקבעה מתודולוגיה להערכת סיכון בהוראות רגולציה (הוראות ציות כפי הגדרת ההוראה החדשה). בהתאם להוראה עורך מערך הציות תכנית עבודה רב שנתית ומכוונת סיכון, הכוללת תקצוב זמן למטלות ופעילויות.

שמירה על תרבות ציות נאותה, לרוחב הארגון, מחייבת קיומה של מסגרת בקרה ואכיפה אפקטיבית, אשר תעוגן בתהליכי העבודה ותאפשר עמידה במכלול הוראות הציות. לצורך כך, נקבעו תהליכי בקרה ואכיפה סדורים על מכלול תהליכי העבודה וסיכונים הציות הנגזרים מהם. מטרתה של מסגרת הבקרה והאכיפה הינה, בין היתר, לאתר פערים וחיפוש קיימים ופוטנציאליים לשם בחינת הצורך בעדכון תהליכי עבודה, נהלים, ביצוע הדרכות והטמעות. תהליכי הבקרה מתבססים, בין השאר, על ניתוח הוראות ציות, ממצאי הביקורת הפנימית והחיצונית, תלונות הציבור שימצאו רלוונטיות, הליכים משפטיים כנגד הבנק או בנקים אחרים היכולים להצביע על חשיפות ציות אפשריות, ניתוח מגמות ואירועים בארץ ובעולם.

המערך נמצא בקשר שוטף עם חברות הבנות בארץ ובחו"ל לצורך מעקב ליישום נושאי הציות בכללותם ויישום מדיניות הציות הקבוצתית.

בהתאם למגמות המתפתחות בעולם, מטפל הבנק במגוון נושאים בתחום ציות, לרבות איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור והיבטי מיסוי. בין היתר, מתמקד הבנק במוקדי סיכון בעולם טכנולוגי פיננסי (כגון: פינטק, P2P, נותני שירותים פיננסיים, קרנות גידור, מטבעות וירטואליים וכדומה) - ניהול סיכונים ציות ואיסור הלבנת הון בעולם טכנולוגי פיננסי מתפתח המאופיין בהיעדר פיקוח רגולטורי מוגדר ובעל ניסיון לצד מורכבות מקצועית והיעדר פרקטיקות מובנות לתהליכי בקרה עקב חדשנותם של הנושאים.

ב. אכיפה מנהלית

בינואר 2011 התקבל בכנסת חוק ייעול הליכי האכיפה ברשות ניירות ערך (תיקוני חקיקה), התשע"א-2011. מטרת החוק, הינה ייעול האכיפה של הוראות החקיקה בתחום דיני ניירות הערך. במסגרת חקיקה זו ניתן יהיה להטיל סנקציות שונות על תאגיד, שהפר את ההוראות הרלוונטיות וכן על עובדי התאגיד, לרבות נושאי המשרה.

קצינת הציות הראשית של הקבוצה משמשת גם כממונה על האכיפה, האחראית על יישום תכנית האכיפה הפנימית בתחום ניירות הערך וניהול השקעות אשר אושרה על ידי דירקטוריון הבנק. בשנת 2019 בוצע הליך של תיקוף חוזר של תכנית האכיפה על ידי מומחה חיצוני.

ג. FATCA - Foreign Account Tax Compliance Act ו-CRS - Common Reporting Standard

ביום 14 ביולי 2016 פורסם החוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מספר 227), התשע"ו-2016 בנושא יישום הסכם FATCA שנחתם בין מדינת ישראל לארה"ב והסכמים לחילופי מידע בין מדינת ישראל למדינות אחרות לפי התקן לחילופי מידע אוטומטיים לגבי חשבונות פיננסיים שפרסם ה-OECD.

תקנות מס הכנסה (יישום הסכם FATCA) התשע"ו-2016 פורסמו ביום 4 באוגוסט 2016 ומכוחן נדרש הבנק לבצע הליכי זיהוי לקוחות ולהעביר מידע לרשות המיסים בישראל אודות חשבונות המוחזקים על ידי לקוחות אמריקאים לצורך העברתו לרשות המיסים האמריקאית.

תקנות מס הכנסה (יישום תקן אחיד לדיווח ולבדיקת נאותות של מידע על חשבונות פיננסיים), התשע"ט-2019 פורסמו ביום 6 בפברואר 2019, ומכוחן נדרש הבנק לבצע הליכים לזיהוי לקוחות תושבי מדינות זרות, ולדווח על לקוחות שזוהו כתושבי מדינות שישראל חתומה עמן על הסכמים לחילופי מידע לרשות המיסים בישראל לצורך העברת המידע לרשות המוסמכת במדינת התושבות שלהם.

הבנק מבצע את הדיווחים הנדרשים לרשות המיסים בישראל בהתאם להוראות החקיקה האמורה.

הבנק מיישם מדיניות כסף מוצהר תוך הקפדה כי לא ינהלו בבנק כספים שאינם מוצהרים לרשויות המס הרלוונטיות, בהקשר זה נערכו מהלכים רבים לאיתור וזיהוי האוכלוסיות הרלוונטיות. במידת הצורך, נדרשים לקוחות להמציא הצהרות ואישורים שונים.

הבנק פועל במספר נדבכים על מנת לוודא ציות של קבוצת לאומי ויחידים בה להוראות החקיקה, בהם: מינוי קצינת הציות כממונה לנושא, אימוץ מדיניות ונהלי עבודה מתאימים, פיתוח כלים ממוכנים תומכים בתהליכי העבודה, גיבוש מנגנוני הדרכה והטמעה, בדיקה, בקרה ותפעול הנדרשים למילוי ההנחיות והנחיית החברות הבנות בקבוצה להיערכות מתאימה.

סיכונים משפטיים

הסיכון המשפטי מוגדר כסיכון להפסד כתוצאה מהעדר אפשרות לאכוף באופן משפטי קיומו של הסכם או מהתחייבויות תלויות לרבות בגין תביעות ודרישות מהבנק. ההגדרה כוללת סיכונים הנובעים מחקיקה, תקנות, פסיקה והוראות רשויות, סיכונים הנובעים מפעילות ללא גיבוי בהסכמים מספקים, ללא ייעוץ משפטי או על פי ייעוץ משפטי לקוי וכן כתוצאה מפרשנות לגבי זכויות הצדדים מכח הסכמים שבין הבנק לבין לקוחותיו.

סיכונים משפטיים נובעים מחמישה תחומים עיקריים:

- סיכוני חקיקה - סיכונים הנובעים מפעילות הבנק אם אינה תואמת הוראת חקיקה ראשית או משנית, הוראות בנק ישראל או הוראות רשויות מוסמכות אחרות.
- סיכוני התקשרות חוזית - סיכונים הנובעים מפעילות הבנק מול לקוחות, ספקים וגורמים אחרים שהבנק מתקשר עמם בהסכמים שונים, אם אינה מגובה בהסכם המסדיר מלוא זכויות הבנק, או שההסכם אינו ניתן לאכיפה מלאה או שהוא כולל תניות שאינן חוקיות.
- סיכוני פסיקה - סיכונים הנובעים מפעילות הבנק אם אינה תואמת פסיקה תקדימית.
- סיכונים הנובעים מהליכים משפטיים המתנהלים נגד הבנק.
- סיכונים הנובעים משינויים במדיניות אכיפה.

מדיניות ומסגרת ניהול הסיכונים המשפטיים

היעוצת המשפטית, אשר הינה חברת הנהלה בבנק וראש חטיבת הייעוץ המשפטי, אחראית להובלת ניהול הסיכונים המשפטיים. בקבוצה מיושמת תכנית ניהול סיכונים משפטיים שמטרתה לאתר, למנוע, לנהל ולמזער את הסיכונים המשפטיים. התכנית כוללת מסמכי מדיניות וממשק בין חטיבת הייעוץ המשפטי לבין יחידות הבנק, וכן נהלים פנימיים החלים בתוך חטיבת הייעוץ המשפטי שמטרתם לוודא כי הייעוץ המשפטי הניתן בבנק הינו יעוץ מקצועי ומעודכן. מסמך המדיניות מעודכן באופן שוטף במהלך השנים, לרבות בשנת 2019.

לגבי חברות הבנות של הבנק בארץ ובחו"ל, נקבעה מדיניות כללית לניהול סיכונים משפטיים במסגרת מסמכי מדיניות ייעודיים, אשר על פיה הינו החברות נוהל פנימי לניהול סיכונים משפטיים התואם את פעילותן ואת מדיניות הקבוצה בנושא. הנהלים הפנימיים אושרו על ידי חטיבת הייעוץ המשפטי ובדירקטוריונים של חברות הבנות. בהתאם למסמכי המדיניות נדרשות חברות הבנות להפנות נושאים מסוימים לייעוץ משפטי מתאים. בנוסף, שולחות החברות למנהלת הסיכונים המשפטיים דוחות תקופתיים, וכן דוחות מדיניים, בהתאם לנדרש במסמכי המדיניות. הדיווחים נשלחים בהתאם לפורמט אחיד שהוכן בחטיבת הייעוץ המשפטי. בשנת 2019 עודכנו תהליכי ניהול הסיכון המשפטי והבקורות לצידם, כמו כן, תרחיש קיצון משפטי אותגר ועודכן.

במסגרת התכנית לניהול סיכונים משפטיים הושם דגש על:

- איתור מוקדי הסיכונים המשפטיים המהותיים והטיפול בהם.
- מניעה ומזעור סיכונים משפטיים, בין היתר, באמצעות:
 - הכנת הסכמים, הנחיות ונהלים מתאימים.
 - בדיקת הוראות החקיקה (לרבות פסיקה) והוראות רשיות, ובחינת השלכותיהן על עבודת הבנק.
 - הפקת לקחים בנושאים שונים ויישום הלקחים במסמכים המשפטיים הנהוגים בבנק, וכן העברת חוות דעת בנושא ליחידות הרלוונטיות בבנק.

לצורך ביצוע תכנית ניהול הסיכונים המשפטיים פועלים בחטיבת הייעוץ המשפטי, בראשות היעוצת המשפטית הראשית שהיא מנהלת הסיכונים המשפטיים, גורמים וועדות, שתפקידם לאתר באופן שוטף דברי חקיקה ופסקי דין חדשים בעלי השלכה על עבודת הבנק, לבחנם ולרכז הטיפול בהשלכותיהם. אגף רגולציה עוסק באיתור וטיפול במידת הצורך בהוראות רגולטוריות חדשות (חקיקה ראשית, חקיקה משנית, הוראות רשיות), כבר בשלב הצעת החוק, או הרגולציה הרלוונטית.

פעילותם של הגורמים והוועדות הנ"ל מוסדרת בנהלי עבודה פנימיים של חטיבת הייעוץ המשפטי. בין היתר קובעים הנהלים את ממשק זרימת המידע בין כל אחד מהגורמים הנ"ל לבין הנהלת החטיבה וצוות הסיכונים המשפטיים הפועל בחטיבה.

חשיפה משפטית כללית

קיימת חשיפה כללית, אשר לא ניתן להעריכה או לכמתה, הנובעת, בין היתר, ממורכבותם של השירותים הניתנים על ידי הבנק והחברות המאחדות ללקוחותיהם. מורכבות שירותים אלו צופנת בחובה, בין היתר, פוטנציאל לטענות, פרשנויות ואחרות, הנוגעות לשורה ארוכה של תנאים מסחריים ורגולטורים. לא ניתן לצפות מראש את כל סוגי הטענות שיועלו בתחום זה ואת החשיפה הנובעת מטענות אלו ואחרות בקשר עם שירותי הבנק והחברות המאחדות, המועלות, בין היתר, באמצעות המנגנון הדינוי הקבוע בחוק תובענות ייצוגיות.

כמו כן, קיימת חשיפה בשל שינויים רגולטורים והנחיות של המפקח על הבנקים, רשות ניירות ערך, ורגולטורים אחרים להם כפופה פעילות הבנק. ההתקשרויות עם הלקוחות הינן, בחלקן, התקשרויות הנמשכות לאורך שנים רבות, במהלכן עשויים להתרחש שינויים במדיניות, ברגולציה ובמגמות הדין, לרבות בפסיקת כתי המשפט. הבנק והחברות המאחדות פועלים באמצעות מערכות מיכוניות מורכבות, אשר לאור השינויים כאמור, יש צורך להתאימן באופן שוטף. כל אלו יוצרים חשיפה תפעולית ומשפטית מוגברת.

בנוסף קיימת חשיפה כללית הנובעת מכך שכנגד הבנק והחברות המאחדות מוגשות מעת לעת תלונות למפקח על הבנקים, שעלולות בנסיבות מסוימות להביא לנקיטת הליכים משפטיים נגד הבנק. לעת הזו, לא ניתן להעריך האם קיימת חשיפה בגין תלונות אלו ולא ניתן להעריך אם תינתן הכרעה רוחבית של הפיקוח בעניין תלונות כנ"ל ו/או אם תוגשנה תביעות ייצוגיות או אחרות כתוצאה מהליכים שכאלו, וכן לא ניתן להעריך את החשיפה הפוטנציאלית לתלונות כנ"ל. לפיכך, לא נכללה הפרשה בגין החשיפה האמורה.

סיכון מוניטין

סיכון מוניטין הינו הסיכון לפגיעה באמון של בעלי עניין שונים: לקוחות, בעלי מניות וכו' בבנק לאומי, זאת כתוצאה מהתנהגות, פעולה, או הימנעות מפעולה של הקבוצה, נושאי משרה בקבוצה, העובדים או מעורבים אחרים. סיכון מוניטין מתייחס לתפיסותיהם של בעלי המניות, בעלי העניין, הציבור, מעצבי דעת הקהל והתקשורת, בין אם מתבססות על עובדות ובין אם אחרת. סיכון המוניטין הינו דינאמי ומשתנה בין נושאים שונים ואוכלוסיות שונות.

מדיניות ניהול סיכונים מוניטין אושרה על ידי הנהלת הבנק והדירקטוריון מתוך ראייה כי האמון חיוני לפעילות העסקית. המדיניות מגדירה את המבנה הארגוני ותחומי האחריות בניהול סיכון המוניטין.

סיכון אסטרטגי

סיכון אסטרטגי הוא סיכון עסקי אשר הפגיעה שלו מהותית ונוגעת במודל העסקי של הבנק או של אחד מקווי העסקים שלו. למעשה זהו סיכון שהשפעה שלו על הרווח יכולה להיות לא משמעותית בטווח המידי, אך בטווח הבינוני או הארוך עלולה להיות משמעותית. סיכונים אסטרטגיים כוללים איומים אשר יכולים לנכוע מהחלטות עסקיות שגויות, מיישום בלתי נאות של החלטות או מהעדר תגובה לשינויים ענפיים, כלכליים, רגולטוריים, צרכניים או טכנולוגיים.

הסיכון האסטרטגי העיקרי נובע מכך שענף השירותים הפיננסיים עובר שינויים משמעותיים בתחום הדיגיטיזציה. פתיחת ענף הבנקאות לתחרות וכניסת שחקנים חדשים כדוגמת חברות הטכנולוגיה המבוססות (גוגל, אמזון, פייסבוק, אפל), חברות הפינטק, חברות הביטוח וחברות האשראי החוץ בנקאי, מחייבות התאמת המודל העסקי. בנוסף, החוק להגברת התחרותיות בשירותים בנקאיים ופיננסיים נפוצים ("חוק שטרומ") כולל בתוכו רכיבים העלולים להשפיע בצורה אסטרטגית על מפת התחרות בישראל. בבנק לאומי, התוצאה הישירה הינה המכירה של לאומי קארד. נושא אסטרטגי נוסף הינו הבנקאות הפתוחה.

ב-12 באפריל 2019 החלה לפעול מערכת נתוני האשראי. המערכת, שהוקמה על ידי בנק ישראל בליווי משרד האוצר ומשרד המשפטים, נועדה להביא להגברת התחרות בתחום האשראי הקמעונאי, הן בתוך המערכת הבנקאית והן מצד שחקנים חוץ בנקאיים. בפרט, המערכת נועדה לאפשר ללקוח לקבל אשראי בתנאים המיטביים האפשריים עבורו. המערכת עשויה להשפיע על התחרות בשוק האשראי הקמעונאי.

הסיכון האסטרטגי מנוהל במספר יחידות מפתח, כגון: חטיבה הדאטה והדיגיטל, אגף אסטרטגיה וחדשנות, אגף תשלומים, ובמעורבות החטיבה לניהול סיכונים והחטיבה הפיננסית. גורמים אלו מרכזים פעילויות זיהוי, מיפוי, הערכה ומעקב מול כל יחידות הבנק והדירקטוריון.

לאור המגמות והשינויים המשמעותיים בסביבת הפעילות, אימץ לאומי שני כיווני פעולה מרכזיים שהשילוב ביניהם נמצא בליבת האסטרטגיה של הקבוצה. מצד אחד התאמה של מודל הבנקאות המסורתית, תוך שימת דגש על המשך מתן שירות מקצועי ואיכותי ללקוחות השונים בחלוקה לסגמנטים, בהתאם לצרכיהם, העדפותיהם וקצב אימוץ החדשנות הדיגיטלית שלהם, ומצד שני בנייה של "הבנקאות החדשה", המבוססת על הדיגיטל והחדשנות הטכנולוגית. שני כיווני פעולה אלו תלויים ומשולבים עם ההכרח להתיעל ולמקסם את ניצול ההון תוך כדי עמידה ביעדי הלימות ההון.

למידע נוסף ראה [סיכון אסטרטגי בפרק סיכונים נוספים בדוח על הסיכונים](#).

סיכון מודל

סיכון מודל הינו החשיפה להפסד או פגיעה במוניטין הבנק עקב קבלת החלטות שגויה, מבוססת מודל, כתוצאה משימוש במודל שגוי, טעויות ביישום המודל ו/או שימוש שגוי במודל.

מדיניות ניהול סיכונים מודל אושרה על ידי הנהלת הבנק והדירקטוריון מתוך ראייה כי טיב ואיכות המודלים חיוניים לפעילות השוטפת. המדיניות מתייחסת לעקרונות בניהול סיכונים המודל, הגדרת ממשל תאגידי, בעלי תפקידים ומדרגי סמכויות.

סיכון סביבתי

סיכון סביבתי לבנק מורכב משני תחומים:

- סיכון סביבתי כתוצאה מעלויות הכרוכות ביישום הוראות רגולציה הנוגעות לאיכות הסביבה ואכיפתן. הבנק יכול להיחשף לסיכון הסביבתי הנ"ל באופן עקיף, בהיבטים השונים של פעילותו ובכלל זה במסגרת ניהול סיכון האשראי וזאת באם תחול הרעה במצבו הפיננסי של לווה, עקב צורך בביצוע השקעות שמקורן בהוראות הנוגעות לאיכות הסביבה או כתוצאה מירידת ערך של ביטחונות שמומשו, אך גם באופן ישיר במקרה בו הבנק ייצא אחראי באחריות ישירה למפגע סביבתי, לרבות האפשרות שהבנק יידרש לשאת בעלויות של הסרת מפגע סביבתי או שיימצא אחראי בגין מפגע סביבתי כלפי צד שלישי. כמו כן, יתכן סיכון מוניטין לבנק במקרה בו ייוחס לבנק קשר לגורם מפגע סביבתי, בין באופן ישיר כיוצר המפגע ובין באופן עקיף כמממן של המפגע.

- סיכון סביבתי שמקורו בשינויי אקלים ומפגעי טבע הקשורים אליהם, כגון: אירועי מזג אוויר קיצוניים, עליית מפלס פני הים וכו' וכתוצאה מתהליך מעבר לאנרגיה שאינה מזהמת. הבנק עלול להיפגע משינויים אלו באופן ישיר במתקניו, או באופן עקיף במסגרת סיכונים אשראי של לווה. הבנק עוקב אחר ההתפתחויות אלה. בהיבט רגולטורי בשלב זה לא נקבעו דרישות פרטניות שחלות על הבנקים בישראל. בהיבט סיכון האשראי החטיבה העסקית, במסגרת בחינת מכלול הסיכונים השוטפים, מנטרת גם את הסיכונים הסביבתיים בתיקי האשראי של הלווים הגדולים. כחלק מתהליך ניהול והערכת התנהלותו הסביבתית קיבל הבנק הסמכה לתקן ISO 14001 אשר מתוקף מחדש מידי שנה בבדיקה מקיפה באמצעות מכון התקנים הישראלי. תיאור נרחב בנושא מוצג בדוח אחריות חברתית של בנק לאומי המפורסם בכל שנה על פי התקן המתקדם של GRI.

סיכון הבנקאות ההוגנת (Conduct)

סיכון הבנקאות ההוגנת הינו הסיכון שהתנהלות הבנק מול לקוחותיו תוביל, במעשה או במחדל, לתוצאה בלתי רצויה עבורם. זאת, ללא יכולת הלקוח לקחת מראש תוצאה זו בחשבון. בעקבות זאת עלולים להיגרם לבנק הפסדים הנובעים מתביעות משפטיות, מהטלת קנסות או מנזקי מוניטין.

הבנק מקפיד על התנהלות שקופה והוגנת במטרה להעניק ללקוחותיו שירותים ומוצרים בעלי ערך. עיקרון זה מקבל ביטוי בחזון הבנק - להוביל בנקאות יוזמת וחדשנית עבור הלקוח. כמו כן, תהליכי הייזום והמכירה כפופים לנהלים ולבקורות אשר מבטיחים התנהלות ראויה. תהליכים אלו נבחנים באופן שוטף, במטרה לשדרגם.

סיכון מאקרו-כלכלי

סיכון מאקרו-כלכלי הינו סיכון להכנסות ולהון הקבוצה הנובע מתנאים מאקרו כלכליים לרבות צמיחה כלכלית, סביבת ריבית נמוכה, יחסי הכח הפוליטיים בעולם והשפעתם על הסחר הבינלאומי.

גורמים כלכליים מקומיים ובינלאומיים שונים הצביעו בשנה החולפת על האטה כלכלית עולמית. המתחים הגיאוגרפיים-פוליטיים וסכסוכי הסחר גרמו לעלייה בחוסר הוודאות לגבי עתידה של מערכת הסחר העולמית, גלובליזציה ושיתופי פעולה בינלאומיים. ישראל, כמשק קטן ופתוח, חשופה לשינויים החלים בכלכלת העולם, ועשויה להיות מושפעת מההתפתחויות בעולם.

התפרצות וירוס הקורונה בחודש ינואר 2020 מהווה סיכון מאקרו כלכלי גלובלי. עד כה, נגרם נזק ישיר בעיקר לכלכלת סין, בדמות האטה של ממש בצמיחתה ברבעון הראשון של שנת 2020. זאת, בשל השבתת עסקים רבים בתחומי התעשייה והשירותים וירידה ניכרת בהיקף התעבורה (יבשתית, ימית ואווירית) בתוך סין ובינה לבין מדינות אחרות. פוטנציאל הנזק של מגפת הקורונה לצמיחת המשק הסיני והעולמי תלוי במידת המהירות שבה תמוגר התפשטות המחלה.

הבנק בוחן את יכולתו לעמוד בהתפתחויות שליליות בסביבה המאקרו כלכלית באמצעות תרחישי קיצון מערכתיים. כמו כן, מתבצע ניטור ומעקב שוטף אחר ההתפתחויות בשוק על מנת להיערך מבעוד מועד ולהתאים את הפעילות, ככל שיידרש.

פרופיל הסיכון - הגדרת חומרת גורמי הסיכון

המתודולוגיה לסיווג רמת החומרה של החשיפות לסיכונים השונים, כפי שמתוארים בטבלת חומרת גורמי הסיכון שלהלן, מבוססת על כימות השפעת התממשות תרחישים שונים על הון הקבוצה, קרי על יציבותה.

רמות החומרה מציגות את הסיכון בחלוקה לחמש רמות, כאשר פגיעה שתוביל לירידת יחס הלימות הון עצמי רובד 1 מתחת למגבלת תיאבון הסיכון (יחס הון עצמי רובד 1 של 6.5%) מוגדרת כסיכון ברמת חומרה גבוהה. הסיווג לרמות הסיכון האחרות מתבצע כפונקציה של היקף הפגיעה ביחס הלימות הון עצמי רובד 1 של הקבוצה והערכה סובייקטיבית רלוונטית. הגורמים המשפיעים על הערכה זו מורכבים משיקולים שונים, כגון: תהליכי ניהול הסיכון, השפעת קשרי הגומלין מול סיכונים אחרים ושינויים בסביבת הסיכון החיצונית היכולים להעלות או להוריד את הערכת החומרה של הסיכונים מעבר למשתקף בהערכת הפגיעה הכמותית להון. ההערכה הסובייקטיבית כוללת גם "הערכות מומחה" מקרב הגורמים הרלוונטיים בבנק. במקרים בהם תרחיש כמותי כלשהו אינו נותן, להערכתנו, ביטוי מספיק גבוה לחומרת גורם הסיכון, יינתן משקל גבוה יותר להערכה איכותית.

לאור האמור לעיל, נדגיש כי ישנה שונות באופן בחינת ההשפעה של גורמי הסיכון השונים בין הבנקים ולכן יש לנקוט משנה זהירות בכיצוע השוואות שונות.

חלק מהמידע המובא בפרק זה הינו "מידע צופה פני עתיד". למשמעות מושג זה ראה סעיף [מידע צופה פני עתיד](#).

טבלת חומרת גורמי הסיכון

סיכון	הגדרה	רמת חומרה*
1	סיכון אשראי כולל	סיכון להפסד כתוצאה מהאפשרות שצד נגדי לא יעמוד בהתחייבויותיו כלפי התאגיד הבנקאי. ההתייחסות היא לסיכון אשראי מאזני וחוץ מאזני.
1.1	סיכון איכות לווים וביטחונות	סיכון בגין כניסה לכשל של לווה/צד נגדי הגורמת לאי עמידתו בהתחייבויות כספיות חוזיות, כניסה לכשל של לווה או של צד נגדי בנגזרים והסיכון השיורי בגין אי יכולת לממש בטחונות.
1.2	סיכון ריכוזיות לווה גדול וקבוצת לווים	סיכון אשראי הנובע מגודלם היחסי של לווים בתיק האשראי של הבנק. נמוכה
1.3	סיכון ריכוזיות ענפית ומגזרית	סיכון אשראי הנובע מריכוז של אשראי ללווים בענפי משק ובמגזרים מסוימים. בינונית
2	סיכון שוק כולל	סיכון החשיפה של נכסי הקבוצה לשינויים בשערי חליפין, בריבית, באינפלציה ובמחירי נכסים, הקורלציה ביניהם ורמות התנדטיות שלהם. נמוכה-בינונית
2.1	סיכון בסיס	הסיכון עקב תנודות בשער חליפין, כולל אינפלציה (תיק למסחר ובנקאי). נמוכה
2.2	סיכון ריבית	הסיכון עקב תנודות בשערי ריבית (תיק למסחר ותיק בנקאי). נמוכה-בינונית
2.3	סיכון מרווח ומחירי מניות	הסיכון עקב תנודות במחירי מניות ואג"ח בתיק המסחרי ובתיק הבנקאי עבור נכסים המשוערכים לפי מחיר שוק. נמוכה-בינונית
3	סיכון נזילות	הסיכון בחוסר היכולת לעמוד באי הוודאות ביחס לאפשרות לגייס מקורות ו/או לממש נכסים, באופן בלתי צפוי ותוך פרק זמן קצר, מבלי שיגרם הפסד מהותי. נמוכה
4	סיכון פנסיה	מכלול הסיכונים הקשורים להתחייבויות שונות לעובדים. נמוכה-בינונית
5	סיכון תפעולי	סיכון להפסד כתוצאה מאי נאותות או מכשל של תהליכים פנימיים, אנשים ומערכות או כתוצאה מאירועים חיצוניים. בינונית
5.1	סיכון אבטחת מידע וסייבר	סיכון הנובע מתקיפת מערכות המחשוב ו/או תשתיות משוכצות מחשב, אשר תוצאותיה עשויות לבוא לידי ביטוי בגניבת מידע, בגניבת נכסים פיננסיים (כסף ושווה כסף) ו/או פגיעה ברציפות התפקודית (על ידי שיבוש מידע ו/או פגיעה בזמינות). בינונית
5.2	סיכון טכנולוגיה וחדשנות	סיכון להפסד כתוצאה מתקלות וכשלים מיכוניים, כתוצאה מתהליכים לקידום ויישום חדשנות טכנולוגית/מוצרים ושירותים חדשניים ו/או פרויקטים. בינונית
6	סיכון משפטי ורגולציה	מכלול הסיכונים של הסיכון המשפטי וסיכון הרגולציה המפורטים בדוח. בינונית
7	סיכון ציות	סיכון הנובע מאי ציות להוראות חקיקה ותקנות מחייבות. בינונית
8	סיכון מוניטין	הסיכון שפרסום שלילי יגרום לירידה בבסיס הלקוחות, ירידה בהכנסות, בנזילות או עלויות משפטיות גבוהות. נמוכה-בינונית
9	סיכון אסטרטגי	סיכון עסקי הכולל את ההשלכות הנוכחיות והעתידיות על הון, רווחים ומוניטין או מעמד הנובעים מהחלטות עסקיות שגויות, מיישום בלתי נאות של החלטות או מההעדר תגובה לשינויים ענפיים, כלכליים, רגולטוריים וטכנולוגיים. בינונית
10	סיכון מערכת עולמי	סיכונים הנגרמים עקב אירועים חיצוניים גלובליים שעלולים לגרום התממשות של מספר סיכונים במקביל. בינונית
11	סיכון מערכת מקומי	סיכונים הנגרמים עקב אירועים מקומיים שעלולים לגרום התממשות של מספר סיכונים במקביל. בינונית

* בהתייחס לפגיעה אפשרית בהלימות ההון והערכה סובייקטיבית של השפעת סיכונים קשים לכימות. רמת הסיכון אינה מבטאת את ההסתברות להתממשותו, אלא את הפגיעה בבנק בקרות התרחיש.

מדיניות חשבונאית ואומדנים בנושאים קריטיים

כללי

הכנת הדוחות הכספיים המאוחדים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים ובהתאם להוראות המפקח על הבנקים דורשת מהנהלה שימוש באומדנים והערכות המשפיעים על הסכומים המדווחים של נכסים, התחייבויות וכן על סכומי הכנסות והוצאות. האומדנים וההערכות מתבססים בדרך כלל על תחזיות כלכליות, הערכות לגבי השווקים השונים וניסיון העבר תוך הפעלת שיקול דעת אשר הנהלה מאמינה כי הינם סבירים בעת החתימה על הדוחות הכספיים. התוצאות בפועל של סעיפים אלה עלולות להיות שונות מהאומדנים ו/או ההערכות.

[כביאור 1](#) מובאים בפירוט עיקרי המדיניות החשבונאית אותה יישמה קבוצת לאומי.

להלן תיאור תמציתי של נושאים חשבונאיים קריטיים עיקריים המגלמים הערכות ואומדנים של הנהלה אשר נדונו בין הדיקטוריון, הנהלה ורואי החשבון המבקרים המשותפים:

הפרשה להפסדי אשראי וסיווג חובות בעייתיים

הוראות מדידה וגילוי של חובות פגומים, סיכון אשראי והפרשה להפסדי אשראי

הפרשה קבוצתית

ההפרשה הקבוצתית משקפת אומדן להפסדי אשראי המבוסס על הפסדי העבר בגין חובות בעלי מאפיינים דומים, תוך ביצוע התאמות להערכות סיכון עדכניות. הפרשה זאת מיושמת בגין קבוצות גדולות של חובות קטנים יחסית והומוגניים ובגין חובות שנבדקו פרטנית ונמצא שאינם פגומים.

שיטת קביעת ההפרשה להפסדי אשראי המוערכת על בסיס קבוצתי הינה בהתאם לנדרש בהוראות הדיווח לציבור, ועיקריה:

- האשראי לציבור מפוצל לפי ענפי משק. בגין כל ענף משק נקבעים שני שיעורי הפרשה קבוצתית: האחד בגין חובות לא בעייתיים, והשני, גבוה יותר, בגין חובות בעייתיים (חובות בסיווג "השגחה מיוחדת" או "נחות").
- שיעורים אלה נקבעים על בסיס הפסדי העבר (ממוצע שיעורי המחיקות נטו בשנה השוטפת ובשנים הקלנדריות המלאות שקדמו לה, החל מ-2011).
- על שיעור הפסדי העבר מתווסף "גורם התאמה איכותי" שמהווה מקדם נוסף של ההפרשה בגין גורמים סביבתיים רלוונטיים לסיכויי הגביה של האשראי ("התאמות איכותיות"), כגון: מאפיינים ענפיים, מאפיינים כלכליים משקיים ומאפיינים של תמהיל תיק האשראי ואיכותו. לצורך קביעת "גורם ההתאמה האיכותי" הבנק מיישם תחשיב פנימי המשקלל מגוון רחב של אינדיקטורים.

ההפרשה מחושבת ומבוצעת בגין כלל החובות, הן אשראי מאזני והן מכשירי אשראי חוץ מאזני, כאשר האשראי החוץ מאזני מוכפל במקדם המרה בהתאם לסוג המכשיר ובהתאם להוראות הפיקוח על הבנקים.

בהתאם להנחיות בנק ישראל, שיעור ההתאמות בגין הגורמים הסביבתיים לא יפחת מ-0.75% מיתרת האשראי שאינו בעייתי לאנשים פרטיים באותו מועד, ושיעור ההפרשה הקבוצתית בגין הלוואות לדירור לא יפחת מ-0.35% מיתרת הלוואות.

הבנק בוחן את נאותות ההפרשה הקבוצתית מידי רבעון בהתבסס, בין היתר, על הערכת הסיכונים הגלומים בתיק האשראי ועל בחינת מגמות והתפתחויות בסגמנטים העיקריים, ומתוך ראייה צופת פני עתיד, ככל שניתן להעריך. זאת, תוך יישום העקרונות של הוראת ניהול בנקאי תקין 314 "הערכה נאותה של סיכונים אשראי ומדידה נאותה של חובות".

סיווג חובות בעייתיים והפרשה פרטנית

הבנק בוחן באופן שוטף ובהתאם לנהלים את תיק האשראי במטרה לאתר, מוקדם ככל הניתן, לווים בהם עלתה רמת הסיכון והחשיפה, והזקוקים לתשומת לב ניהולית מיוחדת וליווי צמוד. זאת, על רקע מאפייני סיכון או כתוצאה מתנאים כלכליים/משקיים העלולים להשפיע על מצב הלווים, במטרה לשפר את מצבם. לגבי הלקוחות העסקיים הערכת עומק הבעיה נעשית תוך הפעלת שיקול דעת על ידי הגורמים העסקיים המטפלים בלווה, על ידי יחידות ניהול סיכונים אשראי (נס"א) בחטיבה לניהול סיכונים ובאמצעות הערכה אובייקטיבית ככל האפשר של הקשיים שאותרו, במטרה לקבוע את דירוג הסיכון שלהם.

בחטיבה הבנקאית לקוחות עם אובליגו מעל מיליון ש"ח מזהים ונבדקים פרטנית על ידי הגורמים המוסמכים בחטיבה לעניין סיווגם כחובות בעייתיים. יתר לקוחות החטיבה, שהינם בעלי אובליגו מתחת למיליון ש"ח והומוגניים, מזהים ומטופלים באופן ממוכן בהתאם לקריטריונים שנקבעו.

כחלק מהאמצעים שמפעיל הבנק לניהול סיכוני האשראי, מבוצעים בכל קווי העסקים (בכל אחד, בהתאמה למאפייניו) מהלכים לאיתור חובות בעייתיים מבעוד מועד. בחטיבה העסקית מבוצעת בחינה שבין היתר מבוססת קריטריונים המהווים התראה מוקדמת לאפשרות הפיכתו של חוב לבעייתי. בהתאם לכך במידה ונדרש, מעודכן דירוג הסיכון והחוב מוגדר רגיש. בחטיבה הבנקאית איתור הלקוחות הרגישים מבוצע בעיקרו באופן ממוכן וזאת בהתבסס על קריטריונים שהוגדרו עבור סוג זה של לקוחות.

לקוחות שאותרו כרגישים, נבחן הצורך בסיווגם, מדי רבעון לפני פרסום הדוח הכספי.

מתודולוגית הטיפול בחובות בעייתיים מחייבת בין היתר, בחינה שיטתית של נאותות ההפרשה להפסדי אשראי בגין החובות המסווגים כ"פגומים". ההפרשה מוערכת בהתאם לפער בין יתרת החוב הרשומה לערך הנוכחי של תרומי המזומנים העתידיים הצפויים לשירות החוב מהפעילות של הלקוח וממימוש ביטחונות ונכסים אחרים, מהווים בשיעור הריבית האפקטיבית של החוב. לגבי חובות שההחזר שלהם נסמך על ביטחונות (חובות מותנים בביטחון) ואין מקורות החזר זמינים ואמינים אחרים, ההפרשה נקבעת בהתבסס על השווי ההוגן של הביטחון בניכוי עלויות מימוש ולאחר הפעלת מקדמי ביטחון בכל הקשור לשווי הבטוחה שיהיה ניתן לממשו ולהיפרע ממנו.

בדומה לבחינת נאותות הסיווגים מבוצעת מידי רבעון גם בחינת נאותות ההפרשה בהתאם לדרישות בנק ישראל.

בהתאם לעדכונים בהוראות ניהול בנקאי תקין, האחריות הכוללת לנאותות הסיווגים וההפרשות מוטלת על החטיבה לניהול סיכונים. בנוסף לדיונים המתקיימים בהנהלות החטיבות העסקיות ונציגי החטיבה לניהול סיכונים, מתקיים מידי רבעון דיון גם בוועדת הפרשות של הבנק בראשות המנכ"ל הראשי, לגבי הסך המצרפי של ההפרשות הנדרשות לאותו רבעון, וכן בהתייחס לסווג והפרשות ספציפיים (מעבר לסף סכום שנקבע).

מכשירים נגזרים

בהתאם להוראות הדיווח הכספי של המפקח על הבנקים, הבנק מיישם את נושאים 815 ו-820 בקודיפיקציה על תיקוניהם, בכל הקשור לטיפול ולהגנה של מכשירים נגזרים.

שווי הוגן מוגדר כסכום/מחיר אשר היה מתקבל ממכירת נכס או היה משולם לצורך העברת התחייבות בעסקה בין מוכר מרצון לקונה מרצון במועד המדידה. בין היתר, התקן מחייב לצורך הערכת שווי הוגן, לעשות שימוש מרבי בנתונים נצפים ולמזער שימוש בנתונים לא נצפים. נתונים נצפים מייצגים מידע הזמין בשוק המתקבל ממקורות בלתי תלויים ואילו נתונים לא נצפים משקפים את ההנחות של התאגיד הבנקאי.

התקן דורש מהתאגיד הבנקאי לשקף את סיכון האשראי (credit risk) ואת הסיכון לאי ביצוע (nonperformance risk) במדידת השווי ההוגן של חוב, לרבות מכשירים נגזרים, אשר הונפקו על ידו ונמדדים לפי שווי הוגן. סיכון אי ביצוע כולל את סיכון האשראי של התאגיד הבנקאי, אך לא מוגבל לסיכון זה בלבד.

נקבעו הנחיות ספציפיות בנוגע למתודולוגיה ולנתונים שימשו בחישוב השווי ההוגן של מכשירים נגזרים. הבנק מבצע את חישוב ההפרשה בגין סיכון אשראי ברמת לקוח, תוך שימוש במדד לאיכות האשראי בהתבסס על מודלים פנימיים או על נתוני שוק.

בדוח השנתי לשנת 2019 חישוב ההפרשה לסיכון אשראי בוצע תוך שימוש במודל הכולל תרחישים שונים של חשיפה פוטנציאלית.

במקרים לא רבים בהם אין בבנק מודל מתמטי לשיעור מכשירים נגזרים, השווי ההוגן נקבע על פי ציטוטי מחירים המתקבלים מגורמים הסוחרים במכשירים אלה. על אף שהציטוט מתקבל מברוקרים אמינים שהבנק בחר לעבוד עמם, אין ודאות שהמחיר שצוטט משקף את המחיר שיתקבל בפועל לעסקה בכל סכום שהוא, ובפרט לעסקה בסכום גדול.

למידע נוסף בנוגע לקביעת שווי הוגן ראה [ביאור I.1](#).

ניירות ערך

ניירות ערך, למעט אגרות חוב מוחזקות לפדיון, מוצגים במאזן לפי שווי הוגן. מניות שלא מתקיים לגביהן שווי הוגן זמין מוצגות לפי עלות.

השווי ההוגן של ניירות ערך ישראליים מתבסס בעיקרו על מחירים מצוטטים מהבורסה לניירות ערך בתל-אביב ובניירות ערך זרים על מחירים המתקבלים ממקורות חיצוניים. לעניין ניירות ערך זרים רובו של התיק מחושב באופן יומי על ידי מוסד בינלאומי מוכר שעיסוקו בחישוב שווי הוגן של נכסים פיננסיים לצורך גילוי השווי בדוחות כספיים. מוסד זה הוא בלתי תלוי בגופים המנפיקים ובלתי תלוי בגופים המשווקים. החישוב מתבסס בעיקרו על מחירי עסקות בשווקים פעילים ועל שיערוך עסקות דומות. החישוב משקף את המחיר שקונה מרצון בשוק ישלם עבור ניירות ערך על בסיס מידע שוטף הנצפה בשוק. מכיוון שרק חלק מניירות הערך נסחרים בעולם בתדירות יומית, המשערך מבסס את נתוניו לצורך קביעת מחיר, באמצעות אלגוריתם תמחר על עסקאות שבוצעו בפועל, אינדיקציות למחירים מבנקים גלובליים ומקומיים, ברוקרים ובורסות. במידה ונתוני שוק מועטים או לא קיימים, המשערך משתמש במודלים מתוחכמים להערכת שווי, תוך התחשבות בזהות המנפיק והענף הרלוונטי.

בניירות ערך שהם אגרות חוב שאינן סחירות של חברות בישראל השווי ההוגן מתבסס על נתונים המתקבלים מחברת "מרווח הוגן". הבנק תיקף את המודל ויודא ברמה סבירה של בטחון את נכונות השווי ההוגן. לעיתים, מטעמי שמרנות, כאשר קיימים אינדיקטורים, הבנק מבצע התאמות למודל ו/או מחיר שוק במטרה לקבוע שווי הוגן נכון יותר.

למידע נוסף בנוגע לקביעת שווי הוגן ראה [ביאור 1.1](#).

הבנק בוחן בכל תקופת דיווח את הצורך ברישום הפסדים בגין ירידת ערך של אגרות חוב, בתיק הזמין למכירה ובתיק לפדיון, שאינה בעלת אופי זמני בהתאם לקריטריונים שנקבעו.

למידע נוסף בנוגע לבחינת ירידת ערך ראה [ביאור 1.5](#).

למידע נוסף ראה פרק המבנה וההתפתחות של הנכסים, ההתחייבויות, ההון והלימות ההון סעיף [ניירות ערך](#).

התחייבויות לזכויות עובדים

זכויות הפרישה והפנסיה בבנק נקבעות על פי סיווג תקופות ההעסקה השונות בבנק כאשר לעובדים שהחלו עבודתם בבנק מיום 1 בינואר 1999 קיימות הפקדות שוטפות לפיצויים ותגמולים ולגביהם לבנק אין חבות פנסיונית למעט השלמה לפיצויי פיטורין. לעובדים שהחלו את עבודתם בבנק לפני 1 בינואר 1999 הפורשים מעבודתם בבנק בגיל פרישה הזכות לבחור בקבלת פיצויי פרישה וכספי התגמולים או לקבל פנסיה מהבנק, הכל בהתאם ובכפוף להוראות ההסכמים השונים החלים על העובדים. הבנק מפקיד עבור עובדים אלה כספים לתגמולים ופיצויים בקופת גמל לתגמולים ופיצויים של עובדי הבנק אשר מנהלת על ידי חברה מנהלת המוחזקת על ידי עמיתי הקופה (להלן - "יעודה").

בשנים האחרונות ביצע הבנק שורה של צעדים על מנת למתן את ההשפעה של התחייבויות אלה על הדוחות הכספיים. בהמשך לצעדים אלה החל הבנק בבחינה של חלופות ביחס למצב הקיים כיום לפיו מלוא הכספים מופקדים ביעודה כאמור. בהמשך להתקשרות שנעשתה בעבר, התקשר הבנק עם גוף מוסדי נוסף להעברת כספי תגמולים וכספי פיצויים של עובדים שנצברו או ייצברו בקופת התגמולים והפיצויים של עובדי הבנק, שבחרו או יבחרו בעת פרישה במסלול של הסדר ביטחון סוציאלי, לקופה משלמת. כמו כן התקשר הבנק בהסכם לרכישת פוליסת ביטוח לפורשים ממקורותיו העצמיים. ככוונת הבנק להתקשר בהסכמים דומים עם גופים מוסדיים נוספים.

ביום 29 ביולי 2019 חתם הבנק עם ארגון העובדים על הסכם קיבוצי מיוחד לשנים 2019-2022 ועל הסכם קיבוצי מיוחד בעניין העסקת עובדים במקצועות טכנולוגיים.

למידע נוסף בנושא ראה [ביאור 23](#) ודיווח מיידי מיום 25 ביוני 2019.

הסכומים של ההתחייבויות לפנסיה מחושבים על פי מודלים אקטואריים. שיעור ההיוון המשמש לחישוב ההתחייבות האקטוארית לזכויות עובדים, של הבנק לפנסיה נעשה על בסיס תשואות השוק בהתאם לחלופה שהבנק בחר מתוך החלופות שנקבעו על ידי בנק ישראל, לפיהם העקום מורכב מתשואת אגרות חוב ממשלתיות בישראל בתוספת עקום מרווח של אגרות חוב קונצרניות בדירוג בינלאומי AA התואם למח"מ ההתחייבויות לזכויות עובדים.

כמו כן החישובים האקטואריים לוקחים בחשבון את תחזית עליית השכר הריאלית על סמך נסיון העבר שמשנתה בהתאם לגיל העובד.

להלן ניתוח רגישות כמותי להשפעת הנחות עיקריות בחישוב ההתחייבות האקטוארית

קיטון של 1.0% בשיעור ההיוון של ההתחייבויות הנ"ל יגרום לגידול בסך של כ-3.4 מיליארד ש"ח בסך ההתחייבויות. קיטון של 1.0% בעליית השכר יגרום לקיטון בסך של כ-635 מיליון ש"ח בסך ההתחייבויות. עלייה של 5.0% בתוחלת החיים יגרום לגידול בסך של כ-360 מיליון ש"ח בסך ההתחייבויות. כל הסכומים הינם לפני השפעת מס.

המודלים האקטואריים כוללים הנחות לגבי: תוחלת חיים, שיעורי נכות, שיעורי עזיבה, שיעורי עזיבה עם תנאים מועדפים, שיעור ניצול זכויות הפנסיה ושיעור משיכת כספי פיצויים ותגמולים וכד'. על אף שהפרמטרים נקבעו בזירות ובמקצועיות ראוי, שינוי בכל אחד מהפרמטרים האקטואריים או בכמה מהם ו/או בשיעור ההיוון ו/או בשיעור עליית השכר יביא לשינוי בגובה ההתחייבויות של הבנק.

הערכת האקטואר של זכויות העובדים נמצאת באתר מגנ"א של רשות ניירות ערך וכתובתו: www.magna.isa.gov.il

ליום 31 בדצמבר 2019 יתרת רווח כולל אחר מצטבר בגין הטבות לעובדים הסתכמה ביתרה שלילית בסך של 3,948 מיליון ש"ח לאחר השפעת מס. קיטון ביתרת רווח כולל אחר מצטבר בסך של 2,185 מיליון ש"ח לאחר השפעת מס, וזאת בהשוואה ליום 31 בדצמבר 2018.

יתרת ההתחייבות להטבות לעובדים ליום 31 בדצמבר 2019 לפי שיעור היוון על בסיס אגרות חוב קונצרניות בישראל ("שוק עמוק לגישת הרשות לניירות ערך") גבוהה בכ-17 מיליון ש"ח מיתרת ההתחייבות בפועל.

התחייבויות בגין תביעות משפטיות

בין יתר התחייבויות הבנק קיימות הפרשות בגין תביעות משפטיות שונות נגד הבנק, ביניהן גם בקשות לתביעות ייצוגיות. הפרשות נקבעו על פי הערכת ההנהלה ומבוססות על חוות דעת משפטיות.

אחת לרבעון נערך דיון בוועדת הפרשות של הבנק בראשות המנכ"ל וכן בוועדת הביקורת של הדירקטוריון, לגבי הפרשות בגין תביעות מעל סכום מסוים שהוגשו נגד הבנק.

לצורך הערכת הסיכונים בהליכים משפטיים המוגשים כנגד הבנק מתבססת הנהלת הבנק על חוות דעתם של היועצים המשפטיים החיצוניים המייצגים את הבנק בתביעות אלו.

חוות דעת אלו ניתנו על ידי היועצים המשפטיים החיצוניים על פי מיטב שיקול דעתם, על יסוד העובדות המוצגות להם על ידי הבנק ועל יסוד המצב המשפטי (הדין והפסיקה) כפי שהם ידועים במועד ההערכה, והתנאים, לא פעם, לפרשנות ולטיעונים אפשריים סותרים.

הערכת הסיכונים הגלומים בבקשות לאישור תובענות ייצוגיות הינה מורכבת שכן מדובר בתחום אשר ההלכות המשפטיות בו, גם בנושאים עקרוניים ומרכזיים, מצויות עדיין בהתהוותן וטרם גובשו במלואן. כמו כן, ישנן תביעות בהן, בשל השלב בו מצוי ההליך, אין ביכולתם של היועצים המשפטיים להעריך ולו גם במגבלות האמורות את הסיכון הכרוך בהן.

לאור האמור לעיל, יתכן שתוצאות התביעות בפועל תהיינה שונות מההפרשות שנעשו.

מיסים על ההכנסה

מיסים שוטפים ונדחים נזקפים לדוח רווח והפסד או נזקפים ישירות להון במידה ונובעים מפריטים אשר נרשמים ישירות בהון.

החל מיום 1 בינואר 2017 מיישמת הקבוצה את כללי החשבונאות המקובלים בארה"ב בנושא מיסים על הכנסה, וזאת בהתאם לחוזר שפרסם הפקוח על הבנקים ביום 22 באוקטובר 2015 בנושא "דיווח של תאגידים בנקאיים בישראל לפי כללי החשבונאות המקובלים בארה"ב בנושא מיסים על הכנסה", וביום 13 באוקטובר 2016 בנושא "דיווח של תאגידים בנקאיים לפי כללי החשבונאות המקובלים בארה"ב".

מיסים שוטפים

המס השוטף הינו סכום המס הצפוי להשתלם (או להתקבל) על ההכנסה החייבת במס לשנת המס כשהוא מחושב לפי שיעורי המס החלים לפי החוקים שנחקקו עד לסוף תקופת הדיווח. חוק יחשב כ"חוקק" רק עם פרסומו ב"רשומות".

מיסים נדחים

ההכרה במיסים נדחים לקבל/לשלם הינה בהתייחס להפרשים זמניים בין הערך בספרים של נכסים והתחייבויות לצורך דיווח כספי לבין ערכם לצרכי מיסים. המיסים הנדחים נמדדים לפי שיעורי המס הצפויים לחול על הפרשים הזמניים במועד בו ימומש, בהתבסס על שיעורי המס ועל חוקי המס אשר נחקקו עד לסוף תקופת הדיווח. חוק יחשב כ"חוקק" רק עם פרסומו ב"רשומות".

נכס מס נדחה בגין הפסדים מועברים, הטבות מס והפרשים זמניים הניתנים לניכוי מוכר בספרים כאשר צפוי שבעתיד תהיה הכנסה חייבת, שכנגדה יהיה ניתן לנצל אותם.

הקבוצה רשמה מיסים נדחים בגין רווחים מהשקעות מוחזקות שנצברו החל מיום 1 בינואר 2017, גם אם בכונת הבנק להחזיקן ולא לממשן, וכן בגין דיבידנדים שאינם צפויים לחלוקה על ידי חברות מוחזקות.

בקורות ונהלים לגבי הגילוי בדוח הכספי

הוראות המפקח על הבנקים מחילות על תאגידים בנקאיים את דרישות סעיפים 302 ו-404 של ה-Sox Act. בהתייחס לסעיפים אלו נקבעו על ידי ה-SEC וה-Public Company Accounting Oversight Board הוראות באשר לאחריות ההנהלה לקביעתם וקיומם של בקורות ונהלים לגבי הגילוי ולקיום בקרה פנימית על הדיווח הכספי וחוות דעת רואי החשבון המבקרים לגבי הביקורת של הבקרה הפנימית על דיווח כספי.

הוראות המפקח קובעות:

- תאגידים בנקאיים יישמו את דרישות סעיפים 302 ו-404 וכן את הוראות ה-SEC שפורסמו מכוחם.

בקרה פנימית נאותה מחייבת קיום מערך בקרה על פי מסגרת מוגדרת ומוכרת, ומודל ה-COSO (Committee Of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission) עונה על הדרישות ויכול לשמש לצורך הערכת הבקרה הפנימית.

הבנק מיישם באופן שוטף את ההוראה בקבוצת לאומי.

במהלך שנת 2019 ביצע הבנק תיקוף ועדכון של תהליכי בקרה מהותיים ובדיקות אפקטיביות של כל מערך הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי.

הערכת בקורות ונהלים לגבי הגילוי

הנהלת הבנק, בשיתוף המנכ"ל, ראש החטיבה הפיננסית והחשבונאי הראשי, העריכו לתום התקופה המכוסה בדוח זה את האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי של הבנק. על בסיס הערכה זו, המנכ"ל של הבנק, ראש החטיבה הפיננסית והחשבונאי הראשי, הסיקו כי לתום תקופה זו, הבקורות והנהלים לגבי הגילוי של הבנק הינם אפקטיביים כדי לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על המידע שהבנק נדרש לגלות בדוח הכספי בהתאם להוראות הדיווח לציבור של המפקח על הבנקים ובמועד שנקבע בהוראות אלו.

שינויים בבקרה הפנימית

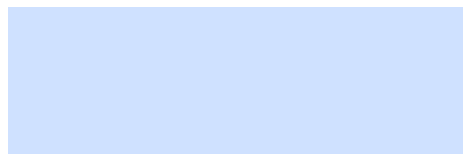
במהלך הרבעון שהסתיים ביום 31 בדצמבר 2019 לא אירע כל שינוי מהותי בבקרה הפנימית על הדיווח הכספי של הבנק, אשר השפיע באופן מהותי או סביר שצפוי להשפיע באופן מהותי על הבקרה הפנימית של הבנק על הדיווח הכספי.

דירקטוריון

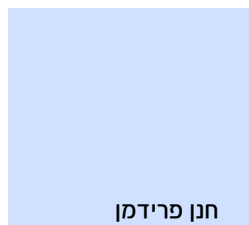
בשנת 2019 התקיימו 50 ישיבות של מליאת הדירקטוריון ו-98 ישיבות של ועדות הדירקטוריון.

בישיבת הדירקטוריון שהתקיימה ביום 26 בפברואר 2020, הוחלט לאשר ולפרסם את תמצית הדוחות הכספיים המאוחדים - המבוקרים של הקבוצה ליום 31 בדצמבר 2019 ולתקופה שנסתיימה באותו תאריך.

דירקטוריון הבנק מביע את הערכתו ותודתו לעובדים ולמנהלים של הבנק ושל חברות הקבוצה, בארץ ובחו"ל, על עבודתם המסורה ותרומתם לקידום עסקי הקבוצה.

ד"ר סאמר חאג' יחיא
יו"ר הדירקטוריון

חנן פרידמן
מנהל כללי

26 בפברואר 2020

הצהרה - (CERTIFICATION)

אני חנן פרידמן מצהיר כי:

1. סקרתי את הדוח השנתי של בנק לאומי לישראל בע"מ (להלן: "הבנק") לשנת 2019 (להלן: "הדוח").
2. בהתבסס על ידיעתי, הדוח איננו כולל כל מצג לא נכון של עובדה מהותית ולא חסר בו מצג של עובדה מהותית הנחוץ כדי שהמצגים שנכללו בו, לאור הנסיבות בהן נכללו אותם מצגים, לא יהיו מטעים בהתייחס לתקופה המכוסה בדוח.
3. בהתבסס על ידיעתי, הדוחות הכספיים ומידע כספי אחר הכלול בדוח משקפים באופן נאות, מכל הבחינות המהותיות, את המצב הכספי, תוצאות הפעולות והשינויים בהון העצמי ותזרימי המזומנים של הבנק לימים ולתקופות המוצגים בדוח.
4. אני ואחרים בבנק המצהירים הצהרה זו אחראים לקביעתם ולקיומם של בקרות ונהלים לגבי הגילוי ולבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי (כהגדרתם בהוראות הדיווח לציבור בדבר "דוח הדירקטוריון"). וכן:
 - א. קבענו בקרות ונהלים כאלה, או גרמנו לקביעתם תחת פיקוחנו של בקרות ונהלים כאלה, המיועדים להבטיח שמידע מהותי המתייחס לבנק, לרבות תאגידים מאוחדים שלו, מובא לידיעתנו על ידי אחרים בבנק ובאותם תאגידים בפרט במהלך תקופת ההכנה של הדוח;
 - ב. קבענו בקרה פנימית על דיווח כספי כזו, או גרמנו לקביעתה תחת פיקוחנו של בקרה פנימית על דיווח כספי כזו, המיועדת לספק מידה סבירה של ביטחון לגבי מהימנות הדיווח הכספי ולכך שהדוחות הכספיים למטרות חיצוניות ערוכים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים ולהוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו;
 - ג. הערכנו את האפקטיביות של הבקרות והנהלים לגבי הגילוי של הבנק והצגנו בדוח את מסקנותינו לגבי האפקטיביות של הבקרות והנהלים לגבי הגילוי, לתום התקופה המכוסה בדוח בהתבסס על הערכתנו; וכן
 - ד. גילינו בדוח כל שינוי בבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי שאירע ברבעון הרביעי שהשפיע באופן מהותי, או סביר שצפוי להשפיע באופן מהותי, על הבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי; וכן
5. אני ואחרים בבנק המצהירים הצהרה זו גילינו לראוי החשבון המבקרים המשותפים, לדירקטוריון, לוועדת הביקורת של דירקטוריון הבנק, בהתבסס על הערכתנו העדכנית ביותר לגבי הבקרה הפנימית על דיווח כספי:
 - א. את כל הליקויים המשמעותיים והחולשות המהותיות בקביעתה או בהפעלתה של הבקרה הפנימית על דיווח כספי, אשר סביר שצפויים לפגוע ביכולתו של הבנק לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על מידע כספי; וכן
 - ב. כל תרמית, בין מהותית ובין שאינה מהותית, בה מעורבת ההנהלה או מעורבים עובדים אחרים שיש להם תפקיד משמעותי בבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי.

אין באמור לעיל כדי לגרוע מאחריותי או מאחריות כל אדם אחר, על פי כל דין.

26 בפברואר 2020

חנן פרידמן
מנהל כללי

הצהרה - (CERTIFICATION)

אני עומר זיו מצהיר כי:

1. סקרתי את הדוח השנתי של בנק לאומי לישראל בע"מ (להלן: "הבנק") לשנת 2019 (להלן: "הדוח").
2. בהתבסס על ידיעתי, הדוח איננו כולל כל מצג לא נכון של עובדה מהותית ולא חסר בו מצג של עובדה מהותית הנחוץ כדי שהמצגים שנכללו בו, לאור הנסיבות בהן נכללו אותם מצגים, לא יהיו מטעים בהתייחס לתקופה המכוסה בדוח.
3. בהתבסס על ידיעתי, הדוחות הכספיים ומידע כספי אחר הכלול בדוח משקפים באופן נאות, מכל הבחינות המהותיות, את המצב הכספי, תוצאות הפעולות והשינויים בהון העצמי ותזרימי המזומנים של הבנק לימים ולתקופות המוצגים בדוח.
4. אני ואחרים בבנק המצהירים הצהרה זו אחראים לקביעתם ולקיומם של בקורות ונהלים לגבי הגילוי ולבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי (כהגדרתם בהוראות הדיווח לציבור בדבר "דוח הדירקטוריון"). וכן:
 - א. קבענו בקורות ונהלים כאלה, או גרמנו לקביעתם תחת פיקוחנו של בקורות ונהלים כאלה, המיועדים להבטיח שמידע מהותי המתייחס לבנק, לרבות תאגידים מאוחדים שלו, מובא לידיעתנו על ידי אחרים בבנק ובאותם תאגידים בפרט במהלך תקופת ההכנה של הדוח;
 - ב. קבענו בקרה פנימית על דיווח כספי כזו, או גרמנו לקביעתה תחת פיקוחנו של בקרה פנימית על דיווח כספי כזו, המיועדת לספק מידה סבירה של ביטחון לגבי מהימנות הדיווח הכספי ולכך שהדוחות הכספיים למטרות חיצוניות ערוכים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים ולהוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו;
 - ג. הערכנו את האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי של הבנק והצגנו בדוח את מסקנותינו לגבי האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי, לתום התקופה המכוסה בדוח בהתבסס על הערכתנו; וכן
 - ד. גילינו בדוח כל שינוי בבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי שאירע ברבעון הרביעי שהשפיע באופן מהותי, או סביר שצפוי להשפיע באופן מהותי, על הבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי; וכן
5. אני ואחרים בבנק המצהירים הצהרה זו גילינו לרואי החשבון המבקרים המשותפים, לדירקטוריון, לוועדת הביקורת של דירקטוריון הבנק, בהתבסס על הערכתנו העדכנית ביותר לגבי הבקרה הפנימית על דיווח כספי:
 - א. את כל הליקויים המשמעותיים והחולשות המהותיות בקביעתה או בהפעלתה של הבקרה הפנימית על דיווח כספי, אשר סביר שצפויים לפגוע ביכולתו של הבנק לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על מידע כספי; וכן
 - ב. כל תרמית, בין מהותית ובין שאינה מהותית, בה מעורבת ההנהלה או מעורבים עובדים אחרים שיש להם תפקיד משמעותי בבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי.

אין באמור לעיל כדי לגרוע מאחריותי או מאחריות כל אדם אחר, על פי כל דין.

26 בפברואר 2020

עומר זיו
סגן מנהל כללי בכיר
ראש החטיבה הפיננסית

הצהרה - (CERTIFICATION)

אני שלמה גולדפרב מצהיר כי:

1. סקרתי את הדוח השנתי של בנק לאומי לישראל בע"מ (להלן: "הבנק") לשנת 2019 (להלן: "הדוח").
2. בהתבסס על ידיעתי, הדוח איננו כולל כל מצג לא נכון של עובדה מהותית ולא חסר בו מצג של עובדה מהותית הנחוץ כדי שהמצגים שנכללו בו, לאור הנסיבות בהן נכללו אותם מצגים, לא יהיו מטעים בהתייחס לתקופה המכוסה בדוח.
3. בהתבסס על ידיעתי, הדוחות הכספיים ומידע כספי אחר הכלול בדוח משקפים באופן נאות, מכל הבחינות המהותיות, את המצב הכספי, תוצאות הפעולות והשינויים בהון העצמי ותזרימי המזומנים של הבנק לימים ולתקופות המוצגים בדוח.
4. אני ואחרים בבנק המצהירים הצהרה זו אחראים לקביעתם ולקיומם של בקורות ונהלים לגבי הגילוי ולבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי (כהגדרתם בהוראות הדיווח לציבור בדבר "דוח הדירקטוריון"). וכן:
 - א. קבענו בקורות ונהלים כאלה, או גרמנו לקביעתם תחת פיקוחנו של בקורות ונהלים כאלה, המיועדים להבטיח שמידע מהותי המתייחס לבנק, לרבות תאגידים מאוחדים שלו, מובא לידיעתנו על ידי אחרים בבנק ובאותם תאגידים בפרט במהלך תקופת ההכנה של הדוח;
 - ב. קבענו בקרה פנימית על דיווח כספי כזו, או גרמנו לקביעתה תחת פיקוחנו של בקרה פנימית על דיווח כספי כזו, המיועדת לספק מידה סבירה של ביטחון לגבי מהימנות הדיווח הכספי ולכך שהדוחות הכספיים למטרות חיצוניות ערוכים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים ולהוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו;
 - ג. הערכנו את האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי של הבנק והצגנו בדוח את מסקנותינו לגבי האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי, לתום התקופה המכוסה בדוח בהתבסס על הערכתנו; וכן
 - ד. גילינו בדוח כל שינוי בבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי שאירע ברבעון הרביעי שהשפיע באופן מהותי, או סביר שצפוי להשפיע באופן מהותי, על הבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי; וכן
5. אני ואחרים בבנק המצהירים הצהרה זו גילינו לרואי החשבון המבקרים המשותפים, לדירקטוריון, לוועדת הביקורת של דירקטוריון הבנק, בהתבסס על הערכתנו העדכנית ביותר לגבי הבקרה הפנימית על דיווח כספי:
 - א. את כל הליקויים המשמעותיים והחולשות המהותיות בקביעתה או בהפעלתה של הבקרה הפנימית על דיווח כספי, אשר סביר שצפויים לפגוע ביכולתו של הבנק לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על מידע כספי; וכן
 - ב. כל תרמית, בין מהותית ובין שאינה מהותית, בה מעורבת ההנהלה או מעורבים עובדים אחרים שיש להם תפקיד משמעותי בבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי.

אין באמור לעיל כדי לגרוע מאחריותי או מאחריות כל אדם אחר, על פי כל דין.

26 בפברואר 2020

שלמה גולדפרב

סגן מנהל כללי בכיר

חשבונאי ראשי

ראש חטיבת החשבונאות

דוח הדירקטוריון והנהלה בדבר בקרה פנימית על דיווח כספי

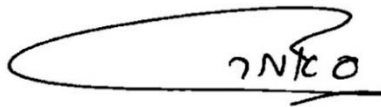
הדירקטוריון והנהלה של בנק לאומי לישראל בע"מ (להלן, "הבנק"), אחראים להקמה ולקיום של בקרה פנימית נאותה על דיווח כספי (כהגדרתה בהוראות הדיווח לציבור בדבר "דוח הדירקטוריון"). מערכת הבקרה הפנימית של הבנק תוכננה כדי לספק מידה סבירה של בטחון לדירקטוריון ולהנהלה של הבנק לגבי הכנה והצגה נאותה של דוחות כספיים המפורסמים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים ולהוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו. ללא תלות בטיב רמת התכנון שלהן, לכל מערכות הבקרה הפנימית יש מגבלות מובנות. לפיכך גם אם נקבע כי מערכות אלו הינן אפקטיביות הן יכולות לספק מידה סבירה של בטחון בלבד בהתייחס לעריכה ולהצגה של דוח כספי.

הנהלה בפיקוח הדירקטוריון מקיימת מערכת בקרות מקיפה המיועדת להבטיח כי עסקאות מבוצעות בהתאם להרשאות ההנהלה, הנכסים מוגנים, והרישומים החשבונאיים מהימנים. בנוסף, הנהלה בפיקוח הדירקטוריון נוקטת צעדים כדי להבטיח שערוצי המידע והתקשורת אפקטיביים ומנטרים (monitor) ביצוע, לרבות ביצוע נהלי בקרה פנימית.

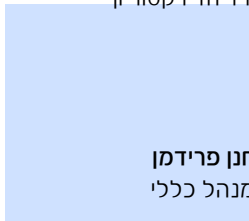
הנהלת הבנק בפיקוח הדירקטוריון העריכה את אפקטיביות הבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי ליום 31 בדצמבר 2019, בהתבסס על קריטריונים שנקבעו במודל הבקרה הפנימית של COSO (Committee Of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission) - בהתבסס על הערכה זו, הנהלה מאמינה כי ליום 31 בדצמבר 2019 הבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי הינה אפקטיבית.

האפקטיביות של הבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי ליום 31 בדצמבר 2019 בוקרה על ידי רואי החשבון המבקרים המשותפים של הבנק הפירמות קוסט פורר גבאי את קסירר וסומך חייקין, כפי שצויין בדוח שלהם בעמוד מספר 102 אשר בו נכללה חוות דעת בלתי מסוייגת בדבר האפקטיביות של הבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי ליום 31 בדצמבר 2019.

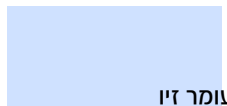
26 בפברואר 2020

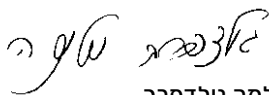
ד"ר סאמר חאגי יחיא
יו"ר הדירקטוריון

חנן פרידמן
מנהל כללי

עומר זיו
סגן מנהל כללי בכיר
ראש החטיבה הפיננסית

שלמה גולדפרב
סגן מנהל כללי בכיר
חשבונאי ראשי
ראש חטיבת החשבונאות

דוח רואי החשבון המבקרים המשותפים לבעלי המניות של בנק לאומי לישראל בע"מ בהתאם להוראות הדיווח לציבור של המפקח על הבנקים בדבר בקרה פנימית על דיווח כספי

ביקרנו את הבקרה הפנימית על דיווח כספי של בנק לאומי לישראל בע"מ וחברות בנות (להלן - "הבנק") ליום 31 בדצמבר 2019, בהתבסס על קריטריונים שנקבעו במסגרת המשולבת של בקרה פנימית (1992) שפורסמה על ידי ה-Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (להלן - "COSO"). הדירקטוריון והנהלה של הבנק אחראים לקיום בקרה פנימית אפקטיבית על דיווח כספי ולהערכתם את האפקטיביות של בקרה פנימית על דיווח כספי, הנכללת בדוח הדירקטוריון והנהלה בדבר בקרה פנימית על דיווח כספי המצורף. אחריותנו היא לחוות דעה על בקרה פנימית על דיווח כספי של הבנק בהתבסס על ביקורתנו.

ערכנו את ביקורתנו בהתאם לתקני ה-PCAOB (Public Company Accounting Oversight Board) בארה"ב, בדבר ביקורת של בקרה פנימית על דיווח כספי, כפי שאומצו על ידי לשכת רואי חשבון בישראל. על פי תקנים אלה נדרש מאיתנו לתכנן את הביקורת ולבצע במטרה להשיג מידה סבירה של ביטחון אם קוימה, מכל הבחינות המהותיות, בקרה פנימית אפקטיבית על דיווח כספי. ביקורתנו כללה השגת הבנה לגבי בקרה פנימית על דיווח כספי, הערכת הסיכון שקיימת חולשה מהותית, וכן בחינה והערכה של אפקטיביות התכנון והתפעול של בקרה פנימית בהתבסס על הסיכון שהוערך. ביקורתנו כללה גם ביצוע נהלים אחרים שחשבנו כנחוצים בהתאם לנסיבות. אנו סבורים שביקורתנו מספקת בסיס נאות לחוות דעתנו.

בקרה פנימית על דיווח כספי של בנק הינה תהליך המיועד לספק מידה סבירה של ביטחון לגבי המהימנות של דיווח כספי והכנה של דוחות כספיים למטרות חיצוניות בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים בישראל (Israeli GAAP) ובהתאם ולהוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו. בקרה פנימית על דיווח כספי של בנק כוללת את אותם מדיניות ונהלים אשר: (1) מתייחסים לניהול רשומות אשר, בפירוט סביר, משקפות במדויק ובאופן נאות את העסקאות וההעברות של נכסי הבנק (לרבות הוצאתם מרשותו); (2) מספקים מידה סבירה של ביטחון שעסקאות נרשמות כנדרש כדי לאפשר הכנת דוחות כספיים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים בישראל (Israeli GAAP) ולהוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו, ושקבלת כספים והוצאת כספים של הבנק נעשים רק בהתאם להרשאות הדירקטוריון והנהלה של הבנק; ו- (3) מספקים מידה סבירה של ביטחון לגבי מניעה או גילוי במועד של רכישה, שימוש או העברה (לרבות הוצאה מרשות) בלתי מורשים של נכסי הבנק, שיכולה להיות להם השפעה מהותית על הדוחות הכספיים.

בשל מגבלותיה המובנות, בקרה פנימית על דיווח כספי עשויה שלא למנוע או לגלות הצגה מוטעית. כמו כן, הסקת מסקנות לגבי העתיד על בסיס הערכת אפקטיביות נוכחית כלשהי חשופה לסיכון שבקרות תהפוכנה לבלתי מתאימות בגלל שינויים בנסיבות, או שמידת הקיום של המדיניות או הנהלים תשתנה לרעה.

לדעתנו, הבנק קיים, מכל הבחינות המהותיות, בקרה פנימית אפקטיבית על דיווח כספי ליום 31 בדצמבר 2019, בהתבסס על קריטריונים שנקבעו במסגרת המשולבת של בקרה פנימית (1992) שפורסמה על ידי COSO.

ביקרנו גם, בהתאם לתקני ביקורת מקובלים בישראל ותקני ביקורת מסיימים שישומם בביקורת של תאגידים בנקאיים נקבע לפי הוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו, את המאזנים המאוחדים של הבנק לימים 31 בדצמבר 2019 ו-2018 ואת דוחות רווח והפסד המאוחדים, הדוחות המאוחדים על הרווח הכולל, הדוחות המאוחדים על השינויים בהון העצמי והדוחות המאוחדים על תזרימי המזומנים לכל אחת משלוש השנים בתקופה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2019 והדוח שלנו מיום 26 בפברואר 2020, כלל חוות דעת בלתי מסויגת על אותם דוחות כספיים.

קוסט פורר גבאי את קסירר
רואי חשבון

סומך חייקין
רואי חשבון

רואי החשבון המבקרים המשותפים

26 בפברואר 2020

דוח רואי החשבון המבקרים המשותפים לבעלי המניות של בנק לאומי לישראל בע"מ - דוחות כספיים שנתיים

ביקרנו את המאזנים המאוחדים המצורפים של בנק לאומי לישראל בע"מ והחברות המאוחדות שלו (להלן - "הבנק") לימים 31 בדצמבר 2019 ו-2018 ואת דוחות רווח והפסד המאוחדים, הדוחות המאוחדים על הרווח הכולל, הדוחות המאוחדים על השינויים בהון העצמי והדוחות המאוחדים על תזרימי המזומנים לכל אחת משלוש השנים בתקופה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2019. דוחות כספיים אלה הינם באחריות הדירקטוריון והנהלה של הבנק. אחריותנו היא לחוות דעה על דוחות כספיים אלה בהתבסס על ביקורתנו.

ערכנו את ביקורתנו בהתאם לתקני ביקורת מקובלים בישראל, לרבות תקנים שנקבעו בתקנות רואי חשבון (דרך פעולתו של רואה חשבון), התשל"ג-1973 ותקני ביקורת מסוימים שיישומם בביקורת של תאגידים בנקאיים נקבע לפי הוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו. על פי תקנים אלה נדרש מאיתנו לתכנן את הביקורת ולבצעה במטרה להשיג מידה סבירה של ביטחון שאין בדוחות הכספיים הצגה מוטעית מהותית. ביקורת כוללת בדיקה מדגמית של ראיות התומכות בסכומים ובמידע שבדוחות הכספיים. ביקורת כוללת גם בחינה של כללי החשבונאות שיושמו ושל האומדנים המשמעותיים שנעשו על ידי הדירקטוריון והנהלה של הבנק וכן הערכת נאותות ההצגה בדוחות הכספיים בכללותה. אנו סבורים שביקורתנו מספקת בסיס נאות לחוות דעתנו.

לדעתנו, בהתבסס על ביקורתנו, הדוחות הכספיים הנ"ל משקפים באופן נאות, מכל הבחינות המהותיות, את המצב הכספי של הבנק לימים 31 בדצמבר 2019 ו-2018 ואת תוצאות הפעולות, השינויים בהון העצמי ותזרימי המזומנים של הבנק לכל אחת משלוש השנים בתקופה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2019, בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים בישראל (Israeli GAAP). כמו כן, לדעתנו, הדוחות הכספיים הנ"ל ערוכים בהתאם להוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו.

ביקרנו גם, בהתאם לתקני ה-Public Company Accounting Oversight Board (PCAOB) בארה"ב בדבר ביקורת של בקרה פנימית על דיווח כספי, כפי שאומצו על ידי לשכת רואי חשבון בישראל, את הבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי ליום 31 בדצמבר 2019, בהתבסס על קריטריונים שנקבעו במסגרת המשולבת של בקרה פנימית (1992) של ה-Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (COSO), והדוח שלנו מיום 26 בפברואר 2020, כלל חוות דעת בלתי מסויגת על אפקטיביות הבקרה הפנימית על דיווח כספי של הבנק.

קוסט פורר גבאי את קסירר
רואי חשבון

סומך חייקין
רואי חשבון

רואי החשבון המבקרים המשותפים

26 בפברואר 2020

בנק לאומי לישראל בע"מ וחברות מאוחדות שלו
 דוח רווח והפסד מאוחד
 לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר

2017	2018	2019	ביאור	
		במיליוני ש"ח		
10,069	11,346	11,437	2	הכנסות ריבית
2,023	2,456	2,596	2	הוצאות ריבית
8,046	8,890	8,841	2	הכנסות ריבית, נטו
172	519	609	30, 13	הוצאות בגין הפסדי אשראי
7,874	8,371	8,232		הכנסות ריבית, נטו לאחר הוצאות בגין הפסדי אשראי
				הכנסות שאינן מריבית
919	682	1,686	3	הכנסות מימון שאינן מריבית
4,052	4,121	3,225	4, 4	עמלות
371	68	170	5	הכנסות אחרות
5,342	4,871	5,081		סך כל ההכנסות שאינן מריבית
				הוצאות תפעוליות ואחרות
4,591	4,544	4,325	6	משכורות והוצאות נלוות
1,661	1,569	1,521	16	אחזקה ופחת בניינים וציוד
2,163	2,224	2,062	7	הוצאות אחרות
8,415	8,337	7,908		סך כל ההוצאות התפעוליות והאחרות
4,801	4,905	5,405		רווח לפני מיסים
1,692	1,619	1,830	8	הפרשה למיסים על הרווח
3,109	3,286	3,575		רווח לאחר מיסים
				חלקו של הבנק ברווחים (הפסדים) נטו, של חברות כלולות לאחר השפעת המס
92	36	(15)	15	
				רווח נקי
3,201	3,322	3,560		לפני ייחוס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה
(29)	(65)	(38)		המיוחס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה
3,172	3,257	3,522		המיוחס לבעלי מניות הבנק
				רווח בסיסי ומדולל למניה (בשקלים חדשים)
2.08	2.15	2.37	9	רווח נקי בסיסי המיוחס לבעלי מניות הבנק
2.08	2.15	2.37	9	רווח נקי מדולל המיוחס לבעלי מניות הבנק

הביאורים לדוחות הכספיים המאוחדים מהווים חלק בלתי נפרד מהם.
 לתמצית הדוחות הכספיים של הבנק בלבד, ראה [ביאור 35](#).

 חנן פרידמן
 מנהל כללי
 שלמה גולדפרב
 סגן מנהל כללי בכיר
 חשבונאי ראשי
 ראש חטיבת החשבונאות

 ד"ר סאמר חאג' יחיא
 יושב ראש הדירקטוריון

 עומר זיו
 סגן מנהל כללי בכיר
 ראש החטיבה הפיננסית

תאריך אישור הדוחות הכספיים: 26 בפברואר 2020

בנק לאומי לישראל בע"מ וחברות מאוחדות שלו
דוח מאוחד על הרווח הכולל
לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר

2017	2018	2019	
במיליוני ש"ח			
3,201	3,322	3,560	רווח נקי לפני ייחוס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה
29	65	38	בניכוי רווח נקי המיוחס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה
3,172	3,257	3,522	רווח נקי המיוחס לבעלי מניות הבנק
רווח (הפסד) כולל אחר, לפני מיסים:			
(^(ד) 262)	(^(ד) 634)	1,468	התאמות בגין הצגת ניירות ערך זמינים למכירה לפי שווי הוגן, נטו
(39)	27	(65)	התאמות מתרגום דוחות כספיים נטו ^(א) , לאחר השפעת גידורים ^(ב)
-	-	(3)	הפסדים נטו בגין גידור תזרים מזומנים
(1,177)	1,796	(3,317)	התאמות של התחייבויות בגין הטבות לעובדים ^(ג)
(^(ד) 13)	(^(ד) 34)	(5)	חלקו של הבנק ברווח (הפסד) כולל אחר של חברות כלולות
(967)	1,223	(1,922)	רווח (הפסד) כולל אחר, לפני מיסים
232	(330)	573	השפעת המס המתייחס
(735)	893	(1,349)	רווח (הפסד) כולל אחר לפני ייחוס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה, לאחר מיסים
-	(26)	(13)	הפסד כולל אחר המיוחס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה
(735)	919	(1,336)	רווח (הפסד) כולל אחר המיוחס לבעלי מניות הבנק לאחר מיסים
2,466	4,215	2,211	הרווח הכולל לפני ייחוס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה
29	39	25	רווח כולל המיוחס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה
2,437	4,176	2,186	רווח כולל המיוחס לבעלי מניות הבנק

(א) התאמות מתרגום דוחות כספיים של פעילות חוץ שמטבע הפעילות שלהן שונה ממטבע הפעילות של הבנק.

(ב) גידורים - רווחים (הפסדים) נטו בנין גידור השקעה נטו במטבע חוץ.

(ג) בעיקר משקף התאמות בגין אומדנים אקטואריים לסוף שנה של תכניות פנסיה להטבה מוגדרת והפחתה של סכומים שנרשמו בעבר ברווח כולל אחר. ראה גם [ביאור 23](#).

(ד) סווג מחדש.

ראה גם [ביאור 10](#) בדבר רווח כולל אחר מצטבר.

הביאורים לדוחות הכספיים המאוחדים מהווים חלק בלתי נפרד מהם.

בנק לאומי לישראל בע"מ וחברות מאוחדות שלו
מאזן מאוחד
ליום 31 בדצמבר

2018	2019		
	במיליוני ש"ח	ביאור	
נכסים			
			נכסים
80,113 ^(ה)	76,213	11	מזומנים ופיקדונות בבנקים
74,571	84,949	12	ניירות ערך ^(אזכ)
1,257	1,470		ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר
275,954 ^(ה)	285,806	30,13	אשראי לציבור
(3,352)	(3,328)	30,13	הפרשה להפסדי אשראי
272,602	282,478		אשראי לציבור, נטו
782	744	14	אשראי לממשלות
623	765	15	השקעות בחברות כלולות
2,853	3,043	16	בניינים וציוד
17	16	17	מוניטין
12,750	10,970	כ28,א	נכסים בגין מכשירים נגזרים
6,642	8,486	18	נכסים אחרים
8,570	-		נכסים המוחזקים למכירה ^(ד)
460,780	469,134		סך כל הנכסים
התחייבויות והון			
			התחייבויות והון
364,714 ^(ה)	373,644	19	פיקדונות הציבור
5,210	6,176	20	פיקדונות מבנקים
709	315		פיקדונות מממשלות
541	476		ניירות ערך שהושאלו או נמכרו במסגרת הסכמי רכש חוזר
17,798	19,958	21	אגרות חוב, שטרי התחייבות וכתבי התחייבות נדחים
12,089	11,528	כ28,א	התחייבויות בגין מכשירים נגזרים
14,780	21,163	ד30,22	התחייבויות אחרות ^(אזכ)
8,778	-		התחייבויות המוחזקות למכירה ^(ד)
424,619	433,260		סך כל ההתחייבויות
35,305	35,406	א25	הון המיוחס לבעלי מניות הבנק
856	468		זכויות שאינן מקנות שליטה
36,161	35,874		סך כל ההון
460,780	469,134		סך כל ההתחייבויות וההון

(א) לפרטים בדבר סכומים הנמדדים בשווי הוגן ראה [ביאור 33](#).

(ב) לפרטים בדבר ניירות ערך ששועבדו למלווים ראה [ביאור 12](#).

(ג) מזה: הפרשה להפסדי אשראי בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים, 386 מיליון ש"ח (ביום 31 בדצמבר 2018 - 461 מיליון ש"ח).

(ד) למידע נוסף ראה [ביאור 36](#). [דוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2018](#).

(ה) סווג מחדש.

הביאורים לדוחות הכספיים המאוחדים מהווים חלק בלתי נפרד מהם.

לתמצית הדוחות הכספיים של הבנק בלבד, ראה [ביאור 35](#).

בנק לאומי לישראל בע"מ וחברות מאוחדות שלו
דוח על השינויים בהון
לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2019

קרנות הון			
עסקאות תשלום מבוסס מניות ואחרות ^(א)	פרמיה	הון מניות במיליוני ש"ח	
36	1,722	7,109	יתרה ליום 1 בינואר 2017
-	-	-	יישום רפורמת המס בארה"ב ^(ב)
-	-	-	רווח נקי
-	-	-	הפסד כולל אחר, נטו לאחר השפעת המס
-	-	-	דיבידנד ששולם על ידי חברות מאוחדות
-	-	-	דיבידנד ששולם
(8)	7	1	הנפקת מניות
10	-	-	הטבה לעובדים בשל עסקאות תשלום מבוסס מניות
38	1,729	7,110	יתרה ליום 31 בדצמבר 2017
-	-	-	השפעת היישום לראשונה של תקן דיווח כספי בינלאומי 9 בחברות בנות כחול"ל
-	-	-	רווח נקי
-	-	-	רווח כולל אחר, נטו לאחר השפעת המס
-	-	-	דיבידנד ששולם על ידי חברות מאוחדות
-	-	-	דיבידנד ששולם
-	(670)	(30)	רכישה עצמית של מניות
(8)	7	1	הנפקת מניות
28	-	-	הטבה לעובדים בשל עסקאות תשלום מבוסס מניות
-	21	-	מכירת מניות של חברה מאוחדת לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה
58	1,087	7,081	יתרה ליום 31 בדצמבר 2018
-	-	-	השפעה מצטברת בגין היישום לראשונה של כללי החשבונאות המקובלים בארה"ב ^(ג)
-	-	-	רווח נקי
-	-	-	הפסד כולל אחר, נטו לאחר השפעת המס
-	-	-	דיבידנד ששולם על ידי חברות מאוחדות
-	-	-	דיבידנד ששולם
-	(672)	(28)	רכישה עצמית של מניות
(7)	6	1	הנפקת מניות
2	-	-	הטבה לעובדים בשל עסקאות תשלום מבוסס מניות
-	-	-	מכירת מניות של חברה מאוחדת
53	421	7,054	יתרה ליום 31 בדצמבר 2019

- (א) כולל 10 מיליון ש"ח קרנות הון אחרות.
- (ב) כולל 5,610 מיליון ש"ח שאינם ניתנים לחלוקה, מזה 1,400 מיליון ש"ח בגין רכישה עצמית של מניות (2018 - 2,849 מיליון ש"ח, מזה 700 מיליון ש"ח בגין רכישה עצמית של מניות, 2017 - 3,338 מיליון ש"ח) יתרת הסכום לחלוקה כפופה להוראות בנק ישראל ולמגבלות המפורטות בהוראות ניהול בנקאי תקין.
- (ג) השפעת מיסים על ההכנסה הנובעת משינוי בשיעורי המס בגין רפורמת המס אשר נזקפו מרווח כולל אחר לעודפים.
- (ד) השפעה מצטברת בגין יישום לראשונה של כללי החשבונאות המקובלים בבנקים בארה"ב בנושא מכשירים פיננסיים (ASU 2016-01) ולרבות העדכונים המתייחסים אליהם. ראה [ביאור 1.כד.](#)

הביאורים לתמצית הדוחות הכספיים ביניים מאוחדים מהווים חלק בלתי נפרד מהם.

סך כל הון המניות וקרנות ההון	רווח (הפסד) כולל אחר מצטבר	עודפים שנצברו ⁽²⁾	סך הכל	זכויות שאינן מקנות שליטה	סך הכל הון
8,867	(2,312)	24,792	31,347	367	31,714
-	(14)	14	-	-	-
-	-	3,172	3,172	29	3,201
-	(725)	(10)	(735)	-	(735)
-	-	-	-	(10)	(10)
-	-	(627)	(627)	-	(627)
-	-	-	-	-	-
10	-	-	10	-	10
8,877	(3,051)	27,341	33,167	386	33,553
-	-	(18)	(18)	-	(18)
-	-	3,257	3,257	65	3,322
-	888	-	888	18	906
-	-	-	-	(42)	(42)
-	-	(1,369)	(1,369)	-	(1,369)
(700)	-	-	(700)	-	(700)
-	-	-	-	-	-
28	-	-	28	1	29
21	31	-	52	428	480
8,226	(2,132)	29,211	35,305	856	36,161
-	(27)	27	-	-	-
-	-	3,522	3,522	38	3,560
-	(1,336)	-	(1,336)	(17)	(1,353)
-	-	-	-	(33)	(33)
-	-	(1,387)	(1,387)	-	(1,387)
(700)	-	-	(700)	-	(700)
-	-	-	-	-	-
2	-	-	2	2	4
-	-	-	-	(378)	(378)
7528	(3,495)	31,373	35,406	468	35,874

בנק לאומי לישראל בע"מ וחברות מאוחדות שלו
דוח על תזרימי מזומנים מאוחד
לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר

2017	2018	2019	
במיליוני ש"ח			
תזרימי מזומנים מפעילות שוטפת			
3,201	3,322	3,560	רווח נקי לשנה
התאמות:			
68	77	47 ^(א)	חלק הקבוצה בהפסדים (רווחים) בלתי מחולקים של חברות כלולות ^(א)
662	572	600	פחת על בניינים וציוד (לרבות ירידת ערך)
172	519	609	הוצאות בגין הפסדי אשראי
(9)	-	(15)	רווח ממכירת תיקי אשראי
(231) ^(ב)	(246) ^(ב)	(329)	רווחים, נטו ממכירת אגרות חוב זמינות למכירה ומניות שאינן למסחר (2017 ו-2018 - ניירות ערך זמינים למכירה)
45	(60)	(151)	הפסד (רווח) שמומש ושטרם מומש מהתאמות לשווי הוגן של ניירות ערך למסחר
-	(224)	(287)	רווחים, נטו ממכירת מניות של חברות מוחזקות
(278)	(33)	(68)	רווח ממימוש בניינים וציוד - נטו
3	19	2	הפרשה לירידת ערך אגרות חוב זמינות למכירה
-	-	(56)	רווחים שטרם מומשו מהתאמות לשווי הוגן של מניות שאינן למסחר
52 ^(ב)	82 ^(ב)	39	הפרשה לירידת ערך מניות שאינן למסחר (2017 ו-2018 - מניות זמינות למכירה)
-	28	2	הוצאות הנובעות מעסקאות תשלום מבוסס מניות
(243)	199	(595)	מיסים נדחים - נטו
(52)	134	(64)	פיצויי פרישה ופנסיה - גידול (קיטון) בעודף העתודה על היעודה
100	(168) ^(ב)	(146)	ריבית שהתקבלה (שטרם התקבלה) מעבר לריבית שנצברה בתקופה בגין אג"ח זמין למכירה ואג"ח לפדיון
(466)	144	(88)	ריבית שטרם שולמה (ששולמה) בגין אג"ח וכתבי התחייבות נדחים
447	(467)	730	השפעת הפרשי שער על יתרות מזומנים ושווי מזומנים
(2)	4	59	אחר, נטו
שינוי נטו בנכסים שוטפים:			
1,077	(3,172)	1,775	נכסים בגין מכשירים נגזרים
2,948	(1,197)	3,390	ניירות ערך למסחר
(105)	592	1,180	נכסים אחרים
שינוי נטו בהתחייבויות שוטפות:			
(915)	2,355	(718)	התחייבויות בגין מכשירים נגזרים
317	(595)	3,326	התחייבויות אחרות
6,791	1,885	12,802	מזומנים נטו מפעילות שוטפת

(א) בניכוי דיבידנד שהתקבל.
(ב) סווג מחדש.

הביאורים לדוחות הכספיים המאוחדים מהווים חלק בלתי נפרד מהם.
לתמצית הדוחות הכספיים של הבנק בלבד, ראה [ביאור 35](#).

בנק לאומי לישראל בע"מ וחברות מאוחדות שלו
 דוח על תזרימי מזומנים מאוחד (המשך)
 לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר

2017	2018	2019	
			במיליוני ש"ח
תזרימי מזומנים מפעילות השקעה			
			שינוי נטו בפיקדונות בבנקים לתקופה מקורית של יותר משלושה חודשים
(1,085)	^(N) (2,532)	3,199	
(8,011)	^(N) (12,149)	(10,795)	שינוי נטו באשראי לציבור ⁽²⁾
(73)	(67)	38	שינוי נטו באשראי לממשלה
123	(96)	(213)	שינוי נטו בניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר
^(N) (108)	^(N) (4,006)	(2,048)	רכישת אגרות חוב לפדיון
128	72	647	תמורה מפדיון אגרות חוב מוחזקות לפדיון
			רכישת אגרות חוב זמינות למכירה ומניות שאינן למסחר (2017 ו-2018 - ניירות ערך זמינים למכירה)
^(N) (90,797)	(86,905)	(83,882)	
			תמורה ממכירת אגרות חוב זמינות למכירה ומניות שאינן למסחר (2017 ו-2018 - ניירות ערך זמינים למכירה)
42,394	54,122	41,423	
			תמורה מפדיון אגרות חוב זמינות למכירה ומניות שאינן למסחר (2017 ו-2018 - ניירות ערך זמינים למכירה)
^(N) 45,173	40,945	31,789	
17	(123)	(377)	רכישת מניות בחברות כלולות
-	260	251	תמורה ממימוש השקעה בחברות כלולות
-	11	712	תמורה ממימוש השקעה בחברות בנות שאוחדו בעבר (נספח ב')
96	503	915	תמורה ממכירת תיקי אשראי
(637)	(716)	(942)	רכישת בניינים וציוד
315	80	107	תמורה ממימוש בניינים וציוד
383	251	157	קופה מרכזית לתשלום פיצויים
-	(16)	-	אחר
(12,082)	(10,366)	(19,019)	מזומנים נטו לפעילות השקעה
תזרימי מזומנים מפעילות מימון			
			שינוי נטו בפיקדונות מבנקים לתקופה מקורית של יותר משלושה חודשים
2,094	1,113	1,067	
17,817	^(N) 398	5,609	שינוי נטו בפיקדונות הציבור
(387)	229	(367)	שינוי נטו בפיקדונות מממשלה
19	(17)	(65)	שינוי נטו בניירות ערך שהושאלו או נמכרו במסגרת הסכמי רכש חוזר
-	3,378	3,152	תמורה מהנפקת אגרות חוב וכתבי התחייבות נדחים
(6,597)	(32)	(958)	פדיון אגרות חוב וכתבי התחייבות נדחים
(627)	(1,369)	(1,387)	דיבידנד ששולם לבעלי המניות
(10)	(42)	(33)	דיבידנד ששולם לבעלי מניות חיצוניים בחברות מאוחדות
-	512	-	תמורה ממימוש השקעות בחברות מאוחדות ללא איבוד שליטה
-	(700)	(700)	רכישה עצמית של מניות
12,309	3,470	6,318	מזומנים נטו מפעילות מימון
			גידול (קטיון) במזומנים ושווי מזומנים כולל מזומנים ושווי מזומנים המסווגים ככנסים והתחייבויות מוחזקים למכירה⁽¹⁾
7,018	(5,011)	101	
			בניכוי שינוי במזומנים ושווי מזומנים המסווגים ככנסים והתחייבויות מוחזקים למכירה⁽²⁾
-	3	(3)	
7,018	(5,014)	104	גידול (קטיון) במזומנים ושווי מזומנים
72,269	78,840	74,293	יתרת מזומנים ושווי מזומנים לתחילת השנה
(447)	467	(730)	השפעת תנועות בשער חליפין על יתרות מזומנים ושווי מזומנים
78,840	74,293	73,667	יתרת מזומנים ושווי מזומנים לסוף השנה

(א) סווג מחדש.

(ב) כולל פעילות שוטפת מרכישת ניכיון חייבים. ראה [ביאור 30](#).

(ג) למידע נוסף ראה [ביאור 36](#). בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2018.

הביאורים לדוחות הכספיים המאוחדים מהווים חלק בלתי נפרד מהם.

לתמצית הדוחות הכספיים של הבנק בלבד, ראה [ביאור 35](#).

בנק לאומי לישראל בע"מ וחברות מאוחדות שלו
דוח על תזרימי מזומנים מאוחד (המשך)
לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר

ריבית ומיסים ששולמו /או התקבלו ודיבידנדים שהתקבלו

2017	2018	2019	
			במיליוני ש"ח
10,057	10,631	11,143	ריבית שהתקבלה
(2,447)	(2,696)	(3,423)	ריבית ששולמה
176	129	64	דיבידנדים שהתקבלו
(1,855)	(1,093)	(2,498)	מיסים על הכנסה ששולמו

נספח א' - פעולות השקעה ומימון שלא במזומן בתקופת הדוח:

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2019

ביום 15 ביולי 2019 הוחלפו כ-139.9 מיליון ש"ח ע.ג. סדרה 201 בתמורה לכ-142 מיליון ש"ח ע.ג. סדרה 404, וכן הוחלפו כ-976.9 מיליון ש"ח ע.ג. סדרה יד' בתמורה לכ-1,099 מיליון ש"ח ע.ג. סדרה 404, כך שבסך הכל הונפקו כ-1,241 מיליון ש"ח ע.ג. סדרה 404. כתוצאה מההחלפה נרשם הפסד חשבונאי של כ-54 מיליון ש"ח.

ביום 1 בדצמבר 2019 סווגה יתרה של כ-746 מיליון ש"ח מתיק אגרות חוב המוחזקות לפדיון לתיק ניירות ערך זמינים למכירה.

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2018

ביום 31 בדצמבר 2018 נמכרה השקעה במימון ישיר מקבוצת ישיר (2006) בע"מ בתמורה למניות זמינות למכירה בסך 167 מיליון ש"ח.

במשך השנה הונפקו מניות כנגד המרת זכויות שנצברו לטובת העובדים בסך 18 מיליון ש"ח.

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2017

ביום 1 בינואר 2017 סווגה יתרה של כ-957 מיליון ש"ח מתיק ניירות ערך זמינים למכירה לתיק אגרות חוב המוחזקות לפדיון.

ביום 6 באפריל 2017 הנפיק הבנק יחידות PSU. כתוצאה מכך סווגו 10 מיליון ש"ח מהתחייבויות אחרות לקרן עסקאות תשלום מבוסס מניות. ראה [ביאור 24](#).

נספח ב' - תמורה ממימוש השקעות בחברות בנות שאוחדו בעבר^(א):

נכסים והתחייבויות של חברות הבנות שאוחדו בעבר זרימת מזומנים ממימוש השקעות בחברות הבנות שאוחדו בעבר ליום המכירה

2018	2019	
		במיליוני ש"ח
-	20	מזומנים שנגרעו
8	15,398	נכסים (למעט מזומנים)
4	13,370	התחייבויות
4	2,048	נכסים והתחייבויות מזוהים
-	378	נכסים והתחייבויות המיוחסים לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה
4	1,670	נכסים והתחייבויות שנגרעו
7	215	רווח הון ממימוש השקעה בחברות בנות שאוחדו בעבר
11	1,885	סך הכל תמורה שהתקבלה ממימוש השקעות בחברות בנות שאוחדו בעבר
-	1,153	בניכוי - תמורה שלא במזומן ממימוש השקעות בחברות בנות שאוחדו בעבר
11	732	תמורה שהתקבלה במזומן
-	20	בניכוי - מזומנים שנגרעו
11	712	זרימת מזומנים ממימוש השקעות בחברות בנות שיצאו מאיחוד

(א) למידע נוסף ראה [ביאור 36](#), [וביאור 36](#). בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2018.

הביאורים לדוחות הכספיים המאוחדים מהווים חלק בלתי נפרד מהם. לתמצית הדוחות הכספיים של הבנק בלבד, ראה [ביאור 35](#).

עמוד	פירוט הביאורים
114	1 עיקרי המדיניות החשבונאית
138	2 הכנסות והוצאות ריבית
139	3 הכנסות מימון שאינן מריבית
140	4 עמלות
141	א4 הכנסות מחוזים עם לקוחות
142	5 הכנסות אחרות
142	6 משכורות והוצאות נלוות
143	7 הוצאות אחרות
143	8 הפרשה למיסים על הרווח
149	9 רווח למניה רגילה
150	10 רווח (הפסד) כולל אחר מצטבר
152	11 מזומנים ופיקדונות בבנקים
152	12 ניירות ערך
161	13 סיכון אשראי, אשראי לציבור והפרשה להפסדי אשראי
164	14 אשראי לממשלות
165	15 השקעות בחברות מוחזקות ופרטים על חברות אלה
168	16 בניינים וציוד
169	17 מוניטין
170	18 נכסים אחרים
171	19 פיקדונות הציבור
172	20 פיקדונות מבנקים
172	21 אגרות חוב, שטרי התחייבות וכתבי התחייבות נדחים
173	22 התחייבויות אחרות
173	23 זכויות עובדים
191	24 עסקאות תשלום מבוסס מניות
192	א25 הון
197	ב25 הלימות הון, מינוף ונזילות
201	26 התחייבויות תלויות והתקשרויות מיוחדות
209	27 שעבדים ותנאים מגבילים
211	א28 מכשירים נגזרים ופעילויות גידור
212	ב28 פעילות במכשירים נגזרים - היקף, סיכונים אשראי ומועדי פירעון
219	א29 מגזרי פעילות פיקוחיים ואזורים גיאוגרפיים
233	ב29 מגזרי פעילות גישת ההנהלה
237	30 מידע נוסף על סיכון אשראי, אשראי לציבור והפרשה להפסדי אשראי
256	31 נכסים והתחייבויות לפי בסיסי הצמדה
258	32 נכסים והתחייבויות לפי מטבע ולפי תקופה לפירעון
262	א33 יתרות ואומדני שווי הוגן של מכשירים פיננסיים
265	ב33 פריטים הנמדדים בשווי הוגן
270	ג33 שינויים בפריטים הנמדדים בשווי הוגן על בסיס חוזר ונשנה שנכללו ברמה 3
272	ד33 מידע כמותי על פריטים הנמדדים בשווי הוגן שנכללו ברמה 3
274	34 בעלי ענין וצדדים קשורים של הבנק והחברות המאוחדות שלו
281	35 תמצית הדוחות הכספיים של הבנק
284	36 אירועים לאחר תקופת הדיווח ונושאים שונים

ביאור 1 - עיקרי המדיניות החשבונאית

א. כללי

הדוחות הכספיים ערוכים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים בישראל (Israeli GAAP) ובהתאם להוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו בדבר עריכת דוח כספי שנתי של תאגיד בנקאי.

פרסום הדוחות הכספיים הוא על בסיס דוחות מאוחדים בלבד. הדוחות הכספיים סולו של הבנק מוצגים [בביאור 35](#).

הדוחות הכספיים אושרו לפרסום על ידי דירקטוריון הבנק ביום 26 בפברואר 2020.

ב. הגדרות

דוחות כספיים אלה -

הבנק - בנק לאומי לישראל בע"מ.

הקבוצה - הבנק וחברות בנות שלו.

חברות מאוחדות - חברות שדוחותיהן מאוחדים באופן מלא, במישרין או בעקיפין, עם דוחות הבנק.

חברות כלולות - חברות, למעט חברות מאוחדות לרבות שותפות או מיזם משותף, שהשקעת הבנק בהן, במישרין או בעקיפין, כלולה בדוחות הכספיים על בסיס השווי המאזני.

חברות מוזקות - חברות מאוחדות וחברות כלולות.

שלוחות בחו"ל - נציגויות, סוכנויות, סניפים או חברות מאוחדות של הבנק מחוץ לישראל.

מטבע הפעילות - המטבע של הסביבה הכלכלית העיקרית שבה הבנק פועל, בדרך כלל זהו המטבע של הסביבה שבה תאגיד מפיק ומוציא את עיקר המזומנים.

מטבע ההצגה - המטבע לפיו מוצגים הדוחות הכספיים.

צדדים קשורים ובעלי עניין - כהגדרתם בסעיף 80 להוראות הדיווח לציבור.

מדד - מדד המחירים לצרכן בישראל שמפרסמת הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

סכום מותאם - סכום נומינלי היסטורי שהותאם למדד בגין חודש דצמבר 2003, בהתאם להוראות גילויי דעת 23 ו-36 של לשכת רואי חשבון בישראל.

סכום מדווח - סכום מותאם למועד המעבר (31 בדצמבר 2003), בתוספת סכומים בערכים נומינליים, שנוספו לאחר מועד המעבר, ובניכוי סכומים שנגרעו לאחר מועד המעבר.

דיווח כספי נומינלי - דיווח כספי המבוסס על סכומים מדווחים.

דיווח כספי מותאם - דיווח כספי בערכים המותאמים על פי השינויים בכח הקניה הכללי של המטבע הישראלי בהתאם להוראות גילויי הדעת של לשכת רואי חשבון בישראל.

עלות - עלות בסכום מדווח.

שווי הוגן - מחיר שהיה מתקבל ממכירת נכס או לחילופין המחיר שהיה משולם בהעברת התחייבות בעסקה רגילה בין משתפי שוק במועד המדידה.

יתרת חוב רשומה - יתרת חוב, לאחר ניכוי מחיקות חשבונאיות, אך לפני ניכוי הפרשה להפסדי אשראי בגין אותו חוב. יתרת החוב הרשומה אינה כוללת ריבית צבורה שלא הוכרה.

כללי חשבונאות מקובלים בבנקים בארה"ב - כללים הנקבעים על ידי רשויות הפיקוח על הבנקים, רשות ניירות ערך, המוסד לתקינה חשבונאית וגופים נוספים בארה"ב. הכללים מיושמים בהתאם להיררכיה שנקבעה בתת נושא 10-105 בקודיפיקציה של תקני החשבונאות של המוסד לתקינה חשבונאית בארה"ב וההיררכיה של כללי החשבונאות המקובלים. בנוסף בהתאם להנחיות הפיקוח על הבנקים, למרות ההיררכיה שנקבעה ב-FAS 168, הובהר כי כל עמדה שנמסרה לציבור על ידי רשויות הפיקוח על הבנקים בארה"ב או על ידי צוות רשויות הפיקוח על הבנקים בארה"ב לגבי אופן היישום של כללי החשבונאות המקובלים בארה"ב, היא כלל חשבונאות המקובל בבנקים בארה"ב.

ביאור 1 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

תקני דיווח כספי בינלאומיים - תקנים ופרשנויות שאומצו על ידי הוועדה לתקני חשבונאות בינלאומיים הכוללים תקני דיווח כספי בינלאומיים (IFRS) ותקני חשבונאות בינלאומיים (IASB) לרבות פרשנויות של הוועדה לפרשנויות של דיווח כספי בינלאומי (IFRIC) ופרשנויות של הוועדה המתמדת לפרשנויות (SIC).

ג. בסיס עריכת הדוחות הכספיים

1. עקרונות הדיווח

הדוחות הכספיים של הבנק ערוכים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים בישראל (Israeli GAAP) ובהתאם להוראות הדיווח לציבור של המפקח על הבנקים והנחיותיו. ברוב הנושאים הוראות אלה מבוססות על כללי החשבונאות המקובלים בבנקים בארה"ב. ביתר הנושאים שהינם פחות מהותיים, ההוראות מבוססות על תקני דיווח כספי בינלאומיים (IFRS) וכללי חשבונאות מקובלים בישראל (Israeli GAAP).

כאשר תקני דיווח כספי בינלאומיים (IFRS) מאפשרים מספר חלופות, או אינם כוללים התייחסות ספציפית למצב מסוים, נקבעו בהוראות המפקח על הבנקים הנחיות יישום ספציפיות שמבוססות בעיקר על כללי החשבונאות המקובלים בבנקים בארה"ב.

בדבר פירוט תקני חשבונאות חדשים, עדכוני תקינה חשבונאית והוראות חדשות של הפיקוח על הבנקים אשר יישמו לראשונה ראה [סעיף \(כג\) להלן](#).

2. מטבע פעילות ומטבע הצגה

הדוחות הכספיים מוצגים בשקלים חדשים ומעוגלים למיליון הקרוב, למעט אם צויין אחרת.

השקל הינו המטבע שמייצג את הסביבה הכלכלית העיקרית בה פועל הבנק.

למידע בדבר מטבע פעילות של שלוחות בנקאיות הפועלות בחו"ל ראה [סעיף \(ד\) להלן](#).

3. בסיס המדידה

הדוחות הוכנו על בסיס העלות ההסטורית למעט הנכסים וההתחייבויות המפורטים להלן:

- מכשירים פיננסיים נגזרים ומכשירים פיננסיים אחרים אשר נמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד.
- מכשירים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה.
- נכסים שאינם שוטפים המוחזקים למכירה.
- נכסי והתחייבויות מיסים נדחים.
- הפרשות.
- נכסים והתחייבויות בגין הטבות לעובדים.
- השקעות בחברות כלולות.

ערכם של נכסים לא כספיים ופריטי הון שנמדדו על בסיס העלות ההיסטורית, הותאם לשינויים במדד המחירים לצרכן עד ליום 31 בדצמבר 2013. החל מיום 1 בינואר 2004 עורך הבנק את דוחותיו הכספיים בסכומים מדווחים.

4. שימוש באומדנים

בהכנת הדוחות הכספיים, בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים בישראל (Israeli GAAP) והוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו, נדרשת ההנהלה לעשות שימוש באומדנים, הערכות ולהפעיל שיקול דעת המשפיעים על הסכומים המדווחים של נכסים והתחייבויות, על הגילוי המתייחס לנכסים והתחייבויות תלויות וכן על סכומי הכנסות והוצאות בתקופת הדיווח. יובהר שהתוצאות בפועל עלולות להיות שונות מאומדנים אלה.

בעת גיבושם של אומדנים חשבונאיים המשמשים בהכנת הדוחות הכספיים של הבנק, נדרשת הנהלת הבנק להניח הנחות באשר לנסיבות ואירועים הכרוכים באי וודאות משמעותית. בשיקול דעתה בקביעת האומדנים, מתבססת הנהלת הבנק על ניסיון העבר, עובדות שונות, גורמים חיצוניים ועל הנחות סבירות בהתאם לנסיבות המתאימות לכל אומדן.

שינוי באומדנים

האומדנים וההנחות שבבסיסם נסקרים באופן שוטף. שינויים באומדנים חשבונאיים מוכרים בתקופה שבה תוקנו האומדנים ובכל תקופה עתידית מושפעת.

ביאור 1 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

5. סיווג מחדש

במסגרת אימוץ עדכון התקינה ASU 2019-04 ראה [סעיף \(כג2\)](#), סיווגה חברת הבת בארה"ב אגרות חוב מהתיק המוחזק לפדיון לתיק הזמין למכירה בסך של 216 מיליון דולר. למועד המעבר נזקפה לרווח כולל אחר יתרה בגין התאמה לשווי הוגן בסך של 8 מיליון דולר.

ד. מטבע חוץ והצמדה

עסקאות במטבע חוץ

נכסים והתחייבויות נקובים במטבע חוץ או הצמודים לו מתורגמים לפי שערי חליפין יציגים, אשר פורסמו על ידי בנק ישראל, לתאריך המאזן או לתאריך מתאים אחר כדלקמן:

- נכסים והתחייבויות כספיים הנקובים במטבע חוץ או הצמודים לו, מתורגמים למטבע הפעילות לפי שער החליפין למועד הדיווח.
- נכסים והתחייבויות לא כספיים הנקובים במטבע חוץ או הצמודים לו והנמדדים לפי שווי הוגן, מתורגמים למטבע הפעילות לפי שער החליפין שבתוקף כיום בו נקבע השווי ההוגן. נכסים והתחייבויות לא כספיים הנקובים במטבע חוץ או הצמודים לו הנמדדים לפי עלות היסטורית, מתורגמים לפי שער החליפין שבתוקף למועד העסקה.
- בדוח רווח והפסד כלולות הכנסות והוצאות ורווחים והפסדים במטבע חוץ לפי שערי החליפין היציגים השוטפים בעת ביצוע הפעולות הפרשי שער על הנכסים וההתחייבויות שבגינם נוצרו ההכנסות וההוצאות הנ"ל.
- בהתאם להוראות המעבר לשנת 2019 הפרשי שער בגין מכשירי חוב זמינים למכירה ימשיכו להיות מוכרים בדוח רווח והפסד וזאת עד ליום 1 בינואר 2022. החל מתאריך זה יוכרו ברווח כולל אחר. במקרה של ירידת ערך שאינה זמנית הפרשי התרגום שהוכרו ברווח כולל אחר יסווגו מחדש לרווח והפסד.

מטבע הפעילות של שלוחות הפועלות בחו"ל

מטבע פעילות של ישות הוא המטבע של הסביבה הכלכלית העיקרית בה פועלת הישות. בדרך כלל זהו המטבע של הסביבה שבה ישות מפיקה מזומנים.

קביעת מטבע הפעילות של השלוחות בחו"ל נעשה בהתאם לקריטריונים הבאים:

- השלוחה מפיקה ומוציאה מזומנים במטבע זר ופעילות השלוחה בשקל הינה שולית.
 - לקוחות השלוחה גויסו על ידה באופן עצמאי, כך שפעילות השלוחה מול לקוחות הבנק או צדדים הקרובים אליהם אינה משמעותית.
 - פעילות השלוחה מול הבנק וצדדים קשורים לו אינה משמעותית ובין היתר אין תלות במקורות מימון של הבנק או צדדים הקשורים לו.
 - פעילות השלוחה עומדת בפני עצמה ואינה מהווה הרחבה או השלמה של הפעילות המקומית של הבנק.
- כאשר אחד הקריטריונים כאמור אינו מתקיים במובהק הדבר מצביע על כך שיש לטפל בשלוחה כפעילות חוץ שמטבע הפעילות שלה הינו שקל.
- בהתאם לאמור לעיל בחן הבנק וסיווג את השלוחה הבנקאית בארה"ב כפעילות חוץ שמטבע הפעילות שלה שונה משקל.

פעילות חוץ

הנכסים וההתחייבויות של פעילויות חוץ, כולל מוניטין והתאמות לשווי הוגן שנוצרו ברכישה, תורגמו לשקל לפי שערי החליפין שבתוקף למועד הדיווח. ההכנסות וההוצאות ורווחים והפסדים של פעילויות החוץ, תורגמו לשקל לפי שערי החליפין שבתוקף במועדי העסקאות.

הפרשי השער בגין התרגום מוכרים ברווח כולל אחר, ומוצגים בהון במסגרת "התאמות מתרגום דוחות כספיים".

בעת מימוש, הסכום המצטבר בקרן התרגום שנובע מפעילות החוץ מסווג מחדש לרווח והפסד כחלק מהרווח או ההפסד מהמימוש.

כאשר הקבוצה מממשת חלק מהשקעה שהינה חברה כלולה הכוללת פעילות חוץ תוך שימור השפעה מהותית, החלק היחסי של הסכום המצטבר של הפרשי השער מסווג מחדש לרווח והפסד.

ביאור 1 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

גידור השקעה נטו בפעילות חוץ

הקבוצה מיישמת חשבונאות גידור בגין הפרשי שער בין מטבע הפעילות של פעילות החוץ לבין מטבע הפעילות של הבנק (שקל).

הפרשי שער הנובעים מתרגום התחייבות פיננסית המגדרת השקעה נטו בפעילות חוץ נזקפים לרווח כולל אחר ומוצגים בהון במסגרת "התאמות מתרגום דוחות כספיים". בעת מימוש השקעה בגינה בוצע הגידור, מועבר הסכום המתאים שנצבר ב"התאמות מתרגום דוחות כספיים" לרווח והפסד כחלק מהרווח או ההפסד ממימוש ההשקעה.

נכסים והתחייבויות צמודי מדד שאינם נמדדים בשווי הוגן

נכסים והתחייבויות הצמודים למדד המחירים לצרכן, נכללים לפי תנאי ההצמדה שנקבעו לגבי כל יתרה.

להלן פרטים על שערי החליפין היציגים ומדד המחירים לצרכן ושיעור השינוי בהם:

שיעור השינוי בשנת			31 בדצמבר		
2017	2018	2019	2017	2018	2019
(%)			(בש"ח)		
שער החליפין של:					
(9.83)	8.10	(7.79)	3,467	3,748	3,456
הדולר של ארה"ב					
2.69	3.35	(9.63)	4,153	4,292	3,878
אירו					
(0.92)	2.37	(4.88)	4,682	4,793	4,560
לירה שטרלינג					
(5.64)	7.09	(6.10)	3,555	3,807	3,575
פרנק שוויצרי					
			(נקודות)	(נקודות)	
מדד המחירים לצרכן:					
0.3	1.2	0.3	99.3	100.5	100.8
לחודש נובמבר - מדד ידוע					

ה. בסיס האיחוד

1. חברות בנות

חברות בנות הינן ישויות הנשלטות על ידי הבנק. הדוחות הכספיים המאוחדים כוללים את הדוחות הכספיים של הבנק ושל ישויות בהן מתקיימת שליטה של הבנק. בבחינת שליטה לא נלקחות בחשבון זכויות הצבעה פוטנציאליות. הדוחות הכספיים של חברות בנות נכללים בדוחות הכספיים המאוחדים מיום השגת השליטה ועד ליום הפסקת השליטה. המדיניות החשבונאית של חברות בנות שונתה במידת הצורך על מנת להתאימה למדיניות החשבונאית שאומצה על ידי הקבוצה.

יתרות ועסקאות הדדיות בין החברות שאוחדו בוטלו במסגרת הכנת הדוחות הכספיים המאוחדים.

הדוחות הכספיים של שתי חברות בבעלות מלאה שהן חברות נכסים ושרות של הבנק מאוחדים במסגרת הדוחות הכספיים סולו של הבנק.

זכויות שאינן מקנות שליטה

זכויות שאינן מקנות שליטה הן החלק בהון חברות בנות שאינן ניתנות לייחוס, במישרין או בעקיפין, לחברה האם. זכויות אלה המעניקות למחזיק בהן חלק בנכסים נטו של הנרכשת, נמדדות במועד הרכישה בשווי הוגן.

רווח או הפסד וכל רכיב של רווח כולל אחר מיוחסים לבעלים של הבנק ולזכויות שאינן מקנות שליטה. סך הרווח, ההפסד ורווח כולל אחר מיוחס לבעלים של הבנק ולזכויות שאינן מקנות שליטה גם אם כתוצאה מכך יתרת הזכויות שאינן מקנות שליטה תהיה שלילית.

עסקאות עם זכויות שאינן מקנות שליטה תוך שימור שליטה, מטופלות כעסקאות הוניות. כל הפרש בין התמורה ששולמה או התקבלה לשינוי בזכויות שאינן מקנות שליטה נזקף לחלק הבעלים של הבנק ישירות להון.

בעת שינויים בשיעור ההחזקה בחברה בת, תוך שימור שליטה, הבנק מייחס מחדש את הסכומים המצטברים שהוכרו ברווח כולל אחר בין הבעלים של הבנק לבין הזכויות שאינן מקנות שליטה.

ביאור 1 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

בעת אובדן שליטה, הבנק גורע את הנכסים וההתחייבויות של החברה הבת ורכיבים אחרים של הון המיוחסים לחברת הבת. אם הבנק נותר עם השקעה כלשהי בחברה הבת לשעבר אזי יתרת ההשקעה נמדדת לפי שוויה ההוגן במועד אובדן השליטה. ההפרש בין התמורה שהתקבלה ושוויה ההוגן של יתרת ההשקעה בחברת הבת לשעבר לבין היתרות שנגרעו מוכר ברווח והפסד. הסכומים שהוכרו בהון דרך רווח כולל אחר בהתייחס לאותה חברת בת מסווגים מחדש לרווח או הפסד. החל מאותו מועד, ההשקעה הנותרת מטופלת לפי שיטת השווי המאזני או כנכס פיננסי בהתאם למידת השפעה של הבנק בחברה.

2. חברות כלולות

חברות כלולות הינן ישויות בהן יש לקבוצה השפעה מהותית על המדיניות הכספית והתפעולית, אך לא הושגה בהן שליטה. קיימת הנחה לפיה החזקה בשיעור של 20% עד 50% במוחזקת מקנה השפעה מהותית. בבחינת קיום השפעה מהותית, לא מובאות בחשבון זכויות הצבעה פוטנציאליות.

השקעה במניות חברות כלולות מטופלת בהתאם לשיטת השווי המאזני ומוכרת לראשונה לפי עלותה. כאשר הבנק משיג השפעה מהותית לראשונה בהשקעה שטופלה עד למועד השגת השפעה מהותית שלא בהתאם לשיטת השווי המאזני, מיושמת שיטת השווי המאזני ממועד זה ואילך.

הדוחות הכספיים המאוחדים כוללים את חלקה של הקבוצה בהכנסות ובהוצאות ברווח והפסד וברווח כולל אחר של ישויות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני.

בעת ירידה בשיעור ההחזקה בחברה כלולה המטופלת בהתאם לשיטת השווי המאזני תוך שימור ההשפעה המהותית, הקבוצה גורעת חלק יחסי מהשקעתה ומכירה ברווח או הפסד מהמכירה. כמו כן באותו מועד חלק יחסי מהסכומים שהוכרו בקרנות הון דרך רווח כולל אחר בהתייחס לאותה חברה כלולה, מסווג מחדש לרווח והפסד.

בעת אובדן השפעה מהותית, הקבוצה מפסיקה להשתמש בשיטת השווי המאזני החל מאותו מועד בו איבדה את ההשפעה המהותית ומטפלת בהשקעה הנותרת כנכס פיננסי המסווג לתיק ניירות ערך למסחר או למניות שאינן למסחר.

כמו כן באותו מועד חלק יחסי מהסכומים שהוכרו בקרנות הון דרך רווח כולל אחר בהתייחס לאותה חברה כלולה מסווג מחדש לדוח רווח והפסד.

הבנק בוחן את הצורך ברישום ירידת ערך בגין השקעתו בחברות כלולות, ראה [סעיף \(כ.כ.ב.\)](#) להלן.

1. בסיס ההכרה בהכנסות ובהוצאות

הכנסות והוצאות נכללות על בסיס צבירה למעט המפורט להלן:

- הכנסות והוצאות מניירות ערך למסחר וממכשירים נגזרים, מוכרות בהתאם לשינויים בשווי הוגן.
- ריבית שנצברה על חובות בעייתיים שסווגו כחובות פגומים מוכרת כהכנסה על בסיס מזומן כאשר לא קיים ספק לגבי גביית היתרה הרשומה הנותרת של חוב פגום. במצבים אלה סכום שנגבה על חשבון הריבית שיוכר כהכנסת ריבית, מוגבל לסכום שהיה נצבר בתקופת הדיווח על היתרה הרשומה הנותרת של החוב לפי שיעור הריבית החוזי. הכנסות ריבית על בסיס מזומן מסווגות בדוח רווח והפסד כהכנסות ריבית בסעיף הרלוונטי. כאשר קיים ספק לגבי גביית היתרה הרשומה הנותרת, כל התשלומים שנגבו משמשים להקטנת קרן ההלוואה. כמו כן, ריבית על סכומים בפגור בגין הלוואות לדיור מוכרות בדוח רווח והפסד על בסיס הגביה בפועל.
- עמלות ליצירת אשראי - עמלות אשר חויבו ביצירת אשראי, למעט הלוואות לתקופה של עד שלושה חודשים, לא מוכרות באופן מיידי כהכנסה בדוח רווח והפסד, אלא נדחות ומוכרות לאורך חיי ההלוואה כהתאמת התשואה. הכנסות מעמלות כאמור נזקפות לפי שיטת הריבית האפקטיבית ומדווחות כחלק מהכנסות הריבית.
- עמלות פירעון מוקדם - עמלות שחויבו בגין פירעון מוקדם מוכרות מיידי במסגרת הכנסות ריבית.
- שינוי בתנאי החוב - במקרים של מימון מחדש או ארגון מחדש של חובות שאינם בעייתיים, בוחן הבנק אם תנאי ההלוואה שונו באופן מינורי או באופן שאינו מינורי. במקרים בהם שונו תנאי ההלוואה באופן מינורי כל העמלות שטרם הופחתו וכן עמלות פירעון מוקדם שנגבו מהלקוח בגין שינוי בתנאי אשראי נכללות כחלק מההשקעה נטו בהלוואה החדשה ומוכרות כהתאמת תשואה כאמור לעיל. במקרים בהם השינוי בתנאי ההלוואה אינו מינורי יזקפו העמלות ישירות לרווח והפסד.

ביאור 1 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

- עמלות הקצאת אשראי מטופלות בהתאם לסבירות המימוש של המחויבות למתן אשראי. במידה והסבירות קלושה, העמלה מוכרת על בסיס קו ישר לאורך תקופת המחויבות, אחרת הבנק דוחה את ההכרה בהכנסה מעמלות אלה עד למועד מימוש המחויבות או עד למועד פקיעתה, לפי המוקדם. אם המחויבות מומשה אזי העמלות מוכרות בדרך של התאמת התשואה לאורך חיי ההלוואה כאמור לעיל. באם המחויבות פקעה מבלי שמומשה, העמלות מוכרות במועד הפקיעה ומדווחות במסגרת הכנסות מעמלות. לעניין זה הבנק מניח כי הסבירות למימוש ההתחייבות אינה קלושה.
- הכנסות מעמלות בגין מתן שירותים נזקפות לרווח והפסד עם מתן השירות.
- עמלות אחרות כגון בגין ערבויות וליווי פרויקטים, מוכרות באופן יחסי על פני תקופת העסקה.
- בתקופות עוקבות לירידת ערך בעלת אופי אחר מזמני, הכנסות הריבית מהשקעות במכשירי חוב יוכרו בהתבסס על עודף תזרימי המזומנים הצפויים של מכשיר החוב.

ז. שווי הוגן של מכשירים פיננסיים

הבנק מיישם את הכללים שנקבעו בנושא 820 בקודיפיקציה אשר מגדיר שווי הוגן וקובע מסגרת עבודה עקבית למדידת שווי הוגן על ידי הגדרת טכניקות הערכת שווי הוגן לגבי נכסים והתחייבויות, קביעת מדרג שווי הוגן והנחיות יישום מפורטות. כמו כן, מיישם הבנק את הוראת הפיקוח על הבנקים בנושא מדידות שווי הוגן המשלבת בהוראות הדיווח לציבור את הכללים שנקבעו בתיקון מספר 04-2011 לקודיפיקציה בנושא מדידת שווי הוגן.

התקן מחייב לצורך הערכת שווי הוגן, לעשות שימוש מרבי ככל שניתן בנתונים נצפים ולמזער שימוש בנתונים לא נצפים. נתונים נצפים מייצגים מידע הזמין בשוק המתקבל ממקורות בלתי תלויים ואילו נתונים לא נצפים משקפים את ההנחות של הבנק.

תת נושא 10-820 בקודיפיקציה מפרט היררכיה של טכניקות מדידה המבוססות על הקביעה האם הנתונים ששימשו לצורך קביעת השווי הוגן הינם נצפים או לא נצפים.

סוגים אלו של נתונים יוצרים מדרג שווי הוגן כמפורט להלן:

- נתוני רמה 1: מחירים מצוטטים (לא מותאמים) בשווקים פעילים לנכסים או להתחייבויות זהים.
- נתוני רמה 2: מחירים מצוטטים לנכסים או להתחייבויות דומים בשווקים פעילים; מחירים מצוטטים לנכסים זהים או התחייבויות זהות בשווקים שאינם פעילים; מחירים הנגזרים ממודלים להערכה אשר כל הנתונים המשמעותיים בהם הינם נצפים בשוק או נתמכים על ידי נתוני שוק נצפים.
- נתוני רמה 3: נתונים לא נצפים עבור הנכס או ההתחייבות.

היררכיה זו דורשת שימוש בנתוני שוק נצפים, כאשר מידע זה קיים. כאשר הדבר הינו אפשרי, הבנק שוקל מידע שוק נצפה ורלבנטי במסגרת הערכתו. היקף ותדירות העסקאות, גודל מרווח ה-bid-ask וכן גודל ההתאמה הנדרשת כאשר משווים עסקאות דומות הינם כולם גורמים אשר נלקחים בחשבון כאשר קובעים את רמת הנזילות של שווקים ואת מידת הרלבנטיות של מחירים נצפים באותם שווקים.

הרמה במדרג השווי הוגן שאליה משתייכת מדידת השווי הוגן של מכשיר הפיננסי תיקבע על בסיס הרמה הנמוכה ביותר של הנתון שהינו משמעותי למדידת השווי הוגן בשלמותו.

שיטות ההערכה המיושמות על ידי הבנק למדידת שווי הוגן נבחנות בהתחשב בנסיבות הרלוונטיות לעסקאות השונות, לרבות מחירי העסקאות האחרונות בשוק, מחירים אינדיקטיביים של שירותי הערכה ותוצאות של בדיקה לאחור (back-testing) של סוגי עסקאות דומות.

הערכה של סיכון אשראי וסיכון לאי ביצוע

התקן דורש לשקף את סיכון האשראי (credit risk) ואת הסיכון לאי ביצוע (nonperformance risk) במדידת השווי הוגן של חוב, לרבות מכשירים נגזרים, אשר הונפקו על ידי הבנק ונמדדים לפי שווי הוגן. סיכון אי ביצוע כולל את סיכון האשראי של הבנק, אך לא מוגבל לסיכון זה בלבד.

להרחבה לגבי השיטות וההנחות העיקריות המשמשות לצורך אומדן השווי הוגן של המכשירים הפיננסיים, ראה [ביאור 333](#) - להלן, בנושא יתרות ואומדני שווי הוגן של מכשירים פיננסיים.

ביאור 1 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ניירות ערך

השווי ההוגן של ניירות ערך למסחר ואגרות חוב זמינות למכירה נקבע על סמך מחירי שוק מצוטטים בשוק העיקרי. המחיר המצוטט אינו מותאם בשל גודל הפוזיציה של הבנק יחסית לנפח המסחר (פקטור גודל ההחזקה). במקרים בהם מחיר שוק מצוטט אינו זמין אומדן השווי ההוגן מתבסס על המידע הזמין הטוב ביותר תוך שימוש מרבי בנתונים נצפים תוך הבאה בחשבון של הסיכונים הגלומים במכשיר הפיננסי. השווי ההוגן נקבע לפי מודלים מקובלים לתמחור, בהתבסס על הערכות שהתקבלו ממומחים להערכת שווי של מכשירים פיננסיים או בהתבסס על מערכת עצמאית של הבנק. שיטות ההערכה כוללות שימוש בפרמטרים שונים, כגון עקומי ריבית, שערי מטבעות וסטיות תקן, תוך הבאה בחשבון של הסיכונים הגלומים במכשיר הפיננסי (סיכון שוק, סיכון אשראי, אי סחירות וכיצא באלה).

רובו של התיק מחושב מדי חודש על ידי מוסד בינלאומי מוכר שעיסוקו בחישוב שווי הוגן והוא בלתי תלוי בגופים המנפיקים ובלתי תלוי בגופים המשווקים. החישוב מתבסס בעיקרו על מחירי עסקאות בשווקים פעילים. יתרת התיק משוערכת על בסיס ציטוטים מברוקרים או מיוצרי המכשירים, או בהתבסס על מערכת של הבנק.

מכשירים פיננסיים נגזרים

השווי ההוגן של מכשירים פיננסיים נגזרים שיש להם שוק פעיל נקבע על סמך מחירי שוק מצוטטים בשוק עיקרי.

במקרים בהם מחיר שוק מצוטט אינו זמין אומדן השווי ההוגן נערך תוך שימוש במודלים אשר לוקחים בחשבון את הסיכונים הגלומים במכשיר הנגזר.

מכשירים פיננסיים שאינם נגזרים

לרוב למכשירים פיננסיים בקטגוריה זו לא קיים שוק פעיל בו הם נסחרים. לפיכך השווי ההוגן נאמד באמצעות מודלים מקובלים לתמחור כגון ערך נוכחי של תזרים מזומנים עתידי המהווה ריבית ניכיון בשיעור המשקף את רמת הסיכון הגלומה במכשיר הפיננסי. לצורך כך, בהתאם להנחית הפיקוח על הבנקים, תזרימי המזומנים העתידיים עבור חובות פגומים וחובות אחרים חושבו לאחר ניכוי השפעות של מחיקות חשבונאיות ושל הפרשות להפסדי אשראי בגין החובות.

חלופת השווי ההוגן עבור נכסים פיננסיים והתחייבויות פיננסיות

תת נושא 10-825 בקודיפיקציה מאפשר לתאגיד בנקאי לבחור, במועדי בחירה מוגדרים, למדוד בשווי הוגן מכשירים פיננסיים ופריטים מסוימים אחרים (הפריטים הכשירים), אשר בהתאם להוראות הדיווח לציבור לא נדרש למדוד אותם בשווי הוגן. רווחים והפסדים שטרם מומשו בגין השינויים בשווי ההוגן של הפריטים לגביהם נבחרה חלופת השווי ההוגן, ידווחו בדוח רווח והפסד ככל מועד דיווח עוקב. כמו כן, עלויות ועמלות מראש הקשורות לפריטים לגביהם תיבחר חלופת השווי ההוגן יוכרו ברווח והפסד במועד התהוותן ולא יידחו. בחירת יישום חלופת השווי ההוגן כאמור לעיל תיעשה לגבי כל מכשיר בנפרד (instrument-by-instrument) ואינה ניתנת לביטול. בנוסף, קובע התקן דרישות הצגה וגילוי המיועדות לסייע להשוואה בין תאגידים בנקאיים הבוחרים בבסיסי מדידה שונים לסוגים דומים של נכסים והתחייבויות.

למרות האמור לעיל, הובהר על ידי הפיקוח על הבנקים כי תאגיד בנקאי לא יבחר בחלופת השווי ההוגן, אלא אם התאגיד הבנקאי פיתח מראש ידע, מערכות, נהלים ובקורות ברמה גבוהה שייאפשרו לו למדוד את הפריט ברמה גבוהה של מהימנות. לפיכך, תאגיד בנקאי לא יבחר בחלופת השווי ההוגן לגבי נכס כלשהו שמתאים לסיווג לרמה 2 או לרמה 3 במדרג השווי ההוגן, או לגבי התחייבות כלשהי, אלא אם קיבל לכך אישור מראש מהפיקוח על הבנקים. הבנק לא יעד מכשירים פיננסיים תחת חלופת השווי ההוגן.

ח. חובות פגומים, סיכון אשראי והפרשה להפסדי אשראי

בהתאם להוראה של המפקח על הבנקים בנושא מדידה וגילוי של חובות פגומים, סיכון אשראי והפרשה להפסדי אשראי מיישם הבנק החל מיום 1 בינואר 2011, את נושא 310 בקודיפיקציה, עמדות של רשויות הפיקוח על הבנקים בארה"ב ושל הרשות לניירות ערך בארה"ב כפי שאומצו על ידי המפקח בהוראות הדיווח לציבור. בנוסף החל מאותו מועד מיישם הבנק את הוראות הפיקוח על הבנקים בנושא טיפול בחובות בעייתיים.

ההוראה מיושמת לגבי כל יתרות החוב, כגון, פיקדונות בבנקים, אגרות חוב, ניירות ערך שנשאלו או שנרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, אשראי לציבור, אשראי לממשלה וכו'. אשראי לציבור ויתרות חוב אחרות לגביהם לא נקבעו בהוראות הדיווח לציבור כללים ספציפיים בנושא מדידת הפרשה להפסדי אשראי (כגון: אשראי לממשלה, פיקדונות בבנקים וכו') מדווחים בספרי הבנק לפי יתרת חוב רשומה. לגבי יתרות חוב אחרות לגביהם קיימים כללים ספציפיים בנושא מדידה והכרה של הפרשה לירידת ערך (כגון: אגרות חוב), הבנק ממשיך ליישם את אותם כללי מדידה.

ביאור 1 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

הפרשה להפסדי אשראי

הבנק קבע נהלים הנדרשים לקיום הפרשה להפסדי אשראי ברמה המתאימה כדי לכסות הפסדי אשראי צפויים בהתייחס לתיק האשראי שלו, כולל בגין סיכון אשראי חוץ מאזני. ההפרשה לכיסוי הפסדי האשראי הצפויים בהתייחס לתיק האשראי מוערכת באחד משני המסלולים הבאים:

הפרשה פרטנית להפסדי אשראי

ההפרשה מבוצעת על סמך מדידת ירידת הערך של החוב בהתבסס על הערך הנוכחי של תזרימי המזומנים העתידיים הצפויים, מהוונים בשיעור הריבית האפקטיבי המקורי של החוב, או כאשר החוב הינו מותנה בביטחון (חוב שפרעונו צפוי להתבצע באופן בלעדי מהבטחון המשועבד או מנכס אחר שמוחזק על ידי הלווה) או כאשר צפויה תפיסת נכס, על פי השווי ההוגן של הביטחון ששועבד להבטחת אותו אשראי (בניכוי עלויות מכירה).

לענין זה הבנק מגדיר חוב כחוב מותנה בביטחון כאשר פרעונו צפוי להתבצע באופן בלעדי מהבטחון המשועבד לטובת הבנק או כאשר הבנק צפוי להפרע מהנכס שמוחזק על ידי הלווה גם אם לא קיים שעבוד ספציפי על הנכס והכל כאשר ללווה אין מקורות החזר מהותיים זמינים ומהימנים אחרים.

הצורך בהפרשה הפרטנית נבחן ככלל, לגבי כל חוב שיתרתו החוזית (ללא ניכוי: מחיקות חשבונאיות שלא כרוכות בויתור משפטי, ריבית שלא הוכרה, הפרשות להפסדי אשראי ובטחונות) הינה 1 מיליון ש"ח או יותר וכל חוב אחר שזוהה לצורך בחינה פרטנית על ידי הבנק. בחלק מחברות הבנות שמאוחדות הבחינה נעשית גם בסכומים נמוכים יותר. הפרשה פרטנית מוכרת לגבי כל חוב שסווג פגום (ראה להלן).

הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי

אשראי מאזני - מטרתה לשקף הפרשות לירידת ערך בגין הפסדי אשראי בלתי מזהים פרטנית הגלומים בקבוצות גדולות של חובות קטנים בעלי מאפייני סיכון דומים וכן בגין חובות שנבדקו פרטנית ונמצא שאינם פגומים. מדידת הפסדי האשראי מבוססת על הכללים שנקבעו בנושא 450 בקודיפיקציה - טיפול חשבונאי בתלויות ובהוראות המפקח על הבנקים, בהתבסס על שיעורי הפסד הסטוריים בענפי המשק השונים בחלוקה בין אשראי בעייתי לאשראי לא בעייתי בטווח שנים מיום 1 בינואר 2011 ועד למועד הדיווח. בנוסף, לצורך קביעת שיעור ההפרשה הנאות הבנק לוקח בחשבון התאמה בגין גורמים סביבתיים כגון: תנאים ענפיים, נתונים מקרו כלכליים, הערכת איכות כללית של האשראי לענף משק, שינויים בנפח ובמגמה של יתרות בפיגור ויתרות פגומות והשפעות השינויים בריכוזיות האשראי.

בגין אשראי צרכני לאנשים פרטיים שיעור ההתאמה בגין הגורמים הסביבתיים לא יפחת מ-0.75% מיתרת האשראי הצרכני שאינו בעייתי. מהאמור הוחרג סיכון אשראי הנובע מחייבים בגין כרטיסי אשראי בנקאיים ללא חיוב ריבית.

בהתאם להנחיות הפיקוח על הבנקים נדרשים התאגידים הבנקאיים להמשיך לכלול ב"טווח השנים" המשמש בקביעת ההפרשה הקבוצתית להפסדי אשראי את שנת 2011 ואילך.

אשראי חוץ מאזני - ההפרשה מבוססת על שיעורי ההפרשה שנקבעו עבור האשראי המאזני, תוך התחשבות בשיעור המימוש לאשראי הצפוי של סיכון האשראי החוץ מאזני. שיעור המימוש לאשראי מחושב על ידי הבנק בהתבסס על מקדמי המרה לאשראי כמפורט בהוראות ניהול בנקאי תקין מספר 203, מדידה והלימות הון-סיכון אשראי - הגישה הסטנדרטית, בהתאמות מסוימות במקרים בהם קיים בבנק ניסיון עבר המצביע על שיעורי המימוש לאשראי.

הלוואות לדיור - מחושבת הפרשה מזערית לחובות מסופקים לפי נוסחה שקבע המפקח על הבנקים, בהתחשב בעומק הפיגור, באופן שבו שיעורי ההפרשה גדלים ככל שמעמיק הפיגור. תחולת חישוב ההפרשה לפי נוסחת עומק הפיגור מתייחס לכלל הלוואות לדיור, למעט הלוואות שאינן נפרעות בתשלומים תקופתיים והלוואות הממנות פעילות בעלת אופי עסקי. כמו כן על יתרת הלוואות לדיור שאין בהן פיגור מבוצעת הפרשה שמבוססת על סטטיסטיקת עבר. בנוסף הבנק מיישם את הוראות עדכון ניהול בנקאי תקין 329 "מגבלות למתן הלוואות לדיור". הבנק גיבש מדיניות שנועדה להבטיח כי הוא עומד בדרישות החדשות וכי החל מיום 30 בינוי 2013 יתרת ההפרשה הקבוצתית להפסדי אשראי בגין הלוואות לדיור לא תפחת משיעור של 0.35% מיתרת הלוואות האמורות למועד הדיווח.

הבנק בוחן את הנאותות הכוללת של ההפרשה להפסדי אשראי בהתבסס על שיקול הדעת של ההנהלה אשר מתחשב בסיכונים הגלומים בתיק האשראי.

זיהוי וסיווג חובות בעייתיים

הבנק קבע נהלים לזיהוי אשראי בעייתי ולסיווג חובות כפגומים. בהתאם לנהלים אלה הבנק מסווג את יתרת החובות הבעייתיים המאזניים והחוץ מאזניים לסיווגים הבאים: השגחה מיוחדת, נחות או פגום.

ביאור 1 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

אשראי בהשגחה מיוחדת

אשראי בהשגחה מיוחדת מאזני הוא אשראי אשר מתקיימות לגביו חולשות פוטנציאליות שראוי שיקבלו תשומת לב מיוחדת של הנהלת התאגיד. אשראי חוץ מאזני מסווג כאשראי בהשגחה מיוחדת אם מימוש ההתחייבות התלויה בגין הסעיף הינו ברמת "אפשרי" וכן אם החובות, שיתכן שיוכרו כתוצאה מהתממשות התלויה, ראויים לסיווג בקטגוריה זו.

אשראי נחות

אשראי נחות הוא אשראי אשר מוגן באופן שאינו מספק על ידי השווי הנוכחי המבוסס ויכולת התשלום של החייב או של הביטחון ששועבד, אם קיים. לסיכון אשראי מאזני שסווג כאמור, קיימת חולשה או חולשות מוגדרות היטב, אשר מסכנות את מימוש החוב. אשראי אשר מוכרת בגינו הפרשה להפסדי אשראי על בסיס קבוצתי יסווג כנחות כאשר הוא הופך לחוב בפיגור של 90 יום או יותר.

אשראי פגום

חוב מסווג כפגום כאשר צפוי שהבנק לא יוכל לגבות את כל הסכומים המגיעים לו לפי התנאים החוזיים של הסכם החוב. וזאת בהתבסס על מידע ואירועים עדכניים כגון: מצב הפיגור של החוב, מצבו הפיננסי וכושר הפירעון של הלווה, הערכת מקור ההחזר הראשוני של החוב, מצב הביטחונות, מצבם הפיננסי של הערבים ועוד. החל מיום 1 ביולי 2017 מיישם הבנק את העדכון לקובץ שאלות ותשובות של הפיקוח על הבנקים בנושא "ישום הוראות הדיווח לציבור בנושא חובות פגומים, סיכון אשראי והפרשה להפסדי אשראי". העדכון מתייחס בעיקר לקביעת סיווג של חוב המתבסס על יכולת התשלום של החייב כלומר, החוזק הצפוי של מקור ההחזר הראשוני של החוב וזאת למרות התמיכה של מקורות החזר שניים ושלישונים כגון: בטחונות וערבים. מקור החזר ראשוני - מקור מזומנים יציב לאורך זמן אשר חייב להימצא תחת שליטת החייב ואשר חייב להיות מופרד במפורש או במהות לכיסוי החוב. על מנת שמקור החזר יוכר כמקור החזר ראשוני, על הבנק להראות שהחייב צפוי בהסתברות גבוהה להפיק תוך פרק זמן סביר תזרים מזומנים מתאים מפעילות עסקית נמשכת אשר ישמש לפירעון כל התשלומים הנדרשים באופן מלא במועד שנקבע בהסכם.

חוב מסווג כפגום ככל מקרה כאשר קרן או ריבית בגינו מצויים בפיגור של 90 ימים או יותר, למעט אם החוב מובטח היטב וכן מצוי בהליכי גביה. בנוסף, חוב פגום ייחשב גם חוב שתנאיו שונו בשל ארגון מחדש של חוב בעייתי אלא אם לפני הארגון מחדש ולאחריו נערכה בגינו הפרשה מזערית להפסדי אשראי לפי שיטת עומק הפיגור.

חוב בעייתי בארגון מחדש

חוב אשר פורמאליט עבר ארגון מחדש של חוב בעייתי מוגדר כחוב אשר לגביו, מסיבות כלכליות או משפטיות הקשורות לקשיים פיננסיים של החייב, הבנק העניק ויתור בדרך של שינוי בתנאי החוב במטרה להקל על החייב את נטל תשלומי המזומן בטווח הקרוב או בדרך של קבלת נכסים אחרים כפירעון החוב. לצורך קביעה האם הסדר חוב שבוצע על ידי הבנק מהווה ארגון מחדש של חוב בעייתי הבנק מבצע בחינה איכותית של מכלול התנאים של ההסדר והנסיבות במסגרתן הוא בוצע, וזאת במטרה לקבוע האם (1) החייב מצוי בקשיים פיננסיים ו-(2) במסגרת ההסדר הבנק העניק ויתור לחייב.

לצורך קביעה האם החייב נמצא בקשיים פיננסיים, הבנק בוחן האם קיימים סממנים המצביעים על היותו של הלווה בקשיים במועד ההסדר או על קיום אפשרות סבירה שהלווה יקלע לקשיים פיננסיים לולא ההסדר.

בין היתר, הבנק בוחן קיום אחת או יותר מהנסיבות המפורטות להלן:

- למועד הסדר החוב הלווה נמצא בקשיים פיננסיים;
 - לגבי החובות שלמועד ההסדר אינם בפיגור הבנק מעריך האם בהתאם ליכולת הפירעון הנוכחית קיימת סבירות כי בעתיד הנראה לעין הלווה ייקלע למצב של כשל ולא יעמוד בתנאים החוזיים המקוריים של החוב;
 - החייב הוכרז כפושט רגל, נמצא בתהליך של כינוס נכסים או קיימים ספקות משמעותיים להמשך קיומו של הלווה כעסק חי;
 - ללא שינוי תנאי החוב, החייב לא יהיה מסוגל לגייס חוב ממקורות אחרים בריבית שוק המקובלת לגבי חייבים שאינם בכשל.
- לחייב העונק ויתור גם אם במסגרת ההסדר בוצעה העלאה בריבית החוזית וזאת בהתקיים אחד או יותר מהמצבים הבאים:
- כתוצאה מארגון מחדש, הבנק לא צפוי לגבות את כל סכומי החוב (לרבות ריבית שנצברה) בהתאם לתנאים החוזיים;

ביאור 1 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

- שווי הוגן עדכני של הביטחון לגבי חובות מותנים בביטחון אינו מכסה את יתרת החוב החוזית ומצביע על היעדר יכולת גביה של כל סכומי החוב;
- לחייב לא קיימת אפשרות לגייס מקורות בשיעור הנהוג בשוק עבור חוב בעל תנאים ומאפיינים כגון אלו של החוב שהועמד במסגרת ההסדר.

הבנק לא מסווג חוב כחוב בעייתי שאורגן מחדש אם במסגרת ההסדר הוענקה לחייב דחיית תשלומים שאינה מהותית בהתחשב בתדירות התשלומים, בתקופה החוזית לפירעון ובמשך החיים הממוצע הצפוי של החוב המקורי. לעניין זה, אם בוצעו מספר הסדרים הכרוכים בשינוי תנאי החוב, הבנק מביא בחשבון את ההשפעה המצטברת של הארגונים הקודמים לצורך קביעה האם הדחייה בתשלומים אינה מהותית.

חובות שאורגנו מחדש, לרבות כאלה שטרם הארגון מחדש נבחנו על בסיס קבוצתי, יסווגו כחוב פגום. ככלל חוב בעייתי שאורגן מחדש ימשיך להימדד ולהיות מסווג כחוב פגום עד שישולם במלואו. למעט אם עמד בתנאים של חזרה מפגימה כפי שמפורט להלן.

החזרה של חוב פגום למצב שאינו פגום

חוב פגום חוזר להיות מסווג כחוב שאינו פגום בהתקיים אחד מהמצבים הבאים:

- אין בגינו רכיבי קרן או ריבית אשר הגיע מועדם וטרם שולמו והבנק צופה פירעון של הקרן הנותרת והריבית בשלמותם לפי תנאי החוזה (כולל סכומים שנמחקו חשבונאית או הופרשו).
- כאשר החוב נעשה מובטח היטב ונמצא בתהליכי גביה.
- חוב שאורגן מחדש (ללא ויתור על קרן) ולאחר מכן התאגיד הבנקאי והחייב נכנסו להסכם נוסף של ארגון מחדש (ארגון מחדש עוקב) וזאת בתנאי שהחייב אינו נמצא יותר בקשיים פיננסיים במועד הארגון מחדש העוקב ושבהתאם לתנאי הארגון מחדש העוקב התאגיד הבנקאי לא העניק ויתור לחייב. סעיף זה חל על ארגונים מחדש שבוצעו או חודשו החל מיום 31 בדצמבר 2016.

כללי החזרה מסיווג פגום כאמור לא יחולו על חובות שסווגו כפגומים כתוצאה מביצוע ארגון מחדש של חוב בעייתי למעט בארגון מחדש עוקב כאמור לעיל.

החזרה של חוב פגום למצב פגום צובר

חוב שלאחר הארגון מחדש קיים בטחון סביר שייפרע ויבצע בהתאם לתנאיו החדשים, מוחזר לטיפול כחוב פגום שצובר הכנסות ריבית בתנאי שהארגון מחדש וכל מחיקה חשבונאית שבוצעה בחוב נתמכים בהערכת אשראי עדכנית של מצבו הפיננסי של החייב שמבוססת על פירעונות רציפים של שישה חודשים לפחות ורק לאחר שהתקבלו תשלומים שהפחיתו באופן מהותי (לפחות 20%) את יתרת החוב הרשומה שנקבעה לאחר הארגון מחדש.

הכרה בהכנסה

במועד סיווג החוב כפגום הבנק מגדיר את החוב כחוב שאינו צובר הכנסות ריבית ומפסיק לצבור בגינו הכנסות ריבית, למעט האמור להלן לגבי חובות מסוימים שאורגנו מחדש. כמו כן, במועד סיווג החוב כפגום הבנק מבטל את כל הכנסות הריבית שנצברו וטרם נגבו, ואשר הוכרו כהכנסה ברווח והפסד. החוב ממשיך להיות מסווג כחוב שאינו צובר ריבית, כל עוד לא בוטל לגביו הסיווג כחוב פגום. חוב אשר פורמאלית עבר ארגון מחדש של חוב בעייתי ולאחר הארגון מחדש קיים ביטחון סביר שהחוב יפרע ויבצע בהתאם לתנאיו החדשים, יטופל כחוב פגום שצובר הכנסות ריבית. לפירוט לגבי הכרה בהכנסה על בסיס מזומן בגין חובות שסווגו כפגומים ראה [סעיף \(ו\)](#) לעיל.

לגבי חובות שנבחנו ומפורשים על בסיס קבוצתי אשר מצויים בפיגור של 90 יום או יותר, הבנק אינו מפסיק צבירת הכנסות ריבית. חובות אלה כפופים לשיטות הערכה של הפרשה להפסדי אשראי שמבטיחות שהרווח של הבנק אינו מוטה כלפי מעלה. עמלות בגין איחור על חובות אלה נכללות כהכנסה במועד שבו נוצרה לבנק הזכות לקבלן מהלקוח, ובלבד שהגביה מובטחת באופן סביר.

מחיקה חשבונאית

הבנק מבצע מחיקה חשבונאית במקרים המפורטים להלן:

- כל חוב או חלק ממנו המוערך על בסיס פרטני שנחשב כבלתי ניתן לגביה ובעל ערך נמוך כך שהותרתו כנכס אינה מוצדקת או חוב שבגינו ניהל הבנק מאמצי גביה ארוכי טווח (המוגדרים בדרך כלל כתקופה העולה על שנתיים).
- במקרה של חוב שגבייתו מותנית בביטחון, כל חלק של חוב העודף על שווי הביטחונות אשר מזוהה כאינו בר גביה יימחק מיידית כנגד הפרשה להפסדי אשראי.

ביאור 1 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

- חובות בעייתיים שההפרשה בגינם נמדדת על בסיס קבוצתי ותקופת הפיגור עולה על - 150 יום למעט במקרה של חובות בארגון מחדש, לגביהם נבחן הצורך במחיקה במייד. בנוסף, לגבי חובות בעייתיים בארגון מחדש שנבחנו קבוצתית וכשלו, תבוצע מחיקה כאשר החוב נמצא בפיגור של 60 ימים או יותר ביחס לתנאי הארגון מחדש.
- יובהר כי מחיקות חשבונאיות אינן כרוכות בויתור משפטי והן מקטינות את יתרת החוב המדווחת לצרכים חשבונאיים בלבד, תוך יצירת בסיס עלות חדש לחוב בספרי הבנק.

ט. ניירות ערך

1. ניירות הערך בהם משקיע הבנק מסווגים לארבעה תיקים כדלקמן:

א. אגרות חוב מוחזקות לפדיון

אגרות חוב אשר לבנק יש כוונה ויכולת להחזיקן עד למועד הפדיון. אגרות חוב מוחזקות לפדיון מוצגות במאזן לפי הערך הנקוב בתוספת ריבית והפרשי הצמדה ושער שנצברו, בהתחשב בחלק היחסי של הפרמיה או הניכיון ובניכוי ירידת ערך שאינה בעלת אופי זמני.

ב. אגרות חוב זמינות למכירה

ניירות ערך אשר לא סווגו כאגרות חוב מוחזקות לפדיון או כניירות ערך למסחר. ניירות ערך זמינים למכירה מוצגים במאזן לפי השווי ההוגן ביום הדיווח. ההפרשים בין השווי ההוגן לעלות המופחתת בניכוי עתודה למס, נזקפים לסעיף נפרד בהון, במסגרת רווח כולל אחר. ירידת ערך שאינה בעלת אופי זמני נזקפת לדוח רווח והפסד, כמפורט [בסעיף \(5\)](#) להלן.

רווחים או הפסדים שטרם מומשו מהתאמות לשווי הוגן בגין אגרות חוב זמינות למכירה שיועדו כמגודרות בגידור שווי הוגן, נזקפים לדוח רווח והפסד במשך תקופת הגידור בגין הסיכון המגודר.

ג. ניירות ערך למסחר

ניירות ערך אשר נרכשו ומוחזקים במטרה למוכרם בתקופה הקרובה. ניירות ערך למסחר מוצגים במאזן לפי השווי ההוגן ביום הדיווח. רווחים והפסדים שמומשו וטרם מומשו נזקפים לדוח הרווח וההפסד.

ד. מניות שאינן למסחר

מניות שקיים לגביהן שווי הוגן זמין מוצגות במאזן לפי שוויין ההוגן ביום הדיווח. רווחים או הפסדים שטרם מומשו מהתאמות לשווי הוגן נזקפים לדוח רווח והפסד.

מניות שלא קיים לגביהן שווי הוגן זמין מוצגות במאזן לפי עלות בניכוי ירידת ערך בתוספת או בניכוי שינויים במחירים נצפים בעסקאות רגילות בהשקעות דומות או זהות של אותו מנפיק. רווחים או הפסדים שטרם מומשו מהתאמות לשינויים במחירים נצפים כאמור, נזקפים לדוח רווח והפסד.

2. הכנסות מדיבידנד, צבירת ריבית, הפרשי הצמדה ושער, הפחתת פרמיה או ניכיון (לפי שיטת הריבית האפקטיבית), וכן הפסדים מירידת ערך שאינה בעלת אופי זמני נזקפים לדוח רווח והפסד.

3. הכנסות ריבית בגין זכויות מוטב שנרכשו כגון מכשירים פיננסיים מגובי נכסים כגון CMO, MBS, CLO, CDO ו-CMO (למעט מכשירים באיכות אשראי גבוהה) מוכרות לפי שיטת הריבית הפרוספקטיבית (הריבית העתידית שכוללת גם שינויים צפויים עתידיים), תוך התאמת שיעור הריבית אשר משמש להכרה בהכנסות ריבית לשינויים באומדן תזרימי מזומנים עתידיים. זכויות מוטב באיכות אשראי גבוהה הן זכויות מוטב שהונפקו בערבות ממשלת ארה"ב או על ידי סוכנויות של ממשלת ארה"ב, וכן ניירות ערך מגובי נכסים שדירוג האשראי הבינלאומי שלהם הינו לפחות AA.

4. שווי הוגן

לגבי קביעת שווי הוגן ראה [סעיף \(ז\)](#) לעיל.

5. ירידת ערך

הבנק בוחן בכל תקופת דיווח את הצורך ברישום הפסדים בגין ירידת ערך של אגרות חוב, בתיק הזמין למכירה ובתיק לפדיון, שאינה בעלת אופי זמני. בהתאם להנחיות המפקח על הבנקים כפי שפורטו בנספח ט"ז להוראות הדיווח לציבור בחר הבנק לאמץ החל מהדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2019, את הנחיות FSP 115-2 בדבר זיהוי והצגת ירידות ערך בעלות אופי אחר מזמני ראה [סעיף \(כג 4\)](#) הקריטריונים לקביעה באם ירידת הערך הינה בעלת אופי שאינו זמני מתבססים על השיקולים והמבחנים כדלהלן:

- כוונת הבנק למכור את נייר הערך.

ביאור 1 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

- יותר סביר מאשר לא שהבנק ידרש למכור את נייר הערך לפני השבת בסיס העלות.
- הנכסים והביטחונות המגבים את נייר הערך.
- שיעור ירידת הערך מסך עלות נייר הערך.
- הערכת כושר ההחזר ודירוג.
- שינוי לרעה במצב המנפיק או במצב השוק בכללותו.
- מדיניות הבנק היא להכיר בירידת ערך של נייר ערך כבעלת אופי אחר מאשר אופי זמני, לכל הפחות בגין ירידת ערך של כל אגרת חוב המקיימת אחד או יותר מהתנאים הבאים:
- אגרת חוב אשר נמכרה עד מועד פרסום הדוח לציבור.
- אגרת חוב אשר סמוך למועד פרסום הדוח לציבור, הבנק מתכוון למכור אותה בתוך פרק זמן קצר.
- אגרת חוב אשר לגביה חלה ירידת דירוג משמעותית בין דירוג האג"ח במועד שבו היא נרכשה על ידי הבנק לבין דירוג האג"ח במועד פרסום הדוח. ירידת דירוג מתחת ל-BBB מינוס בלבד נחשבת לירידת דירוג משמעותית לצורך סעיף זה.
- אגרת חוב אשר לאחר רכישתה סווגה על ידי הבנק כבעייתית.
- אגרת חוב אשר לגביה חל כשל אשראי שלא תוקן תוך פרק זמן סביר.
- אגרת חוב אשר השווי ההוגן שלה נמוך מהשווי בו נרכש לפרק זמן של לפחות תשעה חודשים לסוף תקופת הדוח הכספי ובסוף תקופת הדוח כמו גם במועד הסמוך למועד פרסום הדוח הוא נמוך בשיעור של 15% או יותר מהעלות (לגבי אגרת חוב - העלות המופחתת).
- לעניין זה מתאפשרת חריגה אם בידי הבנק ראיות אובייקטיביות מוצקות וניתוח זהיר של כל הגורמים הרלבנטיים אשר מוכיח ברמה גבוהה של בטחון כי ירידת הערך הינה בעלת אופי זמני. הראיות האובייקטיביות והגורמים הרלבנטיים כוללים פרמטרים כגון: עליית שווי לאחר מועד הדוח הכספי, דירוג אשראי גבוה (קבוצה A או מעליה), ניתוח עמידות בתרחישי לחץ על ידי גורם מקצועי חיצוני או על ידי הבנק, גיבוי ובכלל זה השקעה ממשלתית ישירה בהון לצורך הבטחת האיתנות של הבנק המנפיק.
- עקרונות אלו תואמים את ההנחיה שהוציא המפקח על הבנקים, למעט ההגדרות של "דירוג משמעותי" ו"ירידת ערך משמעותית" אשר נקבעו על ידי הבנק.
- כאשר חלה ירידת ערך בעלת אופי אחר מזמני, עלותו של נייר הערך מופחתת לשווי ההוגן ומשמשת כבסיס עלות חדש. הפסדים מניירות ערך שאינם בעלי אופי זמני נזקפים לדוח רווח והפסד. עליות ערך בתקופות דיווח עוקבות מבסיס העלות החדש, נזקפות בסעיף נפרד בהון העצמי במסגרת רווח כולל אחר מצטבר ואינן נזקפות לרווח והפסד.

מכשירים פיננסיים נגזרים לרבות חשבונאות גידור

הבנק מחזיק מכשירים פיננסיים נגזרים לצרכי גידור סיכוני מטבע חוץ וסיכוני ריבית, וכן מבוצעת פעילות בנגזרים שלא לצורכי גידור לרבות נגזרים משובצים שהופרדו.

חשבונאות גידור

במועד יצירת הגידור הבנק מתעד באופן פורמאלי את יחסי הגידור. התייעוד כולל: מכשיר מגדר, הפריט המגודר, מהות הסיכון המגודר והשיטה להערכת אפקטיביות הגידור.

1. גידור שווי הוגן

הבנק מייעד מכשירים נגזרים כמגדרים את החשיפה לשינויים בשווי ההוגן של נכס או התחייבות. שינויים בשווי ההוגן של נגזר שיועד לגידור שווי הוגן נזקפים לדוח רווח והפסד. הפריט המגודר מוצג אף הוא בשווי הוגן כאשר השינויים בשווי ההוגן שניתן ליחס אותם לסיכון המגודר, נזקפים לדוח רווח והפסד.

אם המכשיר המגדר אינו עונה עוד לקריטריונים לגידור חשבונאי, או שהוא פוקע, נמכר, מבטל או ממומש, או שהבנק מבטל את הייעוד של גידור שווי הוגן, אזי נפסק הטיפול לפי חשבונאות גידור. הבנק מיישם חשבונאות גידור בשיטה "המקוצרת" המניחה אפקטיביות מלאה בהתאם להוראות התקן.

ביאור 1 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

2. גידור תזרים מזומנים

חברת הבת בארה"ב מייצגת מכשירים נגזרים כמגדרים את החשיפה להשתנות של תזרימי מזומנים עתידיים צפויים שניתן ליחס לסיכון מסויים. שינויים בשווי ההוגן של נגזר שיעד לגידור תזרים מזומנים נזקפים לרווח כולל אחר.

3. ניהול נכסים והתחייבויות

חשבונאות גידור אינה מיושמת לגבי מכשירים נגזרים המשמשים כחלק ממערך ניהול הנכסים וההתחייבויות של הבנק (ALM). השינויים בשווי ההוגן של נגזרים אלה מוכרים ברווח והפסד עם היווצרותם.

4. גידור פעילות חוץ - ראה סעיף (ד) לעיל.

נגזרים אחרים

השינויים בשווי ההוגן של נגזרים שאינם משמשים לגידור נזקפים מיידית לרווח והפסד.

נגזרים משובצים

מכשירים נגזרים משובצים מופרדים מהחזזה המארח ומטופלים בנפרד כמכשירים נגזרים בהתאם להוראות תת נושא 10-815 בקודיפיקציה אם: (א) אין קשר ברור והדוק בין המאפיינים הכלכליים והסיכונים של החזזה המארח ושל המכשיר הנגזר המשובץ לרבות סיכוני אשראי הנובעים מנגזרי אשראי משובצים מסוימים (ב) מכשיר נפרד בעל אותם תנאים כשל המכשיר הנגזר המשובץ היה עומד בהגדרת נגזר; ו-(ג) המכשיר המשולב אינו נמדד לפי שווי הוגן דרך רווח והפסד.

מכשירים נגזרים משובצים שהופרדו מוצג במאזן יחד עם החזזה המארח ושינויים בשוויים ההוגן נזקפים מיידית לרווח והפסד.

במקרים מסוימים (כגון מקרים בהם לבנק אין את היכולת להפריד נגזר משובץ מהחזזה המארח), הבנק בוחר לא להפריד את הנגזר המשובץ ולמדוד את המכשיר הפיננסי המשולב (hybrid instrument) בשלמותו בשווי הוגן תוך דיווח על שינויים בשווי הוגן בדוח רווח והפסד בעת היווצרותם. הבחירה כאמור נעשית במועד רכישת המכשיר המשולב או בקורות אירועים מסוימים בהם המכשיר כפוף למדידה מחדש (re-measurement event), כגון כתוצאה מצירופי עסקים או שינויים מהותיים של מכשירי החוב. בחירת שווי הוגן כאמור הינה בלתי חוזרת.

שווי הוגן

בדבר קביעת שווי הוגן ראה סעיף (ז) לעיל.

יא. העברות ושירות של נכסים פיננסיים וסילוק של התחייבויות

הבנק מיישם את כללי המדידה והגילוי שנקבעו בתת נושא 10-860 בקודיפיקציה בדבר, העברות ושירות של נכסים פיננסיים, לצורך הטיפול בהעברות של נכסים פיננסיים וסילוק של התחייבויות. בהתאם לכללים אלו, העברה של נכס פיננסי שלם, של קבוצת נכסים פיננסיים שלמים, או של זכות משתתפת בנכס פיננסי שלם, תסופל חשבונאית כמכירה, אם ורק אם, מתקיימים כל התנאים הבאים: (1) הנכס הפיננסי שהועבר בודד מהגורם המעביר, גם במצב של פשיטת רגל או בכינוס נכסים אחר; (2) כל מקבל יכול לשעבד או להחליף את הנכסים שקיבל, ולא קיים תנאי שגם מגביל את המקבל מלנצל את זכותו לשעבד או להחליף וגם מעניק למעביר הטבה גדולה יותר מאשר הטבה טריוויאלית; (3) המעביר אינו משמר שליטה אפקטיבית בנכסים הפיננסיים שהועברו.

בהקשר זה, לזכות משתתפת יש את כל המאפיינים הבאים: (1) מתאריך ההעברה ואילך, היא מייצגת זכות בעלות יחסית (pro rata) בנכס פיננסי שלם; (2) ממועד העברה ואילך, כל תזרימי המזומנים המתקבלים מהנכס הפיננסי השלם, מחולקים באופן יחסי בין מחזיקי הזכויות המשתתפות בסכום השווה לחלקם בבעלות; (3) לזכויותיהם של כל אחד מהזכויות המשתתפות (לרבות המעביר, בתפקידו כמחזיק זכויות משתתפות) יש קדימות זהה, ולא קיימת זכות של מחזיק זכות משתתפת כלשהו, הנחותה לעומת זכות של מחזיק זכות משתתפת אחר; וגם (4) לאף צד אין את הזכות לשעבד או להחליף את הנכס הפיננסי השלם, אלא אם כל מחזיקי הזכויות המשתתפות מסכימים לשעבד או להחליף את הנכס הפיננסי השלם.

במידה והעסקה עומדת בתנאים לטיפול בעסקה כמכירה, הנכסים הפיננסיים המועברים נגרעים מהמאזן של הבנק. במידה והעסקה אינה עומדת בתנאים לטיפול כמכירה, ההעברה תסופל כחוב מובטח. הנכסים הפיננסיים ימשיכו להירשם במאזן של הבנק והתמורה מהמכירה תוכר כהתחייבות של הבנק.

הבנק מיישם הוראות ספציפיות שנקבעו בהוראות הדיווח לציבור לטיפול בעסקאות השאלה או שאילה של ניירות ערך. הם אינם נגרעים מהמאזן ומוצגים בסעיף ניירות ערך, וכנגדם הפיקדון שלהבטחת השבתו שועבדו אותם ניירות ערך מוצג בסעיף "ניירות ערך שהשאלו במסגרת הסכמי רכש חוזר" או בסעיף "ניירות ערך שנשאלו במסגרת הסכמי רכש חוזר", לפי הענין ובהתאם לשוויים ביום ביצוע העסקה.

ביאור 1 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

הבנק עוקב אחר שינויים בשווי ההוגן על בסיס יומי ודרישת ביטחונות מבוצעת במקרים המתאימים. ריבית שהתקבלה או ששולמה בגין ניירות ערך כאמור מדווחת במסגרת הכנסות (הוצאות) ריבית נטו.

בהתאם להוראות המפקח, עסקאות השאלה או שאילה לא מובטחת של ניירות ערך שבהן השואל אינו מעביר לתאגיד הבנקאי מרווח בטחון (מרג"ן) המתייחס ספציפית לעסקת השאלת ניירות ערך, מטופלות באופן הבא:

- א. השאלה לא מובטחת של ניירות ערך מהתיק הזמין למכירה או מהתיק למסחר - כאשר הבנק משאיל ניירות ערך הוא גורע את ניירות הערך שהושאלו ומכיר באשראי בגובה שווים בשוק של ניירות הערך ביום ההשאלה. בתקופות עוקבות, הבנק מודד את האשראי באותו אופן בו נמדד נייר הערך לפני שהושאל. הכנסות על בסיס צבירה מוכרות כהכנסות ריבית מאשראי ושינויים בשווי השוק (שאינם שינויים בבסיס צבירה) מסווגים כהכנסות מימון שאינן מריבית שמדובר בניירות ערך למסחר או ברווח כולל אחר כאשר מדובר בניירות ערך זמינים למכירה. בתום ההשאלה הבנק גורע את האשראי ומכיר מחדש בנייר הערך.
- ב. שאילה לא מובטחת של ניירות ערך - כאשר הבנק שואל נייר ערך בעסקת שאילה לא מובטחת, הבנק מכיר בנייר הערך ופיקדון כנגדו, בגובה שווי השוק של נייר הערך שהתקבל במועד השאילה. ניירות הערך כאמור מסווגים בתיק למסחר. בתקופות עוקבות, שינויים בתקופת הדיווח הנובעים משינויים בשווי השוק של הנייר מסווגים כהכנסות מימון שאינן מריבית. כאשר הבנק מוכר בחסר נייר ערך ששאל, ככל מועד דיווח הבנק מכיר בהכנסות מימון שאינן מריבית את ההפרש, רק אם הוא חיובי. בין שווי השוק למועד הדיווח של נייר הערך שנמכר בחסר, לבין היתרה בגין עסקת השאילה הלא מובטחת הכלולה בסעיף פיקדונות.

סילוק התחייבות

הבנק גורע התחייבות אם היא סולקה. התחייבות סולקה בהתקיים אחד משני התנאים הבאים: (1) הבנק שילם למלווה והשתחרר מחויבות בגין ההתחייבות או (2) הבנק שוחרר משפטית בהליך משפטי או בהסכמת המלווה מהיותו החייב העיקרי בגין ההתחייבות.

י.ב. זכויות עובדים

הטבות לאחר פרישה - פנסיה, פיצויים והטבות אחרות - תכניות להטבה מוגדרת

הטבת פנסיה הינה חלק מהתגמול המשולם לעובד תמורת שירותיו. בתכנית פנסיה להטבה מוגדרת הבנק מבטיח לספק בנוסף לשכר השוטף, תשלומי פנסיה בשנים שלאחר שהעובד יפרוש. סכום ההטבה שישולם תלוי באירועים עתידיים מסוימים הכלולים בנוסחת ההטבה של התכנית אשר כוללת בין היתר את משך חייו של העובד או שאריו, את מספר שנות השירות שסיפק העובד והשכר של העובד בשנים מיד לפני הפרישה.

הגדרות:

- שיעור להיוון ההתחייבות בגין זכויות עובדים - שיעור ההיוון המשמש לחישוב ההתחייבות האקטוארית לזכויות עובדים של הבנק מבוסס על תשואות השוק בהתאם לחלופה שהבנק בחר מתוך החלופות שנקבעו על ידי בנק ישראל לפיהם העקום מורכב מתשואות אגרות חוב ממשלתיות בישראל בתוספת עקום מרווח של אגרות חוב קונצרניות בדירוג AA ומעלה בארה"ב.
- רווח/הפסד אקטוארי - השינוי בערך של מחויבות חזויה או של נכסי תכנית הנובע מכך שהניסיון בפועל שונה מהמשוער או שנובע משינוי בהנחה אקטוארית.
- תשואה חזויה על נכסי תכנית - הבנק מחשב את שיעור התשואה החזוי לטווח ארוך על נכסי התכנית תוך שימוש בשיעורי התשואה ההיסטוריים לאורך תקופת זמן ארוכה בתיק עם הרכב נכסים דומה.
- מחויבות בגין הטבה חזויה - הערך הנוכחי האקטוארי של כל ההטבות המיוחסות לשירות של העובד שסופק לפני מועד המאזן בהתאם לנוסחת ההטבה של התכנית.
- עלות פנסיה נטו - הסכום המוכר בדוחות הכספיים של הבנק כעלות של תכנית פנסיה לתקופה מסוימת. עלות זו כוללת עלויות שנזקפות לרווח והפסד: עלות שירות, עלות ריבית, תשואה חזויה על נכסי תכנית והפחתה של רווח/הפסד אקטוארי ועלויות שנזקפות לרווח כולל אחר: רווח והפסד אקטוארי.

הפסדים ורווחים אקטואריים שנרשמים במסגרת הרווח הכולל נובעים בין היתר:

שינויים שוטפים בשיעורי ההיוון.

שינויים שנובעים מכך שהניסיון בפועל שונה מההנחה האקטוארית ששימשה לחישוב ההתחייבות.

הפער בין התשואה החזויה לתשואה בפועל על נכסי התכנית נזקפים אל הרווח הכולל האחר.

ביאור 1 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

הפסדים ורווחים אקטוארים כמפורט להלן מופחתים בשיטת קו ישר על פי תקופת השירות הממוצעת הנותרת של העובדים הצפויים לקבל הטבות על פי התכנית.

כאשר כל או כמעט משתתפי התכנית לא יהיו פעילים עוד, תוחלת החיים הממוצעת הנותרת של העובדים הלא פעילים תשמש במקום תקופת השירות הממוצעת הנותרת.

המחויבות בגין ההטבה החזויה במאזן נרשמת בניכוי השווי ההוגן של נכסי התכנית. כאשר המחויבות בגין ההטבה החזויה עולה על השווי ההוגן של נכסי התכנית תרשם במאזן התחייבות בגובה הפער האמור. אם השווי ההוגן של נכסי התכנית עולה על המחויבות בגין ההטבה החזויה, ירשם במאזן נכס בגובה הפער האמור.

הבנק מבצע מדידה אקטוארית על בסיס רבטוני.

הטבות לאחר פרישה - תכניות להפקדה מוגדרת

תכנית להפקדה מוגדרת הינה תכנית המספקת הטבות לאחר פרישה בתמורה לשירותים שסופקו, מספקת חשבון אישי לכל משתתף בתכנית ומגדירה כיצד ייקבעו ההפקדות לחשבון של העובד. בתכנית זו ההטבות שמשתתף בתכנית יקבל תלויות אך ורק בסכום המופקד לחשבון המשתתף בתכנית, בתשואות שנצברו על ההשקעות של הפקדות אלה ובחילוטם של הטבות של משתתפים אחרים בתכנית שעשויים להיות מוקצים לחשבון של אותו משתתף. במקרה זה עלות ההטבה נטו לתקופה תהיה ההפקדה הנדרשת לאותה תקופה.

התחייבות הבנק לתשלום פיצויים בהתאם לסעיף 14 לחוק פיצויי פיטורין מטופלות כתכנית להפקדה מוגדרת.

הטבות אחרות לאחר פרישה

הבנק צובר את ההתחייבות לאורך תקופת העסקה בהתאם לתנאים שנקבעו.

היעדרויות בתשלום

הבנק צובר התחייבות עבור תגמול לעובדים בגין היעדרויות עתידיות אם כל התנאים הבאים מתקיימים:

- מחויבות הבנק מיוחסת לשירותים שהעובדים כבר סיפקו.
- המחויבות קשורה לזכויות שמבשילות או נצברות.
- תשלום התגמול צפוי.
- הסכום ניתן לאומדן סביר.

חופשה

ההתחייבות בגין ימי חופשה נמדדת על בסיס שוטף ללא שימוש בשיעורי היוון והנחות אקטואריות. שינויים בהתחייבות נזקפים מידיית לדוח רווח והפסד.

יובל

לצורך חישוב ההתחייבות בגין ימי חופשת יובל מובאים בחשבון שיעורי היוון והנחות אקטואריות. שינויים בהתחייבות בגין ימי חופשת יובל, נזקפים מידיית לדוח רווח והפסד.

מחלה

הבנק צובר התחייבות בגין היעדרויות המזכות בפיצוי בעת פרישה. לצורך חישוב ההתחייבות נעשה שימוש בשיעורי היוון והנחות אקטואריות. שינויים בהתחייבות נזקפים מידיית לדוח רווח והפסד.

עסקאות תשלום מבוסס מניות

עסקאות תשלום מבוסס הינן עסקאות בהן הבנק מקבל שירותים מהעובד והתמורה ניתנת במכשירים הוניים. הבנק ככלל מכיר בהוצאה בגין תשלומים מבוססי מניות שהוא מעניק לעובדיו במועד בו נצרכים השירותים. בגין מענקים עם תנאי ביצוע תוכר הוצאה אם צפוי (Probable) שתנאי הביצוע יתקיימו. הבנק מכיר בגידול מקביל בהון או בהתחייבות כתלות באם מדובר במענק הוני או התחייבות. מענקים הוניים נמדדים על בסיס השווי ההוגן של המכשירים הוניים שהונפקו, במועד ההענקה. מענקים התחייבותיים נמדדים על בסיס השווי ההוגן במועד ההענקה וההתחייבות נמדדת מחדש עד מועד הסילוק. השפעות המס הקשורות לעסקאות תשלום מבוסס מניות מוכרות בעת סילוק (או פקיעה) דרך רווח והפסד.

ביאור 1 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

י.ג. קיזוז נכסים והתחייבויות

הבנק מקזז נכסים והתחייבויות הנובעים מאותו צד נגדי ומציג במאזן את יתרתם נטו בהתקיים התנאים המצטברים הבאים:

- בגין אותן ההתחייבויות, קיימת זכות חוקית ניתנת לאכיפה (legally enforceable right) לקיזוז ההתחייבויות מהנכסים;
- קיימת כוונה לפרוע את ההתחייבות ולממש את הנכסים על בסיס נטו או בו זמנית;
- גם הבנק וגם הצד הנגדי חייבים אחד לשני סכומים הניתנים לקביעה (Determinable Amounts).

הבנק מקזז נכסים והתחייבויות עם שני צדדים נגדיים שונים ומציג במאזן סכום נטו בהתקיים כל התנאים המצטברים לעיל, ובתנאי שישנו הסכם בין שלושת הצדדים המעגן באופן ברור את זכות הבנק בגין אותן ההתחייבויות לקיזוז.

הבנק מקזז פיקדונות שפירעונם למפקיד מותנה במידת הגביה מן האשראי והאשראי שניתן מפיקדונות אלה, כשאין לבנק סיכון להפסד מהאשראי. המרווח בפעילות הנ"ל נכלל בסעיף "עמלות".

הבנק מקזז בין מכשירים נגזרים שבוצעו עם אותו צד נגדי הכפופים להסדר התחשבות נטו (master netting arrangement) לצורך חישוב חבות הלקוח המוצגת בביאורים השונים בלבד. במאזן לא מבוצע קיזוז כאמור.

י.ד. בניינים וציוד

הכרה ומדידה

בניינים וציוד מוצגים לפי עלות, בניכוי פחת שנצבר והפסדים מירידת ערך. העלות כוללת הוצאות הניתנות לייחוס ישיר לרכישת הנכס. עלות נכסים שהוקמו באופן עצמי כוללת את עלות החומרים ושכר העבודה הישיר וכן כל עלות נוספת שניתן לייחס במישרין להבאת הנכס למצב הפעלה באופן אליו התכוונה ההנהלה. עלות תוכנה שנרכשה, המהווה חלק בלתי נפרד מתפעול הציוד הקשור, מוכרת כחלק מעלות ציוד זה.

בניינים המוחזקים למכירה, מוצגים לפי הערך בספרים או שווי המימוש שלהם בניכוי עלויות מכירה, כנמוך שבהם.

רווח או הפסד ממכירת רכוש קבוע נכלל בסעיף "הכנסות אחרות" בדוח רווח והפסד.

עלויות עוקבות

עלות החלפת חלק מפריט רכוש קבוע מוכרת כחלק מהערך בספרים של אותו פריט אם צפוי כי ההטבות הכלכליות העתידיות הגלומות בחלק שהוחלף יזרמו אל הבנק ואם עלותו ניתנת למדידה באופן מהימן. הערך בספרים של החלק שהוחלף, נגרע מהספרים.

עלויות תחזוקה שוטפות של פריטי רכוש קבוע נזקפות לרווח והפסד עם התהוותן.

עלויות תוכנה

בהתאם להוראות הדיווח לציבור, הבנק מסווג בסעיף זה את העלויות בגין נכסי תוכנה שנרכשו או עלויות שהונו כנכס בגין תוכנות שפותחו באופן פנימי לשימוש עצמי.

תוכנות אשר נרכשות נמדדות לפי עלות בניכוי פחת שנצבר והפסדים מירידת ערך.

עלויות בקשר עם פיתוח והתאמה של תוכנות מחשב לשימוש עצמי מהוונות כאשר השלב הראשוני בפרוייקט הושלם ואך ורק אם ניתן למדוד באופן מהימן את עלויות הפיתוח, צפויה הטבה כלכלית עתידית ולבנק כוונה ומקורות מספיקים על מנת להשלים את הפיתוח ולהשתמש בתוכנה. כמו כן קבע הבנק סף מהותיות בסך 750 אלפי ש"ח להיוון עלויות לפיתוח עצמי של תוכנות. עלויות שהונו כוללות עלויות ישירות של חומרים, שירותים ושכר עבודה ישיר לעובדים. עלויות נמדדות לפי העלות בניכוי פחת שנצבר והפסדים מירידת ערך. עלויות אחרות נזקפות לרווח והפסד עם התהוותן. עלויות עוקבות בגין תוכנה מהוונות רק אם צפוי שההוצאות שהתהוו יובילו לפונקציונליות נוספת. יתר העלויות נזקפות לדוח רווח והפסד עם התהוותן.

פחת

הפחת נזקף לדוח רווח והפסד לפי שיטת הקו הישר בהתאם לאורך החיים השימושי של הנכס וזאת החל מהמועד בו הנכס מוכן לשימוש. הבנק מפחית בנפרד כל חלק של רכוש קבוע שנקבע לו אורך חיים שונה. שיפורים במושכר מופחתים על פני משך תקופת השכירות לרבות אופציה שסביר שתמומש, או אורך החיים השימושים שלהם לפי התקופה הקצרה יותר.

ביאור 1 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

האומדנים בדבר אורך החיים השימושי וערך השייר נבחנו מחדש כאשר אירועים או שינויים בנסיבות מצביעים על כך שהאומדנים הנוכחיים אינם נאותים עוד ומותאמים בעת הצורך. בקשר עם ירידת ערך נכסים לא כספיים ראה [סעיף נכב](#) להלן.

גריעה

רווח או הפסד מגריעת פריט רכוש קבוע הינם הפער שבין התמורה מגריעת הנכס לערכו של הנכס בספרים. פער זה ירשם בנטו בסעיף הכנסות אחרות בדוח רווח והפסד.

חכירות

חכירות, לרבות חכירות של קרקעות ממינהל מקרקעי ישראל או מצדדים שלישיים אחרים, בהן נושאת הקבוצה באופן מהותי בכל הסיכונים והתשואות מהנכס מסווגות כחכירות מימוניות. בעת ההכרה לראשונה נמדדים הנכסים החכורים ומוכרת התחייבות בסכום השווה לנמוך מבין השווי ההוגן והערך הנוכחי של דמי החכירה המינימאליים העתידיים. תשלומים עתידיים למימוש אופציה להארכת תקופת החכירה מול מנהל מקרקעי ישראל אינם מוכרים כחלק מהנכס וההתחייבות המתייחסת, ככל שסכומם נגזר משווי ההוגן של הקרקע במועדי החידוש העתידיים של הסכם החכירה. לאחר ההכרה לראשונה, מטופל הנכס בהתאם למדיניות החשבונאית הנהוגה לגבי נכס זה.

תקופת החכירה, היא התקופה שאינה ניתנת לביטול, שלגביה החוכר סיכם חוזית על חכירת הנכס ביחד עם תקופות נוספות כלשהן שלגביהן קיימת לחוכר אופציה להמשיך את חכירת הנכס, בתשלום נוסף או ללא תשלום נוסף, כאשר במועד ההתקשרות בחכירה וודאי באופן סביר שהחוכר יממש את האופציה.

יתר החכירות מסווגות כחכירות תפעוליות, כאשר הנכסים החכורים במקרים אלו אינם מוכרים במאזן.

דמי חכירה ששולמו מראש למנהל מקרקעי ישראל בגין חכירות תפעוליות מוצגים במאזן כהוצאות מראש ונזקפים לדוח רווח והפסד לפי שיטת הקו הישר על פני תקופת החכירה.

10. הוצאות הנפקה

הוצאות הנפקת אגרות חוב, שטרי התחייבות וכתבי התחייבות נדחים מופחתות לפי שיטת הריבית האפקטיבית על פני אורך החיים הצפוי של המכשיר המונפק.

11. נכסים שנתפסו

נכסים שנתפסו והועברו לבעלות הקבוצה עקב סילוק אשראים בעייתיים שנכללים בסעיף נכסים אחרים מוצגים על פי שווי הוגן של הנכס במועד העברתו או שווי הוגן ביום המאזן כנמוך שבהם. ההפחתות נזקפות לסעיף הוצאות תפעוליות ואחרות.

12. התחייבויות תלויות

הדוחות הכספיים כוללים הפרשות מתאימות לגבי תביעות אשר לדעת הנהלת הבנק והנהלות החברות המאוחדות, המתבססות על ההערכות היועצים המשפטיים, לא תדחינה או תתבטלנה, וזאת למרות שהתביעות הנ"ל מוכחות על ידי הבנק. בנוסף קיימים הליכים משפטיים שבשלב זה לא ניתן להעריך את סיכוייהם ו/או תוצאותיהם, ומהטעם האמור לא בוצעה בגינם הפרשה.

התביעות שהוגשו כנגד הבנק מסווגות לשלוש קבוצות, בהתאם לתחומי ההסתברות להתממשות החשיפות לסיכון, כמפורט להלן:

- סיכון צפוי - הסתברות להתממשות החשיפות לסיכון הינה מעל ל-70%. בגין תביעות הנכללות בקבוצת סיכון זו נכללו הפרשות מתאימות בדוחות הכספיים.
- סיכון אפשרי - הסתברות להתממשות החשיפות לסיכון הינה בין 20% ל-70%. בגין תביעות הנכללות בקבוצת סיכון זו לא נכללו הפרשות בדוחות הכספיים אלא רק ניתן גילוי.
- סיכון קלוש - הסתברות להתממשות החשיפות לסיכון הינה קטנה או שווה ל-20%. בגין תביעות הנכללות בקבוצת סיכון זו לא נכללו הפרשות בדוחות הכספיים ולא ניתן גילוי.

במקרים נדירים, בהם לדעת הנהלת הבנק, בהסתמך על יועציה המשפטיים, לא ניתן להעריך את סיכויי ההתממשות של החשיפה לסיכון בגין תביעה רגילה ובגין תביעה שאושרה כתביעה ייצוגית, לא מבוצעת הפרשה.

ביאור 1 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

כמו כן הקבוצה חשופה לתביעות משפטיות שטרם נטענו/הוגשו וזאת בין היתר בהתקיים ספק בפרשנות הסכם ו/או הוראה דין ו/או אופן יישומם. חשיפה זו מובאת לידיעת הקבוצה במספר דרכים. בהערכת הסיכון הנובע מטענות/תביעות שטרם הוגשו מסתמכת הקבוצה על הערכות פנימיות של הגורמים המטפלים וההנהלה, המשקללות את הערכת הסיכוי להגשת תביעה, את הסיכוי להצלחת התביעה, אם וככל שתוגש ותשלומים בפשרה ככל שיהיו כאלה. ההערכה מבוססת על הניסיון שנצבר ביחס להגשת תביעות ועל ניתוח של הטענות לגופן. מטבע הדברים, לאור השלב הראשוני שבו מצוי ברור הטענה המשפטית, עשויה התוצאה בפועל להיות שונה מההערכה שנעשתה בשלב שטרם הוגשה התביעה.

תביעה שלגביה יש קביעה של המפקח על הבנקים כי הבנק נדרש להשיב כספים, מסווגת כצפויה ומערכת בגינה הפרשה בגובה הסכום שהבנק נדרש להשיב.

כביאור 26 בדבר התחייבויות תלויות והתקשרויות מיוחדות ניתנו פרטים בדבר סכום החשיפה הנוספת בשל תביעות תלויות שסכומן עולה על 0.5% מהון הבנק ואשר אפשרות התממשותן אינה קלושה. כמו כן ניתן גילוי להליכים משפטיים מהותיים כנגד הבנק וחברות מאוחדות.

י.ח. ערבויות

ערבויות הינן חוזים אשר דורשים באופן מותנה מהערב לכצע תשלומים לנערב בהתאם לתנאים שנקבעו בכתב הערבות. התחייבות בגין ערבות מוכרת בספרים בסכום הגבוה מבין שוויה ההוגן וסכום הפרשה להפסד תלוי וזאת בהתאם להוראות נושא 450 בקודיפיקציה. ההתחייבות נגרעת מהספרים במועד בו הבנק משוחרר מהסיכון.

י.ט. מיסים על ההכנסה

הדוחות הכספיים כוללים מיסים שוטפים ומיסים נדחים. הפרשה למיסים על ההכנסה של הבנק ושל חברות מאוחדות שלו שהן מוסדות כספיים לצרכי מס ערך מוסף, כוללת מס רווח המוטל על ההכנסה לפי חוק מס ערך מוסף. מס ערך מוסף המוטל על השכר במוסדות כספיים נכלל בדוח רווח והפסד בסעיף "משכורות והוצאות נלוות".

מיסים שוטפים

המס השוטף הינו סכום המס הצפוי להשתלם (או להתקבל) על ההכנסה החייבת במס עבור התקופה השוטפת כשהוא מחושב לפי שיעורי המס החלים וחוקי המס אשר נחקקו עד לסוף תקופת הדיווח. חוק יחשב כ"חוקק" רק עם פרסומו ב"רשומות".

הוצאות המיסים השוטפים כוללים גם את השינויים בתשלומי המס המתייחסים לשנים קודמות.

מיסים נדחים

התחייבויות מיסים נדחים ונכסי מיסים נדחים נוצרים בגין הפרשים הזמניים והפסדים מועברים הקיימים בסוף תקופה.

המיסים הנדחים נמדדים לפי שיעורי המס הצפויים לחול על הפרשים הזמניים במועד בו ימומשו, בהתבסס על שיעורי המס ועל חוקי המס אשר נחקקו עד לסוף תקופת הדיווח. חוק יחשב כ"חוקק" רק עם פרסומו ב"רשומות".

הבנק מכיר בהתחייבות מיסים נדחים בגין כל הפרשים הזמניים החייבים במס אלא אם התחייבות מיסים נדחים נובעת מהפרשים הקשורים למוניטין שאינו מופחת לצורך מס או מהתחייבות מיסים נדחים בגין הפרשים זמניים שנובעים מהשקעה בחברות בנות מקומיות עד ליום 31 בדצמבר 2016. החל מיום 1 בינואר 2017 הבנק מכיר בהתחייבות מיסים נדחים בגין הפרשים זמניים שנצברו ממועד זה בגין חברות בנות מקומיות. הבנק אינו מכיר בהתחייבות מיסים נדחים בגין ההשקעה בחברות זרות מאחר וקיימת לו הכוונה והיכולת להשקיע מחדש את הרווחים הלא מחולקים לתקופה בלתי מוגדרת.

נכס מיסים נדחים יוכר רק אם נראה שההפרש הזמני יתהפך בעתיד הנראה לעין. עם ההכרה בנכס יש לקבוע האם קיים רווח עתידי חייב במס אשר כנגדו ניתן יהיה ניתן לנכות את ההפרש. במקביל מכיר הבנק בהפרשה נפרדת - Valuation Allowance, עבור אותו סכום הכלול בנכס אשר יותר סביר מאשר לא שלא ימומש. שינויים עוקבים ב-Valuation Allowance יוכרו ברווח והפסד בתקופה השוטפת גם אם ההפרשה הוכרה לראשונה בהון.

הבנק מסווג הכנסות והוצאות ריבית בגין מיסים על הכנסה וקנסות לרשויות המס בסעיף מיסים על הכנסה.

קיזוז נכסים והתחייבויות בגין מיסים נדחים

הבנק מקיזז נכסים והתחייבויות בגין מיסים נדחים כפי המפורט **בסעיף (יג)** לעיל.

ביאור 1 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

פוזיציות מס לא וודאיות

הבנק מכיר בהשפעת פוזיציות מס רק אם צפוי (more likely than not) שהפוזיציות יתקבלו על ידי רשויות המס או בית המשפט. פוזיציות מס שמזכרות נמדדות לפי הסכום המקסימאלי שסבירות התמשותו עולה על 50%. שינויים בהכרה או במדידה באים לידי ביטוי בתקופה בה חלו שינויים בנסיבות אשר הובילו לשינוי בשיקול הדעת. הבנק מיישם את כללי ההכרה והמדידה שנקבעו במסגרת FIN48.

כ. רווח למניה

הקבוצה מציגה נתוני רווח למניה בסיסי ומדולל לגבי הון המניות הרגילות שלה. הרווח הבסיסי למניה מחושב על ידי חלוקת הרווח או ההפסד המיוחסים לבעלי המניות הרגילות של הבנק במספר הממוצע המשוקלל של המניות הרגילות שהיו במחזור במשך התקופה. הרווח המדולל למניה נקבע על ידי התאמת הרווח או ההפסד, המתייחס לבעלי המניות הרגילות והתאמת הממוצע המשוקלל של המניות הרגילות שבמחזור בגין ההשפעות של כל המניות הרגילות הפוטנציאליות המדללות.

כא. עסקאות עם בעלי שליטה

הבנק מיישם את כללי החשבונאות המקובלים בארה"ב לטיפול חשבונאי בפעולות בין תאגיד בנקאי לבין בעל שליטה בו ובין חברה בשליטת הבנק. במצבים בהם בכללים כאמור לא קיימת התייחסות לאופן הטיפול, מיישם הבנק את הכללים שנקבעו בתקן מספר 23 של המוסד הישראלי לתקינה בחשבונאות בנושא.

נכסים והתחייבויות שלגביהם בוצעה עסקה עם בעל שליטה נמדדים לפי שווי הוגן במועד העסקה. בשל העובדה כי מדובר בעסקה במישור ההוני, זוקפת הקבוצה את ההפרש בין השווי ההוגן לבין התמורה מהעסקה להון.

כב. ירידת ערך נכסים שאינם פיננסיים

1. הבנק בוחן את הצורך ברישום הפרשה לירידת ערך בנכסים שאינם פיננסיים (כגון: בניינים וצויד, השקעות בחברות כוללות ונכסים לא מוחשיים לרבות מוניטין ולמעט עלויות תוכנה בפיתוח עצמי) כאשר מתרחשים אירועים או שינויים בנסיבות, המצביעים על כך שנכסיו במאזן מוצגים בסכום העולה על סכום בר השבה שלהם. הפסדים מירידת ערך מוכרים רק אם הערך בספרים של נכס לא שוטף אינו בר השבה ועולה על שווי ההוגן. כלומר סך תזרימי המזומנים הלא מהוונים הצפויים לנכס מהשימוש בנכס וממימוש נמוך מהערך שלו בספרים. במקרה זה יכיר הבנק בהפסד מירידת ערך בגובה הפער שבין ערכו של הנכס בספרים לבין שווי ההוגן. הפסד זה יזקף לדוח רווח והפסד.

כאשר מוכר הפסד כאמור, הערך בספרים לאחר ירידת הערך מהווה בסיס עלות חדש. ההפסד שהוכר לא יבוטל בתקופות עוקבות גם אם תתרחש עליית ערך.

2. ירידת ערך של עלויות פיתוח עצמי של תוכנות מחשב

הבנק בוחן נכסים בלתי מוחשיים אשר נותרו מפרויקט תוכנה לצורך ירידת ערך כאשר מתרחשים אירועים או שינויים בנסיבות המצביעים על כך שהעלות המופחתת עשויה לא להיות ברת השבה.

להלן דוגמאות לאירועים או שינויים בנסיבות המצביעים על ירידת ערך:

- א. לא צפוי כי התוכנה תספק שירותים פוטנציאליים משמעותיים;
- ב. חל שינוי מהותי באופן או בהיקף השימוש בתוכנה או בשימוש הצפוי בתוכנה;
- ג. בוצע או יבוצע בעתיד שינוי מהותי בתוכנה;
- ד. העלויות לפיתוח או הסבת התוכנה המיועדת לשימוש עצמי חורגות משמעותית מהסכומים שנצפו מראש;
- ה. לא צפוי יותר שפיתוח התוכנה יושלם וייעשה בה שימוש.

הבנק מכיר בהפסד מירידת ערך כאשר הערך בספרים אינו בר השבה ועולה על השווי ההוגן. הפסד מירידת ערך שהוכר לא יבוטל בתקופה מאוחרת יותר גם אם מתרחשת עליית ערך.

ביאור 1 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

3. ירידת ערך של השקעות בחברות כלולות המוצגות לפי שיטת השווי המאזני

השקעה בחברה כלולה נבחנת לירידת ערך כאשר אירועים או שינויים בנסיבות מצביעים על כך שהערך בספרים של ההשקעה אינו בר השבה. במקרה זה תבוצע בחינה האם מדובר בירידת ערך בעלת אופי אחר מזמני, וזאת בהתבסס על משך הזמן שבו השווי ההוגן של ההשקעה נמוך מערכה בספרים וחומרת ירידת הערך, מצבה הכספי של החברה המוחזקת וכן הכוונה והיכולת של התאגיד הבנקאי להחזיק בהשקעה עד למועד שבו לא צפוי שההשקעה תימכר בהפסד. ירידת ערך בעלת אופי אחר מזמני, תוכר בדוח רווח והפסד ולא תבוטל בתקופות עוקבות.

4. נכסים לא שוטפים מוחזקים למכירה

נכס לא שוטף (או קבוצת מימוש) יסווגו כמוחזקים למכירה כאשר ההנהלה מתחייבת לתכנית פעילה למכירת הנכס, הנכס זמין למכירה מיידית במצבו הנוכחי, צפוי כי מכירת הנכס תושלם בתוך שנה אחת והנכס משווק באופן פעיל לצורך המכירה. הנכס (או קבוצת המימוש) יוצג לפי הנמוך מבין הערך בספרים או שווי הוגן בניכוי עלויות מכירה. הנכס לא יופחת כל עוד מסווג כמוחזק למכירה.

כג. תקני חשבונאות חדשים, עדכוני תקינה חשבונאית והוראות חדשות של המפקח על הבנקים שישומו לראשונה

החל מתקופות הדיווח המתחילות ביום 1 בינואר 2019 מיישם הבנק תקנים חשבונאיים והוראות המפורטים להלן:

1. דיווח של תאגידים בנקאיים בישראל לפי כללי החשבונאות המקובלים בארה"ב בנושא מכשירים נגזרים וגידור, סיווג ומדידה של מכשירים פיננסיים, דוח תזרים ונושאים נוספים.

ביום 30 באוגוסט 2018 פורסם חוזר בנושא מכשירים נגזרים וגידור, סיווג ומדידה של מכשירים פיננסיים, דוח תזרים ונושאים נוספים.

מכשירים נגזרים וגידור

בחודש אוגוסט 2017 פרסם המוסד האמריקאי לתקינה חשבונאית בארה"ב את עדכון תקינה ASU 2017-12 המעדכן את נושא 815 בקודיפיקציה בדבר מכשירים נגזרים וחשבונאות גידור. מטרת העדכון הינה לפשט את יישום חשבונאות הגידור ולשפר את הדיווח הכספי של יחסי גידור באופן שישקף בצורה טובה יותר את התוצאות הכלכליות של פעילויות ניהול הסיכונים של התאגיד הבנקאי.

תמצית עיקרי השינויים הינה כדלקמן:

1. הקלה ביישום ההנחיות החשבונאיות בעיקר בכל הקשור לבחינת אפקטיביות הגידור ותיעוד הגידור.

2. העדכון מרחיב את היכולת לגדר רכיבי סיכון מסוימים ובכך ליצור הקבלה בין ההכרה וההצגה של המכשירים המגדרים והפריטים המגודרים בדוחות הכספיים.

3. העדכון מבטל את הצורך להתייחס בנפרד ל"חלק לא אפקטיבי" ביחסי גידור.

התיקונים להוראות מאמצים בהוראות הדיווח לציבור את כללי החשבונאות המקובלים בבנקים בארה"ב שנקבעו בעדכון. כמו כן, הותאמה מתכונת הגילוי לדוחות הכספיים של בנקים בארה"ב.

הנחיות החוזר יושמו בדרך של מכאן ולהבא מיום 1 בינואר 2019.

ליישום החוזר לא היתה השפעה מהותית על הדוחות הכספיים.

סיווג ומדידה של מכשירים פיננסיים

עיקר השינויים בהוראות הדיווח לציבור בנושא סיווג ומדידה של מכשירים פיננסיים הינם: שינויים בשווי ההוגן של השקעות במניות זמינות למכירה שיש להן שווי הוגן זמין ושטרם מומשו, יוכרו באופן שוטף ישירות בדוח רווח והפסד במקום ברווח כולל אחר. השקעות במניות שאין להן שווי הוגן זמין, אשר מוצגות היום לפי עלות (בניכוי ירידת ערך), יוצגו לפי עלות (בניכוי ירידת ערך) המותאמת לשינויים נציפים במחיר במניה של אותו מניק.

ההוראות החדשות יושמו בדרך של יישום למפרע מתואם, תוך זקיפת השפעה המצטברת ליתרת הפתיחה של העודפים במועד היישום לראשונה.

ליישום החוזר לא היתה השפעה מהותית על הדוחות הכספיים.

ביאור 1 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

2. **עדכון תקינה ASU 2019-04 בדבר שיפורים לקודיפיקציה בנושאים: 326 מכשירים פיננסיים - הפסדי אשראי, 815 - נגזרים וגידורים ו-825 - מכשירים פיננסיים.**

ביום 26 באפריל 2019, פרסם המוסד האמריקאי לתקינה חשבונאית את עדכון תקינה ASU 2019-04 הכולל שיפורים לקודיפיקציה בנושאים כאמור לעיל.

במסגרת השיפורים לנושא 815 בקודיפיקציה, בין היתר, הובהרו הוראות המעבר ליישום עדכון ASU 2017-12, אשר אפשרו לבחור באופן חד פעמי במועד היישום לראשונה, לסווג מחדש מכשיר חוב ממוחזק לפדיון לזמן למכירה אם הוא מהווה פריט מגודר כשיר לגידור בשיטת השכבה האחרונה (last-of-layer). כל רווח או הפסד שטרם מומש למועד הסיווג מחדש ייכלל ברווח כולל אחר מצטבר.

ליישום החוזר לא היתה השפעה מהותית על הדוחות הכספיים.

3. **עדכון תקינה ASU 2018-02 בנושא סיווג מחדש של השפעות מס מסוימות מרווח כולל אחר מצטבר**

בחודש פברואר 2018 פרסם המוסד לתקינה חשבונאית בארה"ב את עדכון תקינה מספר 2018-02 לקודיפיקציה בדבר דיווח על הרווח הכולל בהתייחס להשלכות הרפורמה במס בארה"ב. בהתאם לעדכון תאגיד בנקאי רשאי לזקוף את השפעות המס של פריטים שכלולים ברווח כולל אחר הנובעות מהשינוי בשיעורי המס בנין רפורמת המס, מרווח כולל אחר מצטבר לעודפים.

ליישום החוזר לא היתה השפעה מהותית על הדוחות הכספיים.

4. **הנחיות FSP 115-2 - ירידת ערך אגרות חוב זמינות למכירה**

בהתאם להנחיות המפקח על הבנקים כפי שפורטו בנספח ט"ז להוראות הדיווח לציבור בחר הבנק לאמץ החל מהדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2019, את הנחיות FSP 115-2 בדבר זיהוי והצגת ירידות ערך בעלות אופי אחר מזמני.

מובהר כי לגבי אגרות החוב שגלום בהן סיכון אשראי ואשר בהן נקבע על ידי הבנק בהתאם להנחיות FSP 115-2, כי קיימת ירידת ערך שאינה בעלת אופי זמני, לא תעשה הבחנה בין ירידת ערך המיוחסת לסיכון אשראי לבין ירידת ערך המיוחסת לסיכונים אחרים, כדוגמת סיכון שוק וכל הפער בין השווי ההוגן לבסיס העלות המופחתת של אגרת החוב למועד הדיווח ייזקף במלואו לרווח והפסד.

ליישום החוזר לא היתה השפעה מהותית על הדוחות הכספיים.

ביאור 1 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

כד. תקני חשבונאות חדשים והוראות חדשות של המפקח על הבנקים בתקופה שלפני יישומם

נושא הפרסום	דרישות הפרסום	תחילה והוראות מעבר	השפעה על הדוחות הכספיים
עדכון תקינה ASU 2017-04 בנושא ירידת ערך מוניטין	בחודש ינואר 2017 פרסם המוסד האמריקאי לתקינה חשבונאית את עדכון 2017-04 אשר מהווה תיקון להוראות ASC 350 בנושא "נכסים בלתי מוחשיים - מוניטין ואחרים". מטרת התיקון, פישוט הטיפול החשבונאי בירידת ערך מוניטין. בהתאם לכך, לא נדרש עוד לחשב את שווי ההוגן של המוניטין ולהכיר בירידת ערך בגין הפער שבין השווי ההוגן לשווי בספרים. ירידת ערך מוניטין תוכר בגובה הפער שבין השווי ההוגן של היחידה המדווחת לבין הערך בספרים שלה. עם זאת, ההפסד מירידת הערך לא יעלה על סכום המוניטין שהוקצה ליחידה המדווחת.	נדרש ליישם שינוי זה בדרך של מכאן ולהבא מיום 1 בינואר 2020.	ליישום החוזר לא צפויה להיות השפעה מהותית על הדוחות הכספיים.
אימוץ עדכונים לכללי החשבונאות המקובלים בבנקים בארה"ב - הפרשות להפסדי אשראי צפויים והוראות נוספות	ביום 28 במרס 2018 פרסם הפיקוח על הבנקים מכתב בנושא "אימוץ עדכונים לכללי החשבונאות המקובלים בבנקים בארה"ב - הפרשות להפסדי אשראי צפויים והוראות נוספות".	נדרש ליישם שינוי זה מיום 1 בינואר 2022 באמצעות רישום בעודפים במועד היישום לראשונה של ההשפעה המצטברת של יישום כללים אלה.	הבנק ממשיך לבחון את השפעת היישום על דוחותיו הכספיים. בוצע מיפוי של הדרישות ונבחרה מתודולוגיה לחישוב אומדן ההפרשה להפסדי אשראי כנדרש במכתב.
עדכון הטיפול החשבונאי הפרשות להפסדי אשראי - CECL	המכתב מאמץ את כללי החשבונאות המקובלים בארה"ב בנושא הפרשות להפסדי אשראי צפויים כפי שפורסמו בעדכון תקינה ASU 2016-13. מטרת הכללים החדשים היא לשפר את איכות הדיווח על המצב הכספי של התאגיד הבנקאי באמצעות הקדמת רישום ההפרשות להפסדי אשראי, באופן שמחזק את אנטי המחזוריות בהתנהגות הפרשות להפסדי אשראי, שתומך בתגובה מהירה יותר של הבנקים להידרדרות באיכות האשראי של לווים ולחיזוק הקשר בין ניהול סיכוני האשראי לבין אופן שבו סיכונים אלה משתקפים בדוחות הכספיים. תמצית עיקרי השינויים הצפויים הינם כדלקמן:		
	<ul style="list-style-type: none"> • ההפרשה להפסדי אשראי תחושב לפי ההפסד הצפוי לאורך חיי האשראי במקום לאמוד את ההפסד שנגרם וטרם זוהה. • באומדן ההפרשה להפסדי אשראי יעשה שימוש משמעותי במידע צופה פני עתיד שישקף תחזיות סבירות לגבי אירועים כלכליים עתידיים. • יורחב הגילוי על ההשפעה של מועד מתן האשראי על איכות האשראי של תיק האשראי. • ישתנה האופן שבו נרשמות ירידות ערך של אגרות חוב בתיק הזמין למכירה. • הכללים החדשים לחישוב ההפרשה להפסדי אשראי יחולו על אשראי, אגרות חוב המוחזקות לפדיון וחשיפות אשראי חוץ מאזניות מסוימות. 		

ביאור 1 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

נושא הפרסום	דרישות הפרסום	תחילה והוראות מעבר	השפעה על הדוחות הכספיים
	<ul style="list-style-type: none"> הכללים החדשים מאפשרים להתבסס על שיטות ההפרשה הקיימות, תוך מתן משקל למידת הפרקטיות ולשיקולי מהותיות. 		
דיווח של תאגידים בנקאיים וחכ"א בישראל לפי כללי החשבונאות המקובלים בארה"ב בנושא חכירות	<p>עדכון הטיפול החשבונאי בחכירות</p> <p>ביום 1 ביולי 2018, פרסם הפיקוח על הבנקים חוזר בנושא "דיווח של תאגידים בנקאיים וחכ"א בישראל לפי כללי החשבונאות המקובלים בארה"ב בנושא חכירות", המאמץ את כללי החשבונאות המקובלים בארה"ב בנושא חכירות כפי שפורסמו בעדכון תקינה ASU 2016-02 ובין היתר את כללי ההצגה, המדידה והגילוי שנקבעו בנושא 842 בקודיפיקציה.</p> <p>תמצית עיקרי השינויים הצפויים הינם כדלקמן:</p> <p>א. עסקאות לחכירת נכסים לתקופה שעולה על 12 חודשים יוכרו במאזן גם אם החכירה מסווגת כחכירה תפעולית.</p> <p>ב. בעסקאות חכירה תפעולית ירשם במאזן נכס זכות שימוש שמשקף את זכותו של הבנק להשתמש בנכס החכור ומנגד תירשם התחייבות לשלם בגין החכירה.</p> <p>ג. עסקאות בהן התאגיד הבנקאי מוכר נכס וחוכר אותו בחזרה יוכלו במצבים מסוימים להיחשב כעסקאות מכירה חשבונאית בכפוף לכך שמתקיימים תנאים מסוימים שפורטו בנושא 842.</p> <p>ד. נכסי סיכון בגין נכסי זכות שימוש (Right of Use) בגין חכירות תפעוליות שיוכרו במאזן ישוקללו ב-100% לצורך יחס הון מזערי.</p>	<p>נדרש ליישם שינוי זה מיום 1 בינואר 2020 ואילך.</p>	<p>להערכת הבנק, השפעת יישום הנחיות החוזר על המאזן הינה גידול של כ-1.3 מיליארד ש"ח ביתרת נכסי שימוש וביתרת ההתחייבות בגין חכירה וזאת למועד היישום לראשונה.</p>
עדכון תקינה ASU 2018-13 בדבר שינויים בדרישות הגילוי של מדידת שווי הוגן	<p>ביום 28 באוגוסט 2018 פרסם המוסד האמריקאי לתקינה חשבונאית את עדכון 13-2018 מהווה עדכון לנושא 820 בקודיפיקציה. מטרת העדכון היא שיפור אפקטיביות הגילויים בביאורים לדוחות הכספיים.</p> <p>עיקרי התיקונים הינם, בין היתר:</p> <p>א. בוטלה הדרישה להצגת הסכומים הסיבות להעברות בין רמות 1 ו-2 בהיררכיית השווי ההוגן.</p> <p>ב. בוטלה הדרישה להצגת תיאור תהליך הערכת מדידת השווי ההוגן ברמה 3.</p> <p>ג. במסגרת הדרישה למתן תיאור מילולי של הרגישות לשינויים בנתונים לא נצפים עבור מדידות שווי הוגן חוזרות ונשנות המסווגות ברמה 3 במדרג השווי ההוגן, עודכן המונח "רגישות" ל"אי וודאות" כדי להדגיש כי המידע הנדרש הינו לגבי האי וודאויות.</p>	<p>נדרש ליישם שינוי זה מיום 1 בינואר 2021 אימוץ מוקדם אפשרי.</p>	<p>לאימוץ התיקון אין השפעה על הדוחות הכספיים מלבד שינוי הצגתי בביאור יתרות ואומדני שווי הוגן של מכשירים פיננסיים.</p>

ביאור 1 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

נושא הפרסום	דרישות הפרסום	תחילה והוראות מעבר	השפעה על הדוחות הכספיים
	<p>ד. התוספה דרישה לפיה יש להציג את השינויים ברווח הכולל האחר (OCI) שטרם מומש בתקופה, בגין מדידות שווי הוגן ברמה 3 בנכסים המוחזקים בסוף התקופה.</p>		
<p>עדכון תקינה ASU 2018-14 בדבר שינויים בדרישות הגילוי של תכניות הטבה מוגדרת</p>	<p>דרישות הגילוי של תכניות הטבה מוגדרת</p> <p>ביום 28 באוגוסט 2018 פרסם המוסד האמריקאי לתקינה חשבונאית את עדכון תקינה ASU 2018-14 המהווה עדכון לנושא 715-20 בקודיפיקציה בדבר תגמול, הטבות פרישה ותכניות להטבה מוגדרת. מטרת העדכון היא שיפור אפקטיביות הגילויים בביאורים לדוחות הכספיים. עיקרי התיקונים הינם:</p> <p>א. בוטלה הדרישה להצגת אומדן הסכומים הכלולים ברווח כולל אחר מצטבר שצפוי כי יופחתו מרווח כולל אחר מצטבר לדוח רווח והפסד כהוצאה בשנה העוקבת.</p> <p>ב. התוספה דרישה לפיה נדרש לתת פירוט בדבר הסיבות לרווחים או הפסדים מהותיים הקשורים לשינוי במחויבות בגין הטבה מוגדרת במהלך התקופה ושינויים מהותיים אחרים.</p>	<p>נדרש ליישם שינוי זה מיום 1 בינואר 2021 בדרך של יישום רטרוספקטיבי.</p>	<p>לאימוץ התיקון לא צפויה להיות השפעה מהותית על הדוחות הכספיים.</p>
<p>ASU 2018-15 טיפול חשבונאי בעלויות הטמעה בהסדרים של שירותי מחשוב ענן</p>	<p>ביום 29 באוגוסט 2018 פרסם המוסד האמריקאי לתקינה חשבונאית את עדכון תקינה ASU 2018-15 המהווה עדכון לתת נושא 350-40 בקודיפיקציה בדבר תוכנות לשימוש עצמי.</p> <p>בהתאם לעדכון עלויות שהתהוו לצורך הטמעה של הסדרים של שירותי מחשוב ענן ידחו או ייזקפו לרווח או הפסד באותו האופן שבו הן היו מטופלות בהתאם להוראות בדבר תוכנות לשימוש עצמי וזאת למרות שמדובר בחוזה שירות. בנוסף במסגרת העדכון נקבע שעלויות ההטמעה הנדחות יופחתו לרווח והפסד בהתאם לתקופה החוזית של ההסדר הכוללת תקופות הארכה אשר ודאי באופן סביר שימומשו על ידי הלקוח או שמימושן נשלט על ידי הספק. עלויות ההטמעה הנדחות יהיו כפופות להוראות בדבר ירידת ערך באופן זה לנכסי תוכנה לשימוש עצמי.</p>	<p>נדרש ליישם שינוי זה מיום 1 בינואר 2020. ניתן ליישם בדרך של מכאן ואילך או בחלופה של יישום למפרע.</p>	<p>לאימוץ התיקון לא צפויה להיות השפעה מהותית על הדוחות הכספיים.</p>
<p>עדכון תקינה ASU 2019-12 בנושא הטיפול החשבונאי במיסים על הכנסה</p>	<p>ביום 18 בדצמבר 2019 פרסם המוסד האמריקאי לתקינה חשבונאית את עדכון תקינה ASU 2019-12 המהווה עדכון לנושא 740 בקודיפיקציה בדבר מיסים על ההכנסה. מטרת התיקון, פישוט הטיפול החשבונאי במיסים על הכנסה באמצעות ביטול חריגים ומתן הקלות באמצעות שינוי ההנחיות.</p>	<p>נדרש ליישם שינוי זה בדרך של מכאן ולהבא מיום 1 בינואר 2021.</p>	<p>הבנק בוחן את ההשפעה של העדכון על דוחותיו הכספיים.</p>

ביאור 2 - הכנסות והוצאות ריבית

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
2017	2018	2019	
במיליוני ש"ח			
א. הכנסות ריבית^(א)			
9,199	10,085	9,826	מאשראי לציבור
25	33	32	מאשראי לממשלות
91	133	177	מפיקדונות בבנקים
69	78	136	מפיקדונות בבנקים מרכזיים וממזומנים
2	2	4	מניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר
683	1,015	1,262	מאגרות חוב ^(ב)
10,069	11,346	11,437	סך כל הכנסות הריבית
ב. הוצאות ריבית^(א)			
(1,329)	(1,847)	(2,026)	על פיקדונות הציבור
(3)	(4)	(3)	על פיקדונות מממשלות
-	-	(1)	על פיקדונות מבנק ישראל
(17)	(29)	(26)	על פיקדונות מבנקים
(2)	(2)	(3)	על ניירות ערך שהושאלו או נמכרו במסגרת הסכמי רכש חוזר
(672)	(574)	(537)	על אגרות חוב, שטרי התחייבות וכתבי התחייבות נדחים
(2,023)	(2,456)	(2,596)	סך כל הוצאות הריבית
8,046	8,890	8,841	סך הכנסות ריבית, נטו
ג. פירוט ההשפעה נטו של מכשירים נגזרים מגדרים^(א)			
(16)	7	(13)	מהכנסות ריבית
ד. פירוט הכנסות ריבית על בסיס צבירה מאגרות חוב			
626	890 ^(ד)	1,068	זמינות למכירה
55	40	32	למסחר
2	85 ^(ד)	162	מוחזקות לפידיון
683	1,015	1,262	סך הכל כלול בהכנסות ריבית

(א) כולל מרכיב אפקטיבי ביחסי הגידור.

(ב) כולל ריבית בגין אגרות חוב מגובות משכנתאות (MBS) בסך 182 מיליון ש"ח (2018 - 203 מיליון ש"ח, 2017 - 196 מיליון ש"ח).

(ג) פירוט של השפעת מכשירים נגזרים מגדרים על סעיפי משנה א. ו-ב.

(ד) סווג מחדש.

ביאור 3 - הכנסות מימון שאינן מריבית

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
	2017	2018	2019
במיליוני ש"ח			
א. הכנסות (הוצאות) מימון שאינן מריבית בגין פעילויות שאינן למטרות מסחר			
א.1. מפעילות במכשירים נגזרים^(א)			
הכנסות (הוצאות) נטו בגין מכשירים נגזרים ALM ^(ב)	(1,915)	2,338	(1,260)
סך הכל מפעילות במכשירים נגזרים	(1,915)	2,338	(1,260)
א.2. מהשקעה באגרות חוב			
רווחים ממכירת אג"ח זמינות למכירה ^(ג)	160	61	208
הפסדים ממכירת אג"ח זמינות למכירה ^{(ד)(ה)}	(45)	(71)	(17)
סך הכל מהשקעה באג"ח	115	(10)	191
א.3. הפרשי שער, נטו	2,501	(2,246)	1,969
א.4. רווחים (הפסדים) מהשקעה במניות			
רווחים ממכירת מניות שאינן למסחר (2017 ו-2018 - מניות זמינות למכירה)	128	239	152
הפרשה לירידת ערך בגין מניות שאינן למסחר (2017 ו-2018 - מניות זמינות למכירה)	(52)	(82)	(39)
הפסדים ממכירת מניות שאינן למסחר (2017 ו-2018 - מניות זמינות למכירה)	(15)	(2)	(16)
דיבידנד ממניות שאינן למסחר (2017 ו-2018 - מניות זמינות למכירה)	16	16	32
רווחים, נטו שטרם מומשו ממניות שאינן למסחר (2017 ו-2018 - מניות זמינות למכירה) ^(א)	-	-	56
רווחים ממכירת מניות של חברות מוחזקות ^(ב)	-	224	386
הפסדים ממכירת מניות של חברות מוחזקות ^(ג)	(16)	(1)	(99)
סך הכל מהשקעה במניות	61	394	472
א.5. רווחים נטו בגין הלוואות שנמכרו	9	-	15
סך כל הכנסות (הוצאות) מימון שאינן מריבית בגין פעילויות שאינן למטרות מסחר	771	476	1,387
ב. הכנסות (הוצאות) מימון שאינן מריבית בגין פעילויות למטרות מסחר^(א)			
הכנסות נטו בגין מכשירים נגזרים למסחר	193	146	148
רווחים (הפסדים) שמומשו ושטרם מומשו מהתאמות לשווי הוגן של אג"ח למסחר, נטו ^(ב)	(74)	(25)	148
רווחים שמומשו ושטרם מומשו מהתאמות לשווי הוגן של מניות למסחר, נטו ^(ג)	29	85	3
סך הכל מפעילויות מסחר ^(ד)	148	206	299
פירוט על הכנסות מימון שאינן מריבית בגין פעילויות למטרות מסחר, לפי חשיפות סיכון			
חשיפת ריבית	(118)	(45)	27
חשיפת מטבע חוץ	219	231	233
חשיפה למניות	46	19	35
חשיפה לסחורות ואחרים	1	1	4
סך הכל	148	206	299
סך הכל הכנסות מימון שאינן מריבית	919	682	1,686

ראה הערות [בעמוד הבא](#).

ביאור 3 - הכנסות מימון שאינן מריבית (המשך)

- (א) למעט השפעת יחסי גידור (2018 - למעט מרכיב אפקטיבי ביחסי הגידור).
- (ב) מכשירים נגזרים המהווים חלק ממערך ניהול הנכסים וההתחייבויות של הבנק, אשר לא יועדו ליחסי גידור.
- (ג) כולל בעיקר רווח ממכירת מניות לאומי קארד בסך 314 מיליון ש"ח למידע נוסף ראה [ביאור 136](#). בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2018, רווחים ממכירת מניות סופר פארם בסך 71 מיליון ש"ח (2018 - כולל בעיקר רווח ממכירת אבגול תעשיות 1953 בע"מ ומימון ישיר (2006) בע"מ בסך 121 מיליון ש"ח ו-96 מיליון ש"ח בהתאמה).
- (ד) הפסד ממכירת מניות לאומי רומניה 2019 בסך 99 מיליון ש"ח.
- (ה) מזה חלק הרווחים (הפסדים) בסך 33 מיליון ש"ח (2018 - (25) מיליון ש"ח, 2017 - 23 מיליון ש"ח), הקשורים לאגרות חוב למסחר שעדיין מוחזקות ליום המאזן.
- (ו) בשנת 2019 לא היו רווחים (הפסדים) הקשורים למניות למסחר שעדיין מוחזקות ליום המאזן, 2017 - (16) מיליון ש"ח.
- (ז) לרבות הפרשות לירידת ערך הקשורות לאגרות חוב זמינות למכירה בסך 2 מיליון ש"ח (2018 - 19 מיליון ש"ח, 2017 - 3 מיליון ש"ח).
- (ח) סווג מחדש מרווח כולל אחר מצטבר.
- (ט) להכנסות ריבית מהשקעה באג"ח למסחר ראה [ביאור 2](#).
- (י) כולל הפרשי שער שנבעו מפעילות למסחר.
- (יא) לרבות רווחים והפסדים ממדידה לפי שווי הוגן של מניות שמתקיים לגביהן שווי הוגן זמין וכן התאמות מעלה או מטה של מניות שלא מתקיים לגביהן שווי הוגן זמין.
- (יב) סווג מחדש בגין יישום לראשונה של חוזר בנק ישראל בנושא מכשירים נגזרים וגידור. ראה [ביאור 1.כנ.1](#).

ביאור 4 - עמלות

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
	2017	2018	2019
	במיליוני ש"ח		
ניהול חשבון	701	716	690
כרטיסי אשראי	1,075	1,129	310
פעילות בניירות ערך ובמכשירים נגזרים מסויימים ^(א)	675	638	637
עמלות הפצת מוצרים פיננסיים ^(א)	251	260	238
ניהול, תפעול ונאמנות לגופים מוסדיים ^(ב)	75	85	72
טיפול באשראי	183	186	197
הפרשי המרה	338	361	361
פעילות סחר חוץ	128	121	119
הכנסות נטו משירות תיקי אשראי	14	12	11
דמי ניהול ועמלות מביטוח חיים וביטוח דירות	56	56	58
עמלות מעסקי מימון	455	454	431
עמלות אחרות	101	103	101
סך כל העמלות התפעוליות	4,052	4,121	3,225

- (א) בעיקר דמי הפצה של קרנות נאמנות.
- (ב) בעיקר תפעול קופות גמל.
- (ג) כולל עמלות מפעילות חיתום.

ביאור 4א - הכנסות מחוזים עם לקוחות^(א)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2019												
סך הכל	חברות בנות בחו"ל	חברות בנות בארץ	אחר	שווקי הון	נדל"ן	עסקית	מסחרית	סך הכל בנקאית	משכנתאות	עסקים קטנים	קמעונאות, פרימים ובנקאות פרטית	במיליוני ש"ח
												ניהול חשבון
690	72	-	-	25	5	26	81	481	-	171	310	ניהול חשבון
310	8	-	1	4	-	1	8	288	-	43	245	כרטיסי אשראי
637	53	19	-	143	2	5	15	400	-	38	362	פעילות בניירות ערך ובמכשירים נגזרים מסויימים
238	14	-	-	-	1	-	5	218	-	16	202	עמלות הפצת מוצרים פיננסיים
72	-	72	-	-	-	-	-	-	-	-	-	ניהול, תפעול ונאמנות לגופים מוסדיים
197	6	-	-	1	56	29	48	57	16	33	8	טיפול באשראי
361	3	-	-	39	2	16	91	210	-	86	124	הפרשי המרה
119	2	-	-	8	1	14	64	30	-	28	2	פעילות סחר חוץ
58	10	46	-	-	-	-	-	2	2	-	-	דמי ניהול ועמלות מביטוח חיים וביטוח דירות
11	-	-	-	-	-	-	-	11	10	-	1	הכנסות נטו משירות תיקי אשראי
532	33	-	18	21	249	94	85	32	-	32	-	עמלות מעסקי מימון ואחרות
3,225	201	137	19	241	316	185	397	1,729	28	447	1,254	סך הכל עמלות משירותים עיקריים

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2018												
סך הכל	חברות בנות בחו"ל	חברות בנות בארץ	אחר	שווקי הון	נדל"ן	עסקית	מסחרית	סך הכל בנקאית	משכנתאות	עסקים קטנים	קמעונאות, פרימים ובנקאות פרטית	במיליוני ש"ח
												ניהול חשבון
716	80	1	1	24	5	27	80	498	1	184	313	ניהול חשבון
1,129	12	946	-	3	-	-	2	166	-	24	142	כרטיסי אשראי
638	35	16	-	150	1	6	16	414	-	40	374	פעילות בניירות ערך ובמכשירים נגזרים מסויימים
260	16	-	-	-	-	-	6	238	-	18	220	עמלות הפצת מוצרים פיננסיים
85	-	85	-	-	-	-	-	-	-	-	-	ניהול, תפעול ונאמנות לגופים מוסדיים
186	10	-	-	1 ^(ב)	47	20	48	60	13 ^(ב)	37	10	טיפול באשראי
361	7	-	-	26	2	15	86	225	-	91	134	הפרשי המרה
121	2	-	-	7	-	15	64	33	-	30	3	פעילות סחר חוץ
56	5	46	-	-	-	-	-	5	5	-	-	דמי ניהול ועמלות מביטוח חיים וביטוח דירות
12	-	-	-	-	-	-	-	12	11	-	1	הכנסות נטו משירות תיקי אשראי
557	40	-	13	11	256	115	83	39	-	35	4	עמלות מעסקי מימון ואחרות
4,121	207	1,094	14	222	311	198	385	1,690	30	459	1,201	סך הכל עמלות משירותים עיקריים

(א) סיווג ההכנסות נעשה בהתאם למגזרי פעילות גישת ההנהלה.
 (ב) סווג מחדש.

ביאור 5 - הכנסות אחרות

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
2017	2018	2019	
במיליוני ש"ח			
302 ^(א)	45	93	רווחי הון ממכירת בניינים וציוד
(1)	(5)	(4)	הפסדי הון ממכירת בניינים וציוד
41	8	22	רווחים מקופות מרכזיות לפיצויים
29	20	59	אחרות, נטו
371	68	170	סך כל ההכנסות האחרות

(א) כולל רווח ממכירת סניף מרכזי תל-אביב בסך כ-265 מיליון ש"ח בשנת 2017.

ביאור 6 - משכורות והוצאות נלוות

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
2017	2018	2019	
במיליוני ש"ח			
3,281	3,221 ^(ד)	3,025	משכורות
-	40	8	הוצאה הנובעת מעסקאות תשלום מבוסס מניות ^(ב)
259	250 ^(ד)	249	הוצאות נלוות אחרות לרבות קרן השתלמות, חופשה ומחלה
(14)	(5)	(5)	הטבות לזמן ארוך
699	690	691	ביטוח לאומי ומס שכר
הוצאות בגין פנסיה (לרבות פיצויים ותגמולים): ^(א)			
146	145	149	הטבה מוגדרת
204	200	170	הפקדה מוגדרת
16	3	37	הטבות אחרות לאחר סיום העסקה והטבות לאחר פרישה שאינן פנסיה ^{(א)(ג)}
-	-	1	הוצאות בגין הטבות אחרות לעובדים ^(א)
4,591	4,544	4,325	סך כל המשכורות והוצאות הנלוות
467	523	467	מזה: משכורות והוצאות נלוות בחו"ל

(א) ראה [ביאור 23](#), בדבר זכויות עובדים.

(ב) ראה [ביאור 23 ט](#), בדבר עסקאות תשלום מבוסס מניות.

(ג) מזה: עלות שירות בגין הטבות אחרות לאחר סיום העסקה והטבות לאחר פרישה שאינן פנסיה לשנים 2019, 2018, ו-2017 הינה 9, 10 ו-11 מיליון ש"ח בהתאמה.

(ד) סווג מחדש.

ביאור 7 - הוצאות אחרות

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2017	2018	2019
במיליוני ש"ח		
681	671	706
הוצאות בגין פנסיה - הטבה מוגדרת והטבות אחרות לאחר סיום העסקה ללא עלות שירות		
293	314	222
שיווק ופרסום		
302	290	252
ייעוץ מקצועי: משפטיות, ביקורת חשבונות		
155	160	130
תקשורת: דואר, טלפון, משלוחים וכו'		
103	120	101
מחשב ^(א)		
58	53	49
משרדיות		
32	17	17
ביטוח		
25	17	12
הדרכה והשתלמויות		
188	222	109
עמלות		
2	2	3
הפסד בגין נכסים שנתקבלו בגין סילוק אשראים		
-	2	-
קנסות לבנק ישראל		
324	356	461
אחרות ^(ב)		
2,163	2,224	2,062
סך כל הוצאות האחרות		

(א) הסעיף כולל הוצאות בגין מיקור חוץ ואינו כולל הוצאות הבנק בגין מחשב מאחר ומערך התפעול הינו חלק מהבנק והוצאותיו נרשמו וסווגו בסעיפי ההוצאות השונים.

(ב) לגבי שכר דירקטורים של הבנק הכלול בסעיף זה - ראה [ביאור 34](#).

ביאור 8 - הפרשה למיסים על הרווח

א. הרכב הסעיף

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2017	2018	2019
במיליוני ש"ח		
מיסים שוטפים:		
2,027	1,491	2,403
בגין שנת החשבון		
(92)	(71)	22
בגין שנים קודמות		
1,935	1,420	2,425
סך כל המיסים השוטפים		
בתוספת (בניכוי) שינויים במיסים נדחים:		
(285)	199	(595)
בגין שנת החשבון		
42	-	-
בגין שנים קודמות		
(243)	199	(595)
סך הכל שינויים במיסים הנדחים		
1,692	1,619	1,830
הפרשה למיסים על ההכנסה		
149	91	70
מזה: הפרשה למיסים בחו"ל		

ביאור 8 - הפרשה למיסים על הרווח (המשך)

א. הרכב הסעיף (המשך)

הרכב הוצאות (הכנסות) מיסים נדחים המיוחסים לפעילויות נמשכות הינם, כדלקמן

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2017	2018	2019
במיליוני ש"ח		
(254)	202	(598)
הוצאות (הכנסות) מיסים נדחים לפני השפעת הפריטים המפורטים להלן:		
-	(3)	3
קישון (גידול) בניכויים מועברים לצרכי מס		
42	-	-
השפעת שינויים בחוקי המס		
(31)	-	-
שינוי בהפרשה למס נדחה בגין שינוי בנסיבות הגורם לשינוי בשיפוט לגבי יכולת המימוש של נכס מיסים נדחים		
(243)	199	(595)
סך כל הוצאות (הכנסות) מיסים נדחים		

הטבלה אינה כוללת את השפעת המס בגין פריטים מסוימים המוכרים בכל תקופה ישירות בהון. הוצאות המיסים בגין פריטים שהוכרו ברווח כולל אחר הסתכמו בקישון של כ-565 מיליון ש"ח בשנת 2019, בגידול של כ-319 מיליון ש"ח בשנת 2018 ובקישון של כ-214 מיליון ש"ח בשנת 2017.

ב. התאמה בין סכום המס התיאורטי לבין ההפרשה למיסים

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2017	2018	2019
במיליוני ש"ח		
35.0%	34.2%	34.2%
שיעור המס הסטטוטורי החל על הבנק		
1,682	1,677	1,848
סכום המס על בסיס שיעור המס הסטטוטורי		
מס (חסכון מס) בגין:		
(5)	(44)	16
הכנסות חברות מאוחדות בחו"ל		
(6)	(2)	(3)
הכנסות פטורות ובעלות שיעור מס מוגבל		
(36)	(23)	(22)
הפרשי פחת, תיאום פחת ורווח הון		
48	33	9
הוצאות אחרות לא מוכרות		
(13)	(29)	(107)
הפסדים והפרשי עיתוי שלא נרשמו בגינם מיסים נדחים		
54	-	-
שינוי מיסים נדחים עקב שינוי בשיעורי המס		
(92)	(71)	22
מיסים בגין שנים קודמות		
(31)	-	-
שינוי ביתרת הפרשה לנכס מס נדחה		
91	78	67
אחר		
1,692	1,619	1,830
הפרשה למיסים על ההכנסה		

ג. שומות מס

לבנק שומות מס סופיות עד וכולל שנת המס 2014.
לחברות בנות מאוחדות עיקריות שומות מס סופיות עד וכולל שנת המס 2014.

ביאור 8 - הפרשה למיסים על הרווח (המשך)

ד. התנועה בנכסי והתחייבויות המיסים הנדחים מיוחסת לפרטים הבאים

שנת דיווח	שנת דיווח	השפעה מצטברת בגין היישום לראשונה	הפרשי תרגום על יתרות המיסים הנדחים	שינויים שנזקפו לרווח כולל אחר	שינויים שנזקפו לרווח והפסד	מכירת מניות של חברה מאוחדת	יתרה ליום 31 בדצמבר 2018
2019	2019	החשבוונאות המקובלים בארה"ב ^(ב)					
ממוצע	ממוצע						
2019	2019						
באחוזים	באחוזים						
במיליוני ש"ח							
נכסי מיסים נדחים							
34%	1,276	-	(5)	-	20	(57)	1,318
מהפרשה להפסדי אשראי							
32%	234	-	(3)	-	(16)	(4)	257
מהפרשה לחופשה ולמענקים							
34%	4,506	-	(1)	1,132	154	(10)	3,231
מעודף ההתחייבות בגין הטבות לעובדים על נכסי התכנית							
29%	16	-	(1)	-	(6)	-	23
מריבית שלא נזקפה להכנסות השנה							
18%	156	-	-	-	(44)	-	200
זיכוי ממס והפסדים מועברים לצורך מס							
21%	30	16	1	(500)	416	-	97
מניירות ערך							
20%	2	-	-	-	(1)	-	3
רכוש קבוע וחכירות							
24%	1	-	-	-	1	-	-
אחרים מפרטים כספיים							
18%	69	-	(1)	-	7	(2)	65
אחרים מפרטים לא כספיים							
	6,290	16	(10)	632	531	(73)	5,194
יתרת נכסי מיסים נדחים, ברוטו							
	(124)	-	-	-	38	-	(162)
הפרשה לנכס מס נדחה							
	6,166	16	(10)	632	569	(73)	5,032
יתרת נכסי מיסים נדחים בניכוי הפרשה למיסים נדחים							
	(227)	-	-	-	-	-	(174)
יתרות הניתנות לקיזוז ^(א)							
	5,939	-	-	-	-	-	4,858
יתרת מיסים נדחים בניכוי הפרשה							
התחייבות מיסים נדחים							
11%	(166)	-	-	-	19	-	(185)
בגין השקעות בחברות מוחזקות							
26%	(131)	-	2	-	(8)	-	(125)
התאמת נכסים לא כספיים בני פחת							
24%	(2)	-	-	-	16	-	(18)
אחרים מפרטים כספיים							
16%	(10)	-	-	-	(1)	-	(9)
אחר מפרטים לא כספיים							
	(309)	-	2	-	26	-	(337)
יתרת התחייבויות מיסים נדחים, ברוטו							
	(227)	-	-	-	-	-	(174)
יתרות הניתנות לקיזוז ^(א)							
	(82)	-	-	-	-	-	(163)
יתרת התחייבויות למיסים נדחים							
	5,857	16	(8)	632	595	(73)	^(ג) 4,695
יתרת מיסים נדחים, נטו							

- (א) יתרות המיסים הנדחים מוצגות במאזן המאוחד על פי סיווג היתרה נטו בספרי הבנק ובחברות המאוחדות.
 (ב) השפעה מצטברת בגין יישום לראשונה של כללי החשבוונאות המקובלים בבנקים בארה"ב בנושא מכשירים פיננסיים (ASU 2016-01) ולרבות העדכונים המתייחסים אליהם. ראה [ביאור 1.כ.ג.1](#).
 (ג) כולל יתרת מיסים נדחים שסווגו כנכסים מוחזקים למכירה בסך 73 מיליון ש"ח. למידע נוסף ראה [ביאור 1.כ.ג.1](#) בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2018.

ביאור 8 - הפרשה למיסים על הרווח (המשך)

ד. התנועה בנכסי והתחייבויות המיסים הנדחים מיוחסת לפרטים הבאים (המשך)

שנת ממוצע 2018 באחוזים	יתרה ליום 31 בדצמבר 2018	השפעה מצטברת בגין היישום לראשונה של כללי החשבונאות המקובלים בארה"ב	הפרשי תרגום על יתרות המיסים הנדחים	שינויים שנזקפו לרווח כולל אחר	שינויים שנזקפו לרווח הפסד	מכירת מניות של חברה מאוחדת	יתרה ליום 31 בדצמבר 2017
במיליוני ש"ח							
נכסי מיסים נדחים							
34%	1,318	-	5	-	64	-	1,249
							מהפרשה להפסדי אשראי
31%	257	-	3	-	(129)	-	383
							מהפרשה לחופשה ולמענקים
34%	3,231	-	1	(609)	85	-	3,754
							מעודף ההתחייבות בגין הטבות לעובדים על נכסי התכנית
28%	23	-	2	-	2	-	19
							מריבית שלא נזקפה להכנסות השנה
20%	200	-	-	-	(60)	-	260
							זיכוי ממס והפסדים מועברים לצורך מס
25%	97	-	4	208	(164)	-	49
							מניירות ערך
21%	3	-	-	-	1	-	2
							רכוש קבוע וחכירות
17%	65	-	-	-	(10)	-	75
							אחר מפריטים לא כספיים
	5,194	-	15	(401)	(211)	-	5,791
							יתרת נכסי מיסים נדחים, ברוטו
	(162)	-	-	-	65	-	(227)
							הפרשה למיסים נדחים
	5,032	-	15	(401)	(146)	-	5,564
							יתרת נכס מיסים נדחים בניכוי הפרשה למיסים נדחים
	(174)	-	-	-	-	-	(114)
							יתרות הניתנות לקיזוז ^(א)
	4,858	-	-	-	-	-	5,450
							יתרת מיסים נדחים בניכוי הפרשה
התחייבות מיסים נדחים							
14%	(185)	-	-	-	(44)	-	(141)
							בגין השקעות בחברות מוחזקות
25%	(125)	-	(3)	-	(17)	-	(105)
							התאמת נכסים לא כספיים בני פחת
34%	(18)	-	-	-	(1)	-	(17)
							אחרים מפריטים כספיים
17%	(9)	-	-	-	9	-	(18)
							אחר מפריטים לא כספיים
	(337)	-	(3)	-	(53)	-	(281)
							יתרת התחייבויות מיסים נדחים, ברוטו
	(174)	-	-	-	-	-	(114)
							יתרות הניתנות לקיזוז ^(א)
	(163)	-	-	-	-	-	(167)
							יתרת התחייבויות למיסים נדחים
	^(ב) 4,695	-	12	(401)	(199)	-	5,283
							יתרת מיסים נדחים, נטו

(א) יתרות המיסים הנדחים מוצגות במאזן המאוחד על פי סיווג היתרה נטו בספרי הבנק ובחברות המאוחדות.
(ב) כולל יתרת מיסים נדחים שסווגו כנכסים מוחזקים למכירה בסך 73 מיליון ש"ח. למידע נוסף ראה [ביאור 36 בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2018](#).

ביאור 8 - הפרשה למיסים על הרווח (המשך)

ה. התחייבויות מיסים נדחים שלא הוכרו בגין הפרשים זמניים להשקעות בחברות בנות מקומיות

בהתאם להוראות המעבר שנקבעו בהוראות המפקח על הבנקים, הבנק לא הכיר בהתחייבות מס נדחה בגין הפרשים זמניים מסוימים הקשורים להשקעת הבנק בחברות בנות מקומיות, שהנה קבועה במהותה. הסכום האמור יהיה ממוסה רק בעת מכירה או פירוק של החברות הבנות.

ו. הפסדים מועברים וזיכויים לצרכי מס

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2019					
שנת פקיעה ראשונה	יתרת הפסד	נכסי מיסים נדחים, נטו	הפרשה לנכסי מיסים נדחים	נכסי מיסים נדחים	במיליוני ש"ח
הפסדים לצרכי מס					
-	20	1	(6)	7	חברות בנות בישראל
-	9	-	(3)	3	חברות בנות בחו"ל
זיכוי מס					
-	-	31	(115)	146	הבנק
לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2018					
שנת פקיעה ראשונה	יתרת הפסד	נכסי מיסים נדחים, נטו	הפרשה לנכסי מיסים נדחים	נכסי מיסים נדחים	במיליוני ש"ח
הפסדים לצרכי מס					
-	5	-	(2)	2	חברות בנות בישראל
2019	109	4	(33)	37	חברות בנות בחו"ל
זיכוי מס					
-	-	34	(127)	161	הבנק

ז. המיסים הנדחים נמדדים לפי שיעורי המס הצפויים לחול על הפרשים הזמניים במועד בו ימומשו, בהתבסס על שיעורי המס ועל חוקי המס אשר נחקקו עד לסוף תקופת הדיווח. חוק נחשב כ"חוקק" רק עם פרסומו ברשומות.

ח. בעקבות פרסום חוזר המפקח על הבנקים בנושא מדידה וגילוי של חובות פגומים, אשראי והפרשה להפסדי אשראי הבנקים, ובכללם הבנק, הגיעו להסכמות עם רשות המיסים בנוגע להכרה בהפרשות להפסדי אשראי לצרכי מס. ההסכם נחתם בתאריך ה-19 במרס 2012, וחל לגבי חובות פגומים שנרשמו החל מיום 1 בינואר 2011 (ההסכם הקודם חל על חובות מסופקים שנרשמו עד 31 בדצמבר 2010). תוקף תחולתו של הסכם העקרונות יהיה עד וכולל שנת המס 2020. בתום מועד זה, ימשיך הסכם העקרונות לחול למשך שנתיים נוספות, אלא אם כן הודיע צד למשנהו, 3 חודשים לפני תחילת תקופת ההארכה, קרי עד ה-1 באוקטובר 2020, על אי הארכתו.

להלן עיקרי ההסכם:

חובות פגומים גדולים בבחינה פרטנית - ההפרשה מותרת לניכוי לצרכי מס בשנה בה נרשמה כהוצאה בדוחות הכספיים. בשנת המס בה הוקטנה יתרת ההפרשה בגין הפסדי אשראי (שלא כתוצאה מ"מחיקה חשבונאית" או מ"מחילה"), יתווסף לחבות המס של הבנק "מס נוסף", בתוספת ריבית והפרשי הצמדה, אשר יביא לגביית המס שהיה נגבה אילו לא הייתה מוכרת מלכתחילה ההפרשה שהותרה בניכוי. לעניין זה - "חוב גדול" הינו חוב של 1 מיליון ש"ח ומעלה, או סכום נמוך יותר על פי הודעת הבנק לפקיד השומה ובהתאם למאפייני הבנק.

ביאור 8 - הפרשה למיסים על הרווח (המשך)

חובות פגומים שאינם גדולים - ההוצאות בגין "מחיקות חשבונאיות" נטו (בקיזוז גביות באותה שנה) - מחציתן יותרו לצרכי מס בשנת המס הראשונה לאחר השנה שבה נרשמה ההוצאה, ומחציתן יותרו בשנת המס השנייה לאחר השנה שבה נרשמה ההוצאה.

הפרשה קבוצתית - אינה מוכרת לצרכי מס.

ט. הסכם פשרה בין הבנק לבין פקיד השומה למפעלים גדולים מאוגוסט 1987, המסדיר תשלומי מס בישראל בגין רווחי חברות בנות של הבנק בחו"ל. הסכם זה בתוקף עד למועד שבו יודיע אחד הצדדים (שנה מראש) על כוונתו להציע שינויים בהסכם.

י. על פי הסדר עם שלטונות המס מיום 14 באפריל 2005, מיום 29 ביוני 2014 ומיום 30 בדצמבר 2018, רשאי הבנק לקזז סכומי מס בתנאים מסוימים במידה ושיעור המס הכולל על הכנסות הבנק בישראל יהיה גבוה משיעור המס החל על חברות בנות בחו"ל. הסכומים שטרם קוזזו מחבות המס ושבגינם לא נכלל במאזן חסכון במס בעתיד ליום 31 בדצמבר 2019 הינם כ-13 מיליון דולר (ליום 31 בדצמבר 2018 כ-15 מיליון דולר). סכום מס מקסימלי הניתן לקיזוז בשנה הינו בין 5 ל-8 מיליון דולר.

יא. ככלל, הבנק, בתיאום עם רשויות המס, ממוסה על בסיס עליית ערך של ניירות הערך וזאת בהתאם לדרך הצגתם של ניירות הערך בדוחות הכספיים של המוסדות הפיננסיים.

יב. שינויי חקיקה בתחום המס

ביום 29 בדצמבר 2016 פורסם חוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב לשנות התקציב 2017 ו-2018), התשע"ז-2016, אשר קבע, בין היתר, הפחתה של שיעור מס חברות משיעור של 25% ל-23% בשתי פעימות. בפעימה הראשונה שיעור המס ירד ל-24%, החל מיום 1 בינואר 2017 ובפעימה השנייה שיעור המס ירד ל-23% החל מיום 1 בינואר 2018 ואילך.

יתרות המיסים הנדחים חושבו בהתאם לשיעורי המס הצפויים לחול במועד ההיפוך.

טבלת שיעורי המס

המיסים החלים על הרווח של התאגידים הבנקאיים כוללים מס חברות המוטל על פי פקודת מס הכנסה ומס רווח המוטל על פי חוק מס ערך מוסף. להלן טבלת שיעורי המס הסטטוטוריים החלים על תאגידים בנקאיים:

שנה	שיעור מס שכר ורווח	שיעור מס חברות	שיעור מס כולל	הערות
2017	17.00%	24.00%	35.04%	נובע מירידת מס חברות החל מיום 1 בינואר 2017
2018 ואילך	17.00%	23.00%	34.19%	נובע מירידת מס חברות החל מיום 1 בינואר 2018

ביאור 9 - רווח למניה רגילה

א. רווח בסיסי המיוחס לבעלי מניות

חישוב הרווח הבסיסי למניה מתבסס על הרווח המיוחס לבעלי המניות הרגילות של הבנק מחולק בממוצע המשוקלל של מספר המניות הרגילות שבמחזור, באופן הבא:

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2017	2018	2019
מבוקר		
רווח בסיסי		
3,172	3,257	3,522
רווח נקי המיוחס לבעלי מניות הבנק (במיליוני ש"ח)		
ממוצע משוקלל של מספר המניות (באלפי מניות)		
1,522,965	1,523,516	1,493,609
יתרה לתחילת התקופה		
176	417	414
השפעה משוקללת של יחידות PSU, RSU שמומשו והנפקת מניות		
-	(10,931)	(9,956)
השפעה משוקללת בגין רכישה עצמית של מניות		
1,523,141	1,513,002	1,484,067
ממוצע משוקלל של מספר המניות		
2.08	2.15	2.37
רווח בסיסי למניה (בשקלים חדשים)		

ב. רווח מדולל למניה

חישוב הרווח המדולל למניה של הבנק מחולק בממוצע המשוקלל של מספר המניות הרגילות שבמחזור, לאחר התאמה בגין כל המניות הרגילות הפוטנציאליות המדללות, באופן הבא:

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2017	2018	2019
מבוקר		
רווח מדולל		
3,172	3,257	3,522
רווח נקי המיוחס לבעלי מניות הבנק (במיליוני ש"ח)		
ממוצע משוקלל של מספר המניות (באלפי מניות)		
1,523,141	1,513,002	1,484,067
ממוצע משוקלל של מספר המניות הרגילות ששימשו לצורך חישוב רווח בסיסי למניה		
1,346	788	284
השפעה משוקללת של יחידות PSU, RSU שטרם מומשו		
1,524,487	1,513,790	1,484,351
ממוצע משוקלל של מספר המניות בדילול מלא		
2.08	2.15	2.37
רווח מדולל למניה (בשקלים חדשים)		

ג. הון המניות

ליום 31 בדצמבר 2019 הון המניות המונפק והנפרע בניכוי תכנית לרכישה עצמית של מניות הבנק במהלך שנת 2018 ו-2019 הינו 1,466,191,030 מניות רגילות בנות 1 ש"ח ע.ג.
 ליום 31 בדצמבר 2018 הון המניות המונפק והנפרע בניכוי תכנית לרכישה עצמית של מניות הבנק במהלך שנת 2018 הינו 1,493,608,816 מניות רגילות בנות 1 ש"ח ע.ג.
 ליום 31 בדצמבר 2017 הון המניות המונפק והנפרע הינו 1,523,523,613 מניות רגילות בנות 1 ש"ח ע.ג. מתוכו 8,084 מניות רדומות שאינן מקנות זכויות בהון וזכויות הצבעה.

ד. רכישה עצמית שהתרחשה לאחר מועד הדוח הכספי

מיום 1 בינואר 2020 ועד ליום 26 בפברואר 2020 לא ביצע הבנק רכישה עצמית של מניות בנות 1 ש"ח ע.ג. מהונו המונפק של הבנק. לפרטים בנושא אישור הפיקוח על הבנקים לצורך ביצוע רכישה עצמית ראה [ביאור 25א](#).

ביאור 10 - רווח (הפסד) כולל אחר מצטבר

א. שינויים ברווח (הפסד) כולל אחר מצטבר, לאחר השפעת המס

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2019							
רווח כולל אחר לפני ייחוס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה							
רווח (הפסד) כולל אחר המיוחס לבעלי זכויות שאינן מקנות לבעלי מניות הבנק	רווח (הפסד) כולל אחר המיוחס לבעלי זכויות שאינן מקנות לבעלי מניות הבנק	סך הכל	התאמות בגין הטבות לעובדים ⁽¹⁾	התאמות בגין הטבות לעובדים ⁽¹⁾	רווחים (הפסדים) נטו בגין גידורי תזרים מזומנים	התאמות מתרגום ^(א) נטו לאחר השפעת גידורים ^(ב)	התאמות בגין הצגת ניירות ערך זמינים למכירה לפי שווי הוגן ⁽¹⁾
(2,312)	(4)	(2,316)	(2,169)	(33) ⁽¹⁾	-	(54) ⁽¹⁾	(60) ⁽¹⁾
(739)	-	(739)	(781)	(6) ⁽¹⁾	-	(116)	164 ⁽¹⁾
יתרה ליום 1 בינואר 2017							
(3,051)	(4)	(3,055)	(2,950)	(39)	-	(170)	104
888	18	906	1,187	30	-	110	(421) ⁽¹⁾
יתרה ליום 31 בדצמבר 2017							
31	(44)	(13)	-	-	-	(13)	-
יתרה ליום 31 בדצמבר 2018							
(2,132)	(30)	(2,162)	(1,763)	(9)	-	(73)	(317)
(1,355)	(17)	(1,372)	(2,208)	(4)	(2)	(126)	968
יתרה ליום 31 בדצמבר 2018							
(27)	-	(27)	-	-	-	-	(27)
יתרה ליום 31 בדצמבר 2019							
(3,495)	(43)	(3,538)	(3,948)	(13)	(2)	(199)	624

(א) התאמות מתרגום דוחות כספיים של פעילויות חוץ שמטבע הפעילות שלהן שונה ממטבע הפעילות של הבנק.

(ב) רווחים (הפסדים) נטו בגין גידור השקעה נטו במטבע חוץ.

(ג) ההתאמות בגין הטבות לעובדים הינן נטו מההתאמות בגין נכסי תכנית, לרבות השפעת המעבר לקופה משלמת בגין פורשים.

(ד) לרבות בגין סיווגים ביתרות בהון בין רווח כולל אחר לעודפים. ראה [דוח על השינויים בהון](#).

(ה) כולל יתרות שסווגו כנכסים מוחזקים למכירה. למידע נוסף ראה [ביאור 136 בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2018](#).

(ו) השפעה מצטברת בגין יישום לראשונה של כללי החשבונאות המקובלים בבנקים בארה"ב בנושא מכשירים פיננסיים (ASU 2016-01) ולרבות

העדכונים המתייחסים אליהם. ראה [ביאור 1.כד](#).

(ז) סווג מחדש.

ביאור 10 - רווח (הפסד) כולל אחר מצטבר (המשך)

ב. השינויים במרכיבי רווח (הפסד) כולל אחר מצטבר, לפני השפעת מס ואחרי השפעת מס

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר								
2017			2018			2019		
לפני מס	השפעת מס	לאחר מס	לפני מס	השפעת מס	לאחר מס	לפני מס	השפעת מס	לאחר מס
במיליוני ש"ח								
השינויים במרכיבי רווח (הפסד) כולל אחר לפני ייחוס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה:								
התאמות בגין הצגת ניירות ערך זמינים למכירה לפי שווי הוגן:								
286	(152)	⁽¹⁾ 438	(326)	163	(489)	1,094	(565)	1,659
רווחים (הפסדים) נטו שטרם מומשו מהתאמות לשווי הוגן								
(114)	62	(176)	(95)	50	(145)	(126)	65	(191)
(רווחים) בגין אגרות חוב (2018) - ניירות ערך זמינות למכירה שסווגו מחדש לדוח רווח והפסד ^(א)								
172	(90)	262	(421)	213	(634)	968	(500)	1,468
שינוי נטו במהלך השנה								
התאמות מתרגום ^(ב) :								
(284)	-	(284)	229	-	229	(243)	-	(243)
התאמות מתרגום דוחות כספיים								
158	(87)	245	(119)	63	(182)	117	(61)	178
גידורים ^(א)								
-	-	-	(13)	7	(20)	-	-	-
מכירת מניות של חברה מאוחדת לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה								
(126)	(87)	(39)	97	70	27	(126)	(61)	(65)
שינוי נטו במהלך השנה								
-	-	-	-	-	-	(2)	1	(3)
רווחים (הפסדים) נטו בגין גידור תזרים מזומנים								
(6)	7	⁽¹⁾ (13)	30	(4)	34	(4)	1	(5)
חלק הבנק ברווח (הפסד) כולל אחר של חברות כלולות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני								
הטבות לעובדים ^{(ה)(1)} :								
(993)	519	(1,512)	949	(485)	1,434	(2,470)	1,276	(3,746)
רווח (הפסד) אקטוארי נטו השנה								
218	(117)	335	238	(124)	362	262	(136)	398
הפסדים נטו שסווגו מחדש לדוח רווח והפסד ⁽¹⁾								
-	-	-	-	-	-	23	(8)	31
מכירת מניות של חברה מאוחדת								
(775)	402	(1,177)	1,187	(609)	1,796	(2,185)	1,132	(3,317)
שינוי נטו במהלך השנה								
(735)	232	(967)	893	(330)	1,223	(1,349)	573	(1,922)
סך הכל שינוי נטו במהלך השנה								
השינויים במרכיבי רווח (הפסד) כולל אחר המיוחס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה								
-	-	-	(26)	(2)	(24)	(13)	(11)	(2)
סך הכל השינוי נטו במהלך השנה								
השינויים במרכיבי רווח (הפסד) כולל אחר המיוחס לבעלי מניות הבנק								
(735)	232	(967)	919	(328)	1,247	(1,336)	584	(1,920)
סך הכל השינוי נטו במהלך השנה								

ראה הערות [בעמוד הבא](#).

ביאור 10 - רווח (הפסד) כולל אחר מצטבר (המשך)

- (א) הסכום לפני מס מדווח בדוח רווח והפסד בסעיף הכנסות מימון שאינן מריבית. ראה [ביאור 3](#).
 (ב) התאמות מתרגום דוחות כספיים של פעילויות חוץ שמטבע הפעילות שלהן שונה ממטבע הפעילות של הבנק.
 (ג) רווחים (הפסדים) נטו בגין גידור השקעה נטו במטבע חוץ.
 (ד) הסכום לפני מס מדווח בדוח רווח והפסד בסעיף משכורות והוצאות נלוות. פירוט נוסף ראה [ביאור 23](#).
 (ה) כולל יתרות שסווגו כנכסים מוחזקים למכירה. למידע נוסף ראה [ביאור 136](#). [דוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2018](#).
 (ו) התאמות בגין הטבות לעובדים כוללות את עלויות תכניות הפרישה מרצון שבוצעו.
 (ז) סווג מחדש.

ביאור 11 - מזומנים ופיקדונות בבנקים

31 בדצמבר		
2018	2019	
		במיליוני ש"ח
68,206	64,661	מזומנים ופיקדונות בבנקים מרכזיים
(⁽⁷⁾ 11,942)	11,552	פיקדונות בבנקים מסחריים ^(א)
(35)	-	בניכוי יתרות שסווגו כנכסים מוחזקים למכירה ⁽¹⁾
80,113	76,213	סך הכל ⁽²⁾
(⁽⁷⁾ 74,293)	73,667	מזה: מזומנים, פיקדונות בבנקים ופיקדונות בבנקים מרכזיים לתקופה מקורית של עד שלושה חודשים ⁽³⁾

- (א) בניכוי הפרישה להפסדי אשראי.
 (ב) מזה מזומנים משועבדים בסך 743 מיליון ש"ח (31 בדצמבר 2018 - 3,541 מיליון ש"ח).
 (ג) למידע נוסף ראה [ביאור 136](#). [דוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2018](#).
 (ד) סווג מחדש.

הערה: בדבר שיעבודים ראה [ביאור 27](#).

ביאור 12 - ניירות ערך

31 בדצמבר										
2018					2019					
הפסדים	רווחים		הפסדים	רווחים		הפסדים	רווחים			
שטרם הוכרו	שטרם הוכרו		שטרם הוכרו	שטרם הוכרו		שטרם הוכרו	שטרם הוכרו			
הערך במאזן	עלות מופחתת	מהתאמות לשווי הוגן ^(א)	הערך במאזן	עלות מופחתת	מהתאמות לשווי הוגן ^(א)	הערך במאזן	עלות מופחתת	מהתאמות לשווי הוגן ^(א)	הערך במאזן	
במיליוני ש"ח										
אגרות חוב המוחזקות לפדיון^(ב):										
2,345	(3)	14	2,334	2,334	3,500	-	420	3,080	3,080	של ממשלת ישראל
1,583	(17)	4	1,596	1,596	1,551	(4)	12	1,543	1,543	מגובי משכנתאות (MBS)
931	(15)	-	946	946	851	(2)	31	822	822	של אחרים זרים
4,859	(35)	18	4,876	4,876	5,902	(6)	463	5,445	5,445	סך כל אגרות החוב המוחזקות לפדיון

ראה הערות [בעמוד 154](#).

ביאור 12 - ניירות ערך (המשך)

31 בדצמבר										
2018					2019					
רווח (הפסד) כולל אחר מצטבר			עלות מופחתת רווחים	הערך במאזן	רווח (הפסד) כולל אחר מצטבר			עלות מופחתת רווחים	הערך במאזן	במיליוני ש"ח
שווי הוגן ^(א)	הפסדים	רווחים			שווי הוגן ^(א)	הפסדים	רווחים			
אגרות חוב זמינות למכירה (2018) - ניירות ערך ^(א) :										
30,573	(250)	40	30,783	30,573	33,132	-	739	32,393	33,132	של ממשלת ישראל
5,904	(7)	13	5,898	5,904	18,121	(12)	64	18,069	18,121	של ממשלות זרות
9,707	(109)	13	9,803	9,707	9,597	(3)	124	9,476	9,597	של מוסדות פיננסיים זרים מגובי נכסים (ABS) או מגובי משכנתאות (MBS)
9,433	(190)	15	9,608	9,433	7,748	(13)	45	7,716	7,748	של אחרים בישראל
242	(2)	3	241	242	140	(3)	1	142	140	של אחרים זרים
3,517	(75)	12	3,580	3,517	3,530	(2)	150	3,382	3,530	של אחרים זרים
59,376	^(א) (633)	^(א) 96	59,913	59,376	72,268	^(א) (33)	^(א) 1,123	71,178	72,268	סך הכל אגרות חוב זמינות למכירה (2018) - ניירות ערך ^(א) :

ליום 31 בדצמבר										
2018 ^(א)					2019					
רווח (הפסד) כולל אחר מצטבר			עלות	הערך במאזן	הפסדים שטרם מומשו מהתאמות לשווי הוגן ^(ד)		רווחים שטרם מומשו מהתאמות לשווי הוגן ^(ד)		עלות	הערך במאזן
שווי הוגן ^(א)	הפסדים	רווחים			שווי הוגן ^(א)	הפסדים	רווחים			
השקעה במניות וקרנות שאינן למסחר (2018) - זמינות למכירה:										
3,556	(57)	100	3,513	3,556	3,712	(44)	100	3,656	3,712	מניות וקרנות מזה: מניות וקרנות שלא קיים לגביהן שווי הוגן זמין ^(ב)
1,079	-	-	1,079	1,079	1,317			1,317	1,317	סך כל מניות וקרנות שאינן למסחר (2018) - זמינות למכירה
3,556	^(א) (57)	^(א) 100	3,513	3,556	3,712	^(ד) (44)	^(ד) 100	3,656	3,712	סך כל ניירות ערך שאינן למסחר
67,791	(725)	214	68,302	67,808	81,882	(83)	1,686	80,279	81,425	

ראה הערות בעמוד 154.

ביאור 12 - ניירות ערך (המשך)

31 בדצמבר										
2018					2019					
הפסדים	רווחים	עלות	הפסדים	רווחים	עלות	הפסדים	רווחים	עלות	הפסדים	רווחים
שטרם	שטרם	מופחתת	שטרם	שטרם	מופחתת	שטרם	שטרם	מופחתת	שטרם	שטרם
מומשו	מומשו	(במניות-)	מומשו	מומשו	(במניות-)	מומשו	מומשו	(במניות-)	מומשו	מומשו
מהתאמות	מהתאמות	עלות)	מהתאמות	מהתאמות	עלות)	מהתאמות	מהתאמות	עלות)	מהתאמות	מהתאמות
שווי	שווי	הערך	שווי	שווי	הערך	שווי	שווי	הערך	שווי	שווי
הוגן ^(א)	הוגן	במאזן	הוגן ^(א)	הוגן	במאזן	הוגן ^(א)	הוגן	במאזן	הוגן ^(א)	הוגן
במיליוני ש"ח										
ניירות ערך למסחר:										
אגרות חוב -										
5,677	(7)	4	5,680	5,677	2,715	-	16	2,699	2,715	של ממשלת ישראל
52	(1)	-	53	52	213	(2)	1	214	213	של ממשלות זרות
119	(1)	-	120	119	101	-	1	100	101	של מוסדות פיננסיים בישראל
132	(5)	-	137	132	201	-	7	194	201	של מוסדות פיננסיים זרים
271	(2)	1	272	271	154	-	1	153	154	מגובי נכסים (ABS) או מגובי משכנתאות (MBS)
290	(8)	-	298	290	53	-	1	52	53	של אחרים בישראל
220	(5)	-	225	220	87	(1)	1	87	87	של אחרים זרים
6,761	(29)	5	6,785	6,761	3,524	(3)	28	3,499	3,524	סך הכל אגרות חוב
2	-	-	2	2	-	-	-	-	-	מניות וקרנות
6,763	(29) ^(א)	5 ^(א)	6,787	6,763	3,524	(3) ^(א)	28 ^(א)	3,499	3,524	סך כל ניירות הערך למסחר
74,554	(754)	219	75,089	74,571	85,406	(86)	1,714	83,778	84,949	סך כל ניירות הערך^(א)

הערות:

- (א) נתוני שווי הוגן מבוססים לרוב על שערי בורסה, אשר לא בהכרח משקפים את המחיר שיתקבל ממכירת ניירות ערך בהיקפים גדולים.
- (ב) מניות שלא מתקיים לגביהן שווי הוגן זמין מוצגות לפי עלות בניכוי ירידת ערך, מותאמת מעלה או מטה למחירים נצפים בעסקאות דומות או זהות של אותו מנפיק (2018 - מוצגות לפי עלות בניכוי ירידת ערך).
- (ג) כלולים בהון בסעיף "התאמות בגין הצגת ניירות ערך זמינים למכירה לפי שווי הוגן" במסגרת רווח כולל אחר למעט ניירות ערך שיועדו כמגודרים בגידור שווי הוגן.
- (ד) נזקפו לדוח רווח והפסד אך טרם מומשו.
- (ה) כולל אג"ח פגומות צוברות ריבית ב-31 בדצמבר 2019 בסך 5 מיליון ש"ח (31 בדצמבר 2018 - 8 מיליון ש"ח).
- (ו) סך של 8.3 מיליארד ש"ח מתוך סך הכל ניירות ערך במט"ח הינם (SSA) *Supernationals, Sovereign and Agencies* (בשנת 2018 - 9.7 מיליארד ש"ח).
- (ז) מוצג בהתאם לכללי ההצגה שנקבעו בהוראה 321 בקודיפקציה בדבר "השקעות - מניות".
- (ח) במהלך חודש דצמבר סווגה יתרה של כ-746 מיליון ש"ח (216 מיליון דולר) מתיק אגרות חוב מוחזקות לפדיון לתיק אגרות חוב זמינות למכירה [\(ראה ביאור 1.5\)](#).

הערות כלליות:

- ניירות ערך שהושאלו בסך 127 מיליון ש"ח (31 בדצמבר 2018 - 109 מיליון ש"ח) מוצגים במסגרת סעיף אשראי לציבור.
- ניירות ערך ששועבדו למלווים הסתכמו בסך 4,521 מיליון ש"ח (31 בדצמבר 2018 - 2,989 מיליון ש"ח).
- לפירוט תוצאות הפעילות בהשקעות באגרות חוב ובמניות ובקרנות נאמנות ראה [ביאורים 2-3](#).
- ההבחנה בין אג"ח של ישראל ובין אג"ח של זרים נערכה בהתאם למדינת התושבות של הישות שהנפיקה את נייר הערך.

ביאור 12 - ניירות ערך (המשך)

פירוט נוסף בגין עלות מופחתת והפסדים שטרם הוכרו, לפי משך זמן ושיעור ירידת הערך, של אגרות חוב
מוחזקות לפדיון הנמצאים בפוזיציות הפסד שטרם הוכר

31 בדצמבר 2019										
12 חודשים ומעלה ^(ב)					פחות מ-12 חודשים ^(א)					
הפסדים שטרם הוכרו מהתאמות לשווי הוגן					הפסדים שטרם הוכרו מהתאמות לשווי הוגן					
סך הכל	מעל 35% ^(ה)	20%- 35% ^(ד)	0- 20% ^(ג)	עלות מופחתת	סך הכל	מעל 35% ^(ה)	20%- 35% ^(ד)	0- 20% ^(ג)	עלות מופחתת	
במיליוני ש"ח										
אגרות חוב										
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	של ממשלת ישראל
2	-	-	2	220	2	-	-	2	299	מגובי משכנתאות (MBS)
-	-	-	-	-	2	-	-	2	766	של אחרים זרים
2	-	-	2	220	4	-	-	4	1,065	סך כל אגרות החוב המוחזקות לפדיון
31 בדצמבר 2018										
12 חודשים ומעלה ^(ב)					פחות מ-12 חודשים ^(א)					
הפסדים שטרם הוכרו מהתאמות לשווי הוגן					הפסדים שטרם הוכרו מהתאמות לשווי הוגן					
סך הכל	מעל 35% ^(ה)	20%- 35% ^(ד)	0- 20% ^(ג)	עלות מופחתת	סך הכל	מעל 35% ^(ה)	20%- 35% ^(ד)	0- 20% ^(ג)	עלות מופחתת	
במיליוני ש"ח										
אגרות חוב										
-	-	-	-	-	3	-	-	3	694	של ממשלת ישראל
13	-	-	13	285	4	-	-	4	465	מגובי משכנתאות (MBS)
13	-	-	13	293	2	-	-	2	179	של אחרים זרים
26	-	-	26	578	9	-	-	9	1,338	סך כל אגרות החוב המוחזקות לפדיון

ראה הערות [בעמוד הבא](#).

ביאור 12 - ניירות ערך (המשך)

פירוט נוסף בגין שווי הוגן והפסדים שטרם מומשו, לפי משך זמן ושיעור ירידת הערך, של אגרות חוב זמינות למכירה (2018 - ניירות ערך) הנמצאות בפוזיציות הפסד שטרם מומש

31 בדצמבר 2019										
12 חודשים ומעלה ^(ב)					פחות מ-12 חודשים ^(א)					
הפסדים שטרם מומשו ⁽¹⁾					הפסדים שטרם מומשו ⁽¹⁾					
סך	מעל	20%-	0-	שווי	סך	מעל	20%-	0-	שווי	
הכל	35% ^(ה)	35% ^(ד)	20% ^(ג)	הוגן	הכל	35% ^(ה)	35% ^(ד)	20% ^(ג)	הוגן	
במיליוני ש"ח										
אגרות חוב										
-	-	-	-	-	-	-	-	0-	188	של ממשלת ישראל
-	-	-	0-	70	12	-	-	12	5,258	של ממשלות זרות
-	-	-	0-	225	3	-	-	3	1,193	של מוסדות פיננסיים זרים
7	-	-	7	2,394	6	-	-	6	1,211	מגובי נכסים (ABS) או מגובי משכנתאות (MBS)
-	-	-	-	-	3	-	-	3	52	של אחרים בישראל
1	-	-	1	178	1	-	-	1	455	של אחרים זרים
8	-	-	8	2,867	25	-	-	25	8,357	סך כל אגרות חוב הזמינות למכירה

31 בדצמבר 2018										
12 חודשים ומעלה ^(ב)					פחות מ-12 חודשים ^(א)					
הפסדים שטרם מומשו ⁽¹⁾					הפסדים שטרם מומשו ⁽¹⁾					
סך	מעל	20%-	0-	שווי	סך	מעל	20%-	0-	שווי	
הכל	35% ^(ה)	35% ^(ד)	20% ^(ג)	הוגן	הכל	35% ^(ה)	35% ^(ד)	20% ^(ג)	הוגן	
במיליוני ש"ח										
אגרות חוב										
19	-	-	19	818	231	-	-	231	23,891	של ממשלת ישראל
2	-	-	2	153	5	-	-	5	2,679	של ממשלות זרות
29	-	-	29	1,275	80	-	-	80	3,641	של מוסדות פיננסיים זרים
160	-	-	160	5,293	30	-	-	30	2,378	מגובי נכסים (ABS) או מגובי משכנתאות (MBS)
-	-	-	-	-	2	-	-	2	103	של אחרים בישראל
29	-	-	29	896	46	-	-	46	1,516	של אחרים זרים
12	-	-	12	35	45	-	2	43	680	מניות וקרנות נאמנות
251	-	-	251	8,470	439	-	2	437	34,888	סך כל ניירות הערך הזמינים למכירה

- (א) השקעות שהיו בפוזיציות הפסד שטרם מומש מתמשכת במשך פחות מ-12 חודשים.
 (ב) השקעות שהיו בפוזיציות הפסד שטרם מומש מתמשכת במשך 12 חודשים ומעלה.
 (ג) השקעות שההפסד שטרם מומש בגינן מהווה עד 20% מהעלות המופחתת שלהן.
 (ד) השקעות שההפסד שטרם מומש בגינן מהווה מעל 20% ועד 35% מהעלות המופחתת שלהן.
 (ה) השקעות שההפסד שטרם מומש בגינן מהווה מעל 35% מהעלות המופחתת שלהן.
 (ו) הפסדים נמוכים מ-1 מיליון ש"ח.
 (ז) סכומים שנזקפו לקרן ההון כחלק מרווח כולל אחר, נטו לאחר השפעת מס.

ביאור 12 - ניירות ערך (המשך)

פירוט נוסף לגבי ניירות ערך זמינים למכירה מגובי משכנתאות ומגובי נכסים הנמצאים בפוזיציות הפסד שטרם מומשו

31 בדצמבר 2019					
פחות מ-12 חודשים		12 חודשים ומעלה		סך הכל	
הפסדים שטרם מומשו	הפסדים שטרם מומשו	הפסדים שטרם מומשו	הפסדים שטרם מומשו	הפסדים שטרם מומשו	הפסדים שטרם מומשו
שווי הוגן	שווי הוגן ^(א)	שווי הוגן ^(א)	שווי הוגן ^(א)	שווי הוגן ^(א)	שווי הוגן ^(א)
במיליוני ש"ח					
112	(2)	103	(3)	215	(3)
ניירות ערך מגובי משכנתאות (MBS)					
889	(5)	1,194	(2)	2,083	(7)
ניירות ערך מגובי משכנתאות אחרים (כולל STRIPPED MBS ו- REMIC, CMO)					
210	(1)	1,097	(2)	1,307	(3)
ניירות ערך מגובי נכסים (ABS)					
1,211	(6)	2,394	(7)	3,605	(13)
סך הכל					

31 בדצמבר 2018					
פחות מ-12 חודשים		12 חודשים ומעלה		סך הכל	
הפסדים שטרם מומשו	הפסדים שטרם מומשו	הפסדים שטרם מומשו	הפסדים שטרם מומשו	הפסדים שטרם מומשו	הפסדים שטרם מומשו
שווי הוגן	שווי הוגן ^(א)	שווי הוגן ^(א)	שווי הוגן ^(א)	שווי הוגן ^(א)	שווי הוגן ^(א)
במיליוני ש"ח					
209	(4)	1,899	(54)	2,108	(58)
ניירות ערך מגובי משכנתאות (MBS)					
1,017	(10)	2,454	(87)	3,471	(97)
ניירות ערך מגובי משכנתאות אחרים (כולל STRIPPED MBS ו- REMIC, CMO)					
1,152	(16)	940	(19)	2,092	(35)
ניירות ערך מגובי נכסים (ABS)					
2,378	(30)	5,293	(160)	7,671	(190)
סך הכל					

(א) סכומים שנזקפו לקרן ההון כחלק מרווח כולל אחר, נטו לאחר השפעת מס.
 (ב) הפסדים נמוכים מ-1 מיליון ש"ח.

ביאור 12 - ניירות ערך (המשך)
פירוט נוסף לגבי ניירות ערך לפדיון מגובי משכנתאות

31 בדצמבר							
2018				2019			
הפסדים	רווחים	עלות	הפסדים	רווחים	עלות	הפסדים	רווחים
שטרם הוכרו	שטרם הוכרו	מהתאמות שווי מופחתת לשווי הוגן	שטרם הוכרו	שטרם הוכרו	מהתאמות שווי מופחתת לשווי הוגן	שטרם הוכרו	שטרם הוכרו
במיליוני ש"ח							
ניירות ערך מגובי משכנתאות (MBS)							
ניירות ערך לפדיון מסוג העבר באמצעות (Pass through securities)							
1,280	(4)	4	1,280	1,546	(4)	12	1,538
מזה: ניירות ערך שקיימת לגביהם ערבות של GNMA							
1,101	(3)	4	1,100	878	(4)	5	877
ניירות ערך שהונפקו על ידי FNMA ועל ידי FHLMC							
179	(1)	-	180	668	-	7	661
ניירות ערך מגובי משכנתאות אחרים (כולל CMO ו-STRIPPED MBS)							
303	(13)	-	316	5	-	-	5
מזה: ניירות ערך שהונפקו על ידי FNMA, FHLMC או GNMA או בערבותם							
126	(8)	-	134	5	-	-	5
סך הכל ניירות ערך מגובי משכנתאות (MBS)							
1,583	(17)	4	1,596	1,551	(4)	12	1,543
סך כל ניירות ערך לפדיון מגובי משכנתאות							
1,583	(17)	4	1,596	1,551	(4)	12	1,543

ביאור 12 - ניירות ערך (המשך)
פירוט נוסף לגבי ניירות ערך זמינים למכירה מגובי משכנתאות ומגובי נכסים

31 בדצמבר							
2018				2019			
רווח (הפסד) כולל אחר מצטבר ^(א)			רווח (הפסד) כולל אחר מצטבר ^(א)				
שווי	עלות	הפסדים	שווי	עלות	הפסדים	הוגן	הוגן
במיליוני ש"ח							
ניירות ערך מגובי משכנתאות (MBS)							
ניירות ערך מסוג העבר באמצעות (Pass through securities)							
2,903	(58)	5	2,956	2,645	(3)	21	2,627
מזה: ניירות ערך שקיימת לגביהם ערבות של GNMA							
459	(1)	-	460	540	(1)	3	538
ניירות ערך שהונפקו על ידי FNMA ועל ידי FHLMC							
2,444	(57)	5	2,496	2,105	(2)	18	2,089
ניירות ערך מגובי משכנתאות אחרים (כולל CMO ו-STRIPPED MBS)							
4,311	(97)	10	4,398	3,438	(7)	20	3,425
מזה: ניירות ערך שהונפקו על ידי FNMA, FHLMC, או GNMA או בערבותם							
4,068	(97)	9	4,156	3,044	(6)	14	3,036
7,214	(155)	15	7,354	6,083	(10)	41	6,052
סך הכל ניירות ערך מגובי משכנתאות (MBS)							
2,219	(35)	-	2,254	1,665	(3)	4	1,664
ניירות ערך מגובי נכסים (ABS)							
מזה: אשראי שאינו לאנשים פרטיים - אגרות חוב מסוג CLO							
1,526	(21)	-	1,547	1,153	(2)	3	1,152
אשראי שאינו לאנשים פרטיים - ניירות ערך שקיימת לגביהם ערבות של SBA							
634	(14)	-	648	437	(1)	-	438
סך כל ניירות ערך זמינים למכירה מגובי משכנתאות ומגובי נכסים							
9,433	(190)	15	9,608	7,748	(13)	45	7,716

(א) סכומים שנזקפו לקרן ההון כחלק מרווח כולל אחר נטו לאחר השפעת המס.

ביאור 12 - ניירות ערך (המשך)
פירוט נוסף לגבי ניירות ערך למסחר מגובי משכנתאות ומגובי נכסים (המשך)

31 בדצמבר							
2018				2019			
הפסדים	רווחים	הפסדים	רווחים	הפסדים	רווחים	הפסדים	רווחים
שטרם מומשו	שטרם מומשו	שטרם מומשו	שטרם מומשו	שטרם מומשו	שטרם מומשו	שטרם מומשו	שטרם מומשו
מהתאמות לשווי הוגן ^(א)	מהתאמות לשווי הוגן ^(א)	מהתאמות לשווי הוגן ^(א)	מהתאמות לשווי הוגן ^(א)	מהתאמות לשווי הוגן ^(א)	מהתאמות לשווי הוגן ^(א)	מהתאמות לשווי הוגן ^(א)	מהתאמות לשווי הוגן ^(א)
עלות מופחתת	עלות מופחתת	עלות מופחתת	עלות מופחתת	עלות מופחתת	עלות מופחתת	עלות מופחתת	עלות מופחתת
במיליוני ש"ח							
ניירות ערך מגובי משכנתאות (MBS)							
ניירות ערך מסוג העבר באמצעות (Pass through securities)							
4	-	-	4	3	-	-	3
מזה: ניירות ערך שהונפקו על ידי FNMA ועל ידי FHLMC							
4	-	-	4	3	-	-	3
ניירות ערך מגובי משכנתאות אחרים (כולל CMO ו-STRIPPED MBS)							
48	(1)	-	49	40	-	-	40
מזה: ניירות ערך שהונפקו על ידי FNMA, FHLMC, או GNMA או בערבותם							
-	-	-	-	-	-	-	-
52	(1)	-	53	43	-	-	43
סך הכל ניירות ערך מגובי משכנתאות (MBS)							
219	(1)	1	219	111	-	1	110
סך הכל ניירות ערך מגובי נכסים (ABS)							
271	(2)	1	272	154	-	1	153
סך כל ניירות ערך למסחר מגובי משכנתאות ומגובי נכסים							

(א) רווחים (הפסדים) שנזקפו לדוח רווח והפסד.

ביאור 13 - סיכון אשראי, אשראי לציבור והפרשה להפסדי אשראי

א. חובות^(א), אשראי לציבור ויתרת הפרשה להפסדי אשראי

31 בדצמבר 2019					
אשראי לציבור					
מסחרי	דיוור	פרטי אחר	סך הכל ציבור	בנקים וממשלות	סך הכל
במיליוני ש"ח					
יתרת חוב רשומה של חובות^(א):					
130,760	-	795	131,555	12,800	144,355
שנבדקו על בסיס פרטני					
42,589	84,421	27,241	154,251	282	154,533
שנבדקו על בסיס קבוצתי ¹					
714 ^(א)	84,220	-	84,934	-	84,934
מזה: לפי עומק פיגור					
173,349	84,421	28,036	285,806	13,082	298,888
סך הכל חובות ^{2(א)}					
מזה ² :					
729	-	290	1,019	-	1,019
חובות בארגון מחדש					
1,491	-	21	1,512	-	1,512
חובות פגומים אחרים					
2,220	-	311	2,531	-	2,531
סך הכל חובות פגומים					
114	830	58	1,002	-	1,002
חובות בפיגור 90 ימים או יותר					
1,836	-	244	2,080	-	2,080
חובות בעייתיים אחרים					
4,170	830	613	5,613	-	5,613
סך הכל חובות בעייתיים					
יתרת הפרשה להפסדי אשראי בגין חובות^(א):					
1,721	-	176	1,897	2	1,899
שנבדקו על בסיס פרטני					
503	467	461	1,431	-	1,431
שנבדקו על בסיס קבוצתי ³					
- ^(ד)	466 ^(ב)	-	466	-	466
מזה: לפי עומק פיגור					
2,224	467	637	3,328	2	3,330
סך הכל הפרשה להפסדי אשראי ⁴					
372	-	167	539	-	539
מזה: בגין חובות פגומים					

(א) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.

(ב) כולל יתרת הפרשה מעבר למתחייב לפי שיטת עומק הפיגור שחושבה על בסיס קבוצתי בסך 299 מיליון ש"ח.

(ג) יתרת הלוואות לדיוור שהועמדו לקבוצות רכישה הנמצאות בהליכי בנייה.

(ד) יתרות נמוכות מ-1 מיליון ש"ח.

ביאור 13 - סיכון אשראי, אשראי לציבור והפרשה להפסדי אשראי (המשך)

א. חובות^(א), אשראי לציבור ויתרת הפרשה להפסדי אשראי (המשך)

31 בדצמבר 2018					
אשראי לציבור					
סך הכל	בנקים וממשלות	סך הכל ציבור	פרטי אחר ^(א)	דיוור	מסחרי ^(א)
במיליוני ש"ח					
יתרת חוב רשומה של חובות^(א):					
136,215	^(א) 13,662	122,553	901	31	121,621
שנבדקו על בסיס פרטני					
162,284	673	161,611	34,681	80,860	46,070
שנבדקו על בסיס קבוצתי ¹					
81,345	-	81,345	-	80,432	^(א) 913
1 ¹ מזה: לפי עומק פיגור					
(8,245)	(35)	(8,210)	(7,555)	-	(655)
בניכוי יתרות שסווגו כנכסים מוחזקים למכירה ^(א)					
290,254	14,300	275,954	28,027	80,891	167,036
סך הכל חובות ^(א) 2 ²					
מזה:					
1,663	-	1,663	337	^(א) 8	1,318
חובות בארגון מחדש					
1,133	-	1,133	47	^(א) 23	1,063
חובות פגומים אחרים					
2,796	-	2,796	384	31	2,381
סך הכל חובות פגומים					
1,023	-	1,023	51	862	110
חובות בפיגור 90 ימים או יותר					
3,135	-	3,135	540	-	2,595
חובות בעייתיים אחרים					
(368)	-	(368)	(361)	-	(7)
בניכוי יתרות שסווגו כנכסים מוחזקים למכירה ^(א)					
6,586	-	6,586	614	893	5,079
סך הכל חובות בעייתיים					
יתרת הפרשה להפסדי אשראי בגין חובות^(א):					
1,965	3	1,962	165	5	1,792
שנבדקו על בסיס פרטני					
1,558	-	1,558	606	474	478
שנבדקו על בסיס קבוצתי ³					
473	-	473	-	^(ב) 473	^(א) -
3 ³ מזה: לפי עומק פיגור					
(168)	-	(168)	(157)	-	(11)
בניכוי יתרות שסווגו כנכסים מוחזקים למכירה ^(א)					
3,355	3	3,352	614	479	2,259
סך הכל הפרשה להפסדי אשראי ⁴					
613	-	613	150	4	459
4 ⁴ מזה: בגין חובות פגומים					

(א) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.

(ב) כולל יתרת הפרשה מעבר למתחייב לפי שיטת עומק הפיגור שחושבה על בסיס קבוצתי בסך 295 מיליון ש"ח.

(ג) כולל יתרת הלוואות לדיוור שהועמדו לקבוצות רכישה הנמצאות בהליכי בנייה.

(ד) למידע נוסף ראה [ביאור 36. בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2018](#).

(ה) יתרות נמוכות מ-1 מיליון ש"ח.

(ו) סווג מחדש.

ביאור 13 - סיכון אשראי, אשראי לציבור והפרשה להפסדי אשראי (המשך)

ב. תנועה ביתרת ההפרשה להפסדי אשראי

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2019						
הפרשה להפסדי אשראי						
אשראי לציבור						
מסחרי	דיוור	פרטי אחר	סך הכל ציבור	בנקים וממשלות	סך הכל	
במיליוני ש"ח						
2,700	479	634	3,813	3	3,816	יתרת הפרשה להפסדי אשראי לתחילת השנה
454	22	134	610	(1)	609	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי
(1,003)	(29)	(417)	(1,449)	-	(1,449)	מחיקות חשבונאיות
475	-	307	782	-	782	גביית חובות שנמחקו חשבונאית בשנים קודמות
(528)	(29)	(110)	(667)	-	(667)	מחיקות חשבונאיות נטו
(16)	-	-	(16)	-	(16)	התאמות מתרגום דוחות כספיים
(20)	(5)	(1)	(26)	-	(26)	מימוש השקעה בחברת בת שאוחדה בעבר
2,590	467	657	3,714	2	3,716	יתרת הפרשה להפסדי אשראי לסוף שנה ¹
366	-	20	386	-	386	¹ מזה: בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים
לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2018						
הפרשה להפסדי אשראי						
אשראי לציבור						
מסחרי ^(א)	דיוור	פרטי אחר ^(א)	סך הכל ציבור	בנקים וממשלות	סך הכל	
במיליוני ש"ח						
2,506	450	741	3,697	3	3,700	יתרת הפרשה להפסדי אשראי לתחילת השנה
21	-	-	21	-	21	שינויים שנזקפו להון ^(א)
2,527	450	741	3,718	3	3,721	יתרה ליום 1 בינואר 2018
254	32	233	519	-	519	הוצאות בגין הפסדי אשראי
(740)	(4)	(453)	(1,197)	-	(1,197)	מחיקות חשבונאיות
654	-	287	941	-	941	גביית חובות שנמחקו חשבונאית בשנים קודמות
(86)	(4)	(166)	(256)	-	(256)	מחיקות חשבונאיות נטו
16	1	(1)	16	-	16	התאמות מתרגום דוחות כספיים
(11)	-	(173)	(184)	-	(184)	בניכוי יתרות שסווגו כנכסים מוחזקים למכירה ^(ב)
2,700	479	634	3,813	3	3,816	יתרת הפרשה להפסדי אשראי לסוף שנה ¹
441	-	20	461	-	461	¹ מזה: בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים

(א) השפעת היישום לראשונה של תקן דיווח כספי בינלאומי 9 בחברות בנות בחו"ל.

(ב) יתרת הפרשה להפסדי אשראי לתחילת התקופה מוצגת בניכוי נכסים שסווגו כמוחזקים למכירה במספרי השוואה. למידע נוסף אודות יתרות ותנועות שסווגו כמוחזקות למכירה במספרי השוואה ראה [ביאור 13. בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2018](#).

(ג) סוג מחדש.

ביאור 13 - סיכון אשראי, אשראי לציבור והפרשה להפסדי אשראי (המשך)

ב. תנועה ביתרת ההפרשה להפסדי אשראי (המשך)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2017						
הפרשה להפסדי אשראי						
אשראי לציבור						
מסחרי	דיור	פרטי אחר	סך הכל ציבור	בנקים וממשלות	סך הכל	
במיליוני ש"ח						
2,708	473	778	3,959	1	3,960	יתרת הפרשה להפסדי אשראי לתחילת השנה
(9) ^(א)	(13)	192 ^(א)	170	2	172	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי
(785) ^(א)	(9)	(516) ^(א)	(1,310)	-	(1,310)	מחיקות חשבונאיות
612 ^(א)	-	286 ^(א)	898	-	898	גביית חובות שנמחקו חשבונאית בשנים קודמות
(173)	(9)	(230)	(412)	-	(412)	מחיקות חשבונאיות נטו
(20)	(1)	1	(20)	-	(20)	התאמות מתרגום דוחות כספיים
2,506	450	741	3,697	3	3,700	יתרת הפרשה להפסדי אשראי לסוף שנה ¹
448	-	36	484	-	484	¹ מזה: בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים

(א) סווג מחדש.

ביאור 14 - אשראי לממשלות

31 בדצמבר		
	2018	2019
במיליוני ש"ח		
אשראי לממשלה	75	11
אשראי לממשלות זרות	707	733
סך כל האשראי לממשלות	782	744

ביאור 15 - השקעות בחברות מוחזקות ופרטים על חברות אלה

א. הרכב של חברות כלולות

31 בדצמבר	
2019	2018 ^(א)
חברות כלולות	
במיליוני ש"ח	
630	765
סך כל השקעות במניות לפי שיטת השווי המאזני (לרבות מוניטין)	
238	184
מזה - רווחים שנצברו ממועד הרכישה	
סעיפים שנצברו בהון ממועד הרכישה:	
(25)	(30)
התאמות בגין חברות כלולות	
פרטים בדבר מוניטין:	
171 ^(א)	135 ^(א)
הסכום המקורי, נטו	
161	131
יתרה להפחתה	

ב. חלק הקבוצה ברווחים או בהפסדים של חברות כלולות

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2019	2018 ^(א)	2017
במיליוני ש"ח		
(19)	39	94
חלק הקבוצה ברווחים (הפסדים) של חברות כלולות		
4	(3)	(2)
הפרשה למיסים נדחים		
(15)	36	92
חלק הקבוצה ברווחים (הפסדים) של חברות כלולות לאחר השפעת מס		

(א) ייחוס תמורת הרכישה לנכסים ולהתחייבויות הנרכשים על ידי חברת הבת מסתיים לאחר מועד הדיווח.
 (ב) כולל יתרות שסווגו כנכסים מוחזקים למכירה. למידע נוסף ראה [ביאור 136](#). בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2018.

ביאור 15 - השקעות בחברות מוחזקות ופרטים על חברות אלה (המשך)

ג. פרטים על חברות מוחזקות עיקריות

חברות בת מאוחדות^(א)

31 בדצמבר					
2018	2019	2018	2019		
	חלק בהון המקנה זכות לקבלת רווחים		חלק בהון המקנה זכות לקבלת רווחים		
	חלק בזכויות בהצבעה		חלק בזכויות בהצבעה		
				שם החברה	פרטים על החברה
				באחוזים	
בישראל					
100.0	100.0	100.0	100.0	לאומי פרטנרס בע"מ ^(ג)	שירותים עסקיים ופיננסיים
99.8	99.8	99.8	99.8	לאומי-טק בע"מ ^(ד)	ליווי פיננסי לחברות היי-טק
80.0	-	80.0	-	לאומי קארד בע"מ	מתן שירות כרטיסי אשראי
100.0	100.0	100.0	100.0	לאומי שירותי שוק ההון בע"מ	שירותי תפעול קופות גמל וקרנות נאמנות
בחוץ לארץ					
84.7	84.7	84.7	84.7	בנק לאומי לישראל קורפוריישן ^(ה)	חברת החזקות - רשומה בארה"ב
84.6	84.6	84.6	84.6	בנק לאומי ארה"ב ^(ה)	עסקי בנק כללי - רשומה בארה"ב
100.0	100.0	100.0	100.0	בנק לאומי בריטניה פ.א.ל.סי	עסקי בנק כללי - רשומה בבריטניה
100.0	100.0	100.0	100.0	לאומי רי לימיטד	ביטוח - רשומה באיי התעלה
99.9	-	99.9	-	לאומי רומניה ס.א.	עסקי בנק כללי - רשומה ברומניה

(א) הנתונים לגבי החברות המאוחדות משקפים את השקעת הבנק בהן בניכוי השקעות כל חברה בחברות אחרות בקבוצת הבנק, ואת חלק הבנק בתוצאות פעולותיהן בניכוי חלקה של כל חברה בתוצאות הפעולות של חברות אחרות בקבוצת הבנק בגין ההשקעות האמורות.

(ב) השקעות הוניות אחרות כוללות שטרי הון.

(ג) חלק הבנק בקרן הון בגין הטבה בהלוואות בעלי שליטה 176 מיליון ש"ח (2018 - 161 מיליון ש"ח).

(ד) חלק הבנק בקרן הון בגין הטבה בהלוואות בעלי שליטה 82 מיליון ש"ח (2018 - 82 מיליון ש"ח).

(ה) בנק לאומי ארה"ב ובנק לאומי לישראל קורפוריישן הינן חברות שמטבע הפעילות שלהן שונה מהשקל. ראה [ביאור 1.1](#).

(ו) סכום נמוך מ-1 מיליון ש"ח.

ד. פרטים על חברות בנות שהוצאו מאיחוד

ביום 25 בפברואר 2019 הושלמה העסקה למכירת לאומי קארד בע"מ לחברת Warburg Pincus Financial Holdings (Israel LTD.). כתוצאה מאיבוד השליטה, הכיר הבנק ברווח בסך 314 מיליון ש"ח אשר נזקף לסעיף הכנסות מימון שאינן מריבית.

ביום 10 ביולי 2019 הושלמה העסקה למכירת החזקת הבנק לאומי רומניה ל-First Bank S.A. שהינו בנק ברומניה בשליטת קרן השקעות JC Flowers. כתוצאה מאיבוד השליטה, הכיר הבנק בהפסד בסך 99 מיליון ש"ח אשר נזקף לסעיף הכנסות מימון שאינן מריבית.

2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019
ערבויות עבור				תרומה לרווח					השקעה
החברה לטובת		רווח (הפסד)		(הפסד) הנקי		השקעות			במניות
גופים שמחוץ		כולל		המיוחס לבעלי		הוניות			לפי
לקבוצה		אחר		מניות הבנק		אחרות ^(ב)			שווי מאזני
במיליוני ש"ח									
714	637	17	11	168	121	1,065	1,192	1,783	1,915
-	5	-	-	12	5	-	-	1,014	1,019
-	-	(19)	-	185	-	-	-	1,513	-
-	-	-	-	^(א) -	(1)	-	-	49	30
-	-	6	1	(6)	(5)	-	-	19	45
7	7	154	(104)	203	215	-	-	2,582	2,481
-	-	(6)	(5)	86	(9)	257	244	1,033	1,019
-	-	-	-	18	(14)	-	-	65	51
-	-	-	-	21	2	-	-	182	-

ביאור 16 - בניינים וציוד

א. הרכב

סך הכל	עלויות תוכנה	ציוד, ריהוט וכלי רכב	בניינים ומקרקעין ^(א)	
במיליוני ש"ח				
עלות נכסים				
				יתרה ליום 31 בדצמבר 2017
12,039	4,952	3,897	3,190	
734	524	154	56	תוספות
(407)	(121)	(95)	(191)	גריעות
28	18	2	8	התאמות מתרגום דוחות כספיים
(1,223)	(858)	(311)	(54)	בניכוי יתרות שסווגו כנכסים מוחזקים למכירה
11,171	4,515	3,647	3,009	יתרה ליום 31 בדצמבר 2018
843	549	112	182	תוספות
(1,253)	(1,048)	(85)	(120)	גריעות
(62)	(19)	(17)	(26)	התאמות מתרגום דוחות כספיים
10,699	3,997	3,657	3,045	יתרה ליום 31 בדצמבר 2019
פחת והפסדים מירידת ערך				
				יתרה ליום 31 בדצמבר 2017
9,053	4,176	3,008	1,869	
572	363	140	69	פחת לשנה
(360)	(118)	(88)	(154)	גריעות
10	8	1	1	התאמות מתרגום דוחות כספיים
(957)	(653)	(260)	(44)	בניכוי יתרות שסווגו כנכסים מוחזקים למכירה
8,318	3,776	2,801	1,741	יתרה ליום 31 בדצמבר 2018
600	395	144	61	פחת לשנה
(1,214)	(1,044)	(85)	(85)	גריעות
(48)	(10)	(17)	(21)	התאמות מתרגום דוחות כספיים
7,656	3,117	2,843	1,696	יתרה ליום 31 בדצמבר 2019
2,986	776	889	1,321	הערך בספרים ליום 31 בדצמבר 2017
2,853	739	846	1,268	הערך בספרים ליום 31 בדצמבר 2018
3,043	880	814	1,349	הערך בספרים ליום 31 בדצמבר 2019^(ב)

(א) לרבות התקנות ושיפורים במושכר.

(ב) לרבות הוצאות שהונו בקשר לפיתוח עלויות תוכנה לשימוש עצמי אשר הסתכמו ליום 31 בדצמבר 2019 בסך 531 מיליון ש"ח (2018 - 406 מיליון ש"ח).

ביאור 16 - בניינים וציוד (המשך)

ב. שיעור הפחת הממוצע

31 בדצמבר		
2018	2019	
2.69%	2.36%	בניינים ומקרקעין
14.02%	14.90%	ציוד, ריהוט וכלי רכב
21.58%	22.26%	עלויות תוכנה

ג. הקבוצה הינה בעלת זכויות בדרך של שכירות או חכירה מהוונת במקרקעין וביציוד, לתקופה של מ-1 עד 99 שנים מתאריך המאזן בסכום (לאחר פחת) של 137 מיליון ש"ח (31 בדצמבר 2018 - 137 מיליון ש"ח). יתרת תקופת החכירה המהוונת המקסימלית הינה כ-77 שנים.

ד. בניינים ומקרקעין שאינם בשימוש הקבוצה, בעיקר בניינים מושכרים, כלולים במאזן בסך 20 מיליון ש"ח (31 בדצמבר 2018 - 40 מיליון ש"ח).

ה. נכסים בסך 211 מיליון ש"ח (31 בדצמבר 2018 - 127 מיליון ש"ח), טרם נרשמו על שם הבנק בלשכת רישום מקרקעין. הסיבות העיקריות לאי רישום הינן העדר הסדר רישום מקרקעין באזור ("פרצלציה") ואי רישום פרויקט כבית משותף על ידי הקבלן/היזם.

ו. היתרה המאזנית של בניינים וציוד העומדים למכירה הסתכמה ביום 31 בדצמבר 2019 בסך 4 מיליון ש"ח (31 בדצמבר 2018 - בסך 23 מיליון ש"ח). לא צפוי הפסד ממימוש בניינים וציוד העומדים למכירה, מעבר להפרשות שנעשו בגינם.

ז. סעיף בניינים וציוד כולל שיפורים וזכויות שכירות, לרבות תשלומים על חשבון חלק מהבניינים על קרקע חכורה.

ביאור 17 - מוניטין

א. תנועה במוניטין

סך הכל מוניטין במיליוני ש"ח		
		עלות
16		ליום 31 בדצמבר 2017
1		התאמות מתרגום דוחות כספיים
17		ליום 31 בדצמבר 2018
(1)		התאמות מתרגום דוחות כספיים
16		ליום 31 בדצמבר 2019
		הפחתות והפסדים מירידת ערך
-		ליום 31 בדצמבר 2017
-		הפחתה לשנה
-		ליום 31 בדצמבר 2018
-		הפחתה לשנה
-		ליום 31 בדצמבר 2019
16		יתרה מופחתת ליום 31 בדצמבר 2019
		הערך בספרים
16		ליום 31 בדצמבר 2017
17		ליום 31 בדצמבר 2018
16		ליום 31 בדצמבר 2019

ביאור 17 - מוניטין (המשך)

ב. תנועה במוניטין לפי מגזרי פעילות פיקוחיים ולפי גישת הנהלה

פעילות חו"ל	
אחר	
במיליוני ש"ח	
16	ליום 31 בדצמבר 2017
1	הפרשי תרגום
17	ליום 31 בדצמבר 2018
(1)	הפרשי תרגום
16	ליום 31 בדצמבר 2019

ביאור 18 - נכסים אחרים

31 בדצמבר		
2018	2019	
במיליוני ש"ח		
4,858	5,939	מיסים נדחים לקבל, נטו - ראה ביאור 8(ד)
62	21	עודף מקדמות ששולמו למס הכנסה על העתודות השוטפות
377	238	קופה מרכזית לתשלום פיצויים
3	2	נכסים שנתקבלו בגין אשראים שסולקו
34	41	יתרת הוצאות הנפקה להפחתה של אגרות חוב, שטרי התחייבויות וכתבי התחייבות נדחים
477	46	נכסים בגין פעילות במסלקת מעוף ^(א)
430	397	שווי פוליסת ביטוח בשלוחה בחו"ל
248	204	הוצאות מראש
175	192	הכנסות לקבל
198	1,406	חייבים אחרים ויתרות חובה
(220)	-	בניכוי יתרות שסווגו כנכסים מוחזקים למכירה ^(ב)
6,642	8,486	סך כל הנכסים האחרים

(א) מוצג בשווי הוגן.

(ב) למידע נוסף ראה [ביאור 136](#). בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2018.

ביאור 19 - פיקדונות הציבור

א. סוגי פיקדונות לפי מקום הגיוס ולפי סוג המפקיד

31 בדצמבר		
2018	2019	
		במיליוני ש"ח
בישראל		
לפי דרישה		
88,151	86,908	אינם נושאים ריבית
^(א) 124,016	135,846	נושאים ריבית
212,167	222,754	סך הכל לפי דרישה
^(א) 126,710	128,526	לזמן קצוב
(71)	-	בניכוי יתרות שסווגו כהתחייבויות מוחזקות למכירה ^(א)
338,806	351,280	סך כל פיקדונות בישראל ¹
מחוץ לישראל		
לפי דרישה		
^(א) 9,017	8,118	אינם נושאים ריבית
^(א) 6,136	6,287	נושאים ריבית
15,153	14,405	סך הכל לפי דרישה
10,755	7,959	לזמן קצוב
19	-	מזה: שאינם נושאים ריבית
25,908	22,364	סך כל פיקדונות מחוץ לישראל
364,714	373,644	סך כל פיקדונות הציבור
¹ מזה:		
^(בוג) 130,669	130,513	פיקדונות של אנשים פרטיים
^(א) 61,126	68,329	פיקדונות של גופים מוסדיים
^(א) 147,011	152,438	פיקדונות של תאגידים ואחרים

ב. פיקדונות הציבור לפי גודל

31 בדצמבר		
2018	2019	
		תקרת הפיקדון
		במיליוני ש"ח
^(ב) 101,176	103,709	עד 1
95,364	92,249	מעל 1 ועד 10
64,272	66,169	מעל 10 ועד 100
37,944	36,318	מעל 100 ועד 500
65,958	75,199	מעל 500
364,714	373,644	סך הכל

(א) למידע נוסף ראה [ביאור 136](#) בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2018.
 (ב) לא כולל יתרות שסווגו כהתחייבויות מוחזקות למכירה בסך 71 מיליון ש"ח.
 (ג) סווג מחדש.

ביאור 20 - פיקדונות מבנקים

31 בדצמבר		
2018	2019	
במיליוני ש"ח		
בישראל		
בנקים מסחריים:		
5,570 ^(ב)	5,517	פיקדונות לפי דרישה
701	391	קיבולים
(1,150)	-	בניכוי יתרות שסווגו כהתחייבויות מוחזקות למכירה ^(א)
בנקים מרכזיים:		
-	133	פיקדונות לפי דרישה
מחוץ לישראל		
בנקים מסחריים:		
27	4	פיקדונות לפי דרישה
-	7	פיקדונות לזמן קצוב
62	67	קיבולים
בנקים מרכזיים:		
-	57	פיקדונות לפי דרישה
5,210	6,176	סך כל פיקדונות מבנקים

(א) למידע נוסף ראה [ביאור 136](#). בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2018.
(ב) סווג מחדש.

ביאור 21 - אגרות חוב, שטרי התחייבות וכתבי התחייבות נדחים

31 בדצמבר		שעור תשואה פנימי ^(ב)	משך חיים ממוצע ^(א)	
2018	2019			
במיליוני ש"ח		באחוזים	שנים	
אגרות חוב ושטרי התחייבות^(א):				
6,660	6,679	0.8	1.5	במטבע ישראלי צמוד למדד המחירים לצרכן
2,289	2,880	2.4	4.0	במטבע ישראלי לא צמוד
(1,130)	-	-	-	בניכוי יתרות שסווגו כהתחייבויות מוחזקות למכירה ^(ח)
כתבי התחייבות נדחים^{(א)(ג)}:				
3,020	2,741	2.4	2.5 ^(ד)	במטבע ישראלי לא צמוד ^(ה)
7,098	7,658	2.4	2.4 ^(ד)	במטבע ישראלי צמוד למדד המחירים לצרכן ^(ה)
(139)	-	-	-	בניכוי יתרות שסווגו כהתחייבויות מוחזקות למכירה ^(ח)
סך כל אגרות החוב, שטרי ההתחייבות וכתבי ההתחייבות הנדחים				
17,798	19,958			

- (א) משך חיים ממוצע, הינו ממוצע תקופות התשלומים משוקללות בתזרים המהווה לפי שיעור התשואה הפנימי.
(ב) שיעור תשואה פנימי, הינו שיעור ריבית המנכה את תזרים התשלומים הצפוי אל היתרה המאזנית הכלולה בדוח הכספי.
(ג) יתרת הנכיון בקיזוז הפרמיה על אגרות חוב ועל כתבי התחייבות נדחים שטרם נזקפה לדוח רווח והפסד קוזה מאגרות החוב.
(ד) משך חיים ממוצע למועד שינוי הריבית מבוסס על חישוב משך חיים ממוצע אפקטיבי כפי שמחושב לצורך החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית בכתבי התחייבות נדחים לא צמודים 2.2 שנים, בצמודים למדד 2.5 שנים (ליום 31 בדצמבר 2018 - לא צמודים 3.8 שנים. צמודים ומדד 2.8 שנים).
(ה) מזה שטרי הון נדחים (לא סחירים) המהווים הון רובד 2 צמוד מדד בסך 3,522 מיליון ש"ח ושאינם צמודים למדד בסך 926 מיליון ש"ח (ליום 31 בדצמבר 2018 - צמודים למדד - 825 מיליון ש"ח ושאינם צמודים למדד - 926 מיליון ש"ח) אשר בנסיבות מסוימות ניתנים להמרה למניות. ראה [ביאור 25 א.א](#).
(ו) מזה: רשומים למסחר בבורסה לניירות ערך בתל-אביב סך של 7,040 מיליון ש"ח צמוד מדד וסך של 2,738 מיליון ש"ח לא צמוד (2018 - 5,344 מיליון ש"ח צמוד ו-3,017 מיליון ש"ח לא צמוד).
(ז) הון רובד 2 בהתאם להוראות המעבר של באזל 3.
(ח) למידע נוסף ראה [ביאור 136](#). בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2018.

ביאור 22 - התחייבויות אחרות

31 בדצמבר		
2018	2019	
במיליוני ש"ח		
163	82	עתודה למיסים נדחים, נטו - ראה ביאור 8(ד)
716	625	עודף עתודות שוטפות למס הכנסה על מקדמות ששולמו
9,632	12,856	עודף התחייבויות בגין הטבות לעובדים על נכסי התכנית - ראה ביאור 23(ט)
345	333	הכנסות מראש
5,918	4,349	זכאים בגין פעילויות בכרטיסי אשראי
816	766	הוצאות לשלם בגין שכר והוצאות נלוות
686	68	שווי שוק של ניירות ערך שנמכרו בחסר
477	386	הפרשה להפסדי אשראי בגין סעיפים חוץ מאזניים
406	305	הוצאות לשלם
365	426	הפרשות אחרות בגין זכויות עובדים
191	215	הפרשה לחופשה
41	36	חופשת יובל צבורה
459	32	התחייבויות בגין פעילות במסלקת המעוף ^(א)
853	684	זכאים אחרים ויתרות זכות
(6,288)	-	בניכוי יתרות שסווגו כהתחייבויות מוחזקות למכירה ^(ב)
14,780	21,163	סך כל ההתחייבויות האחרות

(א) מוצג בשווי הוגן.

(ב) למידע נוסף ראה [ביאור 36](#). בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2018.

ביאור 23 - זכויות עובדים

א. חתימת הסכם קיבוצי

להלן פרטים נוספים לגבי עיקרי ההסכם הקיבוצי:

1. קידום שכר - קידום שכר שנתי בשיעור ממוצע של 3.5% בשנים 2019-2022.
2. מענק קידום שכר חד פעמי לרתימה לתכנית ההתייעלות בשיעור כולל של 2%, שיינתן בשתי פעימות: 1% בשנת 2019 ו-1% בשנת 2020. מלוא קידומי השכר בסעיפים 1 ו-2 לעיל יהיו דיפרנציאליים ובהתאם לביצועי העובד.
3. התאמת לאומי לבנקאות החדשה - נחתם הסכם קיבוצי חדש בתנאים ייחודיים, במסגרתו יועסקו עד 450 עובדים בתחומי הטכנולוגיה, הדיגיטל והדאטה. זאת, מתוך הבנה כי תחומים אלו הכרחיים להצעת הבנק קדימה, ליישומה של הבנקאות החדשה ולנוכח התמורות בעולם הבנקאות, אשר הופכות יותר ויותר פעולות בנקאיות למבוססות טכנולוגיה. ההסכם החדש, לא יכלול את מרכיב הקביעות ומרכיבים נוספים ויקנה את הגמישות הנדרשת בקליטה ובניהול ההון האנושי בתחומים אלו.
4. השכר החודשי הבסיסי המינימלי יעודכן לסך של 6,200 ש"ח בשני שלבים, בשנים 2019 ו-2021.
5. הכללת רכיב נוסף בשכר להפרשות לפנסיה, לעובדים קבועים הזכאים לפנסיה צוברת.
6. הסכמות שונות הנוגעות לעדכון תשלומים נלווים, הסדרי שעות נוספות גלובליות, וכן הגדלת כמות העובדים המועסקים בחוזים אישיים מקצועיים.
7. מעבר יחידות המטה לאתר הבנק בלוד.
8. כחלק מההסכמות שילם הבנק מענק חתימה חד פעמי בגובה 6,000 ש"ח לעובד.

ביאור 23 - זכויות עובדים (המשך)

השפעת ההתקשרות בהסכם הקיבוצי הינה גידול חד פעמי בהתחייבויות האקטואריות של הבנק בסך של כ-526 מיליון ש"ח לפני מס (כ-329 מיליון ש"ח אחרי מס), וגידול בהוצאות השכר בשנת 2019 בסך של כ-100 מיליון ש"ח לפני מס, מזה גידול בשל המענק החד פעמי, בסך של כ-60 מיליון ש"ח שנרשם ברבעון השני של השנה.

במסגרת ההבנות הנוגעות להסכם הקיבוצי הודיע הבנק כי בכוונתו להתייעל ב-700 משרות עד סוף שנת 2020. לשם עמידה בתכנית זו אישר דירקטוריון הבנק תכנית פרישה מרצון של כ-250 עובדים, שתסתיים לכל המאוחר בסוף שנת 2019. לאור היקף ההיענות לתכנית, ביום 5 בספטמבר 2019 אישר דירקטוריון הבנק הגדלת היקף תכנית הפרישה מרצון, לפיה התאפשר לכ-400 עובדים לפרוש מהבנק בפרישה מוקדמת עד לתום שנת 2019.

ההטבות שהוצעו במסגרת התכנית, כתלות בפרמטרים שהוגדרו, הינן בעיקר: הסדר פנסיה מוקדמת עד לגיל הפרישה על פי דין, וזאת לזכאים לפנסיה תקציבית מהבנק שעומדים בפרמטרים שמוגדרים בתכנית או פיצויים מוגדלים.

העלות הכוללת של התכנית מוערכת על ידי הבנק בכ-254 מיליון ש"ח לפני מס. העלות מהווה הפסד אקטוארי ותיזקף לרווח כולל אחר. בתקופות דיווח עוקבות יופחתו לרווח והפסד עלויות התכנית כשיטת הקו הישר על פני תקופת השירות הממוצעת הנותרת של העובדים שצפויים לקבל הטבות על פי התכנית. הבנק מעריך שהשפעת תכנית ההתייעלות על הלימות ההון לא תהיה מהותית.

ב. פיצויי פרישה ופנסיה

1. כללי

לעובדים שהחלו עבודתם בבנק מיום 1 בינואר 1999 (להלן "עובדי דור ב") וטרם קבלו קביעות במועד חתימת הסכם קיבוצי מיוחד בשנת 2000 בעניין הסדר פנסיוני, קיימות הפקדות שוטפות לתכנית פנסיה חיצונית. לבנק לא תהיה כל חבות פנסיונית לגבי עובדים אלה להוציא השלמה לפיצויי פיטורין בהתאם להסכם.

לעובדים שהחלו את עבודתם בבנק לפני 1 בינואר 1999 (להלן "עובדי דור א") וקיבלו קביעות עד מועד חתימת ההסכם דלעיל, הפורשים מעבודתם בבנק בגיל פרישה, למעט אלו המוזכרים לעיל [ובסעיף ג](#). להלן, הזכות לבחור בקבלת פיצויי פרישה וכספי התגמולים או בקבלת פנסיה מהבנק, תוך ויתור על כספי הפיצויים והתגמולים והכל כפוף להוראות הדין. הזכאות לפנסיה מחושבת לפי שיעור של 40% בגין חמש עשרה שנות העבודה הראשונות דהיינו 2.67% לשנה ושל 1.5% לכל שנה לאחר מכן, עד לשיעור מירבי של 70%.

העתודות לפנסיה מבוססות על חישוב אקטוארי הלווקח בחשבון את גיל הפרישה על פי חוק גיל פרישה, התשס"ד-2004. החישוב האקטוארי נערך בשיטת הערכה של הטבות נצברות בהתחשב בפרמטרים שונים, ביניהם הסתברות על בסיס ניסיון העבר לגבי שיעור ניצול זכויות הפנסיה ושיעור משיכות כספי פיצויים ותגמולים, נכות וכו'. במחקר שבוצע בשנת 2017 המסתמך על ניסיון העבר, נמצא שכ-3.5% מושכים פיצויים ותגמולים בפרישה רגילה ו-10% בפרישה מוקדמת. בנוסף, הפורשים בגיל הפרישה יהוונו כ-20% מההתחייבות ואילו הפורשים בפרישה מוקדמת יהוונו כ-25% מההתחייבות. תוצאות המחקר הביאו לגידול בהתחייבות בסך של כ-80 מיליון ש"ח שנקצפו לרווח כולל אחר.

צבירת ההתחייבות הינה בשיטת הקו-הישר עד לגיל הפרישה המוקדמת (ממוצע גילאי הפרישה בפועל של עובדי דור א' בשנים האחרונות, גברים ונשים). לאחר מועד זה, הטבות נוספות המיוחסות לשנים העוקבות נצברות בהתבסס על נוסחת תכנית ההטבות של עובדי דור א'. כמו כן מבוצע החישוב בהנחת עליית שכר ריאלית המבוססת על ניסיון העבר ומשתנה בהתאם לגיל העובד.

החישוב האקטוארי מבוסס על הוראות עדכניות של האקטואר הראשי במשרד האוצר לגבי שיעורי תמותה מחודש נובמבר 2019 אשר נקבעו על ידי הממונה על שוק ההון בטוח וחסכון לחברות הביטוח, ואשר אומצו לאוכלוסיית עובדי הבנק.

גובה ההתחייבות לזכויות עובדים מושפע ממספר משתנים מרכזיים, הכוללים משתני שוק (שיעורי ריביות היוון ההתחייבויות לטווחי הזמן השונים) ומשתנים אקטואריים, כאשר חלק מהמשתנים האקטואריים הינם משתנים התנהגותיים של העובדים. ייתכן כי יתקיים קשר בין שינויים במשתני השוק לבין שינויים במשתנים האקטואריים ההתנהגותיים. לדוגמה, ייתכן כי באם תתרחש עליית ריבית חדה במשק הישראלי, אשר בעקבותיה תעלנה גם תשואות האג"ח הממשלתיות (אשר תקטין את גובה ההתחייבויות לפנסיה), יצמצם גם שיעור העובדים הבוחרים במסלול פנסיה (החלטה אשר גם תצמצם את גובה ההתחייבויות של הבנק לפנסיה).

ביאור 23 - זכויות עובדים (המשך)

בהקשר זה יצויין כי ביום 6 בנובמבר 2019 פורסם חוזר על ידי הממונה על שוק ההון ביטוח וחסכון לעניין עדכון ההנחות הדמוגרפיות בביטוח חיים ועדכון מודל שיפורי תמותה. לחוזר האמור לא היתה השפעה מהותית על היקף ההתחייבויות לעובדים.

חישוב ההתחייבות האקטוארית של הבנק לפנסיה נעשה על בסיס תשואת אגרות החוב הממשלתיות בישראל בתוספת מרווח ממוצע על אגרות חוב קונצרניות בדירוג בינלאומי AA ומעלה למועד הדיווח. מסיבות פרקטיות נקבע שחישוב המרווח יתבסס על מרווחי אגרות החוב הקונצרניות בארה"ב.

במהלך שנת 2019 נרשם במסגרת התנועה בזכויות עובדים הפסד אקטוארי נטו ממש שנזקף ישירות להון העצמי בסך של 2.2 מיליארד ש"ח, בעיקר על רקע הירידה בריבית, הסכם השכר ותכנית הפרישה מרצון. תנועה זו משקפת תנועה נטו ממש בהתחייבויות בסך של כ-3 מיליארד ש"ח בקיזוז תנועה נטו ממש בנכסי התכנית והפחתות בסך של 0.8 מיליארד ש"ח, שמקורה בין היתר בתשואה העודפת על התשואה החזויה על רקע התשואות הגבוהות בשוק ההון ועל רקע המעבר לקופה משלמת בגין עובדים שפרשו (0.3 מיליארד ש"ח נטו ממש) ובהפחתות השוטפות של קרן ההון לדוח רווח והפסד. בדוח רווח והפסד נרשמה בשנת 2019 הוצאה בגין עלות השירות בסך של 149 מיליון ש"ח, הוצאה בגין עלות הריבית בסך של 640 מיליון ש"ח, בקיזוז תשואה חזויה על נכסי תכנית בסך של 364 מיליון ש"ח והוצאה בגין הפחתות שוטפות בסך של 401 מיליון ש"ח.

ההתחייבות לפנסיה של הבנק, לגבי עובדים שפרשו ונבחרו כפנסיה, וכן זו המוזכרת בסעיף ג. להלן, מכוסה על ידי עתודה לפנסיה, המחושבת על פי הערך הנוכחי של ההתחייבות כפי שחושב על ידי אקטואר.

2.

הטבות ל"בוגרי לאומי"

בנוסף לתשלומי הפנסיה /או התגמולים והפיצויים, זכאי "בוגר לאומי", להטבות נוספות שעיקרן שי לחג, שכר לימוד לילדי הפנסיונר וסקר רפואי לזכאים.

"בוגר לאומי" הינו מי שסיים עבודתו בבנק לאחר שהשלים 25 שנות עבודה בבנק, או מי שסיים עבודתו לאחר 15 שנות עבודה בבנק וגילו 50 שנים ויותר.

הסכום שנצבר ליום 31 בדצמבר 2019 עבור העלויות הצפויות בגין הזכויות הנ"ל בתקופה שלאחר תקופת ההעסקה על פי חישוב אקטוארי מסתכם בכ-320 מיליון ש"ח (31 בדצמבר 2018 - 255 מיליון ש"ח).

ג. תנאי העסקה ופרישה לבעלי חוזים אישיים

1. כללי

תנאי ההעסקה והפרישה המקובלים לבעלי חוזים אישיים בבנק כוללים רכיבי תגמול קבוע ובכלל זה משכורת חודשית, זכויות סוציאליות, תנאים נלווים כגון קרן השתלמות, ביטוח בריאות, הסדרי ביטוח, פטור ושיפוי ותנאי פרישה וסיום העסקה, כגון תשלום הודעה מוקדמת. עוד כוללים תנאי ההעסקה לבעלי חוזים אישיים בבנק, רכיבי תגמול משתנה הכוללים כל תגמול שאינו קבוע ובכלל זה: מענק שנתי מותנה ביצועים, מענק אישי איכותי ומענק מיוחד בגין אירועים מיוחדים. עובדים מרכזיים שאינם נושאי משרה יכול שיהיו זכאים גם למענקים נוספים כגון מענק הצלחה והצטיינות יתרה. נושאי משרה בבנק יכול שיהיו זכאים, בנוסף על האמור, גם למענק הסתגלות בסכום של עד 6 משכורות חודשיות בעת סיום יחסי עבודה בבנק. כמו כן, נושאי משרה בבנק יכול שיתחייבו כלפי הבנק לתקופת אי-תחרות של עד 6 חודשים ממועד הפסקת עבודתם בפועל בבנק.

הסדרי פרישה ופנסיה לבעלי חוזים אישיים

זכויות הפרישה והפנסיה של בעלי החוזים האישיים בבנק נקבעות על פי סיווג תקופות ההעסקה השונות בבנק: דור א', דור ב' ודור ג' ולפי נסיבות סיום ההעסקה (פיטורין, התפטרות, או פרישה). הסדרי הפרישה בבנק לעובדים אלו כוללים זכאות לפיצויים בשיעור שבין 100% ועד ל-250%, בתוספת הכספים שנצברו בקופת התגמולים. זכאות זו באה במקום זכאות העובדים לפיצויים על פי דין והיא כוללת את הכספים והזכויות שנצברו בקופת הפיצויים של העובד במהלך העסקתו (לרבות רווחים).

בגין תנאי ההעסקה בדור א' רשאי העובד במקרה של סיום יחסי עובד ומעביד (פיטורין, התפטרות או פרישה, לפי העניין ולפי התנאים בחוזה) לוותר על הזכויות והכספים העומדים לזכותו בקופת התגמולים והפיצויים (בגין זכויות דור א') בתמורה לזכאות לפנסיה תקציבית מהבנק ("קצבת הפרישה"). העובד זכאי לקבל את קצבת הפרישה החל מהגעתו לגיל פרישה או, בכפוף לעמידה בתנאים של ותק וגיל, לקבל את קצבת הפרישה באופן מידי (מלא או מופחת, לפי העניין).

ביאור 23 - זכויות עובדים (המשך)

בגין תנאי ההעסקה בדור ב' במקרה של סיום יחסי עובד ומעביד (פיטורין, התפטרות או פרישה, לפי העניין ולפי התנאים בחוזה) ובכפוף לעמידה בתנאים של ותק וגיל, רשאי העובד לבחור ולקבל, במקום הזכאות להשלמת פיצויים, קצבת ביניים מהבנק (מלאה או מופחתת, לפי העניין) עד למועד הזכאות לקבלת פנסיה בהתאם לתנאי תקנון הקופה החיצונית והוראות הדין.

שיעור קצבת הפרישה או קצבת הביניים לפי העניין הינו 2.67% לשנה בגין 15 שנות העבודה הראשונות. לאחר מכן - שיעור של 1.5% לשנה בגין כל שנה עד לחתימת חוזה אישי, 2% לשנה בגין כל שנה בה כיהן עם חוזה אישי ו-2.5% לשנה בגין כל שנת כהונה כחבר הנהלה, והכל עד לשיעור מרבי של 70%. הזכאות לקבל קצבת פרישה מהבנק מותנית בכך שכל הזכויות והכספים שיעמדו לזכות העובד בקופת התגמולים והפיצויים (בגין זכויות דור א') יהיו מקור לתשלום קצבת הפרישה מהבנק כאמור.

סכום ההוצאה המירבית הנוספת של הבנק, במידה שהעובדים הכלולים בסעיף זה יפוטרו מיידית ועל פי הזכאות בכל תקופה, יסתכם בסך 153 מיליון ש"ח (כולל מס שזר על הפנסיה) (2018 - 161 מיליון ש"ח). הסיבה לירידה נובעת משינויי בהנחות מועד וסבירות הפרישה.

2.

המנכ"ל

המנכ"ל המכהן

מר חנן פרידמן מכהן כנושא משרה בבנק החל מיום 1 בספטמבר 2014, וכמנכ"ל של הבנק החל מיום 1 בנובמבר 2019 ("מועד התחילה"). ביום 23 בדצמבר 2019 אישרה האסיפה הכללית של הבנק את תנאי הכהונה וההעסקה של המנכ"ל שחלים ממועד התחילה. תנאי הכהונה וההעסקה של המנכ"ל הינם בהתאם למדיניות התגמול לנושאי משרה בבנק, ונקבעו בהתאם לקבוע בהוראה 301A ולמגבלות הקבועות בחוק מגבלת התגמול. תנאי הכהונה וההעסקה של המנכ"ל:

- משכורת** - המנכ"ל זכאי החל ממועד התחילה למשכורת חודשית בסך כולל של 228,000 ש"ח, צמוד לעליית מדד המחירים לצרכן הידוע במועד התחילה¹ ויכול שיהיה צמוד לשיעור עליית התגמול הנמוך ביותר בבנק כאמור בחוק מגבלת התגמול ובכפוף להוראותיו ("המשכורת").
- המנכ"ל יכול שיהיה זכאי, בכפוף לאישור ועדת הביקורת והדירקטוריון, לרכיב תשלום קבוע נוסף, אשר גובהו יקבע כך שסך רכיבי התגמול למנכ"ל (למעט תגמול שהוצאה בגינו אינה חזויה בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים) יעמדו במגבלה שנקבעה בסעיף (ב) לחוק מגבלת התגמול². בגין רכיב קבוע זה לא יבוצעו הפרשות סוציאליות, למעט הפרשות על פי דין לפיצויי פיטורין ולתגמולים.
- הפסקת עבודה בהודעה מוקדמת** - הסכם ההעסקה של המנכ"ל הוא לתקופה בלתי קצובה. כל אחד מהצדדים רשאי לסיים את ההתקשרות בהסכם במתן הודעה מוקדמת של 6 חודשים מראש.
- הפרשות וניכויים לתגמולים, לפיצויים ולזכויות סוציאליות** - הבנק יבצע הפרשות לתגמולים ולביטוח בגין אובדן כושר עבודה בגין המנכ"ל, אשר יועברו מדי חודש בחודשו לביטוח מנהלים, לקופות גמל ו/או להסדר פנסיוני, כפי שיוסכם בין הצדדים, מעת לעת, בשיעור של 7.5% וכן ינכה הבנק סכום נוסף בשיעור של 6% ממשכורת המנכ"ל לתגמולים (להלן: "ההפרשות לתגמולים"). הבנק יבצע הפרשות לפיצויים אשר יועברו מדי חודש בחודשו לקופת פיצויים, בשיעור של $8\frac{1}{3}\%$ ממשכורת³ המנכ"ל וכן יפריש עבור המנכ"ל לקרן השתלמות, מדי חודש בחודשו, סך השווה ל-7.5% מהמשכורת, ובמקביל ינכה הבנק, על חשבון המנכ"ל, סך השווה ל-2.5% מהמשכורת, וזאת עד לתקרה המזכה לצורך מס, ויעבירם לקרן השתלמות.
- תנאי פרישה** - כאמור לעיל, המנכ"ל מכהן כנושא משרה בבנק החל מיום 1 בספטמבר 2014. בעת כניסת חוק מגבלת התגמול לתוקף ביום 12 באוקטובר 2016 ("המועד הקובע"), עודכנו תנאי הכהונה וההעסקה של נושאי המשרה שניהנו באותה עת בבנק בהתאם לקבוע בחוק זה, ובכלל זה תנאי הכהונה וההעסקה של מר פרידמן, לרבות זכויותיו במקרה של פרישה. לפיכך, במקרה של פרישה יהיה זכאי המנכ"ל לזכויות פרישה בגין כהונתו בבנק בתקופה שממועד תחילת כהונתו בבנק ועד למועד הקובע, וכן לזכויות פרישה בגין כהונתו בבנק בתקופה שמהמועד הקובע ועד למועד סיום יחסי העבודה עם הבנק, כמפורט להלן:

¹ מובהר כי במקרה של ירידה במדד לא תהיה הקטנה בהתאם של המשכורת.

² יצוין כי בחישוב המגבלות שנקבעו בחוק מגבלת התגמול, ובהתאם לקבוע בחוק האמור, לא יכללו הפרשה לפיצויים והפרשה לתגמולים על פי דין. עוד יצוין כי הואיל וסך עלות השכר של המנכ"ל עולה על התקרה שנקבעה בחוק מגבלת התגמול, הרי שחלק מהשכר לא מוכר כהוצאה לצורכי מס, בהתאם לקבוע בסעיף 32 (17) בפקודת מס הכנסה.

³ לרבות כל הרכיבים בגינם ניתן לשלם פיצויי פיטורין על פי הדין.

ביאור 23 - זכויות עובדים (המשך)

במקרה של ניתוק יחסי העבודה בין המנכ"ל לבין הבנק (פיטורין, התפטרות או פרישה לפנסיה) יהיה זכאי המנכ"ל לזכויות הבאות (במצטבר):

(1) בגין תקופת עבודת המנכ"ל החל מהמועד הקובע - המנכ"ל יהיה זכאי לפיצויי פיטורין בסכום השווה ל-100%⁴ מהמשכורת החודשית האחרונה הידועה בעת ניתוק יחסי העבודה בינו לבין הבנק כפול מספר השנים שמהמועד הקובע ועד למועד ניתוק יחסי העבודה, ובתוספת הכספים והזכויות שנצברו בקופות התגמולים בגין הפרשות לתגמולים שנעשו על ידי הבנק והמנכ"ל בגין תקופת העסקת המנכ"ל בתקופה הנ"ל (מהמועד הקובע ועד למועד סיום יחסי העבודה).

(2) בגין תקופת עבודת המנכ"ל עד למועד הקובע: המנכ"ל יהיה זכאי לפיצויים בסכום השווה ל-250% מהמשכורת החודשית נכון לערב המועד הקובע כפול במספר שנות עבודתו בבנק עד למועד הקובע, ובתוספת הכספים והזכויות שנצברו בקופות התגמולים בגין הפרשות לתגמולים שנעשו על ידי הבנק והמנכ"ל בגין תקופת העסקת המנכ"ל בתקופה כאמור (עד המועד הקובע)⁵. בנוסף, יהיה זכאי המנכ"ל גם למענק הסתגלות בהתאם לסכום המענק הסתגלות שהופרש בגינו בספרי הבנק ערב המועד הקובע.⁶

5. **אי תחרות** - המנכ"ל התחייב כלפי הבנק לתקופת אי תחרות של 6 חודשים ממועד סיום עבודתו בבנק ("תקופת אי תחרות"). בתקופת אי התחרות יהיה זכאי המנכ"ל למשכורת ולכל יתר התנאים הנלווים, למעט הפרשות לתנאים סוציאליים.

6. **פטור, ביטוח ושיפוי** - המנכ"ל זכאי לפטור, ביטוח ושיפוי נושאי משרה, כמקובל בבנק מעת לעת.

7. **ימי חופשה, דמי הבראה וימי מחלה** - כמקובל לבכירים בבנק על פי נהלי הבנק.

8. **תנאים נלווים** - המנכ"ל יהיה זכאי להטבות כמקובל לבכירים בבנק.

9. **הוראות בנושא מענקים שנתיים** - המנכ"ל אינו זכאי למענק שנתי משתנה החל ממועד התחילה. יחד עם זאת, מובהר כי המנכ"ל יכול שיהיה זכאי למענק שנתי משתנה בגין חלק יחסי של שנת 2019 עד תחילת ההונתו כמנכ"ל הבנק.

המנכ"ל היוצאת

גב' רקפת רוסק-עמינח כיהנה כמנכ"ל הבנק החל מיום 1 במאי 2012 ועד ליום 31 באוקטובר 2019 (להלן: "מועד הסיום"). בחודש נובמבר 2016 אישרה האסיפה הכללית של הבנק עדכון בתנאי הכהונה וההעסקה של המנכ"ל היוצאת, שהיו בתוקף החל מיום 12 באוקטובר 2016 (להלן: "מועד התחילה"). תנאי הכהונה וההעסקה של המנכ"ל היוצאת כאמור, נקבעו בהתאם למדיניות התגמול הקודמת לנושאי משרה בבנק, שאף היא אושרה על ידי האסיפה הכללית בחודש נובמבר 2016.

במסגרת עדכון תנאי הכהונה וההעסקה של המנכ"ל היוצאת כאמור, הותאם והופחת גובה התגמול הכולל של המנכ"ל היוצאת כך שיעמוד בתקרה שנקבעה בחוק מגבלת התגמול, כאשר לצורך כך, ויתרה המנכ"ל היוצאת, בין השאר, על זכאותה להמשך צבירת זכויות לפנסיה תקציבית מהבנק בהתאם לתנאי העסקה של דור א' בבנק בגין התקופה שלאחר מועד התחילה, תוך הקפאה ושימור הזכויות שכבר נצברו לזכותה עד למועד התחילה והפקדת הסכום האמור בקופה חיצונית.

תנאי הכהונה וההעסקה של המנכ"ל היוצאת:

1. **משכורת** - המנכ"ל היוצאת הייתה זכאית החל ממועד התחילה למשכורת חודשית בסך כולל של 195,400 ש"ח, צמוד לעליית מדד המחירים לצרכן הידוע במועד התחילה וצמוד לשיעור עליית התגמול הנמוך ביותר בבנק כאמור בחוק מגבלת התגמול ובכפוף להוראותיו ("המשכורת").

⁴ זכאות לפיצויים כאמור מותנית בהעברה לבנק של הפרשות לפיצויים שנעשו באותה תקופה או סכום השווה לגובה הפרשות כאמור.

⁵ זכאות לפיצויים כאמור מותנית בהעברה לבנק של הפרשות לקופת הפיצויים.

⁶ שש פעמים המשכורת החודשית ערב המועד הקובע.

ביאור 23 - זכויות עובדים (המשך)

המנכ"ל היוצאת היה יכול שתהיה זכאית, בכפוף לאישור ועדת הביקורת והדירקטוריון, לרכיב תשלום קבוע נוסף, אשר גובהו יקבע כך שסך רכיבי התגמול למנכ"ל היוצאת (למעט תגמול שהוצאה בגינו אינה חזויה בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים) היו עומדים במגבלה שנקבעה בסעיף 2(ב) לחוק מגבלת התגמול⁷. בגין רכיב קבוע זה לא יבוצעו הפרשות סוציאליות, למעט הפרשות על פי דין לפיצויי פיטורין ולתגמולים.

2. **הפסקת עבודה בהודעה מוקדמת** - הסכם ההעסקה של המנכ"ל היוצאת היה לתקופה בלתי קצובה. כל אחד מהצדדים היה רשאי לסיים את ההתקשרות בהסכם במתן הודעה מוקדמת של 6 חודשים מראש.

3. **הפרשות וניכויים לתגמולים, לפיצויים ולזכויות סוציאליות** - הבנק ביצע הפרשות לתגמולים ולביטוח בגין אובדן כושר עבודה בגין המנכ"ל היוצאת, אשר הועברו מדי חודש בחודשו לביטוח מנהלים, לקופות גמל ו/או להסדר פנסיוני, כפי שהוסכם בין הצדדים, מעת לעת, בשיעור של 7.5% וכן ניכה הבנק סכום נוסף בשיעור של 6% ממשכורת המנכ"ל היוצאת לתגמולים (להלן: "ההפרשות לתגמולים"). הבנק ביצע הפרשות לפיצויים אשר הועברו מדי חודש בחודשו לקופת פיצויים, בשיעור של $8\frac{1}{3}\%$ ממשכורת⁸ המנכ"ל היוצאת וכן הפריש עבור המנכ"ל היוצאת לקרן השתלמות, מדי חודש בחודשו, סך השווה ל-7.5% מהמשכורת, ובמקביל ניכה הבנק, על חשבון המנכ"ל היוצאת, סך השווה ל-2.5% מהמשכורת, וזאת עד לתקרה המזכה לצורך מס, והעבירם לקרן השתלמות.

4. **זכויות המנכ"ל היוצאת בעת ניתוק יחסי עבודה** - לאחר ניתוק יחסי העבודה בין המנכ"ל היוצאת לבין הבנק (פיטורין, התפטרות או פרישה לפנסיה) זכאית המנכ"ל היוצאת לזכויות הבאות (במצטבר): בגין תקופת עבודת המנכ"ל היוצאת החל ממועד התחילה, זכאית המנכ"ל היוצאת לפיצויים בסכום השווה ל-100%⁹ מהמשכורת החודשית האחרונה כפול מספר השנים שממועד התחילה ועד למועד הסיום ובתוספת הכספים והזכויות שנצברו בקופות התגמולים בגין הפרשות לתגמולים שנעשו על ידי הבנק והמנכ"ל היוצאת בגין תקופת העסקת המנכ"ל היוצאת ממועד התחילה ועד למועד הסיום.

5. בגין תקופת עבודת המנכ"ל היוצאת עד למועד התחילה, זכאית המנכ"ל היוצאת לזכויות כדלקמן: (א) זכויות על פי תנאי דור א': הזכויות שנצברו לזכותה עד מועד התחילה בגין התחייבות הבנק לקצבת פרישה מיידית; וכן (ב) זכויות על פי דור ב': המנכ"ל היוצאת זכאית לכספים ולזכויות שנצברו בקופת התגמולים בגין הפרשות לתגמולים שבוצעו על ידי הבנק והמנכ"ל היוצאת בגין תקופת העסקת המנכ"ל היוצאת בבנק עד למועד התחילה בתנאי דור ב' וכן לזכויות שנצברו לזכותה עד מועד התחילה בגין התחייבות הבנק לקצבת ביניים עד הגיעה לגיל פרישה בגין תנאי דור ב'.

6. **מענק הסתגלות ואי תחרות** - המנכ"ל היוצאת התחייבה כלפי הבנק לתקופת אי תחרות של 6 חודשים ממועד סיום כהונתה בפועל בבנק (להלן: "תקופת אי תחרות"). בתקופת האי תחרות זכאית המנכ"ל היוצאת למשכורת ולכל יתר התנאים הנלווים, למעט הפרשות לתנאים סוציאליים. עוד זכאית המנכ"ל היוצאת, בעת סיום יחסי עבודה בבנק, למענק הסתגלות בסכום של 6 משכורות חודשיות. בהתאם לסכום המשכורת של המנכ"ל היוצאת בטרם העדכון שבוצע בשנת 2016 ושהופקד בקופה חיצונית כאמור לעיל.

7. **פטור, ביטוח ושיפוי** - המנכ"ל היוצאת זכאית לפטור, ביטוח ושיפוי נושאי משרה, כמקובל בבנק מעת לעת.

8. **ימי חופשה, דמי הבראה וימי מחלה** - כמקובל לבכירים בבנק על פי נהלי הבנק.

9. **תנאים נלווים** - המנכ"ל היוצאת הייתה זכאית להטבות כמקובל לבכירים בבנק.

10. **הוראות בנושא מענקים שנתיים** - המנכ"ל היוצאת לא הייתה זכאית למענק שנתי משתנה החל ממועד התחילה.

⁷ יצוין כי בחישוב המגבלות שנקבעו בחוק מגבלת התגמול, ובהתאם לקבוע בחוק האמור, לא נכללו הפרשה לפיצויים והפרשה לתגמולים על פי דין. עוד יצוין כי הואיל וכתוצאה מכך שסך עלות השכר של המנכ"ל היוצאת עלה על התקרה שנקבעה בחוק מגבלת התגמול, הרי שחלק מהשכר אינו מוכר כהוצאה לצורכי מס, בהתאם לקבוע בסעיף 171(32) לפקודת מס הכנסה.

⁸ לרבות כל הרכיבים בגינם ניתן לשלם פיצויי פיטורין על פי הדין.

⁹ זכאות לפיצויים כאמור מותנית בהעברה לבנק של הפרשות לפיצויים שנעשו באותה תקופה או סכום השווה לגובה הפרשות כאמור.

ביאור 23 - זכויות עובדים (המשך)

3. יושב ראש הדירקטוריון של הבנק יושב ראש הדירקטוריון המכהן

ד"ר סאמר חאג' יחיא החל לכהן כדירקטור בבנק ביום 30 בספטמבר 2014, והחל לכהן כיו"ר הדירקטוריון ("היו"ר", או "יו"ר הדירקטוריון") ביום 22 ביולי 2019 (בסעיף זה, "מועד התחילה").

ביום 23 בדצמבר 2019 אישרה האסיפה הכללית של הבנק את תנאי הכהונה וההעסקה של היו"ר שחלים ממועד התחילה. תנאי הכהונה וההעסקה של יו"ר הדירקטוריון כאמור, הינם בהתאם למדיניות התגמול לנושאי משרה בבנק.

תנאי הכהונה של יו"ר הדירקטוריון נקבעו בהתאם להוראה 301A הקובעת כי יו"ר הדירקטוריון יהיה זכאי לתגמול קבוע בלבד, וכן לתנאים סוציאליים והוצאות נלוות.

תנאי הכהונה וההעסקה של יו"ר הדירקטוריון:

1. **משכורת** - החל ממועד התחילה, זכאי יו"ר הדירקטוריון למשכורת חודשית בסך כולל של 228,000 ש"ח צמוד לעליית המדד הידוע במועד התחילה¹⁰ ויכול שיהיה צמוד לשיעור עליית התגמול הנמוך ביותר בבנק כאמור בחוק מגבלת התגמול ובכפוף להוראותיו ("המשכורת").

2. **תגמול קבוע המותאם להוראות הדין** - יו"ר הדירקטוריון יכול שיהיה זכאי, בכפוף לאישור ועדת הביקורת והדירקטוריון, לרכיב תשלום קבוע נוסף. גובהו של רכיב זה ייקבע כך שסך רכיבי התגמול ליו"ר הדירקטוריון (למעט תגמול שהוצאה בגינו אינה חזויה בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים) יעמדו במגבלה שנקבעה בסעיף 2(ב) לחוק מגבלת התגמול¹¹. בגין רכיב קבוע זה לא יבוצעו הפרשות סוציאליות, למעט הפרשות על פי דין לפיצויי פיטורין ולתגמולים.

3. **תקופת ההעסקה וסיומה** - תנאי העסקת יו"ר הדירקטוריון הינם לתקופת העסקתו החל ממועד התחילה ("תקופת ההעסקה") והם יהיו בתוקף כל עוד הוא מכהן כיו"ר הדירקטוריון של הבנק או ככל שהדבר יתחייב בהתאם להוראות הפיקוח על הבנקים בעניין זה עד סוף שנת 2020¹² או מועד אחר שיקבע בהתאם להוראות הפיקוח על הבנקים. במהלך תקופת ההעסקה כל אחד מהצדדים יהיה רשאי לסיים את ההתקשרות במתן הודעה מוקדמת של 6 חודשים מראש.

4. הפרשות וניכויים לתגמולים, לפיצויים ולזכויות סוציאליות

4.1 הבנק יבצע הפרשות לתגמולים¹³ בגין יו"ר הדירקטוריון, אשר יועברו מדי חודש בחודשו לביטוח מנהלים, לקופות גמל ו/או להסדר פנסיוני, כפי שיוסכם בין הצדדים, מעת לעת, בשיעור של 7.5%, וכן ינכה הבנק סכום נוסף בשיעור של 6% ממשכורת יו"ר הדירקטוריון לתגמולים (להלן: "הפרשות לתגמולים").

4.2 הבנק יבצע הפרשות לפיצויים אשר יועברו מדי חודש בחודשו לקופת פיצויים, בשיעור של 8^{1/3}% ממשכורת¹⁴ יו"ר הדירקטוריון.

4.3 הבנק יפריש עבור יו"ר הדירקטוריון לקרן השתלמות, מדי חודש בחודשו, סך השווה ל-7.5% מהמשכורת, ובמקביל ינכה הבנק, על חשבון יו"ר הדירקטוריון, סך השווה ל-2.5% מהמשכורת וזאת עד לתקרה המזכה לצורך מס, ויעבירם לקרן השתלמות.

¹⁰ מובהר כי במקרה של ירידה במדד לא תהיה הקטנה בהתאם של המשכורת.
¹¹ יצוין כי בחישוב המגבלות שנקבעו בחוק מגבלת התגמול, ובהתאם לקבוע בחוק האמור, לא יכללו הפרשה לפיצויים והפרשה לתגמולים על פי דין. עוד יצוין כי הואיל וסך עלות השכר של יו"ר הדירקטוריון עולה על התקרה שנקבעה בחוק מגבלת התגמול, הרי שחלק מהשכר לא מוכר כהוצאה לצורכי מס, בהתאם לקבוע בסעיף 32 (17) בפקודת מס הכנסה.
¹² בהתאם לקבוע במכתב המפקחת על הבנקים מיום 1 באוגוסט 2020 בעניין "עקרונות לקביעת תנאי הכהונה של יו"ר דירקטוריון בבנק בלא גרעין שליטה".
¹³ כולל ביטוח מפני אובדן כושר עבודה, ככל שיירכש ביטוח כזה.
¹⁴ לרבות כל הרכיבים בגינם ניתן לשלם פיצויי פיטורין על פי הדין.

ביאור 23 - זכויות עובדים (המשך)

5. **תנאי פרישה** - זכויות יו"ר הדירקטוריון בעת סיום כהונה יהיו כדלקמן:

5.1. **פיצויים ותגמולים** - עם סיום כהונתו של יו"ר הדירקטוריון בבנק, מכל סיבה שהיא, יהיה יו"ר הדירקטוריון זכאי לזכויות הבאות: יו"ר הדירקטוריון יהיה זכאי לפיצויים בסך 100%¹⁵ מהמשכורת האחרונה כפול מספר שנות (ו/או כל חלק מהן) כהונתו כיו"ר הדירקטוריון במהלך תקופת ההעסקה, וזאת בנוסף לזכאותו של היו"ר לכספים ולזכויות שנצברו בקופת התגמולים בגין הפרשות לתגמולים שבוצעו על ידי הבנק ויו"ר הדירקטוריון בגין תקופת ההעסקה.

5.2. **אי תחרות** - יו"ר הדירקטוריון התחייב כלפי הבנק לתקופת אי תחרות של 6 חודשים לאחר מועד סיום כהונתו ("תקופת אי תחרות"). בתקופת אי התחרות יהיה זכאי יו"ר הדירקטוריון למשכורת ולכל יתר התנאים הנלווים, למעט הפרשות לתנאים סוציאליים.

6. **פטור, ביטוח ושיפוי** - היו"ר זכאי לפטור, ביטוח ושיפוי נושאי משרה, כמקובל בבנק מעת לעת.

7. **ימי חופשה, דמי הבראה וימי מחלה** - כמקובל בבנק.

8. **תנאים נלווים** - יו"ר הדירקטוריון יהיה זכאי להטבות כמקובל בבנק.

9. **הוראות בנושא מענקים שנתיים** - יו"ר הדירקטוריון אינו זכאי למענק שנתי משתנה.

יושב ראש הדירקטוריון היוצא

מר דוד ברודט נבחר לראשונה לכהן כדירקטור בבנק וכיו"ר הדירקטוריון בשנת 2010. בשנים 2013 ו-2016 נבחר יו"ר הדירקטוריון לכהן כדירקטור בבנק וכיו"ר הדירקטוריון לשתי קדנציות נוספות בנות שלוש שנים כל אחת. מר ברודט סיים את כהונתו כדירקטור וכיו"ר הדירקטוריון ביום 21 ביולי 2019 (להלן: "מועד הסיום").

בחודש נובמבר 2016 אישרה האסיפה הכללית של הבנק עדכון בתנאי הכהונה וההעסקה של יו"ר הדירקטוריון היוצא של הבנק, שהיו בתוקף החל מיום 22 ביולי 2016, מועד תחילת תקופת הקדנציה האחרונה של מר ברודט כדירקטור ויו"ר דירקטוריון (להלן: "מועד התחילה"). תנאי הכהונה וההעסקה של יו"ר הדירקטוריון היוצא כאמור, הינם בהתאם למדיניות התגמול הקודמת לנושאי משרה בבנק, שאף היא אושרה על ידי האסיפה הכללית בחודש נובמבר 2016.

עדכון תנאי הכהונה של יו"ר הדירקטוריון היוצא, נעשה בהתאם להוראה 301A הקובעת כי יו"ר הדירקטוריון היוצא יהיה זכאי לתגמול קבוע בלבד, וכן לתנאים סוציאליים והוצאות נלוות כמקובל לנושאי משרה בבנק. כמו כן לנוכח חקיקת חוק מגבלת התגמול, הותאמו והופחתו תנאי כהונתו והעסקתו של יו"ר הדירקטוריון היוצא כך שיעמדו בדרישות החוק האמור.

תנאי הכהונה וההעסקה של יו"ר הדירקטוריון היוצא:

1. **משכורת** - החל ממועד התחילה, היה זכאי יו"ר הדירקטוריון היוצא למשכורת חודשית בסך כולל של 168,200 ש"ח צמוד לעליית המדד הידוע במועד התחילה¹⁶ וצמוד לשיעור עליית התגמול הנמוך ביותר בבנק כאמור בחוק מגבלת התגמול ובכפוף להוראותיו ("המשכורת").

2. **תגמול קבוע** - יו"ר הדירקטוריון היוצא היה זכאי, בכפוף לאישור ועדת הביקורת והדירקטוריון, לרכיב תשלום קבוע נוסף. גובהו של רכיב זה נקבע כך שסך רכיבי התגמול ליו"ר הדירקטוריון היוצא (למעט תגמול שהוצאה בגינו אינה חזויה בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים) יעמדו במגבלה שנקבעה בסעיף 2(ב) לחוק מגבלת התגמול¹⁷. בגין רכיב קבוע זה לא בוצעו הפרשות סוציאליות, למעט הפרשות על פי דין לפיצויי פיטורין ולתגמולים.

3. **תקופת ההעסקה וסיומה** - במהלך תקופת ההעסקה כל אחד מהצדדים היה רשאי לסיים את ההתקשרות במתן הודעה מוקדמת של 6 חודשים מראש.

¹⁵ זכאות לפיצויים כאמור מותנית בהעברה לבנק של הפרשות לפיצויים שנעשו או סכום השווה לגובה הפרשות כאמור. מובהר כי במקרה של ירידה במדד לא הייתה הקטנה בהתאם של המשכורת.

¹⁶ יצוין כי בחישוב המגבלות שנקבעו בחוק מגבלת התגמול, ובהתאם לקבוע בחוק האמור, לא נכללו הפרשה לפיצויים והפרשה לתגמולים על פי דין. עוד יצוין כי כתוצאה מכך שסך עלות השכר של יו"ר הדירקטוריון עלה על התקרה שנקבעה בחוק מגבלת התגמול, הרי שחלק מהשכר אינו מוכר כהוצאה לצורכי מס, בהתאם לקבוע בסעיף 32 (17) בכפוף מס הכנסה.

ביאור 23 - זכויות עובדים (המשך)

4. הפרשות וניכויים לתגמולים, לפיצויים ולזכויות סוציאליות

4.1. הבנק ביצע הפרשות לתגמולים בגין יו"ר הדירקטוריון היוצא, אשר הועברו מדי חודש בחודשו לכיטוח מנהלים, לקופות גמל ו/או להסדר פנסיוני, כפי שהוסכם בין הצדדים, מעת לעת, בשיעור של 6.5%, וכן ניכה הבנק סכום נוסף בשיעור של 6% ממשכורת יו"ר הדירקטוריון היוצא לתגמולים (להלן: "ההפרשות לתגמולים"). לחילופין, יו"ר הדירקטוריון היוצא היה רשאי לבחור, לפי שיקול דעתו הבלעדי, כי חלף ההפרשות לתגמולים, כולן או חלקן, ישולמו לו באופן שוטף הסכומים שהיו אמורים להיות משולמים כהפרשות הבנק לתגמולים.

4.2. הבנק ביצע הפרשות לפיצויים אשר הועברו מדי חודש בחודשו לקופת פיצויים, בשיעור של 8¹³ ממשכורת¹⁸ יו"ר הדירקטוריון היוצא.

4.3. הבנק הפריש עבור יו"ר הדירקטוריון היוצא לקרן השתלמות, מדי חודש בחודשו, סך השווה ל-7.5% מהמשכורת, ובמקביל ניכה הבנק, על חשבון יו"ר הדירקטוריון היוצא, סך השווה ל-2.5% מהמשכורת וזאת עד לתקרה המזכה לצורך מס, והעבירם לקרן השתלמות.

5. תנאי פרישה - זכויות יו"ר הדירקטוריון היוצא בעת סיום כהונה הן כדלקמן:

5.1. **פיצויים ותגמולים** - עקב סיום כהונתו של יו"ר הדירקטוריון היוצא בבנק, מכל סיבה שהיא, יו"ר הדירקטוריון היוצא זכאי לזכויות הבאות:

א. בגין תקופת כהונת יו"ר הדירקטוריון היוצא עד מועד התחילה - יו"ר הדירקטוריון היוצא זכאי לפיצויים בסך 150% מהמשכורת האחרונה ששולמה לו לפני מועד התחילה כפול מספר שנות (ו/או כל חלק מהן) כהונתו כיו"ר הדירקטוריון עד מועד התחילה, וזאת בנוסף לזכאותו של היו"ר היוצא לכספים ולזכויות שנצברו בקופת התגמולים והפיצויים בגין הפרשות לתגמולים ולפיצויים שבוצעו על ידי הבנק ויו"ר הדירקטוריון היוצא בגין התקופה עד מועד התחילה.

ב. בגין תקופת כהונת יו"ר הדירקטוריון היוצא החל ממועד התחילה ועד למועד הסיום ("התקופה הנוספת") - יו"ר הדירקטוריון היוצא זכאי לפיצויים בסך 100%¹⁹ מהמשכורת האחרונה כפול מספר שנות (ו/או כל חלק מהן) כהונתו כיו"ר הדירקטוריון במהלך התקופה הנוספת, וזאת בנוסף לזכאותו של היו"ר היוצא לכספים ולזכויות שנצברו בקופת התגמולים בגין הפרשות לתגמולים שבוצעו על ידי הבנק ויו"ר הדירקטוריון היוצא בגין התקופה הנוספת.

5.2. **מענק הסתגלות** - החל ממועד הסיום, היו"ר היוצא זכאי למענק הסתגלות בסכום של 6 משכורות חודשיות²⁰, וכן התחייב לתקופת אי-תחרות של 6 חודשים ממועד הסיום.

6. **פטור, ביטוח ושיפוי** - היו"ר היוצא זכאי לפטור, ביטוח ושיפוי נושאי משרה, כמקובל בבנק מעת לעת.

7. **ימי חופשה, דמי הבראה וימי מחלה** - כמקובל בבנק.

8. **תנאים נלווים** - יו"ר הדירקטוריון היוצא היה זכאי להטבות כמקובל בבנק.

9. **הוראות בנושא מענקים שנתיים** - יו"ר הדירקטוריון היוצא לא היה זכאי למענק שנתי משנתה החל ממועד התחילה.

ד. עתודה לחופשה

בסעיף התחייבויות אחרות קיימת הפרשה בגין ימי חופשה שטרם נוצלו אשר חושבה על בסיס שכר אחרון בתוספת תשלומים נלווים. בנוסף קיימת הפרשה עבור ימי מחלה שימרו לימי חופשה אשר חושבה על בסיס אקטוארי. ההפרשות מסתכמות לסך 215 מיליון ש"ח (31 בדצמבר 2018 - 191 מיליון ש"ח).

¹⁸ לרבות כל הרכיבים בניגוד ניתן לשלם פיצויי פיטורין על פי הדין.

¹⁹ זכאות לפיצויים כאמור מותנית בהעברה לבנק של ההפרשות לפיצויים שנעשו בגין התקופה הנוספת או סכום השווה לגובה ההפרשות כאמור.

²⁰ כולל תנאים נלווים אך למעט זכויות סוציאליות.

ביאור 23 - זכויות עובדים (המשך)

ה. התגמולים והפיצויים של עובדי הבנק

הבנק מפיקד, עבור העובדים בדור א', כספים לתגמולים ולמרכיב פיצויים בקופת גמל לתגמולים ולפיצויים של עובדי הבנק, אשר מנוהלת על ידי חברה מנהלת המוחזקת על ידי עמיתי הקופה.

בחודש מרס 2015, התקשר הבנק עם גופים מוסדיים מקבוצת מגדל בהסכם להעברת כספי תגמולים שנצברו או ייצברו משנת 2008 ואילך וכספי פיצויים שנצברו או ייצברו בקופת התגמולים והפיצויים של עובדי הבנק, על שם עובדי דור א' שבחרו או יבחרו בעת פרישה במסלול קצבה (מלאה או חלקית), אל קופה משלמת בניהול מגדל.

כמו כן, ביום 25 במרס 2015, התקבל בבנק אישור מרשות המיסים להעברת כספי פיצויים הצבורים בקופה המרכזית לפיצויים של הבנק לטובת מרכיב הפיצויים בקופות גמל אישיות המתנהלות על שם העובדים וכן נקבעו תנאים ומנגנון למשיכת עודפי הכספים מהקופה המרכזית לפיצויים.

זכויות הפרישה והפנסיה בבנק נקבעות על פי סיווג תקופות ההעסקה השונות בבנק כאשר לעובדים שהחלו עבודתם בבנק מיום 1 בינואר 1999 קיימות הפקדות שוטפות לפיצויים ותגמולים ולגביהם לבנק אין חבות פנסיונית למעט השלמה לפיצויי פטורין, וככלל לעובדים שהחלו את עבודתם בבנק לפני 1 בינואר 1999 הפורשים מעבודתם בבנק, בהתקיים תנאים מסויימים, הזכות לבחור בין קבלת פיצויי פרישה וכספי התגמולים או הסדר ביטחון סוציאלי, או שילוב של החלופות, הכל בהתאם ובכפוף להוראות ההסכמים השונים החלים על העובדים. עבור עובדים אלה מופקדים כספים לתגמולים ולפיצויים בקופת גמל לתגמולים ופיצויים של עובדי הבנק אשר מנוהלת על ידי חברה מנהלת המוחזקת על ידי עמיתי הקופה. במהלך שנת 2019 התקשר הבנק עם גופים מוסדיים להעברת כספי תגמולים וכספי פיצויים של עובדים שנצברו או ייצברו בקופת התגמולים והפיצויים של עובדי הבנק, שבחרו או יבחרו בעת פרישה במסלול של הסדר ביטחון סוציאלי, לקופה משלמת. כמו כן התקשר הבנק בהסכם לרכישת פוליסת ביטוח לפורשים ממקורותיו העצמיים.

1. מדיניות תגמול נושאי משרה בבנק

ביום 23 בדצמבר 2019 אישרה האסיפה הכללית של הבנק את מדיניות התגמול המעודכנת לנושאי המשרה בבנק (להלן: "מדיניות התגמול"). מדיניות התגמול תחול מתחילת שנת 2020 ועד לתום שנת 2022. מדיניות התגמול מושתתת על הוראות תיקון 20 לחוק החברות לעניין תנאי כהונה והעסקה של נושאי משרה בבנק, על הקבוע בהוראה 301A להוראות ניהול בנקאי תקין בדבר מדיניות תגמול בתאגיד בנקאי ועל הוראות חוק תגמול נושאי משרה בתאגידים פיננסיים (אישור מיוחד ואי-התרת הוצאה לצורכי מס בשל תגמול חריג), התשע"ו-2016 (להלן: "חוק מגבלת התגמול").

במדיניות התגמול נקבעה המסגרת לתגמול נושאי המשרה בבנק והיא כוללת, בין היתר, התייחסות לרכיבי התגמול הקבוע שהינו התגמול העיקרי לנושאי המשרה, הכולל משכורת קבועה, זכויות סוציאליות, תנאים נלווים למשכורת ותנאי פרישה וסיום העסקה, וכן, לרכיבי תגמול משתנה הכוללים כל תגמול שאינו קבוע ובכלל זה: מענק שנתי מדיד מותנה ביצועים, המורכב מרכיב מענק המבוסס על תשואה משוקללת להון של הבנק, רכיב מענק המבוסס על תשואת המנייה המשוקללת של הבנק בהשוואה לתשואת מדד ת"א-בנקים ורכיב מענק המבוסס על יחס היעילות המשוקלל של הבנק; מענק אישי איכותי, המתבסס על השגת יעדים אישיים וקריטריונים איכותיים בהתאם לתחומי אחריותו של נושא המשרה הרלוונטי; ומענק מיוחד בגין אירועים מיוחדים. יצוין כי חברי הדירקטוריון לרבות יו"ר הדירקטוריון, אינם זכאים למענק שנתי משתנה. מנכ"ל הבנק אינו זכאי למענק שנתי משתנה, אלא אם יקבע אחרת על ידי האורגנים המוסמכים של הבנק.

סך המענקים המשתנים לנושא משרה הוגבל בתקרה של 8 משכורות חודשיות בשנה, כאשר בגין אירועים מיוחדים יהיו רשאים ועדת הביקורת והדירקטוריון לאשר מענק מיוחד נוסף למי מנושאי המשרה, שלא יעלה על משכורת חודשית אחת.

בנוסף, לדירקטוריון הבנק, לאחר קבלת אישור ועדת הביקורת, הסמכות להפחית את המענק השנתי המדיד, בהתאם לשיקול דעתו. כמו כן, נקבע במדיניות התגמול, בהתאם להוראה 301A, מנגנון השבת מענקים משתנים, לרבות קריטריונים להשבה, נסיבות הפעלת מנגנון ההשבה ותקופת ההשבה.

עוד נקבעו במסגרת מדיניות התגמול הסדרי דחיית תשלומי המענק המשתנה לנושאי המשרה, אשר תשלומם כפוף לעמידת הבנק ביחסי הלימות ההון הנדרשים על פי הוראות המפקח על הבנקים בסמוך לפני כל אחד ממועדי ההבשלה.

במדיניות התגמול נקבעו מנגנונים והסדרים שונים שנועדו לאפשר לוועדת הביקורת ודירקטוריון הבנק לאשר עדכונים במדיניות התגמול או ברכיבי התגמול בתנאי כהונה וההעסקה של נושאי המשרה שמדיניות התגמול חלה עליהם במהלך תקופת מדיניות התגמול, מבלי להידרש לקבלת אישור מחודש של האסיפה הכללית של הבנק במועד העדכון כאמור. עדכונים כאמור במדיניות ייעשו ככל שהנסיבות הקיימות במועד העדכון, יצדיקו לדעת ועדת הביקורת ודירקטוריון הבנק את ביצוע העדכונים כאמור.

ביאור 23 - זכויות עובדים (המשך)

כך למשל, נקבע במדיניות התגמול כי ועדת הביקורת והדירקטוריון יהיו רשאים להצמיד את התגמול הנמוך ביותר בבנק לצורך סעיף 2(ב) לחוק מגבלת התגמול לתקרת התגמול של נושאי המשרה בבנק, באופן שסך רכיבי התגמול לנושאי המשרה (למעט תגמול שהוצאה בגינו אינה חזויה בהתאם לכללי החשבונאות המקובלים) יעלה בשיעור זהה לשיעור עליית התגמול הנמוך ביותר בבנק באותה עת. עוד נקבע במדיניות התגמול כי גם התגמול של מי מנושאי המשרה בבנק הכפופים למנכ"ל (בנוסף על יו"ר הדירקטוריון והמנכ"ל) יכול שיעלה בהתאם להחלטת ועדת הביקורת והדירקטוריון על הרף הקבוע בסעיף 2(א) לחוק מגבלת התגמול, ובמקרה כזה חלק מהשכר של אותם נושאי משרה לא יוכר כהוצאה לצורכי מס, בהתאם לקבוע בסעיף 17(17) לפקודת מס הכנסה.

ז. מדיניות תגמול עובדים מרכזיים

מדיניות התגמול ל"עובדים מרכזיים" בבנק, שאינם נושאי משרה, קובעת את המסגרת לתגמול עובדים מרכזיים כאמור והיא כוללת, בין היתר, התייחסות למרכיב השכר, לתנאים הנלווים, לתנאי הפרישה, ולמרכיב המענקים השנתי. מדיניות זו גובשה בשנים לב לעקרונות מדיניות התגמול לנושאי המשרה בבנק, בהתאמות הנדרשות ובהתאם לקבוע ולנדרש בהוראה 301A להוראות ניהול בנקאי תקין. בכונת הבנק לגבש ולקבוע מדיניות תגמול מעודכנת לעובדים המרכזיים כאמור, בכפוף לקבלת אישור ועדת הביקורת והדירקטוריון הבנק.

ח. מדיניות תגמול לכלל העובדים

מדיניות התגמול לכלל עובדי הבנק (שאינם עובדים מרכזיים) מושתתת על הקבוע בהוראה 301A להוראות ניהול בנקאי תקין.

מדיניות התגמול לכלל עובדי הבנק כאמור, נועדה לשמש כלי לקידום עמידה ביעדים העסקיים של הבנק ובכלל זה לאפשר גיוס עובדים איכותיים לעבודה בבנק, לשמר אותם לאורך זמן, להניע אותם לשיפור ביצועים ולהשגת המטרות והיעדים העסקיים של הבנק, תוך מניעת נטילת סיכונים שחורגים מתיאבון הסיכון של הבנק.

מדיניות התגמול מתייחסת בין היתר, למשכורת ולתנאים הנלווים לשכר וכן למענקים, לתנאי פרישה ולתשלומים אחרים להם זכאים כלל העובדים.

בכונת הבנק לגבש ולקבוע מדיניות תגמול מעודכנת לכלל עובדי הבנק כאמור, בכפוף לקבלת אישור ועדת הביקורת והדירקטוריון הבנק.

ט. מכירת מניות בנק לאומי המוחזקות על ידי המדינה

ביום 18 ביולי 2019 התקיימה אסיפה כללית שנתיית ומיוחדת של הבנק, במסגרתה הוחלט, בין היתר, לאשר הצעת 12,364 מניות רגילות בנות 1 ש"ח ערך נקוב של הבנק למר דוד ברודט, יו"ר הדירקטוריון דאז במסגרת מתאר להצעת מניות שבבעלות מדינת ישראל לעובדי הבנק.

למידע בעניין מכירת מניות הבנק על ידי מדינת ישראל לעובדי הבנק, ראה [ביאור 23. דוח הכספי השנתי של הבנק לשנת 2018](#).

ביאור 23 - זכויות עובדים (המשך)

י. הרכב הטבות

1. הטבות לעובדים

ליום 31 בדצמבר		
2017	2018	2019
במיליוני ש"ח		
הטבות לאחר פרישה - פנסיה ופיצויים		
17,995	15,867	20,470
סכום ההתחייבות		
6,708	6,235	7,614
השווי ההוגן של נכסי התכנית		
11,287	9,632	12,856
עודף ההתחייבות על נכסי התכנית (כלול בהתחייבויות אחרות)		
חופשת יובל צבורה		
47	41	36
סכום ההתחייבות		
-	-	-
השווי ההוגן של נכסי התכנית		
47	41	36
עודף ההתחייבות על נכסי התכנית (כלול בהתחייבויות אחרות)		
הטבות אחרות		
584	533	635
סכום ההתחייבות		
-	-	-
השווי ההוגן של נכסי התכנית		
584	533	635
עודף ההתחייבות על נכסי התכנית (כלול בהתחייבויות אחרות)		
סך הכל¹		
11,918	10,206	13,527
עודף ההתחייבות בגין הטבות לעובדים על נכסי תכנית שנכללו בסעיף "התחייבויות אחרות"		
74	64	61
מזה: בגין הטבות לעובדים בחו"ל		

2. תכנית הטבה מוגדרת

א. מחויבות ומצב המימון

1. שינוי במחויבות בגין הטבה חזויה

ליום 31 בדצמבר		
2017	2018	2019
במיליוני ש"ח		
16,948	17,995	15,867
מחויבות בגין הטבה חזויה בתחילת השנה		
146	145	149
עלות שירות		
696	653	640
עלות ריבית		
46	39	39
הפקדות משתפי תכנית		
1,560	(1,801)	4,526
הפסד (רווח) אקטוארי		
(18)	20	(22)
שינויים בשערי חליפין של מטבע חוץ		
(1,383)	(1,184)	(698)
הטבות ששולמו ^(א)		
-	-	(31)
אחר		
17,995	15,867	20,470
מחויבות בגין הטבה חזויה בסוף השנה		
17,016	15,063	18,902
מחויבות בגין הטבה מצטברת בסוף השנה		

(א) כולל סכומים לא מהותיים בגין צמצומים, סילוקים, הטבות מיוחדות וחוזיות בגין פיטורין.

ביאור 23 - זכויות עובדים (המשך)

1. הרכב ההטבות (המשך)

2. תכנית הטבה מוגדרת (המשך)

א. מחויבות ומצב המימון (המשך)

2. שינוי בשווי ההוגן של נכסי התכנית ומצב המימון של התכנית

ליום 31 בדצמבר			
2017	2018	2019	
במיליוני ש"ח			
6,819	6,708	6,235	שווי הוגן של נכסי התכנית בתחילת השנה
399	(60)	1,143	תשואה בפועל על נכסי תכנית ^(ב)
131	110	403	הפקדות לתכנית על ידי התאגיד הבנקאי
46	39	39	הפקדות משתתפי תכנית
(17)	3	(24)	שינויים בשערי חליפין של מטבע חוץ
(691)	(572)	(182)	הטבות ששולמו ^(א)
21	7	-	אחר
6,708	6,235	7,614	שווי הוגן של נכסי התכנית בסוף השנה
11,287	9,632	12,856	מצב המימון - התחייבות נטו שהוכרה בסוף השנה

(א) כולל סכומים לא מהותיים בגין צמצומים, סילוקים, הטבות מיוחדות וחוזיות בגין פיטורין.
(ב) בשנת 2019 לרבות השפעת המעבר לקופה משלמה בגין פורשים. ראה [סעיף ה](#) בביאור זה.

3. סכומים שהוכרו במאזן המאוחד

ליום 31 בדצמבר			
2017	2018	2019	
במיליוני ש"ח			
-	-	-	סכומים שהוכרו בסעיף נכסים אחרים
11,287	9,632	12,856	סכומים שהוכרו בסעיף התחייבויות אחרות
11,287	9,632	12,856	התחייבות נטו שהוכרה בסוף שנה

4. סכומים שהוכרו ברווח כולל אחר מצטבר לפני השפעת מס

ליום 31 בדצמבר			
2017	2018	2019	
במיליוני ש"ח			
4,408	2,668	5,908	הפסד אקטוארי, נטו
-	-	-	התחייבות נטו בגין המעבר
4,408	2,668	5,908	יתרת סגירה ברווח כולל אחר מצטבר

ביאור 23 - זכויות עובדים (המשך)

1. הרכב ההטבות (המשך)

2. תכנית הטבה מוגדרת (המשך)

ב. הוצאה לתקופה

1. רכיבי עלות ההטבה שנכללו ברווח והפסד

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2017	2018	2019
במיליוני ש"ח		
146	145	149
696	653	640
(364)	(356)	(364)
330	356	401
-	-	31
808	798	857
204	200	170
1,012	998	1,027

2. שינויים בנכסי תכנית ובמחויבות להטבה שהוכרו ברווח כולל אחר לפני השפעת מס

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2017	2018	2019
במיליוני ש"ח		
1,525	(1,385)	^(א) 3,678
(330)	(356)	(401)
(21)	(7)	(31)
(7)	8	(6)
1,167	(1,740)	3,240
808	798	857
1,975	(942)	4,097

(א) כולל התאמות בגין שנים קודמות.

3. אומדן של הסכומים הכלולים ברווח כולל אחר מצטבר שצפוי כי יופחתו מרווח כולל אחר מצטבר לדוח רווח והפסד כהוצאה בשנת 2020 לפני השפעת המס

במיליוני ש"ח	
556	הפסד אקטוארי נטו
556	סך הכל צפוי כי יופחת מרווח כולל אחר

ביאור 23 - זכויות עובדים (המשך)

1. הרכב ההטבות (המשך)

3. הנחות^(א)

א. ההנחות על בסיס ממוצע משוקלל המשמשות לקביעת המחויבות בגין הטבה ולמידת עלות ההטבה נטו לשנים שהסתיימו ביום 31 בדצמבר.
1. ההנחות העיקריות המשמשות לקביעת המחויבות בגין ההטבה

31 בדצמבר		
2017	2018	2019
באחוזים		
2.06	2.74	1.22
1.60	1.59	1.42
0.1-3.7	0.1-3.7	0.1-3.7
0-6.3	0-6.3	0-6.3

2. ההנחות העיקריות המשמשות למדידת עלות ההטבה נטו לתקופה

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2017	2018	2019
באחוזים		
2.51	2.22	2.16
5.50	5.50	5.50
0-6.3	0-6.3	0-6.3

ב. השפעה של שינוי בנקודת אחוז אחת על המחויבות בגין הטבה חזויה לפני השפעת מס

קיטון בנקודת אחוז אחת			גידול בנקודת אחוז אחת		
31 בדצמבר			31 בדצמבר		
2017	2018	2019	2017	2018	2019
במיליוני ש"ח					
2,943	2,457	3,435	(2,360)	(1,993)	(2,760)
69	-	714	(69)	-	(635)
(191)	(179)	(202)	217	200	233
(610)	(499)	(635)	702	571	714

(א) ההנחות מתייחסות לנתוני בנק בלבד.

גובה ההתחייבות לזכויות עובדים מושפע ממספר משתנים מרכזיים, הכוללים משתני שוק (שיעורי ריביות היוון ההתחייבויות לטווחי הזמן השונים) ומשתנים אקטואריים, כאשר חלק מהמשתנים האקטואריים הינם משתנים התנהגותיים של העובדים. ייתכן כי יתקיים קשר בין שינויים במשתני השוק לבין שינויים במשתנים האקטואריים ההתנהגותיים. לדוגמא, ייתכן כי באם תרחש עליית ריבית חדה במשק הישראלי, אשר בעקבותיה תעלנה גם תשואות האג"ח הממשלתיות (אשר תקטין את גובה ההתחייבויות לפנסיה), יצטמצם גם שיעור העובדים הבוחרים במסלול פנסיה (החלטה אשר גם תצמצם את גובה ההתחייבויות של הבנק לפנסיה).

בהקשר זה יצויין כי ביום 6 בנובמבר 2019 פורסם חוזר על ידי הממונה על שוק ההון ביטוח וחסכון לעניין עדכון ההנחות הדמוגרפיות בביטוח חיים ועדכון מודל שיפורי תמותה. לחוזר האמור לא היתה השפעה מהותית על היקף ההתחייבויות לעובדים.

ביאור 23 - זכויות עובדים (המשך)

י. הרכב ההטבות (המשך)

4. נכסי תכנית

א. הרכב השווי ההוגן של נכסי תכנית

ליום 31 בדצמבר 2019			
סך הכל	רמה 3	רמה 2	רמה 1
במיליוני ש"ח			
323	-	-	323
מזומנים ופיקדונות בכנקים			
2,011	106	82	1,823
מניות			
884	-	186	698
אגרות חוב ממשלתיות			
1,319	-	35	1,284
אגרות חוב קונצרניות			
3,077	2,779	94	204
אחר			
7,614	2,885	397	4,332
סך הכל			

ליום 31 בדצמבר 2018			
סך הכל	רמה 3	רמה 2	רמה 1
במיליוני ש"ח			
160	-	-	160
מזומנים ופיקדונות בכנקים			
2,326	101	-	2,225
מניות			
1,040	-	159	881
אגרות חוב ממשלתיות			
1,714	-	30	1,684
אגרות חוב קונצרניות			
995	601	89	305
אחר			
6,235	702	278	5,255
סך הכל			

ב. השווי ההוגן של נכסי תכנית לפי סוגי נכסים ויעד הקצאה לשנת 2020

אחוז מנכסי התכנית		יעד הקצאה	
31 בדצמבר			
2018	2019	2020	
באחוזים			
3	4	4	
מזומנים ופיקדונות בכנקים			
37	27	38	
מניות			
17	12	13	
אגרות חוב ממשלתיות			
27	17	27	
אגרות חוב קונצרניות			
16	40	18	
אחר			
100	100	100	
סך הכל			

ביאור 23 - זכויות עובדים (המשך)

י. הרכב ההטבות (המשך)

4. נכסי תכנית (המשך)

ג. התנועה בשווי ההוגן של נכסי תכנית ששווים נמדד על בסיס שימוש בנתונים לא נצפים משמעותיים (רמה 3)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2019						
תשואה בפועל על נכסי התכנית						
יתרת פתיחה	רווחים/ (הפסדים) שמומשו	רווחים/ (הפסדים) שלא מומשו	רכישות/ מכירות וסילוקים, נטו	העברות לתוך/מחוץ לרמה 3	יתרה סגירה	
במיליוני ש"ח						
101	4	(11)	12	-	106	מניות
601	(1)	460	490	1,229	2,779	אחר
702	3	449	502	1,229	2,885	סך הכל

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2018						
תשואה בפועל על נכסי התכנית						
יתרת פתיחה	רווחים/ (הפסדים) שמומשו	רווחים/ (הפסדים) שלא מומשו	רכישות/ מכירות וסילוקים, נטו	העברות לתוך/מחוץ לרמה 3	יתרה סגירה	
במיליוני ש"ח						
130	-	-	(29)	-	101	מניות
413	37	18	133	-	601	אחר
543	37	18	104	-	702	סך הכל

ביאור 23 - זכויות עובדים (המשך)

י. הרכב ההטבות (המשך)

5. תזרימי מזומנים
א. הפקדות

הפקדות בפועל			
לשנה שהסתיימה ביום			תחזית ^(א)
2017	2018	2019	2020
במיליוני ש"ח			
177	149	442	136
			הפקדות

(א) אומדן ההפקדות שצפוי לשלמן לתכנית להטבה מוגדרת במהלך שנת 2020.

ב. ההטבות שהבנק צופה לשלם בעתיד^(א)

שנה	במיליוני ש"ח
2020	1,055
2021	727
2022	683
2023	716
2024	728
2025-2029	4,181
2030 ואילך	9,796
סך הכל	17,886

(א) בערכים מהוונים.

ביאור 24 - עסקאות תשלום מבוסס מניות

א. כללי

בהתאם למדיניות תגמול שאושרה ביום 11 בפברואר 2014 על ידי האסיפה הכללית של הבנק, מחצית מהמענק השנתי המשתנה לנושאי משרה בכירה בבנק ישולם ביחידות מניה חסומות מותנות ביצועים (Performance Share Units או יחידות PSU).

לפרטים ראה [ביאור 25.ג.](#)

בנוסף, הבנק העניק לשני נושאי משרה בבנק מניות חסומות (Restricted Share Units או יחידות RSU). יחידות RSU הינן יחידות של מניות חסומות אשר בהתקיים תנאי הבשלה מתאימים, מומרות אוטומטית למניות רגילות של הבנק, המוחזקות על ידי הבנק כמניות רדומות וזאת ללא תשלום מחיר מימוש כלשהו.

יחידות RSU מוקצות בהתאם למסלול רווח הון לפי סעיף 102(ב)(2) לפקודת מס הכנסה (נוסח חדש), התשכ"א-1961.

לפרטים ראה [ביאור 25.ג.](#)

ב. פרטים בדבר עסקאות תשלום מבוסס מניות המסולקות במכשירים הוניים

מספר יחידות ליום 31 בדצמבר 2019									
מנהלים בכירים		חברי הנהלה		מנכ"ל		יו"ר דירקטוריון		מנהלים שפרשו	
חסומות	מותנות	חסומות	מותנות	חסומות	מותנות	חסומות	מותנות	חסומות	מותנות
-	30,270	-	166,944	-	94,100	-	63,368	-	344,189
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	(22,565)	-	(120,677)	-	(68,836)	-	(48,997)	-	(244,798)
-	(4,614)	-	(25,477)	-	(25,264)	-	(14,371)	-	69,726
-	-	-	(8,017)	-	8,017	-	-	-	-
-	3,091	-	12,773	-	8,017	-	-	-	169,117
מספר יחידות ליום 31 בדצמבר 2018									
מנהלים בכירים		חברי הנהלה		מנכ"ל		יו"ר דירקטוריון		מנהלים שפרשו	
חסומות	מותנות	חסומות	מותנות	חסומות	מותנות	חסומות	מותנות	חסומות	מותנות
-	52,834	-	373,028	-	162,935	-	112,364	-	503,575
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	(22,564)	-	(156,757)	-	(68,835)	-	(48,996)	-	(208,713)
-	-	-	(49,327)	-	-	-	-	-	49,327
-	30,270	-	166,944	-	94,100	-	63,368	-	344,189

ביאור א25 - הון

א. הון המניות

31 בדצמבר 2018		31 בדצמבר 2019	
מונפק ונפרע ^(א)	רשום	מונפק ונפרע ^(א)	רשום
ש"ח			
1,524,021,394	3,215,000,000	1,524,527,267	3,215,000,000

(א) כל המניות שהונפקו רשומות על שם המניות שהונפקו ושיונפקו הומרו או יומרו לסטוק רגיל הניתן להעברה ביחידות בנות 1.0 ש"ח. הזכויות הנלוות למניות הבנק קבועות בתקנון הבנק.

הסטוק הרגיל רשום למסחר בבורסה לניירות ערך בתל-אביב.

925,750,000 ש"ח ע.ג. כתבי התחייבות נדחים (סדרה 400), הונפקו על ידי הבנק ביום 21 בינואר 2016, וניתנים להמרה בנסיבות מסוימות ל-150,680,438 מניות רגילות של הבנק, נכון ליום 31 בדצמבר 2019.

613,800,000 ש"ח ע.ג. כתבי התחייבות נדחים (סדרה 401) ו-209,100,000 ש"ח ע.ג. כתבי התחייבות נדחים (סדרה 402) הונפקו על ידי הבנק ביום 8 ביולי 2018, וניתנים להמרה בנסיבות מסוימות ל-59,299,188 ו-20,201,140 מניות רגילות של הבנק, בהתאמה, נכון ליום 31 בדצמבר 2019.

664,150,000 ש"ח ע.ג. כתבי התחייבות נדחים (סדרה 403) הונפקו על ידי הבנק ביום 31 בינואר 2019 ו-777,000,000 ש"ח ע.ג. כתבי התחייבות נדחים (סדרה 403) נוספים הונפקו על ידי הבנק ביום 13 במרס 2019 בדרך של הרחבת סדרה. כתבי התחייבות הנדחים הנ"ל ניתנים להמרה בנסיבות מיוחדות ל-129,026,491 מניות רגילות של הבנק, נכון ליום 31 בדצמבר 2019.

1,240,950,000 ש"ח ע.ג. כתבי התחייבות נדחים (סדרה 404) הונפקו על ידי הבנק ביום 15 ביולי 2019. כתבי ההתחייבות הנדחים הנ"ל ניתנים להמרה בנסיבות מיוחדות ל-101,709,609 מניות רגילות של הבנק נכון ליום 31 בדצמבר 2019.

750,000,000 דולר ע.ג. כתבי התחייבות נדחים (סדרה לאומי \$ 2031) הונפקו על ידי הבנק ביום 29 בינואר 2020 וניתנים להמרה בנסיבות מסוימות ל-208,055,925 מניות רגילות של הבנק, נכון ליום ההנפקה.

ב. תכנית לרכישה עצמית של מניות הבנק

במהלך שנת 2019, בוצעה תכנית לרכישה עצמית על ידי הבנק בהיקף של כ-700 מיליון ש"ח על פי מנגנון הגנת נמל מבטחים שפרסמה הרשות לניירות ערך (עמדה משפטית מספר 8-199). הרכישה העצמית בוצעה בשני שלבים. השלב הראשון, על פי התכנית האמורה, החל ביום 28 במאי 2019, והסתיים ביום 2 באוגוסט 2019, במסגרתו נרכשו באמצעות חבר בורסה חיצוני 11,961,092 מניות בהיקף של כ-301 מיליון ש"ח. השלב השני החל ביום 15 באוגוסט 2019, ובו הועבר לחבר בורסה חיצוני סך נוסף של כ-399 מיליון ש"ח לצורך המשך ביצוע הרכישה העצמית על פי התכנית. ביום 21 בנובמבר 2019 הסתיימה תכנית הרכישה העצמית וסך הכל נרכשו על פי התכנית האמורה 27,923,659 מניות בהיקף כספי כולל של 700 מיליון ש"ח.

נכון למועד פרסום הדוח, בבעלות הבנק 58,336,237 מניות רדומות.

ביום 26 בפברואר 2020 אישר דירקטוריון הבנק תכנית לרכישה עצמית של מניות הבנק בהיקף שלא יעלה על 700 מיליון ש"ח, החל מיום 1 במרס 2020 ועד ליום 26 בפברואר 2021. תכנית הרכישה תבוצע במסגרת המסחר בבורסה ו/או בעסקאות מחוץ לבורסה, באמצעות חבר בורסה חיצוני ובלתי תלוי שיפעל על פי ייפוי כוח בלתי חוזר, בהתאם למנגנון הגנת נמל מבטחים שפרסמה רשות ניירות ערך. תכנית הרכישה תתבצע בשלושה שלבים נפרדים, שכל אחד מהם יהיה בלתי הדיר, בהתאם לתנאי מנגנון נמל מבטחים (להלן: "שלב א'", "שלב ב'" ו-"שלב ג'"). ביצוע שלב א' יחל ביום 1 במרס 2020, ויסתיים במוקדם מבין (א) יום 3 במאי 2020; או (ב) השלמת רכישת מניות הבנק בהיקף של 250 מיליון ש"ח. לאחר סיום שלב א', אם יחליט הבנק לבצע את שלב ב', ייתן הבנק לחבר הבורסה הוראה בלתי הדירה להתחיל בביצוע שלב ב' ביום המסחר השני ממועד פרסום הדוח הכספי הראשון שלאחר מועד קבלת ההחלטה בדבר ביצוע שלב ב'. במקרה כזה, יסתיים שלב ב' במוקדם מבין: (א) יום 2 באוגוסט 2020; או (ב) השלמת רכישת מניות הבנק בהיקף של 250 מיליון ש"ח. לאחר סיום שלב ב', אם יחליט הבנק לבצע את שלב ג', ייתן הבנק לחבר הבורסה הוראה בלתי הדירה להתחיל בביצוע שלב ג' ביום המסחר השני ממועד פרסום הדוח הכספי הראשון שלאחר מועד קבלת ההחלטה בדבר ביצוע שלב ג'. במקרה כזה, יסתיים שלב ג' במוקדם מבין: (א) יום 26 בפברואר 2021; או (ב) השלמת רכישת מניות הבנק בהיקף של 700 מיליון ש"ח, בניכוי סך הרכישות שבוצעו בפועל במסגרת שלב א' ושלב ב'. אם לאחר סיום שלב א' או שלב ב', תתקבל החלטה שלא לבצע את שלב ב' או שלב ג', לפי העניין, יפרסם על כך הבנק דיווח מיידי.

ביאור 25א - הון (המשך)

אישור הפיקוח על הבנקים לביצוע תכנית הרכישה, כנדרש בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 332, התקבל בכפוף לעמידה במגבלות וביעדי ההון, ובכלל זאת התנאי לפיו התכנית תופסק לאלתר אם במהלך תקופת התכנית יתברר כי על פי הדוחות הכספיים האחרונים שפורסמו הבנק אינו עומד ביחס הון עצמי רובד 1 של 10.9% לפחות.

ג. תכנית תגמול מבוסס מניות

ביום 11 בפברואר 2014 אישרה האסיפה הכללית של הבנק את מדיניות התגמול לנושאי המשרה בבנק בגין השנים 2013-2016 (להלן - "מדיניות התגמול הקודמת"), וזאת לאחר אישור הדירקטוריון בהתאם לאישור והמלצת ועדת התגמול. מדיניות התגמול מושתתת על הוראות תיקון 20 לחוק החברות לעניין תנאי כהונה והעסקה של נושאי משרה בבנק ועל הקבוע בהוראה A301 להוראות ניהול בנקאי תקין בדבר מדיניות תגמול בתאגיד בנקאי.

בהתאם למדיניות התגמול הקודמת, מחצית המענק השנתי המשנתה לנושאי משרה בכירה בבנק ישולם ביחידות מניה (Performance Share Units או יחידות PSU).

בהתאם לאמור במדיניות התגמול הקודמת, שיעור הכמות הכוללת והמצטברת של יחידות ה-PSU שתוקצינה לכלל הבכירים (יו"ר הדירקטוריון, המנכ"ל וחברי הנהלת הבנק) בגין כל שנות תכנית המענקים (2013 עד 2016) לא תעלה על 0.38% מההון המונפק והנפרע של הבנק.

כחלק מאישור המענק השנתי מותנה הביצועים לנושאי המשרה בבנק בגין שנת 2015 ובהתאם למדיניות התגמול הקודמת, ביום 15 במרס 2016 הנפיק הבנק 938,657 יחידות PSU חדשות (להלן - "יחידות 2016 PSU"), על שם הנאמן, איסוף שירותי ניהול ונאמנות בע"מ (להלן - "הנאמן"), עבור יו"ר הדירקטוריון, המנכ"ל ונושאי משרה אחרים בבנק במסלול הוני עם נאמן לפי סעיף 102 לפקודת מס הכנסה. בהתקיים התנאי למימוש יחידות 2016 PSU בכל אחד ממועדי ההבשלה, כמפורט להלן, תבשלנה יחידות 2016 PSU ויומרו באופן אוטומטי ל-938,657 מניות רגילות בנות 1 ש"ח ערך נקוב כל אחת של הבנק, אשר היוו כ-0.064% מההון המונפק והנפרע של הבנק במועד הנפקת היחידות 2016 PSU. נכון ליום 31 בדצמבר 2019 הבשילו כל יחידות ה-2016 PSU.

על פי דוח ההצעה הפרטית שפורסם על ידי הבנק ביום 29 בפברואר 2016 כולל ההבטחות שפורסמו בגינו ביום 13 במרס 2016, השווי ההוגן המצטבר של כל יחידות 2016 PSU הסתכם לסך של כ-12.3 מיליון ש"ח.

בנוסף, כחלק מאישור המענק השנתי מותנה הביצועים לנושאי המשרה בבנק בגין שנת 2016 ובהתאם למדיניות התגמול הקודמת וכן מדיניות התגמול החדשה לשנים 2017-2019 אשר אושרה באסיפה הכללית של הבנק ביום 3 בנובמבר 2016, וזאת לאחר אישור הדירקטוריון בהתאם לאישור והמלצות ועדת התגמול (להלן: "מדיניות התגמול החדשה"), ביום 6 באפריל 2017 הנפיק הבנק 578,969 יחידות 2017 PSU חדשות (להלן - "יחידות 2017 PSU"), על שם הנאמן עבור יו"ר הדירקטוריון, המנכ"ל ונושאי משרה אחרים בבנק במסלול הוני עם נאמן לפי סעיף 102 לפקודת מס הכנסה. בהתקיים התנאי למימוש יחידות 2017 PSU בכל אחד ממועדי ההבשלה, כמפורט להלן, תבשלנה יחידות 2017 PSU ויומרו באופן אוטומטי ל-578,969 מניות רגילות בנות 1 ש"ח ערך נקוב כל אחת של הבנק, אשר היוו כ-0.038% מההון המונפק והנפרע של הבנק במועד הנפקת היחידות 2017 PSU. על פי דוח ההצעה הפרטית שפורסם על ידי הבנק ביום 30 במרס 2017 השווי ההוגן המצטבר של כל יחידות 2017 PSU הסתכם לסך של כ-9.3 מיליון ש"ח. נכון ליום 31 בדצמבר 2019 הבשילו יחידות 2017 PSU למניות רגילות, ונותרו 192,997 יחידות 2017 PSU שטרם הבשילו.

הבשלת יחידות 2016 PSU ו-2017 PSU בכל אחד ממועדי ההבשלה תותנה בכך שהבנק עמד ביחס הלימות ההון הנדרש על פי הוראות המפקח על הבנקים בהתאם לדוחות הכספיים האחרונים שפרסם הבנק בסמוך לפני כל אחד ממועדי ההבשלה. לא עמד הבנק ביחס כאמור, תידחה הבשלת המנה הרלבנטית למועד הבא שבו יעמוד הבנק ביחס הלימות ההון הנדרש כאמור, בהתאם לדוחות הכספיים שיפרסם.

יחידות 2016 PSU ויחידות 2017 PSU שהוקצו כאמור אינן חירות, כאשר בהתאם לאישור הבורסה לניירות ערך בתל-אביב בע"מ (להלן - "הבורסה"), המניות שתנבענה מהבשלת היחידות הנ"ל תירשמנה למסחר בבורסה על-שם החברה לרישומים של בנק לאומי לישראל בע"מ.

הבשלתן של יחידות 2016 PSU ויחידות 2017 PSU נעשית בשלוש מנות שוות והיא מותנית בתוצאות העסקיות של הבנק, של כל אחת מן השנים הקלנדאריות 2016, 2017 ו-2018 בגין יחידות 2016 PSU ושל כל אחת מן השנים הקלנדאריות 2017, 2018 ו-2019 בגין יחידות 2017 PSU בהתאם ובכפוף לאמור ולתנאי הקבוע במדיניות התגמול החדשה וכמפורט בדוח ההצעה הפרטית 2016 ובדוח ההצעה הפרטית 2017 בהתאמה, כאשר בכפוף להתקיימות התנאי ביחס לאותו מועד הבשלה, תומר כל יחידת 2016 PSU באופן אוטומטי למניה אחת בת 1 ש"ח ערך נקוב כל אחת של הבנק, בהגיע כל מועד הבשלה (להלן: "התנאים להבשלת יחידות ה-PSU").

ביאור 25 - הון (המשך)

ד. שינויים בהון הבנק

בהתאם לתכנית התגמול של הבנק התנאי להבשלת השלישי השלישי והאחרון של יחידות ה-PSU (אשר הוקצו ליו"ר הדירקטוריון, למנכ"ל ולנושאי משרה אחרים בבנק (להלן - "נושאי משרה בבנק"), כחלק מאישור המענק השנתי מותנה הביצועים בגין מחצית המענק לשנת 2016) (להלן - "יחידות ה-PSU 2016") וכן להבשלת השלישי השני של יחידות ה-PSU אשר הוקצו לנושאי משרה בבנק כחלק מאישור המענק השנתי מותנה הביצועים בגין מחצית המענק לשנת 2017) (להלן - "יחידות ה-PSU 2017") למניות, התקיים, ולפיכך השלישי השלישי והאחרון של יחידות ה-PSU 2016 והשלישי השני של יחידות ה-PSU 2017 הבשילו למניות. בהתאם, ביום 6 במרס 2019 הוקצו לנושאי המשרה בבנק מניות בהתאם למספר יחידות ה-PSU 2016 ויחידות ה-PSU 2017 אשר הבשילו למועד זה.

לפרטים נוספים ראה [ביאור 25 לדוחות הכספיים השנתיים לשנת 2018](#).

על פי הקבוע במדיניות התגמול, המניות המוקצות בשל הבשלת יחידות ה-PSU 2016 ויחידות ה-PSU 2017 כאמור, הופקדו בידי הנאמן לתכנית התגמול, איסוף שירותי ניהול ונאמנות בע"מ (להלן - "הנאמן לתכנית").

המניות שהוקצו בגין הבשלת יחידות ה-PSU 2017 כמפורט לעיל, היו חסומות עד תום שנתיים ממועד הקצאת יחידות ה-PSU 2017, דהיינו עד 5 באפריל 2019.

הבשלת יחידות ה-PSU 2016 וה-PSU 2017 בכל אחד ממועדי ההבשלה תותנה בכך שהבנק עמד ביחס הלימות ההון הנדרש על פי ההוראות המפקח על הבנקים בהתאם לדוחות הכספיים האחרונים שפרסם הבנק בסמוך לפני כל אחד ממועדי ההבשלה. לא עמד הבנק ביחס כאמור, תידחה הבשלת המנה הרלוונטית למועד הבא שבו יעמוד הבנק ביחס הלימות ההון הנדרש כאמור, בהתאם לדוחות הכספיים שיפרסם.

לפרטים נוספים ראה [ביאור 25 לדוחות הכספיים השנתיים לשנת 2018](#).

ביום 20 במרס 2016 החליט דירקטוריון הבנק להנפיק 48,938,037 מניות רגילות בנות 1 ש"ח ע.ג. של הבנק, המהוות כ-3.21% מההון המונפק והנפרע של הבנק לאחר ההקצאה, על שם הנאמן, תמיר פישמן נאמניות 2004 בע"מ, בגין תוצאות ההצעה לעובדים ונושאי משרה שדווחו על ידי הבנק בתאריכים 16 במרס 2016 וביום 20 במרס 2016 על פי מתאר שפורסם על ידי הבנק ביום 18 בפברואר 2016 (המרת זכויות עובדים ונושאי משרה) כפי שתוקן ביום 23 בפברואר 2016.

לפירוט נוסף, ראה [ביאור 23 לדוחות הכספיים לשנת 2016](#).

כל המניות שהוקצו היו חסומות לתקופה של שנתיים עד לתאריך 19 במרס 2018, למעט ביחס לעובדים מרכזיים (למעט נושאי משרה שלהם מחצית מהמענק שולם ביחידות PSU ולא במניות חסומות), לגביהם 664,727 מהמניות שהוקצו תהיינה חסומות לתקופה של שלוש שנים, עד לתאריך 19 במרס 2019, בהתאם להוראות מדיניות התגמול הקודמת.

לפרטים נוספים ראה [ביאור 25 לדוחות הכספיים השנתיים לשנת 2018](#).

ה. תשקיף מדף והנפקת אגרות חוב

ביום 25 במאי 2018 פרסם הבנק תשקיף מדף בהתאם להיתר שהתקבל מרשות לניירות ערך.

על פי דוח הצעת מדף מיום 30 בינואר 2019, הנפיק הבנק, בתאריך 31 בינואר 2019 סך של כ-1.69 מיליארד ש"ח אגרות חוב סדרה 180. אגרות החוב עומדות לפירעון בשני תשלומים שווים ביום 28 בפברואר 2023 וביום 28 בפברואר 2025, ונושאות ריבית שנתית בשיעור של 2.02% לשנה, אשר תשולם אחת לשנה ביום 28 בפברואר של כל אחת מהשנים 2020 עד 2025 (כולל). אגרות החוב סדרה 180 אינן מוכרות לצורך הון פיקוחי.

על פי דוח הצעת מדף מיום 30 בינואר 2019, הנפיק הבנק, בתאריך 31 בינואר 2019 סך של 664.2 מיליון ש"ח כתבי התחייבות נדחים סדרה 403.

על פי דוח הצעת מדף מיום 12 במרס 2019, בוצעה בתאריך 13 במרס 2019 הרחבה של סדרה 403, במסגרתה הנפיק הבנק, סך של 777 מיליון ש"ח ע.ג. כתבי התחייבויות נדחים, בתמורה לכ-798.4 מיליון ש"ח.

כתבי ההתחייבות הנדחים סדרה 403 עומדים לפדיון בתשלום אחד ביום 28 בפברואר 2030 עם אופציה למנפיק לפדיון מוקדם לא לפני יום 31 בינואר 2025, ולא יאוחר מיום 28 בפברואר 2025. כתבי ההתחייבות צמודים למדד המחירים לצרכן, נושאים ריבית שנתית קבועה בשיעור של 2.42% לשנה, עד ליום 28 בפברואר 2025. במועד זה, בהיתן אי מימוש זכותו של הבנק לפדיון מוקדם, תעודכן הריבית הנקובה בכתבי ההתחייבות הנדחים סדרה 403 בהתאם להפרש בין ריבית העגון (כהגדרתה בדוח הצעת המדף) במועד ההנפקה לבין זו שבמועד עדכון הריבית.

ביאור 25א - הון (המשך)

בהתקיים נסיבות לאירוע מכונן (אירוע מכונן לאי קיימות או אירוע מכונן לספיגת הפסדי קרן, המוקדם מביניהם), יומרו כתבי ההתחייבות הנדחים סדרה 403 למניות על פי ממוצע שערי הסגירה שנקבעו למניות הבנק בבורסה ב-14 ימי המסחר העוקבים האחרונים לפני היום בו נמסרה הודעת ההמרה או על פי שער הרצפה שנקבע (11.53 ש"ח, כפוף להתאמות), כגבוה מביניהם.

על פי דוח הצעת מדף מיום 4 ביולי 2019 אשר תוקן ביום 9 ביולי 2019, הציע הבנק שתי הצעות רכש חליפין כדלקמן: (1) הצעה לכלל מחזיקי שטרי ההון הנדחים (סדרה 201) לרכוש מהם את כל כמות שטרי ההון סדרה 201 המוחזקים על ידם, בדרך של הצעת רכש חליפין שאינה מוגבלת בכמות, בתמורה להנפקה של יחידות בנות 50,000 ש"ח ע.ג. כל אחת של כתבי התחייבות נדחים (סדרה 404) של הבנק, נושאי ריבית שנתית של 1.95%, לפי יחס החלפה של 50,000 : 49,262, והכל כמפורט בדוח הצעת המדף. (2) הצעה לכלל מחזיקי כתבי ההתחייבות הנדחים (סדרה יד') לרכוש מהם את כל כמות כתבי ההתחייבות הנדחים סדרה יד' המוחזקים על ידם, בדרך של הצעת רכש חליפין שאינה מוגבלת בכמות, בתמורה להנפקה של יחידות בנות 50,000 ש"ח ע.ג. כל אחת של כתבי התחייבות נדחים (סדרה 404) של הבנק, נושאי ריבית שנתית של 1.95%, לפי יחס החלפה של 50,000 : 44,445, והכל כמפורט בדוח הצעת המדף.

בהתאם להיענות המשקיעים להצעות רכש החליפין הנ"ל, ביום 15 ביולי 2019 הוחלפו כ-139.9 מיליון ש"ח ע.ג. סדרה 201 בתמורה לכ-142 מיליון ש"ח ע.ג. סדרה 404, וכן הוחלפו כ-976.9 מיליון ש"ח ע.ג. סדרה יד' בתמורה לכ-1,099 מיליון ש"ח ע.ג. סדרה 404, כך שבסך הכל הונפקו כ-1,241 מיליון ש"ח ע.ג. סדרה 404. כתוצאה מההחלפה נרשם הפסד חשבונאי של כ-54 מיליון ש"ח.

כתבי ההתחייבות הנדחים סדרה 404 עומדים לפירעון בתשלום אחד ביום 30 בספטמבר 2029 עם אופציה למנפיק לפירעון מוקדם לא לפני יום 19 בספטמבר 2024, ולא יאוחר מיום 30 בספטמבר 2024. כתבי ההתחייבות צמודים למדד המחירים לצרכן, נושאים ריבית שנתית קבועה בשיעור של 1.95% לשנה, עד ליום 30 בספטמבר 2024. במועד זה, בהינתן אי מימוש זכותו של הבנק לפדיון מוקדם, תעודכן הריבית הנקובה בכתבי ההתחייבות הנדחים סדרה 404 בהתאם להפרש בין ריבית העוגן (כהגדרתה בדוח הצעת המדף) במועד ההנפקה לבין זו שבמועד עדכון הריבית.

בהתקיים נסיבות לאירוע מכונן (אירוע מכונן לאי קיימות או אירוע מכונן לספיגת הפסדי קרן, המוקדם מביניהם), יומרו כתבי ההתחייבות הנדחים סדרה 404 למניות על פי ממוצע שערי הסגירה שנקבעו למניות הבנק בבורסה ב-14 ימי המסחר העוקבים האחרונים לפני היום בו נמסרה הודעת ההמרה או על פי שער הרצפה שנקבע (12.54 ש"ח, כפוף להתאמות), כגבוה מביניהם.

ביום 29 בינואר 2020, הנפיק הבנק סך של 750 מיליון דולר ארה"ב ערך נקוב כתבי התחייבות נדחים סדרה לאומי \$ 2031. הסדרה נרשמה למסחר ברצף מוסדיים בבורסה בתל-אביב.

כתבי ההתחייבות הנדחים סדרה לאומי \$ 2031 עומדים לפדיון בתשלום אחד, לאחר 11 שנים ממועד הנפקתם, כאשר לבנק עומדת האפשרות לבצע פדיון מוקדם לאחר 6 שנים ממועד הנפקתם, בכפוף לתנאים מסוימים.

כתבי ההתחייבות הנדחים סדרה לאומי \$ 2031 נושאים ריבית שנתית קבועה בשיעור של 3.275% לשנה, עד ליום 29 בינואר 2026, אשר תשולם בתשלומים חצי שנתיים. במועד זה, בהינתן אי מימוש זכותו של הבנק לפדיון מוקדם, תעודכן הריבית הנקובה בכתבי ההתחייבות הנדחים סדרה לאומי \$ 2031, כך שמאותו מועד, הריבית השנתית תהיה שווה לסכום של תשואת אג"ח ממשלת ארה"ב ל-5 שנים במועד שינוי הריבית, ומרווח בשיעור של 1.631%, כמפורט במסמכי ההנפקה.

בהתקיים נסיבות לאירוע מכונן (אירוע מכונן לאי קיימות או אירוע מכונן לספיגת הפסדי קרן, המוקדם מביניהם), יומרו כתבי ההתחייבות הנדחים סדרה לאומי \$ 2031 למניות על פי ממוצע שערי הסגירה שנקבעו למניות הבנק בבורסה ב-14 ימי המסחר העוקבים האחרונים לפני היום בו נמסרה הודעת ההמרה (מתורגם לדולר ארה"ב לפי השער באותו מועד), או על פי שער הרצפה שנקבע (3.6048 דולר ארה"ב, כפוף להתאמות), כגבוה מביניהם.

כתבי התחייבות סדרות 404, 403 ולאומי \$ 2031 כשירים להכלל בהון רוברד 2 החל ממועדי הנפקתם.

למידע נוסף, ראה [סעיף א](#), לעיל.

ביום 17 בפברואר 2020 דיווח הבנק כי הוא בוחן אפשרות לכיצוע הנפקה לציבור של סדרה חדשה של אגרות חוב רגילות של הבנק ורישומם למסחר בבורסה.

ביאור 25א - הון (המשך)

1. פדיון מוקדם של שטרי הון נדחים

ביום 10 בפברואר 2019 החליט דירקטוריון הבנק לפדות במהלך אפריל-מאי 2019 בפדיון מוקדם מלא 1 מיליארד ש"ח ע.ג. שטרי הון נדחים (לא סחירים) צמודים למדד אשר הונפקו בשנת 2009. בהתאם לכך, במהלך החודשים אפריל ומאי 2019 נפדו שטרי הון בסכום כולל של כ-1.2 מיליארד ש"ח.

2. מדיניות חלוקת דיבידנד

ביום 20 בנובמבר 2017 אישר דירקטוריון הבנק מדיניות חלוקת דיבידנד, לפיה מדי רבעון יחולק דיבידנד בגובה של עד 40% מהרווח הנקי של הבנק בהתאם לדוחות הכספיים של הבנק לרבעון שחלף. בכפוף, בין היתר, לכך שהבנק יעמוד ביעדי הלימות ההון שלו, גם לאחר חלוקת הדיבידנד.

ביום 6 במרס 2019 אישר דירקטוריון הבנק שינוי במדיניות חלוקת הדיבידנד לפיו מדי רבעון יחולק דיבידנד בגובה של עד 50% מהרווח הנקי של הבנק, בהתאם לדוחות הכספיים של הבנק לרבעון שחלף. זאת, בכפוף, בין היתר, לכך שהבנק יעמוד ביעדי הלימות ההון שלו, גם לאחר חלוקת הדיבידנד. חלוקת הדיבידנד בפועל כפופה להחלטות פרטניות של הדירקטוריון בטרם כל חלוקה, ובכפוף להוראות הדין שחלות על חלוקת דיבידנד ובכלל זה הוראות חוק החברות והוראות בנק ישראל.

ביום 26 בפברואר 2020 אישר הדירקטוריון בגין הרבעון הרביעי של שנת 2019 דיבידנד בגובה של 40% מהרווח הנקי של הרבעון. סכום הדיבידנד שאושר הסתכם לסך של כ-297 מיליון ש"ח, המהווה כ-20.251% אג' לכל מניה בת 1 ש"ח ע.ג. סכום הדיבידנד הסופי למניה כפוף לשינויים עקב רכישה עצמית של מניות ועקב הנפקת מניות בעקבות הבשלת יחידות PSU כמפורט [בסעיף ג](#) לעיל, וזאת בכפוף לעמידה בתנאים להבשלת יחידות ה-PSU כמפורט [בסעיף ד](#). במידה ויבשילו יחידות PSU הני"ל, סכום הדיבידנד לכל מניה בת 1 ש"ח ע.ג. יהיה כ-20.248% אג', כפוף לשינויים עקב רכישה עצמית של מניות. הדירקטוריון קבע את יום 12 במרס 2020 כיום הקובע לענין תשלום דיבידנד ואת יום 23 במרס 2020 כיום התשלום.

פרטים בדבר דיבידנד ששולם

מועד ההכרזה	מועד תשלום	דיבידנד למניה באגורות	דיבידנד ששולם במזומן במיליוני ש"ח
6 במרס 2018	28 במרס 2018	22.41	342
24 במאי 2018	19 ביוני 2018	19.18	292
14 באוגוסט 2018	6 בספטמבר 2018	23.96	361
12 בנובמבר 2018	10 בדצמבר 2018	25.08	375
6 במרס 2019	3 באפריל 2019	18.40	275
26 במאי 2019	23 ביוני 2019	29.27	437
13 באוגוסט 2019	8 בספטמבר 2019	24.95	369
26 בנובמבר 2019	22 בדצמבר 2019	20.87	306

ביאור 225 - הלימות הון, מינוף ונזילות

כללי

במאי 2013 תיקן המפקח על הבנקים את הוראות ניהול בנקאי תקין מס' 211-201 בנושא מדידה והלימות הון, על מנת להתאימן להנחיות באזל 3.

יודגש, כי הוראות באזל 3 קובעות שינויים משמעותיים בחישוב דרישות ההון הרגולטורי, בין היתר, בכל הקשור לנושאים הבאים:

- רכיבי ההון הפיקוחי.
- ניכויים מההון והתאמות פיקוחיות.
- טיפול בחשיפות לתאגידי פיננסיים.
- טיפול בחשיפות לסיכון אשראי בגין חובות פגומים.
- הקצאת הון בגין סיכון CVA.

התיקונים להוראות הנ"ל נכנסו לתוקף החל מיום 1 בינואר 2014, כאשר היישום הינו באופן מדורג בהתאם להוראות המעבר שנקבעו בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 299 בנושא מדידה והלימות הון - ההון הפיקוחי - הוראות מעבר.

בהתאם להוראות המעבר, ההתאמות הפיקוחיות והניכויים מההון וכן זכויות המיעוט שאינן כשירות להיכלל בהון הפיקוחי נוכח מההון בהדרגה בשיעור של 20% בכל שנה, החל מיום 1 בינואר 2014 ועד ליום 1 בינואר 2018. מכשירי ההון שאינם כשירים עוד כהון פיקוחי הוכרו עד לתקרה של 80% ביום 1 בינואר 2014 ובכל שנה עוקבת מופחתת תקרה זו ב-10% נוספים עד ליום 1 בינואר 2022. נכון לשנת 2019 תקרת המכשירים הכשירים כהון פיקוחי עומדת על 30%.

בנוסף, ביום 29 באוגוסט 2013 פרסם חוזר הפיקוח על הבנקים בנושא דרישות הגילוי של באזל הנוגעות להרכב ההון אשר קבע דרישות גילוי מעודכנות שיידרשו הבנקים לכלול כחלק מאימוץ הוראות באזל 3.

ביום 15 במרס 2018, פרסם הפיקוח על הבנקים חוזר שבמסגרתו עודכנו שיעורי השקלול של הלוואות המובטחות במלואן על ידי משכנתאות על נכס למגורים, כך שחלף משקל סיכון של 75% נקבע משקל סיכון של 60% בלבד, עבור הלוואות בשיעור מימון הגבוה מ-60%, זאת רק בנוגע להלוואות שניתנו מיום זה ואילך.

ביום 13 בנובמבר 2018, פרסם הפיקוח על הבנקים חוזר שבמסגרתו עודכן שיעור מקדם ההמרה לאשראי בגין ערביינות להבטחת השקעות של רוכשי דירות שניתנו על פי חוק המכר. בהתאם לחוזר הערביינות כאמור אשר טרם נמסרה הדירה למשתכן הופחת מקדם ההמרה לאשראי משיעור של 50% לשיעור של 30%.

רכיבי הון הנתונים לתנדטיות

התקינה בדבר זכויות עובדים אשר יושמה לראשונה בינואר 2015, הינה גורם המשפיע באופן מהותי על הון עצמי רובד 1 של לאומי, בעיקר בשל העובדה שמדידת ההתחייבות הינה בהתאם לריביות שוק שהינן ברמות נמוכות היסטוריות וכן בשל התנדוטיות הרבה שמדידה מעין זו הביאה להון הפיקוחי של הבנק.

בהקשר זה, ביום 12 ביולי 2016 קיבל הבנק אישור פרטני מאת בנק ישראל לעניין אופן חישוב ריבית ההיוון שתשמש לחישוב ההתחייבות לזכויות עובדים לצורך מדידת ההון הפיקוחי. בהתאם לאישור, ריבית ההיוון מחושבת על פי ממוצע נע של תשואות השוק, לתקופה של שמונה רבעונים שהסתיימה במועד הדיווח. השינוי מיושם החל מהדוחות הכספיים לתקופה שהסתיימה ביום 30 ביוני 2016.

ביום 13 בינואר 2020 התקבל אישור בנק ישראל להארכת תוקף האישור עד לדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2024 (כולל).

שינוי השיטה ממתן באופן משמעותי את התנדוטיות הנובעת משינויים בריבית להיוון.

ביום 15 בנובמבר 2016 החליט דירקטוריון הבנק בהתבסס על המלצת וועדת הביקורת לחשב את ההתחייבויות הפנסיוניות לעובדים, על בסיס מרווח קבוע של אגרות חוב בדירוג בינלאומי AA.

לצורך ההון הרגולטורי ההתחייבות הפנסיונית הינה בסך 17,934 מיליון ש"ח והון עצמי רובד 1 37,603 מיליון ש"ח וזאת לעומת ההתחייבות הפנסיונית בספרים בסך של 20,915 מיליון ש"ח והון עצמי רובד 1 33,125 מיליון ש"ח.

ביאור 225 - הלימות הון, מינוף ונזילות (המשך)

31 בדצמבר		
2018	2019	במיליוני ש"ח
א. נתונים		
הון לצורך חישוב יחס ההון		
35,190	37,603	הון עצמי רובד 1, לאחר התאמות פיקוחיות וניכויים ^(ב)
11,033	11,987	הון רובד 2, לאחר ניכויים
46,223	49,590	סך הכל הון כולל
יתרות משוקללות של נכסי סיכון		
288,862	288,340	סיכון אשראי ^{(ב)(ג)}
6,295	5,008	סיכויי שוק
22,713	23,116	סיכון תפעולי
317,870	316,464	סך הכל יתרות משוקללות של נכסי סיכון
יחס ההון לרכיבי סיכון		
11.07%	11.88%	יחס הון עצמי רובד 1 לרכיבי סיכון
14.54%	15.67%	יחס ההון הכולל לרכיבי סיכון
10.25%	10.27%	יחס הון עצמי רובד 1 המזערי הנדרש על ידי המפקח על הבנקים ^(א)
13.75%	13.77%	יחס ההון הכולל המזערי הנדרש על ידי המפקח על הבנקים ^(א)
ב. חברות בנות משמעותיות		
לאומי קארד בע"מ^(ה)		
15.10%	-	יחס הון עצמי רובד 1 לרכיבי סיכון
17.30%	-	יחס ההון הכולל לרכיבי סיכון
8.00%	-	יחס הון עצמי רובד 1 המזערי הנדרש על ידי המפקח על הבנקים ^(א)
11.50%	-	יחס ההון הכולל המזערי הנדרש על ידי המפקח על הבנקים ^(א)
בנק לאומי ארה"ב		
14.06%	14.04%	יחס הון עצמי רובד 1 לרכיבי סיכון
14.97%	14.91%	יחס ההון הכולל לרכיבי סיכון
6.38%	7.00%	יחס הון עצמי רובד 1 המזערי הנדרש על ידי השלטונות המקומיים ^(ג)
9.88%	10.50%	יחס ההון הכולל המזערי הנדרש על ידי השלטונות המקומיים ^(ג)

(א) יחס הון עצמי רובד 1 המזערי הנדרש ויחס ההון הכולל המזערי הנדרש מיום 1 בינואר 2015 ועד ליום 31 בדצמבר 2016 הינם 9% ו-12.5% בהתאמה והחל מיום 1 בינואר 2017 הינם 10% ו-13.5% בהתאמה. ליחסים אלה, החל מיום 1 בינואר 2015, מתווספת דרישת הון בשיעור המבטא 1% מיתרת ההלוואות לדיור למועד הדיווח. דרישה זו מיושמת בהדרגה בשיעורים רבעוניים שווים החל מיום 1 באפריל 2015 ועד ליום 1 בינואר 2017. בהתאם לכך, יחס הון עצמי רובד 1 המזערי ויחס ההון הכולל המזערי שנדרש על ידי המפקח על הבנקים ליום 31 בדצמבר 2019, הינו 10.27% ו-13.77% בהתאמה.

(ב) נתונים אלה כוללים התאמות בגין תכניות ההתייעלות שנקבעו לפי מכתב המפקח על הבנקים מיום 12 בינואר 2016 בנושא "התייעלות תפעולית של המערכת הבנקאית בישראל" (להלן: "התאמות בגין תכניות ההתייעלות"). בהתאם למכתב כאמור, ההקלות שניתנו לצרכי יחסי הלימות ההון ויחס המינוף בגין תכניות ההתייעלות שאושרו על ידי הדירקטוריון ביוני 2016 וביוני 2017 פוחתות בהדרגה עד ליום 30 ביוני 2021 וליום 30 ביוני 2022 בהתאמה. ביוני 2019 אושרה בדירקטוריון תכנית התייעלות נוספת. בהתאם למכתב המפקח, ההקלות שניתנו לצרכי ההון הפיקוחי ויחס המינוף בגין תכנית זו פוחתות בהדרגה עד ליום 30 בספטמבר 2024. לפרטים נוספים על השפעת הוראות המעבר וההתאמות בגין תכניות ההתייעלות ראה [סעיף ד](#). להלן, מסך הכל יתרות משוקללות של נכסי סיכון הופחתו סך של 283 מיליון ש"ח בשל התאמות בגין תכנית ההתייעלות (ליום 31 בדצמבר 2018 התווספו 157 מיליון ש"ח).

(ג) יחס הון עצמי רובד 1 המזערי ויחס ההון הכולל המזערי הנדרש בהתאם לרגולציה המקומית הינו 4.5% ו-8%. בהתאמה. ליחסים אלה מתווספת כרית לשימור הון של 2.5% נכון ליום 31 בדצמבר 2019.

(ד) ביום 1 ביוני 2016 נכנסה לתוקף הוראת ניהול בנקאי תקין 472, בנושא "סולקים וסליקת עיסקאות בכרטיסי יחסי", על פיה יחס הון עצמי רובד 1 לא יפחת מ-8% ויחס ההון הכולל לא יפחת מ-11.5%.

(ה) למידע נוסף ראה [ביאור 136. כדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2018](#).

(ו) הוצג מחדש.

ביאור 225 - הלימות הון, מינוף ונזילות (המשך)

ג. רכיבי ההון לצורך חישוב יחס ההון

31 בדצמבר	
2018	2019
במיליוני ש"ח	
1. הון עצמי רובד 1	
35,305	35,406
הון המיוחס לבעלי מניות הבנק	
399	266
הבדלים בין הון המיוחס לבעלי מניות הבנק לבין הון עצמי רובד 1 - זכויות מיעוט	
-	-
הבדלים בין הון המיוחס לבעלי מניות הבנק לבין הון עצמי רובד 1 - בגין הטבות לעובדים	
(577)	1,687
התאמות בגין המעבר בין העקום החשבונאי לעקום ממוצע נע 8 רבעונים ^(א)	
35,127	37,359
סך הון עצמי רובד 1 לפני התאמות פיקוחיות וניכויים	
התאמות פיקוחיות וניכויים:	
(178)	(148)
מוניטין ונכסים בלתי מוחשיים	
(251)	-
מיסים נדחים לקבל	
(17)	(11)
התאמות פיקוחיות וניכויים אחרים - הון עצמי רובד 1	
(446)	(159)
סך הכל התאמות פיקוחיות וניכויים - הון עצמי רובד 1	
509	403
סך ההתאמות בגין תכנית ההתייעלות	
35,190	37,603
סך הכל הון עצמי רובד 1, לאחר התאמות פיקוחיות וניכויים	
2. הון רובד 2	
7,790	8,897
הון רובד 2: מכשירים לפני ניכויים	
3,243	3,090
הון רובד 2: הפרשות, לפני ניכויים	
11,033	11,987
סך הון רובד 2 לפני ניכויים	
ניכויים:	
-	-
סך הכל ניכויים - הון רובד 2	
11,033	11,987
סך הכל הון רובד 2	
46,223	49,590
סך הכל הון כולל	

(א) בהתאם לאישור פרטני מהפיקוח על הבנקים.

הערה: סך הכל הון כולל מחושב בהתאם להוראות ניהול בנקאי תקין מספר 201-211, 299 בדבר "מדידה והלימות הון", החלות מיום 1 בינואר 2014.

ד. השפעת הוראות המעבר והתאמות בגין תכנית ההתייעלות על יחס הון עצמי רובד 1

31 בדצמבר	
2018	2019
באחוזים	
יחס ההון לרכיבי סיכון	
10.92%	11.74%
יחס הון עצמי רובד 1 לרכיבי סיכון, לפני השפעת התאמות בגין תכנית ההתייעלות ^(א)	
0.15%	0.14%
השפעת ההתאמות בגין תכנית ההתייעלות ^(ב)	
11.07%	11.88%
יחס הון עצמי רובד 1 לרכיבי סיכון	

(א) לרבות השפעת אימוץ כללי החשבונאות המוקבלים בארה"ב בנושא זכויות עובדים.

(ב) כיום 12 בינואר 2016 פרסם הפיקוח על הבנקים מכתב בנושא "התייעלות תפעולית" של המערכת הבנקאית בישראל. בהתאם למכתב, דירקטוריון התאגיד הבנקאי יתווה תכנית רב שנתית להתייעלות. תאגיד בנקאי שיעמוד בתנאים שהוגדרו במכתב יקבל הקלה, לפיה יוכל לפרוס את השפעת התכנית על פני 5 שנים בקו ישר לעניין חישוב הלימות ההון. לפרטים נוספים ראה [ביאור 23](#).

ביאור 225 - הלימות הון, מינוף ונזילות (המשך)

ה. יחס מינוף לפי הוראות המפקח על הבנקים

ביום 28 באפריל 2015 פרסם המפקח על הבנקים את הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 218 בנושא יחס המינוף. ההוראה קובעת יחס מינוף פשוט, שקוף שאינו מבוסס סיכון אשר יפעל כמדידה משלימה ואמינה לדרישות ההון מבוססות הסיכון ואשר נועד להגביל את צבירת המינוף בתאגיד הבנקאי.

יחס המינוף מבוטא באחוזים, ומוגדר כיחס בין מדידת ההון למדידת החשיפה. ההון לצורך מדידת יחס המינוף הוא הון רובד 1 להגדרתו בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202, תוך התחשבות בהסדרי המעבר שנקבעו. סך מדידת החשיפה של הבנק היא סכום החשיפות המאזניות, חשיפות נגזרים ולעסקאות מימון ניירות ערך ופריטים חוץ מאזניים. ככלל, המדידה הינה עקבית עם הערכים החשבונאיים ולא מובאים בחשבון משקלי סיכון. כמו כן, הבנק לא מורשה להשתמש בביטחונות פיזיים או פיננסיים, ערבויות או טכניקות אחרות להפחתת סיכון אשראי, כדי להפחית את מדידת החשיפות, אלא אם כן הותר ספציפית בהתאם להוראה. נכסים מאזניים שנוכו מהון רובד 1 (בהתאם להוראה 202) מנוכים ממדידת החשיפות. בהתאם להוראה הבנק מחשב את החשיפה בגין נגזרים בהתאם לנספח ג' להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203, ואת החשיפות בגין פריטים חוץ מאזניים על ידי המרה של הסכום הרעיוני של הפריטים במקדמי המרה לאשראי כפי שנקבעו בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203.

בהתאם להוראה תאגיד בנקאי יעמוד ביחס מינוף שלא יפחת מ-5% על בסיס מאוחד. תאגיד בנקאי שסך נכסיו המאזניים על בסיס מאוחד מהווה 20% או יותר מסך הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית, יעמוד ביחס מינוף שלא יפחת מ-6%. בהתאם לאמור לעיל, יחס המינוף המזערי שיידרש מהבנק הוא 6%.

תאגיד בנקאי נדרש לעמוד ביחס המינוף המזערי החל מיום 1 בינואר 2018. תאגיד בנקאי אשר ביום פרסום ההוראה עומד בדרישה של יחס המינוף המזערי החל עליו, לא ירד מהסף שנקבע על פי ההוראה. תאגיד בנקאי אשר ביום פרסום ההוראה אינו עומד בדרישה של יחס המינוף המזערי החל עליו, נדרש להגדיל את יחס המינוף בשיעורים רבעונים קבועים עד ליום 1 בינואר 2018.

31 בדצמבר	
2018	2019
במיליוני ש"ח	
א. בנתוני המאוחד^(א)	
35,190	37,603
499,412	512,173
יחס המינוף	
7.05%	7.34%
6.00%	6.00%
ב. חברות בת משמעותיות	
לאומי קארד בע"מ^(ב)	
10.80%	-
5.00%	-
בנק לאומי ארה"ב	
11.72%	12.46%
5.00%	5.00%

(א) נתונים אלה כוללים התאמות בגין תכנית ההתייעלות שנקבעו לפי מכתב המפקחת על הבנקים מיום 12 בינואר 2016 בנושא "התייעלות תפעולית של המערכת הבנקאית בישראל". בהתאם למכתב כאמור, ההקלות שניתנו לצרכי יחסי הלימות ההון ויחס המינוף בגין תכניות ההתייעלות שאושרו על ידי הדירקטוריון ביוני 2016 וביולי 2017, פוחתות בהדרגה עד ליום 30 ביוני 2021 ויום 30 ביוני 2022 בהתאמה. ביוני 2019 אושרה בדירקטוריון תכנית התייעלות נוספת. בהתאם למכתב המפקחת, ההקלות שניתנו לצרכי ההון הפיקוחי ויחס המינוף בגין תכנית זו, פוחתות בהדרגה עד ליום 30 בספטמבר 2024. ההשפעה של ההקלה בגין תכניות ההתייעלות על יחס המינוף הסתכמה בכ-0.08% ליום 31 בדצמבר 2019 (0.1% ליום 31 בדצמבר 2018). לפריטים נוספים על השפעת הוראות המעבר וההתאמות בגין תכנית ההתייעלות ראה [טעיף ד](#) לעיל.

כמו כן, בחישוב יחס המינוף הובאו בחשבון התאמות מיישום ריבית ההיוון המחושבת על פני ממוצע נט של תשואת השוק, לתקופה של שמונה רבעונים שהסתיימה במועד הדיווח, בקשר להתחייבויות אקטואריות מסוימות.

(ב) למידע נוסף ראה [ביאור 36א](#).

ביאור 225 - הלימות הון, מינוף ונזילות (המשך)

1. יחס כיסוי נזילות לפי הוראות המפקח על הבנקים

ביום 28 בספטמבר 2014 פורסם חוזר במסגרתו נוספה הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 221 בנושא יחס כיסוי נזילות אשר מאמצת את המלצות ועדת באזל לעניין יחס כיסוי הנזילות במערכת הבנקאית בישראל. יחס כיסוי הנזילות בוחן אופק של 30 ימים בתרחיש קיצון ונועד להבטיח שלתאגיד בנקאי מלאי של נכסים נזילים באיכות גבוהה שנותן מענה לצרכי הנזילות של התאגיד באופק זמן זה. במסגרת ההוראה נקבע אופן החישוב של יחס כיסוי הנזילות לרבות הגדרת המאפיינים ודרישות תפעוליות ל"מלאי נכסים נזילים באיכות גבוהה" (המונה) ומקדמי הביטחון בגינם וכן את תזרים המזומנים היוצא נטו הצפוי בתרחיש הקיצון המוגדר בהוראה עבור 30 הימים הקלנדריים (המכנה).

תרחיש הקיצון שנקבע בהוראה כולל זעזוע המשלב זעזוע ספציפי לתאגיד וזעזוע מערכתי ובמסגרתו הוגדרו שיעורי משיכה סטנדרטיים לתזרימים יוצאים ושיעורי קבלה של תזרימים נכנסים בהתאם לקטגוריות של היתרות השונות.

יחס כיסוי הנזילות מונהג החל מיום 1 באפריל 2015.

בהתאם להוראות המעבר, החל מיום 1 באפריל 2015 הדרישה המזערית נקבעה על 60% ותגדל ל-80% ב-1 בינואר 2016 ול-100% ביום 1 בינואר 2017 ואילך. עם זאת, בתקופה של לחץ פיננסי תאגיד בנקאי יוכל לרדת מתחת לדרישות מינימאליות אלו.

31 בדצמבר		
2018	2019	באחוזים
א. בנתוני המאוחד		
		יחס כיסוי הנזילות
121	123	
100	100	יחס כסוי הנזילות המזערי הנדרש על ידי המפקח על הבנקים
ב. בנתוני התאגיד הבנקאי		
		יחס כיסוי הנזילות
122	121	
100	100	יחס כסוי הנזילות המזערי הנדרש על ידי המפקח על הבנקים

הערה: לאומי קארד ובנק לאומי ארה"ב אינן נדרשות ביחס כיסוי נזילות.

ביאור 26 - התחייבויות תלויות והתקשרויות מיוחדות

א. התקשרות חוץ מאזנית בגין פעילות לפי מידת הגביה^(א)

יתרת אשראי מפיקדונות לפי מידת גביה^(ב)

ליום 31 בדצמבר		
2018	2019	במיליוני ש"ח
288	295	מטבע ישראלי לא צמוד
1,336	1,197	מטבע ישראלי צמוד למדד
1,624	1,492	סך הכל

ראה הערות [בעמוד הבא](#).

תזרימים בגין עמלת גביה ומרווחי ריבית בגין הפעילות במידת גביה ליום 31 בדצמבר

סך הכל 2018	סך הכל 2019	מעל עשרים שנים	מעל	מעל	מעל	מעל	עד שנה
			עד עשרים שנים	עד עשר שנים	עד חמש שנים	עד שלוש שנים	

במיליוני ש"ח							
במגזר הצמוד למדד^(א)							
47	37	1	3	7	7	11	8
46	36	-	3	7	7	11	8
41	32	-	2	6	6	10	8
במגזר השקלי הלא צמוד							
3	2	-	-	-	-	1	1
3	2	-	-	-	-	1	1
3	2	-	-	-	-	1	1

- (א) אשראים ופיקדונות מפיקדונות שהחזרתם למפקיד מותנית בגביית האשראים (או הפיקדונות), עם מרווח או עם עמלות גבייה (במקום מרווח).
 (ב) הלוואות עומדות ופיקדונות ממשלה שניתנו בגין בסך 118 מיליון ש"ח (2018 - 99 מיליון ש"ח) לא נכללו בלוח זה.
 (ג) כולל מגזר מט"ח.
 (ד) ההיוון בוצע לפי שיעור 2.31% (2018 - לפי שיעור 3.08%).

מידע על העמדת הלוואות במהלך השנה בבנקים למשכנתאות

2018	2019
במיליוני ש"ח	
מידע על העמדת הלוואות במהלך השנה בבנקים למשכנתאות:	
95	118
19	27

ב. התחייבויות תלויות והתקשרויות מיוחדות אחרות

ליום 31 בדצמבר	
2018	2019
במיליוני ש"ח	
(1) חוזי שכירות לזמן ארוך - דמי שכירות של בניינים, ציוד וכלי רכב ודמי אחזקה בשל התקשרויות לתשלום בשנים הבאות	
259	244
199	182
141	152
130	113
116	102
1,078	657
^(א) 1,923	1,450
(2) התחייבויות לרכישת ניירות ערך	
674	692
(3) התחייבויות להשקעה בבניינים ובציוד ורכישתם	
^(א) 38	30

- (א) כולל יתרות חוזי שכירות בסך 441 מיליון ש"ח והתחייבויות להשקעה בבניינים וציוד בסך 24 מיליון ש"ח, בגין נכסים המוחזקים למכירה.

ביאור 26 - התחייבויות תלויות והתקשרויות מיוחדות (המשך)

ג. ערבויות לפי מועד פירעון

ליום 31 בדצמבר 2019				
עד שנה	שנה עד שלוש שנים	שלוש עד חמש שנים	מעל חמש שנים	סך הכל
במיליוני ש"ח				
4,119	809	124	241	5,293
ערבויות להבטחת אשראי				
-	21,248	-	-	21,248
ערבויות לרוכשי דירות				
9,629	3,043	2,072	1,513	16,257
ערבויות והתחייבויות אחרות				
13,748	25,100	2,196	1,754	42,798
סך הכל ערבויות				

ליום 31 בדצמבר 2018				
עד שנה	שנה עד שלוש שנים	שלוש עד חמש שנים	מעל חמש שנים	סך הכל
במיליוני ש"ח				
3,953	888	87	303	5,231
ערבויות להבטחת אשראי				
2	18,665	-	-	18,667
ערבויות לרוכשי דירות				
8,733	3,884	2,058	1,796	16,471
ערבויות והתחייבויות אחרות				
12,688	23,437	2,145	2,099	40,369
סך הכל ערבויות				

יתרת המזומנים אשר זמינים לבנק במטרה לפצות על הפסדים שמומשו תחת ערבויות אלה ושיפויים הסתכמו לסך של כ-809 מיליון ש"ח (ליום 31 בדצמבר 2018 - 816 מיליון ש"ח). כמו כן, ניירות ערך ונכסים סחירים אחרים, המוחזקים כביטחונות, הסתכמו לסך של כ-200 מיליון ש"ח (ליום 31 בדצמבר 2018 - 250 מיליון ש"ח). נתוני הביטחונות משקפים ביטחונות שהבנק קיבל ספציפית כנגד ערבויות.

ד. תביעות משפטיות

במהלך העסקים השוטף הוגשו כנגד הבנק וחברות מאוחדות מסוימות תובענות משפטיות, לרבות בקשות לאישור תביעות ייצוגיות.

לדעת הנהלת הבנק והנהלות החברות המאוחדות סכום החשיפה הנוספת בשל תביעות שהוגשו נגד הבנק ונגד החברות המאוחדות בנושאים שונים, שסכום כל אחת מהן עולה על 2 מיליון ש"ח ואשר אפשרות התממשותן אינה קלושה, מסתכם בסך של כ-180 מיליון ש"ח.

1. להלן פירוט של תובענות שהוגשו נגד הבנק שהסכום הנטען בהן מהותי. לדעת הנהלת הבנק המתבססת על חוות דעת משפטיות באשר לסיכויי תובענות אלו, נכללו בדוחות הכספיים הפרשות נאותות, במקום בו נדרשו הפרשות, לכיסוי נזקים כתוצאה מהתובענות כאמור.

1.1 תובענות שהוגשו בתקופת הדוח (ולאחר תקופת הדוח, ככל שהוגשו)

א. ביום 5 ביוני 2019 הוגשה בקשה לאישור תובענה ייצוגית נגד הבנק ונגד בנקים אחרים. לטענת המבקש, הפרשי המרת מט"ח מהווים "עמלה" המחייבת גילוי נאות על ידי הבנקים ולפיכך, בין היתר, גבייתה נעשית שלא כדין, וכן הבנק גובה עמלה ביתר. הנזק שלטענת המבקש נגרם לכל חברי הקבוצה אותה הוא מתיימר לייצג עומד על כ-8 מיליארד ש"ח (המבקש טוען לנזקים נוספים שלא כומתו), מתוכו מיוחס לבנק סך של כ-2.2 מיליארד ש"ח.

ביאור 26 - התחייבויות תלויות והתקשרויות מיוחדות (המשך)

ב. ביום 21 בינואר 2020 הוגשה לבית המשפט המחוזי מרכז בקשה לאישור תובענה ייצוגית נגד הבנק ונגד בנקים אחרים. עניינה של התובענה בטענת המבקשים לפיה הבנק מחייב, לכאורה, את כלל לקוחותיו (יחידים, עסקים קטנים ועסקים גדולים) עבור עסקאות לרכישת מוצרים ו/או שירותים מחו"ל, בין אם לשימוש עצמי ובין אם לצורך העברתם לחו"ל ו/או יבואם לארץ, לפי פרק 7 לתעריפון - "סחר חוץ" וזאת במקום לחייב בעמלות הנמוכות יותר לפי פרק 5 לתעריפון - "מטבע חוץ". המבקשים מעריכים את הנזק שנגרם לכלל חברי הקבוצה, אותה הם מתיימרים לייצג, בעשרות מיליוני שקלים.

1.2 תובענות תלויות ועומדות שהוגשו בתקופות דיווח קודמות

א. ביום 2 בדצמבר 2013 הוגשה בקשה לאישור תובענה כייצוגית נגד הבנק בנושא עמלת פירעון מוקדם של הלוואות שלא לדיור. לטענת המבקשים, חישוב עמלת פירעון מוקדם על ידי הבנק, הן ביחס להלוואות לגביהן חלים עקרונות חישוב הקבועים בהוראות ניהול בנקאי תקין והן ביחס להלוואות לגביהן חלים כללים שקבע הבנק, לא נעשה כדין. לטענת המבקשים, אין באפשרותם להעריך בשלב זה, את סכום התביעה הכולל. ביום 3 בנובמבר 2019 ניתנה החלטה על ידי בית המשפט המחוזי בתל-אביב שאישרה באופן חלקי את הבקשה לאישור תובענה ייצוגית, ביחס לסוגיה של דרך חישוב עמלת הפירעון המוקדם בהלוואות שאינן מפוקחות, וביום 22 בדצמבר 2019 הגישו המבקשים ערעור לבית משפט העליון על החלטה זו.

ב. ביום 11 בפברואר 2015, הוגשה בקשה לאישור תובענה ייצוגית נגד הבנק בסכום נטען של כ-2.3 מיליארד ש"ח (שמאוחר יותר הופחת ל-1.5 מיליארד ש"ח). לטענת המבקש, הבנק מנהל לכאורה "רשימה שחורה" של לקוחות, לפיה הוא נוהג לסמן לקוחות בכוכבית במערכות הבנק לזמן בלתי מוגבל, באופן הפוגע או מקשה עליהם, לטענתו, לקבל אשראי או לבצע פעילות עסקית אחרת מול הבנק.

ג. ביום 29 באפריל 2015 הוגשה בקשה לאישור תובענה ייצוגית נגד הבנק. סכום התביעה כ-150 מיליון ש"ח. לטענת המבקש, כספים של ניצולי שואה, אשר הופקדו לפני מלחמת העולם השנייה בבנק אפ"ק ולא נמשכו על ידי הלקוחות במהלך המלחמה, מושבים לניצולים או ליורשיהם כשהם אינם משוערכים כביכול לערכים ריאליים.

ד. ביום 22 ביולי 2015 התקבלה בבנק בקשה לאישור תובענה ייצוגית שהוגשה נגד הבנק. לטענת המבקשת, תשלומים המשולמים ישירות לבנק על חשבון חוב אשר בנינו מתנהל הליך גבייה בהוצאה לפועל, מדווחים על ידי הבנק להוצאה לפועל באיחור, וכתוצאה מכך נוצר, כביכול, פער בין החוב האמיתי לחוב הרשום בתיק ההוצאה לפועל. המבקשת מעריכה את סכום התביעה הקבוצתית במיליוני ש"ח.

ה. ביום 11 בפברואר 2016 הוגשה בקשה לאישור תובענה ייצוגית נגד הבנק ונגד ארבעה בנקים נוספים, בטענה שהבנקים נותנים הטבות לסטודנטים, אולם מגבילים את גילם של הסטודנטים. סכום התביעה הכולל מוערך על ידי התובע ב-219 מיליון ש"ח. ביום 26 בספטמבר 2019 דחה בית המשפט המחוזי את הבקשה לאישור התובענה הייצוגית, וביום 4 בנובמבר 2019 הגישה המבקשת ערעור לבית המשפט העליון על פסק הדין הנ"ל של בית המשפט המחוזי.

ו. ביום 7 במרס 2016 הוגשה לבית המשפט בארה"ב תביעה, על ידי מספר רב של תובעים, כנגד עשרות נתבעים, וביניהם: הבנק, בנק לאומי USA ובנק הפועלים, בטענה שהנתבעים תומכים בהתנחלויות, באופן שפוגע בתושבים פלסטינאים, ברכושם ובזכויותיהם, בין היתר, באמצעות ביצוע העברות בנקאיות. סכום התביעה הנטען נגד כל הנתבעים יחדיו היה במקור 34.5 מיליארד דולר ובהמשך הופחת לסך של 1 מיליארד דולר ארה"ב. ביום 29 באוגוסט 2017 ניתן אישור על ידי בית המשפט בארה"ב לבקשה לסילוק על הסף של התובענה. ביום 8 בספטמבר 2017 הגישו התובעים ערעור על החלטה זו, וביום 19 בפברואר 2019 קיבל בית המשפט את הערעור שהגישו התובעים וביטל את ההחלטה שאישרה את הסילוק על הסף.

ביאור 26 - התחייבויות תלויות והתקשרויות מיוחדות (המשך)

ז. ביום 22 במאי 2016 הוגשה בקשה לאישור תובענה ייצוגית נגד הבנק, ונגד בנקים אחרים, בטענה שכאשר הבנקים גובים במזומן עמלות פעולה על ידי פקיד, הם גובים את העמלה הנקובה בתעריפון ללא הטבות שאמורות לחול על קבוצות אוכלוסיה מסוימות, וכן אינם לוקחים עמלות אלו בחשבון בעת חישוב עמלת המינימום הנגבית בחשבון הלקוחות. לדברי המבקשים, הם אינם יכולים להעריך את הסכום המדויק שנגבה לטענתם שלא כדין על ידי הנתבעים השונים מכל חברי הקבוצה. ביום 20 בספטמבר 2018 ניתן פסק דין על ידי בית המשפט המחוזי בתל-אביב שדחה את הבקשה לאישור תובענה ייצוגית וחייב את המבקשים בתשלום הוצאות למשיבים. וביום 12 בנובמבר 2018 הגישו המבקשים ערעור על פסק הדין לבית המשפט העליון.

ח. ביום 22 בינואר 2017 הוגשה בקשה לאישור תובענה ייצוגית נגד הבנק. ענינה של התובענה בטענה שהבנק מבצע לכאורה פעולת המרה של יתרות זכות במט"ח אשר מופקדות לזכות חשבונות מטבע ישראלי של לקוחות, וזאת גם אם הלקוחות לא ביקשו שירות זה. לטענת המבקש, הנזק לכאורה שנגרם ללקוחות כתוצאה מכך, הינו עמלת ההמרה וההפרש בין המרה לפי שער יציג לבין המרה לפי השער בו בוצעה ההמרה בפועל, שהוא נמוך יותר. המבקש טוען כי סכום הנזק האישי שנגרם לו הוא כ-38 ש"ח, את הנזק שנגרם לקבוצה מעריך במיליון ש"ח, ללא פירוט.

ט. ביום 29 במרס 2017, הוגשה בקשה לאישור תביעה ייצוגית נגד הבנק (ותביעות מקבילות גם נגד בנקים אחרים). לטענת המבקש, הבנק אינו רשאי לגבות "עמלת קורספונדנט" בעת שהבנק מבצע העברת מט"ח מחשבון לקוח לזכות חשבון בנק בחו"ל, ולחילופין, טוען המבקש כי הבנק רשאי לגבות עמלת קורספונדנט רק בהתאם להוצאה הממשית שהיתה לו (הסכום שבפועל שילם הבנק לקורספונדנט). המבקש טוען כי סכום הנזק האישי שנגרם לו הוא כ-30 דולר, והנזק הקבוצתי לא ניתן להערכה.

י. ביום 6 במאי 2018 הוגשה בקשה לאישור תובענה ייצוגית נגד הבנק. טענת המבקש היא, כי הבנק אינו ממלא כביכול את חובתו לעשות מאמץ סביר לאיתור בעלי חשבונות ללא תנועה שמעל סכום חובת ההשקעה לפי צו הבנקאות "פקדונות ללא תנועה" התש"ס-2000, וכי לא די בשערך החשבונות שהבנק מבצע על פי הוראות הצו, אלא על הבנק לשערך את החשבונות בסכומים גבוהים יותר. לטענת המבקש, כלל הנזק של חברי הקבוצה לא ניתן להערכה.

יא. ביום 16 בספטמבר 2018 הוגשה בקשה לאישור תובענה ייצוגית נגד הבנק. לטענת המבקש, כאשר הבנק משיב ללקוחותיו כספים שגבה מהם שלא כדין (למשל בטעות), הוא משיב אותם בערכם הנומינלי בשיעור שבו נגבו, בלי לשלם את שווי התעשרותו של הבנק כתוצאה מהחזקת הכספים, ובלי לשלם הפרשי הצמדה וריבית על פי חוק. לטענת המבקש, הנזק שנגרם לו הוא 0.51 ש"ח, ואין לו יכולת להעריך את היקף הנזק שנגרם לקבוצה.

1.3 תובענות שהסתיימו בתקופת הדוח (ולאחריו ככל שהיו)

א. ביום 28 באוגוסט 2013, הוגשה בקשה לאשר תובענה כייצוגית נגד הבנק ונגד בנקים אחרים. המפקח על הבנקים, נגיד בנק ישראל והממונה על הגבלים עסקיים צורפו כמשיבים פורמאליים. עניינה של הבקשה היא טענה בדבר גבייה, כביכול, של עמלות שלא כדין, בקשר לפעילות של המרה ומשלוח של מטבע חוץ, מבלי שניתן לכך גילוי נאות. הנזק שלטענת המבקשים נגרם ללקוחות (כפי שעודכן בבקשה "מקוצרת" שהוגשה על ידי המבקשים), עומד על כ-2.6 מיליארד ש"ח (המבקשים טוענים לנזקים נוספים שלא כומתו).

ביום 20 בינואר 2015, החליט בית המשפט על העברת הדיון בבקשה לאישור תובענה ייצוגית שהוגשה בעניין דומה, בסכום של 200 מיליון ש"ח, גם כנגד חברות כרטיסי האשראי (לרבות כנגד חברת לאומי קארד) לבית המשפט הדין בבקשה המתוארת בסעיף זה.

ביום 1 במרס 2018 ניתן פסק הדין של בית המשפט המחוזי, שדחה את הבקשות לאישור תובענה ייצוגית וחייב את המבקשים בתשלום הוצאות למשיבים. ביום 1 באפריל 2019 ניתן פסק דין של בית המשפט העליון שדחה את הערעור שהוגש ביום 18 במרס 2018 על ידי המבקשים על פסק הדין. בכך הסתיימה התובענה.

ביאור 26 - התחייבויות תלויות והתקשרויות מיוחדות (המשך)

ג. ביום 17 במרס 2014 הגיש המנהל המיוחד של חברה בפירוק, בקשה למתן הוראות נגד הבנק, במסגרתה ביקש שבית המשפט יצהיר כי הבנק יישא בתשלום לחברה (קופת הפרוק) בסך מצטבר של 1,200 מיליון ש"ח, מתוכו סך של 635 מיליון ש"ח לכיסוי כל חובות החברה לנושיה וסך של 565 מיליון ש"ח בגין החזר מלוא שווי נכסי החברה. לטענת המנהל המיוחד, על הבנק לשאת באחריות אישית לחבויות החברה. במסגרת הבקשה שמר המנהל המיוחד על זכות להגיש הליכים נוספים נגד הבנק ו/או נושאי משרה נוספים בחברה ו/או יחידים מטעם הבנק ועורכי דין שיעצו לבנק, ביום 4 באוגוסט 2019 אישר בית המשפט הסדר נושים לחברה שבפירוק וביום 12 בנובמבר 2019 הורה בית המשפט על דחיית הבקשות שהוגשו נגד הבנק, לאחר שהתקיימו כל תנאיו של הסדר הנושים. בכך הסתיימו ההליכים.

ג. ביום 21 ביוני 2015 הוגשה נגד הבנק בקשה לאישור תובענה ייצוגית בטענה לפיה הבנק מחייב, כביכול, לקוחות המבקשים לבצע העברת מט"ח מחשבונם לזכות חשבון מט"ח על שמם בבנק אחר, בעמלת חליפין, על אף שמדובר באותו מטבע ולא בוצעה כל פעולת חליפין. בנוסף טען המבקש כי הבנק מחייב, כביכול, את הלקוחות בעמלת קורספונדנט אשר שיעורה נקוב באירו, לפי שער שגובה מהשער היציג, וכי הבנק גובה, כביכול, מלקוחותיו, בעת סגירת חשבון, עמלות שעולות על סכומי העמלות המירביים אותם ניתן לגבות לפי הדין בעת סגירת חשבון. המבקש העריך את סכום התביעה הקבוצתית במיליון ש"ח. ביום 7 בינואר 2019 אישר בית המשפט הסדר הסתלקות בהליך זה, בכך הסתיימה התובענה.

ד. ביום 15 במאי 2017 הוגשה בקשה לאישור תובענה ייצוגית נגד הבנק (במקביל לתביעות דומות שמתנהלות נגד בנקים אחרים, ולתביעה בעילה זהה שהוגשה נגד הבנק ביום 12 בפברואר 2017 שעודנה תלויה ועומדת). לטענת המבקשים, הבנק אינו מסווג עסקים כ"עסקים קטנים" וכתוצאה מכך גובה מהם, שלא כדין, עמלות שלא לפי התעריפון שחל על עסק קטן. סכום הנזק הנטען נאמד על ידי המבקש, לכל המשיבים גם יחד, בסך של כ-462 מיליון ש"ח. ביום 17 באפריל 2018 ניתנה החלטת בית המשפט המחוזי בתל-אביב על מחיקת הבקשה לאישור תביעה ייצוגית מיום 15 במאי 2017. ביום 21 במאי 2019 נדחה הערעור שהגישו המבקשים לבית המשפט העליון על החלטת בית המשפט המחוזי בתל-אביב מיום 17 באפריל 2018. בכך הסתיימה התובענה, ולפי קביעת בית המשפט התביעה שתמשיך להתנהל נגד הבנק תהיה הבקשה לאישור תביעה ייצוגית שהוגשה ביום 12 בפברואר 2017 בה סכום הנזק הנטען 100 מיליון ש"ח.

1.4 למועד פרסום הדוחות הכספיים לא מתנהלות תביעות מהותיות נגד חברות בנות של הבנק. ביום 25 בפברואר 2019 הושלמה מכירת לאומי קארד בע"מ ולפיכך תביעות תלויות ועומדות נגד לאומי קארד אינן מפורטות בביאור זה.

ה. התחייבויות תלויות והתקשרויות שונות

1. הליכים אחרים

ביום 2 בנובמבר 2017 התקיימה ישיבת סקופינג (scoping) עם מחלקת האכיפה של ה-Financial Conduct Authority ("FCA"), להליך ב-Bank Leumi UK ("BLUK"), בנושא בקרות ומערכות ליישום רגולציית איסור הלבנת הון. ההליך שננקט במסגרת מכלול הסמכויות שמוקנות ל-FCA. ביום 11 ביולי 2019 התקבל אישור מה FCA בדבר סיום ההליך ללא נקיטת צעדים כלפי BLUK.

2. עיצום כספי לפי סעיף 38 לחוק הסדרת העיסוק ביעוץ השקעות, בשיווק השקעות ובניהול תיקי השקעות, התשנ"ה-1995

ביום 11 באוגוסט 2019 התקבלה בבנק דרישה מאת רשות ניירות ערך, לתשלום עיצום כספי בסך של 220 אלפי ש"ח. סכום העיצום הכספי הינו לאחר הפחתה של 45% עליו החליטה הרשות, בין היתר בשל פעולות שנקט כבר הבנק למניעת הישנות ההפרה. העיצום הכספי הוטל בשל מקרה שבו יועץ השקעות שוחח עם לקוח שפנה לסניף לשם מתן ייפוי כח למנהל תיקים, באופן שנחשב לפי הכרעת הרשות כניסיון להניא את הלקוח מלהתקשר עם מנהל התיקים וזאת בניגוד להוראות הרשות בדבר הפניית לקוחות לקבלת שירותי ניהול תיקים.

ביאור 26 - התחייבויות תלויות והתקשרויות מיוחדות (המשך)

1. הבנק ערב כלפי עמיתי חלק מקופות הגמל שהיו מנהלות על ידי לאומי שרותי שוק ההון בע"מ (לשעבר לאומי גמל בע"מ), ואשר פעילותן נמכרה לפריזמה קופות גמל בע"מ ("פריזמה"). הערבות מבטיחה את החזר סכומי הקרן המקוריים שהופקדו המסתכמים ב-31 בדצמבר 2018 בערכים נומינליים ב-1,806 מיליון ש"ח. ערך הנכסים של הקופות הנ"ל ליום 31 בדצמבר 2018 מסתכם ב-4,312 מיליון ש"ח. בנוסף, ערבות זו אינה חלה על הפקדות בחשבונות שנפתחו בקופות הנ"ל לאחר 22 בינואר 2007.

כנגד ההתחייבות האמורה, התחייבה פריזמה כי במקרה של מימוש הערבויות, או כל חלק מהן, היא תשלם לבנק השתתפות בסכום שלא יעלה על 35 מיליון ש"ח לשנה קלנדרית, כשסכום זה צמוד למדד מיום 30 באוקטובר 2006 ועד ליום התשלום. סכום השתתפות שלא נוצל בשנה מסוימת לא יועבר לשנים הבאות.

2. כתבי שיפוי

1. הבנק התחייב מראש לשפות את הדירקטורים, נושאי המשרה האחרים בבנק ואת בעלי החוזים האישיים הניהוליים בבנק שאינם נושאי משרה ("בעלי חוזים ניהוליים") בגין חבות כספית וזאת עקב מילוי תפקידם בבנק ובחברות מוחזקות מטעם הבנק בגין רשימת אירועים המזכים בשיפוי, שלדעת ועדת הביקורת ודירקטוריון הבנק ניתן לצפותם בהתחשב בפעילות הבנק ובנסיבות העניין הכוללים, בין היתר, את הפעילות הבנקאית השגרתית של הבנק, הצעת ניירות ערך לציבור על פי תשקיף, דיווחים לציבור ולרשויות הפיקוח, פעילות בנושא חוק ההגבלים העסקיים, אירועי סייבר וכל פעילות אחרת הנלווית לפעילות הבנק. הסכום המירבי שישלם הבנק בגין מימוש השיפויים בפועל של השיפויים אשר ניתנו וינתנו לכל נושאי המשרה בבנק ולנושאי המשרה בחברות הבת, במצטבר, בגין מסכת אירועים אחת מן האירועים המזכים בשיפוי, לא יעלה על 25% (עשרים וחמישה אחוזים) מההון העצמי של הבנק על פי דוחותיו הכספיים האחרונים (שנתיים או רבעוניים) הידועים לפני מועד השיפוי בפועל (להלן: "סכום השיפוי המירבי"). סכום השיפוי המירבי הינו בנוסף לסכומים שיתקבלו מחברת הביטוח, אם יתקבלו, במסגרת ביטוח שרכש הבנק, אם רכש ו/או במסגרת ביטוח ו/או שיפוי של צד אחר זולת הבנק (כך שסכום השיפוי המירבי לא יפחת עקב תשלומי ביטוח ו/או שיפוי כאמור ששולמו, ככל ששולמו). בנוסף, בין היתר, התחייב הבנק מראש לשפות את הדירקטורים, נושאי המשרה האחרים בבנק ובעלי החוזים הניהוליים, בגין הוצאות התדיינות סבירות, לרבות הוצאות כאמור שהוצאו עקב חקירה או הליך אשר הסתיים בלא הגשת כתב אישום ומבלי שהוטלה חבות כספית כחלופה להליך פלילי או שהסתיים בלא הגשת כתב אישום אך בהטלת חבות כספית כחלופה להליך פלילי בעבירה שאינה דורשת הוכחת מחשבה פלילית או בקשר לעיצום כספי. עוד כולל כתב השיפוי התחייבות לשיפוי בשל הוצאות ו/או תשלום לנפגע ההפרה על פי ובכפוף לקבוע בחוק ייעול הליכי האכיפה ברשות ניירות ערך (תיקוני חקיקה) התשע"א-2011 ("חוק ייעול הליכי אכיפה") וכן בשל הוצאות בקשר עם הליך לפי פרק ז-1 לחוק ההגבלים העסקיים - התשמ"ח-1988.

ביום 23 בדצמבר 2019, החליטה אסיפת בעלי מניות מיוחדת של הבנק לאשר תיקון לרשימת האירועים לכתבי ההתחייבות לשיפוי (להלן: "כתב התחייבות לשיפוי מתוקן") לדירקטורים המכהנים בבנק, לרבות אלה אשר יכהנו בבנק מעת רשימת האירועים עודכנה בהתאם לאירועים שלדעת הבנק הינם אירועים צפויים לאור פעילותו בפועל בעת מתן ההתחייבות לשיפוי. כמו כן, במסגרת אסיפה זו, הוחלט על אישור תנאי כהונה והעסקה של המנכ"ל ויו"ר הדירקטוריון, לרבות הענקת כתב התחייבות לשיפוי מתוקן.

תיקון כתבי השיפוי כאמור חל גם בהתייחס לנושאי משרה אחרים בבנק ולבעלי חוזים ניהוליים שאינם נושאי משרה בבנק, בהתאם להחלטת ועדת הביקורת מיום 24 בספטמבר 2019 ודירקטוריון הבנק מיום 29 באוקטובר 2019.

תיקון רשימת האירועים לכתב ההתחייבות לשיפוי לדירקטורים ולנושאי משרה בבנק תואם את תקנון הבנק ואת מדיניות התגמול המעודכנת של הבנק.

בנוסף, ביום 15 בפברואר 2004 קיבלה האסיפה הכללית של הבנק החלטה על מתן פטור מראש מאחריות לדירקטורים, בשל נזק עקב הפרת חובת הזהירות שלהם כלפי הבנק. ההחלטה על מתן פטור כאמור חלה גם בהתייחס לנושאי המשרה אחרים בבנק, בהתאם להחלטת ועדת הביקורת ודירקטוריון הבנק מחודש יוני 2003.

2. הבנק התחייב לשפות את עובדי הבנק בגין הוצאות ו/או בכל תשלום לנפגע הפרה על פי או בכפוף לקבוע בחוק ייעול הליכי האכיפה, וזאת בהתאם לתנאים המקובלים בכתבי שיפוי הניתנים על ידי הבנק.

3. הבנק התחייב לשפות יועצים חיצוניים מסוימים ולרבות בקשר עם תכניות להענקת או הצעת ניירות ערך לנושאי משרה או עובדים של הבנק או חברות בנות, בהתאם לעניין, בגין חבות או הפסד, ובמקרים שונים לרבות בגין הוצאות משפטיות אחרות, בקשר עם השירותים שניתנו לבנק על ידם.

ביאור 26 - התחייבויות תלויות והתקשרויות מיוחדות (המשך)

4. הבנק וחברות הבנות התחייבו לשפות את חברות כרטיסי האשראי הבינלאומיות, "ויזה" ו"מאסטרכארד" בגין ביצוע התחייבויות של מקס איט פיננסיים בע"מ ושל חברות הבנות בנוגע לפעילות בכרטיסי אשראי מסוג "ויזה" ו"מאסטרכארד", לפי המקרה.
5. הבנק וחברות הבנות נוהגים לתת, מעת לעת, בתנאים ובנסיבות מקובלים, והכל במהלך העסקים הרגיל, כתבי שיפוי מוגבלים בסכום ובתקופה ושאינם מוגבלים בסכום ובתקופה, וכן כולל בהתייחס לחובות החלות על הבנק כחבר הבורסה לניירות ערך בתל-אביב, ולרבות במסגרת עסקאות למכירת החזקות בחברות בקבוצה והסכמי תפעול הנפקה וסליקה עם חברות כרטיסי האשראי.
6. הבנק נותן, מעת לעת, לחברות בנות, כתבי שיפוי מוגבלים בסכום ובתקופה ושאינם מוגבלים בסכום ובתקופה, לצורך מתן השיפויים על ידיהן לנושאי משרה וזאת בשל סיכונים החלים על נושאי משרה בחברות וכן לצורך עמידה של חברות בנות בהוראות רגולטוריות. כמו כן הבנק נותן כתבי שיפוי לעובדים של הבנק ולנושאי משרה של חברות בנות וזאת בגין רשימה של אירועים אשר פורטו בהם.
7. במסגרת עסקת מכירת פעילות בנק לאומי שוויץ ליוליוס בר, העניק בנק לאומי ערבות ליוליוס בר, המוגבלת בסכום של עד 250 מיליון פר"ש, כגיבוי לשיפוי שניתן על ידי בנק לאומי שוויץ לאירועים המוגדרים בהסכם, לתקופה של שנתיים ממועד הסגירה של העסקה (מארס 2015) (בכפוף לחריגים לגביהם התקופה תהיה חמש שנים).
8. במסגרת הסכם מכירת פעילות בנק לאומי (לוקסמבורג) ס.א. ("לאומי לוקסמבורג") ל- Banque J Safra Sarasin (Luxemburg) S.A. ("הקונה") בנובמבר 2015, התחייב לאומי לוקסמבורג לשפות את הקונה בשיפויים שונים לתקופה של שנתיים ממועד הסגירה של העסקה (ינואר 2016) (בכפוף לחריגים בהם ההתחייבות היא לתקופה של חמש שנים). גובה השיפוי מוגבל לסכום הנגזר מההון העצמי של לאומי לוקסמבורג (כ-37.4 מיליון דולר). ההתחייבות לשיפוי של לאומי לוקסמבורג מגובה בערבות של הבנק במקרה שלאומי לוקסמבורג לא יוכל לעמוד בהתחייבויותיו לשיפוי כאמור.
9. במסגרת הסכם המכירה של לאומי קארד בע"מ, נקבע מנגנון לשיפוי כלפי הרוכשת בגין הפרת מצגים. מנגנון השיפוי קובע רף תחתון להפעלת המנגנון בשיעור של 1.5% מהתמורה והוא מוגבל לשיפוי מצטבר מקסימאלי של 10% מסכום העסקה (למעט בגין הפרת מצגים יסודיים או במקרה של תרמית).
10. במסגרת הסכם המכירה של לאומי רומניה באפריל 2019, ניתן שיפוי לנושאים שונים, חלקם מוגבלים בסך של 15 מיליון אירו לתקופה של עד חמש שנים ממועד המכירה, וחלקם ללא הגבלה בסכום. להערכת הבנק השיפוי שאינו מוגבל בסכום מתייחס לנושאים שגם ככל ויתממשו, החשיפה בגינם אינה מהותית. כמו כן, ניתן שיפוי לדירקטורים שניהנו בלאומי רומניה עד מועד המכירה, בהתאם לנוסח כתבי השיפוי המקובלים בבנק לדירקטורים ונושאי משרה, וכן שיפוי לעובדים בלאומי רומניה ובבנק בקשר עם הליך המכירה.
11. במסגרת הנפקה בינלאומית של כתבי התחייבות נדחים עם מנגנון לספיגת הפסדי קרן על ידי המרה כפוייה למניות רגילות של הבנק, בהתאם להוראות נוהל בנקאי תקין 202, אשר הוצעו לרוכשים מוסדיים מאושרים בארה"ב (Qualified Institutional Investors) על פי כלל 144A לחוק ניירות ערך של ארה"ב 1933 (the United States Securities Act of 1933) (להלן: "חוק ניירות ערך של ארה"ב") ומחוץ לארה"ב בהסתמך על תקנה S לחוק ניירות ערך של ארה"ב, אשר בוצעה בינואר 2020 (להלן: "ההנפקה"), נדרש הבנק, תחת הסכם המכירה (Purchase Agreement) למול החתמים, אשר נחתם בסמוך לאחר השלמת תמחור ההנפקה, לשפות את החתמים, וצדדים הקשורים להם, בגין נזקים, תביעות, והפסדים אשר ייגרמו להם, ככל שיגרמו, תחת חוק ניירות הערך בארה"ב ו/או תחת חוק המסחר בניירות ערך משנת 1934 (the United States Securities Exchange Act of 1934) ביחס לפרטים מהותיים לא נכונים, או כאלה שנטען לגביהם כי אינם נכונים, אשר נכללו במסמכי ההנפקה או בכל מידע אחר שנמסר על ידי הבנק או בשמו בקשר עם ההנפקה, או השמטה של פרטים מהותיים ו/או טענה לגבי השמטה של פרטים כאמור ממסמכים או ממידע כאמור.

ביאור 26 - התחייבויות תלויות והתקשרויות מיוחדות (המשך)

ח. כרטיסי אשראי

שיעור העמלה הצולבת

ביום 25 בנובמבר 2018 פורסם צו הבנקאות (שירות ללקוח) (פיקוח על שירות סליקה צולבת של עסקאות בכרטיס חיובי ושל עסקאות חיובי מיידיות), התשע"ט-2018, במסגרתו הוכרז השירות שנותן סולק לבית עסק בקשר לסליקה של עסקאות בכרטיסי חיובי, כשירות בר פיקוח לעניין שיעור העמלה הצולבת, ונקבע מתווה הפחתה בשיעור העמלה הצולבת, כמפורט להלן:

החל ביום 1 בינואר 2019 (ירידה מ-0.7% ל-0.6%);

החל ביום 1 בינואר 2020: ירידה מ-0.6% ל-0.575%;

החל ביום 1 בינואר 2021 ירידה מ-0.575% ל-0.55%;

החל ביום 1 בינואר 2022 ירידה מ-0.55% ל-0.525%;

והחל ביום 1 בינואר 2023 ירידה מ-0.525% ל-0.5%.

בנוסף נקבע, כי בעסקאות חיובי מיידיות תופחת העמלה הצולבת (העומדת כיום על שיעור של 0.3%), בהתאם למתווה שלהלן:

החל ביום 1 בינואר 2021 ירידה מ-0.3% ל-0.275%;

והחל ביום 1 בינואר 2023 ירידה מ-0.275% ל-0.25%.

במסגרת הצו האמור הוסדר גם מתווה הפחתה מואץ בשיעור העמלה הצולבת של עסקאות בכרטיסי חיובי, ללקוח שהוא מוסד ציבורי.

הסכמי הנפקה ותפעול הנפקה

בהתאם לחוק להגברת התחרות ולצמצום הריכוזיות בשוק הבנקאות בישראל (תיקוני חקיקה), התשע"ז-2017, החל מחודש פברואר 2019 הבנק מחויב לתפעל הנפקה של כרטיסי אשראי חדשים, המונפקים ללקוחות הבנק, באמצעות שני מתפעלי הנפקה, לכל הפחות, כאשר חלקו של מתפעל הנפקה כלשהו לא יעלה על 52% מהכרטיסים החדשים כאמור שיופקו על ידי הבנק.

לצורך יישום האמור לעיל, חתם הבנק במהלך השנים 2018 ו-2019 על הסכמי הנפקה ותפעול הנפקה של כרטיסי חיובי עם חברות כרטיסי האשראי הבאות: ישראל כרטיס בע"מ ויורופיי (יורוקרד) ישראל בע"מ (מקבוצת ישראל כרטיס), כרטיסי אשראי לישראל בע"מ ודיינרס קלוב ישראל בע"מ (מקבוצת כאל) ומקס איט פיננסים בע"מ (לשעבר: לאומי קארד בע"מ). נכון לתום תקופת הדיווח, מפיק הבנק כרטיסי חיובי בהתאם להסכמים האמורים עם שלוש חברות כרטיסי האשראי - קבוצת כאל, מקס איט פיננסים וקבוצת ישראל כרטיס.

ביאור 27 - שעבודים ותנאים מגבילים

ליום 31 בדצמבר 2019 וליום 31 בדצמבר 2018, אגרות חוב וכתבי התחייבות שהונפקו על ידי חברות מאוחדות בארץ אינן מובטחות על ידי שעבודים שוטפים על נכסיהן. חברות מאוחדות שיעבדו ניירות ערך ונכסים אחרים להבטחת פיקדונות שנתקבלו מ-FHLB (Federal Home Loan Bank) וכן התחייבויות מסוימות בהתאם לדרישת שלטונות הארצות בהן הם פועלים. הנכסים המשועבדים מסתכמים בסך 2,810 מיליון ש"ח (31 בדצמבר 2018 - 2,720 מיליון ש"ח). סך ההתחייבויות בניגון שועבדו הנכסים מסתכמות בסך 1,987 מיליון ש"ח (31 בדצמבר 2018 - 1,919 מיליון ש"ח).

חבר הבורסה לניירות ערך בתל-אביב, הבנק הינו חבר בקרן הסיכונים של מסלקת הבורסה.

הסכום של קרן הסיכונים יהיה בגובה היתרה התקופתית לחיוב הגבוהה ביותר שהייתה לחבר בששת החודשים שהסתיימו בחודש הקלנדרי שקדם למועד העדכון. הקרן מעדכנת את הסכומים 4 פעמים בשנה.

בנוסף - הבנק חתם על מסגרת אשראי בגובה 150 מיליון דולר עם מסלקת יורוקליר להבטחת סליקת ניירות ערך של לקוחות. מסגרת האשראי מגובה בניירות ערך שמחזיק הבנק במסלקת יורוקליר.

ביאור 27 - שעבודים ותנאים מגבילים (המשך)

כל אחד מהחברים בקרן הסיכונים משעבד ניירות ערך לטובת מסלקת הבורסה בטחונות בגובה חלקו היחסי בקרן, אשר מבטיחים את חיובי החבר כלפי המסלקה ואת חלקו של החבר בקרן הסיכונים. כמו כן מבטיחים בטחונות אלו גם את חיובי חברי קרן הסיכונים האחרים, וזאת אם הבטחונות שהעמיד החבר האחר לא יספיקו לכיסוי כל חיובי החבר האחר, ובהתאם לחלקו היחסי של כל אחד מהחברים בקרן, עד לגובה הבטחונות שניתנו או עד לגובה החיובים כלפי מסלקת הבורסה, לפי הנמוך. לתאריך הדוח הכספי, חלקו של הבנק בקרן של מסלקת הבורסה הינו 171 מיליון ש"ח (31 בדצמבר 2018 - 124 מיליון ש"ח). סך כל הנכסים ששועבדו על ידי הבנק למסלקת הבורסה הינו 180 מיליון ש"ח (31 בדצמבר 2018 - 183 מיליון ש"ח).

הבנק הינו חבר גם בקרן הסיכונים של מסלקת המעו"ף. הבנק התחייב כלפי מסלקת המעו"ף לתשלום כל חיוב כספי הנובע מעסקאותיו במעו"ף עבור לקוחותיו, הנוסטרו שלו ומעסקאות מעו"ף של חשש"ס (חבר בורסה אחר שאינו סולק בעצמו במסלקת מעו"ף). סכום ההתחייבות של הבנק מוצג [כביאור T30](#). מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים.

הבנק משעבד למסלקת המעו"ף בטחונות בגובה חלקו היחסי בקרן הסיכונים וכן בגין התחייבויותיו כאמור לעיל, אשר מבטיחים את חיוביו כלפי מסלקת המעו"ף ואת חלקו בקרן הסיכונים. בנוסף, מבטיחים הבטחונות את חיובי חברי קרן הסיכונים האחרים. במקרה שהבטחונות שהעמיד חבר אחר בקרן לא הספיקו לכיסוי כל חיוביו, רשאית מסלקת המעו"ף לממש גם את הבטחונות שהעמידו לה חברי קרן הסיכונים האחרים, בהתאם לחלקו היחסי של כל אחד מהם בקרן, עד לגובה הבטחונות שניתנו או עד לגובה החיובים כלפי מסלקת מעו"ף, לפי הנמוך.

לתאריך הדוח הכספי, חלקו של הבנק בקרן הסיכונים של מסלקת המעו"ף עומד על כ-88 מיליון ש"ח.

הבנק כמו כל חבר מסלקה אחר, רשאי להבטיח את חיוביו לקרן הסיכונים של מסלקת מעו"ף, באמצעות שעבוד אגרות חוב ממשתליות ופיקדונות. סך כל אגרות החוב ופיקדונות ששועבדו על ידי הבנק למסלקת המעו"ף, בגין פעילות הלקוחות, הנוסטרו וקרן הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2019 הינו 822 מיליון ש"ח (31 בדצמבר 2018 - 711 מיליון ש"ח).

הבנק משתתף בהסדר להבטחת סופיות הסליקה במצבי כשל בהם אין יתרה מספקת בחשבון הסליקה של אחד או יותר מהמשתתפים האחרים, וזאת כמשתתף במערכת זה"ב ובעל חשבון סליקה במערכת וחבר במערכות התשלומים מס"ב ומסלקת הצ'קים ("משתתף"). במקרה של כשל, ישא כל משתתף שלא כשל ("משתתף שורד") בחיובי המשתתף שכשל, על פי חלקו היחסי של המשתתף השורד חלקי ההפרש בין 100% לחלקו היחסי של המשתתף שכשל. חלקו היחסי של הבנק ליום 31 בדצמבר 2019 במס"ב הינו 19.5% ובמסלקת הצ'קים - 21.99% אחוז זה מתעדכן אחת לשישה חודשים על פי המשקל היחסי של חיובי כל משתתף אשר הועברו במערכת התשלומים הרלוונטית בששת החודשים הקודמים. תקרה כוללת להשתתפות כל המשתתפים עומדת על 300 מיליון ש"ח במס"ב ו-150 מיליון ש"ח במסלקת הצ'קים. במקרה של כשל, ביום העסקים העוקב ליום הכשל, מייד לאחר פתיחת המערכת, בנק ישראל ישגר למערכת הוראת תשלום רב-צדדית לחיוב חשבון הסליקה של המשתתף הכושל ולזיכוי חשבונות הסליקה של המשתתפים השורדים בסכום אותו שילם כל משתתף שורד במסגרת ההסדר, בתוספת ריבית בנק ישראל. הסדר הכשל לא נועד לטפל במצב של חדלות פירעון ידועה או קרובה לוודאית. במקרה של חדלות פירעון הטיפול יועבר לפיקוח על הבנקים.

הבנק וחברות מאוחדות מתקשרים עם צדדים נגדיים בהסכמים מסוג CSA - (Credit Support Annex) שנועדו למזער את סיכוני האשראי ההדדיים שנוצרים בין הצדדים בעת מסחר בנגזרים. על פי ההסכמים מידי תקופה מובצעת מדידה של שווי כלל העסקות בנגזרים שובצעו בין הצדדים ואם החשיפה נטו של אחד הצדדים עוברת סף שנקבע מראש מחייב הצד האמור להעביר לצד השני פיקדונות בגובה סכום החשיפה, עד למועד המדידה הבא. ליום 31 בדצמבר 2019 העמידה הקבוצה לטובת צדדים נגדיים פיקדונות בסכום כולל של 753 מיליון דולר ארה"ב (31 בדצמבר 2018 - 742 מיליון דולר ארה"ב).

הבנק וחברות מאוחדות מתקשרים עם צדדים נגדיים בהסכמים, לצורך ביצוע עסקאות עתידיות סחירות בבורסות בחו"ל עבורם ועבור לקוחותיהם. ליום 31 בדצמבר 2019 הפקידה הקבוצה בצדדים נגדיים הנ"ל סכום של 633 מיליון דולר ארה"ב (31 בדצמבר 2018 - 1,120 מיליון דולר ארה"ב). כמו כן, הקבוצה העבירה בהעברה לתיחום חשיפה אגרות חוב בסך 565 מיליון דולר ארה"ב ו-315 מיליון אירו (2018 - 360 מיליון דולר ארה"ב ו-122 מיליון אירו). יש לציין, שעיקר הביטחונות שהועברו בגין פעילות הלקוחות בעסקאות אלו היו כספי הלקוחות בהתאם להסכמי תיחום החשיפה שחתם הבנק עמם.

הבנק חתם על איגרת חוב על פיה שעבד הבנק בשעבוד קבוע ראשון בדרגה ובהמחאה על דרך שעבוד, ללא הגבלה בסכום, לטובת בנק ישראל, את כל הנכסים והזכויות בחשבונות ספציפיים המתנהלים ע"ש בנק ישראל, במסלקת הבורסה לניירות ערך בתל-אביב, ב-Euroclear Bank או בכל מסלקה אחרת עליה יסכימו הבנק ובנק ישראל. הנכסים המשועבדים בחשבון ב-Euroclear Bank, או בחשבון אחר המתנהל במסלקה מחוץ לישראל, משועבדים גם בשעבוד צף ראשון בדרגה לטובת בנק ישראל.

שעבוד זה בא להבטיח את כל התחייבויות הבנק בקשר עם אשראים שבנק ישראל נתן או ייתן לבנק והעמדת בטוחות להבטחתם, כמפורט במסמכי האשראי, למעט אשראים על פי הסכם אשראי בין בנק ישראל לבנק ואגרת חוב מובטחת מיום 21 במאי 2008.

ביאור 27 - שעבודים ותנאים מגבילים (המשך)

ביום 21 במאי 2008 חתם הבנק על איגרת חוב על פיה שעבד הבנק בשעבוד צף ראשון בדרגה, לטובת בנק ישראל, את זכויותיו לקבלת סכומים וחייבים כספיים בשקלים, המגיעים ושיגיעו לבנק מפעם לפעם מאת לקוחותיו, שהינם תאגידים (שהתאגדו לפי דיני מדינת ישראל), שאינם מפגרים בהחזר לבנק של אשראים שקיבלו מהבנק, בגין אשראים בשקלים שמשך החיים הממוצע (מח"מ) של כל אשראי אינו עולה על שלוש שנים, שניתנו וינתנו על ידי הבנק ללקוחות הנ"ל.

שעבוד זה בא להבטיח אשראים שבנק ישראל יעמיד לרשות הבנק לצורך פעילות הבנק כספק שירותי נזילות בשקלים לבנק ה- (Continuous Linked Settlement Bank) - CLS, בצרוף ריבית ועלויות והוצאות הכרוכות במימוש השעבוד, עד לסך של 1.1 מיליארד ש"ח, בהתאם לתנאי הסכם האשראי שנחתם בין הצדדים לענין זה. לאומי לא ניצל אשראי מסוג זה במהלך השנים 2010-2019.

31 בדצמבר		
2018	2019	במיליוני ש"ח
המקורות של ניירות ערך שהתקבלו ואשר הבנק רשאי למכור או לשעבד, לפי שווי הוגן, לפני השפעת קיזוזים		
1,257	1,470	ניירות ערך שהתקבלו בעסקאות שאילת ניירות ערך כנגד מזומן
השימושים בניירות ערך שהתקבלו כביטחון ובניירות ערך של הבנק, לפי שווי הוגן, לפני השפעת קיזוזים		
541	476	ניירות ערך שהושאלו בעסקאות השאלת ניירות ערך כנגד מזומן

מלבד ניירות ערך אלו, נכון ליום המאזן, הועמדו כביטחון ניירות ערך נוספים המוצגים בסעיף ניירות ערך כמפורט לעיל, אשר המלווים אינם רשאים למכור או לשעבד.

בנוסף הבנק מפקיד אג"ח ממשלתיים כביטחונות לפעילות בחוזים סחירים, במקום מזומן. ניירות אלו מוחזקים בתיק הזמין.

הבנק מפקיד מעת לעת בבנק לאומי ארה"ב, פקדונות כספיים לגיבוי התחייבויות הבנק, בקשר עם אשראים הניתנים על ידי בנק לאומי ארה"ב בבטחון התחייבויות של בנק לאומי לישראל, וזאת על פי הוראות ה-Federal Reserve. פקדונות אלו מופקדים במסגרת הסכם Designated Deposit Agreement שנחתם במאי 2018 והחליף שטר מישכון מספטמבר 2010. סכום הפקדונות הכספיים המופקדים כאמור ליום 31 בדצמבר 2019 היה 265 מיליון דולר ארה"ב (31 בדצמבר 2018 - 323 מיליון דולר ארה"ב).

ביאור 28א - מכשירים נגזרים ופעילויות גידור

כללי

הפעילות הנ"ל כרוכה בנטילת סיכונים שהעיקריים בהם הינם:

- סיכון אשראי הנמדד על פי סכום ההפסד המירבי הצפוי אם הצד הנגדי לא יעמוד בתנאי העסקה. לכיסוי הסיכון נדרשים ביטחונות מהלקוח בהתאם לסיכון הנובע מהעסקאות. הביטחונות הנדרשים נכללים במסגרת הנדרש בגין סך כל חבות הלקוח.
- סיכונים שוק כוללים סיכונים הנובעים משינויים בשיעורי הריבית, בשיערי החליפין, במדד המחירים לצרכן, בשיערי ניירות ערך/מדדים ובשיערי סחורות. סיכונים השוק הנובעים מעסקאות במכשירים נגזרים, הינם חלק מסך כל סיכונים השוק של המכשירים הפיננסיים. הפעילות במכשירים נגזרים מתבצעת במסגרת הגבולות המותרים לחשיפה לסיכונים שוק, כפי שנקבעו על ידי הדירקטוריונים של חברות הקבוצה.
- סיכון נזילות הנובע מאי וודאות לגבי המחיר שהבנק יצטרך לשלם לכיסוי העסקה. סיכון זה קיים בעיקר במכשירים אשר סחירותם, או סחירות נכס הבסיס, נמוכה. במסגרת הדרישות לביטחונות נלקח בחשבון סיכון זה.
- הפעילות הנ"ל אינה מתייחסת למכשירים נגזרים המשובצים (EMBEDDED) בפעילויות אחרות.

ביאור 228 - פעילות במכשירים נגזרים - היקף, סיכונים אשראי ומועדי פירעון

א. היקף הפעילות על בסיס מאוחד

31 בדצמבר 2019		
סך הכל	נגזרים למסחר	נגזרים שאינם למסחר
במיליוני ש"ח		
(1) סכום נקוב של מכשירים נגזרים		
(א) חוזי ריבית		
25,397	24,316	1,081
חוזי Forward-I Futures		
18,070	18,070	-
אופציות שנכתבו		
16,227	16,227	-
אופציות שנקנו		
312,664	275,579	37,085
Swaps ^(א)		
372,358	334,192	38,166
סך הכל ^(ב)		
3,682	-	3,682
מזה: נגזרים מגדרים ^(ג)		
(ב) חוזי מטבע חוץ		
209,221	176,729	32,492
חוזי Forward-I Futures ^(ד)		
27,964	26,722	1,242
אופציות שנכתבו		
30,334	29,092	1,242
אופציות שנקנו		
19,865	19,155	710
Swaps ^(א)		
287,384	251,698	35,686
סך הכל		
-	-	-
מזה: נגזרים מגדרים ^(ג)		
(ג) חוזים בגין מניות		
142,193	141,575	618
חוזי Forward-I Futures		
62,577	61,474	1,103
אופציות שנכתבו		
62,565	61,378	1,187
אופציות שנקנו ^(ה)		
52,613	52,584	29
Swaps		
319,948	317,011	2,937
סך הכל		
(ד) חוזי סחורות ואחרים		
1,133	1,133	-
חוזי Forward-I Futures		
444	444	-
אופציות שנכתבו		
441	441	-
אופציות שנקנו		
279	279	-
Swaps		
2,297	2,297	-
סך הכל		
(ה) חוזי אשראי		
-	-	-
הבנק ערב		
-	-	-
הבנק מוטב		
-	-	-
סך הכל		
981,987	905,198	76,789
סך כל הסכום הנקוב		

(א) מזה: SWAPS שהתאגיד הבנקאי משלם שיעור ריבית קבוע בסך 164,068 מיליון ש"ח.

(ב) מזה: חוזי החלפת שקל-מדד בסך 15,522 מיליון ש"ח.

(ג) הבנק מבצע את הגידור על ידי עסקאות החלפת ריבית IRS.

(ד) מזה: חוזי החלפת מטבע חוץ ספוט בסך 11,436 מיליון ש"ח.

(ה) מזה: נסחרים בכורסה בסך 61,181 מיליון ש"ח.

ביאור 228 - פעילות במכשירים נגזרים - היקף, סיכוני אשראי ומועדי פירעון (המשך)

א. היקף הפעילות על בסיס מאוחד (המשך)

31 בדצמבר 2018 ⁽¹⁾		
סך הכל	נגזרים למסחר	נגזרים שאינם למסחר
במיליוני ש"ח		
(1) סכום נקוב של מכשירים נגזרים		
(א) חוזי ריבית		
74,586	69,935	4,651
Forward-I Futures חוזי		
39,682	39,682	-
אופציות שנכתבו		
37,097	37,097	-
אופציות שנקנו		
259,059	233,740	25,319
Swaps ^(א)		
410,424	380,454	29,970
סך הכל ^(ב)		
2,246	-	2,246
מזה: נגזרים מגדרים ^(ג)		
(ב) חוזי מטבע חוץ		
214,830	179,038	35,792
Forward-I Futures ^(ד) חוזי		
42,361	41,180	1,181
אופציות שנכתבו		
42,726	41,545	1,181
אופציות שנקנו		
24,175	23,363	812
Swaps ^(א)		
324,092	285,126	38,966
סך הכל		
-	-	-
מזה: נגזרים מגדרים ^(ג)		
(ג) חוזים בגין מניית		
115,944	115,095	849
Forward-I Futures חוזי		
22,488	20,726	1,762
אופציות שנכתבו		
22,831	20,929	1,902
אופציות שנקנו ^(ה)		
47,968	47,787	181
Swaps		
209,231	204,537	4,694
סך הכל		
(ד) חוזי סחורות ואחרים		
1,006	1,006	-
Forward-I Futures חוזי		
667	667	-
אופציות שנכתבו		
667	667	-
אופציות שנקנו		
211	211	-
Swaps		
2,551	2,551	-
סך הכל		
(ה) חוזי אשראי		
-	-	-
הבנק ערב		
-	-	-
הבנק מוטב		
-	-	-
סך הכל		
946,298	872,668	73,630
סך כל הסכום הנקוב		

(א) מזה: SWAPS שהתאגיד הבנקאי משלם שיעור ריבית קבוע בסך 130,341 מיליון ש"ח.

(ב) מזה: חוזי החלפת שקל-מדד בסך 18,744 מיליון ש"ח.

(ג) הבנק מבצע את הגידור על ידי עסקאות החלפת ריבית IRS.

(ד) מזה: חוזי החלפת מטבע חוץ ספוט בסך 13,967 מיליון ש"ח.

(ה) מזה: נסחרים כבורסה בסך 20,869 מיליון ש"ח.

(ו) סווג מחדש בגין יישום לראשונה של כללי החשבוונאות המקובלים בבנקים בארה"ב בנושא מכשירים נגזרים ונידור (ASU 2017-12) ולרבות העדכונים המתייחסים אליהם. ראה [ביאור 1.כג.1](#).

ביאור 228 - פעילות במכשירים נגזרים - היקף, סיכוני אשראי ומועדי פירעון (המשך)

א. היקף הפעילות על בסיס מאוחד (המשך)

31 בדצמבר 2019					
התחייבויות בגין נגזרים ברוטו			נכסים בגין נגזרים ברוטו		
סך הכל	נגזרים למסחר	נגזרים שאינם למסחר	סך הכל	נגזרים למסחר	נגזרים שאינם למסחר
במיליוני ש"ח					
(2) שווי הוגן ברוטו של מכשירים נגזרים					
4,746	4,495	251	4,657	4,527	130
171	3	168	10	-	10
2,977	2,819	158	2,443	2,294	149
-	-	-	-	-	-
3,812	3,708	104	3,826	3,721	105
43	43	-	44	44	-
-	-	-	-	-	-
11,578	11,065	513	10,970	10,586	384
-	-	-	-	-	-
11,578	11,065	513	10,970	10,586	384
358	347	11	173	173	-

(א) מזה: שווי הוגן ברוטו של נכסים בגין נגזרים משוכצים בסך - מיליון ש"ח, שווי הוגן ברוטו של התחייבויות בגין נגזרים משוכצים בסך 50 מיליון ש"ח.

31 בדצמבר 2018 ⁽²⁾					
התחייבויות בגין נגזרים ברוטו			נכסים בגין נגזרים ברוטו		
סך הכל	נגזרים למסחר	נגזרים שאינם למסחר	סך הכל	נגזרים למסחר	נגזרים שאינם למסחר
במיליוני ש"ח					
(2) שווי הוגן ברוטו של מכשירים נגזרים					
3,629	3,345	284	3,725	3,592	133
17	-	17	48	-	48
3,886	3,767	119	4,443	4,345	98
-	-	-	-	-	-
4,509	4,475	34	4,507	4,491	16
81	81	-	81	81	-
-	-	-	-	-	-
12,105	11,668	437	12,756	12,509	247
-	-	-	-	-	-
12,105	11,668	437	12,756	12,509	247
920	920	-	354	352	2

(א) מזה: שווי הוגן ברוטו של נכסים בגין נגזרים משוכצים בסך 6 מיליון ש"ח, שווי הוגן ברוטו של התחייבויות בגין נגזרים משוכצים בסך 16 מיליון ש"ח.
 (ב) סווג מחדש בגין יישום לראשונה של כללי החשבונאות המקובלים בבנקים בארה"ב בנושא מכשירים נגזרים ונידור (ASU 2017-12) ולרבות העדכונים המתייחסים אליהם. ראה [ביאור 1.כג.1](#).

ביאור 228 - פעילות במכשירים נגזרים - היקף, סיכוני אשראי ומועדי פירעון (המשך)

ב. גידור חשבונאי

1. השפעת חשבונאות גידור תזרים מזומנים על דוח (הפסד) כולל אחר מצטבר

לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר			
2018		2019	
רווח (הפסד) שסוג מחדש	רווח (הפסד) שסוג מחדש	רווח (הפסד) שסוג מחדש	רווח (הפסד) שסוג מחדש
מרווח (הפסד) כולל אחר	מרווח (הפסד) כולל אחר	מרווח (הפסד) כולל אחר	מרווח (הפסד) כולל אחר
מצטבר לרווח והפסד ^(א)	מצטבר לרווח והפסד ^(א)	מצטבר לרווח והפסד ^(א)	מצטבר לרווח והפסד ^(א)
במיליוני ש"ח			
א. נגזרים המשמשים לגידור תזרים מזומנים ^(ב)			
-	-	-	(3)
חוזי ריבית			

2. השפעת חשבונאות גידור שווי הוגן על הרווח (הפסד) כולל אחר מצטבר

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר	
2018	2019
במיליוני ש"ח	
סך כל ההכנסות (הוצאות) ריבית שהוכרו בדוח	
7	(13)
רווח או הפסד ^(א)	
ההשפעה של גידורי שווי הוגן:	
א. רווח (הפסד) מגידורי שווי הוגן	
חוזי ריבית	
(10)	176
פריטים מגודרים	
17	(189)
נגזרים מגדרים	

(א) עד ליום 1 בינואר 2019 סכומים רווח (הפסד) שסוגו מחדש מרווח (הפסד) כולל אחר מצטבר נכללו בסעיף הכנסות (הוצאות) ריבית או בסעיף הכנסות (הוצאות) מימון שאינן מריבית בהתאם לאפקטיביות הגידור. החל מיום 1 בינואר 2019 כל הסכומים נכללים בסעיף הכנסות (הוצאות) ריבית.
(ב) משקף סכומים הכלולים בהערכת אפקטיביות הגידור.

3. פריטים מגודרים בגידור שווי הוגן

לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר			
2018		2019	
התאמות שווי הוגן מצטבר שהגדילו	התאמות שווי הוגן מצטבר שהגדילו	התאמות שווי הוגן מצטבר שהגדילו	התאמות שווי הוגן מצטבר שהגדילו
הערך בספרים	הערך בספרים	הערך בספרים	הערך בספרים
של הפריט המוגדר	של הפריט המוגדר	של הפריט המוגדר	של הפריט המוגדר
קיימים	קיימים	קיימים	קיימים
במיליוני ש"ח			
-	(77)	2,259	4,024
ניירות ערך - מכשירי חוב המסווגים כזמינים למכירה			

ביאור 228 - פעילות במכשירים נגזרים - היקף, סיכוני אשראי ומועדי פירעון (המשך)

ב. גידור חשבונאי (המשך)

4. השפעת גידור השקעה נטו בפעילות חוץ על רווח (הפסד) כולל אחר מצטבר ועל דוח רווח או הפסד

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
2018		2019	
רווח (הפסד) שסוג מחדש	סכומים שנזקפו לרווח (הפסד) כולל אחר מצטבר ^(א)	רווח (הפסד) שסוג מחדש	סכומים שנזקפו לרווח (הפסד) כולל אחר מצטבר ^(א)
מרווח (הפסד) כולל אחר מצטבר ^(א)	סכומים שנזקפו לרווח (הפסד) כולל אחר מצטבר ^(א)	מרווח (הפסד) כולל אחר מצטבר ^(א)	סכומים שנזקפו לרווח (הפסד) כולל אחר מצטבר ^(א)
במיליוני ש"ח			
פיקדונות ששימשו עבור גידורי השקעה, נטו			
פיקדונות במטבע חוץ		178	
(182)		-	
-		-	

(א) עד ליום 1 בינואר 2019 סכומים רווח (הפסד) שסוגו מחדש מרווח (הפסד) כולל אחר מצטבר נכללו בסעיף הכנסות (הוצאות) ריבית או בסעיף הכנסות (הוצאות) מימון שאינן מריבית בהתאם לאפקטיביות הגידור. החל מיום 1 בינואר 2019 כל הסכומים נכללים בסעיף הכנסות (הוצאות) ריבית.

5. השפעת נגזרים שלא יועדו כמכשירים מגדרים על דוח רווח או הפסד

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר	
2018	2019
רווח (הפסד) שהוכר בהכנסות (הוצאות) מפעילות במכשירים נגזרים ^(א)	רווח (הפסד) שהוכר בהכנסות (הוצאות) מפעילות במכשירים נגזרים ^(א)
במיליוני ש"ח	
נגזרים שלא יועדו כמכשירים מגדרים	
(100)	(154)
2,730	(1,145)
(147)	183
1	4
2,484	(1,112)
סך הכל	

(א) נכלל בסעיף הכנסות (הוצאות) מימון שאינן מריבית.

ביאור 228 - פעילות במכשירים נגזרים - היקף, סיכוני אשראי ומועדי פירעון (המשך)

ג. סיכון אשראי בגין מכשירים נגזרים לפי צד נגדי לחוזה

31 בדצמבר 2019						
סך הכל	אחרים	ממשלות ובנקים מרכזיים	דילרים/ ברוקרים	בנקים	בורסות	במיליוני ש"ח
10,970	2,229	141	2,039	6,386	175	יתרה מאזנית של נכסים בגין מכשירים נגזרים ^{(א)(ב)} סכומים ברוטו שלא קוזזו במאזן:
6,820	1,303	-	1,352	4,165	-	הפחתת סיכון אשראי בגין מכשירים פיננסיים
3,314	474	133	617	2,090	-	הפחתת סיכון אשראי בגין בטחון במזומן שהתקבל
836	452	8	70	131	175	סכום נטו של נכסים בגין מכשירים נגזרים
20,702	9,014	84	4,825	6,312	467	סיכון אשראי חוץ מאזני בגין מכשירים נגזרים ^{(ד)(ה)}
8,542	4,837	-	1,295	2,410	-	הפחתת סיכון אשראי חוץ מאזני
12,160	4,177	84	3,530	3,902	467	סיכון אשראי חוץ מאזני נטו בגין מכשירים נגזרים
12,996	4,629	92	3,600	4,033	642	סך הכל סיכון אשראי בגין מכשירים נגזרים
11,578	5,525	-	1,422	4,477	154	יתרה מאזנית של התחייבויות בגין מכשירים נגזרים ^{(א)(ג)} סכומים ברוטו שלא קוזזו במאזן:
6,820	1,303	-	1,352	4,165	-	מכשירים פיננסיים
3,335	3,095	-	62	178	-	בטחון במזומן ששועבד
1,423	1,127	-	8	134	154	סכום נטו של התחייבויות בגין מכשירים נגזרים
31 בדצמבר 2018						
סך הכל	אחרים	ממשלות ובנקים מרכזיים	דילרים/ ברוקרים	בנקים	בורסות	במיליוני ש"ח
12,756	6,740	19	1,202 ^(א)	4,591 ^(א)	204	יתרה מאזנית של נכסים בגין מכשירים נגזרים ^{(א)(ב)} סכומים ברוטו שלא קוזזו במאזן:
6,025	1,214	19	1,076	3,716	-	הפחתת סיכון אשראי בגין מכשירים פיננסיים
4,899	4,125	-	68	706	-	הפחתת סיכון אשראי בגין בטחון במזומן שהתקבל
1,832	1,401	-	58	169	204	סכום נטו של נכסים בגין מכשירים נגזרים
16,749	6,998	73	3,834 ^(א)	5,398 ^(א)	446	סיכון אשראי חוץ מאזני בגין מכשירים נגזרים ^{(ד)(ה)}
5,558	1,010	44	1,663	2,841	-	הפחתת סיכון אשראי חוץ מאזני
11,191	5,988	29	2,171	2,557	446	סיכון אשראי חוץ מאזני נטו בגין מכשירים נגזרים
13,023	7,389	29	2,229	2,726	650	סך הכל סיכון אשראי בגין מכשירים נגזרים
12,105	2,358	101	2,904 ^(א)	6,488 ^(א)	254	יתרה מאזנית של התחייבויות בגין מכשירים נגזרים ^{(א)(ג)} סכומים ברוטו שלא קוזזו במאזן:
6,024	1,214	18	1,076	3,716	-	מכשירים פיננסיים
3,922	93	83	1,197	2,549	-	בטחון במזומן ששועבד
2,159	1,051	-	631	223	254	סכום נטו של התחייבויות בגין מכשירים נגזרים

(א) הבנק לא קיזז הסכמי התחשבות נטו.

(ב) מתוך זה יתרה מאזנית של נכסים בגין מכשירים נגזרים העומדים בפני עצמם בסך 10,970 מיליון ש"ח (31 בדצמבר 2018 - 12,750 מיליון ש"ח).

(ג) מתוך זה יתרה מאזנית של התחייבויות בגין מכשירים נגזרים העומדים בפני עצמם בסך 11,528 מיליון ש"ח (31 בדצמבר 2018 - 12,089 מיליון ש"ח).

(ד) סיכון אשראי חוץ מאזני בגין מכשירים נגזרים (לרבות בגין מכשירים נגזרים עם שווי הוגן שלילי) לפני הפחתת סיכון אשראי, כפי שחושב לצורך מגבלות על חבות של לווה.

(ה) הפרש, אם הוא חיובי, בין סך כל הסכומים בגין מכשירים נגזרים (לרבות בגין מכשירים נגזרים עם שווי הוגן שלילי) שנכללו בחבות הלווה, כפי שחושבו לצורך מגבלות על חבות של לווה, לפני הפחתת סיכון אשראי, לבין היתרה המאזנית של נכסים בגין מכשירים נגזרים של הלווה.

(ו) סווג מחדש.

הערה:

בשנים 2019 ו-2018 לא הוכרו הפסדי אשראי בגין מכשירים נגזרים.

ביאור 228 - פעילות במכשירים נגזרים - היקף, סיכוני אשראי ומועדי פירעון (המשך)

ד. פירוט מועדי פירעון - סכומים נקובים: יתרות

31 בדצמבר 2019					
מעל	מעל	מעל	מעל	עד	
שנה ועד	שנה ועד	שנה ועד	שלושה חודשים ועד שנה	שלושה חודשים	
חמש שנים	חמש שנים	חמש שנים	חמש שנים	חמש שנים	סך הכל
במיליוני ש"ח					
					חוזי ריבית:
15,522	2,618	6,268	4,635	2,001	שקל - מדד
356,836	74,532	160,318	71,773	50,213	אחר
287,384	3,816	13,290	85,138	185,140	חוזי מטבע חוץ
319,948	-	1,650	48,177	270,121	חוזים בגין מניות
2,297	-	-	306	1,991	חוזי סחורות ואחרים
981,987	80,966	181,526	210,029	509,466	סך הכל

31 בדצמבר 2018					
מעל	מעל	מעל	מעל	עד	
שנה ועד	שנה ועד	שנה ועד	שלושה חודשים ועד שנה	שלושה חודשים	
חמש שנים	חמש שנים	חמש שנים	חמש שנים	חמש שנים	סך הכל
במיליוני ש"ח					
					חוזי ריבית:
18,744	2,748	9,648	4,319	2,029	שקל - מדד
391,680	72,711	158,082	59,524	101,363	אחר
324,092	4,837	18,988	114,076	186,191	חוזי מטבע חוץ
209,231	-	1,256	35,879	172,096	חוזים בגין מניות
2,551	-	331	966	1,254	חוזי סחורות ואחרים
946,298	80,296	188,305	214,764	462,933	סך הכל

ביאור 29א - מגזרי פעילות פיקוחיים ואזורים גיאוגרפיים

א. כללי

מגזר פעילות פיקוחי - מרכיב בתאגיד הבנקאי אשר עוסק בפעילויות מסוימות או אשר מאגד לקוחות בסיווגים מסוימים שהוגדרו על ידי הפיקוח על הבנקים. מגזר פעילות פיקוחי מוגדר בעיקר בהתבסס על סיווג הלקוחות.

ב. תיאור מגזרי הפעילות העיקריים שנקבעו על פי הוראות בנק ישראל:

1. מגזר משקי בית - אנשים פרטיים, למעט לקוחות הנכללים בבנקאות פרטית.
2. מגזר בנקאות פרטית - אנשים פרטיים אשר היתרה של תיק הנכסים הפיננסיים שיש להם בבנק (לרבות פיקדונות כספיים, תיקי ניירות ערך ונכסים כספיים אחרים) עולה על 3 מיליון ש"ח.
3. מגזר עסקים זעירים - עסקים שמחזור פעילותם (מחזור מכירות שנתי או היקף הכנסות שנתי) קטן מ-10 מיליון ש"ח.
4. מגזר עסקים קטנים - עסקים שמחזור פעילותם (מחזור מכירות שנתי או היקף הכנסות שנתי) גדול או שווה ל-10 מיליון ש"ח וקטן מ-50 מיליון ש"ח.
5. מגזר עסקים בינוניים - עסקים שמחזור פעילותם גדול או שווה ל-50 מיליון ש"ח וקטן מ-250 מיליון ש"ח.
6. מגזר עסקים גדולים - עסקים שמחזור פעילותם גדול או שווה ל-250 מיליון ש"ח.
7. מגזר ניהול פיננסי - כולל את הפעילויות הבאות:
 - א. פעילות למסחר - השקעה בניירות ערך למסחר, פעילות עשיית שוק בניירות ערך ובמכשירים נגזרים, פעילות במכשירים נגזרים שאינם מיועדים לגידור ואינם חלק מניהול הנכסים וההתחייבויות של התאגיד הבנקאי, עסקות רכש חוזר ושאיילה של ניירות ערך למסחר, מכירה בחסר של ניירות ערך, שירותי חיתום של ניירות ערך.
 - ב. פעילות ניהול נכסים והתחייבויות - לרבות השקעה באגרות חוב זמינות למכירה ובאגרות חוב המוחזקות לפדיון, שלא שויכו למגזרי פעילות אחרים (כאשר ללווה אין חבות לבנק מלבד ניירות ערך), מכשירים נגזרים מגדרים ומכשירים נגזרים שהם חלק מניהול נכסים והתחייבויות, פיקדונות בבנקים ומכשירים בארץ ובעולם, גידור או הגנה על הפרשי שער של השקעות בשלוחות בחו"ל, פיקדונות בממשלות ושל ממשלות.
 - ג. פעילות השקעה ריאלית - השקעה במניות זמינות למכירה והשקעות בחברות כלולות של עסקים.
 - ד. אחר - שירותי ניהול, תפעול, נאמנות ומשמורת לבנקים, שירותי ייעוץ, פעילויות מכירה וניהול תיקי אשראי, פעילויות פיתוח מוצרים פיננסיים.
8. מגזר אחר - לרבות פעילויות שהופסקו, רווחים מיעודות ותוצאות אחרות הקשורות לזכויות עובדים שלא שויכו למגזרי הפעילות האחרים, פעילויות שלא שויכו למגזרים האחרים, והתאמות בין סך כל הפריטים המיוחסים למגזרים לבין סך כל הפריטים בדוח הכספי המאוחד.

סיווג לקוחות

בהתאם לחוזר, סיווג הלקוחות למגזרי הפעילות יעשה על פי מחזור הפעילות שלהם או מאפייניהם (לקוחות פרטיים ופרטיים אחרים). כאשר לתאגיד בנקאי אין מידע לגבי מחזור ההכנסות של לקוח עסקי, אשר אין לו חבות כלפי התאגיד הבנקאי (לרבות מסגרת אשראי וכו'), התאגיד הבנקאי רשאי לסווג אותו למגזר הפעילות הפיקוחי הרלבנטי לפי סך הנכסים הפיננסיים לאחר הכפלתם במקדם של 10. כמו כן כאשר לדעת הבנק מחזור ההכנסות אינו מייצג את היקף הפעילות של הלקוח יסווג הלקוח כדלקמן: לקוח שחבותו נמוכה מ-100 מיליון ש"ח בהתאם לסך הנכסים במאזן העסק כפי הכללים שפורטו בקובץ שאלות ותשובות ולקוח שחבותו עולה על 100 מיליון ש"ח יסווג למגזר עסקים גדולים. במהלך התקופה בוצעו פעולות להשלמת מידע שחסר בעיקר בנוגע למחזור הפעילות של הלקוחות העסקיים. במקרים בהם המידע טרם הושלם, סווגו הלקוחות בהתאם להערכות ומידע נוסף שנמצא בידי הבנק. הבנק פועל להשלמת המידע ותהליך טיוב הנתונים.

ביאור 29א - מגזרי פעילות פיקוחיים ואזורים גיאוגרפיים (המשך)

ג. מידע על מגזרי פעילות פיקוחיים

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2019			
פעילות בישראל			
משקי בית	בנקאות פרטית	עסקים קטנים וזעירים ^(ד)	עסקים בינוניים ^(ד)
במיליוני ש"ח			
3,392	4	2,404	842
319	176	189	262
3,073	(172)	2,215	580
(505)	287	(16)	284
2,568	115	2,199	864
952	145	760	306
3,520	260	2,959	1,170
157	-	372	31
3,063	100	1,581	502
1	-	-	-
3,064	100	1,581	502
299	160	1,006	637
95	57	360	229
204	103	646	408
-	-	-	-
204	103	646	408
-	-	-	-
204	103	646	408
96,868	333	62,263	28,452
-	-	-	-
97,500	328	62,744	28,702
99,370	346	62,727	29,578
310	-	762	259
888	-	72	-
107,842	23,498	58,035	38,456
107,746	23,491	57,926	38,357
106,796	23,717	57,988	40,919
69,266	746	54,184	30,276
69,901	742	55,936	31,712
67,701	43,681	51,617	26,111
2,153	2	1,941	652
415	113	258	212
-	-	-	-
2,568	115	2,199	864

- (א) יתרות ממוצעות חושבו על בסיס יתרות יומיות, לתחילת רבעון או לתחילת חודש.
 (ב) נכסי סיכון - כפי שחושבו לצורך הלימות הון.
 (ג) נכסים בניהול - לרבות נכסי גמל, קרנות השתלמות, קרנות נאמנות וניירות ערך של לקוחות.
 (ד) כולל הלוואות לדיר ללקוחות עסקיים עם יתרת אשראי לסוף תקופה בסך 12,903 מיליון ש"ח.

פעילות חו"ל									
סך הכל	סך הכל פעילות חו"ל	אחר	פעילות עסקית	אנשים פרטיים	סך פעילות ישראל	אחר	ניהול פיננסי	גופים מוסדיים	עסקים גדולים ⁽¹⁾
11,437	1,340	162	1,106	72	10,097	-	1,449	33	1,973
2,596	290	15	172	103	2,306	-	517	490	353
8,841	1,050	147	934	(31)	7,791	-	932	(457)	1,620
-	(39)	25	(199)	135	39	5	(484)	631	(163)
8,841	1,011	172	735	104	7,830	5	448	174	1,457
5,081	279	80	113	86	4,802	369	1,541	170	559
13,922	1,290	252	848	190	12,632	374	1,989	344	2,016
609	58	-	59	(1)	551	-	(30)	(6)	27
7,908	832	138	483	211	7,076	813	269	252	496
-	(7)	(7)	-	-	7	-	4	1	1
7,908	825	131	483	211	7,083	813	273	253	497
5,405	407	121	306	(20)	4,998	(439)	1,746	97	1,492
1,830	72	1	77	(6)	1,758	(216)	661	36	536
3,575	335	120	229	(14)	3,240	(223)	1,085	61	956
(15)	-	-	-	-	(15)	-	(15)	-	-
3,560	335	120	229	(14)	3,225	(223)	1,070	61	956
38	38	12	29	(3)	-	-	-	-	-
3,522	297	108	200	(11)	3,225	(223)	1,070	61	956
460,499	32,196	7,573	23,386	1,237	428,303	10,207	163,553	2,138	64,489
625	-	-	-	-	625	-	625	-	-
280,556	24,333	1	23,476	856	256,223	-	-	2,142	64,807
285,806	23,219	-	22,667	552	262,587	-	-	3,399	67,167
2,531	501	-	500	1	2,030	-	-	-	699
1,002	25	-	25	-	977	-	-	-	17
424,522	25,339	1,647	18,494	5,198	399,183	13,152	40,126	66,919	51,155
365,403	24,339	870	18,348	5,121	341,064	-	-	65,932	47,612
373,644	22,364	838	15,334	6,192	351,280	-	-	68,329	53,531
313,160	32,424	3,092	28,770	562	280,736	18,104	25,422	995	81,743
316,464	30,527	2,245	27,849	433	285,937	17,675	26,200	1,022	82,749
1,064,513	17,453	-	1,198	16,255	1,047,060	-	51,368	735,417	71,165
9,826	1,179	729	440	10	8,647	4	2,593	1	1,301
(2,026)	(286)	(675)	295	94	(1,740)	-	(3,066)	172	156
1,041	118	118	-	-	923	1	921	1	-
8,841	1,011	172	735	104	7,830	5	448	174	1,457

ביאור 29א - מגזרי פעילות פיקוחיים ואזורים גיאוגרפיים (המשך)

ג. מידע על מגזרי פעילות פיקוחיים (המשך)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2018 ^(א)			
פעילות בישראל			
משקי בית	בנקאות פרטית	עסקים קטנים וזעירים ^(ד)	עסקים בינוניים ^(ד)
במיליוני ש"ח			
3,737	5	2,466	823
388	170	142	163
הכנסות ריבית מחיצוניים			
הוצאות ריבית לחיצוניים			
הכנסות ריבית, נטו:			
3,349	(165)	2,324	660
(664)	273	(101)	134
מחיצוניים			
בימגזרי			
2,685	108	2,223	794
1,603	145	857	338
סך הכנסות ריבית, נטו			
סך הכנסות שאינן מריבית			
4,288	253	3,080	1,132
266	-	288	(174)
הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי			
הוצאות תפעוליות ואחרות:			
3,478	104	1,636	535
3	-	-	-
לחיצוניים			
בימגזרי			
3,481	104	1,636	535
541	149	1,156	771
181	51	400	270
360	98	756	501
-	-	-	-
חלקו של הבנק ברווחים של חברות כלולות לאחר השפעת מס			
360	98	756	501
46	-	3	2
רווח נקי לפני ייחוס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה			
רווח נקי המיוחס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה			
314	98	753	499
רווח נקי המיוחס לבעלי מניות הבנק			
99,915	326	63,000	26,116
-	-	-	-
יתרה ממוצעת של נכסים ^(א)			
מזה: השקעות בחברות כלולות ^(א)			
100,606	320	63,454	26,330
103,004	325	63,421	27,470
382	-	771	116
913	-	81	-
יתרת האשראי לציבור ^{(א)(ה)}			
יתרת חובות פגומים			
יתרת חובות בפיגור מעל 90 יום			
104,509	22,637	59,532	36,653
104,478	22,624	56,397	35,319
יתרה ממוצעת של התחייבויות ^(א)			
מזה: יתרה ממוצעת של פיקדונות הציבור ^{(א)(ו)}			
106,821	23,919	57,414	39,227
75,463	787	53,965	28,601
75,866	742	55,341	29,233
69,951	41,283	50,531	25,942
יתרה ממוצעת של נכסים בניהול ^{(א)(ג)}			
פיצול הכנסות ריבית, נטו:			
2,332	3	2,007	632
353	105	216	162
-	-	-	-
מרווח מפעילות מתן אשראי לציבור			
מרווח מפעילות קבלת פיקדונות הציבור			
אחר			
2,685	108	2,223	794
סך הכל הכנסות ריבית, נטו			

(א) יתרות ממוצעות חושבו על בסיס יתרות יומיות, לתחילת רבעון או לתחילת חודש.

(ב) נכסי סיכון - כפי שחושבו לצורך הלימות הון.

(ג) נכסים בניהול - לרבות נכסי גמל, קרנות השתלמות, קרנות נאמנות וניירות ערך של לקוחות.

(ד) כולל הלוואות לדיור ללקוחות עסקיים עם יתרת אשראי לסוף תקופה בסך 12,956 מיליון ש"ח.

(ה) כולל יתרה ממוצעת של נכסים שסווגו כמוחזקים למכירה בסך 8,461 מיליון ש"ח.

(ו) כולל יתרה ממוצעת של התחייבויות שסווגו כמוחזקות למכירה בסך 77 מיליון ש"ח.

(ז) סווג מחדש, לרבות בגין טיוב שבוצע בשנת 2019.

פעילות חו"ל									
סך הכל	סך הכל פעילות חו"ל	אחר	פעילות עסקית	אנשים פרטיים	סך פעילות ישראל	אחר	ניהול פיננסי	גופים מוסדיים	עסקים גדולים ⁽⁷⁾
11,346	1,380	181	1,154	45	9,966	-	1,080	27	1,828
2,456	263	12	219	32	2,193	-	487	522	321
8,890	1,117	169	935	13	7,773	-	593	(495)	1,507
-	(37)	44	(199)	118	37	1	(86)	660	(180)
8,890	1,080	213	736	131	7,810	1	507	165	1,327
4,871	300	102	124	74	4,571	79	713	213	623
13,761	1,380	315	860	205	12,381	80	1,220	378	1,950
519	92	-	93	(1)	427	-	21	4	22
8,337	890	88	554	248	7,447	663	275	268	488
-	3	3	-	-	(3)	8	(15)	1	-
8,337	893	91	554	248	7,444	671	260	269	488
4,905	395	224	213	(42)	4,510	(591)	939	105	1,440
1,619	92	52	52	(12)	1,527	(226)	315	37	499
3,286	303	172	161	(30)	2,983	(365)	624	68	941
36	-	-	-	-	36	-	36	-	-
3,322	303	172	161	(30)	3,019	(365)	660	68	941
65	19	13	9	(3)	46	(4)	(3)	(1)	3
3,257	284	159	152	(27)	2,973	(361)	663	69	938
451,698	33,234	8,276	23,916	1,042	418,464	7,594	161,283	1,318	58,912
758	-	-	-	-	758	-	758	-	-
275,329	24,530	5	23,472	1,053	250,799	-	-	1,291	58,798
284,164	25,753	2	24,650	1,101	258,411	-	-	687	63,504
2,796	610	-	577	33	2,186	-	-	-	917
1,023	27	-	27	-	996	-	-	-	2
417,402	26,505	1,646	20,034	4,825	390,897	12,484	35,396	68,820	50,866
359,147	25,477	869	19,824	4,784	333,670	-	-	67,058	47,794
364,785	25,908	885	20,120	4,903	338,877	-	-	61,126	50,370
309,744	32,587	3,149	28,717	721	277,157	16,152	23,386	754	78,049
317,870	34,157	3,460	30,031	666	283,713	16,265	25,685	1,122	79,459
1,016,142	18,220	1	1,702	16,517	997,922	-	43,110	693,109	73,996
10,085	1,198	765	411	22	8,887	1	2,698	12	1,202
(1,847)	(259)	(693)	325	109	(1,588)	-	(2,701)	152	125
652	141	141	-	-	511	-	510	1	-
8,890	1,080	213	736	131	7,810	1	507	165	1,327

ביאור 29א - מגזרי פעילות פיקוחיים ואזורים גיאוגרפיים (המשך)

ג. מידע על מגזרי פעילות פיקוחיים (המשך)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2017 ^(ה)			
פעילות בישראל			
משקי בית	בנקאות פרטית	עסקים קטנים וזעירים ^(ד)	עסקים בינוניים ^(ד)
במיליוני ש"ח			
3,334	5	2,385	749
365	129	101	104
הכנסות ריבית מחיצוניים			
הוצאות ריבית לחיצוניים			
הכנסות ריבית, נטו:			
2,969	(124)	2,284	645
(538)	200	(199)	38
מחיצוניים			
בימגזרי			
2,431	76	2,085	683
1,529	135	826	335
סך הכנסות ריבית, נטו			
סך הכנסות שאינן מריבית			
סך כל הכנסות			
185	-	250	(44)
הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי			
הוצאות תפעוליות ואחרות:			
3,552	100	1,634	527
1	-	-	-
לחיצוניים			
בימגזרי			
3,553	100	1,634	527
סך הוצאות תפעוליות ואחרות			
222	111	1,027	535
55	43	391	208
רווח לפני מיסים			
167	68	636	327
-	-	-	-
הפרשה למיסים על הרווח			
167	68	636	327
-	-	-	-
רווח נקי לפני ייחוס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה			
27	-	2	1
רווח נקי המיוחס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה			
140	68	634	326
רווח נקי המיוחס לבעלי מניות הבנק			
יתרה ממוצעת של נכסים ^(א)			
100,067	303	61,689	24,479
-	-	-	-
מזה: השקעות בחברות כלולות ^(א)			
100,726	298	62,122	24,608
יתרה ממוצעת של אשראי לציבור ^(א)			
101,233	323	62,766	25,311
יתרת האשראי לציבור לסוף תקופת הדיווח			
372	-	734	283
יתרת חובות פגומים			
807	-	62	-
יתרת חובות בפיגור מעל 90 יום			
109,464	22,088	53,368	34,709
יתרה ממוצעת של התחייבויות ^(א)			
105,591	22,015	52,540	34,254
מזה: יתרה ממוצעת של פיקדונות הציבור ^(א)			
103,363	22,825	50,331	35,416
יתרת פיקדונות הציבור לסוף תקופת הדיווח			
75,502	758	52,281	27,625
יתרה ממוצעת של נכסי סיכון ^{(א)(ב)}			
75,493	828	53,525	27,573
יתרת נכסי סיכון לסוף תקופת הדיווח ^(ב)			
71,128	37,777	44,552	26,291
יתרה ממוצעת של נכסים בניהול ^{(א)(ג)}			
פיצול הכנסות ריבית, נטו:			
2,162	3	1,953	585
מרווח מפעילות מתן אשראי לציבור			
269	73	132	98
מרווח מפעילות קבלת פיקדונות הציבור			
-	-	-	-
אחר			
2,431	76	2,085	683
סך הכל הכנסות ריבית, נטו			

(א) יתרות ממוצעות חושבו על בסיס יתרות יומיות, לתחילת רבעון או לתחילת חודש.

(ב) נכסי סיכון - כפי שחושבו לצורך הלימות הון.

(ג) נכסים בניהול - לרבות נכסי גמל, קרנות השתלמות, קרנות נאמנות וניירות ערך של לקוחות.

(ד) כולל הלוואות לדיוור ללקוחות עסקיים עם יתרת אשראי לסוף תקופה בסך 12,446 מיליון ש"ח.

(ה) סווג מחדש, לרבות בגין טיוב שבוצע בשנת 2019.

פעילות חו"ל									
סך הכל	סך הכל פעילות חו"ל	אחר	פעילות עסקית	אנשים פרטיים	סך פעילות ישראל	אחר	ניהול פיננסי	גופים מוסדיים	עסקים גדולים ⁽⁷⁾
10,069	1,135	165	933	37	8,934	-	705	27	1,729
2,023	142	4	112	26	1,881	-	564	426	192
8,046	993	161	821	11	7,053	-	141	(399)	1,537
-	(24)	55	(178)	99	24	-	384	490	(351)
8,046	969	216	643	110	7,077	-	525	91	1,186
5,342	291	93	107	91	5,051	374	1,003	188	661
13,388	1,260	309	750	201	12,128	374	1,528	279	1,847
172	54	(2)	60	(4)	118	-	(24)	2	(251)
8,415	832	92	511	229	7,583	695	314	258	503
-	3	3	-	-	(3)	14	(21)	2	1
8,415	835	95	511	229	7,580	709	293	260	504
4,801	371	216	179	(24)	4,430	(335)	1,259	17	1,594
1,692	153	116	45	(8)	1,539	(96)	325	7	606
3,109	218	100	134	(16)	2,891	(239)	934	10	988
92	-	-	-	-	92	-	92	-	-
3,201	218	100	134	(16)	2,983	(239)	1,026	10	988
29	-	-	-	-	29	(2)	(1)	-	2
3,172	218	100	134	(16)	2,954	(237)	1,027	10	986
438,465	34,283	10,852	22,294	1,137	404,182	7,944	152,823	1,841	55,036
890	-	-	-	-	890	-	890	-	-
267,023	23,283	14	22,274	995	243,740	-	-	1,849	54,137
271,977	23,507	3	22,505	999	248,470	-	-	2,087	56,750
3,455	674	-	640	34	2,781	-	-	-	1,392
886	12	-	12	-	874	-	-	-	5
406,006	26,532	1,713	19,181	5,638	379,474	10,646	41,108	61,508	46,583
345,566	25,267	685	19,001	5,581	320,299	-	-	59,474	46,425
362,854	25,299	778	19,663	4,858	337,555	-	-	70,574	55,046
292,165	22,915	1,991	20,347	577	269,250	17,341	19,717	689	75,337
303,292	31,078	2,782	27,540	756	272,214	15,673	22,603	653	75,866
896,397	18,930	5	1,851	17,074	877,467	-	36,190	585,099	76,430
9,199	967	602	347	18	8,232	-	2,407	13	1,109
(1,329)	(142)	(529)	295	92	(1,187)	-	(1,912)	76	77
176	144	143	1	-	32	-	30	2	-
8,046	969	216	643	110	7,077	-	525	91	1,186

ביאור 29א - מגזרי פעילות פיקוחיים ואזורים גיאוגרפיים (המשך)

ג. מידע על מגזרי פעילות פיקוחיים (המשך)

אנשים פרטיים - משקי בית ובנקאות פרטית

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2019									
סך הכל אנשים פרטיים	בנקאות פרטית				משקי בית				סך הכל
	סך הכל	אחר	כרטיסי אשראי	הלוואות לדיור	סך הכל	אחר	כרטיסי אשראי	הלוואות לדיור	
במיליוני ש"ח									
3,396	4	2	-	2	3,392	1,403	71	1,918	הכנסות ריבית מחיצוניים
495	176	176	-	-	319	319	-	-	הוצאות ריבית מחיצוניים
									הכנסות ריבית, נטו:
2,901	(172)	(174)	-	2	3,073	1,084	71	1,918	מחיצוניים
(218)	287	288	-	(1)	(505)	567	-	(1,072)	בימגזרי
2,683	115	114	-	1	2,568	1,651	71	846	סך הכנסות ריבית, נטו
1,097	145	144	1	-	952	705	204	43	סך הכנסות שאינן מריבית
3,780	260	258	1	1	3,520	2,356	275	889	סך כל הכנסות
157	-	-	-	-	157	142	2	13	הוצאות בנין הפסדי אשראי
									הוצאות תפעוליות ואחרות:
3,163	100	97	3	-	3,063	2,598	224	241	לחיצוניים
1	-	-	-	-	1	-	-	1	בימגזרי
3,164	100	97	3	-	3,064	2,598	224	242	סך הוצאות תפעוליות ואחרות
459	160	161	(2)	1	299	(384)	49	634	רווח (הפסד) לפני מיסים
152	57	58	(1)	-	95	(149)	18	226	הפרשה למיסים (הטבה) על הרווח
307	103	103	(1)	1	204	(235)	31	408	רווח (הפסד) לאחר מיסים
									חלקו של הבנק ברווחים של חברות
									כלולות לאחר השפעת מס
									רווח (הפסד) נקי לפני ייחוס לבעלי זכויות
307	103	103	(1)	1	204	(235)	31	408	שאינן מקנות שליטה
									רווח נקי המיוחס לבעלי זכויות שאינן
									מקנות שליטה
									רווח (הפסד) נקי המיוחס לבעלי מניות הבנק
307	103	103	(1)	1	204	(235)	31	408	
97,201	333	185	90	58	96,868	22,731	4,205	69,932	יתרה ממוצעת של נכסים ^(א)
-	-	-	-	-	-	-	-	-	מזה: השקעות בחברות כלולות ^(א)
97,828	328	179	91	58	97,500	22,988	4,245	70,267	יתרה ממוצעת של אשראי לציבור ^(א)
99,716	346	182	94	70	99,370	23,232	4,176	71,962	יתרת האשראי לציבור לסוף תקופת הדיווח
310	-	-	-	-	310	310	-	-	יתרת חובות פגומים
888	-	-	-	-	888	58	-	830	יתרת חובות בפיגור מעל 90 יום ^(א)
131,340	23,498	23,498	-	-	107,842	107,834	8	-	יתרה ממוצעת של התחייבויות ^(א)
131,237	23,491	23,491	-	-	107,746	107,746	-	-	מזה: יתרה ממוצעת של פיקדונות הציבור ^(א)
130,513	23,717	23,717	-	-	106,796	106,796	-	-	יתרת פיקדונות הציבור לסוף תקופת הדיווח
70,012	746	330	233	183	69,266	19,830	4,120	45,316	יתרה ממוצעת של נכסי סיכון ^{(א)(ב)}
70,643	742	335	242	165	69,901	19,889	4,052	45,960	יתרת נכסי סיכון לסוף תקופת הדיווח ^(ב)
111,382	43,681	43,681	-	-	67,701	67,701	-	-	יתרה ממוצעת של נכסים בניהול ^{(א)(ג)}
									פיצול הכנסות ריבית, נטו:
2,155	2	1	-	1	2,153	1,236	71	846	מרווח מפעילות מתן אשראי לציבור
528	113	113	-	-	415	415	-	-	מרווח מפעילות קבלת פיקדונות הציבור
-	-	-	-	-	-	-	-	-	אחר
2,683	115	114	-	1	2,568	1,651	71	846	סך הכל הכנסות ריבית, נטו

(א) יתרות ממוצעות חושבו על בסיס יתרות יומיות, לתחילת רבעון או לתחילת חודש.

(ב) נכסי סיכון - כפי שחושבו לצורך הלימות הון.

(ג) נכסים בניהול - לרבות נכסי גמל, קרנות השתלמות, קרנות נאמנות וניירות ערך של לקוחות.

ביאור 29א - מגזרי פעילות פיקוחיים ואזורים גיאוגרפיים (המשך)

ג. מידע על מגזרי פעילות פיקוחיים (המשך)

אנשים פרטיים - משקי בית ובנקאות פרטית (המשך)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2018 ^(א)									
סך הכל אנשים פרטיים	בנקאות פרטית				משקי בית				סך הכל אנשים פרטיים
	סך הכל	אחר	כרטיסי אשראי	הלוואות לדיור	סך הכל	אחר	כרטיסי אשראי	הלוואות לדיור	
במיליוני ש"ח									
3,742	5	3	-	2	3,737	1,358	361	2,018	הכנסות ריבית מחיצוניים
558	170	170	-	-	388	388	-	-	הוצאות ריבית מחיצוניים
הכנסות ריבית, נטו:									
3,184	(165)	(167)	-	2	3,349	970	361	2,018	מחיצוניים
(391)	273	274	-	(1)	(664)	588	(2)	(1,250)	בינגזרי
2,793	108	107	-	1	2,685	1,558	359	768	סך הכנסות ריבית, נטו
1,748	145	142	3	-	1,603	706	851	46	סך הכנסות שאינן מריבית
4,541	253	249	3	1	4,288	2,264	1,210	814	סך כל הכנסות
266	-	-	-	-	266	129	105	32	הוצאות בנין הפסדי אשראי
הוצאות תפעוליות ואחרות:									
3,582	104	102	2	-	3,478	2,477	751	250	לחיצוניים
3	-	-	-	-	3	-	2	1	בינגזרי
3,585	104	102	2	-	3,481	2,477	753	251	סך הוצאות תפעוליות ואחרות
690	149	147	1	1	541	(342)	352	531	רווח (הפסד) לפני מיסים
232	51	51	-	-	181	(118)	116	183	הפרשה למיסים (הטבה) על הרווח
458	98	96	1	1	360	(224)	236	348	רווח (הפסד) לאחר מיסים
חלקו של הבנק ברווחים של חברות כלולות לאחר השפעת מס									
-	-	-	-	-	-	-	-	-	רווח (הפסד) נקי לפני ייחוס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה
458	98	96	1	1	360	(224)	236	348	רווח נקי המיוחס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה
46	-	-	-	-	46	-	46	-	רווח (הפסד) נקי המיוחס לבעלי מניות הבנק
412	98	96	1	1	314	(224)	190	348	
100,241	326	182	85	59	99,915	21,978	11,763	66,174	יתרה ממוצעת של נכסים ^(א)
-	-	-	-	-	-	-	-	-	מזה: השקעות בחברות כלולות ^(א)
100,926	320	175	86	59	100,606	22,310	11,758	66,538	יתרה ממוצעת של אשראי לציבור ^(א)
103,329	325	179	89	57	103,004	22,787	11,885	68,332	יתרת האשראי לציבור לסוף תקופת הדיווח
382	-	-	-	-	382	338	44	-	יתרת חובות פגומים
913	-	-	-	-	913	51	-	862	יתרת ממוצעת של התחייבויות ^(א) מעל 90 יום
127,146	22,637	22,637	-	-	104,509	104,423	86	-	יתרה ממוצעת של פיקדונות הציבור ^(א)
127,102	22,624	22,624	-	-	104,478	104,401	77	-	יתרת פיקדונות הציבור לסוף תקופת הדיווח
130,740	23,919	23,919	-	-	106,821	106,750	71	-	יתרה ממוצעת של נכסי סיכון ^{(א)(ב)}
76,250	787	362	257	168	75,463	20,541	11,214	43,708	יתרת נכסי סיכון לסוף תקופת הדיווח
76,608	742	332	222	188	75,866	19,849	11,085	44,932	יתרה ממוצעת של נכסים בניהול ^{(א)(ג)}
111,234	41,283	41,283	-	-	69,951	69,951	-	-	פיצול הכנסות ריבית, נטו:
2,335	3	2	-	1	2,332	1,205	359	768	מרווח מפעילות מתן אשראי לציבור
458	105	105	-	-	353	353	-	-	מרווח מפעילות קבלת פיקדונות הציבור
-	-	-	-	-	-	-	-	-	אחר
2,793	108	107	-	1	2,685	1,558	359	768	סך הכל הכנסות ריבית, נטו

(א) יתרות ממוצעות חושבו על בסיס יתרות יומיות, לתחילת רבעון או לתחילת חודש.

(ב) נכסי סיכון - כפי שחושבו לצורך הלימות הון.

(ג) נכסים בניהול - לרבות נכסי גמל, קרנות השתלמות, קרנות נאמנות וניירות ערך של לקוחות.

(ד) סווג מחדש, לרבות בנין טיוב שבוצע בשנת 2019.

ביאור 29א - מגזרי פעילות פיקוחיים ואזורים גיאוגרפיים (המשך)

ג. מידע על מגזרי פעילות פיקוחיים (המשך)

עסקים קטנים וזעירים, בינוניים וגדולים

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2019									
עסקים קטנים וזעירים		עסקים בינוניים			עסקים גדולים				
בינוני ונדל"ן	אחר	סך הכל	בינוני ונדל"ן	אחר	סך הכל	בינוני ונדל"ן	אחר	סך הכל	סך הכל
במיליוני ש"ח									
746	1,658	2,404	296	546	842	829	1,144	1,973	5,219
33	156	189	19	243	262	20	333	353	804
הכנסות ריבית מחיצוניים									
הוצאות ריבית מחיצוניים									
הכנסות ריבית, נטו:									
713	1,502	2,215	277	303	580	809	811	1,620	4,415
(69)	53	(16)	(28)	312	284	(153)	(10)	(163)	105
מחיצוניים									
בימגזרי									
644	1,555	2,199	249	615	864	656	801	1,457	4,520
133	627	760	62	244	306	313	246	559	1,625
סך הכנסות ריבית, נטו									
סך הכנסות שאינן מריבית									
13	73	86	1	3	4	-	2	2	92
מזה: הכנסות מכרטיסי אשראי									
777	2,182	2,959	311	859	1,170	969	1,047	2,016	6,145
11	361	372	(25)	56	31	41	(14)	27	430
סך כל הכנסות									
הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי									
הוצאות תפעוליות ואחרות:									
285	1,296	1,581	91	411	502	198	298	496	2,579
-	-	-	-	-	-	1	-	1	1
לחיצוניים									
בימגזרי									
285	1,296	1,581	91	411	502	199	298	497	2,580
סך הוצאות תפעוליות ואחרות									
481	525	1,006	245	392	637	729	763	1,492	3,135
רווח לפני מיסים									
171	189	360	89	140	229	252	284	536	1,125
הפרשה למיסים על הרווח									
310	336	646	156	252	408	477	479	956	2,010
רווח לאחר מיסים									
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
חלקו של הבנק ברווחים של חברות כלולות לאחר השפעת מס									
310	336	646	156	252	408	477	479	956	2,010
רווח נקי לפני ייחוס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה									
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
רווח נקי המיוחס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה									
310	336	646	156	252	408	477	479	956	2,010
רווח נקי המיוחס לבעלי מניות הבנק									
19,485	42,778	62,263	9,251	19,201	28,452	23,965	40,524	64,489	155,204
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
יתרה ממוצעת של נכסים ^(א)									
מזה: השקעות בחברות כלולות ^(א)									
19,620	43,124	62,744	9,445	19,257	28,702	24,003	40,804	64,807	156,253
יתרה ממוצעת של אשראי לציבור ^(א)									
20,270	42,457	62,727	9,850	19,728	29,578	25,545	41,622	67,167	159,472
יתרת האשראי לציבור לסוף תקופת הדיווח									
232	530	762	14	245	259	354	345	699	1,720
9	63	72	-	-	-	12	5	17	89
יתרת חובות פגומים									
11,187	46,848	58,035	5,489	32,967	38,456	8,817	42,338	51,155	147,646
יתרת ממוצעת של התחייבויות ^(א)									
מזה: יתרה ממוצעת של פיקדונות הציבור ^(א)									
11,096	46,830	57,926	5,422	32,935	38,357	8,453	39,159	47,612	143,895
יתרת פיקדונות הציבור לסוף תקופת הדיווח									
11,600	46,388	57,988	5,839	35,080	40,919	9,230	44,301	53,531	152,438
20,025	34,159	54,184	10,880	19,396	30,276	41,274	40,469	81,743	166,203
יתרה ממוצעת של נכסי סיכון ^{(א)(ב)}									
20,843	35,093	55,936	11,352	20,360	31,712	44,539	38,210	82,749	170,397
יתרת נכסי סיכון לסוף תקופת הדיווח ^(ב)									
8,884	42,733	51,617	3,868	22,243	26,111	13,926	57,239	71,165	148,893
יתרה ממוצעת של נכסים בניהול ^{(א)(ג)}									
601	1,340	1,941	231	421	652	634	667	1,301	3,894
פיצול הכנסות ריבית, נטו:									
43	215	258	18	194	212	22	134	156	626
מרווח מפעילות מתן אשראי לציבור מרווח מפעילות קבלת פיקדונות הציבור									
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
אחר									
644	1,555	2,199	249	615	864	656	801	1,457	4,520
סך הכל הכנסות ריבית, נטו									

(א) יתרות ממוצעות חושבו על בסיס יתרות יומיות, לתחילת רבעון או לתחילת חודש.

(ב) נכסי סיכון - כפי שחושבו לצורך הלימות הון.

(ג) נכסים בניהול - לרבות נכסי גמל, קרנות השתלמות, קרנות נאמנות וניירות ערך של לקוחות.

ביאור 29א - מגזרי פעילות פיקוחיים ואזורים גיאוגרפיים (המשך)

ג. מידע על מגזרי פעילות פיקוחיים (המשך)

עסקים קטנים וזעירים, בינוניים וגדולים (המשך)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2018 ^(א)									
עסקים קטנים וזעירים			עסקים בינוניים			עסקים גדולים			
בינוני ונדל"ן	אחר	הכל	בינוני ונדל"ן	אחר	הכל	בינוני ונדל"ן	אחר	הכל	סך הכל
במיליוני ש"ח									
713	1,753	2,466	289	534	823	751	1,077	1,828	5,117
20	122	142	10	153	163	13	308	321	626
הכנסות ריבית מחיצוניים									
693	1,631	2,324	279	381	660	738	769	1,507	4,491
(79)	(22)	(101)	(52)	186	134	(160)	(20)	(180)	(147)
הוצאות ריבית, נטו:									
מחיצוניים									
614	1,609	2,223	227	567	794	578	749	1,327	4,344
133	724	857	57	281	338	304	319	623	1,818
סך הכנסות ריבית, נטו									
10	138	148	1	42	43	-	71	71	262
747	2,333	3,080	284	848	1,132	882	1,068	1,950	6,162
(6)	294	288	(101)	(73)	(174)	(16)	38	22	136
הוצאות תפעוליות ואחרות:									
לחיצוניים									
267	1,369	1,636	86	449	535	117	371	488	2,659
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
בימגזרי									
267	1,369	1,636	86	449	535	117	371	488	2,659
סך הוצאות תפעוליות ואחרות									
486	670	1,156	299	472	771	781	659	1,440	3,367
168	232	400	104	166	270	267	232	499	1,169
רווח לפני מיסים									
318	438	756	195	306	501	514	427	941	2,198
הפרשה למיסים על הרווח									
רווח לאחר מיסים									
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
חלקו של הבנק ברווחים של חברות כלולות לאחר השפעת מס									
318	438	756	195	306	501	514	427	941	2,198
רווח נקי לפני ייחוס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה									
-	3	3	-	2	2	-	3	3	8
רווח נקי המיוחס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה									
318	435	753	195	304	499	514	424	938	2,190
רווח נקי המיוחס לבעלי מניות הבנק									
18,564	44,436	63,000	8,416	17,700	26,116	21,200	37,712	58,912	148,028
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
יתרה ממוצעת של נכסים ^(א)									
מזה: השקעות בחברות כלולות ^(א)									
18,669	44,785	63,454	8,461	17,869	26,330	21,183	37,615	58,798	148,582
יתרה ממוצעת של אשראי לציבור ^(א)									
19,374	44,047	63,421	8,833	18,637	27,470	23,091	40,413	63,504	154,395
245	526	771	6	110	116	302	615	917	1,804
25	56	81	-	-	-	-	2	2	83
יתרת חובות פגומים									
10,256	49,276	59,532	5,066	31,587	36,653	8,423	42,443	50,866	147,051
יתרה ממוצעת של התחייבויות ^(א)									
9,988	46,409	56,397	5,001	30,318	35,319	8,387	39,407	47,794	139,510
מזה: יתרה ממוצעת של פיקדונות הציבור ^(א)									
10,455	46,959	57,414	5,308	33,919	39,227	9,127	41,243	50,370	147,011
19,466	34,499	53,965	10,134	18,467	28,601	42,740	35,309	78,049	160,615
יתרת ממוצעת של נכסי סיכון ^{(א)(ב)}									
18,882	36,459	55,341	10,270	18,963	29,233	39,822	39,637	79,459	164,033
7,625	42,906	50,531	3,275	22,667	25,942	11,915	62,081	73,996	150,469
יתרה ממוצעת של נכסים בניהול ^{(א)(ג)}									
582	1,425	2,007	216	416	632	559	643	1,202	3,841
פיצול הכנסות ריבית, נטו:									
32	184	216	11	151	162	19	106	125	503
מרווח מפעילות מתן אשראי לציבור									
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
מרווח מפעילות קבלת פיקדונות הציבור									
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
אחר									
614	1,609	2,223	227	567	794	578	749	1,327	4,344
סך הכל הכנסות ריבית, נטו									

(א) יתרות ממוצעות חושבו על בסיס יתרות יומיות, לתחילת רבעון או לתחילת חודש.

(ב) נכסי סיכון - כפי שחושבו לצורך הלימות הון.

(ג) נכסים בניהול - לרבות נכסי גמל, קרנות השתלמות, קרנות נאמנות וניירות ערך של לקוחות.

(ד) סווג מחדש, לרבות בגין טיוב שבוצע בשנת 2019.

ביאור 29א - מגזרי פעילות פיקוחיים ואזורים גיאוגרפיים (המשך)

ג. מידע על מגזרי פעילות פיקוחיים (המשך)

ניהול פיננסי

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2019				
סך הכל	אחר	פעילות השקעה ריאלית	פעילות ניהול נכסים והתחייבויות	פעילות למסחר במיליוני ש"ח
1,449	3	1	1,410	35
517	-	-	514	3
932	3	1	896	32
(484)	41	(5)	(457)	(63)
448	44	(4)	439	(31) ^(א)
1,541	88	331	725	397 ^(א)
1,989	132	327	1,164	366
(30)	(23)	-	(7)	-
269	91	18	(5)	165
4	1	4	(1)	-
273	92	22	(6)	165
1,746	63	305	1,177	201
661	12	114	463	72
1,085	51	191	714	129
(15)	-	(15)	-	-
1,070	51	176	714	129
-	-	-	-	-
1,070	51	176	714	129
163,553	279	1,941	143,785	17,548
625	-	625	-	-
40,126	622	53	25,630	13,821
-	-	-	-	-
-	-	-	-	-
25,422	-	2,624	16,930	5,868
26,200	-	2,859	14,814	8,527
51,368	51,368	-	-	-
-	-	-	38	208
-	-	-	30	24
-	-	-	1,450	(134)
-	-	-	-	38
-	-	-	(614)	-
-	-	-	904	136
-	-	-	172	-
-	-	-	97	-
-	-	-	(9)	230
-	-	-	1,164	366

(א) יתרות ממוצעות חושבו על בסיס יתרות יומיות, לתחילת רבעון או לתחילת חודש.

(ב) נכסי סיכון - כפי שחושבו לצורך הלימות הון.

(ג) נכסים בניהול - לרבות נכסי גמל, קרנות השתלמות, קרנות נאמנות וניירות ערך של לקוחות.

(ד) לרבות בגין ניירות ערך ומכשירים נגזרים.

(ה) הכנסות ריבית נטו מפעילות למסחר בביאור 2 אינן כוללות יתרות בינמגזריות בסך 63 מיליון ש"ח.

(ו) הכנסות מימון שאינן מריבית מפעילות למסחר בביאור 3 אינן כוללות עמלות והכנסות אחרות בסך 49 מיליון ש"ח ויתרות בינמגזריות בסך 69 מיליון ש"ח וכוללות הכנסות שאינן מריבית בגין פעילות חו"ל בסך 20 מיליון ש"ח.

ביאור 29א - מגזרי פעילות פיקוחיים ואזורים גיאוגרפיים (המשך)

ג. מידע על מגזרי פעילות פיקוחיים (המשך)

ניהול פיננסי (המשך)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2018 ^(א)				
סך הכל	אחר	פעילות השקעה ריאלית	ניהול נכסים והתחייבויות	פעילות למסחר במילוני ש"ח
1,080	5	1	1,035	39
487	9	-	476	2
הכנסות ריבית, נטו:				
593	(4)	1	559	37
מחיצוניים				
(86)	32	(4)	(21)	(93)
בימגזרי				
507	28	(3)	538	(56)
סך הכנסות ריבית, נטו				
713	61	377	140	135
סך הכנסות שאינן מריבית				
1,220	89	374	678	79
סך כל הכנסות				
21	-	-	21	-
הוצאות בגין הפסדי אשראי				
הוצאות תפעוליות ואחרות:				
275	78	22	2	173
לחיצוניים				
(15)	2	1	(18)	-
בימגזרי				
260	80	23	(16)	173
סך הוצאות (הכנסות) תפעוליות ואחרות				
939	9	351	673	(94)
רווח (הפסד) לפני מיסים				
315	(10)	134	223	(32)
הפרשה למיסים (הטבה) על הרווח				
624	19	217	450	(62)
רווח (הפסד) לאחר מיסים				
36	-	36	-	-
חלקו של הבנק ברווחים של חברות כלולות לאחר השפעת מס				
660	19	253	450	(62)
רווח (הפסד) נקי לפני ייחוס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה				
(3)	(3)	-	-	-
רווח נקי המיוחס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה				
663	22	253	450	(62)
רווח (הפסד) נקי המיוחס לבעלי מניות הבנק				
161,283	455	1,937	141,040	17,851
יתרה ממוצעת של נכסים ^(א)				
758	-	758	-	-
מזה: השקעות בחברות כלולות ^(א)				
35,396	-	42	21,789	13,565
יתרה ממוצעת של התחייבויות ^(א)				
-	-	-	-	-
מזה: יתרה ממוצעת של פיקדונות הציבור ^(א)				
-	-	-	-	-
יתרת פיקדונות הציבור לסוף תקופת הדיווח				
23,386	53	2,410	15,659	5,264
יתרה ממוצעת של נכסי סיכון ^{(א)(ב)}				
25,685	-	2,675	12,936	10,074
יתרת נכסי סיכון לסוף תקופת הדיווח ^(ב)				
43,110	43,110	-	-	-
יתרה ממוצעת של נכסים בניהול ^(א)				
מרכיבי הכנסות ריבית נטו והכנסות מימון שאינן מריבית, נטו:				
-	-	-	(158)	206
הפרשי שער, נטו ^(ד)				
-	-	-	197	(54)
הפרשי שער, מדד ^(ד)				
-	-	-	1,150	68
חשיפות ריבית, נטו ^(ד)				
-	-	-	-	(13)
חשיפות למניות, נטו ^(ד)				
-	-	-	(367)	-
מרווחי ריבית שמשויכים לניהול פיננסי				
-	-	-	822	207
סך הכל הכנסות ריבית נטו והכנסות שאינן מריבית, לפי בסיס צבירה				
-	-	-	(17)	-
רווחים או הפסדים ממכירה או מירידת ערך שאינה זמנית של אגרות חוב				
-	-	-	(137)	-
שינוי בפער בין שווי הוגן לבין בסיס צבירה של מכשירים נגזרים שנרשם ברווח והפסד				
-	-	-	10	(128)
הכנסות אחרות שאינן מריבית				
-	-	-	678	79
סך הכל הכנסות ריבית, נטו והכנסות מימון שאינן מריבית				

(א) יתרות ממוצעות חושבו על בסיס יתרות יומיות, לתחילת רבעון או לתחילת חודש.

(ב) נכסי סיכון - כפי שחושבו לצורך הלימות הון.

(ג) נכסים בניהול - לרבות נכסי גמל, קרנות השתלמות, קרנות נאמנות וניירות ערך של לקוחות.

(ד) לרבות בגין ניירות ערך ומכשירים נגזרים.

(ה) סווג מחדש.

ביאור 29א - מגזרי פעילות פיקוחיים ואזורים גיאוגרפיים (המשך)

ד. מידע על הפעילות לפי אזורים גיאוגרפיים^(א)

31 בדצמבר 2019						
סך הכל מאוחד	סך הכל מחוץ לישראל	אחר	רומניה	בריטניה	ארה"ב	ישראל
במיליוני ש"ח						
13,922	1,171	2	(2)	109	1,062	12,751
סך כל ההכנסות (הוצאות) ^(ב)						
3,522	179	28	(13)	(64)	228	3,343
רווח (הפסד) נקי המיוחס לבעלי מניות הבנק						
469,134	29,858	26	-	6,058	23,774	439,276
סך כל הנכסים						
31 בדצמבר 2018						
סך הכל מאוחד	סך הכל מחוץ לישראל	אחר	רומניה	בריטניה	ארה"ב	ישראל
במיליוני ש"ח						
13,761	1,479	(1)	74	331	1,075	12,282
סך כל ההכנסות (הוצאות) ^(ב)						
3,257	383	2	31	131	219	2,874
רווח (הפסד) נקי המיוחס לבעלי מניות הבנק						
460,780	34,780	33	1,071	7,263	26,413	426,000 ^(ג)
סך כל הנכסים						
31 בדצמבר 2017						
סך הכל מאוחד	סך הכל מחוץ לישראל	אחר	רומניה	בריטניה	ארה"ב	ישראל
במיליוני ש"ח						
13,388	1,257	7	54	235	961	12,131 ^(א)
סך כל ההכנסות ^(ב)						
3,172	223	18	17	44	144	2,949
רווח נקי המיוחס לבעלי מניות הבנק						

(א) הסיווג בוצע לפי מיקום המשרד.

(ב) הכנסות ריבית, נטו והכנסות שאינן מריבית.

(ג) סווג מחדש.

ביאור 229 - מגזרי פעילות גישת ההנהלה

א. כללי

מגזר פעילות על פי גישת הנהלה - מרכיב בתאגיד הבנקאי אשר עוסק בפעילויות שמהן הוא עשוי להפיק הכנסות ולשאת בהוצאות, תוצאות פעולותיו נבחנות באופן סדיר על ידי ההנהלה והדירקטוריון לצורך קבלת החלטות בנוגע להקצאת משאבים והערכת ביצועיו. כמו כן קיים לגביו מידע פיננסי נפרד.

דיווח מגזרי פעילות על פי גישת ההנהלה מציג את תוצאות הבנק בחלוקה לקווי עסקים, בהתאם למבנה הארגוני של הבנק ובהתאם להחלטת הנהלת הבנק והדירקטוריון.

קווי העסקים מתמחים במתן שירות למגזרי לקוחות בעלי מאפיינים וצרכים דומים.

פעילות הבנק בארץ מנוהלת כדלקמן:

1. בנקאית - מתן שירותים בנקאיים ללקוחות הפרטיים והעסקים הקטנים. קו העסקים כולל את מערך המשכנתאות ואת מערך הבנקאות הפרטית. פועל במבנה של ארבעה מערכים: עסקים קטנים, בנקאות פרטית, פרימיום וקמעונאות. השרות והמוצרים מותאמים לכל מגזרי הלקוחות באופן דיפרנציאלי, על פי אופי פעילותם הבנקאית, מאפייניהם וצרכיהם.

2. מסחרית - מתן שירותים בנקאיים ופיננסיים לחברות בינוניות (Middle Market) ובעלי העניין של חברות אלו.

3. עסקית - מתן שירותים בנקאיים ופיננסיים לחברות גדולות ולחברות בינלאומיות במשק, בפעילותן בארץ ובעולם.

4. נדל"ן - מתן שירותים בנקאיים ופיננסיים לענף הבינוי והנדל"ן.

5. שוקי הון - ניהול הנוסטרו של הבנק, ניהול נכסים והתייכויים וניהול השקעות נכסים פיננסיים.

6. אחר - פעילויות שאינן נזקפות לקווי העסקים האחרים.

תוצאות הפעילות נזקפות לקו העסקים שבו מתנהל חשבון הלקוח.

1. הכנסות ריבית נטו - קו העסקים מזוכה בריבית המתקבלת מהלוואות שהעמיד, בניכוי עלות גיוס המקורות (מחיר מעבר). כמו כן, קו העסקים מזוכה במחיר מעבר בגין פיקדונות שגייס בניכוי הריבית ששולמה ללקוחות.

2. הכנסות שאינן מריבית (הכנסות מימון שאינן מריבית, עמלות והכנסות אחרות) - מיוחסות לקווי העסקים בהתאם לפעילות הלקוח.

3. הוצאות קווי העסקים - כוללות את ההוצאות הישירות של קווי העסקים, וכן מועמסות על קווי העסקים ואת הוצאות יחידות המטה הנותנות להם שירותים.

תוצאות פעילות קווי העסקים, הן בצד המאזני והן בצד הרווח והפסד, נבחנות באופן שוטף על ידי הדירקטוריון והנהלה. בחינת התוצאות מבוצעת אל מול יעדים הנקבעים במסגרת תכנית עבודה שנתית ומול נתוני תקופה מקבילה אשתקד. כמו כן, מבוצעת בחינה של מגוון מדדים נוספים הנוגעים לפעילות קווי העסקים.

ביאור 229 - מגזרי פעילות גישת ההנהלה (המשך)

ב. מידע על מגזרי פעילות לפי גישת ההנהלה

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2019													
סך הכל	חברות בנות בחו"ל	חברות בנות בארץ	אחר	שוקי הון	נדל"ן	עסקית	מסחרית	סך הכל בנקאית	משכנתאות	עסקים קטנים	בנק	הכנסות ריבית, נטו:	
											קמעונאות, פרימיום ובנקאות פרטית		
												במיליוני ש"ח	
8,841	1,047	81	1	522	821	888	972	4,509	2,311	1,271	927	הכנסות ריבית - מחיצוניים	
-	(36)	12	3	192	(194)	(255)	305	(27)	(1,294)	43	1,224	הכנסות (הוצאות) ריבית - בינמגזרי	
8,841	1,011	93	4	714	627	633	1,277	4,482	1,017	1,314	2,151	הכנסות ריבית, נטו	
5,081	279	324	420	1,366	323	205	413	1,751	3	454	1,294	הכנסות שאינן מריבית	
13,922	1,290	417	424	2,080	950	838	1,690	6,233	1,020	1,768	3,445	סך כל ההכנסות הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי	
609	58	7	(13)	(37)	71	(124)	80	567	7	329	231	סך כל ההוצאות התפעוליות והאחרות	
7,908	825	204	1,059	371	133	350	721	4,245	278	1,097	2,870	רווח (הפסד) לפני מס	
5,405	407	206	(622)	1,746	746	612	889	1,421	735	342	344	הוצאות (הכנסות) מס	
1,830	72	48	(141)	597	255	209	304	486	251	117	118	רווח (הפסד) נקי המיוחס לבעלי מניות הבנק	
3,522	297	141	(481)	1,151	491	403	585	935	484	225	226		
יתרות ליום 31 בדצמבר 2019													
282,478	22,966	958	5,760	8,358	26,387	37,696	40,661	139,692	85,390	25,110	29,192	אשראי לציבור, נטו	
373,644	22,364	-	10	74,326	6,940	20,632	53,313	196,059	-	39,125	156,934	פיקדונות הציבור	
1,152,027	17,100	313,901	20,734	547,613	2,294	21,766	24,183	204,436	-	18,175	186,261	נכסים בניהול	

ביאור 229 - מגזרי פעילות גישת ההנהלה (המשך)

ב. מידע על מגזרי פעילות לפי גישת ההנהלה (המשך)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2018												
חברות בנות כח"ל	חברות בנות בארץ	בנק קמעונאות, פרימיום ובנקאות פרטית										
סך הכל	אחר	שוקי הון	נדל"ן	עסקית	מסחרית	סך הכל בנקאית	משכנתאות	עסקים קטנים	מסך הכל	מסך הכל	מסך הכל	מסך הכל
במיליוני ש"ח												
הכנסות ריבית, נטו:												
8,890	1,115	390	6	(23) ^(א)	748	827	1,039	4,788	2,441	1,335	1,012	הכנסות (הוצאות) ריבית - מחיצוניים
-	(36)	(4)	(2)	844 ^(א)	(207)	(242)	123	(476)	(1,529)	10	1,043	הכנסות (הוצאות) ריבית - בינמגזרי
8,890	1,079	386	4	821	541	585	1,162	4,312	912	1,345	2,055	הכנסות ריבית, נטו
4,871	300	1,180	147	485 ^(א)	315	217	408	1,819	10 ^(א)	487	1,322	הכנסות שאינן מריבית
13,761	1,379	1,566	151	1,306	856	802	1,570	6,131	922	1,832	3,377	סך כל ההכנסות
519	92	113	(8)	23	(172)	(70)	28	513	30	270	213	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי
8,337	893	896	958	363	132	276	713	4,106	274	1,099	2,733	סך כל ההוצאות התפעוליות והאחרות
4,905	394	557	(799)	920	896	596	829	1,512	618	463	431	רווח (הפסד) לפני מס
1,619	91	158	(254)	315	306	204	283	516	211	158	147	הוצאות (הכנסות) מס ^(א)
3,257	284	383	(545)	611	590	392	546	996	407	305	284	רווח (הפסד) נקי המיוחס לבעלי מניות הבנק
יתרות ליום 31 בדצמבר 2018												
272,602	25,421	560 ^(א)	5,946 ^(ב)	6,901	24,384 ^(א)	33,532	38,262 ^(א)	137,596	81,524	26,478	29,594	אשראי לציבור, נטו
364,714	25,908	- ^(ב)	274	66,033 ^(א)	6,597	19,592	49,671	196,639	-	38,046	158,593	פיקדונות הציבור
972,855	17,625	285,016	21,085	421,022	1,008	19,122	22,137	185,840	-	18,354	167,486	נכסים בניהול

(א) לא כולל יתרות שסווגו כנכסים מוחזקים למכירה בסך 8,042 מיליון ש"ח.
 (ב) לא כולל יתרות שסווגו כהתחייבויות מוחזקות למכירה בסך 71 מיליון ש"ח.
 (ג) סווג מחדש.

ביאור 229 - מגזרי פעילות גישת ההנהלה (המשך)

ב. מידע על מגזרי פעילות לפי גישת ההנהלה (המשך)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2017 ^(א)												
חברות בנות בחו"ל		חברות בנות בארץ		בנק קמעונאות, פרימיום ובנקאות עסקים קטנים								
סך הכל	אחר	שוקי הון	נדל"ן	עסקית	מסחרית	סך הכל בנקאית	משכנתאות	עסקים קטנים	פרימיום	קמעונאות	סך הכל	סך הכל
במיליוני ש"ח												
הכנסות ריבית, נטו:												
8,046	993	283	3	(175)	610	854	1,042	4,436	2,060	1,336	1,040	הכנסות (הוצאות) ריבית - מחיצוניים
-	(23)	(2)	(4)	843	(149)	(273)	(29)	(363)	(1,217)	(29)	883	הכנסות (הוצאות) ריבית - בינמזרי
8,046	970	281	(1)	668	461	581	1,013	4,073	843	1,307	1,923	הכנסות ריבית, נטו
5,342	291	1,113	357	865	324	224	398	1,770	15	477	1,278	הכנסות שאינן מריבית
13,388	1,261	1,394	356	1,533	785	805	1,411	5,843	858	1,784	3,201	סך כל ההכנסות
172	54	77	(27)	(24)	(316)	(72)	26	454	13	273	168	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי
8,415	835	953	921	348	130	275	711	4,242	290	1,037	2,915	סך כל ההוצאות התפעוליות והאחרות
4,801	372	364	(538)	1,209	971	602	674	1,147	555	474	118	רווח (הפסד) לפני מס
1,692	153	89	(37)	299	340	211	236	401	194	166	41	הוצאות (הכנסות) מס
3,172	219	335	(501)	913	631	391	438	746	361	308	77	רווח (הפסד) נקי המיוחס לבעלי מניות הבנק
יתרות ליום 31 בדצמבר 2017												
268,764	23,204	8,773	5,712	5,249	20,684	33,152	35,712	136,278	78,626	27,438	30,214	אשראי לציבור, נטו
362,854	25,300	65	93	76,441	6,425	21,614	43,484	189,432	-	35,369	154,063	פיקדונות הציבור
974,430	19,282	260,155	22,448	432,806	1,293	21,228	24,432	192,786	-	19,750	173,036	נכסים בניהול

(א) סווג מחדש.

ביאור 30 - מידע נוסף על סיכון אשראי, אשראי לציבור והפרשה להפסדי אשראי

א. חובות^(א) ומכשירי אשראי חוץ מאזניים

1. תנועה ביתרת ההפרשה להפסדי אשראי

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2019						
הפרשה להפסדי אשראי						
אשראי לציבור						
סך הכל	בנקים וממשלות	סך הכל ציבור	פרטי אחר	דיוור	מסחרי	
במיליוני ש"ח						
3,816	3	3,813	634	479	2,700	יתרת הפרשה להפסדי אשראי לתחילת השנה
609	(1)	610	134	22	454	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי
(1,449)	-	(1,449)	(417)	(29)	(1,003)	מחיקות חשבונאיות
782	-	782	307	-	475	גביית חובות שנמחקו חשבונאית בשנים קודמות
(667)	-	(667)	(110)	(29)	(528)	מחיקות חשבונאיות נטו
(16)	-	(16)	-	-	(16)	התאמות מתרגום דוחות כספיים
(26)	-	(26)	(1)	(5)	(20)	מימוש השקעה בחברת בת שאוחדה בעבר
3,716	2	3,714	657	467	2,590	יתרת הפרשה להפסדי אשראי לסוף שנה ¹
386	-	386	20	-	366	¹ מזה: בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2018						
הפרשה להפסדי אשראי						
אשראי לציבור						
סך הכל	בנקים וממשלות	סך הכל ציבור	פרטי אחר ^(ד)	דיוור	מסחרי ^(ג)	
במיליוני ש"ח						
3,700	3	3,697	741	450	2,506	יתרת הפרשה להפסדי אשראי לתחילת השנה
21	-	21	-	-	21	שינויים שנזקפו להון ^(ב)
3,721	3	3,718	741	450	2,527	יתרה ליום 1 בינואר 2018
519	-	519	233	32	254	הוצאות בגין הפסדי אשראי
(1,197)	-	(1,197)	(453)	(4)	(740)	מחיקות חשבונאיות
941	-	941	287	-	654	גביית חובות שנמחקו חשבונאית בשנים קודמות
(256)	-	(256)	(166)	(4)	(86)	מחיקות חשבונאיות נטו
16	-	16	(1)	1	16	התאמות מתרגום דוחות כספיים
(184)	-	(184)	(173)	-	(11)	בניכוי יתרות שסווגו כנכסים מוחזקים למכירה ^(א)
3,816	3	3,813	634	479	2,700	יתרת הפרשה להפסדי אשראי לסוף שנה ¹
461	-	461	20	-	441	¹ מזה: בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים

- (א) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.
 (ב) השפעת היישום לראשונה של תקן דיווח כספי בינלאומי 9 בחברות בנות בחו"ל.
 (ג) למידע נוסף ראה [ביאור 36. בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2018](#).
 (ד) סווג מחדש.

ביאור 30 - מידע נוסף על סיכון אשראי, אשראי לציבור והפרשה להפסדי אשראי (המשך)

א. חובות^(א) ומכשירי אשראי חוץ מאזניים (המשך)

1. תנועה ביתרת ההפרשה להפסדי אשראי (המשך)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2017						
הפרשה להפסדי אשראי						
אשראי לציבור						
סך הכל	בנקים וממשלות	סך הכל ציבור	פרטי אחר	דיור	מסחרי	במיליוני ש"ח
3,960	1	3,959	778	473	2,708	יתרת הפרשה להפסדי אשראי לתחילת השנה
172	2	170	^(ב) 192	(13)	^(ב) (9)	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי
(1,310)	-	(1,310)	^(ב) (516)	(9)	^(ב) (785)	מחיקות חשבונאיות
898	-	898	^(ב) 286	-	^(ב) 612	גביית חובות שנמחקו חשבונאית בשנים קודמות
(412)	-	(412)	(230)	(9)	(173)	מחיקות חשבונאיות נטו
(20)	-	(20)	1	(1)	(20)	התאמות מתרגום דוחות כספיים
3,700	3	3,697	741	450	2,506	יתרת הפרשה להפסדי אשראי לסוף שנה ¹
484	-	484	36	-	448	¹ מזה: בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים

(א) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.
(ב) סוג מחדש.

ביאור 30 - מידע נוסף על סיכון אשראי, אשראי לציבור והפרשה להפסדי אשראי (המשך)

א. חובות^(א) ומכשירי אשראי חוץ מאזניים (המשך)

2. מידע נוסף על דרך חישוב ההפרשה להפסדי אשראי בגין חובות^(א) ועל החובות^(א) בגינם היא חושבה

31 בדצמבר 2019					
אשראי לציבור					
מסחרי	דיוור	פרטי אחר	סך הכל ציבור	בנקים וממשלות	סך הכל
במיליוני ש"ח					
יתרת חוב רשומה של חובות^(א):					
130,760	-	795	131,555	12,800	144,355
42,589	84,421	27,241	154,251	282	154,533
714 ^(א)	84,220	-	84,934	-	84,934
173,349	84,421	28,036	285,806	13,082	298,888
הפרשה להפסדי אשראי בגין חובות^(א):					
1,721	-	176	1,897	2	1,899
503	467	461	1,431	-	1,431
- ^(ה)	466 ^(ב)	-	466	-	466
2,224	467	637	3,328	2	3,330
372	-	167	539	-	539
סך הכל הפרשה להפסדי אשראי					
מזה: בגין חובות פגומים					
2018 בדצמבר 31					
אשראי לציבור					
מסחרי	דיוור	פרטי אחר	סך הכל ציבור	בנקים וממשלות	סך הכל
במיליוני ש"ח					
יתרת חוב רשומה של חובות^(א):					
121,621 ^(א)	31	901	122,553	13,662 ^(א)	136,215
46,070 ^(א)	80,860	34,681 ^(א)	161,611	673	162,284
913 ^(א)	80,432	-	81,345	-	81,345
(655)	-	(7,555)	(8,210)	(35)	(8,245)
167,036 ^(א)	80,891	28,027	275,954	14,300	290,254
הפרשה להפסדי אשראי בגין חובות^(א):					
1,792 ^(א)	5	165 ^(א)	1,962	3	1,965
478 ^(א)	474	606 ^(א)	1,558	-	1,558
- ^(ה)	473 ^(ב)	-	473	-	473
(11)	-	(157)	(168)	-	(168)
2,259	479	614	3,352	3	3,355
459	4	150	613	-	613
סך הכל הפרשה להפסדי אשראי					
מזה: בגין חובות פגומים					

(א) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.
 (ב) כולל יתרת הפרשה מעבר למתחייב לפי שיטת עומק הפיגור שחושבה על בסיס קבוצתי בסך 299 מיליון ש"ח (2018 - 295 מיליון ש"ח).
 (ג) יתרת הלוואות לדיוור שהועמדו לקבוצות רכישה הנמצאות בהליכי בנייה.
 (ד) למידע נוסף ראה [ביאור 36. בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2018](#).
 (ה) יתרות נמוכות מ-1 מיליון ש"ח.
 (ו) סווג מחדש.

ביאור 30 - מידע נוסף על סיכון אשראי, אשראי לציבור והפרשה להפסדי אשראי (המשך)

ב. חובות^(א)

1. איכות אשראי ופיגורים

31 בדצמבר 2019					
חובות לא פגומים - מידע נוסף		בעייתיים ^(ב)			
כפיגור של 30 ועד 89 ימים ^(ה)	כפיגור של 90 ימים או יותר ^(ד)	סך הכל	פגומים ^(ג)	לא פגומים	לא בעייתיים
במיליוני ש"ח					
פעילות לווים בישראל					
ציבור-מסחרי					
48	8	23,782	79	102	23,601
בינוי ונדל"ן - בינוי ^(א)					
28	13	27,097	300	94	26,703
בינוי ונדל"ן - פעילויות בנדל"ן ^(א)					
54	4	17,162	4	11	17,147
שרותים פיננסיים					
150	64	74,614	1,116	1,155	72,343
מסחרי - אחר					
280	89	142,655	1,499	1,362	139,794
סך הכל מסחרי					
620	830	84,213	-	830 ^(א)	83,383
אנשים פרטיים - הלוואות לדיור					
154	58	27,677	310	302	27,065
אנשים פרטיים - אחר					
1,054	977	254,545	1,809	2,494	250,242
סך הכל ציבור - פעילות בישראל					
-	-	2,167	-	-	2,167
בנקים בישראל					
-	-	11	-	-	11
ממשלת ישראל					
1,054	977	256,723	1,809	2,494	252,420
סך הכל פעילות בישראל					
פעילות לווים בחו"ל					
ציבור-מסחרי					
17	3	11,962	362	77	11,523
בינוי ונדל"ן ^(א)					
139	22	18,732	359	511	17,862
מסחרי - אחר					
156	25	30,694	721	588	29,385
סך הכל מסחרי					
-	-	567	1	-	566
אנשים פרטיים					
156	25	31,261	722	588	29,951
סך הכל ציבור - פעילות בחו"ל					
-	-	10,171	-	-	10,171
בנקים בחו"ל					
-	-	733	-	-	733
ממשלות בחו"ל					
156	25	42,165	722	588	40,855
סך הכל פעילות בחו"ל					
1,210	1,002	285,806	2,531	3,082	280,193
סך הכל ציבור					
-	-	12,338	-	-	12,338
סך הכל בנקים					
-	-	744	-	-	744
סך הכל ממשלות					
1,210	1,002	298,888	2,531	3,082	293,275
סך הכל					

ראה הערות [בעמוד 242](#).

ביאור 30 - מידע נוסף על סיכון אשראי, אשראי לציבור והפרשה להפסדי אשראי (המשך)

ב. חובות^(א) (המשך)

1. איכות אשראי ופיגורים (המשך)

31 בדצמבר 2018					
חובות לא פגומים - מידע נוסף		בעייתיים ^(ב)			
בפיגור של 30 ועד 89 ימים ^(ה)	בפיגור של 90 ימים או יותר ^(ד)	סך הכל	פגומים ^(ג)	לא פגומים	לא בעייתיים
במיליוני ש"ח					
פעילות לווים בישראל					
ציבור-מסחרי					
220	10	21,995	233	162	21,600
בינוי ונדל"ן - בינוי					
21	15	25,502	315	159	25,028
בינוי ונדל"ן - פעילויות בנדל"ן					
4	2	10,882	8	7	10,867
שרותים פיננסיים					
169	56	75,040	1,242	1,718	72,080
מסחרי - אחר					
414	83	133,419	1,798	2,046 ^(א)	129,575
סך הכל מסחרי					
694	862	80,417	-	862 ^(א)	79,555
אנשים פרטיים - הלוואות לדיור					
183	51	34,921	382	576 ^(א)	33,963
אנשים פרטיים - אחר					
(10)	-	(8,210)	(45)	(323)	(7,842) ^(א)
בניכוי יתרות שסוגו כנכסים מוחזקים למכירה ^(א)					
1,281	996 ^(א)	240,547	2,135	3,161	235,251
סך הכל ציבור - פעילות בישראל					
-	-	2,703	-	-	2,703
בנקים בישראל					
-	-	74	-	-	74
ממשלת ישראל					
-	-	(33)	-	-	(33) ^(א)
בניכוי יתרות שסוגו כנכסים מוחזקים למכירה ^(א)					
1,281	996	243,291	2,135	3,161	237,995
סך הכל פעילות בישראל					
פעילות לווים בחו"ל					
ציבור-מסחרי					
4	-	11,788	109 ^(א)	12	11,667 ^(א)
בינוי ונדל"ן					
330	27	22,484	474 ^(א)	647	21,363 ^(א)
מסחרי - אחר					
334	27	34,272	583	659	33,030
סך הכל מסחרי					
3	-	1,135	33	15	1,087 ^(א)
אנשים פרטיים					
337	27	35,407	616	674	34,117
סך הכל ציבור - פעילות בחו"ל					
-	-	10,850	-	-	10,850 ^(א)
בנקים בחו"ל					
-	-	708	-	-	708
ממשלות בחו"ל					
-	-	(2)	-	-	(2) ^(א)
בניכוי יתרות שסוגו כנכסים מוחזקים למכירה ^(א)					
337	27	46,963	616	674	45,673
סך הכל פעילות בחו"ל					
1,618	1,023	275,954	2,751	3,835	269,368
סך הכל ציבור					
-	-	13,518	-	-	13,518
סך הכל בנקים^(א)					
-	-	782	-	-	782
סך הכל ממשלות					
1,618	1,023	290,254	2,751	3,835	283,668
סך הכל					

ראה הערות [בעמוד 242](#)

ביאור 30 - מידע נוסף על סיכון אשראי, אשראי לציבור והפרשה להפסדי אשראי (המשך)

1. איכות אשראי ופיגורים (המשך)

הערות:

- (א) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.
- (ב) סיכון אשראי פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיור שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור, הלוואות לדיור שבגינן לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.
- (ג) ככלל, חובות פגומים אינם צוברים הכנסות ריבית. למידע על חובות פגומים מסוימים שאורגנו מחדש בארגון מחדש של חוב בעייתי, ראה [ביאור 2.330.3](#) להלן.
- (ד) מסווגים כחובות בעייתיים שאינם פגומים. צוברים הכנסות ריבית.
- (ה) צוברים הכנסות ריבית. חובות בפיגור של 30 ועד 89 ימים בסך 210 מיליון ש"ח (31 בדצמבר 2018 - 416 מיליון ש"ח) סווגו כחובות בעייתיים שאינם פגומים.
- (ו) כולל יתרת הלוואות לדיור בסך 85 מיליון ש"ח (31 בדצמבר 2018 - 87 מיליון ש"ח) עם הפרשה לפי עומק פיגור, בהן נחתם הסדר להחזר פיגורים של לווה, כאשר נעשה שינוי בלוח הסילוקין בגין יתרת הלוואה שטרם הגיע מועד פירעונה.
- (ז) 2.7% מהאשראי לנכסים מניבים שניתן באמצעות מערך בינוי ונדל"ן בבנק הינו בשיעור LTV העולים על 85%.
- (ח) יתרת החובות הלא פגומים בפיגור של 90 ימים או יותר, נכון ליום 31 בדצמבר 2019, בסך של 977 מיליון ש"ח הינם אשראי שנתן הבנק, מתוכם 147 מיליון ש"ח הינו בגין הלוואות שאינן לדיור ו-830 מיליון ש"ח בגין הלוואות לדיור, כאשר מתוכן סך של 218 מיליון ש"ח הינו בפיגור של עד 149 יום, 164 מיליון ש"ח הינו בפיגור של 150-249 יום והיתרה הינה בגין חוב בפיגור של 250 ימים או יותר.
- (ט) למידע נוסף ראה [ביאור 136](#). בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2018.
- (י) בניכוי יתרות בגין בנקים שסווגו כנכסים מוחזקים למכירה.
- (יא) סווג מחדש.

איכות האשראי - מצב פיגור החובות

מצב הפיגור מנוטר באופן שוטף ומהווה אחת האינדיקציות המרכזיות לאיכות האשראי. קביעת מצב הפיגור מבוצעת לפי ימי הפיגור בפועל. חוב המוערך על בסיס פרטני מועבר לטיפול כחוב לא מבצע (לא צובר הכנסות ריבית) לאחר 90 ימי פיגור. חובות המוערכים על בסיס קבוצתי, מצב הפיגור משפיע על סיווג החוב (סיווג החוב חמור יותר ככל שמעמיק הפיגור) ולרוב לאחר 150 ימי פיגור הבנק מבצע מחיקה חשבונאית של חוב. חוב שאורגן מחדש כחוב בעייתי והוחזר לצבור ריבית, כאשר הוא מפגר במשך 60 ימי פיגור ביחס לתנאי החוב החדשים, יחזור שוב להיות מטופל כחוב לא מבצע. לגבי הלוואות לדיור, למעט הלוואות ללא תשלום רבעוני או חודשי, הבנק קובע הפרשה לפי שיטת עומק הפיגור.

ביאור 30 - מידע נוסף על סיכון אשראי, אשראי לציבור והפרשה להפסדי אשראי (המשך)

ב. חובות^(א)

2. מידע נוסף על חובות פגומים
א. חובות פגומים והפרשה פרטנית

31 בדצמבר 2019					
	יתרת ^(ב) חובות פגומים	יתרת ^(ב) בגינם לא קיימת	יתרת ^(ב) הפרשה פרטנית ^(ג)	יתרת ^(ב) חובות פגומים	יתרת ^(ב) בגינם קיימת הפרשה פרטנית ^(ג)
	סך הכל	סך הכל	סך הכל	סך הכל	סך הכל
במיליוני ש"ח					
פעילות לווים בישראל					
ציבור-מסחרי					
בינוי ונדל"ן - בינוי	57	11	22	79	323
בינוי ונדל"ן - פעילויות בנדל"ן	65	2	235	300	1,097
שרותים פיננסיים	3	1	1	4	410
מסחרי - אחר	575	217	541	1,116	2,981
סך הכל מסחרי	700	231	799	1,499	4,811
אנשים פרטיים - אחר	307	166	3	310	765
סך הכל ציבור - פעילות בישראל	1,007	397	802	1,809	5,576
פעילות לווים בחו"ל					
ציבור-מסחרי					
בינוי ונדל"ן	362	100	-	362	379
מסחרי - אחר	137	41	222	359	392
סך הכל מסחרי	499	141	222	721	771
אנשים פרטיים	1	1	-	1	1
סך הכל ציבור - פעילות בחו"ל	500	142	222	722	772
סך הכל ציבור	1,507	539	1,024	2,531	6,348
מזה:					
נמדד לפי ערך נוכחי של תזרימי מזומנים	1,287	493	694	1,981	
חובות בארגון מחדש של חובות בעייתיים	662	181	357	1,019	

(א) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.
(ב) יתרת חוב רשומה.
(ג) הפרשה פרטנית להפסדי אשראי.

ביאור 30 - מידע נוסף על סיכון אשראי, אשראי לציבור והפרשה להפסדי אשראי (המשך)

ב. חובות^(א) (המשך)

2. מידע נוסף על חובות פגומים (המשך)
א. חובות פגומים והפרשה פרטנית (המשך)

31 בדצמבר 2018				
	יתרת ^(ב) חובות פגומים	יתרת ^(ב) חובות פגומים	יתרת ^(ב) חובות פגומים	יתרת ^(ב) חובות פגומים
יתרת קרן חוזית של חובות פגומים	סך הכל יתרת ^(ב) חובות פגומים	בגינם לא קיימת הפרשה פרטנית ^(ג)	יתרת הפרשה פרטנית ^(ג)	בגינם קיימת הפרשה פרטנית ^(ג)
במיליוני ש"ח				
פעילות לווים בישראל				
ציבור-מסחרי				
426	233	164	14	69
בינוי ונדל"ן - בינוי				
1,176	315	194	27	121
בינוי ונדל"ן - פעילויות בנדל"ן				
422	8	5	1	3
שרותים פיננסיים				
3,234	1,242	369	311	873
מסחרי - אחר				
5,258	1,798	732	353	1,066
סך הכל מסחרי				
801	382	27	152	355
אנשים פרטיים - אחר				
(45)	(45)	(26)	(4)	(19)
בניכוי יתרות שסווגו כנכסים מוחזקים למכירה ^(ד)				
6,014 ^(ה)	2,135	733	501	1,402
סך הכל ציבור - פעילות בישראל				
פעילות לווים בחו"ל				
ציבור-מסחרי				
253	109	5	50	104
בינוי ונדל"ן				
844	474	277	56	197
מסחרי - אחר				
1,097	583	282	106	301
סך הכל מסחרי				
85	33	19	6	14
אנשים פרטיים				
1,182	616	301	112	315
סך הכל ציבור - פעילות בחו"ל				
7,196	2,751	1,034	613	1,717
סך הכל ציבור				
מזה:				
	2,217	697	550	1,520
נמדד לפי ערך נוכחי של תזרימי מזומנים				
	1,645	731	165	914
חובות בארגון מחדש של חובות בעייתיים				

- (א) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.
 (ב) יתרת חוב רשומה.
 (ג) הפרשה פרטנית להפסדי אשראי.
 (ד) למידע נוסף ראה [ביאור 36. בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2018](#).
 (ה) סווג מחדש.
 (ו) הוצג מחדש.

ביאור 30 - מידע נוסף על סיכון אשראי, אשראי לציבור והפרשה להפסדי אשראי (המשך)

ב. חובות^(א) (המשך)

2. מידע נוסף על חובות פגומים (המשך)

ב. יתרה ממוצעת והכנסות ריבית

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר					
2018			2019		
מזה: נרשמו על בסיס מזומן	הכנסות ריבית שנרשמו ^(א)	יתרה ^(ב) ממוצעת של חובות פגומים	מזה: נרשמו על בסיס מזומן	הכנסות ריבית שנרשמו ^(א)	יתרה ^(ב) ממוצעת של חובות פגומים
במיליוני ש"ח					
פעילות לווים בישראל					
ציבור-מסחרי					
1	1	265	-	1	140
2	4	379	3	5	305
-	-	6	-	-	7
4	10	1,347	5	10	1,152
7	15	1,997	8	16	1,604
-	2	373	-	2	317
-	-	(38)	-	-	-
7	17	2,332	8	18	1,921
פעילות לווים בחו"ל					
ציבור-מסחרי					
6	6	133	-	3	153
4	6	520	5	5	380
10	12	653	5	8	533
1	1	20	-	-	9
11	13	673	5	8	542
18	30 ^(ד)	3,005	13	26 ^(ד)	2,463

(א) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר. יתרת חוב רשומה ממוצעת של חובות פגומים בתקופת הדיווח.

(ג) הכנסות ריבית שנרשמו בתקופת הדיווח, בגין היתרה הממוצעת של החובות הפגומים, בפרק הזמן בו החובות סווגו כפגומים.

(ד) אילו החובות הפגומים היו צוברים ריבית לפי התנאים המקוריים היו נרשמות הכנסות ריבית בסך 402 מיליון ש"ח (2018 - 294 מיליון ש"ח).

(ה) למידע נוסף ראה [ביאור 36](#). בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2018.

ביאור 30 - מידע נוסף על סיכון אשראי, אשראי לציבור והפרשה להפסדי אשראי (המשך)

ב. חובות^(א) (המשך)

2. מידע נוסף על חובות פגומים (המשך)
ב. יתרה ממוצעת והכנסות ריבית (המשך)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2017		
מזה: נרשמו על בסיס מזומן	הכנסות ריבית שנרשמו ^(א)	יתרה ^(ב) ממוצעת של חובות פגומים
במיליוני ש"ח		
<u>פעילות לווים בישראל</u>		
<u>ציבור-מסחרי</u>		
1	2	269
בינוי ונדל"ן - בינוי		
12	15	596
בינוי ונדל"ן - פעילויות בנדל"ן		
8	8	161
שרותים פיננסיים		
12	26	1,568
מסחרי - אחר		
33	51	2,594
סך הכל מסחרי		
1	4	305
אנשים פרטיים - אחר		
34	55	2,899
סך הכל ציבור - פעילות בישראל		
<u>פעילות לווים בחו"ל</u>		
<u>ציבור-מסחרי</u>		
5	5	253
בינוי ונדל"ן		
5	5	411
מסחרי - אחר		
10	10	664
סך הכל מסחרי		
1	1	28
אנשים פרטיים		
11	11	692
סך הכל ציבור - פעילות בחו"ל		
45	66 ^(ד)	3,591
סך הכל ציבור		

- (א) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.
(ב) יתרת חוב רשומה ממוצעת של חובות פגומים בתקופת הדיווח.
(ג) הכנסות ריבית שנרשמו בתקופת הדיווח, בגין היתרה הממוצעת של החובות הפגומים, בפרק הזמן בו החובות סווגו כפגומים.
(ד) אילו החובות הפגומים היו צוברים ריבית לפי התנאים המקוריים היו נרשמות הכנסות ריבית בסך 324 מיליון ש"ח.

ביאור 30 - מידע נוסף על סיכון אשראי, אשראי לציבור והפרשה להפסדי אשראי (המשך)

ב. חובות^(א) (המשך)

2. מידע נוסף על חובות פגומים (המשך)

ג. חובות בעייתיים בארגון מחדש

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר							
2018				2019			
צובר שאינו צובר	צובר של 30 ימים ועד 89 ימים ^(ב)	צובר שאינו צובר	צובר של 30 ימים ועד 89 ימים ^(ב)	צובר שאינו צובר	צובר של 30 ימים ועד 89 ימים ^(ב)	צובר שאינו צובר	צובר של 30 ימים ועד 89 ימים ^(ב)
סך הכל ^(ג)	סך הכל ^(ג)	סך הכל ^(ג)	סך הכל ^(ג)	סך הכל ^(ג)	סך הכל ^(ג)	סך הכל ^(ג)	סך הכל ^(ג)
במיליוני ש"ח							
<u>פעילות לווים בישראל</u>							
<u>ציבור-מסחרי</u>							
201	5	-	196	48	15	1	32
בינוי ונדל"ן - בינוי							
233	21	1	211	202	139	-	63
בינוי ונדל"ן - פעילויות בנדל"ן							
1	-	-	1	3	1	-	2
שרותים פיננסיים							
612	47	2	563	356	122	8	226
מסחרי - אחר							
1,047	73	3	971	609	277	9	323
סך הכל מסחרי							
335	36	2	297	290	72	5	213
אנשים פרטיים - אחר							
(18)	-	-	(18)	-	-	-	-
בניכוי יתרות שסווגו כנכסים מוחזקים למכירה ^(ד)							
1,364	109	5	1,250	899	349	14	536
סך הכל ציבור - פעילות בישראל							
<u>פעילות לווים בחו"ל</u>							
<u>ציבור-מסחרי</u>							
46	-	-	46	5	-	-	5
בינוי ונדל"ן							
225	158	-	67	115	24	-	91
מסחרי - אחר							
271	158	-	113	120	24	-	96
סך הכל מסחרי							
10	4	-	6	-	-	-	-
אנשים פרטיים							
281	162	-	119	120	24	-	96
סך הכל ציבור - פעילות בחו"ל							
1,645	271	5	1,369	1,019	373	14	632
סך הכל ציבור							

(א) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.

(ב) צובר הכנסות ריבית.

(ג) נכלל בחובות פגומים.

(ד) למידע נוסף ראה [ביאור 36. דוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2018](#).

הערה: ההתחייבויות למתן אשראי נוסף לחייבים שלגביהם בוצע ארגון מחדש של חוב בעייתי במסגרתו בוצעו שינויים בתנאי האשראי הסתכמו ליום 31 בדצמבר 2019 בסך 0 מיליון ש"ח (ליום 31 בדצמבר 2018 - 1 מיליון ש"ח).

ביאור 30 - מידע נוסף על סיכון אשראי, אשראי לציבור והפרשה להפסדי אשראי (המשך)

ב. חובות^(א) (המשך)

2. מידע נוסף על חובות פגומים (המשך)

ג. חובות בעייתיים בארגון מחדש (המשך)

1. ארגונים מחדש שבוצעו

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר					
2018			2019		
יתרת חוב רשומה לאחר ארגון מחדש	יתרת חוב רשומה לפני ארגון מחדש	מספר חוזים	יתרת חוב רשומה לאחר ארגון מחדש	יתרת חוב רשומה לפני ארגון מחדש	מספר חוזים
במיליוני ש"ח			במיליוני ש"ח		
פעילות לווים בישראל					
ציבור-מסחרי					
47	47	400	40	41	344
בינוי ונדל"ן - בינוי					
33	33	161	26	26	89
בינוי ונדל"ן - פעילויות בנדל"ן					
1	2	24	2	2	22
שרותים פיננסיים					
248	253	1,762	230	234	1,690
מסחרי - אחר					
329	335	2,347	298	303	2,145
סך הכל מסחרי					
216	217	8,649	168	171	5,317
אנשים פרטיים - אחר					
(37)	(37)	(2,956)	-	-	-
בניכוי יתרות שסווגו כנכסים מוחזקים למכירה ^(ב)					
^(א) 508	^(א) 515	^(א) 8,040	466	474	7,462
סך הכל ציבור - פעילות בישראל					
פעילות לווים בחו"ל					
ציבור-מסחרי					
2	2	2	12	12	2
בינוי ונדל"ן					
57	57	6	-	-	-
מסחרי - אחר					
59	59	8	12	12	2
סך הכל מסחרי					
59	59	8	12	12	2
סך הכל ציבור - פעילות בחו"ל					
567	574	8,048	478	486	7,464
סך הכל ציבור					

(א) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.

(ב) למידע נוסף ראה [ביאור 36. בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2018](#).

(ג) סווג מחדש.

ביאור 30 - מידע נוסף על סיכון אשראי, אשראי לציבור והפרשה להפסדי אשראי (המשך)

ב. חובות^(א) (המשך)

2. מידע נוסף על חובות פגומים (המשך)

ג. חובות בעייתיים בארגון מחדש (המשך)

1. ארגונים מחדש שבוצעו (המשך)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2017		
מספר חוזים	יתרת חוב רשומה לפני ארגון מחדש	יתרת חוב רשומה לאחר ארגון מחדש
במיליוני ש"ח		
פעילות לווים בישראל		
ציבור-מסחרי		
463	47	45
בינוי ונדל"ן - בינוי		
270	42	42
בינוי ונדל"ן - פעילויות בנדל"ן		
11	7	- ^(ב)
שרותים פיננסיים		
1,517	266	263
מסחרי - אחר		
2,261	362	350
סך הכל מסחרי		
8,347	177	176
אנשים פרטיים - אחר		
^(א) 10,608	^(א) 539	^(א) 526
סך הכל ציבור - פעילות בישראל		
פעילות לווים בחו"ל		
ציבור-מסחרי		
5	57	57
בינוי ונדל"ן		
18	182	182
מסחרי - אחר		
23	239	239
סך הכל מסחרי		
2	1	1
אנשים פרטיים		
25	240	240
סך הכל ציבור - פעילות בחו"ל		
10,633	779	766
סך הכל ציבור		

(א) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.

(ב) יתרות נמוכות מ-1 מיליון ש"ח.

(ג) סווג מחדש.

ביאור 30 - מידע נוסף על סיכון אשראי, אשראי לציבור והפרשה להפסדי אשראי (המשך)

ב. חובות^(א) (המשך)

2. מידע נוסף על חובות פגומים (המשך)

ג. חובות בעייתיים בארגון מחדש (המשך)

2. ארגונים מחדש שכשלו^(ב)

31 בדצמבר					
2017		2018		2019	
יתרת חוב רשומה ^(ג)	מספר חוזים	יתרת חוב רשומה ^(ג)	מספר חוזים	יתרת חוב רשומה ^(ג)	מספר חוזים
במיליוני ש"ח		במיליוני ש"ח		במיליוני ש"ח	
פעילות לווים בישראל					
ציבור-מסחרי					
16	206	15	120	22	176
בינוי ונדל"ן - בינוי					
11	51	14	50	15	40
בינוי ונדל"ן - פעילויות בנדל"ן					
- ^(ה)	7	- ^(ה)	5	1	12
שרותים פיננסיים					
45	693	78	540	104	733
מסחרי - אחר					
72	957	107	715	142	961
סך הכל מסחרי					
37	2,968	49	2,503	58	1,888
אנשים פרטיים - אחר					
-	-	(9)	(1,248)	-	-
בניכוי יתרות שסווגו כנכסים מוחזקים למכירה ^(ד)					
^(ו) 109	^(ו) 3,925	^(ו) 147	^(ו) 1,970	200	2,849
סך הכל ציבור - פעילות בישראל					
פעילות לווים בחו"ל					
ציבור-מסחרי					
-	-	1	2	- ^(ה)	1
בינוי ונדל"ן					
1	1	60	9	- ^(ה)	1
מסחרי - אחר					
1	1	61	11	-	2
סך הכל מסחרי					
-	-	1	2	-	-
אנשים פרטיים					
1	1	62	13	-	2
סך הכל ציבור - פעילות חו"ל					
110	3,926	209	1,983	200	2,851
סך הכל ציבור					

(א) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.
(ב) חובות שהפכו בשנת הדיווח לחובות בפיגור של 30 ימים או יותר, אשר אורגנו מחדש בארגון מחדש של חוב בעייתי במהלך 12 החודשים שקדמו למועד שבו הם הפכו לחובות בפיגור.

(ג) יתרת החוב הרשומה לסוף הרבעון בו בוצע הכשל.

(ד) למידע נוסף ראה **ביאור 36. בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2018.**

(ה) יתרות נמוכות מ-1 מיליון ש"ח.

(ו) סווג מחדש.

ביאור 30 - מידע נוסף על סיכון אשראי לציבור והפרשה להפסדי אשראי (המשך)

ב. חובות^(א) (המשך)

3. מידע נוסף על הלוואות לדיור

ג. חובות בעייתיים בארגון מחדש (המשך)

יתרות לסוף תקופה לפי שיעור המימון (LTV)^(ב), סוג החזר וסוג ריבית

31 בדצמבר 2019					
יתרת הלוואות לדיור					
סיכון אשראי חוץ מאזני סך הכל	¹ מזה: ריבית משתנה	¹ מזה: בולט ובלון	סך הכל ¹		
במיליוני ש"ח					
2,270	35,258	1,771	54,809	עד 60%	שיעור ראשון: שיעור המימון
303	19,730	659	29,601	מעל 60%	
-	9	-	11		שיעבוד משני או ללא שיעבוד
2,573	54,997	2,430	84,421		סך הכל

31 בדצמבר 2018					
יתרת הלוואות לדיור					
סיכון אשראי חוץ מאזני סך הכל	¹ מזה: ריבית משתנה	¹ מזה: בולט ובלון	סך הכל ¹		
במיליוני ש"ח					
1,720	34,151	2,002	52,260	עד 60%	שיעור ראשון: שיעור המימון
203	19,594	748	28,595	מעל 60%	
-	33	1	36		שיעבוד משני או ללא שיעבוד
1,923	53,778	2,751	80,891		סך הכל

(א) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.
(ב) היחס בין המסגרת המאושרת בעת העמדת המסגרת לבין שווי הנכס, כפי שאושר על ידי הבנק בעת העמדת המסגרת. יחס ה-LTV מהווה אינדיקציה נוספת של הבנק להערכת סיכון הלקוח בעת העמדת המסגרת. מידי רבעון נבדקת ההפרשה הקבוצתית המינימאלית בשיעור של 0.35% כנדרש בהוראות בנק ישראל מול ההפרשה בשיעור של 0.75% הנדרשת על אשראי בעל LTV הגבוה מ-60%. יש לציין כי ההפרשה הקבוצתית גבוהה מההפרשה הנדרשת על פי LTV.

ביאור 30 - מידע נוסף על סיכון אשראי, אשראי לציבור והפרשה להפסדי אשראי (המשך)

ג. אשראי לציבור וסיכון אשראי חוץ מאזני לפי גודל האשראי של הלווה

31 בדצמבר 2019				
סיכון אשראי חוץ מאזני (א)ו(ב)	אשראי (א)	מספר לווים (ג)	תקרת האשראי	
			אשראי ללווה באלפי ש"ח	מ
במיליוני ש"ח			עד	
1,194	680	443,831	10	0
1,653	1,074	170,897	20	10
3,234	2,751	194,004	40	20
5,330	6,354	201,655	80	40
4,916	11,413	148,303	150	80
3,778	18,052	104,624	300	150
3,046	27,354	70,958	600	300
4,092	42,494	55,352	1,200	600
2,838	20,295	15,552	2,000	1,200
2,708	13,439	5,914	4,000	2,000
2,993	10,555	2,402	8,000	4,000
4,866	19,345	1,892	20,000	8,000
5,502	20,391	888	40,000	20,000
20,518	55,280	889	200,000	40,000
7,259	15,949	85	400,000	200,000
11,481	10,587	40	800,000	400,000
3,768	4,404	9	1,200,000	800,000
3,387	1,971	4	1,600,000	1,200,000
5,016	3,863	5	2,000,000	1,600,000
3,046	1,538	2	2,400,000	2,000,000
1,458	1,125	1	2,800,000	2,400,000
-	-	-	3,200,000	2,800,000
2,607	1,335	1	3,942,755	3,200,000
104,690	290,249	1,417,308		סך הכל

31 בדצמבר 2018				
סיכון אשראי חוץ מאזני (א)ו(ב)ו(ה)	אשראי (א)ו(ה)	מספר לווים (ג)ו(ד)	תקרת האשראי	
			אשראי ללווה באלפי ש"ח	מ
במיליוני ש"ח			עד	
2,378	943	736,654	10	0
4,136	1,949	394,202	20	10
7,159	4,618	395,975	40	20
7,902	9,282	301,893	80	40
5,722	13,456	176,899	150	80
3,901	18,355	106,641	300	150
3,076	27,642	71,830	600	300
3,901	40,765	53,378	1,200	600
2,386	18,725	14,172	2,000	1,200
2,518	13,689	5,913	4,000	2,000
2,900	11,243	2,496	8,000	4,000
5,288	18,972	1,844	20,000	8,000
6,002	20,473	899	40,000	20,000
19,284	51,729	849	200,000	40,000
8,136	17,634	88	400,000	200,000
9,028	10,246	33	800,000	400,000
5,090	5,426	11	1,200,000	800,000
3,670	2,079	4	1,600,000	1,200,000
2,787	2,548	3	2,000,000	1,600,000
1,325	1,067	1	2,400,000	2,000,000
1,017	1,469	1	2,486,000	2,400,000
107,606	292,310	2,263,786		סך הכל

ראה הערות [בעמוד הבא](#).

ביאור 30 - מידע נוסף על סיכון אשראי, אשראי לציבור והפרשה להפסדי אשראי (המשך)

- (א) לפני השפעת הפרשות להפסדי אשראי ולפני השפעת בטחונות המותרים לניכוי לצורך חבות של לווה ושל קבוצת לווים. באשראי מאזני בתוספת שווי הוגן של מכשירים נגזרים בסך 4,443 מיליון ש"ח.
- (ב) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות החבות של לווה.
- (ג) מספר הלווים לפי סך הכל אשראי וסיכון אשראי חוץ מאזני.
- (ד) כולל יתרת אשראי מאזני בסך 8,210 מיליון ש"ח וסיכון אשראי חוץ מאזני בסך 11,659 מיליון ש"ח בגין נכסים שסווגו כמוחזקים למכירה בגין 867,547 לווים.
- (ה) סווג מחדש.

הערות:

החל במדרגת אשראי של 8,000 אלפי ש"ח נערך המיון בשיטת איחוד ספציפי, לגבי יתר הלווים הוצג האשראי באיחוד שכבות. הגדרת "לווה" וכן הגדרת "חבות", לרבות סיכון אשראי חוץ מאזני הינן בהתאם להוראות הפיקוח על הבנקים לתיקון הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 313 בנושא "מגבלות על חבות של לווה ושל קבוצת לווים".

ד. מכשירים פיננסיים חוץ - מאזניים

31 בדצמבר			
2018		2019	
יתרת ההפרשה להפסדי אשראי	יתרות החוזים ^(א)	יתרת ההפרשה להפסדי אשראי	יתרות החוזים ^(א)
במיליוני ש"ח			
א. מכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים יתרות החוזים או הסכומים הנקובים שלהם לסוף השנה - עסקאות בהן היתרה מייצגת סיכון אשראי:			
3	1,362	2	729
אשראי תעודות			
88	5,231	74	5,293
ערביות להבטחת אשראי			
12	18,667	18	21,248
ערביות לרוכשי דירות			
240	16,471	158	16,257
ערביות והתחייבויות אחרות ^(ב)			
^(א) 29	^(א) 26,050	13	14,837
מסגרות אשראי של כרטיסי אשראי שלא נוצלו			
25	12,431	25	12,456
מסגרות חו"ד ומסגרות אשראי אחרות בחשבונות לפי דרישה שלא נוצלו			
63	24,291	81	28,655
התחייבויות בלתי חוזרות לתת אשראי שאושר ועדיין לא ניתן ¹			
17	16,372	15	16,723
התחייבויות להוצאת ערבויות			
-	2,748	-	2,921
מסגרות לפעילות במכשירים נגזרים שלא נוצלו			
-	4,045	-	4,778
אישור עקרוני לשמירת שיעור ריבית			

1. מזה: חשיפות אשראי בגין מחויבות לספק נזילות למבני איגוח בחסות אחרים שלא נוצלו בסך 207 מיליון ש"ח (31 בדצמבר 2018 - 225 מיליון ש"ח) המחויבויות לעיל מהוות חלק קטן יחסית מהמחויבויות של אותם גופי איגוח.

- (א) יתרת החוזים או הסכומים הנקובים שלהם לסוף השנה, לפני השפעת הפרשה להפסדי אשראי.
- (ב) כולל התחייבויות הבנק בגין חלקו בקרן סיכונים של מסלקת הבורסה והמעוף בסך 259 מיליון ש"ח (ב-31 בדצמבר 2018 סך של 192 מיליון ש"ח).
- (ג) כולל יתרת חוזים בסך 11,659 מיליון ש"ח ויתרת הפרשה להפסדי אשראי בסך 16 מיליון ש"ח בגין נכסים המוחזקים למכירה.

ביאור 30 - מידע נוסף על סיכון אשראי, אשראי לציבור והפרשה להפסדי אשראי (המשך)

ה. מכירה ורכישה של אשראי לציבור

סיכון אשראי לציבור שנמכר

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר										
2018					2019					
יתרה לסוף שנה של האשראי שנמכר, אשר (הפסד) הבנק נותן עבורו שירות	סך הכל רווח	סיכון אשראי מזה: מזה: סיכון אשראי לציבור בטייתי	סיכון אשראי חוץ מאזני שנמכר	אשראי לציבור שנמכר	יתרה לסוף שנה של האשראי שנמכר, אשר (הפסד) הבנק נותן עבורו שירות	סך הכל רווח	סיכון אשראי מזה: מזה: סיכון אשראי לציבור בטייתי	סיכון אשראי חוץ מאזני ^(א) שנמכר	אשראי לציבור שנמכר	900
במיליוני ש"ח										
1,089	-	149	190	503	1,500	15	62	35	900	סך הכל מסחרי
1,208	-	-	-	-	1,043	-	-	-	-	אנשים פרטיים - הלוואות לדיור
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	אנשים פרטיים - אחר
2,297	-	149	190	503	2,543	15	62	35	900	סך הכל סיכון אשראי לציבור

סיכון אשראי לציבור שנרכש

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר					
2018			2019		
מזה: סיכון אשראי לציבור שנרכש בטייתי	סיכון אשראי חוץ מאזני שנרכש	אשראי לציבור שנרכש בתקופה	מזה: סיכון אשראי לציבור שנרכש בטייתי	סיכון אשראי חוץ מאזני שנרכש	אשראי לציבור שנרכש בתקופה
במיליוני ש"ח					
-	-	3,670	-	-	9,419
-	-	-	-	-	-
-	-	305	-	-	70
-	-	3,975	-	-	9,489

(א) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלת חבות של לווה, למעט בגין מכשירים נגזרים.

ביאור 30 - מידע נוסף על סיכון אשראי, אשראי לציבור והפרשה להפסדי אשראי (המשך)

1. סינדיקציות והשתתפות בסינדיקציות של הלוואות

31 בדצמבר 2019					
עסקאות סינדיקציה שיזמו אחרים		עסקאות סינדיקציה שהבנק יזם ^(א)			
חלקו של הבנק		חלקם של אחרים		חלקו של הבנק	
סיכון אשראי	חלקו של הבנק	סיכון אשראי	חלקם של אחרים	סיכון אשראי	חלקו של הבנק
חוץ מאזני ^(ב)	אשראי לציבור	חוץ מאזני ^(ב)	אשראי לציבור	חוץ מאזני ^(ב)	אשראי לציבור
במיליוני ש"ח					
1,602	2,611	3,878	7,996	2,692	3,764
-	-	190	2,940	190	2,927
-	-	-	1	-	1
1,602	2,611	4,068	10,937	2,882	6,692
סך הכל מסחרי					
אנשים פרטיים - הלוואות לדיור					
אנשים פרטיים - אחר					
סך הכל סיכון אשראי לציבור					

31 בדצמבר 2018					
עסקאות סינדיקציה שיזמו אחרים		עסקאות סינדיקציה שהבנק יזם ^(א)			
חלקו של הבנק		חלקם של אחרים		חלקו של הבנק	
סיכון אשראי	חלקו של הבנק	סיכון אשראי	חלקם של אחרים	סיכון אשראי	חלקו של הבנק
חוץ מאזני ^(ב)	אשראי לציבור	חוץ מאזני ^(ב)	אשראי לציבור	חוץ מאזני ^(ב)	אשראי לציבור
במיליוני ש"ח					
1,733	3,129	4,265	9,099	3,034	4,288
-	-	68	3,312	68	3,297
-	-	-	1	-	1
1,733	3,129	4,333	12,412	3,102	7,586
סך הכל מסחרי					
אנשים פרטיים - הלוואות לדיור					
אנשים פרטיים - אחר					
סך הכל סיכון אשראי לציבור					

(א) לרבות אם התאגיד הבנקאי נותן שירות מהותי בעסקת הסינדיקציה.
 (ב) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלת חבות של לווה, למעט בגין מכשירים נגזרים.

ביאור 31 - נכסים והתחייבויות לפי בסיסי הצמדה

31 בדצמבר 2019						
סך הכל	פריטים שאינם כספיים ^(ב)	מטבע חוץ ^(א)			מטבע ישראלי	
		במטבעות אחרים	באירו	בדולרים של ארה"ב	צמוד למדד המחירים לצרכן	לא צמוד
במיליוני ש"ח						
נכסים						
76,213	917	1,859	1,103	6,785	-	65,549
מזומנים ופיקדונות בבנקים						
84,949	3,712	1,953	5,059	38,649	3,186	32,390
ניירות ערך						
1,470	-	30	59	1,220	-	161
ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר						
282,478	424	5,096	3,775	31,513	43,731	197,939
אשראי לציבור, נטו ^(ג)						
744	-	-	20	713	-	11
אשראי לממשלה						
765	765	-	-	-	-	-
השקעות בחברות כלולות						
3,043	3,043	-	-	-	-	-
בניינים וציוד						
10,970	3,693	228	187	2,111	97	4,654
נכסים בגין מכשירים נגזרים						
16	16	-	-	-	-	-
מוניטין						
8,486	259	20	3	757	4	7,443
נכסים אחרים						
469,134	12,829	9,186	10,206	81,748	47,018	308,147
סך כל הנכסים						
התחייבויות						
373,644	1,368	5,220	9,531	99,241	13,878	244,406
פיקדונות הציבור						
6,176	-	67	444	3,385	-	2,280
פיקדונות מבנקים						
315	-	-	8	199	-	108
פיקדונות הממשלה						
476	11	30	59	264	-	112
ניירות ערך שהושאלו או נמכרו במסגרת הסכמי רכש חוזר						
19,958	-	-	-	-	14,337	5,621
אגרות חוב, שטרי התחייבות וכתבי התחייבות נדחים						
11,528	3,637	301	185	1,698	285	5,422
התחייבויות בגין מכשירים נגזרים						
21,163	350	115	19	496	13,093	7,090
התחייבויות אחרות						
433,260	5,366	5,733	10,246	105,283	41,593	265,039
סך כל ההתחייבויות						
35,874	7,463	3,453	(40)	(23,535)	5,425	43,108
הפרש^(ד)						
השפעת מכשירים נגזרים שאינם מגדרים:						
-	634	(4,150)	(1,159)	23,180	(3,009)	(15,496)
מכשירים נגזרים (למעט אופציות)						
-	-	(1)	972	(1,351)	-	380
אופציות בכסף, נטו (במונחי נכס בסיס)						
-	-	8	133	(128)	-	(13)
אופציות מחוץ לכסף, נטו (במונחי נכס בסיס)						
35,874	8,097	(690)	(94)	(1,834)	2,416	27,979
סך הכל כללי						
-	-	2	1,496	(1,531)	-	33
אופציות בכסף, נטו (ערך נקוב מהוון)						
-	-	71	1,188	(113)	-	(1,146)
אופציות מחוץ לכסף, נטו (ערך נקוב מהוון)						

(א) כולל צמודים למטבע חוץ.

(ב) לרבות מכשירים נגזרים שהבסיס שלהם מתייחס לפריט לא כספי.

(ג) לאחר ניכוי הפרשות להפסדי אשראי אשר יוחסו לבסיס הצמדה בהתאם להצמדה של האשראי בגינו נוצר בסך 3,328 מיליון ש"ח.

(ד) הון עצמי כולל זכויות שאינן מקנות שליטה.

ביאור 31 - נכסים והתחייבויות לפי בסיסי הצמדה (המשך)

31 בדצמבר 2018						
סך הכל	פריטים שאינם כספיים ^(ב)	מטבע חוץ ^(א)			מטבע ישראלי	
		במטבעות אחרים	באירו	בדולרים של ארה"ב	צמוד למדד המחירים לצרכן	לא צמוד
במיליוני ש"ח						
נכסים						
80,113	65	⁽¹⁾ 2,265	⁽¹⁾ 2,153	⁽¹⁾ 7,871	-	67,759
מזומנים ופיקדונות בבנקים						
74,571	3,558	1,877	2,523	30,894	2,832	32,887
ניירות ערך						
1,257	-	22	47	189	-	999
ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר						
272,602	307	6,007	4,522	⁽¹⁾ 32,824	42,113	186,829
אשראי לציבור, נטו ⁽¹⁾						
782	-	-	33	675	53	21
אשראי לממשלה						
623	623	-	-	-	-	-
השקעות בחברות כלולות						
2,853	2,853	-	-	-	-	-
בניינים וציוד						
12,750	4,250	229	262	5,390	95	2,524
נכסים בגין מכשירים נגזרים						
17	17	-	-	-	-	-
מוניטין						
6,642	691	32	3	758	4	5,154
נכסים אחרים						
8,570	344	1	2	89	(15)	8,149
נכסים מוחזקים למכירה ^(ה)						
460,780	12,708	10,433	9,545	78,690	45,082	304,322
סך כל הנכסים						
התחייבויות						
364,714	403	⁽¹⁾ 5,887	⁽¹⁾ 10,811	101,874	16,696	229,043
פיקדונות הציבור						
5,210	-	604	452	2,334	-	1,820
פיקדונות מבנקים						
709	-	-	9	585	-	115
פיקדונות הממשלה						
541	11	23	43	154	-	310
ניירות ערך שהושאלו או נמכרו במסגרת הסכמי רכש חוזר						
17,798	-	-	-	-	13,758	4,040
אגרות חוב, שטרי התחייבות וכתבי התחייבות נדחים						
12,089	4,223	204	133	4,316	222	2,991
התחייבויות בגין מכשירים נגזרים						
14,780	757	144	19	551	9,970	3,339
התחייבויות אחרות						
8,778	13	1	-	101	11	8,652
התחייבויות מוחזקות למכירה ^(ה)						
424,619	5,407	6,863	11,467	109,915	40,657	250,310
סך כל ההתחייבויות						
36,161	7,301	3,570	(1,922)	(31,225)	4,425	54,012
הפרש^(ז)						
השפעת מכשירים נגזרים שאינם מגדרים:						
-	873	(4,351)	820	26,209	(4,233)	(19,318)
מכשירים נגזרים (למעט אופציות)						
-	-	7	388	1,809	-	(2,204)
אופציות בכסף, נטו (במונחי נכס בסיס)						
-	4	42	307	1,196	-	(1,549)
אופציות מחוץ לכסף, נטו (במונחי נכס בסיס)						
36,161	8,178	(732)	(407)	(2,011)	192	30,941
סך הכל כלי						
-	-	7	517	2,886	-	(3,410)
אופציות בכסף, נטו (ערך נקוב מהוון)						
-	202	44	871	5,901	-	(7,018)
אופציות מחוץ לכסף, נטו (ערך נקוב מהוון)						

(א) כולל צמודים למטבע חוץ.

(ב) לרבות מכשירים נגזרים שהבסיס שלהם מתייחס לפריט לא כספי.

(ג) לאחר ניכוי הפרשות להפסדי אשראי אשר יוחסו לבסיס הצמדה בהתאם להצמדה של האשראי בגינו נוצר בסך 3,352 מיליון ש"ח.

(ד) הון עצמי כולל זכויות שאינן מקנות שליטה.

(ה) למידע נוסף ראה ביאור 36. בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2018.

(ו) סווג מחדש.

ביאור 32 - נכסים והתחייבויות לפי מטבע ולפי תקופה לפירעון^(א)

31 בדצמבר 2019			
תזרימי מזומנים עתידיים חוזיים צפויים			
מט"ל שנה עד שנתיים	מט"ל שלושה חודשים ^(ב) עד שנה ^(ג)	מט"ל חודש עד שלושה חודשים ^(ד)	מט"ל עד דרישה ועד חודש ^(ה)
במיליוני ש"ח			
מטבע ישראלי (לרבות צמוד מט"ח):			
34,052	49,105	24,022	115,916
נכסים ¹			
12,157	36,117	18,070	208,260
התחייבויות ²			
21,895	12,988	5,952	(92,344)
הפרש			
28,311	33,209	18,821	46,832
מזה: אשראי לציבור ¹			
7,402	25,431	16,592	199,828
מזה: פיקדונות הציבור ²			
(647)	(8,136)	(4,184)	(6,936)
מכשירים נגזרים (למעט אופציות)			
90	(132)	60	165
אופציות (במונחי נכס הבסיס)			
21,338	4,720	1,828	(99,115)
הפרש לאחר השפעת מכשירים נגזרים			
מטבע חוץ^(א)			
18,434	20,564	9,007	22,456
נכסים ¹			
1,770	20,191	15,791	85,662
התחייבויות ²			
16,664	373	(6,784)	(65,206)
הפרש			
6,934	8,362	3,802	9,902
מזה: אשראי לציבור ¹			
1,292	17,811	13,750	80,449
מזה: פיקדונות הציבור ²			
16,698	(2,312)	(7,905)	(58,387)
מזה: הפרש בדולר			
4,254	2,786	(304)	(9,944)
מזה: הפרש בגין פעילות חוץ			
647	8,136	4,184	6,936
מכשירים נגזרים (למעט אופציות)			
(90)	132	(60)	(165)
אופציות (במונחי נכס הבסיס)			
17,221	8,641	(2,660)	(56,435)
הפרש לאחר השפעת מכשירים נגזרים			
סך הכל			
52,486	69,669	33,029	138,372
נכסים ¹			
13,927	56,308	33,861	293,922
התחייבויות ²			
38,559	13,361	(832)	(155,550)
הפרש ^(ה)			
35,245	41,571	22,623	56,734
מזה: אשראי לציבור ¹			
8,694	43,242	30,342	280,277
מזה: פיקדונות הציבור ²			

- (א) בביאור זה מוצגים תזרימי המזומנים העתידיים החוזיים הצפויים בגין סעיפי הנכסים וההתחייבויות לפי מטבעות, בהתאם לתקופות הנתרות למועד הפירעון החוזי של כל תזרים. הנתונים מוצגים בניכוי מחיקות חשבונאיות והפרשות להפסדי אשראי.
- (ב) נכסים ללא תקופת פירעון וכולל נכסים בסך 864 מיליון ש"ח שזמן פרעונם עבר.
- (ג) לא כולל מטבע ישראלי צמוד למטבע חוץ.
- (ד) כפי שנכללה **בביאור 31**, לרבות סכומים חוץ מאזניים בגין נגזרים, שאינם מסולקים נטו.
- (ה) שיעור תשואה חוזי הינו שיעור הריבית המנכה את תזרימי המזומנים החוזיים הצפויים המוצגים בביאור זה בגין פריט כספי אל היתרה המאזנית שלו.
- (ו) אשראי בתנאי חח"ד, שסווג בהתאם לתקופת המסגרת, הינו בסך 8.3 מיליארד ש"ח. אשראי בחריגה בסך 1.0 מיליארד ש"ח, סווג ללא מועד פירעון.
- (ז) אין הפרש זה משקף בהכרח חשיפה בריבית ו/או במאזני הצמדה.

הערה: סך הכל התחייבויות ממוריאליות שכנגדן ניתן אשראי לטווח קצר בבנק הינו 5.7 מיליארד ש"ח.

יתרה מאזנית ⁽⁷⁾									
שיעור תשואה חוזי ⁽⁸⁾	סך הכל	ללא תקופת פירעון ⁽²⁾	סך הכל תזרימי מזומנים	מעל עשרים שנים	מעל עשר עד עשרים שנים	מעל חמש עד עשר שנים	מעל ארבע עד חמש שנים	מעל שלוש עד ארבע שנים	מעל שנתיים עד שלוש שנים
באחוזים									
3.09	355,809	2,713	394,333	15,840	44,093	49,237	15,698	19,923	26,447
1.41	307,176	1,098	310,060	5,775	6,040	8,354	5,253	3,908	6,126
	48,633	1,615	84,273	10,065	38,053	40,883	10,445	16,015	20,321
3.33	241,668	1,133	279,454	12,362	41,148	43,087	14,348	17,862	23,474
1.02	258,321	-	259,041	-	675	2,088	1,214	1,133	4,678
	(17,807)	-	(17,352)	-	62	932	(11)	632	936
	185	-	184	-	-	-	-	-	1
	31,011	1,615	67,105	10,065	38,115	41,815	10,434	16,647	21,258
3.19	104,189	2,194	112,229	3,797	5,390	13,172	4,326	6,503	8,580
1.64	124,355	28	125,695	48	61	376	240	613	943
	(20,166)	2,166	(13,466)	3,749	5,329	12,796	4,086	5,890	7,637
3.83	40,386	2,193	40,786	330	357	2,592	1,958	2,950	3,599
1.68	113,955	-	114,212	-	-	-	5	330	575
	(22,763)	2,159	(16,728)	3,407	4,911	11,504	3,683	4,705	6,968
	6,078	268	9,004	1,069	1,098	3,623	1,758	2,390	2,274
	17,807	-	17,352	-	(62)	(932)	11	(632)	(936)
	(1,167)	-	(184)	-	-	-	-	-	(1)
	(3,526)	2,166	3,702	3,749	5,267	11,864	4,097	5,258	6,700
3.11	459,998	4,907	506,562	19,637	49,483	62,409	20,024	26,426	35,027
1.48	431,531	1,126	435,755	5,823	6,101	8,730	5,493	4,521	7,069
	28,467	3,781	70,807	13,814	43,382	53,679	14,531	21,905	27,958
3.40	282,054	3,326	320,240	12,692	41,505	45,679	16,306	20,812	27,073
1.22	372,276	-	373,253	-	675	2,088	1,219	1,463	5,253

ביאור 32 - נכסים והתחייבויות לפי מטבע ולפי תקופה לפירעון^(א) (המשך)

31 בדצמבר 2018			
תזרימי מזומנים עתידיים חוזיים צפויים			
מט"ח	מט"ח	מט"ח	מט"ח
עד חודש	עד שלושה חודשים	עד שלושה חודשים ⁽¹⁾	עד דרישה ועד חודש ⁽²⁾
שנתיים	עד שנה ⁽¹⁾	עד שנה ⁽¹⁾	עד שנתיים
במיליוני ש"ח			
מטבע ישראלי (לרבות צמוד מט"ח):			
115,131	22,457	51,743	34,161
199,202	14,033	32,661	16,841
(84,071)	8,424	19,082	17,320
44,429	17,703	34,658	31,424
188,039	13,286	29,341	5,612
(18,540)	(709)	(5,800)	1,137
-	(1,452)	(2,651)	675
(102,611)	6,263	10,631	19,132
מטבע חוץ⁽³⁾:			
23,728 ⁽¹⁾	10,673	14,887	13,603
90,070 ⁽²⁾	18,619	21,064	1,760
(66,342)	(7,946)	(6,177)	11,843
9,638 ⁽¹⁾	4,952	8,653	6,663
85,283 ⁽²⁾	13,836	17,559	1,291
(59,382)	(10,094)	(6,497)	10,161
(13,146)	341	1,505	5,260
18,540	709	5,800	(1,137)
-	1,452	2,651	(675)
(47,802)	(5,785)	2,274	10,031
סך הכל			
138,859	33,130	66,630	47,764
289,272	32,652	53,725	18,601
(150,413) ⁽¹⁾	478	12,905	29,163
54,067	22,655	43,311	38,087
273,322	27,122	46,900	6,903

- (א) בביאור זה מוצגים תזרימי המזומנים העתידיים החוזיים הצפויים בגין סעיפי הנכסים וההתחייבויות לפי מטבעות, בהתאם לתקופות הנתרות למועד הפירעון החוזי של כל תזרים. הנתונים מוצגים בניכוי מחיקות חשבונאיות והפרשות להפסדי אשראי.
- (ב) נכסים ללא תקופת פירעון כולל נכסים בסך 947 מיליון ש"ח שזמן פרעונם עבר.
- (ג) לא כולל מטבע ישראלי צמוד למטבע חוץ.
- (ד) כפי שנכללה **בביאור 31**, לרבות סכומים חוץ מאזניים בגין נגזרים, שאינם מסולקים נטו.
- (ה) שיעור תשואה חוזי הינו שיעור הריבית המנכה את תזרימי המזומנים החוזיים הצפויים המוצגים בביאור זה בגין פריט כספי אל היתרה המאזנית שלו.
- (ו) אשראי בתנאי חח"ד, שסווג בהתאם לתקופת המסגרת, הינו בסך 7.7 מיליארד ש"ח. אשראי בחריגה בסך 1.0 מיליארד ש"ח, סווג ללא מועד פירעון.
- (ז) אין הפרש זה משקף בהכרח חשיפה בריבית ו/או במאזני הצמדה.
- (ח) כולל תזרים עתידי בגין יתרות שסווגו כנכסים מוחזקים למכירה בסך 8,765 מיליון ש"ח, מזה אשראי לציבור בסך 8,637 מיליון ש"ח.
- (ט) כולל תזרים עתידי בגין יתרות שסווגו כהתחייבויות מוחזקות למכירה בסך 8,765 מיליון ש"ח, מזה פיקדונות הציבור בסך 71 מיליון ש"ח.
- (י) סווג מחדש.

הערה: סך הכל התחייבויות ממוריאליות שכנגדן ניתן אשראי לטווח קצר בבנק הינו 4.9 מיליארד ש"ח.

יתרה מאזנית ⁽¹⁾									
שיעור תשואה חוזי ^(ה)	סך הכל	ללא תקופת פירעון ^(ב)	סך הכל תזרימי מזומנים	מעל עשרים שנים	מעל עשר שנים	מעל חמש עד עשר שנים	מעל ארבע עד חמש שנים	מעל שלוש עד ארבע שנים	מעל שנתיים עד שלוש שנים
באחוזים									
3.64	353,496	2,704	393,625	15,857	42,928	47,268	15,264	20,486	28,330
2.37	293,754	1,119	297,333	5,761	5,529	7,548	2,917	4,521	8,320
	59,742	1,585	96,292	10,096	37,399	39,720	12,347	15,965	20,010
4.07	236,962	1,316	280,780	12,720	41,172	41,848	14,229	18,993	23,604
1.17	245,892	-	246,724	-	463	2,061	909	3,340	3,673
	(23,235)	-	(23,634)	-	(20)	627	171	269	(769)
	(3,424)	-	(3,428)	-	-	-	-	-	-
	33,083	1,585	69,230	10,096	37,379	40,347	12,518	16,234	19,241
3.57	⁽¹⁾ 98,826	2,782	111,721	2,859	6,064	15,031	6,786	7,883	10,207
2.12	⁽¹⁾ 129,681	28	133,592	8	18	284	535	404	830
	(30,855)	2,754	(21,871)	2,851	6,046	14,747	6,251	7,479	9,377
4.38	⁽¹⁾ 43,375	2,772	44,107	740	683	2,485	2,818	2,587	4,888
2.50	⁽¹⁾ 118,490	-	119,003	1	6	2	346	172	507
	(30,594)	2,734	(23,976)	2,251	5,744	13,478	5,029	6,470	8,864
	6,927	144	10,531	680	1,679	3,377	3,240	3,366	4,229
	23,235	-	23,634	-	20	(627)	(171)	(269)	769
	3,424	-	3,428	-	-	-	-	-	-
	(4,196)	2,754	5,191	2,851	6,066	14,120	6,080	7,210	10,146
3.63	452,322	5,486	⁽ⁿ⁾ 505,346	18,716	48,992	62,299	22,050	28,369	38,537
2.30	423,435	1,147	^(o) 430,925	5,769	5,547	7,832	3,452	4,925	9,150
	28,887	4,339	74,421	12,947	43,445	54,467	18,598	23,444	29,387
4.11	280,337	4,088	⁽ⁿ⁾ 324,887	13,460	41,855	44,333	17,047	21,580	28,492
1.60	364,382	-	^(o) 365,727	1	469	2,063	1,255	3,512	4,180

ביאור 33א - יתרות ואומדני שווי הוגן של מכשירים פיננסיים

א. כללי

הביאור כולל מידע בדבר הערכת השווי ההוגן של מכשירים פיננסיים על פי הנחיות המפקח על הבנקים. לרוב המכשירים הפיננסיים בבנק לא ניתן לצטט "מחיר שוק" מכיוון שלא קיים שוק פעיל בו הם נסחרים. לפיכך, השווי ההוגן במקרים אלה נאמד על פי הערך הנוכחי של תזרים המזומן העתידי המהווה בשיעור ריבית המשקף את רמת הריבית בו היתה מבוצעת עסקה דומה ביום הדיווח. אומדן של השווי ההוגן מחושב באמצעות הערכת תזרים המזומן העתידי וקביעת שיעור ריבית הנכיון שהוא סובייקטיבי. לכן, עבור רוב המכשירים הפיננסיים, הערכת השווי ההוגן המוצגת אינה בהכרח אינדיקציה לשווי מימוש של המכשיר הפיננסי ביום הדיווח. הערכת השווי ההוגן נערכה לפי שיעורי הריבית התקפים למועד הדיווח ואינה לוקחת בחשבון את התנודתיות של שיעורי הריבית. בהנחת שיעורי ריבית אחרים יתקבלו ערכי שווי הוגן שיכול שיהיו שונים באופן מהותי. בעיקר הדברים אמורים לגבי המכשירים הפיננסיים בריבית קבועה או שאינם נושאים ריבית. בנוסף, בקביעת ערכי השווי ההוגן לא הובאו בחשבון העמלות שיתקבלו או ישולמו אגב הפעילות העסקית. יותר מכך, הפער בין היתרה במאזן לבין יתרות השווי ההוגן יתכן ולא ימומש מכיוון שברוב המקרים עשויים להחזיק את המכשיר הפיננסי עד לפירעון. בשל כל אלו יש להדגיש כי אין בנתונים הכלולים בביאור זה כדי להצביע על שווי הקבוצה כעסק חי. כמו כן, בשל הקשת הרחבה של טכניקות הערכה והאומדנים האפשריים ליישום במהלך ביצוע הערכת השווי ההוגן, יש להיזהר בעת עריכת השוואות ערכי שווי הוגן בין בנקים שונים.

ב. עיקרי השיטות וההנחות לצורך אומדן השווי ההוגן של המכשירים הפיננסיים

נכסים פיננסיים:

אשראי לציבור - השווי ההוגן של יתרת האשראי לציבור נאמד לפי שיטת הערך הנוכחי של תזרימי מזומן עתידיים מנוכחים בשיעור נכיון מתאים. יתרת האשראי מיינה למספר קטגוריות בהתאם למגזר הפעילות וכן לדרוג האשראי של הלווים. בכל קטגוריה חושב התזרים של התקבולים העתידיים (קרן וריבית) לפי בסיסי ההצמדה השונים. תקבולים אלה הונו בשיעורי ריבית המשקפים את רמת הסיכון והמרווח הממוצע הגלומים באשראי באותה קטגוריה ואת תקופת האשראי.

בדרך כלל שיעור ריבית זה נקבע לפי שיעור ריבית לפיו נעשות עסקאות דומות במועד הדיווח.

השווי ההוגן של יתרות חובה בחשבונות עו"ש, הוערך בהתאם לערך במאזן.

השווי ההוגן של חובות פגומים חושב תוך שימוש בשיעורי ריבית המשקפים את סיכון האשראי הגבוה הגלום בהם. בכל מקרה, שיעורי ריבית אלה משקפים את שיעורי הריבית הגבוהים ביותר המשמשים את הקבוצה בעסקאות במועד הדיווח באותו מגזר.

שווי הוגן של יתרות עו"ש שסווגו כחובות פגומים חושב בהתאם לאומדן המח"מ שלהם ולפי שיעורי הריבית המירביים הנהוגים בבנק.

תזרימי המזומנים העתידיים עבור חובות פגומים חושבו לאחר ניכוי השפעות של מחיקות חשבונאיות והפרשות להפסדי אשראי.

פיקדונות בבנקים ואשראי לממשלות - שיטת היוון תזרימי מזומנים עתידיים לפי שיעורי ריבית שבהם בוצעו עסקאות דומות במועד הדיווח.

ניירות ערך - ניירות ערך סחירים לפי שווי שוק. ניירות ערך שאינם סחירים, מניית לפי עלות ואגרות חוב לפי מודל המביא בחשבון את הערך הנוכחי של תזרימי המזומנים העתידיים מנוכחים בשיעור ניכיון מתאים והמביאים בחשבון גם את ההסתברות לכשל וערך השוק.

התחייבויות פיננסיות:

פיקדונות הציבור - יתרת הפיקדונות מיינה למספר קטגוריות בהתאם למגזרי הפעילות, בסיסי ההצמדה ותקופות ההפקדה. בכל קטגוריה חושב התזרים של התשלומים העתידיים (קרן וריבית). תשלומים אלה הונו בשיעורי ריבית המשקפים את שיעור הריבית הממוצע בו הקבוצה מגייסת פיקדונות דומים מאותה קטגוריה לתקופה שנותרה עד לפירעון. חשבונות עובר ושכ (עו"ש) ופיקדונות ללא זמן פירעון-היתרה במאזן נחשבת כאומדן של השווי ההוגן.

פיקדונות מבנקים ופיקדונות ממשלות - השווי ההוגן נאמד בשיטת היוון תזרימי מזומן עתידיים לפי אומדן שיעורי הריבית שבהם הקבוצה עשויה לגייס פיקדונות דומים במועד הדיווח.

אגרות חוב, שטרי התחייבות וכתבי התחייבות נדחים - לפי שווי שוק או בשיטת היוון תזרימי מזומנים עתידיים לפי שיעור ריבית בו הקבוצה מגייסת פיקדונות דומים, או יכולה להנפיק כתבי התחייבות דומים ביום הדיווח.

ביאור 33א - יתרות ואומדני שווי הוגן של מכשירים פיננסיים (המשך)

נכסים והתחייבויות פיננסיים אחרים:

מכשירים פיננסיים נגזרים - מכשירים פיננסיים נגזרים שיש להם שוק פעיל הוערכו לפי שווי שוק שנקבע בשוק העיקרי. כאשר קיימים מספר שווקים בהם נסחר המכשיר, ההערכה נעשתה לפי השוק הפעיל ביותר. מכשירים פיננסיים נגזרים שאינם נסחרים בשוק פעיל הוערכו לפי מודלים המשמשים את הבנק בפעילותו השוטפת והלוקחים בחשבון את הסיכונים הגלומים במכשיר הפיננסי (סיכון שוק, סיכון אשראי וכיוצא בזה).

31 בדצמבר 2019					
שווי הוגן					
יתרה במאזן	רמה 1 ^(א)	רמה 2 ^(א)	רמה 3 ^(א)	סך הכל	
במיליוני ש"ח					
נכסים פיננסיים					
מזומנים ופיקדונות בכנקים	76,213	66,837	8,104	1,251	76,192
ניירות ערך ^(ב)	84,949	50,803	31,831	2,772	85,406
ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר	1,470	1,470	-	-	1,470
אשראי לציבור, נטו	282,478	2,384	88,862	192,218	283,464
אשראי לממשלות	744	-	11	759	770
נכסים בגין מכשירים נגזרים	10,970	2,123	7,448	1,399	10,970
נכסים פיננסיים אחרים	2,009	47	-	1,961	2,008
סך כל הנכסים הפיננסיים	458,833^(ג)	123,664	136,256	200,360	460,280
התחייבויות פיננסיות					
פיקדונות הציבור	373,644	3,437	270,780	98,136	372,353
פיקדונות מבנקים	6,176	-	5,977	183	6,160
פיקדונות מממשלות	315	-	236	87	323
ניירות ערך שהושאלו או נמכרו במסגרת הסכמי רכש חוזר	476	476	-	-	476
אגרות חוב, שטרי התחייבות וכתבי התחייבות נדחים	19,958	20,041	-	828	20,869
התחייבויות בגין מכשירים נגזרים	11,528	2,123	9,110	295	11,528
התחייבויות פיננסיות אחרות	5,052	100	4,348	607	5,055
סך כל ההתחייבויות הפיננסיות	417,149^(ד)	26,177	290,451	100,136	416,764
מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים					
עסקאות בהן היתרה מייצגת סיכון אשראי	301	-	-	301	301
בנוסף, התחייבויות בגין זכויות עובדים ברוטו - פנסיה ופיצויים ^(ד)	20,470	-	186	20,284	20,470

- (א) רמה 1 - מדידות שווי הוגן המשתמשות במחירים מצוטטים בשוק פעיל.
 רמה 2 - מדידות שווי הוגן המשתמשות בנתונים נצפים משמעותיים אחרים.
 רמה 3 - מדידות שווי הוגן המשתמשות בנתונים לא נצפים משמעותיים.
 (ב) לפירוט נוסף על יתרה במאזן ושווי הוגן של ניירות ערך ראה [ביאור 12](#).
 (ג) מזה: נכסים והתחייבויות בסך 129,657 מיליון ש"ח ובסך 216,697 מיליון ש"ח, בהתאמה אשר היתרה במאזן שלהם זהה לשווי הוגן (מכשירים המוצגים במאזן לפי שווי הוגן) או מהווה קירוב לשווי הוגן (מכשירים לתקופה מקורית של עד 3 חודשים לגביהם נעשה שימוש ביתרה במאזן כקירוב לשווי הוגן). למידע נוסף על מכשירים שנמדדו בשווי הוגן על בסיס חוזר ונשנה ועל בסיס שאינו חוזר ונשנה ראה [ביאורים 333-333](#).
 (ד) ההתחייבות מוצגת בברוטו, אינה מתחשבת בנכסי התכנית המנהלים כנגדה.

ביאור 33א - יתרות ואומדני שווי הוגן של מכשירים פיננסיים (המשך)

31 בדצמבר 2018				
יתרה במאזן	שווי הוגן			סך הכל
	רמה 1 ^(א)	רמה 2 ^(א)	רמה 3 ^(א)	
במיליוני ש"ח				
נכסים פיננסיים				
מזומנים ופיקדונות בכנקים	80,113 ^(ה)	68,066 ^(ו)	10,186 ^(ה)	1,776
ניירות ערך ^(ב)	74,571	40,720	29,934	3,900
ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר	1,257	-	-	-
אשראי לציבור, נטו	272,602 ^(ה)	2,663	86,037 ^(ה)	182,432
אשראי לממשלות	782	-	15	793
נכסים בגין מכשירים נגזרים	12,750	3,142	7,390	2,218
נכסים פיננסיים אחרים, לרבות יתרות שסווגו כנכסים מוחזקים למכירה	9,355	478	35	8,835
סך כל הנכסים הפיננסיים	451,430^(ג)	116,326	133,597	199,954
התחייבויות פיננסיות				
פיקדונות הציבור	364,714 ^(ו)	2,731 ^(ו)	255,543	102,730
פיקדונות מבנקים	5,210	-	4,729	472
פיקדונות מממשלות	709	-	629	90
ניירות ערך שהושאלו או נמכרו במסגרת הסכמי רכש חוזר	541	541	-	-
אגרות חוב, שטרי התחייבות וכתבי התחייבות נידחים	17,798	16,461	-	1,973
התחייבויות בגין מכשירים נגזרים	12,089	3,146	8,706	237
התחייבויות פיננסיות אחרות, לרבות יתרות שסווגו כהתחייבויות מוחזקות למכירה	10,445	3,561	5,666	1,213
סך כל ההתחייבויות הפיננסיות	411,506^(ג)	26,440	275,273	106,715
מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים				
עסקאות בהן היתרה מייצגת סיכון אשראי	363	-	-	363
כנוסף, התחייבויות בגין זכויות עובדים ברוטו - פנסיה ופיצויים ^(ד)	15,867	-	173	15,694

- (א) רמה 1 - מדידות שווי הוגן המשתמשות במחירים מצוטטים בשוק פעיל.
 רמה 2 - מדידות שווי הוגן המשתמשות בנתונים נצפים משמעותיים אחרים.
 רמה 3 - מדידות שווי הוגן המשתמשות בנתונים לא נצפים משמעותיים.
 (ב) לפירוט נוסף על יתרה במאזן ושווי הוגן של ניירות ערך ראה [ביאור 12](#).
 (ג) מזה: נכסים והתחייבויות בסך 116,216 מיליון ש"ח ובסך 220,199 מיליון ש"ח, בהתאמה אשר היתרה במאזן שלהם זהה לשווי הוגן (מכשירים המוצגים במאזן לפי שווי הוגן) או מהווה קירוב לשווי הוגן (מכשירים לתקופה מקורית של עד 3 חודשים לגביהם נעשה שימוש ביתרה במאזן כקירוב לשווי הוגן). למידע נוסף על מכשירים שנמדדו בשווי הוגן על בסיס חוזר ונשנה ועל בסיס שאינו חוזר ונשנה ראה ביאורים [333-133](#).
 (ד) ההתחייבות מוצגת בברוטו, אינה מתחשבת בנכסי התכנית המנוהלים כנגדה.
 (ה) סווג מחדש.
 (ו) הוצג מחדש.

ביאור 333 - פריטים הנמדדים בשווי הוגן
א. פריטים הנמדדים בשווי הוגן על בסיס חוזר ונשנה

31 בדצמבר 2019			
מדידות שווי הוגן המשתמשות ב-			
מחירים	נתונים נצפים	נתונים לא נצפים	סך הכל שווי הוגן
מצוטטים בשוק פעיל (רמה 1)	משמעותיים אחרים (רמה 2)	משמעותיים (רמה 3)	
במיליוני ש"ח			
נכסים			
ניירות ערך זמינים למכירה:			
30,470	2,662	-	33,132
אגרות חוב ממשלת ישראל			
12,258	5,863	-	18,121
אגרות חוב ממשלות זרות			
41	9,556	-	9,597
אגרות חוב מוסדות פיננסים זרים			
-	6,293	1,455	7,748
אגרות חוב מגובי נכסים (ABS) או מגובי משכנתאות (MBS)			
108	32	-	140
אגרות חוב אחרות בישראל			
-	3,530	-	3,530
אגרות חוב אחרות זרים			
42,877	27,936	1,455	72,268
סך הכל ניירות ערך זמינים למכירה			
מניות וקרנות נאמנות שאינן למסחר:			
2,395	-	-	2,395
מניות וקרנות נאמנות שאינן למסחר			
ניירות ערך למסחר:			
2,715	-	-	2,715
אגרות חוב ממשלת ישראל			
213	-	-	213
אגרות חוב ממשלות זרות			
101	-	-	101
אגרות חוב מוסדות פיננסים בישראל			
-	201	-	201
אגרות חוב מוסדות פיננסים זרים			
-	154	-	154
אגרות חוב מגובי נכסים (ABS) או מגובי משכנתאות (MBS)			
53	-	-	53
אגרות חוב אחרות בישראל			
-	87	-	87
אגרות חוב אחרות בחו"ל			
3,082	442	-	3,524
סך הכל ניירות ערך למסחר			
נכסים בגין מכשירים נגזרים:			
-	127	82	209
חוזי שקל - מדד			
6	3,675	767	4,448
חוזי ריבית			
-	1,741	538	2,279
חוזי מטבע - חוץ			
1,762	1,894	8	3,664
חוזי מניות			
29	11	4	44
חוזי סחורות ואחרים			
326	-	-	326
פעילות בשוק המעוף			
2,123	7,448	1,399	10,970
סך הכל נכסים בגין מכשירים נגזרים			
אחרים:			
3,564	-	-	3,564
אשראי ופיקדונות בגין השאלות ניירות ערך			
1,470	-	-	1,470
ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר			
47	-	-	47
אחר			
5,081	-	-	5,081
סך הכל אחרים			
55,558	35,826	2,854	94,238
סך כל הנכסים			

ביאור 333 - פריטים הנמדדים בשווי הוגן (המשך)

א. פריטים הנמדדים בשווי הוגן על בסיס חוזר ונשנה (המשך)

31 בדצמבר 2019			
מדידות שווי הוגן המשתמשות ב-			
	נתונים לא נצפים משמעותיים (רמה 3)	נתונים נצפים משמעותיים אחרים (רמה 2)	מחירים מצוטטים בשוק פעיל (רמה 1)
סך הכל שווי הוגן			
בתחילת ש"ח			
התחייבויות			
התחייבויות בגין מכשירים נגזרים:			
303	38	265	-
4,443	-	4,437	6
2,768	257	2,511	-
3,645	-	1,883	1,762
43	-	14	29
326	-	-	326
11,528	295	9,110	2,123
סך הכל התחייבויות בגין מכשירים נגזרים			
אחרים:			
3,487	6	44	3,437
476	-	-	476
100	-	-	100
4,063	6	44	4,013
15,591	301	9,154	6,136

ביאור 333 - פריטים הנמדדים בשווי הוגן (המשך)

א. פריטים הנמדדים בשווי הוגן על בסיס חוזר ונשנה (המשך)

31 בדצמבר 2018			
מדידות שווי הוגן המשתמשות ב-			
מחירים מצוטטים בשוק פעיל (רמה 1)	נתונים נצפים משמעותיים (רמה 2)	נתונים לא נצפים משמעותיים (רמה 3)	סך הכל שווי הוגן
במיליוני ש"ח			
נכסים			
ניירות ערך זמינים למכירה:			
27,952	2,621	-	30,573
אגרות חוב ממשלת ישראל			
2,417	3,487	-	5,904
אגרות חוב ממשלות זרות			
43	9,664	-	9,707
אגרות חוב מוסדות פיננסים זרים			
-	6,612	2,821	9,433
אגרות חוב מגובי נכסים (ABS) או מגובי משכנתאות (MBS)			
81	161	-	242
אגרות חוב אחרות בישראל			
-	3,517	-	3,517
אגרות חוב אחרות זרים			
30,493	26,062	2,821	59,376
סך הכל ניירות ערך זמינים למכירה			
מניות וקרנות זמינות למכירה:			
2,477	-	-	2,477
מניות וקרנות נאמנות			
ניירות ערך למסחר:			
5,677	-	-	5,677
אגרות חוב ממשלת ישראל			
52	-	-	52
אגרות חוב ממשלות זרות			
119	-	-	119
אגרות חוב מוסדות פיננסים בישראל			
-	132	-	132
אגרות חוב מוסדות פיננסים זרים			
-	271	-	271
אגרות חוב מגובי נכסים (ABS) או מגובי משכנתאות (MBS)			
290	-	-	290
אגרות חוב אחרות בישראל			
-	220	-	220
אגרות חוב אחרות בחו"ל			
2	-	-	2
מניות וקרנות נאמנות למסחר			
6,140	623	-	6,763
סך הכל ניירות ערך למסחר			
נכסים בגין מכשירים נגזרים:			
-	86	149	235
חוזי שקל - מדד			
509	2,833	142	3,484
חוזי ריבית			
-	3,264	971	4,235
חוזי מטבע - חוץ			
2,132	1,195	937	4,264
חוזי מניות			
50	12	19	81
חוזי סחורות ואחרים			
451	-	-	451
פעילות בשוק המעוף			
3,142	7,390	2,218	12,750
סך הכל נכסים בגין מכשירים נגזרים			
אחרים:			
2,728	6	-	2,734
אשראי ופיקדונות בגין השאלות ניירות ערך			
1,257	-	-	1,257
ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר			
478	-	-	478
אחר			
4,463	6	-	4,469
סך הכל אחרים			
46,715	34,081	5,039	85,835
סך כל הנכסים			

ביאור 333 - פריטים הנמדדים בשווי הוגן (המשך)

א. פריטים הנמדדים בשווי הוגן על בסיס חוזר ונשנה (המשך)

31 בדצמבר 2018			
מדידות שווי הוגן המשתמשות ב-			
מחירים מצוטטים בשוק פעיל (רמה 1)	נתונים נצפים משמעותיים אחרים (רמה 2)	נתונים לא נצפים משמעותיים (רמה 3)	סך הכל שווי הוגן
במיליוני ש"ח			
התחייבויות			
התחייבויות בגין מכשירים נגזרים:			
-	236	109	345
508	2,776	-	3,284
-	3,499	128	3,627
2,132	2,165	-	4,297
51	30	-	81
455	-	-	455
3,146	8,706	237	12,089
אחרים:			
2,608	13	3	2,624
541	-	-	541
1,145	-	-	1,145
4,294	13	3	4,310
7,440	8,719	240	16,399

ביאור 333 - פריטים הנמדדים בשווי הוגן (המשך)
ב. פריטים הנמדדים בשווי הוגן על בסיס שאינו חוזר ונשנה

31 בדצמבר 2019					
מדידות שווי הוגן המשתמשות ב-					
מחירים מצוטטים בשוק פעיל (רמה 1)	נתונים נצפים משמעותיים אחרים (רמה 2)	נתונים לא נצפים משמעותיים (רמה 3)	סך הכל שווי הוגן	סך כל הרווח (הפסד) בגין שינויים בשווי בתקופה	
במיליוני ש"ח					
-	-	464	464	214	אשראי פגום שגבייתו מותנית בביטחון
-	-	464	464	214	סך הכל

31 בדצמבר 2018					
מדידות שווי הוגן המשתמשות ב-					
מחירים מצוטטים בשוק פעיל (רמה 1)	נתונים נצפים משמעותיים אחרים (רמה 2)	נתונים לא נצפים משמעותיים (רמה 3)	סך הכל שווי הוגן	סך כל הרווח (הפסד) בגין שינויים בשווי בתקופה	
במיליוני ש"ח					
-	-	464	464	228	אשראי פגום שגבייתו מותנית בביטחון
-	-	464	464	228	סך הכל

ביאור 33ג - שינויים בפריטים הנמדדים בשווי הוגן על בסיס חוזר ונשנה שנכללו ברמה 3

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2019											
רווחים (הפסדים) שטרם מומשו בגין מכשירים המוחזקים ליום 31 בדצמבר 2019	שווי הוגן ליום 31 בדצמבר 2019	העברות מרמה 3 ^(ג)	העברות אל רמה 3 ^(א)	התאמות מתרגום דוחות כספיים	מכירות סילוקים	רכישות והנפקות	ברוח כולל אחר ^(ב)	בדוח רווח והפסד ^(א)	שווי הוגן לתחילת השנה	רווחים (הפסדים) נטו שמומשו/טרם מומשו ונכללו:	רווחים (הפסדים) שטרם מומשו ונכללו:
במיליוני ש"ח											
נכסים											
ניירות ערך זמינות למכירה:											
(4)	1,455	(1,012)	-	-	(234)	(315)	308	31	(144)	2,821	MBS/ABS
נכסים בגין מכשירים נגזרים:											
(25)	82	(5)	18	-	-	-	-	-	(80)	149	חוזי שקל - מדד
618	767	-	-	-	(106)	-	-	-	731	142	חוזי ריבית
229	538	-	-	-	-	-	530	-	(963)	971	חוזי מטבע - חוץ
2	8	-	-	-	-	-	-	-	(929)	937	חוזי מניות
(2)	4	-	-	-	-	-	-	-	(15)	19	חוזי סחורות ואחרים
822	1,399	(5)	18	-	(106)	-	530	-	(1,256)	2,218	סך כל נכסים בגין מכשירים נגזרים
818	2,854	(1,017)	18	-	(340)	(315)	838	31	(1,400)	5,039	סך כל הנכסים
התחייבויות											
התחייבויות בגין מכשירים נגזרים:											
12	38	(69)	35	-	-	-	-	-	(37)	109	חוזי שקל - מדד
-	257	-	-	-	-	-	-	-	129	128	חוזי מטבע - חוץ
12	295	(69)	35	-	-	-	-	-	92	237	סך כל התחייבויות בגין מכשירים נגזרים
3	6	-	-	-	-	-	-	-	3	3	סך כל אחרים
15	301	(69)	35	-	-	-	-	-	95	240	סך כל התחייבויות

(א) רווחים (הפסדים) נטו שמומשו ונכללו בדוח רווח והפסד בסעיף הכנסות מימון שאינן מריבית.
 (ב) רווחים שטרם מומשו ונכללו בדוח על השינויים בהון בסעיף רווח (הפסד) כולל אחר מצטבר.
 (ג) העברה מרמה 2 אל רמה 3 - הועברו עסקאות פרוורוד מדד לתקופה של מעל שנה, כאשר נכון לתאריך הדוח הכספי התקופה הנותרת לפירעון היא מתחת לשנה.

ביאור 33ג - שינויים בפריטים הנמדדים בשווי הוגן על בסיס חוזר ונשנה שנכללו ברמה 3 (המשך)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2018											
רווחים (הפסדים) נטו שמומשו/טרם מומשו ונכללו:		רווחים (הפסדים) נטו שמומשו/טרם מומשו ונכללו:									
הפסדים (רווחים) שטרם מומשו בגין מכשירים המוחזקים ליום 31 בדצמבר 2018	שווי הוגן ליום 31 בדצמבר 2018	העברות מרמה 3 ^(א)	העברות אל רמה 3 ^(א)	התאמות מתרגום דוחות כספיים	מכירות סילוקים	רכישות והנפקות	ברוח כולל אחר ^(ב)	בדוח הפסד ^(א)	שווי הוגן לתחילת השנה		
במיליוני ש"ח											
נכסים											
ניירות ערך זמינות למכירה:											
(27)	2,821	-	1,274	-	(458)	-	286	(27)	377	1,369	MBS/ABS
נכסים בגין מכשירים נגזרים:											
(22)	149	(2)	29	-	-	-	-	-	(44)	166	חוזי שקל - מדד
(109)	142	-	-	-	(158)	-	-	-	34	266	חוזי ריבית
290	971	-	-	-	-	-	433	-	(78)	616	חוזי מטבע - חוץ
935	937	-	-	-	-	-	-	-	874	63	חוזי מניות
19	19	-	-	-	-	-	-	-	16	3	חוזי סחורות ואחרים
1,113	2,218	(2)	29	-	(158)	-	433	-	802	1,114	סך כל נכסים בגין מכשירים נגזרים
1,086	5,039	(2)	1,303	-	(616)	-	719	(27)	1,179	2,483	סך כל הנכסים
התחייבויות											
התחייבויות בגין מכשירים נגזרים:											
41	109	(78)	57	-	-	-	-	-	(125)	255	חוזי שקל - מדד
(16)	128	-	-	-	-	-	-	-	(56)	184	חוזי מטבע - חוץ
25	237	(78)	57	-	-	-	-	-	(181)	439	סך כל התחייבויות בגין מכשירים נגזרים
1	3	-	-	-	-	-	-	-	(44)	47	סך כל אחרים
26	240	(78)	57	-	-	-	-	-	(225)	486	סך כל ההתחייבויות

- (א) רווחים (הפסדים) נטו שמומשו ונכללו בדוח רווח והפסד בסעיף הכנסות מימון שאינן מריבית.
 (ב) הפסדים שטרם מומשו ונכללו בדוח על השינויים בהון בסעיף רווח (הפסד) כולל אחר מצטבר.
 (ג) העברה מרמה 2 אל רמה 3 - הועברו עסקאות פרוורד מדד לתקופה של מעל שנה ומתחת ל-5 שנים, כאשר נכון לתאריך הדוח הכספי התקופה הנוותרת לפירעון היא מתחת לשנה.
 העברה מרמה 3 אל רמה 2 - עסקאות פרוורד מדד לתקופה של מעל 5 שנים, כאשר נכון לתאריך הדוח הכספי התקופה הנוותרת לפירעון היא מעל שנה ומתחת ל-5 שנים.

ביאור T33 - מידע כמותי על פריטים הנמדדים בשווי הוגן שנכללו ברמה 3

מידע כמותי לגבי מדידת שווי הוגן ברמה 3

31 בדצמבר 2019				
שווי הוגן	טכניקת הערכה	נתונים לא נצפים	טווח	ממוצע ⁽³⁾
א. פריטים הנמדדים בשווי הוגן על בסיס חוזר ונשנה נכסים				
ני"ע זמינים למכירה⁽⁴⁾				
1,455	היוון תזרימי מזומנים	מרווח	bp 110-215 2%-3.8%	bp 163 2.90%
		הסתברות לכשל	20%	20%
		שיעור פירעון מוקדם	30%	30%
		שיעור הפסד		
נכסים בגין מכשירים נגזרים⁽²⁾				
45	היוון תזרימי מזומנים	ציפיות אינפלציה	0.04%-0.81%	0.43%
37	היוון תזרימי מזומנים	סיכון צד נגדי לעסקה	⁽¹⁾ 0.12%-100%	0.75%
767	היוון תזרימי מזומנים	סיכון צד נגדי לעסקה	⁽¹⁾ 0.12%-100%	0.75%
82	היוון תזרימי מזומנים	ציפיות אינפלציה	0.04%-0.81%	0.43%
456	היוון תזרימי מזומנים	סיכון צד נגדי לעסקה	⁽¹⁾ 0.12%-100%	0.75%
2	היוון תזרימי מזומנים	סיכון צד נגדי לעסקה	⁽¹⁾ 0.12%-100%	0.75%
6	היוון תזרימי מזומנים	שערי מניות	(0.41)%-0.27%	(0.07)%
4	היוון תזרימי מזומנים	סיכון צד נגדי לעסקה	⁽¹⁾ 0.12%-100%	0.75%
התחייבויות				
התחייבויות בגין מכשירים נגזרים⁽²⁾				
38	היוון תזרימי מזומנים	ציפיות אינפלציה	0.04%-0.81%	0.43%
257	היוון תזרימי מזומנים	ציפיות אינפלציה	0.04%-0.81%	0.43%
6	היוון תזרימי מזומנים	שערי מניות	(0.41)%-0.27%	(0.07)%
ב. פריטים הנמדדים בשווי הוגן על בסיס שאינו חוזר ונשנה				
464	השווי הוגן של הביטחון	אשראי פגום שגבייתו מותנית		בביטחון

* בגין צד נגדי שכשל.

מידע איכותי לגבי מדידת שווי הוגן ברמה 3

1. הנתונים הלא נצפים אשר שימשו במדידת השווי הוגן של ניירות ערך מגובי נכסים או מגובי משכנתאות הם שיעור המרווח, ההסתברות לכשל, שיעור הפירעון המוקדם וחומרת הפסד באירוע כשל. גידול/קיטון משמעותי בפרמטרים הלא נצפים, יבוא לידי ביטוי בשווי הוגן נמוך/גבוה באופן משמעותי.
2. הנתונים הלא נצפים אשר שימשו במדידת השווי הוגן של נגזרים הינם סיכון האשראי של הצד הנגדי לעסקה ושיעור האינפלציה החזוי. ככל שסיכון האשראי של הצד הנגדי לעסקה יהיה גבוה/נמוך, השווי הוגן של העסקה יהיה נמוך/גבוה. שינוי בשיעור האינפלציה החזוי, ישפיע על השווי הוגן של העסקות בהתאם לפוזיציה המדדית של הבנק בעסקות אלו. ככל שתחזית האינפלציה תעלה (תרד) והבנק מתחייב לשלם את הסכום הצמוד למדד, השווי הוגן של העסקות יקטן (יגדל). ככל שתחזית האינפלציה תעלה (תרד) והצד הנגדי לעסקה מחוייב לשלם לבנק את הסכום הצמוד למדד, השווי הוגן של העסקות יגדל (יקטן).
3. נתון הממוצע המתייחס לפרמטר הלא נצפה "סיכון צד נגדי לעסקה" משקף ממוצע משוקלל.

ביאור T33 - מידע כמותי על פריטים הנמדדים בשווי הוגן שנכללו ברמה 3 (המשך) מידע כמותי לגבי מדידת שווי הוגן ברמה 3 (המשך)

31 בדצמבר 2018				
ממוצע ⁽³⁾	טווח	נתונים לא נצפים	טכניקת הערכה	שווי הוגן
א. פריטים הנמדדים בשווי הוגן על בסיס חוזר ונשנה				
נכסים				
ני"ע זמינים למכירה⁽¹⁾				
אגרות חוב מגובי נכסים (ABS) או מגובי משכנתאות (MBS)				
bp 163	bp 110-215	מרווח	היוון תזרימי מזומנים	2,821
2.90%	2%-3.8%	הסתברות לכשל		
20%	20%	שיעור פירעון מוקדם		
30%	30%	שיעור הפסד		
נכסים בגין מכשירים נגזרים⁽²⁾				
0.46%	(0.17)%-1.09%	ציפיות אינפלציה	היוון תזרימי מזומנים	130
2.54%	^(*) 1.14%-100%	סיכון צד נגדי לעסקה	היוון תזרימי מזומנים	19
2.54%	^(*) 1.14%-100%	סיכון צד נגדי לעסקה	היוון תזרימי מזומנים	142
0.46%	(0.17)%-1.09%	ציפיות אינפלציה	היוון תזרימי מזומנים	57
2.54%	^(*) 1.14%-100%	סיכון צד נגדי לעסקה	היוון תזרימי מזומנים	914
2.54%	^(*) 1.14%-100%	סיכון צד נגדי לעסקה	היוון תזרימי מזומנים	934
(0.07)%	(0.41)%-0.27%	שערי מניות	היוון תזרימי מזומנים	3 ^(א)
2.54%	^(*) 1.14%-100%	סיכון צד נגדי לעסקה	היוון תזרימי מזומנים	19
התחייבויות				
התחייבויות בגין מכשירים נגזרים⁽²⁾				
0.46%	(0.17)%-1.09%	ציפיות אינפלציה	היוון תזרימי מזומנים	109
0.46%	(0.17)%-1.09%	ציפיות אינפלציה	היוון תזרימי מזומנים	128
(0.07)%	(0.41)%-0.27%	שערי מניות	היוון תזרימי מזומנים	3 ^(א)
ב. פריטים הנמדדים בשווי הוגן על בסיס שאינו חוזר ונשנה				
אשראי פגום שגבייתו מותנית בביטחון				
השווי הוגן של הביטחון				464

(א) הוצג מחדש.
* בגין צד נגדי שכשל.

מידע איכותי לגבי מדידת שווי הוגן ברמה 3

1. הנתונים הלא נצפים אשר שימשו במדידת השווי הוגן של ניירות ערך מגובי נכסים או מגובי משכנתאות הם שיעור המרווח, ההסתברות לכשל, שיעור הפירעון המוקדם וחומרת ההפסד באירוע כשל. גידול/קטון משמעותי בפרמטרים הלא נצפים, יבוא לידי ביטוי בשווי הוגן נמוך/גבוה באופן משמעותי.
2. הנתונים הלא נצפים אשר שימשו במדידת השווי הוגן של נגזרים הינם סיכון האשראי של הצד הנגדי לעסקה ושיעור האינפלציה החוזי. ככל שסיכון האשראי של הצד הנגדי לעסקה יהיה גבוה/נמוך, השווי הוגן של העסקה יהיה נמוך/גבוה. שינוי בשיעור האינפלציה החוזי, ישפיע על השווי הוגן של העסקות בהתאם לפוזיציה המדדית של הבנק בעסקות אלו. ככל שתחזית האינפלציה תעלה (תרד) והבנק מתחייב לשלם את הסכום הצמוד למדד, השווי הוגן של העסקות יקטן (יגדל). ככל שתחזית האינפלציה תעלה (תרד) והצד הנגדי לעסקה מחוייב לשלם לבנק את הסכום הצמוד למדד, השווי הוגן של העסקות יגדל (יקטן).
3. נתון הממוצע המתייחס לפרמטר הלא נצפה "סיכון צד נגדי לעסקה" משקף ממוצע משוקלל.

ביאור 34 - בעלי עניין וצדדים קשורים של הבנק והחברות המאוחדות שלו

השליטה בבנק

בנק ללא גרעין שליטה

החל מיום 24 במרס 2012 מוגדר הבנק, על פי הקבוע בדין, כתאגיד בנקאי ללא גרעין שליטה ואין בעל מניות המוגדר כבעל שליטה בבנק.

א. יתרות

31 בדצמבר 2019			
בעלי עניין ^{(א)(ח)}			
נושאי משרה ^(א)		מחזיקי מניות-אחרים ^(א)	
היתרה	יתרה	היתרה	יתרה
הגבוהה ביותר ^(ד)	ליום 31 בדצמבר	הגבוהה ביותר ^(ד)	ליום 31 בדצמבר
במיליוני ש"ח			
נכסים:			
-	-	-	-
פיקדונות בבנקים			
-	-	-	-
ניירות ערך ^(ה)			
8	7	91	89
אשראי לציבור			
-	-	-	-
הפרשה להפסדי אשראי			
8	7	91	89
אשראי לציבור, נטו			
-	-	-	-
השקעות בחברות כלולות ^(ה)			
1	1	-	-
נכסים אחרים			
התחייבויות:			
40	31	59	50
פיקדונות הציבור			
-	-	-	-
פיקדונות מבנקים			
-	-	-	-
אגרות חוב, שטרי התחייבות וכתבי התחייבות נדחים			
-	-	1	-
התחייבויות אחרות			
3	3	32	2
סיכון אשראי בסעיפים חוץ מאזניים^(א)			

- (א) לרבות בני משפחתם הקרובים כהגדרתם בסעיף ד.80(3) בהוראות הדיווח לציבור.
- (ב) בהתאם לסעיף ד.80(4) בהוראות הדיווח לציבור ותאגידים שאדם או שתאגיד שנכלל באחת הקבוצות של בעלי העניין לפי חוק ניירות ערך, מחזיק 25% או יותר מהון המניות המונפק שלהם או מכח ההצבעה בהם, או רשאי למנות 25% או יותר מהדירקטורים.
- (ג) בהתאם לסעיף ד.80(8) בהוראות הדיווח לציבור.
- (ד) על בסיס היתרות לסופי החודשים.
- (ה) לפרטים ראה [ביאור 12 וביאור 15](#).
- (ו) ביום 31 בדצמבר 2019 החזקות בעלי עניין בהון הבנק הינם ב-169,413,874 ש"ח ערך נקוב ממניות הבנק (מזה נושאי משרה: 800,001 ש"ח ערך נקוב).
- (ז) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות החבות של לווה.
- (ח) בעל עניין, צד קשור, איש קשור, כהגדרתו בסעיף ד.80 בהוראת הדיווח לציבור.
- (ט) חברות כלולות או חברות מוחזקות בשליטה משותפת, בהתאם לסעיף ד.80(7) בהוראות הדיווח לציבור.
- (י) לרבות מי שמחזיק 5% או יותר מאמצעי השליטה בבנק, בהתאם לסעיף ד.80(2) בהוראות הדיווח לציבור (החל מיום 19 בדצמבר 2017 מהווה אלטשולר שחם בע"מ בעלת עניין בבנק ולמיטב ידיעת הבנק, נכון ליום 31 בדצמבר 2019 מחזיקה באמצעות גופים בבעלותה ב-5.59% מההון המונפק ומזכויות ההצבעה של הבנק. החל מיום 28 באוגוסט 2019, הפניקס אחזקות בע"מ ואקסלנס השקעות בע"מ מהוות בעלות עניין בבנק לאור החזקותיהן המשותפות ולמיטב ידיעת הבנק, נכון ליום 31 בדצמבר 2019, ההחזקה המשותפת כוללת החזקות תאגידים שבשליטתן, הינה בשיעור 6.61% מהון המניות של הבנק).

צדדים קשורים ⁽ⁿ⁾									
המוחזקים על ידי הבנק									
אחרים ^(א)									
מי שהיה בעל עניין בעת שנעשתה העסקה									
חברות בנות שלא אוחדו									
חברות כלולות ^(א)									
היתרה		היתרה		היתרה		היתרה		היתרה	
ליום 31	ליום 31	ליום 31	ליום 31	ליום 31	ליום 31	ליום 31	ליום 31	ליום 31	ליום 31
הגבוהה	הגבוהה	הגבוהה	הגבוהה	הגבוהה	הגבוהה	הגבוהה	הגבוהה	הגבוהה	הגבוהה
בדצמבר	בדצמבר	בדצמבר	בדצמבר	בדצמבר	בדצמבר	בדצמבר	בדצמבר	בדצמבר	בדצמבר
ביותר ⁽⁷⁾	ביותר ⁽⁷⁾	ביותר ⁽⁷⁾	ביותר ⁽⁷⁾	ביותר ⁽⁷⁾	ביותר ⁽⁷⁾	ביותר ⁽⁷⁾	ביותר ⁽⁷⁾	ביותר ⁽⁷⁾	ביותר ⁽⁷⁾
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
462	462	-	-	-	-	-	-	-	-
110	101	834	747	-	-	-	-	131	64
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
110	101	834	747	-	-	-	-	131	64
-	-	765	765	-	-	-	-	-	-
1	1	1	-	-	-	-	-	3	3
59	12	223	223	5	5	2	-	107	56
-	-	19	13	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
-	-	4	3	-	-	-	-	1	1
70	25	91	85	-	-	-	-	11	11

ביאור 34 - בעלי עניין וצדדים קשורים של הבנק והחברות המאוחדות שלו (המשך)
א. יתרות (המשך)

31 בדצמבר 2018			
בעלי עניין ^(טח)			
נושאי משרה ^(א)		מחזיקי מניות-אחרים ^(ב)	
יתרה	יתרה	יתרה	יתרה
הגבוהה	ליום 31	הגבוהה	ליום 31
בדצמבר	בדצמבר	ביותר ^(ד)	ביותר ^(ד)
במיליוני ש"ח			
נכסים:			
-	-	-	-
פיקדונות בבנקים			
-	-	-	-
ניירות ערך ^(ה)			
10	9	102	64
אשראי לציבור			
-	-	-	-
הפרשה להפסדי אשראי			
10	9	102	64
אשראי לציבור, נטו			
-	-	-	-
השקעות בחברות כלולות ^(ה)			
1	1	-	-
נכסים אחרים			
התחייבויות:			
33	33	54	25
פיקדונות הציבור			
-	-	-	-
פיקדונות מבנקים			
-	-	-	-
אגרות חוב, שטרי התחייבות וכתבי התחייבות נדחים			
-	-	1	1
התחייבויות אחרות			
9	7	32	32
סיכון אשראי בסעיפים חוץ מאזניים^(ו)			

- (א) לרבות בני משפחתם הקרובים כהגדרתם בסעיף ד.80 (3) בהוראות הדיווח לציבור.
- (ב) בהתאם לסעיף ד.80 (4) בהוראות הדיווח לציבור ותאגידי שאדם או שתאגיד שנכלל באחת הקבוצות של בעלי העניין לפי חוק ניירות ערך, מחזיק 25% או יותר מהון המניות המונפק שלהם או מכח ההצבעה בהם, או רשאי למנות 25% או יותר מהדירקטורים.
- (ג) בהתאם לסעיף ד.80 (8) בהוראות הדיווח לציבור.
- (ד) על בסיס היתרות לסופי החודשים.
- (ה) לפרטים ראה [ביאור 12 וביאור 15](#).
- (ו) ביום 31 בדצמבר 2018 החזקות בעלי עניין בהון הבנק הינם ב-80,347,017 ש"ח, ערך נקוב ממניות הבנק (מזה נושאי משרה: 1,673,644 ש"ח ערך נקוב).
- (ז) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות החבות של לווה.
- (ח) בעל עניין, צד קשור, איש קשור, כהגדרתו בסעיף ד.80 בהוראות הדיווח לציבור.
- (ט) חברות כלולות או חברות מוחזקות בשליטה משותפת, בהתאם לסעיף ד.80 (7) בהוראות הדיווח לציבור.
- (י) לרבות מי שמחזיק 5% או יותר מאמצעי השליטה בבנק, בהתאם לסעיף ד.80 (2) בהוראות הדיווח לציבור (ביום 19 בדצמבר 2017, החלה אלטשולר שחם בע"מ להיות בעלת עניין בבנק ולמיטב ידיעת הבנק, נכון ליום 31 בדצמבר 2018 מחזיקה באמצעות גופים בבעלותה ב-5.16% מההון המונפק ומזכויות ההצבעה של הבנק).

צדדים קשורים ^(ה)									
המוחזקים על ידי הבנק									
אחרים ^(ג)									
מי שהיה בעל עניין בעת שנעשתה העסקה									
חברות בנות שלא אוחדו					אחרים ^(ב)				
חברות כלולות ^(ט)									
יתרה	יתרה	היתרה	יתרה	היתרה	יתרה	היתרה	יתרה	היתרה	יתרה
הגבוהה	ליום 31	הגבוהה	ליום 31	הגבוהה	ליום 31	הגבוהה	ליום 31	הגבוהה	ליום 31
בדצמבר ^(ד)	בדצמבר	ביותר ^(ד)	בדצמבר	ביותר ^(ד)	בדצמבר	ביותר ^(ד)	בדצמבר	ביותר ^(ד)	בדצמבר
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
405	364	-	-	-	-	-	-	-	-
290	290	999	815	-	-	2	-	53	33
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
290	290	999	815	-	-	2	-	53	33
-	-	869	623	-	-	-	-	-	-
-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
684	66	192	34	3	3	5	-	72	11
-	-	11	11	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	2	14	14	-	-	-	-	1	-
186	130	163	34	-	-	1	-	1	-

ביאור 34 - בעלי עניין וצדדים קשורים של הבנק והחברות המאוחדות שלו (המשך)
ב. תמצית תוצאות עסקיות עם בעלי עניין וצדדים קשורים

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2019						
צדדים קשורים ^(א)			בעלי עניין ^(א)			
המוחזקים על ידי הבנק אחרים ^(א)						
חברות כלולות או חברות המוחזקות בשליטה משותפת ^(א)	חברות בנות (שלא אוחדו)	אחרים ^(ב)	נושאי משרה ^(א)	מחזיקי מניות אחרים ^(ח)		
במיליוני ש"ח						
1	21	-	1	-	3	הכנסות ריבית, נטו ^(ד)
2	3	-	(1)	-	-	הכנסות (הוצאות) שאינן מריבית
1	2	-	1	-	-	מזה: דמי ניהול ושירותים
(52)	(14)	-	(11)	(79)	(4)	הוצאות תפעוליות ואחרות ^(ה)
(49)	10	-	(11)	(79)	(1)	סך הכל

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2018						
צדדים קשורים ^(א)			בעלי עניין ^(א)			
המוחזקים על ידי הבנק אחרים ^(א)						
חברות כלולות או חברות המוחזקות בשליטה משותפת ^(א)	חברות בנות (שלא אוחדו)	אחרים ^(ב)	נושאי משרה ^(א)	מחזיקי מניות אחרים ^(ח)		
במיליוני ש"ח						
9	20	-	1	-	3	הכנסות, ריבית נטו ^(ד)
2	3	-	(1)	-	-	הכנסות (הוצאות) שאינן מריבית
1	3	-	1	-	-	מזה: דמי ניהול ושירותים
(48)	(45)	-	(3)	(57)	-	הוצאות תפעוליות ואחרות ^(ה)
(37)	(22)	-	(3)	(57)	3	סך הכל

- (א) לרבות בני משפחתם הקרובים כהגדרתם בסעיף 80ד.80(3) בהוראות הדיווח לציבור.
 (ב) בהתאם לסעיף 80ד.80(4) בהוראות הדיווח לציבור, תאגידים, שאדם או תאגיד שנכלל באחת הקבוצות של בעלי העניין, שולט בהם מחזיק בהם שליטה משותפת, יש לו בהם השפעה מהותית או מחזיק 25% או יותר מהון המניות המונפק שלהם או מכח ההצבעה בהם או רשאי למנות 25% או יותר מהדירקטורים שלהם.
 (ג) בהתאם לסעיף 80ד.80(8) בהוראות הדיווח לציבור.
 (ד) פירוט [בסעיף ד](#) להלן.
 (ה) פירוט [בסעיף ג](#) להלן.
 (ו) בעל עניין, צד קשור, איש קשור, כהגדרתו בסעיף 80ד.80 בהוראות הדיווח לציבור.
 (ז) חברות כלולות או חברות מוחזקות בשליטה משותפת, בהתאם לסעיף 80ד.80(7) בהוראות הדיווח לציבור.
 (ח) לרבות מי שמחזיק 5% או יותר מאמצעי השליטה בבנק, בהתאם לסעיף 80ד.80(2) בהוראות הדיווח לציבור.

ביאור 34 - בעלי עניין וצדדים קשורים של הבנק והחברות המאחדות שלו (המשך)
ב. תמצית תוצאות עסקיות עם בעלי עניין וצדדים קשורים (המשך)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2017					
בעלי עניין ^(א)			צדדים קשורים ^(א)		
המוחזקים על ידי הבנק אחרים ^(א)					
מחזיקי מניות אחרים ^(ח)	נושאי משרה ^(א)	אחרים ^(ב)	חברות בנות (שלא אוחדו)	חברות כלולות או חברות המוחזקות בשליטה משותפת ^(ז)	אחרים ^(א)
במיליוני ש"ח					
-	-	-	-	20	7
-	-	-	-	3	1
-	-	-	-	3	1
-	(66)	(1)	-	(43)	(44)
-	(66)	(1)	-	(20)	(36)

- (א) לרבות בני משפחתם הקרובים כהגדרתם בסעיף 80ד(3) בהוראות הדיווח לציבור.
 (ב) בהתאם לסעיף 80ד(4) בהוראות הדיווח לציבור, תאגידים, שאדם או תאגיד שנכלל באחת הקבוצות של בעלי העניין, שולט בהם מחזיק בהם שליטה משותפת, יש לו בהם השפעה מהותית או מחזיק 25% או יותר מהון המניות המונפק שלהם או מכח ההצבעה בהם או רשאי למנות 25% או יותר מהדירקטורים שלהם.
 (ג) בהתאם לסעיף 80ד(8) בהוראות הדיווח לציבור.
 (ד) פירוט [בסעיף ד](#) להלן.
 (ה) פירוט [בסעיף ג](#) להלן.
 (ו) בעל עניין, צד קשור, איש קשור, כהגדרתו בסעיף 80ד בהוראת הדיווח לציבור.
 (ז) חברות כלולות או חברות מוחזקות בשליטה משותפת, בהתאם לסעיף 80ד(7) בהוראות הדיווח לציבור.
 (ח) לרבות מי שמחזיק 5% או יותר מאמצעי השליטה בבנק, בהתאם לסעיף 80ד(2) בהוראות הדיווח לציבור.

ביאור 34 - בעלי עניין וצדדים קשורים של הבנק והחברות המאחדות שלו (המשך)

ג. תגמול וכל הטבה אחרת לבעלי עניין

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר					
2017		2018		2019	
נושאי משרה					
מספר מקבלי הטבות	סך הטבות	מספר מקבלי הטבות	סך הטבות	מספר מקבלי הטבות	סך הטבות
במיליוני ש"ח		במיליוני ש"ח		במיליוני ש"ח	
23	52	20	44	20	65
17	8	13	8	12	8

בעל עניין המועסק בתאגיד או מטעמו^(א)

דירקטור שאינו מועסק בתאגיד או מטעמו^(א)

(א) לא כולל הוצאות מס ש"ח.

(ב) מזה: הטבות עובד לזמן קצר 48 מיליון ש"ח, הטבות לאחר סיום העסקה 15 מיליון ש"ח.

(2018 - הטבות עובד לזמן קצר 44 מיליון ש"ח, 2017 - הטבות עובד לזמן קצר 45 מיליון ש"ח, הטבות לאחר סיום העסקה 7 מיליון ש"ח).

(ג) בשנת 2019 הוצאות בגין תשלומים מבוססי מניות הינן בסך 1.7 מיליון ש"ח (בשנת 2018 הוצאות בגין תשלומים מבוססי מניות נמוכים מ-1 מיליון ש"ח, 2017 - לא נזקפו הוצאות בגין תשלומים מבוססי מניות).

דירקטורים ונושאי משרה בבנק בוטחו על ידי הבנק במסגרת פוליסת ביטוח אחריות דירקטורים ונושאי משרה אחרים. פרמיית הביטוח הכוללת הסתכמה בסך אלפי ש"ח (2018 - 4,657 אלפי ש"ח, 2017 - 5,157 אלפי ש"ח).

ד. הכנסות ריבית, נטו בעסקאות הבנק וחברות מאוחדות שלו עם בעלי עניין וצדדים קשורים

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר					
2017		2018		2019	
מזה: מחברות כלולות	מזה: מחברות כלולות	מזה: מחברות כלולות	מזה: מחברות כלולות	מזה: מחברות כלולות	מזה: מחברות כלולות
מאוחד		מאוחד		מאוחד	
במיליוני ש"ח					
(א) בגין נכסים					
20	28	20	34	21	27
(ב) בגין התחייבויות					
-	(1)	-	(1)	-	(1)
20	27	20	33	21	26

ה. מידע בדבר תנאי העסקאות והיתרות עם צדדים קשורים ובעלי עניין

עסקאות ויתרות עם בעלי עניין וצדדים קשורים נעשו כולן במהלך העסקים הרגיל ובתנאים הדומים לתנאי העסקאות עם גופים שאינם קשורים לבנק ולחברות המאחדות שלו.

הריבית המחויבת והריבית המשולמת בגין יתרות עם בעלי עניין וצדדים קשורים הינן בשיעורים הרגילים בעסקאות במהלך העסקים הרגיל עם צדדים שאינם קשורים לבנק.

ביאור 35 - תמצית הדוחות הכספיים של הבנק

א. תמצית דוח רווח והפסד

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2017	2018	2019
במיליוני ש"ח		
8,695	9,626	10,069
1,892	2,199	2,328
6,803	7,427	7,741
44	310	519
6,759	7,117	7,222
הכנסות שאינן מריבית		
817	399	^(א) 1,577
2,861	2,950	2,889
341	46	147
4,019	3,395	4,613
הוצאות תפעוליות ואחרות		
3,677	3,612	3,748
1,330	1,309	1,338
1,673	1,673	1,848
6,680	6,594	6,934
4,098	3,918	4,901
1,454	1,371	^(א) 1,712
2,644	2,547	3,189
528	710	^(א) 333
3,172	3,257	3,522

(א) לצורכי הצגה בלבד רווח ממכירת לאומי קארד מיון מחלק הבנק ברווחים, נטו של חברות מוחזקות לאחר מס להכנסות מימון שאינן מריבית והפרשה למיסים על הרווח. למידע נוסף ראה [ביאור 36. בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2018](#).

ביאור 35 - תמצית הדוחות הכספיים של הבנק (המשך)

ב. מאזן הבנק

31 בדצמבר		
2018	2019	
במיליוני ש"ח		
נכסים		
(N)81,092	77,603	מזומנים ופיקדונות בבנקים
67,265	78,810	ניירות ערך
1,257	1,470	ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר
(N)253,263	261,607	אשראי לציבור
(3,006)	(3,053)	הפרשה להפסדי אשראי
250,257	258,554	אשראי לציבור, נטו
782	744	אשראי לממשלות
10,238	11,968	השקעות בחברות מוחזקות
2,558	2,805	בניינים וציוד
12,667	10,897	נכסים בגין מכשירים נגזרים
5,837	6,495	נכסים אחרים
1,470	-	נכסים מוחזקים למכירה ⁽²⁾
433,423	449,346	סך כל הנכסים
התחייבויות והון		
(N)342,614	355,203	פיקדונות הציבור
5,389	6,115	פיקדונות מבנקים
207	184	פיקדונות ממשלות
541	476	ניירות ערך שהושאלו או נמכרו במסגרת הסכמי רכש חוזר
17,798	19,958	אגרות חוב, שטרי התחייבות וכתבי התחייבות נדחים
12,009	11,431	התחייבויות בגין מכשירים נגזרים
19,560	20,573	התחייבויות אחרות
398,118	413,940	סך כל ההתחייבויות
35,305	35,406	הון עצמי המיוחס לבעלי מניות הבנק
433,423	449,346	סך כל ההתחייבויות וההון

(א) סוג מחדש.

(ב) למידע נוסף ראה [ביאור 36. דוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2018.](#)

ג. דוח על תזרימי המזומנים
ביאור 35 - תמצית הדוחות הכספיים של הבנק (המשך)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2017	2018	2019
במיליוני ש"ח		
תזרימי מזומנים מפעילות שוטפת		
3,172	3,257	3,522
רווח נקי לשנה		
התאמות:		
(526)	(581)	(123)
חלק הבנק ברווחים בלתי מחולקים של חברות מוחזקות בניכוי דיבידנד שהתקבל		
3,382	^(א) (1,351)	2,842
אחר, נטו (כולל הפרשות להפסדי אשראי ולירידת ערך של ניירות ערך)		
6,028	1,325	6,241
מזומנים נטו מפעילות שוטפת		
תזרימי מזומנים מפעילות השקעה		
(39)	^(א) (19)	(28)
רכישת מניות בחברות מוחזקות		
383	250	157
קופה מרכזית לתשלום פיצויים		
(11,046)	^(א) (8,716)	(18,874)
אחר		
(10,702)	(8,485)	(18,745)
מזומנים נטו לפעילות השקעה		
תזרימי מזומנים מפעילות מימון		
-	2,114	3,152
תמורה מהנפקת אגרות חוב וכתבי התחייבות נדחים		
(6,597)	(32)	(958)
פדיון אגרות חוב, שטרי התחייבות וכתבי התחייבות נדחים		
(627)	(1,369)	(1,387)
דיבידנד ששולם לבעלי מניות		
-	512	-
תמורה ממימוש השקעות בחברות מאוחדות ללא איבוד שליטה		
-	(700)	(700)
רכישה עצמית של מניות		
18,738	^(א) 2,083	13,405
אחר		
11,514	2,608	13,512
מזומנים נטו מפעילות מימון		
6,840	(4,552)	1,008
גידול (קיטון) במזומנים ושווי מזומנים		
70,454	76,691	72,539
יתרת מזומנים לתחילת השנה		
(603)	400	(682)
השפעת תנועות בשער החליפין על יתרות מזומנים ושווי מזומנים		
76,691	72,539	72,865
יתרת מזומנים ושווי מזומנים לסוף השנה		

ריבית ומיסים ששולמו ו/או התקבלו ודיבידנדים שהתקבלו

לשנה שהסתיימה ביום		
2017	2018	2019
במיליוני ש"ח		
8,753	9,005	9,852
ריבית שהתקבלה		
(2,284)	(2,438)	(3,106)
ריבית ששולמה		
5	134	221
דיבידנדים שהתקבלו		
(1,651)	(845)	(2,181)
מיסים על הכנסה ששולמו		

(א) סווג מחדש.

ביאור 36 - אירועים לאחר תקופת הדיווח ונושאים שונים

א. לאומי קארד בע"מ

ביום 25 בפברואר 2019 הושלמה העסקה למכירת לאומי קארד בע"מ לחברת Warburg Pincus Financial Holdings (Israel LTD.). הבנק רשם רווח על מכירת המניות כאמור בסך של 314 מיליון ש"ח (לפני מס).

לפירוט נוסף לעניין מכירת לאומי קארד בע"מ ראה [ביאור 136. כדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2018.](#)

ב. בנק לאומי רומניה

ביום 10 ביולי 2019 הושלמה העסקה למכירת החזקות הבנק בלאומי רומניה ל-First Bank S.A שהינו בנק ברומניה בשליטת קרן ההשקעות JC Flowers. להשלמת העסקה אין השפעה מהותית על התוצאות הכספיות של הבנק.

ג. מכירת חלק ממניות הבנק בשב"א

בהתאם להוראות החוק להגברת התחרות ולצמצום הריכוזיות בשוק הבנקאות בישראל (תיקוני חקיקה), התשע"ז-2017 ("החוק"), נדרש הבנק לרדת בשיעור החזקותיו בחברת שירותי בנק אוטומטיים בע"מ ("שב"א" או "החברה"). כך שעד יום 30 בינואר 2021 לא יעלה שיעור החזקות של הבנק בשב"א על 10% מההון המונפק של החברה.

הבנק פעל ליישום הוראות החוק, ובשנת 2018 מכר 10% ממניותיו בחברה לתאגיד מקבוצת ויזה העולמית. לאחר המכירה כאמור, עמד שיעור החזקות הנותר של הבנק בחברה על כ-30%.

בהמשך, ביום 29 במאי 2019, נערך על ידי הבנק, בנק הפועלים בע"מ ובנק דיסקונט לישראל בע"מ (ביחד: "המזיעים") מכרז לקבלת התחייבויות מוקדמות ממשקיעים מסוגים ("המכרז המוסדי") בנוגע למכירת מניות של המזיעים בשב"א בשיעורים שהוגדרו במכרז האמור מתוך החזקות המזיעים בשב"א. במסגרת המכרז המוסדי, הוגשו בקשות לרכישת 38,333,500 מניות שב"א, מתוכן החליטו המזיעים לקבל התחייבויות מוקדמות לרכישת 17,440,000 מניות שב"א, במחיר של 7.4 ש"ח למניה.

ביום 5 ביוני 2019 נערך מכרז ציבורי להצעת המכר של מניות המזיעים בשב"א, בשיעורים שהוגדרו במכרז האמור מתוך החזקות המזיעים בחברה. בהתאם לתוצאות המכרז הציבורי, מכרו המזיעים 17,440,000 מניות שב"א, המהוות כ-43.6% מהונה המונפק והנפרע של שב"א, במחיר של 7.4 ש"ח למניה. חלקו של הבנק בסך המניות שנמכרו כאמור על ידי המזיעים עומד על 8,360,000 מניות שב"א, המהוות כ-20% מהונה המונפק והנפרע של שב"א.

בעקבות תוצאות המכרז המוסדי ביטל נגיד בנק ישראל ביום 30 במאי 2019 את הרישיון שניתן לשב"א כ"חברת שירותים משותפת".

ביום 4 בספטמבר 2019 העביר הבנק לבנק מזרחי טפחות בע"מ ("בנק מזרחי") 520,000 מניות של החברה (שמקורן במניות שהועברו לידי הבנק על ידי בנק מזרחי בשנת 1979), בתמורה לסך של 1,233,860 ש"ח.

בעקבות המתואר לעיל, שיעור החזקות של הבנק בשב"א, נכון למועד זה, עומד על 10% מההון המונפק של החברה.

ביום 29 באוקטובר 2019 פרסמה שב"א דיווח מיידי לגבי פניה שהתקבלה אצלה מרשות התחרות בעניין הזיקות המשותפות של שב"א ומרכז סליקה בנקאי (מס"ב). בהתאם לדיווח האמור, בפניית רשות התחרות נטען כי למרות השינוי במבנה הבעלות בחברה שבוצע כחלק מיישום הוראות החוק, החברה ומס"ב ממשיכות לקיים ביניהן זיקות משמעותיות המהוות לכאורה הסדר כובל. עמדתה של שב"א בדיווח האמור היא, כי שיתוף הפעולה בין החברות אינו בגדר הסדר כובל ואינו עולה כדי הפרה כלשהי והיא בוחנת את פרטי הפנייה ומשמעותה ותגיב בהתאם.

ד. חלוקת דיבידנד ב-BLUSA

ביום 30 בינואר 2020 התקבלה החלטה על חלוקת דיבידנד בסך של 73 מיליון דולר. החלוקה בפועל עתידה להתבצע בתחילת חודש מרס 2020. חלקו היחסי של בנק לאומי מכח החזקותיו ב-BLCA, הינו 61.8 מיליון דולר.

ה. שינויים ארגוניים ופרישות

החטיבה הבנקאית:

כחלק מיישום האסטרטגיה של הבנק לאור התמורות המהותיות שחלות בתחום הבנקאות והעצמת התחרות, לרבות בשל כניסתם של שחקנים חדשים לתחום ובכללם פינטקים וענקיות הטכנולוגיה, אישר דירקטוריון הבנק ביום 26 לפברואר 2020, את מינויו של רו"ח אורי יוניסי כחבר הנהלה שיפעל בכפיפות לראש החטיבה הבנקאית. רו"ח אורי יוניסי מכהן היום כסגן ראש החטיבה הקמעונאית בבנק מזרחי טפחות. מועד כניסתו לתוקף של המינוי טרם נקבע.

חטיבת הייעוץ המשפטי:

עו"ד עירית רוט, היועצת המשפטית הראשית וראש חטיבת הייעוץ המשפטי, הודיעה על רצונה לסיים את כהונתה בבנק. מועד סיום כהונתה טרם סוכם והוא יסוכם לאחר שימונה יועץ משפטי במקומה של גב' רוט.

בנק לאומי לישראל בע"מ וחברות מוחזקות שלו
ממשל תאגידי, פרטים נוספים ונספחים
תוכן העניינים

עמוד

א. ממשל תאגידי

286	חברי דירקטוריון הבנק
288	שינויים בדירקטוריון
290	חברי הנהלת הבנק ותפקידיהם
291	מבקרת פנימית
294	שכר רואי חשבון המבקרים
295	מדיניות תגמול נושאי משרה
296	שכר נושאי משרה בכירה

ב. פרטים נוספים

300	תרשים חברות מוחזקות עיקריות והשקעות של הבנק
301	השליטה בבנק
303	רכוש קבוע ומתקנים
304	נכסים לא מוחשיים
305	משאבי אנוש
308	מבנה ארגוני
310	הליכים משפטיים
310	הסכמים מהותיים
311	חקיקה ורגולציה הנוגעת למערכת הבנקאית
318	דירוג האשראי
319	מגזרי פעילות עיקריים לפי גישת הנהלה - פרטים נוספים

ג. נספחים

324	שיעורי הכנסות והוצאות וניתוח השינויים בהכנסות והוצאות ריבית
328	דוח רווח והפסד מאוחד לרבעון - מידע רב רבעוני
331	מאזן מאוחד לסוף רבעון - מידע רב רבעוני
332	דוח רווח והפסד מאוחד - מידע רב שנתי
333	מאזן מאוחד - מידע רב שנתי

חברי דירקטוריון הבנק^(*)(**)

ד"ר סאמר חאג' יחיא, יושב ראש^(א)

מר יצחק אידלמן^(בוג)

ד"ר שמואל (מולי) בן צבי^(ד)

מר יורם גבאי^(ב)

גב' תמר גוטליב^(ב)

גב' אסתר דומיניסיני^(ה)

מר אוהד מראני^(ד)

גב' ציפורה סמט^(ב/דו)

גב' אירית שלומי^(ז)

(א) בישיבת הדירקטוריון שהתקיימה ביום 30 ביוני 2019, נבחר ד"ר סאמר חאג' יחיא לכהן כיושב ראש דירקטוריון הבנק. מינויו של ד"ר סאמר חאג' יחיא נכנס לתוקף ביום 22 ביולי 2019, המועד בו התקבל אישור הפיקוח על הבנקים למינויו ועם סיום כהונתו של מר דוד ברודט, יו"ר הדירקטוריון הקודם.

(ב) דח"צ לפי חוק החברות, התשנ"ט-1999 (להלן "דח"צ").

(ג) מר יצחק אידלמן נבחר מחדש לכהן כדח"צ באסיפה כללית מיוחדת של הבנק שהתקיימה ביום 23 בדצמבר 2019 והחל תקופת כהונה שניה ביום 2 בפברואר 2020 (מועד תום תקופת כהונתו הראשונה) לאחר קבלת הודעה בדבר אי התנגדותה של המפקחת על הבנקים למינויו כאמור.

(ד) דירקטור חיצוני לפי הוראת ניהול בנקאי תקין 301 (להלן: "דירקטור חיצוני").

(ה) הגב' אסתר דומיניסיני נבחרה מחדש לכהן כדירקטורית במעמד "דירקטור אחר" (דירקטור שאינו דירקטור חיצוני כאמור בסעיף 111(א)(2) לפקודת הבנקאות 1941 (להלן: "דירקטור במעמד דירקטור אחר") באסיפה כללית מיוחדת של הבנק שהתקיימה ביום 23 בדצמבר 2019 והחלה תקופת כהונה שניה כדירקטורית בבנק החל מיום 17 בינואר 2020 (מועד תום תקופת כהונתה הראשונה) לאחר קבלת הודעה בדבר אי התנגדותה של המפקחת על הבנקים למינויה כאמור.

(ו) הגב' צ. סמט, שכיהנה עד ליום 17 באוגוסט 2017 כדח"צ בבנק, נבחרה מחדש על ידי האסיפה הכללית שהתכנסה ביום 3 באוקטובר 2017, לכהן כדירקטורית חיצונית אשר עומדת גם בתנאי כשירות דח"צ. בהתאם להסדר פרטי (למידע נוסף ראה סעיף 1.4.2 בדוח זימון האסיפה הכללית אשר פורסם על ידי הבנק ביום 28 בספטמבר 2017 (מספר אסמכתא: 01-086014-2017)) והחלה כהונתה השלישית בבנק ביום 22 בנובמבר 2017. הגב' סמט צפויה לסיים כהונה שלישית ואחרונה בבנק ביום 21 בנובמבר 2020.

(ז) הגב' אירית שלומי נבחרה לכהן כדירקטורית במעמד "דירקטור אחר" על ידי אסיפה כללית שנתית ומיוחדת של הבנק שהתקיימה ביום 18 ביולי 2019 והחלה את תקופת כהונתה הראשונה ביום 19 בספטמבר 2019, לאחר קבלת הודעה בדבר אי התנגדותה של המפקחת על הבנקים למינויה כאמור.

* ביום 21 ביולי 2019 ה"ה דוד ברודט (יו"ר הדירקטוריון לשעבר) ויואב נרדי (דירקטור במעמד "דירקטור אחר" לשעבר), סיימו כהונתם השלישית והאחרונה בבנק.

ביום 6 בספטמבר 2019 הגב' אסתר לבנון סיימה את כהונתה כדירקטורית במעמד "דירקטור אחר" בבנק.

ביום 7 בנובמבר 2019 ד"ר יצחק שריר סיים את כהונתו כדירקטור בבנק במעמד של "דירקטור אחר".

** לפרטים נוספים על חברי דירקטוריון הבנק, ראה פרק [שינויים בדירקטוריון](#) וכן תקנה 26 בדוח התקופתי של הבנק לשנת 2019 ובאתר המגא של רשות ניירות-ערך: <http://www.magna.isa.gov.il>.

נכון למועד הדוח וליום פרסומו, הדירקטוריון מונה 9 דירקטורים.

בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 301 ("הוראה 301"), לפחות שליש מחברי הדירקטוריון יהיו דירקטורים העומדים בדרישות הכשירות של דירקטור חיצוני כהגדרתו בהוראה 301 ("דירקטורים חיצוניים"). בהתאם לכך, נכון למועד הדוח וליום פרסומו, מכהנים בדירקטוריון הבנק 6 דירקטורים המסווגים כדירקטורים חיצוניים ובהם נכללים 4 דח"צים בהתאם לחוק החברות, התשנ"ט-1999 ("חוק החברות").

כמו כן, לאור הגדרת "דירקטור בלתי תלוי" בחוק החברות, ועדת הביקורת של הדירקטוריון אישרה כי הדירקטורים החיצוניים בבנק הינם דירקטורים בלתי תלויים.

בהתאם לקבוע בהוראות הפיקוח על הבנקים וכן בחוק החברות והתקנות לפיו, החליט דירקטוריון הבנק כי המספר המזערי הנדרש של דירקטורים בעלי "מומחיות חשבונאית ופיננסית" שיכהנו בדירקטוריון הבנק בכל עת וישתתפו בדיוני מליאת הדירקטוריון בטיסת הדוחות הכספיים ואישורם, יהיה שלושה. זאת, על מנת לאפשר לדירקטוריון לעמוד בחובות המוטלות עליו בהתאם לדין ולמסמכי ההתאגדות של הבנק, ובייחוד לאחריותו לכדיקת מצבו הכספי של הבנק ולעריכת הדוחות הכספיים.

בקביעת המספר המזערי הנ"ל, הדירקטוריון התחשב בגודל הבנק, במורכבות פעילותו ובמגוון הסיכונים הכרוכים בה, ובמטרות והנהלים הקיימים בבנק, כגון: בקרה, ניהול סיכונים, ציות, ביקורת פנימית וביקורת רואי חשבון המבקרים. כמו כן, נלקחה בחשבון עמידת כל חברי הדירקטוריון בדרישות הכשירות לכהונה כדירקטור בבנק על פי הדין.

נכון למועד פרסום הדוח, וכפי שאישר הדירקטוריון בהסתמך על השכלתם, ניסיונם, כישוריהם וידיעותיהם, כל הדירקטורים המכהנים בדירקטוריון עומדים בהגדרת דירקטור בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית וכשירות מקצועית בהתאם לקבוע בתקנות החברות (תנאים ומבנים לדירקטור בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית ולדירקטור בעל כשירות מקצועית), תשס"ו-2005. לפרטים אודות השכלתם וניסיונם של חברי דירקטוריון הבנק, ראה תקנה 26 בדוח התקופתי.

החל מיום 1 בינואר 2013 ובהתאם להוראה 301, הדיונים בנוגע לדוחות הכספיים מתקיימים בוועדת הביקורת של הדירקטוריון. בהתאם להוראה 301, לפחות 2 מחברי ועדת הביקורת יהיו בעלי מומחיות חשבונאית ופיננסית. דירקטוריון הבנק קבע כי בוועדת הביקורת של הדירקטוריון יכהנו בכל עת לפחות 3 דירקטורים בעלי מומחיות חשבונאית ופיננסית. בפועל, כל הדירקטורים המכהנים בוועדת הביקורת הינם בעלי מומחיות חשבונאית ופיננסית. המניין החוקי לדיון ולקבלת החלטות בוועדת הביקורת הינו רוב חברי הוועדה, ובלבד שרוב הנוכחים הם דירקטורים חיצוניים שהינם בלתי תלויים, ואחד מהם לפחות הינו דח"צ. נכון למועד הדוח וליום פרסומו, בוועדת הביקורת מכהנים 6 דירקטורים אשר מסווגים כדירקטורים חיצוניים ובהם נכללים 4 דח"צים.

בהתאם להוראה 301, ערב התיקון לה שפורסם ביולי 2017, לפחות חמישית מחברי הדירקטוריון יהיו דירקטורים בעלי "ניסיון בנקאי" כמוגדר בהוראה 301. בהתאם לכך, נכון למועד הדוח וליום פרסומו, מכהנים בדירקטוריון הבנק 3 דירקטורים המוגדרים כבעלי "ניסיון בנקאי", אשר הינם ה"ה תמר גוטליב, ציפורה סמט ואירית שלומי.

בהתאם לנוסח המעודכן של הוראה 301 אשר פורסם ביום 5 ביולי 2017, חלו שינויים בדרישות כשירות חברי הדירקטוריון אשר ייכנסו לתוקף ב-1 ביולי 2020, כמפורט להלן: (1) השיעור הנדרש של דירקטורים "בעלי ניסיון בנקאי" יגדל מחמישית לשליש; (2) לפחות מחצית מהדירקטורים נדרשים להיות בעלי "כשירות מקצועית" כמוגדר בתקנות החברות (תנאים ומבנים לדירקטור בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית), תשס"ו-2005; (3) לפחות דירקטור אחד יהיה בעל ידע וניסיון מוכח בתחום טכנולוגיית המידע.

נכון למועד הדוח וליום פרסומו, מכהן בדירקטוריון הבנק דירקטור אחד שסווג על ידי דירקטוריון הבנק כבעל ידע וניסיון מוכח בתחום טכנולוגיית המידע אשר הינו ד"ר סאמר חאג' יחיא.

ביום 31 בדצמבר 2017, החליט הדירקטוריון לאחד את ועדת ביקורת וועדת תגמול באופן שוועדת ביקורת תשמש גם כוועדת תגמול.

שינויים בדירקטוריון

במהלך שנת 2019 חלו שינויים בהרכב הדירקטוריון, בין היתר בעקבו הוראות רגולטוריות, כמפורט להלן.

במסגרת תיקון להוראה 301, שפורסם ביום 5 ביולי 2017, נקבע כי עד ליום 1 ביולי 2020, יקטן המספר המקסימאלי של חברי הדירקטוריון בתאגידים הבנקאיים ל-10.

ביום 6 בנובמבר 2018, התקבלה הנחייה מהפיקוח על הבנקים, כי לצורך עמידה בהנחיות הוראה 301, ובהמשך להוראות שניתנו בשנים הקודמות לירידה במספר הדירקטורים, בשנת 2019 תתבצע הירידה במספר הדירקטורים ל-10 דירקטורים, וזאת עם סיום הכהונה של דירקטורים המסיימים תקופת כהונה שלישית ואחרונה. ה"ה דוד ברודט (יו"ר הדירקטוריון לשעבר) ויואב נרדי (דירקטור במעמד "דירקטור אחר"), סיימו את כהונתם השלישית והאחרונה בבנק ביום 21 ביולי 2019 והחל מה-22 ביולי 2019 פחת מספר חברי הדירקטוריון לעשרה.

בישיבת הדירקטוריון שהתקיימה ביום 30 ביוני 2019, נבחר ד"ר סאמר חאג' יחיא לכהן כיושב ראש דירקטוריון הבנק. מינויו של ד"ר סאמר חאג' יחיא נכנס לתוקף ביום 22 ביולי 2019, המועד בו התקבל אישור הפיקוח על הבנקים למינויו. לפירוט ראה דיווחים מיידים של הבנק מיום 30 ביוני 2019 ומיום 22 ביולי 2019 (אסמכתא: 066019-01-2019, 075631-01-2019, בהתאמה).

ביום 8 באפריל 2019 פרסם הבנק הודעה מקדימה אודות הכוונה לזמן אסיפה כללית שנתית ומיוחדת של בעלי מניות הבנק שעל סדר יומה ידונו מספר נושאים וביניהם, מינוי דירקטור אחד במעמד "דירקטור אחר" - דירקטור שאינו דירקטור חיצוני כאמור בסעיף 11(2) לפקודת הבנקאות 1941 ("פקודת הבנקאות"), לדירקטוריון הבנק.

בהמשך להודעה המקדימה ולעדכון לה מיום 18 באפריל 2019, שפרסם הבנק כאמור לעיל ובהתאם לקבוע בסעיפים 11(א)(1), (2) ו-3 לפקודת הבנקאות, קיבל הבנק ביום 6 במאי 2019 הודעה מהוועדה למינוי דירקטורים בתאגידים בנקאיים שמונתה לפי סעיף 36 לחוק הבנקאות (רישוי), תשמ"א-1981 (להלן: "הוועדה למינוי דירקטורים"), במסגרתה מפורטת רשימת מועמדים לכהונת דירקטורים בבנק לבחירה באסיפות הכלליות השנתיות של הבנק לשנת 2019 (לפירוט ראה דיווח מיידים שפרסם הבנק ביום 6 במאי 2019 (מס' אסמכתא: 043441-01-2019) (להלן: "הודעת הוועדה למינוי דירקטורים").

באסיפה הכללית השנתית ומיוחדת של הבנק שהתקיימה ביום 18 ביולי 2019 נבחרה הגב' אירית שלומי כדירקטור במעמד "דירקטור אחר" לתקופה של 3 שנים, בכפוף לאישור המפקחת על הבנקים.

לפירוט נוסף בדבר תוצאות האסיפה הכללית השנתית והמיוחדת, ראו דוח מיידים מיום 18 ביולי 2019 (אסמכתא: 074368-01-2019).

ביום 19 בספטמבר 2019 החלה כהונתה של הגב' אירית שלומי כדירקטורית בבנק לאחר קבלת הודעת המפקחת על הבנקים בדבר אי התנגדותה למינוי כאמור (לפירוט ראו דיווחים מיידים מיום 8 בספטמבר 2019, (אסמכתא: 093505-01-2019) ומיום 19 בספטמבר 2019 (אסמכתא: 097246-01-2019)).

ביום 6 בספטמבר 2019 סיימה הגב' אסתר לבנון את כהונתה הראשונה כדירקטורית בבנק (ראו דיווח מיידים בנושא מיום 8 בספטמבר 2019 (אסמכתא: 093502-01-2019)).

על פי הודעת הוועדה למינוי דירקטורים כאמור לעיל, בין המועמדים לבחירה כדירקטורים באסיפות הכלליות של הבנק בשנת 2019 נכלל ד"ר יצחק שריר, דירקטור שכהן במעמד "דירקטור אחר" עד ליום 7 בנובמבר 2019¹. לאור החלטת ועדת הביקורת של הבנק לפיה מינויו של ד"ר יצחק שריר ליו"ר דירקטוריון כפרית תעשיות בע"מ ("כפרית") יקים לד"ר שריר זיקה שלא ניתן לשלול היוותה כזיקה אסורה בהתאם להוראות פקודת הבנקאות, ולפיכך במקרה של מינויו של ד"ר שריר ליו"ר דירקטוריון כפרית לא יוכל ד"ר שריר להמשיך ולכהן כדירקטור בבנק, הודיע ד"ר שריר ביום 6 לנובמבר 2019 על התפטרותו מדירקטוריון הבנק החל מיום 7 לנובמבר 2019, מועד תחילת כהונתו כיו"ר דירקטוריון כפרית. לאור האמור, אין ד"ר שריר יכול לעמוד לבחירה כדירקטור בבנק. בהמשך לאמור, ביום 7 בנובמבר 2019 סיים ד"ר שריר את כהונתו בבנק. בהמשך לכך, החליט דירקטוריון הבנק ביום 5 בנובמבר 2019 להעמיד לבחירה דירקטור אחד בלבד במעמד "דירקטור אחר" (חלף 2 דירקטורים במעמד זה כפי שפורסם בהודעה המקדימה שפורסמה ביום 26 בספטמבר 2019 (מס' אסמכתא 084369-01-2019) (לעיל ולהלן: "הודעה המקדימה").

לאור סיום כהונתו של ד"ר שריר כדירקטור בדירקטוריון הבנק, קטן מספר הדירקטורים המכהנים בדירקטוריון הבנק ל-9 דירקטורים.

¹ ד"ר שריר היה צפוי לסיים תקופת כהונה ראשונה כדירקטור במעמד "דירקטור אחר" ביום 1 בפברואר 2020.

ביום 23 בדצמבר 2019, התקיימה אסיפה כללית מיוחדת של הבנק במסגרתה נבחרו הדירקטורים הבאים: 1) מר יצחק אידלמן נבחר מחדש לכהן כדח"צ, לתקופה של 3 שנים, החל ובכפוף לקבלת הסכמת המפקחת על הבנקים, או אי התנגדותה, ולא לפני יום 2 בפברואר 2020 (לאחר מועד סיום תקופת כהונתו הראשונה). ביום 30 בינואר 2020 התקבלה הודעת המפקחת בדבר אי התנגדותה למינויו של מר יצחק אידלמן כדירקטור בבנק ובהתאם לאמור לעיל, ביום 2 בפברואר 2020 החלה כהונתו השנייה כדח"צ בבנק. 2) הגב' אסתר דומיניסיני נבחרה מחדש לכהן כדירקטורית במעמד "דירקטור אחר", לתקופה של 3 שנים, החל ובכפוף לקבלת הסכמת המפקחת על הבנקים, או אי התנגדותה, ולא לפני יום 17 בינואר 2020 (לאחר מועד סיום תקופת כהונתה הראשונה). ביום 15 בינואר 2020 התקבלה הודעת המפקחת בדבר אי התנגדותה למינויה של הגב' אסתר דומיניסיני כדירקטורית בבנק ובהתאם, ביום 17 בינואר 2020 החלה גב' דומיניסיני את תקופת כהונתה השנייה כדירקטורית במעמד "דירקטור אחר" בבנק.

לפירוט נוסף, ראה פרק [אסיפות כלליות ובחירת דירקטורים](#), דיווח מיידי של הבנק מיום 10 בנובמבר 2019 אודות כינוס אסיפה כללית מיוחדת של הבנק (מספר אסמכתא: 2019-01-096531) ודיווח מיידי של הבנק מיום 23 בדצמבר 2019 אודות תוצאות האסיפה הכללית (מספר אסמכתא: 2019-01-112809).

למידע נוסף ראה פרק [אסיפות כלליות ובחירת דירקטורים](#).

למידע בנוגע לעדכונים להוראה 301 שעניינה הדירקטוריון, ראה פרק [חברי הדירקטוריון](#).

חברי הנהלת הבנק ותפקידיהם⁽¹⁾

מר חנן פרידמן, עו"ד⁽¹⁾
מנהל כללי

מר רונן אגסי, רו"ח
סגן מנהל כללי בכיר, ראש חטיבת שוקי הון

מר שמוליק ארבל
סגן מנהל כללי בכיר, ראש חטיבה עסקית

מר אילן בוגנים⁽¹⁾
סגן מנהל כללי בכיר, ראש חטיבת דאטה

מר אייל בן-חיים⁽¹⁾
סגן מנהל כללי בכיר, ראש חטיבת תפעול

גב' בשמת בן צבי, רו"ח
סגן מנהל כללי בכיר, מנהלת סיכונים ראשית, ראש החטיבה לניהול סיכונים

מר שי בסון
סגן מנהל כללי בכיר, ראש חטיבת לאומי טכנולוגיות

מר שלמה גולדפרב, רו"ח
סגן מנהל כללי בכיר, חשבונאי ראשי וראש חטיבת החשבונאות

מר אילון דחבש⁽¹⁾
סגן מנהל כללי בכיר, ראש החטיבה הבנקאית

מר עומר זיו, רו"ח
סגן מנהל כללי בכיר, ראש החטיבה הפיננסית

גב' הילה ערן זיק
סגן מנהל כללי בכיר, ראש חטיבת משאבי אנוש

גב' עירית רוט, עו"ד
סגן מנהל כללי בכיר, יועצת משפטית ראשית, ראש חטיבת הייעוץ המשפטי ומנהלת סיכונים משפטיים

גב' שרון גור
סגן מנהל כללי בכיר, מבקרת פנימית ראשית וראש חטיבת הביקורת הפנימית

גב' ליבנת עין-שי וילדר, עו"ד
מזכיר הבנק והקבוצה

סומך חייקין
קוסט פורר גבאי את קסירר
רואי החשבון המבקרים המשותפים של הבנק⁽²⁾

(1) למידע על שינויים שחלו בנוגע להנהלת הבנק ונושאי משרה בכירים במהלך שנת 2019, ראה פרק **מינויים ופרישות**. פרטים נוספים על חברי הנהלת הבנק, מוצגים בדוח התקופתי של הבנק לשנת 2019 ובאתר המגנ"א של רשות ניירות-ערך: <http://www.magna.isa.gov.il>

(2) הוחלט למנות את משרד סומך חייקין ומשרד ברייטמן אלמגור זהר ושות' כרואי חשבון מבקרים משותפים של הבנק, לתקופה שממועד אישור הדוחות הכספיים השנתיים של הבנק לשנת 2019 ועד למועד האסיפה הכללית השנתית הבאה של הבנק.

מבקרת פנימית

ביום 1 במאי 2017 מונתה גב' שרון גור כמבקרת הפנימית הראשית של הקבוצה בהתאם להמלצת וועדת הביקורת של הבנק ולהחלטת דירקטוריון הבנק מיום 27 בדצמבר 2016. המינוי של גב' גור אושר על ידי בנק ישראל ביום 22 בפברואר 2017.

המבקרת הפנימית הראשית עומדת בהוראת סעיף 146(ב) לחוק החברות התשנ"ט-1999 ובהוראת סעיף 8 לחוק הביקורת הפנימית, התשנ"ב-1992 (להלן: "חוק הביקורת הפנימית") ועובדי הביקורת הפנימית עומדים בהוראות סעיפים 11 ו-12 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 307 בנושא פונקציית ביקורת פנימית.

המבקרת הפנימית הראשית הינה עובדת הבנק, מועסקת במשרה מלאה במעמד חברת הנהלה, וזהו עיסוקה הבלעדי. הממונה הארגוני על המבקרת הפנימית הינו יו"ר הדירקטוריון של הבנק.

לביקורת הפנימית תכנית עבודה שנתית ותכנית עבודה רב שנתית לתקופה של עד שלוש שנים. תכנית העבודה השנתית ותכנית העבודה הרב שנתית נגזרות ממיפוי נושאי ביקורת המבוססים, בין השאר, על המסמכים המפורטים בהוראה 307. תכניות העבודה נגזרות ממתודולוגיה שיטתית של הערכת סיכונים ובקורות אשר על פיה נקבעים תדירות והיקף הביקורת בכל נושא ונושא. כך, בנושאים בעלי סיכון גבוה יותר, תדירות הביקורת תהיה אחת לשנה ובנושאים בעלי סיכון נמוך יותר, תדירות הביקורת תהיה אחת לשנתיים עד שלוש שנים. הצעה לתכנית עבודה שנתית ותכנית עבודה רב שנתית, מוגשת על ידי הביקורת הפנימית ומקבלת את אישור יו"ר הדירקטוריון, ועדת הביקורת ומליאת הדירקטוריון.

תכנית העבודה השנתית ותכנית העבודה הרב שנתית מותירות בידי המבקרת הפנימית הראשית שיקול דעת לסטות מהן, בהתאם לצורך.

כמו כן, ימי הביקורת המוקצים מידי שנה לביצוע ביקורות לא מתוכננות ולבדיקת מקרים מיוחדים מאפשרים למבקרת הפנימית לבדוק נושאים העולים אד הוק, בין אם לבקשת הנהלת הבנק או וועדת הביקורת ובין אם כתוצאה מפעילויות או נושאים חדשים בקבוצה.

במסגרת עבודת הביקורת, נבחן מדגם של עסקאות מהותיות שבוצעו על ידי הבנק לרבות הליכי אישורן. לעניין זה, עסקאות מהותיות לרבות רכישה או מכירה מהותית של פעילות, "עסקאות" - כאמור בסעיף 270 לחוק החברות ו"עסקה חריגה" - כהגדרתה בחוק החברות.

תכנית העבודה השנתית ותכנית העבודה הרב שנתית של הביקורת הפנימית כוללות את כל נושאי הביקורת בבנק, בחברות הבנות המאוחדות המהותיות בישראל ובחברות הבנות המהותיות בחו"ל (כמפורט [בכיאור 115](#)).

בחברות הבנות המאוחדות בישראל מכהנים כמבקרים פנימיים עובדי חטיבת הביקורת הפנימית של הבנק.

בחברות הבנות המהותיות בחו"ל, ממונים מבקרים פנימיים מקומיים (לעיתים שלוחים של הבנק).

המבקרים הפנימיים בכל אחת מחברות הבנות המהותיות בארץ ובחו"ל, כפופים לדירקטוריון או לוועדת הביקורת שלהם.

חטיבת הביקורת הפנימית בלאומי מפקחת על פעילות הביקורת בשלוחות בהתאם לדרישות הוראות בנק ישראל ובכפוף לדיון המקומי.

העסקת המבקרת הפנימית הראשית וצוות העובדים הכפוף לה בקבוצת לאומי בארץ הינה בהיקף של 84.6 משרות בממוצע שנתי לשנת 2019 לפי הפירוט כדלקמן

ממוצע משרות של המבקרים בקבוצת לאומי בארץ	
הבנק	77.9
חברות בנות בישראל	2.9
פיקוח ובקרה על חברות בנות בחו"ל	3.8
סך הכל	84.6*

* מתוכן כ-2.3 משרות בממוצע נמצאות בחל"ד/חל"ת.

בנוסף, 6.4 משרות במיקור חוץ.

כמו כן, בחברות בנות בחו"ל מועסקים מבקרים מקומיים בהיקף של 12 משרות (כולל מיקור חוץ).

היקף המשרות אושר על ידי ועדת הביקורת בישראל בהתבסס על תכנית העבודה השנתית והרב שנתית.

המבקרת הפנימית ראשית, במסגרת התקציב, להיעזר במיקור חוץ לביצוע עבודות הדורשות ידע מיוחד או במקרים של תקן חסר.

להלן פרוט ההטבות והסכומים ששולמו או נרשמו בגינם הפרשות לשנת 2019 באלפי ש"ח למבקרת הפנימית הראשית

שנת 2019					
שיעור בהון הבנק		תגמולים בעבור שירותים		תגמולים אחרים	
משכורת		מענקים**		הפרשות סוציאליות	שווי הטבה
(באלפי ש"ח)					
0.002	1,229	478	605	107	2,419
סך הכל*					

* לא כולל מס שכר.
** ראה [ביאור 123](#) לדוחות הכספיים.

היקף התשלומים למבקרת הפנימית הראשית ורכיביהם מובאים בפני ועדת הביקורת ומאושרים על ידה.

הדירקטוריון סבור שאין בהחזקת ניירות ערך על ידי המבקרת הפנימית הראשית ובתגמול הניתן לה השפעה על הפעלת שיקול דעתה המקצועי של המבקרת הפנימית הראשית.

המבקרת הפנימית הראשית פועלת על פי התקנים המקצועיים של לשכת המבקרים הפנימיים בישראל ושל הלשכה העולמית למבקרים פנימיים, IIA – The Institute of Internal Auditors.

בנוסף, המבקרת הפנימית הראשית פועלת בהתאם להוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו, לרבות הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 307 בנושא פונקצית ביקורת פנימית.

ועדת הביקורת והדירקטוריון רשמו בפניהם את הצהרתה בכתב של המבקרת הפנימית הראשית על פיה היא עומדת בכל הדרישות שנקבעו בתקנים המקצועיים המקובלים כאמור וכי היא פועלת גם בהתאם להוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו. על בסיס הצהרה זו, ועל בסיס תפקודה, כפי שבא לידי ביטוי בישיבות ועדת הביקורת של הדירקטוריון, נחה דעתם של ועדת הביקורת והדירקטוריון כי המבקרת הפנימית הראשית עומדת בדרישות האמורות.

דוחות ותרשומות ביקורת מוגשים למבוקרים בכתב, לאחר קיום דיונים עימם על ממצאי הביקורת. בנוסף, בסמוך למועד הפצת הדוחות ותרשומות מתקיימים דיונים על ממצאים מהותיים עם ראשי החטיבות והמנכ"ל הראשי.

דוחות ותרשומות ביקורת מהותיים נדונים בוועדת הביקורת מספר פעמים בחודש. בוועדות הביקורת משתתפים בנוסף למבקרת הפנימית הראשית ונציגי חטיבת הביקורת, גם ראשי החטיבות המבוקרות ונציגיהן.

לקראת מועד הדיון בוועדת הביקורת, קובעת יו"ר ועדת הביקורת, בהתייעצות עם המבקרת הפנימית הראשית, אלו דוחות ותרשומות ביקורת יוצגו בשלמותם לדיון בוועדת הביקורת. כמו כן, מוגשים, באופן שוטף, לעיונם של כל חברי ועדת הביקורת, תקצירי כל דוחות הביקורת ותרשומות שהופצו על ידי הביקורת הפנימית בתקופה הרלוונטית. חברי ועדת הביקורת רשאים לעיין בכל דוח ותרשומת ביקורת שהם מוצאים לנכון ולבקש מהיו"ר להציגם לדיון בשלמותם בוועדת הביקורת.

בתום המחצית הראשונה והמחצית השנייה של השנה מגישה המבקרת הפנימית הראשית ליו"ר הדירקטוריון, למנכ"ל הראשי, ליו"ר ועדת הביקורת, לוועדת הביקורת ולדירקטוריון, דוחות סיכום פעילות הביקורת, אשר כוללים תמצית הממצאים המהותיים, המלצות המבקרת ותשובות המבוקרים.

כמו כן, מגישה המבקרת הפנימית הראשית ליו"ר הדירקטוריון, למנכ"ל הראשי, ליו"ר ועדת הביקורת, לוועדת הביקורת ולדירקטוריון דוח שנתי מסכם של פעילות הביקורת במהלך כל השנה, הכולל גם מעקב אחר ביצוע תכנית העבודה השנתית, והערכת אפקטיביות מסגרת הבקרה הפנימית בקבוצה.

תכנית העבודה של הביקורת הפנימית לשנת 2019 הוגשה לוועדת הביקורת ביום 7 בינואר 2019, אושרה בוועדה ביום 10 בינואר 2019, הוגשה לדירקטוריון ביום 24 בינואר 2019 ואושרה בדירקטוריון ביום 29 בינואר 2019.

דוח הביקורת הפנימית למחצית הראשונה של שנת 2019 הוגש לוועדת הביקורת ביום 14 באוגוסט 2019, נדון בוועדה ביום 18 באוגוסט 2019 ודווח בדירקטוריון ביום 5 בספטמבר 2019.

דוח הביקורת הפנימית למחצית השנייה של שנת 2019 הוגש לוועדת הביקורת ביום 19 בפברואר 2020 וידון בוועדה ביום 26 בפברואר 2020 וידווח לדירקטוריון במרס 2020.

הדוח השנתי של הביקורת הפנימית לשנת 2019 יוגש לוועדת הביקורת ביום 29 במרס 2020, ידון בוועדת הביקורת ביום 1 באפריל 2020 וידון בדירקטוריון באפריל 2020.

תכנית העבודה של חטיבת הביקורת הפנימית לשנת 2020 הוגשה לוועדת הביקורת ביום 6 בפברואר 2020, אושרה בוועדה ביום 10 בפברואר 2020, הוגשה לדירקטוריון ביום 16 בפברואר 2020 ואושרה בדירקטוריון ביום 19 בפברואר 2020.

למבקרת הפנימית הראשית הומצאו מסמכים ומידע כאמור בסעיף 9 לחוק הביקורת הפנימית וניתנה לה גישה למידע כאמור באותו סעיף ובכלל זה, קיימת גישה מתמדת ובלתי אמצעית למערכות המידע של הבנק, לרבות לנתונים הכספיים.

למבקרים המבצעים ביקורת בחברות בנות בארץ ובחו"ל הומצאו מסמכים ומידע כאמור בסעיף 9 לחוק הביקורת הפנימית וניתנה להם גישה למידע כאמור באותו סעיף ובכלל זה, קיימת גישה מתמדת ובלתי אמצעית למערכות המידע של חברות הבנות בארץ ובחו"ל לרבות לנתונים כספיים.

לדעת הדירקטוריון וועדת הביקורת היקף, אופי ורציפות פעילות המבקרת הפנימית הראשית ותכנית עבודתה הינם סבירים בנסיבות העניין, ויש בהם כדי להגשים את מטרת הביקורת הפנימית בקבוצה.

שכר רואי החשבון המבקרים (א)(ב)(ג)

המאוחד		הבנק	
2019	2018 ^(י)	2019	2018
באלפי ש"ח			
עבור פעולות הביקורת: ^(י)			
19,596	21,405	10,219	10,372
רואי החשבון המבקרים המשותפים			
196	192	-	-
רואי חשבון מבקרים אחרים			
19,792	21,597	10,219	10,372
סך הכל			
עבור שירותים הקשורים לביקורת: ^(י)			
2,665	3,635	2,378	3,098
רואי החשבון המבקרים המשותפים			
2,345	2,190	463	441
רואי חשבון מבקרים אחרים			
55	315	-	-
עבור שירותים אחרים:			
5,985	7,363	5,120	6,471
רואי החשבון המבקרים המשותפים			
409	1,001	-	-
רואי חשבון מבקרים אחרים			
11,459	14,504	7,961	10,010
סך הכל			
31,251	36,101	18,180	20,382
סך הכל שכר של רואי חשבון מבקרים			

- א. דיווח של הדירקטוריון לאסיפה הכללית השנתית על שכר רואה החשבון המבקר בעבור פעולות הביקורת ועבור שירותים נוספים לביקורת, לפי סעיפים 165 ו-167 לחוק החברות, התשנ"ט-1999.
- ב. שכר רואה החשבון המבקר כולל תשלומים לשותפויות ולתאגידים בשליטתם וכן כולל תשלומים על פי חוק מע"מ.
- ג. כולל שכר ששולם ושכר שנצבר.
- ד. ביקורת דוחות כספיים שנתיים וסקירת דוחות ביניים.
- ה. כולל ביקורת דוחות התאמה למס, דיוני שומות וייעוץ מס.
- ו. *Audit related fees*, כולל בעיקר: תשקיפים, אישורים מיוחדים, מכתבי נוחות וטפסים או דוחות לרשויות הדורשים את חתימתו של רואה החשבון.
- ז. משרד רואי החשבון סומך חייקין וקוסט פורר גבאי את קסירר משמשים כרואה החשבון המבקרים המשותפים של הבנק. משרד רואי החשבון סומך חייקין משמש כרואה החשבון המבקר של הבנק החל משנת 1950.
- משרד רואי החשבון קוסט פורר גבאי את קסירר, לרבות משרדים קודמים שפעילותם שולכה בו, שימש כרואה החשבון המבקר של הבנק החל משנת 1955, ככל הידוע. החל משנת 2003, בעקבות רכישה, קוסט פורר גבאי את קסירר חותם בשמו הנוכחי.
- ח. הוצג מחדש.

מדיניות תגמול נושאי משרה

מדיניות תגמול נושאי משרה בבנק בגין השנים 2020-2022

ביום 23 בדצמבר 2019 אישרה האסיפה הכללית של הבנק את מדיניות התגמול המעודכנת לנושאי המשרה בבנק (להלן: "מדיניות התגמול"). מדיניות התגמול תחול מתחילת שנת 2020 ועד לתום שנת 2022. מדיניות התגמול מושתתת על הוראות תיקון 20 לחוק החברות לעניין תנאי כהונה והעסקה של נושאי משרה בבנק, על הקבוע בהוראה 301A להוראות ניהול בנקאי תקין בדבר מדיניות תגמול בתאגיד בנקאי ועל הוראות חוק תגמול נושאי משרה בתאגידים פיננסיים (אישור מיוחד ואי-התרת הוצאה לצורכי מס בשל תגמול חריג), התשע"ו-2016 (להלן: "חוק מגבלת התגמול").

במדיניות התגמול נקבעה המסגרת לתגמול נושאי המשרה בבנק והיא כוללת, בין היתר, התייחסות לרכיבי התגמול הקבוע שהינו התגמול העיקרי לנושאי המשרה, הכולל משכורת קבועה, זכויות סוציאליות, תנאים נלווים למשכורת ותנאי פרישה וסיום העסקה, וכן, לרכיבי תגמול משתנה הכוללים כל תגמול שאינו קבוע ובכלל זה: מענק שנתי מדיד מותנה ביצועים, המורכב מרכיב מענק המבוסס על תשואה משוקללת להון של הבנק, רכיב מענק המבוסס על תשואת המנייה המשוקללת של הבנק בהשוואה לתשואת מדד ת"א-בנקים ורכיב מענק המבוסס על יחס היעילות המשוקלל של הבנק; מענק אישי איכותי, המתבסס על השגת יעדים אישיים וקריטריונים איכותיים בהתאם לתחומי אחריותו של נושא המשרה הרלוונטי; ומענק מיוחד בגין אירועים מיוחדים. יצוין כי חברי הדירקטוריון לרבות יו"ר הדירקטוריון, אינם זכאים למענק שנתי משתנה. מנכ"ל הבנק אינו זכאי למענק שנתי משתנה, אלא אם יקבע אחרת על ידי האורגנים המוסמכים של הבנק.

סך המענקים המשתנים לנושא משרה הוגבל בתקרה של 8 משכורות חודשיות בשנה, כאשר בגין אירועים מיוחדים יהיו רשאים ועדת הביקורת והדירקטוריון לאשר מענק מיוחד נוסף למי מנושאי המשרה, שלא יעלה על משכורת חודשית אחת.

בנוסף, לדירקטוריון הבנק, לאחר קבלת אישור ועדת הביקורת, הסמכות להפחית את המענק השנתי המדיד, בהתאם לשיקול דעתו. כמו כן, נקבע במדיניות התגמול, בהתאם להוראה 301A, מנגנון השבת מענקים משתנים, לרבות קריטריונים להשבה, נסיבות הפעלת מנגנון ההשבה ותקופת ההשבה.

עוד נקבעו במסגרת מדיניות התגמול הסדרי דחיית תשלומי המענק המשתנה לנושאי המשרה, אשר תשלומם כפוף לעמידת הבנק ביחסי הלימות ההון הנדרשים על פי הוראות המפקח על הבנקים בסמך לפני כל אחד ממועדי ההבשלה.

במדיניות התגמול נקבעו מנגנונים והסדרים שונים שנועדו לאפשר לוועדת הביקורת ודירקטוריון הבנק לאשר עדכונים במדיניות התגמול או ברכיבי התגמול בתנאי הכהונה וההעסקה של נושאי המשרה שמדיניות התגמול חלה עליהם במהלך תקופת מדיניות התגמול, מבלי להידרש לקבלת אישור מחודש של האסיפה הכללית של הבנק במועד העדכון כאמור. עדכונים כאמור במדיניות ייעשו ככל שהנסיבות הקיימות במועד העדכון, יצדיקו לדעת ועדת הביקורת ודירקטוריון הבנק את ביצוע העדכונים כאמור.

כך למשל, נקבע במדיניות התגמול כי ועדת הביקורת והדירקטוריון יהיו רשאים להצמיד את התגמול הנמוך ביותר בבנק לצורך סעיף 2(ב) לחוק מגבלת התגמול לתקרת התגמול של נושאי המשרה בבנק, באופן שסך רכיבי התגמול לנושאי המשרה (למעט תגמול שהוצאה בגינו אינה חזויה בהתאם לכללי החשבונאות המקובלים) יעלה בשיעור זהה לשיעור עליית התגמול הנמוך ביותר בבנק באותה עת. עוד נקבע במדיניות התגמול כי גם התגמול של מי מנושאי המשרה בבנק הכפופים למנכ"ל (בנוסף על יו"ר הדירקטוריון והמנכ"ל) יכול שיעלה בהתאם להחלטת ועדת הביקורת והדירקטוריון על הרף הקבוע בסעיף 2(א) לחוק מגבלת התגמול, ובמקרה כזה חלק מהשכר של אותם נושאי משרה לא יוכר כהוצאה לצורכי מס, בהתאם לקבוע בסעיף 17(32) לפקודת מס הכנסה.

למידע נוסף לגבי מדיניות התגמול, ותנאי ההעסקה של יו"ר הדירקטוריון ושל המנכ"ל ראה דוח זימון האסיפה הכללית של הבנק אשר פורסם ביום 10 בנובמבר 2019 (אסמכתא: 01-096531-2019) וכן [ביאור 2.223-1-3.223](#).

שכר נושאי משרה בכירה

לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר 2019

להלן פירוט ההטבות והסכומים ששולמו או שנרשמו בגינם הפרשות לשנים 2019 ו-2018, ליושב ראש הדירקטוריון ולמקבלי השכר הגבוה ביותר מבין נושאי המשרה הבכירים בקבוצה. ההטבות המפורטות להלן אינן כוללות הטבות בגין שירותים בנקאיים, הניתנות לעובדים בבנק כגון: הטבות בריבית בגין פיקדונות כספיים בבנק, הטבות בריבית בגין משכנתאות, הנחות או פטורים מעמלות בגין שירותים בנקאיים הניתנים על ידי הבנק וכיוצ"ב. סכומי ההטבות בגין שירותים בנקאיים כאמור לגבי כל אחד ממקבלי התגמול, אינם מהותיים. ללקוחות פרטיים מסויימים של הבנק, לרבות ללקוחות הכלולים בהסדרים בין הבנק לבין קבוצות עובדים, ניתנות מעת לעת הטבות דומות לאלה הניתנות לעובדי הבנק ואף כאלו העולות עליהן.

שנת 2019

שם	תפקיד	תגמולים בעבור שירותים				פרטי מקבל התגמול ⁽¹⁾	
		שיעור החזקה בהון הבנק	משכורת	מענקים ⁽⁵⁾	הפרשות סוציאליות ⁽³⁾		
		(באלפי ש"ח)					
		%					
תגמולים אחרים	סך הכל ⁽²⁾	שווי הטבה ⁽⁴⁾					
מר דוד ברודט ⁽⁶⁾	יו"ר הדירקטוריון לשעבר	0.017	2,800	-	427	87	3,314
ד"ר סאמר חאג' יחיא ⁽⁷⁾	יו"ר הדירקטוריון	-	1,260	-	208	10	1,478
גב' רקפת רוסק עמינח ⁽⁸⁾	מנכ"ל ראשי לשעבר	0.001	2,784	-	486	52	3,322
מר חנן פרידמן ⁽⁹⁾	מנכ"ל ראשי וסמנכ"ל בכיר, ראש חטיבת אסטרטגיה ורגולציה לשעבר	0.005	1,869	678	597	74	3,218
מר אבנר מנדלסון ⁽¹⁰⁾	מנכ"ל בנק לאומי ארה"ב	-	1,728	2,827	644	1,926	7,125
מר שמוליק ארבל ⁽¹²⁾	סמנכ"ל בכיר, ראש החטיבה העסקית	0.007	1,316	535	688	118	2,657
גב' שרון גור ⁽¹³⁾	סמנכ"ל בכיר, מבקרת פנימית ראשית וראש חטיבת הביקורת	0.002	1,229	478	605	107	2,419
מר אייל בן חיים ⁽¹⁴⁾	סמנכ"ל בכיר, ראש חטיבת תפעול	-	1,103	352	497	76	2,028

- היקף המשרה של מקבלי התגמול הינו 100%.
- לא כולל מס שכר. כולל הפרשות לתגמולים ולפיצויי פיטורים על פי דין למר דוד ברודט בסך 403 אלפי ש"ח, לד"ר סאמר חאג' יחיא בסך 187 אלפי ש"ח, לגב' רקפת רוסק עמינח בסך 411 אלפי ש"ח, למר חנן פרידמן בסך 527 אלפי ש"ח, למר שמוליק ארבל בסך 199 אלפי ש"ח, לגב' שרון גור בסך 186 אלפי ש"ח ולמר אייל בן חיים בסך 136 אלפי ש"ח.
- הפרשות סוציאליות כוללות הפרשות לפיצויים, תגמולים, פנסיה (לרבות הסדר "פנסיה תקציבית" שחל על עובדים ותיקים ונושאי משרה ותיקים בבנק - לפרטים ראה [ביאור 1.2.23](#)), קרן השתלמות וביטוח לאומי וכן השלמת העתודות בגין הנ"ל עקב שינויים בשכר בתקופת הדוח. לעובדים הבכירים של הבנק, חוזי עבודה אישיים ומיוחדים עם הבנק. לפרטים לעניין תנאי הפרישה של הבכירים וזכאות להודעה מוקדמת בעת סיום יחסי עבודה - ראה [ביאור 1.2.23](#).
- מובהר כי החל מיום 1 בינואר 2018, עלות העסקת נושאי המשרה, אינה כוללת עוד את עלות הריבית השוטפת הנזקפת כל שנה לדוח רווח והפסד של הבנק עקב היוון ההתחייבויות של הבנק כלפי העובד וכן הריבית בגין קיצור תקופת ההתחייבות (רכיב הריבית אשר עבר על פי תקני החשבונאות מהוצאות שכר להוצאות תפעוליות).
- שווי הטבה הכולל, בין היתר, רכב והוצאות טלפון.
- לפרטים לעניין זכאות הבכירים בבנק למענקים בהתאם למדיניות התגמול לנושאי המשרה בבנק ראה [ביאור 1.2.3](#).

6. ביום 21 ביולי 2019 סיים מר ברודט את כהונתו כיו"ר הדירקטוריון של הבנק. בחודש נובמבר 2016 אישרה האסיפה הכללית של הבנק, את תנאי הכהונה והעסקה של יו"ר הדירקטוריון היוצא של הבנק, בהתאם למדיניות התגמול הקודמת של הבנק. תנאי הכהונה והעסקה של יו"ר הדירקטוריון היוצא הותאמו לקבוע בחוק מגבלת התגמול והם כללו רכיב תגמול קבוע המשלים לתגמול המקסימלי האפשרי בבנק על פי חוק מגבלת התגמול.
- בהתאם לתנאי הכהונה של יו"ר הדירקטוריון היוצא הוא היה זכאי לתגמול קבוע בלבד ולתנאים סוציאליים והוצאות נלוות.
- בתקופת הדוח רכש יו"ר הדירקטוריון היוצא ממדינת ישראל מניות של הבנק במסגרת מתאר לעובדים שפורסם על ידי הבנק ביום 20 בנובמבר 2018 (אסמכתא: 2018-01-111390). לפרטים נוספים ראה פרק [השליטה בבנק](#).
- בנוסף, בתקופת הדוח נרשמה הוצאה שאינה כלולה בטבלה לעיל, בגין זכויות עבר להן היה זכאי יו"ר הדירקטוריון היוצא בקשר עם הבשלת יחידות PSU שהוקצו לו בעבר בהתאם למדיניות התגמול של הבנק.
- לפירוט בדבר תנאי ההעסקה של יו"ר הדירקטוריון היוצא ראה [ביאור 3.1.23](#) ודיווח מיידי של הבנק על כינוס אסיפה כללית מיום 21 באוקטובר 2016 (מס' אסמכתא: 2016-01-066408).
7. ד"ר סאמר חאג' יחיא מכהן כיו"ר דירקטוריון הבנק החל מיום 22 ביולי 2019, וכיהן קודם לכן כדירקטור בבנק החל מיום 30 בספטמבר 2014. ביום 23 בדצמבר 2019 אישרה האסיפה הכללית של הבנק את תנאי הכהונה והעסקה של יו"ר הדירקטוריון של הבנק, בהתאם למדיניות התגמול של הבנק. תנאי הכהונה והעסקה של יו"ר הדירקטוריון מותאמים לקבוע בחוק מגבלת התגמול והם כוללים רכיב תגמול קבוע המשלים לתגמול המקסימלי האפשרי בבנק על פי חוק מגבלת התגמול.
- בהתאם לתנאי הכהונה של יו"ר הדירקטוריון הוא זכאי לתגמול קבוע בלבד ולתנאים סוציאליים והוצאות נלוות. השכר המפורט בטבלה אינו כולל גמול דירקטורים עד למועד תחילת כהונתו כיו"ר הדירקטוריון של הבנק.
- לפירוט בדבר תנאי ההעסקה של יו"ר הדירקטוריון ראה [ביאור 3.1.23](#) ודיווח מיידי של הבנק על כינוס אסיפה כללית מיום 10 בנובמבר 2019 (מס' אסמכתא: 2019-01-096531).
8. גב' רקפת רוסק-עמינח כיהנה כמנכ"ל הבנק החל מיום 1 במאי 2012 ועד ליום 31 באוקטובר 2019.
- בחודש נובמבר 2016, אישרה האסיפה הכללית של הבנק את תנאי הכהונה והעסקה של המנכ"ל היוצאת בהתאם למדיניות התגמול הקודמת של הבנק. תנאי הכהונה והעסקה של המנכ"ל היוצאת הותאמו לקבוע בחוק מגבלת התגמול, והם כללו רכיב תגמול קבוע המשלים לתגמול המקסימלי האפשרי בבנק על פי חוק מגבלת התגמול.
- בהתאם לתנאי הכהונה והעסקה של המנכ"ל היוצאת, היא אינה זכאית למענק שנתי משתנה.
- בתקופת הדוח נרשמה הוצאה שאינה כלולה בטבלה לעיל, בגין זכויות עבר להן היתה זכאית המנכ"ל היוצאת בקשר עם הבשלת יחידות PSU שהוקצו לה בעבר בהתאם למדיניות התגמול הקודמת של הבנק.
- לפירוט בדבר תנאי ההעסקה של המנכ"ל היוצאת ראה [ביאור 2.1.23](#) ודיווח מיידי של הבנק על כינוס אסיפה כללית מיום 21 באוקטובר 2016 (מס' אסמכתא: 2016-01-066408).
9. מר חנן פרידמן מכהן כמנכ"ל הבנק החל מיום 1 בנובמבר 2019 ("יום התחילה"). מר פרידמן כיהן קודם לכן כנושא משרה בבנק החל מיום 1 בספטמבר 2014, כאשר עד ליום 31 באוקטובר 2019 כיהן מר פרידמן בתפקיד ראש חטיבת אסטרטגיה, חדשנות וטרנספורמציה. ביום 23 בדצמבר 2019 אישרה האסיפה הכללית של הבנק את תנאי הכהונה והעסקה של מנכ"ל הבנק, בהתאם למדיניות התגמול של הבנק. תנאי הכהונה והעסקה של המנכ"ל מותאמים לקבוע בחוק תגמול לנושאי משרה בתאגידים פיננסיים (אישור מיוחד ואי-התרת הוצאה לצורכי מס בשל תגמול חריג), תשע"ו-2016 (להלן: "**חוק מגבלת התגמול**"), והם כוללים רכיב תגמול קבוע המשלים לתגמול המקסימלי האפשרי בבנק על פי חוק מגבלת התגמול.
- בהתאם לתנאי הכהונה והעסקה של המנכ"ל, הוא אינו זכאי למענק שנתי משתנה החל מיום התחילה, אך יובהר כי הוא יהיה זכאי למענק שנתי משתנה בגין החלק היחסי של שנת 2019 עד תחילת כהונתו כמנכ"ל הבנק, ככל שישולם מענק כזה.
- בתקופת הדוח נרשמה הוצאה שאינה כלולה בטבלה לעיל, בגין זכויות עבר, להן היה זכאי מר פרידמן (בקשר עם הבשלת יחידות PSU שהוקצו לו בעבר בהתאם למדיניות התגמול של הבנק).
- לפירוט בדבר תנאי ההעסקה של המנכ"ל ראה [ביאור 2.1.23](#) ודיווח מיידי של הבנק על כינוס אסיפה כללית מיום 10 בנובמבר 2019 (מס' אסמכתא: 2019-01-096531).

10. מר אבנר מנדלסון מכהן כמנכ"ל בנק לאומי ארה"ב, חברה בת בבעלות ובשליטה מלאה של הבנק, החל מיום 1 בספטמבר 2013. השכר השוטף והמענקים למר מנדלסון כמפורט בטבלה לעיל נקבעו בהתאם למדיניות התגמול של לאומי ארה"ב ובהתאם למקובל לגבי שכר מנכ"לים של בנקים בגודל ופעילות דומים בארה"ב. שכרו של מר מנדלסון כולל גם הוצאות נלוות נוספות כגון שכר דירה וגילום הוצאות אלו.
11. בתקופת הדוח נרשמה הוצאה לא חזויה, שאינה כלולה בטבלת לעיל, בשל חיובים אקטואריים מעודכנים ו/או שינויים בריבית היוון, בגין התחייבויות הבנק לזכויות שנרכשו בעבר לפני כניסתו לתוקף של חוק מגבלת התגמול, על ידי עובדים שהיו בתנאי דור א' ודור ב' בבנק. עובדים אלו רכשו במהלך עבודתם בבנק עד חודש אוקטובר 2016 ובהתאם לתנאי העסקתם הקודמים בבנק, זכויות ל"פנסיה תקציבית" (פנסיית זקנה ופנסיית ביניים במקרה של פרישה בתנאים מסוימים לפני הגיעם לגיל פרישה) ו/או זכויות אחרות.
12. מר שמוליק ארבבל מכהן כחבר הנהלה, והחל מיום 1 באפריל 2017, בתפקיד ראש החטיבה העסקית בבנק. תנאי הכהונה והעסקה של מר ארבבל הינם בהתאם למדיניות התגמול של הבנק ולקבוע בחוק מגבלת התגמול. בתקופת הדוח נרשמה הוצאה, שאינה כלולה בטבלה לעיל, בגין התחייבויות הבנק כמפורט בהערה 11 לעיל, בסך של 2,607 אלפי ש"ח.
13. גב' שרון גור מכהנת, החל מיום 1 במאי 2017, בתפקיד המבקרת הפנימית הראשית וראש חטיבת הביקורת הפנימית בבנק, במעמד חברת הנהלה. תנאי הכהונה והעסקה של גב' גור הינם בהתאם למדיניות התגמול של הבנק ולקבוע בחוק מגבלת התגמול. בתקופת הדוח נרשמה הוצאה, שאינה כלולה בטבלה לעיל, בגין התחייבויות הבנק כמפורט בהערה 11 לעיל, בסך של 2,587 אלפי ש"ח.
14. מר אייל בן חיים מכהן כחבר הנהלה, והחל מיום 1 באפריל 2019, בתפקיד ראש חטיבת התפעול בבנק. תנאי הכהונה והעסקה של מר בן חיים הינם בהתאם למדיניות התגמול של הבנק ולקבוע בחוק מגבלת התגמול. בתקופת הדוח נרשמה הוצאה, שאינה כלולה בטבלה לעיל, בגין התחייבויות הבנק כמפורט בהערה 11 לעיל, בסך של 3,587 אלפי ש"ח.
15. הלוואות שניתנו בתנאי הטבה, ככל שניתנו, ניתנו בתנאים המקובלים לכלל העובדים בבנק וסכומיהן נקבעו על פי קריטריונים אחידים. הלוואות הנ"ל הסתכמו בסכומים מאוד זניחים (אלפי ש"ח בודדים) ולכן לא הוצגו בטבלה.
16. דירקטורים ונושאי משרה אחרים בוטחו על ידי הבנק במסגרת פוליסות ביטוח אחריות דירקטורים ונושאי משרה אחרים בבנק ובחברות מוחזקות. פרמיית הביטוח היחסית אינה כלולה בטבלאות דלעיל בהיותה זניחה. סך כל הפרמיה הסתכמה ב-6,237 אלפי ש"ח, והיא מתייחסת לכלל נושאי המשרה בקבוצה המבוטחת.
17. הדירקטוריון סבור, לאחר שקיים דיונים, קיבל הסברים וחומר רקע מתאים ורלבנטי, ובחן את התגמולים, בשים לב לפעילות הבנק והקבוצה ותוצאותיהם בשנת 2018 ובשים לב למדיניות תגמול הבנק הקבוצתית ומדיניות התגמול בחברות הקבוצה, וכן לפועלו ולתפקודו של כל בכיר בבנק או בקבוצה, כי התגמול לבכירים הנ"ל כמפורט בטבלה ובהסברים לעיל, מהווה תגמול שלבטח אינו עולה על התגמול הסביר וההוגן בנסיבות העניין, בשים לב לתרומה של כל אחד מנושאי המשרה כאמור לתוצאות הפעילות של הבנק והתגמול כאמור הינו לטובת הבנק.

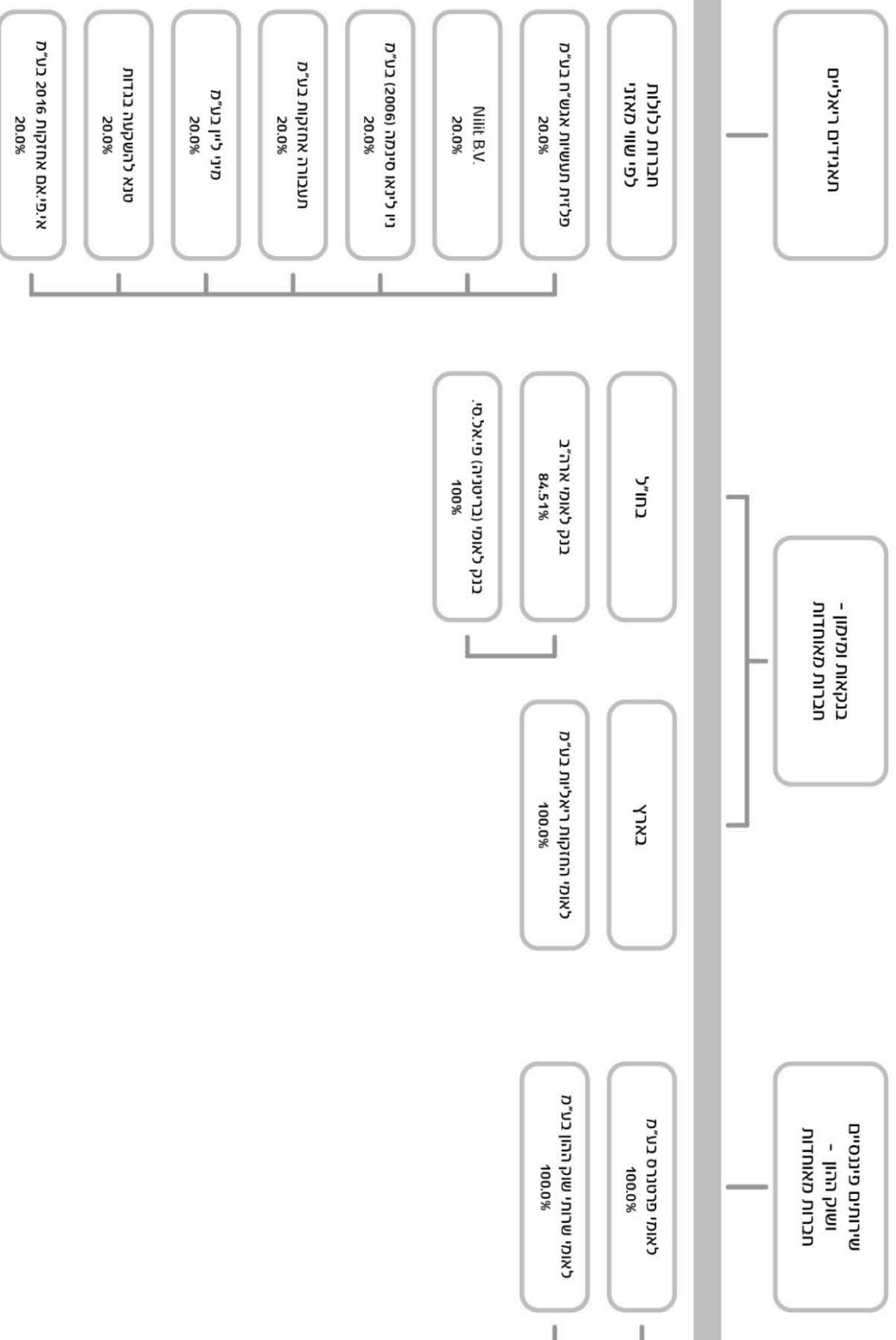
שנת 2018

שם	תפקיד	תגמולים בעבור שירותים				שיעור החזקה בהון הבנק	תגמולים אחרים
		משכורת	מענקים	הפרשות סוציאליות	שווי הטבה		
		(באלפי ש"ח)				סך הכל	
מר דוד ברודט	יו"ר הדירקטוריון	2,625	-	400	87	3,112	
גב' רקפת רוסק עמינח	מנכ"ל	2,627	-	462	34	3,123	
מר אבנר מנדלסון	מנכ"ל בנק לאומי ארה"ב	1,874	3,388	638	2,303	8,203	
מר שון מגאן	מנהל בנקאות מסחרית בבנק לאומי ארה"ב	1,687	2,435	244	758	5,124	
מר דאקורי ראג'ה	סמנכ"ל כספים ותפעול בבנק לאומי ארה"ב	1,687	2,341	261	-	4,289	
מר ירון בלוך	מנכ"ל לאומי פרטנרס (לשעבר) ויו"ר דירקטוריון לאומי קארד	1,552	2,233	631	132	4,548	
מר רונן אגסי	סמנכ"ל בכיר, ראש חטיבת שוקי הון ויו"ר דירקטוריון לאומי פרטנרס	1,539	986	293	144	2,962	
מר שי בסון	סמנכ"ל בכיר, ראש חטיבת לאומי טכנולוגיות	1,533	1,018	286	118	2,955	
מר חנן פרידמן	סמנכ"ל בכיר, ראש חטיבת אסטרטגיה ורגולציה	1,599	797	300	93	2,789	
מר עומר זיו	סמנכ"ל בכיר, ראש החטיבה הפיננסית	1,508	691	392	153	2,744	

לפרטים והסברים אודות שר ותנאי הכהונה של נוסאי המשרה המפורטים בטבלה לעיל בגין שנת 2018, ראה פרק [שכר נוסאי משרה בכירה בדרך](#) [הכספי של הבנק לשנת 2018 \(החל מעמוד 293\)](#).

להלן תרשימים חברות מוחזקות עיקריות והשקעות של הבנק

הבנק

השליטה בבנק

החל מיום 24 במרס 2012 מוגדר הבנק, על פי הקבוע בד"ן, כתאגיד בנקאי ללא גרעין שליטה ואין בעל מניות המוגדר כבעל שליטה בבנק.

למידע בעניין מכירת מניות הבנק על ידי מדינת ישראל לעובדי הבנק, כולל הצעת 12,364 מניות ליו"ר הדירקטוריון הקודם, ראה פרק [השליטה בבנק](#) [כדוח הכספי השנתי של הבנק לשנת 2018](#), דיווח מידי בדבר כינוס אסיפה כללית שנתי ומיוחדת מיום 5 ביוני 2019 (אסמכתא: 2019-01-056155) וכן דיווח מידי בדבר תוצאות האסיפה הכללית מיום 18 ביולי 2019 (מס' אסמכתא: 2019-01-074368).

למידע מעודכן לגבי החזקות בעלי עניין בבנק נכון ליום 31 בדצמבר 2019, ראה דוח מידי על מצבת החזקות בעלי עניין ונושאי משרה בכירה מיום 7 בינואר 2020 (אסמכתא: 2020-01-003189). כן, ראה דיווח מידי בעניין רשימת בעלי אמצעי שליטה מהותי בבנק ליום 31 במרס 2019 מיום 7 באפריל 2019 (אסמכתא: 2019-01-033928) ודיווח מידי מיום 25 ביולי 2019 אודות בעל מניות שהחל להיות בעל אמצעי שליטה מהותי בבנק (אסמכתא: 2019-01-076924).

אסיפות כלליות ובחירת דירקטורים

ביום 18 ביולי 2019 התקיימה האסיפה הכללית השנתית והמיוחדת של הבנק, בהמשך להחלטת דירקטוריון הבנק מיום 5 ביוני 2019 ולדוח זימון אסיפה שנתי ומיוחדת שפורסם על ידי הבנק ביום 5 ביוני 2019, במסגרתה:

1. הוצגו הדוחות הכספיים ודוח הדירקטוריון לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2018;
2. הוחלט למנות מחדש את משרדי רואי החשבון סומך חייקין וקוסט פורר גבאי את קסירר כרו"ח מבקרים משותפים של הבנק, לתקופה שתחל ממועד אישור האסיפה הכללית השנתית הנוכחית ועד למועד אישור הדוחות הכספיים השנתיים של הבנק לשנת 2019 (להלן: "מועד הסיום") ולהסמיך את דירקטוריון הבנק לקבוע את שכרם;
3. הוחלט למנות את משרד סומך חייקין ומשרד ברייטמן אלמגור זהר ושות' כרואי חשבון מבקרים משותפים של הבנק, לתקופה שממועד הסיום, כהגדרתו לעיל, ועד למועד האסיפה הכללית השנתית הבאה של הבנק ולהסמיך את דירקטוריון הבנק לקבוע את שכרם;
4. נבחרה הגב' אירית שלומי כדירקטור במעמד "דירקטור אחר", לתקופה של 3 שנים. כהונתה של הגב' שלומי החלה ביום 19 בספטמבר 2019, לאחר קבלת אישור על אי התנגדותה של המפקחת על הבנקים למינוי;
5. הוחלט לאשר הצעת 12,364 מניות רגילות בנות 1 ש"ח ערך נקוב של הבנק למר דוד ברודט, יו"ר הדירקטוריון, במסגרת מתאר להצעת מניות כהגדרתו לעיל ובהתאם לתנאיו.

למידע נוסף בעניין האסיפה הכללית וההחלטות שאושרו, ראה דיווח מידי של הבנק מיום 5 ביוני 2019 אודות כינוס אסיפה כללית שנתי ומיוחדת (אסמכתא: 2019-01-056155) ודיווח מידי של הבנק מיום 18 ביולי 2019 אודות תוצאות האסיפה הכללית (אסמכתא: 2019-01-074368).

למידע נוסף בדבר ההודעה המקדימה לאסיפה והעדכון לה ראה דיווחים מידיים מיום 8 באפריל 2019 (אסמכתא: 2019-01-034438) ומיום 18 באפריל 2019 (אסמכתא: 2019-01-036060).

למידע נוסף בעניין מינוי הגב' אירית שלומי לדירקטוריון הבנק, ראה פרק [שינויים בדירקטוריון](#) לעיל.

ביום 10 בנובמבר 2019, פרסם הבנק זימון לאסיפה כללית מיוחדת שהתכנסה ביום 23 בדצמבר 2019, שעל סדר יומה הנושאים הבאים: (1) מינוי דירקטור במעמד "דירקטור אחר" אחד (חלף 2 דירקטורים במעמד הזה, כמפורט לעיל) לדירקטוריון הבנק; (2) מינוי דירקטור חיצוני אחד בהתאם לקבוע בחוק החברות, תשנ"ט-1999, לדירקטוריון הבנק; (3) אישור מדיניות תגמול מעודכנת לנושאי משרה בבנק; (4) תיקון כתבי התחייבות לשיפוי לדירקטורים בבנק; (5) אישור תנאי כהונה והעסקה של יו"ר הדירקטוריון; ו-(6) אישור תנאי כהונה והעסקה של המנכ"ל.

ביום 23 בדצמבר 2019 התקיימה האסיפה מיוחדת של הבנק, בהמשך להחלטת דירקטוריון הבנק מיום 10 בנובמבר 2019 ולדוח זימון אסיפה מיוחדת שפורסם על ידי הבנק ביום 10 בנובמבר 2019, במסגרתה התקבלו ההחלטות הבאות:

1. מר יצחק אידלמן נבחר מחדש לכהן כדח"צ, לתקופה של 3 שנים. כהונתו השנייה של מר יצחק אידלמן החלה ביום 2 בפברואר 2020 (מועד סיום תקופת כהונתו הראשונה), לאחר קבלת אישור על אי התנגדותה של המפקחת על הבנקים למינויו.
2. הגב' אסתר דומיניסיני נבחרה מחדש לכהן כדירקטורית במעמד "דירקטור אחר", לתקופה של 3 שנים. כהונתה השנייה של הגב' אסתר דומיניסיני החלה ביום 17 בינואר 2019 (מועד סיום תקופת כהונתה הראשונה), לאחר שהתקבל אישור על אי התנגדותה של המפקחת על הבנקים למינויה.

3. הוחלט לאשר את מדיניות התגמול המעודכנת כמפורט בנספח א' לזימון, שתהיה בתוקף החל מתחילת שנת 2020 ועד לתום שנת 2022, על פי הקבוע בסעיפים 267 ו-267ב לחוק החברות, התשנ"ט-1999 (להלן: "חוק החברות") ובהתאם להוראות המפקח על הבנקים לעניין מדיניות תגמול בתאגיד בנקאי ובהתאם לחוק תגמול לנושאי משרה בתאגידים פיננסיים (אישור מיוחד ואי-התרת הוצאה לצורכי מס בשל תגמול חריג), התשע"ז-2016 ("חוק מגבלת התגמול"). עוד לאשר, על פי הקבוע בסעיף 2 לחוק מגבלת התגמול כי התגמול לנושאי משרה בבנק יכול שיעלה בהתאם להחלטת ועדת הביקורת והדירקטוריון על הרף הקבוע בסעיף 2(א) לחוק מגבלת התגמול, ובמקרה כזה חלק מהשכר של אותם נושאי משרה לא יוכר כהוצאה לצורכי מס, בהתאם לקבוע בסעיף 32(17) לפקודת מס הכנסה.
4. הוחלט לאשר, על פי הקבוע בסעיף 273 לחוק החברות ובסעיף 2 לחוק מגבלת התגמול, את תנאי הכהונה והעסקה של יו"ר הדירקטוריון של הבנק, בהתאם למדיניות התגמול המוצרפת כנספח א' לזימון, וכמפורט בנספח ב' לזימון, אשר יכנסו לתוקף במועד תחילת כהונתו כיו"ר הדירקטוריון של הבנק (רטרואקטיבית מיום 22 ביולי 2019), ויהיו בתוקף כל עוד הוא מכהן כיו"ר הדירקטוריון של הבנק או, ככל שהדבר יתחייב בהתאם להוראות הפיקוח על הבנקים בעניין זה עד סוף שנת 2020 או מועד אחר שייקבע בהתאם להוראות הפיקוח על הבנקים.
5. הוחלט לאשר, על פי הקבוע בסעיף 272(ג) לחוק החברות ובסעיף 2 לחוק מגבלת התגמול, את תנאי הכהונה והעסקה של המנכ"ל הנכנס (לרבות הענקת כתב התחייבות לשיפוי מתוקן בנוסח המצורף כנספח ד' לזימון) בהתאם למדיניות התגמול המעודכנת המוצרפת כנספח א' לזימון וכמפורט בנספח ג' לזימון. תנאי הכהונה והעסקה של מנכ"ל הבנק ייכנסו לתוקף במועד תחילת כהונתו כמנכ"ל הבנק (רטרואקטיבית מיום 1 בנובמבר 2019).
6. הוחלט לאשר, על פי הקבוע בסעיף 273 לחוק החברות תיקון לכתבי ההתחייבות לשיפוי לדירקטורים המכהנים בבנק, לרבות אלה אשר יכהנו בבנק מעת לעת במסגרתו תעודכן רשימת האירועים שלדעת הדירקטוריון צפויים לאור פעילות החברה בפועל בעת מתן ההתחייבות לשיפוי על פי נוסח כתב ההתחייבות לשיפוי המצורף כנספח ד' לדוח הזימון.

למידע נוסף בעניין האסיפה הכללית וההחלטות שאושרו, ראה דיווח מידי של הבנק מיום 10 בנובמבר 2019 אודות כינוס אסיפה כללית מיוחדת (אסמכתא: 01-096531-2019) (לעיל: "הזימון") ודיווח מידי של הבנק מיום 23 בדצמבר 2019 אודות תוצאות האסיפה הכללית (מספר אסמכתא: 01-112809-2019).

למידע נוסף בדבר ההודעה המקדימה, ראה דיווח מידי מיום 26 בספטמבר 2019 (אסמכתא: 01-084369-2019).

למידע נוסף ראה פרק [שינויים בדירקטוריון](#).

רכוש קבוע ומתקנים

בניינים וציוד - העלות המופחתת של בניינים וציוד הסתכמה ב-31 בדצמבר 2019 בסך 3 מיליארד ש"ח, בדומה לאשתקד.

ההשקעות בבניינים וציוד ליום 31 בדצמבר 2019 הינן כדלהלן

עלות		פחת שנצבר		יתרה להפחתה
31 בדצמבר				
2019		2018		
במיליוני ש"ח				
בניינים ומקרקטין	3,045	1,696	1,349	1,268
ציוד, ריהוט וכלי רכב	3,657	2,843	814	846
עלויות תוכנה	3,997	3,117	880	739
סך הכל	10,699	7,656	3,043	2,853

בניינים וציוד אלה משמשים בעיקר לפעילות הקבוצה. בניינים שאינם בשימוש הקבוצה והמושכרים לגורמים מחוץ לקבוצה הכלולים במאזן המאוחד ליום 31 בדצמבר 2019 מסתכמים בסך 20 מיליון ש"ח.

נדל"ן

מרבית שטחי המבנים בהם מתנהלים עסקי הקבוצה בישראל הינם בבעלות הבנק או בבעלות חברות-בנות. מרבית הנכסים בהם מתנהלים עסקי הקבוצה בחו"ל הינם בשכירות.

להלן נתונים בדבר התפלגות שטחי הבנק, בנייני בנק בע"מ ולין סיטי סנטר בע"מ

ליום 31 בדצמבר		
2019	2018	
באלפי מ"ר		
בעלות	249	223
שכירות	97	99
סך הכל	346	322

מערכות מידע

לבנק לאומי יש שני מרכזי מחשוב עיקריים: הראשון בקרית התקשוב בלוד והשני בתל-אביב. כמו כן קיים עותק שלישי של המידע הנשמר במתקן מרכז בנקאות בהר חוצבים ירושלים.

מרכז המחשבים של הבנק בלוד הינו מתקן תת קרקעי המוגן ברמה מקובלת מפני פגיעת רקטות, לוחמה ביולוגית, כימית ורעידות אדמה. המתקן נבנה בטכנולוגיות מתקדמות המאפשרות תפעול שוטף ברמה גבוהה ותפקוד עצמאי בשעת חירום. התשתיות במרכז המחשבים הינן ברמת שרידות ויתירות המקבילות, להבנת הבנק, לרמת TIER3 ובהתאם לתקנים שונים.

לבנק לאומי שני מחשבי Mainframe לשימוש מערכות הייצור, הפיתוח והתאוששות בחירום. מרכז המחשבים הראשי של מערך המשכנתאות ממוקם אף הוא בלוד ואתר הגיבוי שלו נמצא בתל-אביב.

אבטחת מידע בלאומי וההגנה בסייבר מתבססים על עקרון הסודיות הבנקאית חוקים והוראות שונים, כגון הוראות חוק הגנת הפרטיות ותקנותיו, הוראות חוק המחשבים, הוראות בנק ישראל ותקנים בינלאומיים מקובלים של אבטחת מידע וסייבר.

מתוקף הוראות אלה ולאור אסטרטגיה ומדיניות לאומי בתחום ניהול סיכונים סייבר, נגזרת פעילות ענפה בתחום. הדגש הניתן בתחום זה הינו ליישום בקרות ומנגנוני אבטחת מידע צופות פני עתיד.

בעידן בו מתגברים האיומים מגורמי חוץ ופנים ארגוניים, נערך לאומי למתקפות מחשוב ופועל לגידור הסיכונים הנובעים ממתקפות סייבר למיניהן. בנוסף, לאומי פועל בתיאום עם הפיקוח על הבנקים בבנק ישראל ובשיתוף המגזר הבנקאי, מערך הסייבר וה-CERT לאומי, לצורך חיזוק ההתמודדות מול איומי הסייבר.

התפעול והמחשוב של חברות הבת בארץ ובחו"ל מתבסס על מערכות נפרדות, כאשר האחראיות הניהולית והמקצועית היא של הנהלות חברות הבת והדירקטוריונים שלהן ובהלימה לאסטרטגית ה-IT של לאומי.

למידע בנוגע להסכם למתן שירותי מחשוב לבנק אגוד ראה פרק [הסכמים מהותיים](#).

בשנת 2019 השקיעה הקבוצה בציוד הכולל תוכנות כ-661 מיליון ש"ח לעומת 678 מיליון ש"ח בשנת 2018. התקציב הותאם לתמיכה ביעדים האסטרטגיים כפי שהוגדרו על ידי הנהלת הבנק.

בשנת 2019, התווספו המוצרים/השירותים הבאים:

- לאומי מפעיל **מסעות לקוח שיווקיים** באמצעות מערכת שיווק ומכירות רב-ערוצית המאפשרת שליחת הודעות פרסונאליות ללקוחות, במספר ערוצי תקשורת.
- הושקה **אפליקציית "גודיז"**, באמצעותה מתנהלת תכנית נאמנות חדשה ללקוחות לאומי המאפשרת ללקוחות הבנק לצבור גודיז על רכישות בכרטיס אשראי שהונפק על ידי לאומי, וגם על ביצוע פעולות בנקאיות בערוצי הדיגיטל. התכנית מאפשרת מימוש גודיז שנצברו, במגוון רחב של הטבות מעולמות תוכן שונים.
- **תקשורת בנק-לקוח:**
 - שירות התכתבות עם הבנק באמצעות אפליקציית לאומי, לקבלת מידע כללי בנושאים שונים וקישור לצ'אט עם בנקאי בנושאים הקשורים לחשבון האישי.
 - שירות "הזמן פגישה" - מאפשר ללקוח להזמין באמצעות הדיגיטל פגישה לכל סניף, במועד לבחירתו.
 - שירות המאפשר התקשרות של הלקוח לבנקאי האישי שלו, או למרכז הבנקאות, מהאפליקציה ללא צורך בהזדהות.
 - הושקו **אתר ואפליקציית לאומי טרייד חדשים**. האתר והאפליקציה החדשים מציגים חוויית משתמש וממשק מתקדמים ומעודכנים.
 - הושק שירות חדש של **פתיחת תיק ניירות ערך בדיגיטל** - השירות מאפשר ללקוח לפתוח תיק באופן עצמאי, ללא צורך בהגעה לסניף.
 - **INVEST** - אפליקציית השקעות ב-PEPPER המאפשרת מסחר עצמאי במעל 100 מניות של חברות גדולות בארה"ב. האפליקציה מאפשרת השקעה עד 50,000 ש"ח, להוראת קנייה בודדת וקניית חלקי מניות. הלקוח יכול לצפות במידע על כל מניה, חדשות, עדכונים, המלצות אנליסטים וגרף ביצועי העבר של המניה.
 - **PAY** - בהמשך להשקת PAY בשנת 2017, הוכנס במהלך 2019 שימוש באפליקציה לצורך תשלום בבתי עסק שחוברו לשירות.
 - **כספומטים ועמדות מידע** - הרחבת סל השירותים בכספומטים, כגון: שינוי קוד סודי (SSP) לבעלי כרטיסים חוץ בנקאיים כתמיכה בקמפיין בנק ישראל לשינוי קוד סודי והנגשת פונטים, הקראת טקסט (TTS) בכל השפות: עברית, רוסית, ערבית בכספומטים ועמדות מידע.
 - **דיגיטציה של טופס ערבות** - בסיום העמדת ערבות סטנדרטית או מכר, טופס הערבות נחתם דיגיטלית ונשמר בארכיון. הטופס זמין ללקוח כקובץ PDF (באתר ובמובייל). הדבר מאפשר ללקוח לשמור את הקובץ על המחשב, להעביר לנמען אחר במייל או להדפיסו.

לפירוט נוסף ראה [ביאור 16](#).

נכסים לא מוחשיים

1. הבנק הוא בעל הזכויות היחיד בסימן "לאומי" ובלוגו העיצובי הנלווה אליו, בישראל, בתחום הבנקאות ושירותי המימון.
2. בנוסף, הקבוצה משתמשת לצורך פעילותה בשמות החברות ובלוגו שלהן, וכן בשמות שירותים ומוצרים, שחלקם נרשמו כסימן מסחר או כסימן שירות.
3. לקבוצה מאגרי מידע רשומים בהם נשמר, בין היתר, מידע על לקוחות, ספקים ועובדי לאומי, כאשר מיושמים אמצעים טכנולוגיים מתקדמים המיועדים לאבטח את פעילות הלקוחות ואת פעילות העסקית של הבנק תוך צימצום הסיכונים הנובעים משימוש במערכות מידע.
4. לקבוצה זכויות קנין שונות וזכויות שימוש בתוכנות מחשב ובמערכות מידע שונות לצורך ניהול עסקיה, לרבות לצורך מתן שירותים ללקוחותיה.
5. לקבוצה מוניטין מרכישת חברות. למידע נוסף ראה [ביאור 17](#).

משאבי אנוש

מצבה

בשנת 2019 ירדה מצבת משרות הקבוצה בנטרול השפעת לאומי קארד ב-501 משרות, ירידה של כ-5.1% ביחס למצבת 2018. בממוצע שנתי, בנטרול השפעת לאומי קארד, ירדה מצבת משרות הקבוצה ב-345 משרות, ירידה של כ-3.4% ביחס לממוצע שנתי 2018.

ממוצע משרות ^(א) שנתי		משרות ^(א) בסוף שנה		
2018	2019	2018	2019	
8,948	8,743	8,637	8,372	הבנק בארץ
269	237	275	235	חברות מאוחדות בארץ (ללא לאומי קארד)
9,217	8,980	8,912	8,607	סך כל הקבוצה בארץ
847	739	828	632	חברות מאוחדות בחו"ל ^(ב)
10,064	9,719	9,740	9,239	סך כל הקבוצה בארץ ובחו"ל
1,144		1,170		חברת לאומי קארד

(א) משרה - משרה מלאה לרבות שעות נוספות ספציפיות, שעות עבודה של עובדי לשכות שרות והעסקת עובדים חיצוניים.
(ב) כולל נציגויות בחו"ל.

מצבת משרות לפי מגזרי פעילות - גישת הנהלה

ממוצע משרות		
2018	2019	
		בנקאית:
4,123	4,075	קמעונאות, פרימיום ובנקאות פרטית
454	457	משכנתאות
1,786	1,758	עסקים קטנים
6,363	6,290	סך הכל בנקאית
1,192	1,172	מסחרית
423	437	עסקית
230	222	נדל"ן
539	540	שוקי הון
201	82	אחר והתאמות
8,948	8,743	סך הכל בנק
1,413	237	חברות בנות בארץ
(1,144)	-	בניכוי ממוצע משרות המיוחס לחברות מוחזקות למכירה
847	739	חברות בנות בחו"ל
10,064	9,719	סך הכל

חישוב מספר המשרות על פי מגזרי הפעילות, מתבסס על ניהול מצבת המשרות על פי קווי העסקים העיקריים בבנק, בהתאמות שונות ועל סמך אומדנים. בחישוב מספר המשרות על פי מגזרי פעילות נלקחו בחשבון גם עובדי יחידות מטה המשרתים את כלל או חלק ממגזרי הפעילות בבנק.

השכלה

שיעור בעלי השכלה האקדמאית בבנק נמצא במגמת עלייה הנובעת בעיקר מעזיבת עובדים שאינם אקדמאים, במסגרת מבצעי הפרישה שהתקיימו בשנים האחרונות.

שיעור האקדמאים בבנק עמד בסוף שנת 2019 על 77.7% מכלל העובדים, בהשוואה ל-77.1% בשנת 2018, ו-76.5% בשנת 2017. שיעור האקדמאים בקרב אנשי הסגל הגיע בשנת 2019 ל-97.2%, בהשוואה ל-97.1% בשנת 2018 ו-96.7% בשנת 2017.

גיל וותק

הגיל הממוצע בבנק בסוף שנת 2019 עמד על 42.9 שנים, בהשוואה ל-43.6 בשנת 2018 ו-43.3 בשנת 2017. הוותק הממוצע בבנק בסוף שנת 2019 עמד על 15.0 שנים, בהשוואה ל-16.0 בשנת 2018 ו-15.8 בשנת 2017.

מערך התגמולים ומבנה השכר

מבנה השכר ורמת התגמול לעובדי הבנק מושפעים בעיקר מהסכמי העבודה הקיבוציים שקיימים בבנק. ככלל, התגמול השנתי הינו דיפרנציאלי ומבוסס בין היתר על מורכבות תפקידו של העובד, תרומתו לבנק, הערכת מנהליו, דרגתו ורמת שכרו.

זכויות עובדים

יחסי העבודה בין הבנק לעובדיו בישראל, למעט עובדים בעלי חוזה עבודה אישי, מושתתים בעיקרם על הסכם עבודה קיבוצי בסיסי הקרוי "חוקת עבודה" והסכמים קיבוציים והסדרים משלימים. תנאי העבודה של חברי הנהלת הבנק, עובדים בכירים ועובדים מסוימים אחרים, מוסדרים בחוזה עבודה אישיים, לפרטים נוספים ראה [ביאור 23](#).

עלות עבודה ושכר (בבנק)*

2017	2018	2019	
			באלפי ש"ח
351.7	357.0	364.9	עלות למשרת עובד - (ללא בונוס)
392.6	393.8	415.9	עלות למשרת עובד - (כולל בונוס)
240.9	242.2	244.2	שכר למשרת עובד - (ללא בונוס)
273.9	272.1	285.1	שכר למשרת עובד - (כולל בונוס)

* עלות למשרת עובד אינה כוללת הוצאות פנסיה, עלויות פרישה מרצון, פיצויים רטרו, מניות לעובדים, הסכם שכר קיבוצי, מענק הירטמות 2016, יובל, מחלה וגילום שכר לעובדי חו"ל.

למידה והכשרה

בעידן של שינויים ארגוניים תכופים ותהליכי התייעלות במסגרתם נדרשים עובדי הבנק לשנות תפקידים ולרכוש ידע או מיומנויות חדשות, הופכים תחומי הלמידה והפיתוח, ניהול ושימור ידע והיערכות לעולם העבודה העתידי, למנופים מרכזיים בארגון. הנהלת הבנק שמה לה למטרה לתמוך ביחידות העסקיות ובהשגת יעדיהן בסביבה המשתנה, ולהעמיק ולהשקיע בפיתוח המקצועי של עובדי הבנק. במסגרת זו השתתפו עובדי לאומי בשנת 2019 ב-25,411 ימי למידה.

פעולות הלמידה בשנת 2019 התמקדו בחיזוק הידע המקצועי של העובדים והמנהלים, בדגש על תחומי הליבה הבנקאיים ופעילויות למידה ייעודיות התומכות בתהליכי שינוי ארגוניים ובנושאי השירות ללקוח. כל זאת בהתאם ליעדים העסקיים של הבנק. כמו-כן, תמכה הלמידה בתהליכי פרישת עובדים ובהיבטי שימור הידע. בנוסף, בשנת 2019 המשכנו בפיתוח ויישום של פעילויות למידה מבוססות דאטה דוגמת טרגט לרנינג במרכזי הבנקאות.

למידה והכשרה בראייה עתידית - Re-skilling

במקביל להיערכות לאומי למגמות המשתנות בעולם הפיננסי, אנו נערכים למגמות המשתנות בעולם העבודה. לצורך כך הקמנו צוות שאמון על נושא ה-Re-skilling, קרי הכשרת העובדים לצרכי עולם העבודה העתידי. במסגרת פעילויות ה-Re-skilling הקמנו את "Shift" - בית הספר למקצועות העתידי. במהלך שנת 2019 התקיימו 4 הכשרות במסגרת "Shift", המאפשרות לעובדי הבנק לנהל את הקריירה שלהם וללמוד מקצוע חדש ונדרש המותאם לצרכים העתידיים בבנק. מתוך כלל מסיימי ההכשרה, למעלה מ-60% כבר עובדים במקצוע החדש אליו הוכשרו (דאטה אנליסט, ניהול מוצר, QA, ניתוח מערכות). יוזמה זו מייצרת הצעת ערך חדשנית לעובדים וערוץ משמעותי לצמצום פערים במוכנות העתידית של המשאב האנושי בבנק. נוסף על יוזמה זו, מתקיימות בבנק תכניות נוספות המאפשרות לעובדים לבצע הסבה מקצועית בתוך הבנק ולקבל הכשרה והסמכה גם למקצועות נדרשים בעולם הבנקאות והפיננסיים, כגון סחר בינלאומי. יוזמות נוספות כולל חיזוק מיומנויות הנדרשות בתפקידים המשתנים כמו ניהול מבוסס דאטה, חיזוק מיומנויות ניהול לקוח, חיזוק השפה האנגלית וכדומה.

למידה מבוצרת

בשנת 2019 נמשכה מגמת העמקת הלמידה המבוצרת (למידה המתרחשת בסביבת העבודה) בתרבות הלמידה בארגון. בסך הכול התקיימו בלאומי כ-108,430 שעות למידה מבוצרת, שהם כ-47% מסך שעות הלמידה לשנה זו.

הלמידה המבוצרת כוללת ביצוע לומדות במגוון נושאים המסתכמים לכ-49,500 שעות למידה וכן מגוון פעילויות המתקיימות ביחידות כדוגמת מפגשי שיה, שולחנות עגולים, פיתוח הנהלות ופורומים ניהוליים.

ניהול ידע

במהלך השנה הושם דגש על ניהול ידע תומך ביצוע (מתן הידע הנדרש לעובד במהלך ביצוע תהליך העבודה), ייעול אפשרויות החיפוש, תמיכה בפרויקטים ורגולציות חדשות ואתרים המיועדים לתקשורת פנים ארגונית חוצת בנק.

אחריות תאגידית, תרומות ומעורבות עובדים בקהילה

כקבוצה פיננסית בעלת השפעה מרכזית על התרבות העסקית והציבורית בישראל, אנו רואים במחויבותנו לקהילה עוגן חברתי וערכי שנמשיך לטפח (מתוך חזון לאומי).

בשנת 2019 החליט הדירקטוריון על הרחבת המדיניות החברתית של לאומי ממיקוד ב-"דור המחר", ילדים נוער וצעירים, למיקוד נוסף בגיל השלישי - בשמה החדש: "מדור לדור".

בעידן בו תוחלת החיים הולכת ומתארכת, מתוך המחויבות העסקית חברתית שלנו לסייע ולתמוך בלקוחותינו בגיל השלישי הדרכנו אישית במסגרת פרויקט "ישראל 1L, מאות אלפי לקוחות שרכשו כישורים בעולם הבנקאות הדיגיטלית והגענו לאוכלוסיות מיוחדות ומבוגרות ברחבי הארץ באמצעות 2 סניפים ניידים. בנוסף אנו ממקדים תרומות בעבור הגיל השלישי בישראל, לקידום אוריינות דיגיטלית, התאמת השירות ללקוח המבוגר ושיפור רווחת קשישים נזקקים. אם זה על ידי שיפוץ דירות ואם על ידי מתן "עזרה בדרך" בשיתוף עמותת "דוד לדור".

בשנת 2019 המשיך לאומי להשקיע בשותפות האסטרטגית ארוכת השנים עם עמותת "אחריי!", הפועלת לשילוב בני נוער וצעירים בסיכון בחברה הישראלית, באמצעות חינוך לערכים, פיתוח מנהיגות ומתן כלים. העמותה מפעילה כ-400 מסגרות פעילות בפריסה ארצית בהן משתתפים כ-8,000 בני נוער בשנה מכלל המגזרים בחברה הישראלית.

עמותות נוספות הנתמכות אסטרטגית על ידי לאומי הינן "עתידיים", "אתגרים", "לתת", "פעמונים", "שיעור אחר", "כוכבי המדבר" המצמיח מנהיגות בחברה הבדואית, פרויקט "אמץ לוחם" שבמסגרתו לאומי מאמץ חמש יחידות בצה"ל, עמותת "חברים לרפואה" ועוד.

במהלך השנה קיימנו פעילות חברתית ענפה סביב הדגלים החברתיים, בעזרתם של כ-300 מובילים חברתיים בחטיבות השונות, התנדבו למעלה מ-4,400 עובדי לאומי מיחידות שונות בבנק, במגוון רחב של מסגרות מכלל מגזרי החברה שהסתכמו לכדי 40,000 שעות פעילות. סך ההשקעה בקהילה עמד על כ-48 מיליון ש"ח.

אחד המיזמים החברתיים הבולטים ב-2019 היה מיזם "סוויץ" ששילב חדשנות בניהול המשאב האנושי ותרומה חברתית - שליחות חברתית במסגרתה הושאלו 7 מנהלים לשנה שלמה לפעילות ותרומה מניסיונם וכישוריהם לעמותות שונות כאשר שכרם מוסיף להיות משולם במלואו על ידי לאומי.

נושאי אחריות תאגידית מפורטים בהרחבה בדוח השנתי לאחריות תאגידית באתר לאומי.

מינויים ופרישות

מינויים

מר **חנן פרידמן**, ראש חטיבת אסטרטגיה, חדשנות וטרנספורמציה וחבר הנהלת הבנק, מונה לתפקיד המנכ"ל, החל מ-1 בנובמבר 2019.

מר **אילן בוגנים**, ראש מערך CTO/CDO ותשתיות וחבר הנהלת הבנק, מונה לתפקיד ראש חטיבת דאטה החל מ-1 באפריל 2019.

מר **אייל בן-חיים**, מונה לתפקיד ראש חטיבת תפעול וחבר הנהלת הבנק בדרג סמנכ"ל בכיר, החל מ-1 באפריל 2019.

מר **אילון דחבש**, מונה לתפקיד ראש החטיבה הבנקאית וחבר הנהלת הבנק בדרג סמנכ"ל בכיר, החל מ-11 באפריל 2019.

פרישות

גב' **רקפת רוסק-עמינח**, המנכ"ל, סיימה את תפקידה ב-31 באוקטובר 2019 לאחר כ-15 שנות עבודה בלאומי, מתוכן 7 שנים בתפקיד המנכ"ל.

גב' **תמר יסעור**, ראש החטיבה לבנקאות דיגיטלית וחברת הנהלת הבנק, סיימה את תפקידה ב-31 במרס 2019, לאחר כ-12 שנות עבודה בלאומי.

מר **דני כהן**, ראש החטיבה הבנקאית וחבר הנהלת הבנק, סיים את תפקידו ב-31 במרס 2019, לאחר כ-28 שנות עבודה בלאומי.

מבנה ארגוני

המבנה הארגוני בקבוצת לאומי מחולק לפי קווי עסקים וחטיבות מטה

להלן תיאור תחומי האחריות של קווי העסקים, הממוקדים בפלחי השוק השונים:

החטיבה הבנקאית מנהלת את פעילות הלקוחות הפרטיים והלקוחות המסחריים הקטנים, המקבלים את מכלול השירותים באמצעות מערך הסניפים, ומגוון ערוצי הפצה טכנולוגיים/ישירים. השירות והמוצרים מותאמים לכל מגזרי הלקוחות באופן דיפרנציאלי, על פי אופי פעילותם הבנקאית, מאפייניהם וצרכיהם הבנקאיים והשירותיים. החטיבה פועלת במבנה של קווי עסקים:

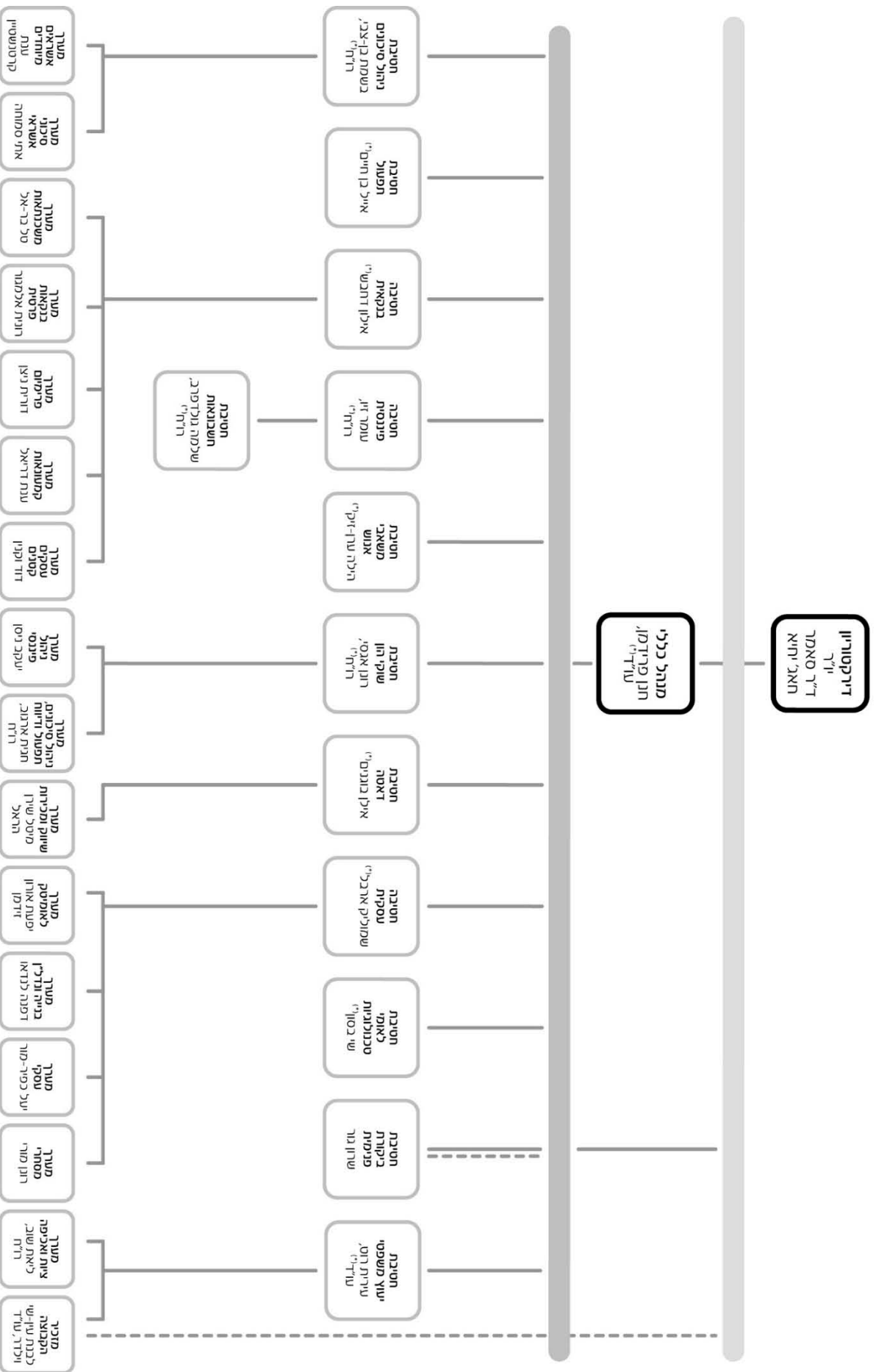
- **מערך עסקים קטנים** - אחראי על כלל פעילות לקוחות העסקים הקטנים (עסקים בינוניים וגדולים מטופלים בחטיבה העסקית - ראה להלן).
 - **מערך בנקאות פרטית** - אחראי על פעילות הבנקאות הפרטית בארץ. הבנקאות הפרטית נועדה לתת שירות שמתאם ללקוחות עם עושר פיננסי גבוה ביותר.
 - **מערך פרימיום** - אחראי על פעילות ושירותים ללקוחות בעלי עושר פיננסי גבוה.
 - **מערך קמעונאות** - אחראי על פעילות ושירותים ללקוחות משקי בית ויחידים בשלב הצמיחה הפיננסית שלהם.
 - במסגרת החטיבה הבנקאית פועל גם מערך לאומי למשכנתאות שאחראי על מוצר המשכנתאות לכלל לקוחות הבנק וכן ללקוחות של בנקים אחרים שנוטלים משכנתאות מבנק לאומי.
- החטיבה העסקית** מרכזת את כלל פעילות הלקוחות העסקיים (מלבד עסקים קטנים המנוהלים בחטיבה הבנקאית - ראה לעיל) ומספקת להם מגוון שירותים הכולל, בין היתר, מימון להון חוזר ומלאי, מימון פרויקטאלי ותכניות השקעה, פקטורינג, סחר ומימון בינ"ל, פעילות השקעות, עסקאות גידורים וכיו"ב. לקוחות החטיבה משויכים לארבעה קווי עסקים:
- **מערך עסקי** - המנהל את פעילות החברות העסקיות הגדולות במשק על בסיס התמחות ענפית וסינרגיה בין תחומים.
 - **מערך מסחרי** - המנהל את פעילות החברות העסקיות הבינוניות (Middle Market) באמצעות מרכזי עסקים בפריסה גיאוגרפית.
 - **מערך בניה ונדל"ן** - מנהל את פעילות חברות הבניה, היזמים והקבלנים הגדולים במשק, תוך התמחות ומימנות ספציפית בכל תחומי הנדל"ן במשק.
 - **מערך לאומיטק** - מנהל את פעילות חברות ההייטק וקרנות הון-סיכון בקבוצה, תוך התמחות ומימנות ספציפית בתעשיית הטכנולוגיה על כל מגזריה.

חטיבת שוקי הון אחראית על ניהול הנכסים הכספיים של הקבוצה במטבע מקומי ובמט"ח, ניהול הנוסטרו, פעילות חדר העסקות, פיתוח מוצרים פיננסיים חדשניים ומוצרי השקעה, ניהול הנכסים וההתחייבויות של הבנק, ניהול הנזילות, גיבוש מדיניות מחירים ומרווחים פיננסיים של הבנק, וריכוז שירותים תפעוליים לשוק ההון.

להלן תחומי האחריות של חטיבות המטה המעניקות שירות לקווי העסקים:

- **חטיבה פיננסית** אחראית על ריכוז והכנת תכנית העבודה של הבנק, ניהול מרכזי הרווח והמדידה הפיננסית והניהולית, תכנון וניהול ההון של הקבוצה, הכנת תקציב הוצאות של הבנק והמעקב לביצועו.
- **חטיבת החשבונאות** אחראית על ניהול, פיתוח וקביעת הנהלים החשבונאיים בבנק, ניהול החשבונות בבנק, הכנת הדוחות הכספיים של הבנק ושל הקבוצה, הקשר עם בנק ישראל ככל הנושאים החשבונאיים והדיווחים בגינם.
- **חטיבת משאבי אנוש** אחראית על גיבוש אסטרטגיית משאבי אנוש בבנק ויישומה, יחסי עבודה, מבנה שכר ותגמול, יעוץ ופיתוח ארגוני לרבות למידה והכשרה ניהולית, בנקאית וכללית, רווחה וטיפול בפרט, ארגון ושיטות ואחריות תאגידית.
- **חטיבת לאומי טכנולוגיות** אחראית על המחשוב של הבנק והקבוצה ומרכזת את האסטרטגיה, המדיניות והעשייה בנושאי פיתוח טכנולוגי, טכנולוגית המידע, תקשורת, סייבר ואבטחת מידע.
- **חטיבת תפעול** חטיבת תפעול אחראית על ביצוע מרבית נושאי התפעול בבנק, מהווה תשתית לידע מקצועי ושיפור השירות ללקוח.
- **חטיבת הייעוץ המשפטי** אחראית על הייעוץ המשפטי הכולל של הבנק ושל חברות הבנות בארץ ועל ניהול הסיכונים המשפטיים של הבנק והקבוצה. כמו כן, אחראית החטיבה על הלשכה לפניות הציבור, על מערך הציות והאכיפה ועל מזכירות הבנק.
- **חטיבת הביקורת הפנימית** אחראית באופן עצמאי ובלתי תלוי, על הביקורת בקבוצת לאומי.
- **חטיבה לניהול סיכונים** אחראית על ניהול הסיכונים בבנק ובקבוצה, ועל מערך סיכוני אשראי ומערך אשראים מיוחדים.
- **חטיבת הדאטה** אחראית על מינוף הדאטה של הארגון לטובת השגת היעדים העסקיים בכלל החטיבות באמצעות אנליטיקה, פרסונליזציה ומודלים חכמים. החטיבה אחראית גם על מערך שיווק ומכירות, הדיגיטל, שיתופי פעולה עם פינטקים והבנק הדיגיטלי, כשהמטרה היא ליצור סינרגיה ולמנף את הדאטה כדי לשדרג את התחומים הללו.

מבנה ארגוני
בנק לאומי ליושראלי בע"מ

* טבלת התנהגות

הליכים משפטיים

1. הבנק צד להליכים משפטיים, לרבות בקשות לאישור תביעות נגזרות ובקשות לאישור תובענות ייצוגיות, שנקטו נגד לקוחות הבנק, לקוחותיו בעבר וכן צדדים שלישיים שונים, שראו את עצמם נפגעים או ניזוקים מפעילות הבנק במהלך עסקיו הרגיל. לדעת הנהלת הבנק, בהסתמך על חוות דעת משפטיות, נכללו בדוחות הכספיים הפרשות נאותות לכיסוי נזקים אפשריים לכל התביעות.

עילות התביעות נגד הבנק שונות ומגוונות וביניהן נמנות טענות בדבר אי ביצוע הוראות או אי ביצוען במועד, בקשות לאישור עיקול, שהטילו צדדים שלישיים על נכסי חייבים, המוחזקים, לטענתם, בידי הבנק, טענות על חיובי ריבית שלא בהתאם לשיעורי הריבית שסוכמו בין הבנק לבין הלקוח, שיעורי ריבית החורגים מהמותר על פי החוק, טענות בקשר עם חיובי עמלות, טענות בנושאים הקשורים לניירות-ערך, יחסי עבודה, משיכת שיקים ללא כיסוי ואי כיבוד שיקים.

למידע בנוגע לתביעות נגד הבנק, בסכומים מהותיים, ראה [ביאור 26](#).

2. במסגרת נקיטת אמצעים לגביית חובות במהלך עסקיו הרגיל נוקט הבנק, בין השאר, בהליכים משפטיים שונים נגד חייבים וערבים ובהליכים למימוש בטוחות. בדוחות הכספיים נכללו הפרשות להפסדי אשראי שבוצעו על ידי הבנק על יסוד הערכת מכלול הסיכונים הכרוכים באשראי למגזרי המשק השונים ובהתחשב בהיקף המידע על החייב/הערב הנוגע בדבר, איתנותו הפיננסית והבטוחות שניתנו לבנק להבטחת פירעון החוב.

הסכמים מהותיים

1. ההסכם בין בנק איגוד לישראל בע"מ לבין הבנק למתן שירותי מחשב לבנק איגוד - בהמשך למגעים שהתקיימו עם בנק איגוד, על רקע העסקה לרכישת בנק איגוד על ידי בנק מזרחי טפחות בע"מ, ביום 29 במרס 2018 הוסכם על הארכת תקופת ההתקשרות עד ליום 30 ביוני 2021.

2. ביום 15 במאי 2018 חתמה מעלות סוכנות לביטוח בע"מ, שהינה בבעלות מלאה של הבנק ("הסוכנות"), על הסכם עם הראל חברה לביטוח בע"מ ("הראל") ועם סטנדרד ביטוחים בע"מ מקבוצת הראל ("סטנדרד"), במסגרתו נקבע כי החל מתאריך 2 בספטמבר 2018, תקבל הסוכנות שירותי מיקור חוץ מסטנדרד וכן תמשיך לעסוק בתיווך בביטוח מול הראל כמבטחת יחידה לפוליסות החדשות שישווקו בתקופת ההסכם, הכל בהתאם לאופן ולתנאים שנקבעו בהסכם שנחתם. ביום 5 בפברואר 2020 הגישו סטנדרד והראל הצעת מיזוג לרשם החברות במסגרתה תמוזג סטנדרד לתוך הראל. הצדדים פועלים לגיבוש מתווה לצורך המשך ביצוע הפעילות בהתאם להסכם מיום 15 במאי 2018 כאמור.

3. ביום 29 ביולי 2019 חתם הבנק עם ארגון העובדים על הסכם קיבוצי מיוחד לשנים 2019-2022 ועל הסכם קיבוצי מיוחד בעניין העסקת עובדים במקצועות טכנולוגיים.

למידע נוסף בנושא ראה [ביאור 23](#) ודיווח מידי מיום 25 ביוני 2019.

4. במהלך שנת 2019 התקשר הבנק עם גופים מוסדיים להעברת כספי תגמולים וכספי פיזויים של עובדים שנצברו או ייצברו בקופת התגמולים והפיזויים של עובדי הבנק, שבחרו או יבחרו בעת פרישה במסלול של הסדר ביטחון סוציאלי, לקופה משלמת. כמו כן, התקשר הבנק בהסכם לרכישת פוליסת ביטוח לפורשים ממקורותיו העצמיים.

למידע נוסף בנושא ראה [ביאור 23](#), ודיווח מידי מיום 14 באוגוסט 2019.

5. הבנק העניק לנושאי משרה ולאחרים כתבי שיפוי. למידע ראה [ביאור 26](#).

6. למידע בנוגע להסכמים הנוגעים לחברות הבנות ראה פרק [חברות מוחזקות עיקריות](#).

7. למידע בנוגע להסכמי הנפקה ותפעול עם חברות כרטיסי אשראי ראה [ביאור 26](#).

8. למידע בנוגע להסכמים עם רשות המיסים ראה [ביאור 8](#).

חקיקה ורגולציה הנוגעת למערכת הבנקאית

חלק מהמידע בפרק זה הינו "מידע צופה פני עתיד". למשמעות מושג זה והתוצאות הנובעות ממשמעות זו - ראה פרק [מידע צופה פני עתיד](#).

בתקופת הדוח פורסמו הצעות לשינויים רגולטורים ושינויים בהוראות דין שונות, אשר עשויה להיות להם השפעה על מאפייני הפעילות של הקבוצה, על היקף הפעילות בחלק מתחומי הפעילות של הקבוצה, על שיעור הרווחיות בחלק מפעילויות הקבוצה ועל סיכוני האשראי והסיכונים התפעוליים והמשפטיים להם חשופה הקבוצה. מרבית ההוראות מצויות בשלבים שונים של דיונים ולפיכך לא ניתן להעריך האם יפורסמו כהוראות מחייבות ואם יפורסמו מה יהיו ההוראות הסופיות שייקבעו. לפיכך, לא ניתן להעריך בשלב זה את ההשפעה שעשויה להיות לאותן הוראות על הפעילות הכוללת של הקבוצה, אם בכלל. בפרק זה מפורטות הוראות אשר נכנסו לתוקף במהלך תקופת הדוח והוראות הצפויות להיכנס לתוקף, אשר השפעתן על הבנק צפויה להיות משמעותית.

חקיקה

חוק חדלות פירעון ושיקום כלכלי, התשע"ח-2018

החוק פורסם ברשומות ביום 15 במרס 2018 ובהמשך פורסמו תקנות שונות ליישום. החוק כולל רפורמה בהליכי חדלות הפירעון של יחידים ותאגידים. בחוק כלולות הוראות המתייחסות לכלל סוגי החייבים, ולצידן הוראות העוסקות בהיבטים הייחודיים לסוגי חייבים שונים - יחידים ותאגידים. בין היתר, קובע החוק, כי נושה מובטח בשעבוד שוטף יהיה זכאי לפרוע את חובו המובטח מהשעבוד השוטף רק עד לסכום השווה ל-75% משווי הנכסים עליהם חל השעבוד. יתרת הנכסים המשועבדים תשמש לתשלום החובות הכלליים. הוראה זו, עתידה לפגוע בשווי השעבודים השוטפים שבידי הבנק.

החוק נכנס לתוקף ביום 15 בספטמבר 2019, והוא חל על הליכים לפי החוק, שהחלו ביום התחילה ואילך.

החוק לצמצום השימוש במזומן, התשע"ח-2018

החוק פורסם ברשומות ביום 18 במרס 2018. החוק קובע הגבלות על השימוש במזומן ובשיקים סחירים, במטרה לצמצם את ההון השחור ולסייע במאבק בפעילות פלילית לרבות פשיעה חמורה, העלמות מס, והלבנת הון ומימון טרור. החוק מיישם את המלצות הוועדה הבין-משרדית לבחינת נושא צמצום השימוש במזומן (ועדת לוקר).

בין היתר, כולל החוק הגבלות על שימוש במזומן בסכומים שונים, תוך עריכת הבחנה בין נותני תשלום ומקבלי תשלום שהינם "עוסקים" לבין נותני תשלום ומקבלי תשלום ש"אינם עוסקים", ובין סוגי עסקאות שונים (כגון: שכר עבודה, תרומה, מתנה והלוואה).

בנוסף קובע החוק הגבלות על השימוש בשיקים והיסבם, לרבות הגבלות שיחולו על בנקים הפורעים שיקים.

החוק נכנס לתוקפו ביום 1 בינואר 2019, ובכל הנוגע להתנהלות הבנקים ביחס לשיקים, ביום 1 ביולי 2019.

הבנק נערך ליישום החוק על היבטיו השונים.

חוק שירותי תשלום

ביום 9 בינואר 2019 פורסם חוק שירותי תשלום, התשע"ט-2019.

החוק מחליף את חוק כרטיסי חיוב, התשמ"ו-1986, בחוק עדכני המשקף את ההתפתחויות הטכנולוגיות בתחום, והוא מבוסס גם על האסדרה האירופאית בהתאם לעקרונות ה-PSD (Payment Service Directive). בין היתר, דן החוק ביחסים החוזיים וההגנות הצרכניות שיחולו במסגרת מתן שירותי תשלום בכל הנוגע לשתי מערכות חוזים עיקריות: (1) מערכת אחת - בין נותן שירות תשלום (מנפיק אמצעי תשלום או מנהל חשבון תשלום) לבין המשלם; (2) מערכת שנייה - בין נותן שירות תשלום (סולק או מנהל חשבון תשלום) לבין המוטב (מקבל התשלום). בנוסף, החוק קובע הנחיות כלליות לעניין הוראות תשלום וביצוע פעולות תשלום והסדרי אחריות הנוגעים להם.

החוק יחול על נותני שירותי תשלום שונים ובכללם, הבנקים, חברות כרטיסי האשראי, סולקים, אפליקציות תשלום ועוד, וכן על מגוון אמצעי התשלום המתקדמים.

החוק אמור היה להיכנס לתוקפו ביום 9 בינואר 2020, אולם ביום 17 בפברואר 2020 אישרה מליאת הכנסת לדחות את מועד תחילתו של החוק, עד ליום 14 באוקטובר 2020.

חוק הסדרת הלוואות חוץ-בנקאיות (תיקון מס' 5), התשע"ז-2017 - חוק אשראי הוגן

החוק פורסם ביום 9 באוגוסט 2017. החוק מטפל בנושאים שונים ובכלל זה, חובות הגילוי ללווה, מגבלות על העלות המרבית של האשראי, וכללים לעניין הקדמת מועד פירעון של הלוואה.

ביום 25 בפברואר 2019 פורסמו תקנות הסדרת הלוואות חוץ-בנקאיות (החגרת סוגי עסקאות אשראי מתחולת החוק והחגרת הוצאות מגדר "תוספת"), התשע"ט-2019.

החוק והתקנות נכנסו לתוקף ביום 25 באוגוסט 2019.

הוראת בנק ישראל בנושא פישוט הסכמים, אשר קובעת כללים ליישום האמור בחוק, נכנסה אף היא לתוקפה במועד האמור. הבנק נערך ליישום החוק על היבטיו השונים.

הוראות הפיקוח על הבנקים

הוראת ניהול בנקאי תקין 359A בעניין מיקור חוץ

ביום 8 באוקטובר 2018 פורסמה הוראה בעניין מיקור חוץ. ההוראה נועדה לאפשר לתאגידים הבנקאיים לעשות שימוש במיקור חוץ, מתוך מטרה לאפשר להם ליישם מטרות אסטרטגיות, להגדיל את הנגישות והזמינות ללקוחות ולהמשיך את תהליכי ההתייעלות התפעולית והגברת התחרות בתחום הבנקאות והתשלומים. זאת, תוך קביעת העקרונות על פיהם נדרשים התאגידים הבנקאיים לפעול, על מנת לצמצם את חשיפתם לסיכונים פוטנציאליים הגלומים במיקור חוץ.

בין היתר קובעת ההוראה מהו מיקור חוץ, רשימת פעולות האסורות להעברה למיקור חוץ, הצורך בביצוע בדיקת נאותות לנותן השירות ואופן ביצועה ודרישות דיווח לפיקוח על הבנקים לגבי הוצאת פעילויות מסוימות למיקור חוץ. כמו כן, ההוראה מאפשרת לבצע באמצעות מיקור חוץ פנייה יזומה למשקי בית לצורך העמדת אשראי על ידי התאגיד הבנקאי, למשל הפניית הלקוח לבנק בעת רכישת מוצר (כגון: סוכנויות רכב), וזאת בכפוף לתנאים הקבועים בהוראה.

תחילתה של ההוראה ביום 31 במרס 2020. לעניין חוזים אשר נכרתו לפני מועד פרסום ההוראה, ניתנת תקופה נוספת של עוד שלוש שנים וחצי ממועד התחילה האמור כדי להתאים את החוזים להוראה ככל שהדבר נדרש.

הבנק נערך ליישום ההוראה.

תיקון הוראת ניהול בנקאי תקין 332 בנושא רכישה עצמית על ידי תאגידים בנקאיים ההון והלימות ההון

צו הבנקאות (שירות ללקוח) (פיקוח על שירות הפקדת שיק דחוי) (הוראת שעה), התשע"ט-2019

ביום 31 במרס 2019 חתם נגיד בנק ישראל על הצו האמור במסגרתו הוגדר "שירות הפקדת שיק דחוי" כשירות בר פיקוח, שסכום העמלה המרבי בגינו לעניין שיק שהוסב והופקד בדלפק או בשידור יהיה שני ש"ח לשיק. העברת שיק לבנק לשם פירעונו לא תחשב הסבה של שיק.

הצו האמור בא בהמשך לחוק לצמצום השימוש במזומן, התשע"ח-2018, שהוראותיו ביחס לשיקים נכנסו לתוקף ביום 1 ביולי 2019, ומטרתו לעודד את ציבור הלקוחות הקמעונאיים, להפקיד בבנקים שיקים דחויים שהוסבו עוד לפני כניסת החוק לתוקף, על מנת למנוע מצב שבו לא ייבדדו בשל הוראות החוק החדש.

הצו האמור היה תקף מיום 15 באפריל 2019 ועד יום 30 ביוני 2019, ביחס ליחידים ועסקים קטנים בלבד.

תיקון כללי הבנקאות (שירות ללקוח) (עמלות), התשע"ט-2019

ביום 1 במאי 2019 פורסם תיקון כללי הבנקאות (שירות ללקוח) (עמלות), התשע"ט-2019.

להלן עיקרי התיקון:

- קביעה, כי עסקים קטנים ועוסקים מורשים יצורפו לשירות המסלולים באופן יזום, באותם המקרים בהם נגבו מהם, עמלות בסכום העולה על הסכום אותו היו משלמים בפועל, אילו היו מצטרפים לשירות המסלולים כאמור. כדאיות זו תיבחן בהתאם לכללים שהוגדרו בהוראה; צירוף הלקוחות לשירות המסלולים בוצע לראשונה ביום 1 באוגוסט 2019 ויבוצע החל משנת 2020 מדי שנה ביום 1 במרס.
- הוספת עמלות חדשות עבור השירותים הבאים: ייעוץ פנסיוני, משיכת מזומן במכשיר אוטומטי כרטיס נטען שלא מקושר לחשבון עו"ש, ומשיכת מזומן במכשיר אוטומטי באמצעות כרטיס שלא הונפק בארץ.

לתיקונים להוראה צפויה להיות השפעה על הכנסות הבנק מהעמלות האמורות.

תיקונים בהוראות ניהול בנקאי תקין בנושאי בנקאות בתקשורת דיגיטל וחדשנות

ביום 20 במאי 2019 פרסם הפיקוח על הבנקים תיקון להוראה 367 בנושא בנקאות בתקשורת. בין היתר כולל התיקון הקלות שונות בנושאים הבאים: פישוט תהליך הזיהוי והאימות של לקוחות המבקשים לבצע פעולות מרחוק, הקלות בעת פתיחת חשבון מקוון לקטני, ומחיקת מגבלות ובקורות שנקבעו בעבר לעניין טופסי השיקים בחשבון מקוון.

ביום 20 במאי 2019 פרסם הפיקוח על הבנקים תיקון להוראה 353 בנושא בקרה על הנפקת ערבויות על ידי תאגיד בנקאי. תיקון זה מאפשר לבנק לבצע הנפקה של ערבויות בנקאיות במדיה דיגיטלית.

ביום 24 ביוני 2019 פרסם הפיקוח על הבנקים מכתב הודן בעידוד חדשנות בבנקים ובסולקים. המכתב נועד לעודד הטמעת חדשנות טכנולוגית בבנקאות, וכן לחדד ולהתוות את העקרונות הפיקוחיים בתחום זה, תוך הגדרת הציפיות מהתאגידים הבנקאיים, הן בתחום האימוץ והבחינה של טכנולוגיות חדשות והן בהיבטי ניהול הסיכונים המושפעים מהסביבה המשתנה.

ביום 9 ביולי 2019 פרסם הפיקוח על הבנקים נייר עמדה בנושא פעילות אפליקציות התשלומים הבנקאיות בבתי עסק. המתווה מאפשר לבנקים לפעול בתחום התשלומים בבתי עסק בצורה מוגבלת בשלוש השנים הקרובות (עד לרף של: 2 מיליארד ש"ח ב-2019; 2.5 מיליארד ש"ח ב-2020 ו-3 מיליארד ש"ח ב-2021). החל משנת 2021 מגבלת הרף לא תחול על עסקים שמתבצע בהם תשלום על בסיס תקן בינלאומי לביצוע עסקאות חכמות (EMV). בנוסף, האפליקציות הבנקאיות לתשלום בבתי עסק לא יפעלו על בסיס תשלום מידי, אם מס"ב תפתח שירות כזה, אלא אם תהיה אפשרות גישה לשירות כאמור גם לגופים חוץ בנקאיים. בהתאם לנייר העמדה, מגבלת רף הפעילות של האפליקציות הבנקאיות נקבעה במטרה ליצור הגנת ינוקא לחברות כרטיסי אשראי וגופים חוץ בנקאיים אחרים הפועלים גם הם בתחום התשלומים.

ישום ההוראות הנזכרות בפסקה זו יאפשר לבנק לאמץ חדשנות במוצרים ובשירותים הבנקאיים וכן להרחיב את השימוש בטכנולוגיות מתקדמות, לשם התאמת פעילות הבנק לסביבה העסקית והטכנולוגית המשתנה; והכול, תוך המשך שיפור חווית הלקוח, ניהול מיטבי של הסיכונים התפעוליים, קידום תהליכי התייעלות וצמצום העלויות.

מתן מענה טלפוני אנושי מקצועי

ביום 25 ביולי 2018 פרסם תיקון לחוק הבנקאות (שירות ללקוח), התשמ"א-1981 - מענה אנושי מקצועי, המחייב תאגיד בנקאי, המספק שירות טלפוני הכולל מערכת אוטומטית לניתוב שיחות, לאפשר ללקוח לקבל מענה אנושי מקצועי למספר סוגי שירותים (טיפול בתקלה, בירור חשבון וסיום התקשרות), בתוך שש דקות מתחילת השיחה. תחילתו של החוק - שנה מיום פרסומו.

ביום 12 ביוני 2019 פרסם הפיקוח על הבנקים את הוראת ניהול בנקאי תקין מס' 426 המסדירה את ישום התיקון האמור, וכן קובעת הנחיות נוספות לעניין מענה טלפוני.

בין היתר קובעת ההוראה הנחיות בנושאים הבאים: חובה לפיה על תאגיד בנקאי להעניק מענה אנושי מקצועי באמצעות מוקד טלפוני לרבות לסוגי השירותים המפורטים בתיקון לחוק, לכל הפחות ב"שעות הגרעין" (כהגדרתן בהוראה); קביעת החלופות המותרות לחריגה ממשך ההמתנה שנקבע בתיקון לחוק; קביעת עדיפות בקבלת מענה אנושי ללקוחות שהם אזרחים ותיקים שגילם מעל 75, ועוד.

בהתאם לדרישת הפיקוח על הבנקים לעניין תיקון פגמים שנמסרה לבנק, הבנק נערך לעדכון תהליכים פנימיים שונים כדי להבטיח עמידה מלאה בהוראות הנ"ל.

עדכון הוראת ניהול בנקאי תקין 315 - מגבלת חבות ענפית

ביום 12 בינואר 2020 פרסם הפיקוח על הבנקים עדכון להוראת ניהול בנקאי תקין 315 שעניינה מגבלת חבות ענפית. התיקון מאפשר לתאגיד הבנקאי לבחור במסלול בו הוא מעמיד אשראי לענף בינוי ונדל"ן עד לשיעור של 24% מסך כל חבויות הציבור לתאגיד הבנקאי, ובלבד שהתוספת מעבר ל-20% מסך החבות כאמור תשמש למימון פרויקטים תשתיתיים לאומיים בשותפות המגזר הציבורי עם המגזר הפרטי. תיקון זה מאפשר לבנק להגדיל את היקף האשראי לענף זה.

התייעלות תפעולית של המערכת הבנקאית בישראל - הארכת תוקף מכתבי המפקחת

הפיקוח על הבנקים פרסם בשנים האחרונות שני מכתבים בנושא התייעלות תפעולית של המערכת הבנקאית. המכתבים נועדו לקדם מהלכי התייעלות במערכת הבנקאית, תוך הצגת האפשרות לקבלת הקלות במקרה של ישום תכנית התייעלות.

תוקף המכתבים האמורים הוארך מפעם לפעם. ביום 16 בדצמבר 2019 הודיע הפיקוח על הארכת תוקף נוספת של המכתבים הנ"ל עד ליום 31 בדצמבר 2021.

טיוטת הוראת ניהול בנקאי תקין - ניהול אשראי צרכני

ביום 19 בפברואר 2020 פרסמו הפיקוח על הבנקים ורשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון, במשותף, טיוטת הוראות להערות הציבור המסדירות את פעילות העמדת האשראי לאנשים פרטיים בהיבטים הצרכניים.

ההוראות קובעות את הציפיות המינימליות של המפקחים מפעילותם של הבנקים, חברות כרטיסי אשראי ונותני האשראי המפוקחים על ידי רשות שוק ההון מול משקי הבית, וזאת במטרה לקבוע סטנדרטים אחידים של הגונות מצד המלווים בעת העמדת אשראי.

במסגרת טיוטת ההוראה שפרסם הפיקוח על הבנקים נדרש הבנק לקבוע קריטריונים מינימאליים להעמדת אשראי למשקי הבית, להקפיד על התנהגות נאותה כלפי לקוח ולהימנע מפרקטיקות פסולות לשיווק אשראי, ובכלל זה: (א) לקבוע קווים מנחים למתן אשראי צרכני ולתמחור הגון של האשראי, בין היתר בעקביות עם רמת הסיכון של הלווה ומאפייניו; (ב) לבחון את יכולת הפירעון של הלווה בהתבסס על מדדים שונים; (ג) להימנע מפעילות שיווק אגרסיבית ומהפעלת לחץ על הלקוח; (ד) להקפיד על מתן גילוי שלם וענייני ללקוח; (ה) להבטיח שמנגנוני התגמול לעובדים העוסקים בשיווק אשראי אינם מעודדים התנהלות שאינה הגונה.

הבנק לומד את הטייטה.

נושאים נוספים

יוזמות חקיקה שונות בתחום הגברת התחרותיות בשוק האשראי הקמעונאי

בתקופה האחרונה הושם דגש מיוחד על חקיקה המעודדת את התחרות, בעיקר בכל הנוגע לתחום האשראי הקמעונאי. מגמה זו משתקפת בהוראות וביוזמות חקיקה שונות, לרבות יוזמות והוראות שנועדו להקל על כניסתם לשוק של שחקנים חדשים; זאת, בין היתר, באמצעות הגדלת המקורות שיעמדו לרשותם, קביעת מדרגות רגולטוריות מקלות, ומתן הקלה בהתחברות למערכות התשלומים והסליקה.

להלן מספר דוגמאות להוראות ויוזמות שנועדו לקדם את התחרות כאמור:

- בהמשך לכללים שפרסם משרד האוצר למתן מענק ממשלתי להקמת לשכת שירותי מחשוב בנקאיים, בעקבות החוק להגברת התחרות ולצמצום הריכוזיות בשוק הבנקאות בישראל (תיקוני חקיקה), התשע"ז-2017, בחר משרד האוצר בחברת "TCS", חברה-בת של תאגיד "טאטא" ההודי, לצורך הקמת לשכת שירותי מחשוב בנקאיים. מטרת לשכה זו להוות תשתית, שתשרת שחקנים חדשים בענף הבנקאות.
 - בהמשך לחוק להגברת התחרות ולצמצום הריכוזיות בשוק הבנקאות בישראל (תיקוני חקיקה), התשע"ז-2017, פרסם הפיקוח על הבנקים ביום 3 בפברואר 2019 את תקנות הבנקאות (שירות ללקוח)(העברת מידע ממנפיק לתאגיד בנקאי) התשע"ט-2019 המפרטות את פרטי המידע, שמנפיק כרטיסי חיוב נדרש להעביר לתאגיד בנקאי, לצורך עמידתו של התאגיד הבנקאי בחובה המוטלת עליו מכוח סעיף 27 לחוק הבנקאות (שירות ללקוח), לעניין הצגת מידע אודות עסקאות שבוצעו בכרטיסי חיוב חוץ בנקאיים.
 - ביום 7 באוגוסט 2019 פרסם דוח סופי של רשות התחרות ורשות ניירות ערך בנושא התחרות בשוק הברוקראז'. הדוח כולל המלצות לעניין הגברת התחרות בשוק הברוקראז' הקמעונאי, תוך הגדלת כוחם של חברי הבורסה שאינם בנקים (חש"בים) בתחום זה. בין היתר, דן הדוח בהקלות שונות בתהליך העברת תיק ניירות הערך מן הבנק לחש"בים, לרבות על ידי מתן אפשרות לגוף הקולט לטפל בכל היבטי העברת תיק ניירות הערך, מבלי שיהיה על הלקוח לפנות לבנק. בהמשך להמלצות דוח הברוקראז' האמור, פרסם הפיקוח על הבנקים ביום 4 בפברואר 2020 טיוטת תיקון להוראת ניהול בנקאי תקין 432 "העברת פעילות וסגירת חשבון של לקוח", בה מוצע להטיל חובה על הבנקים לאפשר ללקוח להגיש בקשה להעברת תיק ניירות הערך המתנהל בבנק, לכל גוף פיננסי אחר, לכל הפחות באמצעות אתר האינטרנט, ומבלי לחייב הגעה של הלקוח אל הסניף.
 - ביום 18 בנובמבר 2019 פרסם הפיקוח על הבנקים להערות הציבור, טיוטות של הוראות חדשות, העוסקות בהתאמות להוראות המפקח על הבנקים, שיחולו על בנקים חדשים ועל בנקים בשלב של הקמה.
במסגרת זו פרסמו טיוטת הוראת ניהול בנקאי תקין בעניין התאמות להוראות ניהול בנקאי תקין החלות על בנק חדש ועל בנק בהקמה, וכן טיוטת הוראות דיווח לציבור שיחולו על תאגיד בנקאי חדש.
 - ההוראות האמורות קובעות רגולציה מדרגת לבנקים חדשים, ויוצרות מדרגה פיקוחית מוגדרת וידועה למקימי בנק חדש, באשר לדרישות הפיקוחיות החלות על תאגיד מסוג זה. בנוסף הן מגדירות את הדרישות שיחולו על בנק בהקמה.
ההתאמות המרכזיות בהוראות האמורות עוסקות בנושאים הבאים: ההון העצמי הנדרש, יחס המינוף, יחס נזילות, הרכב הדירקטוריון וועדותיו, שימוש בשירותי מחשוב ענן, ממשל תאגידי, ופרסום דוחות כספיים לציבור.
 - ביום 25 בפברואר 2020 פרסם הפיקוח על הבנקים את הוראת ניהול בנקאי תקין מס' 368 שעניינה יישום תקן של בנקאות פתוחה בישראל. הבנקאות הפתוחה מחייבת את הבנקים וחברות כרטיסי האשראי לשתף מידע בנקאי של הלקוח, על פי בקשתו, עם ספקי צד ג' מורשים ולאפשר ביצוע תשלומים בחשבונם באמצעות צד ג' (המפוקח לעניין זה). המטרה היא כי בהתבסס על המידע הבנקאי האמור, יוכלו ספקי צד ג' להציע ללקוחות מוצרים חדשים, מותאמים אישית ללקוח. על פי דברי ההסבר להוראה, ביסוס הבנקאות הפתוחה יעודד כניסת שחקנים חדשים בעולמות התשלומים, המידע, השינוק והתיווך, ויאפשר תמחור וחדשנות טובים יותר ללקוח.
- ההוראה חלה בשלב זה על בנקים וחברות כרטיסי אשראי בלבד. תשתית הבנקאות הפתוחה תיפתח לצדדים שלישיים נוספים כשתושלם חקיקה בנושא בנקאות פתוחה ותוחל עליהם רגולציה מתאימה.

- ביום 15 בדצמבר 2019 פרסם הפיקוח על הבנקים את הוראת ניהול בנקאי תקין מס' 448 שעניינה העברת פעילות פיננסית של לקוח בין בנקים באופן מקוון. ההוראה קובעת הנחיות ליישום סעיף 125 לחוק הבנקאות (שירות ללקוח), התשמ"א-1981, הקובע כי הבנקים נדרשים לאפשר ללקוחות, המבקשים להעביר את הפעילות הפיננסית שלהם מבנק לבנק, לעשות כן באופן מקוון, נוח, אמין, מאובטח וללא עלות ללקוח. בין היתר כוללת ההוראה הנחיות לגבי הנושאים הבאים: הגילוי הנאות שיינתן ללקוח לאורך תהליך הניוד וההסכמות שהלקוח נדרש לספק לצורך השלמת התהליך, השלבים השונים שעל הבנק המקורי והבנק הקולט לבצע במסגרת תהליך הניוד, השירותים הבנקאיים והמוצרים הפיננסיים שיניידו וינתכו כחלק מהעברת הפעילות הפיננסית של הלקוח בין הבנקים והכללים לשמירת רציפות הפעילות הפיננסית של הלקוח בעת מעבר בין בנקים.
- תחילתה של ההוראה בחודש מרס 2021, למעט בנוגע לניתוב שיקים הנמשכים בחשבון המקורי, אשר ביחס אליהם תיכנס ההוראה לתוקף בכפוף להשלמת חקיקה נדרשת.
- ביום 12 בינואר 2020 פרסמה רשות ניירות ערך מסמך בעניין שירות ניהול תיקים 2.0, אשר נועד, בין היתר, לצורך קידום תחרות בתחום ניהול התיקים ופתיחת האפשרות בפני הלקוח לביצוע השוואה בין ביצועי חברות ניהול תיקים שונות.
- ביום 12 בינואר 2020 פרסם הפיקוח על הבנקים תיקונים להוראת ניהול בנקאי תקין 470 "כרטיסי חיוב" ולהוראת ניהול בנקאי תקין 472 "סולקים וסליקת עסקאות בכרטיסי חיוב", במסגרתם חייב הפיקוח על הבנקים את הסולקים להפסיק בהדרגה סליקה של עסקאות בכרטיסי חיוב באמצעות הטכנולוגיה הישנה (פס מגנטי) עד ליישום מלא של תקן EMV בכל המשק. תיקון זה מתווסף לתיקון קודם בהוראה האמורה, שחייב מפיקים ליישם פתרון תפעולי המאפשר קביעת קוד סודי אישי לביצוע עסקאות בכרטיסים שהונפקו בתקן EMV כאמור. יישום תקן ה-EMV בישראל צפוי לאפשר כניסה של טכנולוגיות תשלום מתקדמות ושחקנים נוספים, מקומיים וגלובליים לשוק התשלומים, ולהאיץ הטמעה של ארנקים אלקטרוניים ואפליקציות תשלום מתקדמות.
- ביום 5 בפברואר 2020 פרסם בנק ישראל טיוטת עדכון להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 201 בנושא מדידה והלימות הון. התיקון המוצע להוראה כולל שינוי בחישוב הדרישות להון מזערי שמטרתו להקל על בנקים בינוניים (שסך נכסיהם המאזניים על בסיס מאוחד שווה או עולה על 24%). מטרת התיקון המוצע לאפשר שינוי במבנה המערכת הבנקאית תוך צמצום הדומיננטיות של שתי הקבוצות הבנקאיות הגדולות.
- ביום 10 בפברואר 2020 פרסם הפיקוח על הבנקים טיוטת תיקון להוראת ניהול בנקאי תקין 411 בנושא ניהול סיכונים הלבנת הון ואיסור מימון טרור. התיקון המוצע קובע הקלות בנוגע לחובה החלה על הבנקים ברישום נהנים ובעלי שליטה בחשבונות המנוהלים עבור נתוני אשראי ופלטפורמות P2P (ובלבד שמדובר בגופים המפוקחים על ידי רשות שוק ההון, ביטוח וחסכון, וקיבלו ממנה רישיון למתן אשראי או רישיון להפעלת מערכת לתיווך אשראי). מטרת התיקון להסיר חסם משמעותי המקשה כיום על גופים אלה לפעול במערכת הפיננסית הישראלית ולהתחרות במערכת הבנקאית.
- השינויים הנ"ל, לצד יוזמות שמוביל בנק ישראל, כגון: בניית מאגר נתוני אשראי שפועל החל מאפריל 2019 ואשר מאפשר לגורמים שונים לקבל דוחות וחיוויי אשראי בנוגע ללקוחות ולקוחות פוטנציאליים, עידוד התייעלות המערכת הבנקאית, וקידום רגולציה התומכת במעבר לבנקאות דיגיטלית בערוצים ישירים, צפויים להשפיע בשנים הקרובות על שוק הבנקאות בישראל.

ועדת החקירה הפרלמנטרית להתנהלות המערכת הפיננסית בהסדרי אשראי ללווים עסקיים גדולים

ביום 5 ביולי 2017 אישרה מליאת הכנסת את הצעת ועדת הכנסת לעניין הקמתה של ועדת חקירה פרלמנטרית בראשות יו"ר ועדת הכלכלה, ח"כ איתן כבל, אשר תדון בהתנהלות הבנקים, הגופים המוסדיים והרגולטורים בעניין הקצאות אשראי ללווים עסקיים גדולים משנת 2003 ואילך.

ביום 28 באוקטובר 2018 הופיעו יו"ר דירקטוריון הבנק, המנכ"ל וראש חטיבת אסטרטגיה ורגולציה בפני הוועדה, והשיבו על שאלות חברי הוועדה.

ביום 16 באפריל 2019 פרסמה הוועדה את מסקנותיה. ההמלצות מתמקדות בעיקרן בשורה של שינויים הנדרשים לדעת הוועדה בהתנהלות הרגולטורים הפיננסיים. שינויים אלה, אם יקודמו, עשויים להיות רלוונטיים למערכת הבנקאית ולגופים מוסדיים נוספים במשק, במישורן ובעקיפין.

מכירת חלק ממניות הבנק בשב"א

בהתאם להוראות החוק להגברת התחרות ולצמצום הריכוזיות בשוק הבנקאות בישראל (תיקוני חקיקה), התשע"ז-2017 ("החוק"), נדרש הבנק לרדת בשיעור החזקותיו בחברת שירותי בנק אוטומטיים בע"מ ("שב"א" או "החברה"), כך שעד יום 30 בינואר 2021 לא יעלה שיעור ההחזקות של הבנק בשב"א על 10% מההון המונפק של החברה.

הבנק פעל ליישום הוראות החוק, ובשנת 2018 מכר 10% ממניותיו בחברה לתאגיד מקבוצת ויזה העולמית. לאחר המכירה כאמור, עמד שיעור ההחזקות הנוטר של הבנק בחברה על כ-30%.

בהמשך, ביום 29 במאי 2019, נערך על ידי הבנק, בנק הפועלים בע"מ ובנק דיסקונט לישראל בע"מ (ביחד: "המציעים") מכרז לקבלת התחייבויות מוקדמות ממשקיעים מסווגים ("המכרז המוסדי") בנוגע למכירת מניות של המציעים בשב"א בשיעורים שהוגדרו במכרז האמור מתוך החזקות המציעים בשב"א. במסגרת המכרז המוסדי, הוגשו בקשות לרכישת 38,333,500 מניות שב"א, מתוכן החליטו המציעים לקבל התחייבויות מוקדמות לרכישת 17,440,000 מניות שב"א, במחיר של 7.4 ש"ח למניה.

ביום 5 ביוני 2019 נערך מכרז ציבורי להצעת המכר של מניות המציעים בשב"א, בשיעורים שהוגדרו במכרז האמור מתוך החזקות המציעים בחברה. בהתאם לתוצאות המכרז הציבורי, מכרו המציעים 17,440,000 מניות שב"א, המהוות כ-43.6% מהונה המונפק והנפרע של שב"א, במחיר של 7.4 ש"ח למניה. חלקו של הבנק בסך המניות שנמכרו כאמור על ידי המציעים עומד על 8,360,000 מניות שב"א, המהוות כ-20% מהונה המונפק והנפרע של שב"א.

בעקבות תוצאות המכרז המוסדי ביטל נגיד בנק ישראל ביום 30 במאי 2019 את הרישיון שניתן לשב"א כחברת שירותים משותפת.

ביום 4 בספטמבר 2019 העביר הבנק לבנק מזרחי טפחות בע"מ ("בנק מזרחי") 520,000 מניות של החברה (שמקורן במניות שהועברו לידי הבנק על ידי בנק מזרחי בשנת 1979), בתמורה לסך של 1,233,860 ש"ח.

בעקבות המתואר לעיל, שיעור ההחזקות של הבנק בשב"א, נכון למועד זה, עומד על 10% מההון המונפק של החברה.

ביום 29 באוקטובר 2019 פרסמה שב"א דיווח מיידי לגבי פניה שהתקבלה אצלה מרשות התחרות בעניין הזיקות המשותפות של שב"א ומכרז סליקה בנקאי (מס"ב). בהתאם לדיווח האמור, בפניית רשות התחרות נטען כי למרות השינוי במבנה הבעלות בחברה שבוצע כחלק מיישום הוראות החוק, החברה ומס"ב ממשיכות לקיים ביניהן זיקות משמעותיות המהוות לכאורה הסדר כובל. עמדתה של שב"א בדיווח האמור היא, כי שיתוף הפעולה בין החברות אינו בגדר הסדר כובל ואינו עולה כדי הפרה כלשהי והיא בוחנת את פרטי הפנייה ומשמעותה ותגיב בהתאם.

רגולציה בינלאומית

FATCA והתקן לחילופי מידע אוטומטיים לגבי חשבונות פיננסיים Standards for Automatic Exchange of Financial Account Information – OECD

ביום 14 ביולי 2016 פורסם החוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 227), התשע"ו, בנושא יישום הסכם FATCA שנחתם בין מדינת ישראל לארה"ב והסכמים לחילופי מידע בין מדינת ישראל למדינות אחרות, לפי התקן לחילופי מידע אוטומטיים לגבי חשבונות פיננסיים שפורסם ה-OECD, המעניק לשר האוצר סמכות לקבוע בתקנות הוראות ליישום ההסכמים האמורים.

תקנות מס הכנסה (יישום הסכם FATCA), התשע"ו-2016, פורסמו ביום 4 באוגוסט 2016 ומכוחן נדרש הבנק, בין היתר, לבצע הליכי זיהוי לקוחות ולהעביר מידע לרשות המיסים בישראל אודות חשבונות המוחזקים על ידי לקוחות אמריקאים לצורך העברתם לרשות המיסים האמריקאית.

תקנות מס הכנסה (יישום תקן אחיד לדיווח ולבדיקת נאותות של מידע על חשבונות פיננסיים) התשע"ט-2019, פורסמו ביום 6 בפברואר 2019 ומכוחן נדרש הבנק, בין היתר, לבצע הליכים לצורך זיהוי לקוחות תושבי מדינות זרות, ולדווח על לקוחות שזוהו כתושבי מדינות שישראל חתומה עמן על הסכמים לחילופי מידע לרשות המיסים בישראל לצורך העברת המידע לרשות המוסמכת במדינת התושבות שלהם.

הבנק מיישם את הליכי הזיהוי והדיווחים הנדרשים לרשות המיסים בישראל בהתאם להוראות החקיקה האמורה.

FX Global Code

הקוד פורסם במאי 2017 על ידי קבוצת עבודה בינלאומית, שכללה בנקים מרכזיים ומשתתפים בשוק המט"ח מ-16 תחומי שיפוט ברחבי העולם.

הקוד קובע עקרונות וכללים להתנהגות תקינה ואתית של סוחרים (דילרים) בחדרי עסקאות כלפי לקוחות וגורמים אחרים.

למרות שהקוד הוגדר כוולנטרי, הוא הפך לסטנדרט עולמי מקובל בתחום זה.

ביום 13 בינואר 2020 הודיע הפיקוח על הבנקים, כי דרש מן המערכת הבנקאית ללמוד את כללי הקוד ולערוך סקר מפורט בדבר הפערים בין כללים אלה לבין המצב בפועל. בהתאם לתוצאות הסקר האמור, דרש הפיקוח על הבנקים מן התאגידים הבנקאיים ללמוד את עקרונות הקוד הבינלאומי ולפעול לצמצום מושכל של הפערים שזוהו.

הבנק נערך בהתאם.

הפסקת פרסום הליבור

בחודש יולי 2017 הכריזה הרשות להתנהלות פיננסית בבריטניה (FCA) כי תחדל לדרוש מבנקים בפאנל המיצוע של ה-LIBOR (ליבור) לצטט ריביות החל מסוף שנת 2021. בהתאם, אין להניח המשך פרסום שיעורי הליבור ממועד ההפסקה.

בעקבות ההודעה, גופים רגולטוריים שונים באנגליה, אירופה, יפן וארה"ב הקימו צוותי עבודה ייעודיים לצורך זיהוי ואימוץ עוגנים חדשים להחלפת ריביות הליבור עבור כל אחד מחמשת המטבעות (דולר ארה"ב, אירו, לירה שטרלינג, ין יפני, פרנק שווייצרי).

ככל הידוע, נכון להיום לא ברור עדיין באילו ריביות בסיס (עוגנים חדשים) מדובר, כיצד יחושבו ריביות אלו ועל ידי מי, האם סוגי ריביות בסיס אלו יכללו מגוון רחב של תקופות מימון (כמו ריבית הליבור), כיצד יבוצע הפרסום של ריביות אלו, באילו מועדים ובאילו אמצעים וכיצד תבוצע המרה של שיעורי הריבית, ביחס לעסקאות על בסיס הליבור הקיימות שתקופתן עולה על המועד שבו עלולה לחול ההפסקה של פרסום הליבור.

ביום 13 בפברואר 2020 פרסם הפיקוח על הבנקים הוראה בנושא "גילוי על היערכות להפסקת השימוש בליבור". על פי ההוראה, נדרשים תאגידים בנקאיים, שיש להם חשיפה מהותית להפסקת השימוש בליבור, לתת גילוי בדוחות הכספיים על האופן שבו הם נערכים לזיהוי החשיפה, להפחתת הסיכון הגלום בה, וההשפעה הצפויה על התאגיד הבנקאי. הגילוי יינתן בהתאם להתקדמות של התאגיד הבנקאי בתהליך היערכות, מהדוחות לציבור ליום 31 בדצמבר 2019 ואילך.

לפירוט בעניין זה ראה פרק סיכוני שוק סטיף [Libor](#).

מיסוי

מס חברות: ביום 29 בדצמבר 2016 פורסם חוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב לשנות התקציב 2017 ו-2018), התשע"ז-2016, אשר קבע, בין היתר, הפחתה של שיעור מס חברות משיעור של 25% ל-23% בשתי פעימות. בפעימה הראשונה שיעור המס ירד ל-24%, החל מיום 1 בינואר 2017 ובפעימה השנייה שיעור המס ירד ל-23% החל מיום 1 בינואר 2018 ואילך.

יתרות המיסים הנדחים חושבו בהתאם לשיעורי המס הצפויים לחול במועד ההיפוך.

המיסים השוטפים לתקופות המדווחות מחושבים בהתאם לשיעורי המס המוצגים בטבלה שלהלן.

המיסים החלים על הרווח של התאגידים הבנקאיים כוללים מס חברות המוטל על פי פקודת מס הכנסה ומס רווח המוטל על פי חוק מס ערך מוסף.

להלן טבלת שיעורי המס הסטטוטוריים החלים על תאגידים בנקאיים

שנה	שיעור מס שכר ורווח	שיעור מס חברות	שיעור מס כולל	הערות
2017	17.00%	24.00%	35.04%	נובע מירידת מס חברות החל מיום 1 בינואר 2017
2018 ואילך	17.00%	23.00%	34.19%	נובע מירידת מס חברות החל מיום 1 בינואר 2018

דירוג האשראי

להלן דירוג האשראי והתחזית של המדינה והבנק ליום 25 בפברואר 2020:

קצר טווח	תחזית	ארוך טווח	דירוג חברת	
P-1	positive	A1	Moody's	מדינת ישראל
A-1+	stable	AA-	S&P	
F1+	stable	A+	Fitch	
P-1	stable	A2	Moody's	בנק לאומי: מט"ח
A-2	stable	A	S&P	
F1+	stable	A	Fitch	
	stable	AAA	S&P מעלות	דירוג מקומי (בישראל)
P-1	stable	Aaa	מידרוג	

להלן התפתחות דירוג האשראי ותחזית הדירוג של הבנק מה-1 בינואר 2019 ועד ליום 25 בפברואר 2020:

ב-9 בינואר 2019 סוכנות הדירוג Fitch אישרה את דירוג הבנק ואת תחזית הדירוג.

ב-1 במאי 2019 סוכנות הדירוג Fitch אישרה את דירוג הבנק ואת תחזית הדירוג.

ב-7 במאי 2019 סוכנות הדירוג Fitch עידכנה כי דירוג הבנק קצר הטווח נכלל ברשימת מעקב חיובית, במסגרת עדכון סולמות הדירוג לטווח קצר. במהלך 6 החודשים מיום הפרסום ייקבע הדירוג הסופי. עד אז הדירוג לטווח קצר יעמוד על Under Observation Criteria (UOC). לא שונה דירוג הבנק לטווח ארוך או בתחזית.

ב-10 ביולי 2019 סוכנות הדירוג S&P העלתה את דירוג הבנק לטווח ארוך ולטווח קצר ועידכנה את תחזית הדירוג.

ב-11 ביולי 2019 סוכנות הדירוג S&P מעלות אישרה את דירוג הבנק ואת תחזית הדירוג.

ב-17 ביולי 2019 סוכנות הדירוג Fitch עידכנה כי העלתה את דירוג הבנק קצר הטווח לטווח קצר ל-F1+. לא שונה דירוג הבנק לטווח ארוך או בתחזית.

ב-13 באוגוסט 2019 סוכנות הדירוג מידרוג אישרה את דירוג הבנק ואת תחזית הדירוג, והעלתה את דירוג האיתנות הפנימית הפיננסית של הבנק (BCA) מ-aa1.il ל-aa2.il, ובהתאם, את כיוון התפתחות אופק האיתנות הפיננסית של הבנק מחיובי ליציב.

ב-5 בנובמבר 2019 סוכנות הדירוג S&P אישרה את דירוג הבנק ואת תחזית הדירוג.

ב-7 בנובמבר 2019 סוכנות הדירוג S&P מעלות אישרה את דירוג הבנק ואת תחזית הדירוג.

ב-17 בדצמבר 2019 סוכנות הדירוג Fitch אישרה את דירוג הבנק ואת תחזית הדירוג.

ב-17 בדצמבר 2019 סוכנות הדירוג Moody's אישרה את דירוג הבנק ואת תחזית הדירוג.

ב-18 בפברואר 2020 סוכנות הדירוג Fitch אישרה את דירוג הבנק ואת תחזית הדירוג.

מגזרי פעילות עיקריים לפי גישת הנהלה - פרטים נוספים

א. גישת הנהלה - מגזר קמעונאות

כללי

מגזר קמעונאות מאופיין במתן הצעות ערך ושירותים פיננסיים ללקוחות משקי בית ואנשים פרטיים, עסקים קטנים ובינוניים ולקוחות עתירי ממון בארץ ובעולם (private banking). הצעות ושירותים אלו מוענקים ללקוחות בהתאם לצרכיהם המשתנים והעדפותיהם ובהתאם למאפיינים רלבנטיים אחרים.

מבנה המגזר ומאפייניו

סניפים:

לקוחות משקי בית ועסקים קטנים - פריסה רחבה של 172 סניפים הפרוסים בכל רחבי הארץ. השרות ללקוחות בסניף ניתן על ידי צוותי הבנקאים המחולקים על פי מגזרי הלקוחות. צוותים אלו מרכזים את הטיפול בלקוח על כל היבטיו ומתמחים בטיפול על פי מאפייני הלקוח וצרכיו.

לקוחות בנקאות פרטית - המגזר בארץ מנוהל בחמישה מרכזי בנקאות פרטית ייחודיים בפריסה ארצית - תל-אביב, ירושלים, חיפה והרצליה פיתוח. המרכזים משרתים לקוחות פרטיים אמידים, תושבי ישראל ותושבי חוץ ומכירים את צרכיהם, העדפותיהם ותחומי התעניינותם של הלקוחות. בנוסף מנהל המערך ארבעה סניפים ייעודיים לפלח לקוחות בעלי תיקי השקעות של 3.5 מיליון ש"ח ועד 8 מיליון ש"ח הממוקמים בחיפה, רחובות, תל-אביב והרצליה.

ערוצים ישירים ודיגיטליים:

השירותים הבנקאיים ניתנים גם באתר לאומי באינטרנט, אפליקציית לאומי דיגיטל בסלולר, מוקד טלפוני במרכזי הבנקאות הטלפוניים, מרכזי ייעוץ, מכשירי מידע לאומי, ופתרונות אינטרנט וסלולר מתקדמים נוספים.

המגזר פועל, בין השאר, הן להרחבת היקף הלקוחות מקבלי שירות טלפוני במרכזי הבנקאות והן להרחבת הפעילות בערוצים הדיגיטליים (מידי יום מתבצעות אלפי פעולות באמצעות האינטרנט והסלולר).

בנוסף, ללאומי אפליקציית התשלומים Pay המנוהלת כולה דרך המובייל. האפליקציות מאפשרות למשתמשים ליהנות מחוויית תשלום פרסונלית, איכותית ומתקדמת, כזו המושתתת על מענה לצרכיהם, באופן ידידותי, הוגן ומותאם אישית, "בכל זמן ומכל מקום".

כמו כן, אפליקציית הבנקאות PEPPER, המשמשת כחשבון בנק לכל דבר שכולו במובייל, ומאפשרת את כל מה שצריך כדי לאפשר ללקוחותיה לנהל את הכסף שלהם. הכל באמצעות טכנולוגיות מתקדמות וחווית משתמש מותאמת ואישית.

למידע נוסף בנוגע לאפליקציית התשלומים Pay ואפליקציית הבנקאות PEPPER ראה פרק [היעדים והאסטרטגיה העסקית](#).

התפתחויות בשוקים של המגזר ובמאפייני הלקוחות

המגזר מושפע מהשינויים בנתונים הדמוגרפיים והכלכליים באוכלוסיית המדינה, משינויים בצריכה הפרטית וכן ממאפייני החיסכון של הלקוחות.

התחרות במגזר גוברת ונמצאת במגמת התחזקות. בשנים האחרונות התפתחה בבנקאות הקמעונאית תחרות מצד גופים פיננסיים ואחרים ובעיקר חברות כרטיסי האשראי (בתחום האשראי הצרכני), חברות הביטוח, רשתות השיווק הקמעונאיות ומיזמים טכנולוגיים פיננסיים. חלק מהתחרות נעשית על ידי גופים שאינם מבוקרים על ידי בנק ישראל או שאינם מבוקרים כלל ושאינם עובדים תחת המגבלות שחלות על הבנקים.

מוצרים ושירותים

הבנק הגדיר את העסקים הקטנים והבינוניים כאוכלוסייה במיקוד ובהתאם השיק את זירת העסקים של לאומי, שהינה מעטפת של כלים ושירותים בלעדיים וחדשניים.

אשראי פרטי: הבנק מציע ללקוחות מוצרי אשראי שונים המתאימים לצרכיהם ולשלבים השונים בחייהם. עדיין, רמת המינוף של משקי הבית בישראל נמוכה יחסית למדינות מפותחות בעולם, אולם המגמה הנה של עליית היקפי האשראי ועמה הסיכון.

מדיניות הבנק הינה לפעול לפיזור סיכון האשראי על ידי קביעת גובה מסגרות חשיפה בתיק האשראי. ניהול תיק האשראי מבוצע לפי שיקולי סיכון ותשואה מול סיכון.

הבנק מציע הלוואות לדיור ללקוחות פרטיים, הן מכספי הבנק והן במסגרת תכניות הסיוע הממשלתיות, באמצעות נציגויות בסניפים השונים הפרושות ברחבי הארץ המשויות למערך המשכנתאות. למערך המשכנתאות 64 נציגויות הפועלות בסניפי לאומי ונציגות אחת עצמאית. לאחרונה השיק הבנק את המשכנתא בדיגיטל. במסגרת זו, החל מחודש יולי 2018 לקוחות יכולים להגיש בקשה למשכנתא בדיגיטל, מכל מקום ובכל זמן שנוח להם. התשובה לבקשה מתקבלת במייל וב-SMS תוך זמן קצר. כל התהליך מתנהל באמצעים דיגיטליים, כולל העלאת מסמכים ויעוץ אישי בטלפון ובמייל. רק בסוף התהליך מתבקש הלקוח להגיע לפגישת חתימה על מסמכי הלוואה בסניף.

קרן בערבות המדינה

ביום 17 בינואר 2016 הודיע משרד האוצר כי הצעת שותפות לאומי-מנורה זכתה במקום הראשון מבין ההצעות שהוגשו במסגרת מכרז המדינה למימון עסקים קטנים ובינוניים.

הקרן החלה פעילותה במהלך אפריל 2016. במסגרת הפעילות המשותפת של השותפות מועמדות הלוואות לעסקים קטנים ובינוניים בערבות המדינה.

ההלוואות מועמדות במימון משותף של לאומי - 60%, מנורה - 40%.

במהלך שנת 2019 הועמדו בקרן כ-518 מיליון ש"ח, ללקוחות מגזר עסקים קטנים.

לקוחות

הבנק ערוך להציע את שירותיו בהתאמה לקבוצות האוכלוסיה השונות במגזר.

ב. גישת הנהלה - מגזר בנקאות מסחרית

כללי

הבנקאות המסחרית - מתמחה במתן מכלול השירותים הפיננסיים לחברות העסקיות הבינוניות (Middle Market) בכל ענפי המשק. בנוסף מטופלים לעיתים במגזר זה בעלי העניין של החברות העסקיות במגזר הכוללים את בעלי המניות ובעלי תפקידים בכירים.

השירות והשיווק לחברות אלה מתבצעים באופן פרטני הכולל, מימון עסקאות באמצעות מכשירי אשראי תפורים לצרכים הייחודיים של הלקוחות, התאמת מוצרי השקעה ומכשירים פיננסיים לגידור סיכונים, מימון עסקאות סחר בינלאומי, וכן מימון חברות הזנק.

הבנקאות המסחרית כוללת גם פעילות מחוץ לישראל באמצעות שלוחות הבנק בחו"ל. חברות המלוות במגזר בנקאות מסחרית יכולות לבחור לעבוד גם עם שלוחות אלו בעת הרחבת פעילותן לחו"ל.

מבנה המגזר ומאפייניו

ניהול המגזר בארץ נעשה על ידי המערך לבנקאות מסחרית ומערך לאומיטק, אשר הינם חלק מהחטיבה העסקית. השירות ללקוחות ניתן על ידי מנהלי קשרי לקוחות, המרכזים את שירותי הקבוצה מול הלקוח, וכן באמצעות שירותים טכנולוגיים, כערוצים ישירים, מערכת Cash Management וכו'. המערך לבנקאות מסחרית עבר ממודל של 20 סניפים עסקיים ל-12 מרכזי עסקים בפריסה גאוגרפית, מתוך מטרה לשפר את השירות ללקוח המסחרי ולקצר את זמני התגובה. מערך לאומי טק פועל באמצעות מרכז עסקים לאומי טק הממוקם בהרצליה.

התפתחות בשווקים של המגזר ובמאפייני לקוחותיו

פעילותם העיקרית של לקוחות המגזר מבוצעת בשוק המקומי בענפי המשק השונים כגון: תעשייה, תשתיות, הייטק, מסחר ושירותים, נדל"ן ועוד, וכן בשווקים בחו"ל.

הציפיות לשנת 2020 הינן להמשיך צמיחה כלכלית מתונה בעולם ובארץ הצפויה להשליך על לקוחות המשתייכים למגזר ה-Middle market. לאור זאת, מנהלים את סיכוני האשראי של המגזר במשנה זהירות תוך בחינה שוטפת של אוכלוסיות הלקוחות, ובפרט - הלקוחות הרגישים, ובחינת מגמות ההתפתחות והשלכות עליהם.

מוצרים ושירותים

למערך לבנקאות מסחרית ולמערך לאומיטק מגוון רחב של מוצרים המיועדים ללקוחותיהם השונים, הכולל בין היתר: מימון צרכי הון חוזר, מימון השקעות לזמן ארוך, מימון סחר חוץ, מימון נדל"ן מניב וליווי CONSTRUCTION LOAN, ניכיון חשבוניות ופקטורינג, מימון מיזוגים ורכישות ועוד.

לקוחות

הלקוחות המשתייכים למגזר בנקאות מסחרית הינם חברות עסקיות בינוניות מענפי המשק השונים: מסחר, תעשייה, נדל"ן, היי טק ועוד. כמו כן, משתייכים למגזר זה גם בעלי העניין בחברות אלו.

ככלל, ישויכו למגזר בנקאות מסחרית, לקוחות עם היקף מסגרות אשראי מאושרות של מעל 10 מיליון ש"ח ועד 120 מיליון ש"ח (כולל), או לקוחות עם מחזור עסקים של מעל 20 מיליון ש"ח ועד 400 מיליון ש"ח. כמו כן, כולל המגזר חברות הזנק בכלל היקף מסגרות אשראי ומחזור עסקים.

ג. גישת הנהלה - מגזר בנקאות עסקית

כללי

מגזר הבנקאות העסקית מתמחה במתן שירותים בנקאיים ופיננסיים לתאגידיים גדולים, חלקם בעלי פעילות רב לאומית. השירותים הניתנים מבוססים על מתן פתרון כולל לצרכי הלקוח, תוך ראיית מגוון עסקיו.

מבנה המגזר ומאפייניו

המגזר לבנקאות עסקית מנוהל בישראל על ידי המערך העסקי בחטיבה העסקית. המערך העסקי פועל באמצעות 3 סקטורים עסקיים: סקטור תיירות, אנרגיה, ביטחוניות ורשויות, סקטור כימיה, צריכה ופיננסים וסקטור תעשייה, תחבורה ותשתיות. השירות ללקוחות ניתן על ידי מנהלי קשרי לקוחות, המרכזים את שירותי הקבוצה מול הלקוח ומתמחים בענף המשק בו פועל הלקוח. המגזר מספק מגוון מקיף של שירותי בנקאות לכל סוגי החברות בענפים השונים. חשבונות הלקוחות מנוהלים בחטיבת התפעול, וכן ככל שרלוונטי בשלוחות הבנק בחו"ל. עסקאות מיוחדות/מורכבות כגון מימון רכישת אמצעי שליטה, בדיקת תכניות השקעה ומימון פרויקטים, פעילות סחר בין-לאומי, מימון חייבי חו"ל/חייבים מקומיים, עסקאות מימון המתבצעות בדרך של סינדיקציה, ועוד מלוות על ידי יחידות ייעודיות המתמחות בטיפול בעסקות מסוג זה, בשל מורכבותן ורמת הסיכון הגלומה בהן.

התפתחויות בשווקים של המגזר ובמאפייני הלקוחות

המגזר העסקי מנהל את סיכוני האשראי במשנה זהירות תוך בחינה שוטפת של אוכלוסיות הלקוחות ובהתמקדות בלקוחות הרגישים ובחינת מגמות ההתפתחויות וההשלכות עליהם.

מוצרים ושירותים

השירותים הניתנים כוללים, בין השאר: מימון שוטף על פי צרכי הלקוחות, מימון השקעות לשימור הפעילות והרחבתה, מתן פתרונות בתחום המימון והסחר הבינלאומי (לרבות מימון בביטוח אשראי או חברות ביטוח פרטיות של פרויקטים בחו"ל), מימון מיזוגים ורכישות, העמדת מימון בעסקאות גדולות באמצעות ארגון סינדיקטים תוך שיתוף הגופים המוסדיים ובנקים ישראלים וזרים, מכשירים פיננסיים להגנה מפני סיכונים מטבע, סיכונים ריבית ושינויים במחירי סחורות. כמו כן, הטיפול כולל יזום שירותים בנקאיים, לחברות, למנהלים ולעובדי החברות.

לקוחות

הלקוחות המשתייכים למגזר זה מאופיינים ברובם במעמד מוביל בשוק ובדומיננטיות בתחום עיסוקם, החברות הן בחלקן ציבוריות ממגוון ענפי משק שונים, בעלות מבנה ארגוני מורכב הכולל מספר רבדים של ניהול ומוטת שליטה רחבה.

ככלל, ישויכו למגזר בנקאות עסקית, לקוחות עם היקף מסגרות מאושרות של מעל 120 מיליון ש"ח או לקוחות עם מחזור עסקים של מעל 400 מיליון ש"ח. במגזר בנקאות עסקית יטופלו גם לקוחות בעלי מסגרת מעל 80 מיליון ש"ח, אם האובליגו הכולל שלהם במערכת הבנקאית עולה על 250 מיליון ש"ח.

ד. גישת הנהלה - מגזר נדל"ן

כללי

מערך הנדל"ן מתמחה במתן שירותים בנקאיים ופיננסיים ללקוחות שעיקר עיסוקם בתחום הבניה והנדל"ן. מימון ענף הבניה נעשה תוך שימוש במכשירים ובכלי ניתוח ייחודיים למגזר, תוך נקיטת מדיניות שקולה. מימון הפרויקטים נעשה במתכונת הליווי הסגור (Construction Loan), עם פיקוח ומעקב הדוקים ותוך שימת דגש על בחינה מדוקדקת של כל פרויקט.

מבנה המגזר ומאפייניו

מגזר הנדל"ן מנוהל בישראל ברובו על ידי מערך בניה ונדל"ן בחטיבה העסקית. המערך מספק מגוון מקיף של שרותי בנקאות לחברות הבניה וליזמים והקבלנים הגדולים במשק, תוך התמחות ומימנות ספציפית בכל תחומי הנדל"ן במשק. חשבונות הלקוחות מנוהלים בחטיבת התפעול וכן ככל שרלוונטי, בשלוחות הבנק בחו"ל. השירות ללקוחות ניתן על ידי מנהלי קשרי לקוחות, המרכזים את שירותי הקבוצה מול הלקוח ומתמחים בענף המשק בו פועל הלקוח.

התפתחויות בשווקים של המגזר ובמאפייני הלקוחות

שוק הנדל"ן בישראל הינו חלק מכלל הפעילות העסקית במשק הישראלי. הציפיות לשנת 2020 הינן להמשיך צמיחה כלכלית בארץ.

מגזר הנדל"ן מנהל את סיכוני האשראי במשנה זהירות תוך בחינה שוטפת של אוכלוסיות הלקוחות ובהתמקדות בלקוחות הרגישים ובחינת מגמות ההתפתחויות וההשלכות עליהם.

בתחום הנדל"ן למגורים, שנת 2019 אופיינה בהתעוררות של השוק, גידול במספר העסקאות וקצב המכירות של דירות חדשות, הן במסגרת פרויקטי "מחיר למשתכן" אשר הבשילו לכדי ליווי עם קבלת היתר בניה והן בפרויקטים שאינם במסגרת תכנית "מחיר למשתכן".

שוק הנדל"ן המסחרי מושפע במידה רבה מהתפתחויות בצריכה הפרטית והעדפות של משקי הבית. שינוי בהעדפות הצרכן והמשך הגידול בהיקף הרכישות המקוונות, עשויים להשפיע על הפרמטרים של דמי שכירות ושיעורי תפוסה, אשר שומרים על יציבות יחסית בשנים האחרונות. יציבות זו ניכרת גם בשוק הנדל"ן למשרדים, הנמצא במתאם גבוה עם צמיחת התוצר העסקי, הכוללת רכיב משמעותי של צמיחה מבוססת שירותים, המעודדת ביקושים לשטחי משרד.

בשנת 2020, בדומה לשנים קודמות, צפויה הפעילות בתחום הנדל"ן להיות מושפעת מהגורמים הבאים: המצב המקרו כלכלי; שינויים רגולטוריים, במיוחד אלו הנוגעים לשוק המגורים; המשך מימוש התוכניות הממשלתיות ובראשן תכנית "מחיר למשתכן", השלמת פרויקטי בנייה וכן מהיקפי ההשקעות של המדינה בתחום התשתיות הלאומיות.

מוצרים ושירותים

המימון בתחום הבניה והנדל"ן נעשה על ידי שימוש בכלי ניתוח ומעקב ספציפיים המסייעים בתהליך קבלת ההחלטות והבקרה אחר הליווי הפיננסי הניתן לפרויקטים ולנכסים השונים. המימון נעשה תוך מכוונות לגיוון תיק האשראי והבחנה בין המגזרים השונים - מגורים, נכסים מניבים בייעוד למסחר ומשרדים, בניה לתעשייה ומסחר. מימון פרויקטים במהלך תקופת ההקמה ובמיוחד למגורים יבוצע ככלל בשיטת הליווי הסגור (Construction Loan) המאפשרת פיקוח צמוד בתדירות גבוהה על הפרויקט המלווה.

כמו כן, במסגרת המימון של תחום הבניה והנדל"ן, המגזר מטפל בליווי עסקאות נדל"ן בחו"ל, באמצעות שלוחות הבנק בחו"ל, במתן אשראי, בליווי הייזום והפיתוח של פרויקטים בנדל"ן ומלונאות.

במהלך 2019, בשים לב לדרישות הרגולטוריות השונות, המשיך המגזר ביישום מדיניות אשראי שקולה תוך הבחנה בין רמות הסיכון השונות ובהתאמה קביעת מרווחי האשראי ותנאיו.

מימון הפעילות העסקית במוקדים העיקריים של הבנק בחו"ל, תורם לפיזור סיכונים באמצעות חשיפה לסביבות מאקרו כלכליות שונות ולמאפיינים שונים של לקוחות. על כן, תמהיל מימון הנדל"ן של הבנק, מורכב גם מעסקאות של שלוחות הבנק בחו"ל.

לקוחות

לקוחות המערך הן החברות הגדולות והבינוניות במשק בתחום ייזום הנדל"ן, קבלנות הביצוע והתשתית וחברות עסקיות נבחרות העוסקות בייזום נדל"ן וקבלנות ובתחום הנכסים המניבים.

ה. גישת הנהלה - מגזר שוקי הון

כללי

הניהול הפיננסי של הבנק והקבוצה, כולל את ניהול חדר העסקות וכן מעניק שירותים שונים לבנקים ומשקיעים מוסדיים ומשמש כ"מנהל לקוח" עבורם. להלן תחומי הפעילות העיקריים של המגזר:

- ניהול הנוסטרו על דרך של השקעת האמצעים הכספיים העצמיים של הבנק במכשירי השקעה סחירים ולא סחירים וניהול ההשקעות הישירות במניות של חברות סחירות ושאינן סחירות, כאשר ניהול ההשקעות הריאליות מתבצע על ידי לאומי פרטנרס.
- ניהול חדר עסקות, המספקים שרותי מסחר ללקוחות הבנק, ובכלל זה עשיית שוק, בעיקר במטבעות, בניירות ערך, ובמכשירים נגזרים.
- ניהול המקורות והשימושים והנזילות.
- ניהול החשיפות לסיכוני השוק - לרבות ניהול חשיפות בסיס, ריבית ונזילות.
- ניהול מחירים על ידי קביעת מחירי המעבר (Transfer Prices), ותמחור עסקות פיננסיות מיוחדות.
- ניהול הפעילות הבנקאית של לקוחות מוסדיים ותאגידיים אחרים בעלי פעילות נרחבת בשוק ההון.
- פיתוח מכשירים פיננסיים.

מבנה המגזר

הניהול הפיננסי מבוצע על ידי חטיבת שוקי הון, שמרכזת ומתאמת את הנושא ברמת הקבוצה. פעילות הניהול הפיננסי כוללת את ניהול התיק הבנקאי ואת התיק למסחר, וכן מתן שירות ללקוחות הפועלים בשוקי ההון והכספים לרבות הלקוחות המוסדיים. הפעילות בתיק הבנקאי מנוהלת במערך ניהול פיננסי וכוללת את ניהול המקורות והשימושים, ואת החשיפות לסיכונים שוק ונזילות ותיקי הנוסטרו. הפעילות למסחר מתבצעת על ידי חדר עסקות ויחידות הנוסטרו בשקלים ובמט"ח.

הכלים המרכזיים לניהול התיק הבנקאי הינם מחירי מעבר, פעילות בתיק הנוסטרו הזמין למכירה, התיק לפדיון ושימוש במכשירים נגזרים.

תחומי האחריות העיקריים של אגף ALM הם ניהול ההון הפיננסי של הבנק והחשיפות לסיכונים שוק, ניהול הנזילות העסקית והסטטוטורית וסיכון הנזילות, וכן הקצאת המקורות לשימושים השונים באמצעות יישום מדיניות מחירי המעבר. מדיניות זו נקבעת בהתאם לצורכי הבנק, לתכנון וניהול תמהיל המקורות והשימושים ולהתפתחויות בסביבה העסקית ובתחזיות. במסגרת זו נקבעת גם המתודולוגיה להתחשבות בין מרכזי הרווח, וכן מתומחרות עסקאות מורכבות ומיוחדות.

הניהול השוטף של הנזילות מיושם בהתאם למדיניות הבנק ועל פי ההוראות המחייבות. הניהול מתבצע על ידי יחידה ייעודית שתפקידה המרכזי הינו תכנון וניהול אופטימלי של יתרות הנזילות, בכפוף לתאבון הסיכון, תוך הבטחת רמת נזילות המאפשרת פעילות עסקית, עמידה בכל ההתחייבויות הכספיות של הבנק בסביבה עסקית רגילה, וגם בתרחישי קיצוץ. המדידה, הניתוח, התכנון, והדיווח מתבצע באמצעות מערכת לניהול סיכונים OneSumX, המספקת מידע רחב על כל הפעילות הפיננסית של הבנק ועל סיכונים השוק והנזילות הגלומים בה. המערכת מאפשרת בחינה ומעקב אחר ההשפעה של תרחישים שונים (מחיר וכמות), על הרווחיות הפיננסית והון הבנק.

לתיאור עיקרי מדיניות ההשקעות בניירות ערך (נוסטרו) ראה פרק המבנה וההתפתחות של הנכסים, ההתחייבויות, ההון והלימות ההון סעיף [ניירות ערך](#).

רווח המגזר

רווח המגזר מושפע בעיקר מפעילות הנוסטרו, חדר העסקות וניהול ALM ומניהול לקוחות ותאגידים אחרים בעלי פעילות נרחבת בשוק ההון וכן התוצאות של החברות הכלולות הריאליות. להלן המרכיבים העיקריים של הרווח הנקי:

- התוצאות של ניהול סיכונים השוק, ובכלל זה השינויים החלים במחירי המעבר. הכנסות והוצאות כתוצאה משינויים במחירי המעבר נזקפים במלואם למגזר הפיננסי, שאליו מועברים גם כל סיכונים השוק ממגזרי הפעילות האחרים.
- רווחים/הפסדים ממימוש ניירות ערך והפרשות לירידת ערך בגין ירידת ערך של ניירות ערך שאינן בעלות אופי זמני ורווחים/הפסדים שטרם מומשו מהתאמות לשווי שוק של ניירות ערך למסחר.
- התאמות לשווי שוק של מכשירים נגזרים.
- השפעות הפרשי שער מט"ח/שקל ומדד המחירים לצרכן, לרבות התאמות מתרגום של ההשקעות בחו"ל כולל השפעת המס המתיחס.
- הכנסה הנובעת מפעילות עשיית שוק.
- הכנסות/הוצאות הנובעות מהשקעת יעודות לפנסיה, לחופשת יובל, וחופשה רגילה.
- עלויות מסוימות הקשורות להתחייבויות פנסיוניות המחושבות על בסיס אקטוארי.
- רווחי חברות כלולות.

ההוצאות התפעוליות של המגזר כוללות בעיקר את ההוצאות התפעוליות הישירות וכן הוצאות עקיפות, הכרוכות בניהול סיכונים השוק, ניהול תיקי ניירות הערך העצמיים (הנוסטרו), וניהול חדר העסקות.

התפתחויות בשווקים

בשנת 2019 חוו שווקי המניות והחוב עליות שערים חדות וצמצום מרווחים בהתאמה. ריבית הפד שינתה מגמה וירדה מספר פעמים במהלך השנה, ואילו בישראל ריבית בנק ישראל נותרה ללא שינוי ברמה של 0.25%.

מוצרים ושירותים

עיקר הפעילות במגזר זה היא שירותי קסטודי, ברקראז' ונגזרים סחירים ולא סחירים. כמו כן, הבנק נותן שירותים תפעוליים לחברות ניהול קופות גמל, קרנות נאמנות וקרנות השקעה.

לקוחות

הלקוחות המשתייכים למגזר זה הינם חברות ביטוח, קופות גמל, קרנות השתלמות, קרנות פנסיה, קרנות נאמנות, קרנות סל, בנקים מסחריים ובנקים להשקעות, וכן לקוחות אחרים הפעילים באופן אינטנסיבי בשוקי ההון.

שיעורי הכנסות והוצאות^(א) וניתוח השינויים בהכנסות והוצאות ריבית

חלק א' - יתרות ממוצעות ושיעורי ריבית - נכסים

2017			2018			2019			
שיעור הכנסה	הכנסות ריבית	יתרה ממוצעת ^(ב) ריבית	שיעור הכנסה	הכנסות ריבית	יתרה ממוצעת ^(ב) ריבית	שיעור הכנסה	הכנסות ריבית	יתרה ממוצעת ^(ב) ריבית	
באחוזים	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	באחוזים	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	באחוזים	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	
נכסים נושאי ריבית									
אשראי לציבור ^(ג)									
3.47	8,222	236,619	3.65	8,887	243,675	3.46	8,648	249,881	בישראל
4.21	977	23,227	4.88	1,198	24,530	4.84	1,178	24,333	מחוץ לישראל
3.54	9,199	259,846	3.76	10,085	268,205	3.58	9,826	274,214	סך הכל ^(ט)
אשראי לממשלה									
3.85	25	650	4.59	33	719	4.46	32	717	בישראל
-	-	-	-	-	-	-	-	-	מחוץ לישראל
3.85	25	650	4.59	33	719	4.46	32	717	סך הכל
פיקדונות בבנקים									
1.69	86	5,092	1.44	130	9,032	1.70	172	10,115	בישראל
1.03	5	487	0.76	3	395	1.39	5	359	מחוץ לישראל
1.63	91	5,579	1.41	133	9,427	1.69	177	10,474	סך הכל
פיקדונות בבנקים מרכזיים									
0.10	47	45,884	0.12	57	49,146	0.25	122	48,514	בישראל
0.52	22	4,271	1.07	21	1,958	1.33	14	1,053	מחוץ לישראל
0.14	69	50,155	0.15	78	51,104	0.27	136	49,567	סך הכל
ני"ע שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר									
0.18	2	1,115	0.19	2	1,042	0.45	4	886	בישראל
-	-	-	-	-	-	-	-	-	מחוץ לישראל
0.18	2	1,115	0.19	2	1,042	0.45	4	886	סך הכל
אג"ח זמינות למכירה ^(ד)									
0.80	498	62,543	1.26	819	64,904	1.62	1,087	66,968	בישראל
2.50	130	5,208	2.96	156	5,269	2.66	143	5,375	מחוץ לישראל
0.93	628	67,751	1.39	975	70,173	1.70	1,230	72,343	סך הכל
אג"ח למסחר ^(ד)									
0.68	54	7,912	0.64	38	5,929	0.60	32	5,347	בישראל
0.63	1	159	3.57	2	56	-	-	-	מחוץ לישראל
0.68	55	8,071	0.67	40	5,985	0.60	32	5,347	סך הכל
2.56	10,069	393,167	2.79	11,346	406,655	2.77	11,437	413,548	סך כל הנכסים נושאי ריבית
		6,784			6,695			5,901	חייבים בגין כרטיסי אשראי שאינם נושאים ריבית
		38,514			38,348			41,050	נכסים אחרים שאינם נושאים ריבית ^(ה)
	10,069	438,465		11,346	451,698		11,437	460,499	סך כל הנכסים
3.40	1,135	33,352	4.28	1,380	32,208	4.31	1,340	31,120	סך הנכסים נושאי ריבית המיוחסים לפעילות מחוץ לישראל

הערות ראה [עמוד 327](#).

חלק ב' - יתרות ממוצעות ושיעורי ריבית - התחייבויות והון

2017			2018			2019			
שיעור הוצאה	הוצאות ריבית	יתרה ממוצעת ^(ב)	שיעור הוצאה	הוצאות ריבית	יתרה ממוצעת ^(ב)	שיעור הוצאה	הוצאות ריבית	יתרה ממוצעת ^(ב)	
באחוזים		במיליוני ש"ח	באחוזים		במיליוני ש"ח	באחוזים		במיליוני ש"ח	
התחייבויות נושאות ריבית									
פיקדונות הציבור									
(0.49)	(1,187)	241,181	(0.64)	(1,585)	247,570	(0.67)	(1,736)	258,793	בישראל
(0.03)	(34)	102,912	(0.08)	(90)	114,355	(0.12)	(152)	126,291	לפי דרישה
(0.83)	(1,153)	138,269	(1.12)	(1,495)	133,215	(1.20)	(1,584)	132,502	לזמן קצוב
(0.91)	(142)	15,581	(1.66)	(262)	15,756	(1.87)	(290)	15,549	מחוץ לישראל
(0.48)	(24)	4,966	(1.32)	(72)	5,453	(1.33)	(77)	5,781	לפי דרישה
(1.11)	(118)	10,615	(1.84)	(190)	10,303	(2.18)	(213)	9,768	לזמן קצוב
(0.52)	(1,329)	256,762	(0.70)	(1,847)	263,326	(0.74)	(2,026)	274,342	סך הכל
פיקדונות הממשלה									
(1.86)	(3)	161	(1.67)	(4)	240	(1.52)	(3)	198	בישראל
-	-	548	-	-	329	-	-	307	מחוץ לישראל
(0.42)	(3)	709	(0.70)	(4)	569	(0.59)	(3)	505	סך הכל
פיקדונות מבנקים מרכזיים									
-	-	40	-	-	35	(2.38)	(1)	42	בישראל
-	-	-	-	-	-	-	-	-	מחוץ לישראל
-	-	40	-	-	35	(2.38)	(1)	42	סך הכל
פיקדונות מבנקים									
(0.41)	(17)	4,152	(0.57)	(28)	4,905	(0.52)	(26)	4,993	בישראל
-	-	22	(1.79)	(1)	56	-	-	50	מחוץ לישראל
(0.41)	(17)	4,174	(0.58)	(29)	4,961	(0.52)	(26)	5,043	סך הכל
ני"ע שהושאלו או נמכרו במסגרת הסכמי מכר חוזר									
(0.43)	(2)	467	(0.42)	(2)	477	(0.78)	(3)	384	בישראל
-	-	-	-	-	-	-	-	-	מחוץ לישראל
(0.43)	(2)	467	(0.42)	(2)	477	(0.78)	(3)	384	סך הכל
אגרות חוב									
(3.23)	(672)	20,810	(3.41)	(574)	16,812	(2.70)	(537)	19,896	בישראל
-	-	-	-	-	-	-	-	-	מחוץ לישראל
(3.23)	(672)	20,810	(3.41)	(574)	16,812	(2.70)	(537)	19,896	סך הכל
סך כל ההתחייבויות נושאות ריבית									
(0.71)	(2,023)	282,962	(0.86)	(2,456)	286,180	(0.86)	(2,596)	300,212	
		88,804			95,821			91,061	פיקדונות הציבור שאינם נושאים ריבית
		6,451			6,297			3,945	זכאים בנין כרטיסי אשראי שאינם נושאים ריבית
		27,789			29,104			29,304	התחייבויות אחרות שאינן נושאות ריבית ^(א)
	(2,023)	406,006		(2,456)	417,402		(2,596)	424,522	סך כל ההתחייבויות
		32,459			34,296			35,977	סך כל האמצעים ההוניים
	(2,023)	438,465		(2,456)	451,698		(2,596)	460,499	סך כל ההתחייבויות והאמצעים ההוניים
1.85	8,046		1.93	8,890		1.91	8,841		פער הריבית
תשואה נטו^(א) על נכסים נושאי ריבית									
1.96	7,053	359,815	2.08	7,773	374,447	2.04	7,791	382,428	בישראל
2.98	993	33,352	3.47	1,117	32,208	3.37	1,050	31,120	מחוץ לישראל
2.05	8,046	393,167	2.19	8,890	406,655	2.14	8,841	413,548	סך הכל
(0.88)	(142)	16,151	(1.63)	(263)	16,141	(1.82)	(290)	15,906	סך ההתחייבויות נושאות ריבית המיוחסות לפעילות מחוץ לישראל

הערות ראה [עמוד 327](#).

חלק ג' - יתרות ממוצעות ושיעורי ריבית - מידע נוסף על נכסים והתחייבויות נושאי ריבית המיוחסים לפעילות בישראל

2017			2018			2019		
שיעור הכנסה (הוצאה)	הכנסות (הוצאות) ריבית	יתרה ממוצעת ^(ב)	שיעור הכנסה (הוצאה)	הכנסות (הוצאות) ריבית	יתרה ממוצעת ^(ב)	שיעור הכנסה (הוצאה)	הכנסות (הוצאות) ריבית	יתרה ממוצעת ^(ב)
באחוזים	במיליוני ש"ח	באחוזים	באחוזים	במיליוני ש"ח	באחוזים	באחוזים	במיליוני ש"ח	באחוזים
מטבע ישראלי לא צמוד								
2.40	6,334	263,930	2.42	6,593	272,333	2.51	6,854	272,720
(0.29)	(553)	193,677	(0.22)	(437)	195,011	(0.29)	(580)	200,685
2.11		2.20			2.22			
מטבע ישראלי צמוד מדד								
3.50	1,657	47,373	4.28	1,959	45,767	3.36	1,563	46,504
(2.70)	(935)	34,595	(3.23)	(1,000)	30,994	(2.42)	(720)	29,722
0.80		1.05			0.94			
מטבע חוץ (לרבות מטבע ישראלי צמוד למטבע חוץ)								
1.94	943	48,512	2.51	1,414	56,347	2.66	1,680	63,204
(1.02)	(393)	38,539	(1.72)	(756)	44,034	(1.87)	(1,006)	53,899
0.92		0.79			0.79			
סך פעילות בישראל								
2.48	8,934	359,815	2.66	9,966	374,447	2.64	10,097	382,428
(0.70)	(1,881)	266,811	(0.81)	(2,193)	270,039	(0.81)	(2,306)	284,306
1.78		1.85			1.83			

הערות ראה [עמוד 327](#).

חלק ד' - ניתוח השינויים בהכנסות ריבית והוצאות ריבית

2019 לעומת 2018		2018 לעומת 2017			
שינוי נטו	שינוי נטו	שינוי נטו	שינוי נטו	מחיר	כמות
גידול (קטיון) בגלל שינוי ^(ח)		גידול (קטיון) בגלל שינוי ^(ח)			
מחיר		מחיר		מחיר	
ממות		ממות		ממות	
במיליוני ש"ח					
נכסים נושאי ריבית					
אשראי לציבור					
215	(454)	(239)	257	408	665
בישראל					
(10)	(10)	(20)	64	157	221
מחוץ לישראל					
205	(464)	(259)	321	565	886
סך הכל					
נכסים נושאי ריבית אחרים					
19	351	370	63	304	367
בישראל					
(21)	1	(20)	(58)	82	24
מחוץ לישראל					
(2)	352	350	5	386	391
סך הכל					
203	(112)	91	326	951	1,277
סך הכל הכנסות הריבית					
התחייבויות נושאות ריבית					
פיקדונות הציבור					
75	76	151	41	357	398
בישראל					
(4)	32	28	3	117	120
מחוץ לישראל					
71	108	179	44	474	518
סך הכל					
התחייבויות נושאות ריבית אחרות					
68	(106)	(38)	(86)	-	(86)
בישראל					
-	(1)	(1)	-	1	1
מחוץ לישראל					
68	(107)	(39)	(86)	1	(85)
סך הכל					
139	1	140	(42)	475	433
סך הכל הוצאות הריבית					
64	(113)	(49)	368	476	844
סך הכל ריבית, נטו					

הערות:

- (א) הנתונים בלוחות אלה ניתנים לאחר השפעת מכשירים נגזרים מגדרים.
- (ב) על בסיס יתרות פתיחה חודשיות, פרט למגזר מטבע ישראלי לא צמוד בו מחושבת היתרה הממוצעת על בסיס נתונים יומיים, ולפני ניכוי היתרה המאזנית הממוצעת של הפרשות להפסדי אשראי, חברות בנות בחו"ל על בסיס יתרות לתחילת הרבעונים.
- (ג) לפני ניכוי היתרה הממוצעת של הפרשות להפסדי אשראי, לרבות חובות פגומים שאינם צוברים הכנסות ריבית.
- (ד) מהיתרה הממוצעת של אג"ח למסחר ושל אג"ח זמינות למכירה נוכחה/נוספה היתרה הממוצעת של רווחים/הפסדים שטרם מומשו מהתאמות לשווי הוגן של אג"ח למסחר וכן של רווחים/הפסדים בגין אג"ח זמינות למכירה הכלולים בהון העצמי במסגרת רווח כולל אחר מצטבר בסעיף "התאמות בגין הצגת ני"ע זמינים למכירה לפי שווי הוגן" בסך של 418 מיליון ש"ח (31 בדצמבר 2018 - (274) מיליון ש"ח, 31 בדצמבר 2017 - (38) מיליון ש"ח).
- (ה) לרבות יתרות מאזניות של מכשירים נגזרים, נכסים אחרים שאינם נושאים ריבית, נכסים לא כספיים ובניכוי הפרשה להפסדי אשראי.
- (ו) לרבות יתרות מאזניות של מכשירים נגזרים, והתחייבויות לא כספיות.
- (ז) תשואה נטו - הכנסות ריבית נטו, לחלק לסך הנכסים נושאי הריבית.
- (ח) השינוי המיוחס לשינוי בשינוי המחיר החדש בשינוי בכמות. השינוי המיוחס לשינוי המחיר מחושב על ידי הכפלת הכמות הישנה בשינוי המחיר.
- (ט) עמלות בסך של 399 מיליון ש"ח נכללו בהכנסות ריבית מאשראי לציבור (31 בדצמבר 2018 - 365 מיליון ש"ח, 31 בדצמבר 2017 - 432 מיליון ש"ח).

רוח רווח והפסד מאוחד לרבעון - מידע רב רבעוני

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר								
2018				2019				
1	2	3	4	1	2	3	4	
במיליוני ש"ח								
2,421	3,188	2,811	2,926	2,679	3,556	2,526	2,676	הכנסות ריבית
415	774	615	652	559	1,090	434	513	הוצאות ריבית
2,006	2,414	2,196	2,274	2,120	2,466	2,092	2,163	הכנסות ריבית, נטו
130	(14)	198	205	(18)	288	181	158	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי
1,876	2,428	1,998	2,069	2,138	2,178	1,911	2,005	הכנסות ריבית, נטו לאחר הוצאות בגין הפסדי אשראי
הכנסות שאינן מריבית								
51	89	454	88	665	333	305	383	הכנסות מימון שאינן מריבית
1,023	1,022	1,023	1,053	809	817	800	799	עמלות
18	38	6	6	81	44	27	18	הכנסות אחרות
1,092	1,149	1,483	1,147	1,555	1,194	1,132	1,200	סך כל ההכנסות שאינן מריבית
הוצאות תפעוליות ואחרות								
1,068	1,225	1,119	1,132	1,136	1,125	1,043	1,021	משכורות והוצאות נלוות
411	376	380	402	375	370	379	397	אחזקה ופחת בניינים וציוד
497	532	546	649	435	455	514	658	הוצאות אחרות
1,976	2,133	2,045	2,183	1,946	1,950	1,936	2,076	סך כל ההוצאות התפעוליות והאחרות
992	1,444	1,436	1,033	1,747	1,422	1,107	1,129	רווח לפני מיסים
262	521	515	321	621	499	324	386	הפרשה למיסים על הרווח
730	923	921	712	1,126	923	783	743	רווח לאחר מיסים
10	2	35	(11)	(24)	10	(8)	7	חלקו של הבנק ברווחים (הפסדים) נטו, של חברות כלולות לאחר השפעת המס
רווח נקי:								
740	925	956	701	1,102	933	775	750	לפני ייחוס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה
(10)	(22)	(20)	(13)	(10)	(10)	(10)	(8)	המיוחס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה
730	903	936	688	1,092	923	765	742	המיוחס לבעלי מניות הבנק
רווח בסיסי ומדולל למניה (בשקלים חדשים):								
0.48	0.59	0.62	0.46	0.73	0.62	0.52	0.51	רווח נקי מדולל המיוחס לבעלי מניות הבנק

הוצאות בגין הפסדי אשראי

שנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר								
2018				2019				
1	2	3	4	1	2	3	4	
במיליוני ש"ח								
(64)	(71)	-	(56)	(124)	73	68	42	הוצאה (הכנסה) פרטנית בגין הפסדי אשראי
194	57	198	261	106	215	113	116	הוצאה קבוצתית בגין הפסדי אשראי
130	(14)	198	205	(18)	288	181	158	סך כל הוצאה (ההכנסה) בגין הפסדי אשראי
מזה:								
(^ב)63	(^ב)47	(^ב)114	117	(22)	202	147	127	הוצאות (הכנסות) להפסדי אשראי בגין סיכון אשראי מסחרי
6	(^ב)2	(^ב)22	6	(9)	25	(2)	8	הוצאות (הכנסות) להפסדי אשראי בגין סיכון אשראי לדיור
(^ב)63	(^ב)35	(^ב)62	80	14	60	38	22	הוצאות להפסדי אשראי בגין סיכון אשראי פרטי אחר
(2)	-	-	2	(1)	1	(2)	1	הוצאות (הכנסות) להפסדי אשראי בגין סיכון אשראי לבנקים וממשלות
130	(14)	198	205	(18)	288	181	158	סך כל הוצאה (ההכנסה) בגין הפסדי אשראי
יחסים באחוזים: ^(א)								
(0.10)	(0.10)	-	(0.08)	(0.18)	0.10	0.10	0.06	שיעור הוצאה (הכנסה) הפרטנית בגין הפסדי אשראי מהיתרה הרשומה הממוצעת של האשראי לציבור
0.19	(0.02)	0.29	(^ב)0.30	(0.03)	0.41	0.26	0.23	שיעור הוצאה (הכנסה) בגין הפסדי אשראי מהיתרה הממוצעת של האשראי לציבור
(0.04)	(0.09)	(0.17)	(0.08)	(0.09)	(0.29)	(0.34)	(0.23)	שיעור המחיקות נטו בגין אשראי לציבור מהיתרה הממוצעת של האשראי לציבור
(^ב)2.70	(^ב)6.36	(^ב)11.49	(^ב)5.31	(6.48)	(19.66)	(23.32)	(16.42)	שיעור המחיקות נטו בגין אשראי לציבור מיתרת הפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור

(א) נתוני שנת 2018 כוללים יתרות שסווגו כנכסים מוחזקים למכירה. למידע נוסף בנוגע לפעילות המוחזקת למכירה ראה [ביאור 36. בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2018](#).

(ב) סווג מחדש.
(ג) שיעור הוצאה בגין הפסדי אשראי מהיתרה הממוצעת של האשראי לציבור ברבעון הרביעי 2018 בנטרול לאומי קארד עמד על כ-0.25%.

הכנסות שאינן מריבית

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר								
2018				2019				
1	2	3	4	1	2	3	4	
במיליוני ש"ח								
51	89	454	88	665	333	305	383	הכנסות מימון שאינן מריבית
1,023	1,022	1,023	1,053	809	817	800	799	עמלות ^(א)
18	38	6	6	81	44	27	18	הכנסות אחרות
1,092	1,149	1,483	1,147	1,555	1,194	1,132	1,200	סך הכל

(א) סווג מחדש.

עמלות

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר								
2018				2019				
1	2	3	4	1	2	3	4	
במיליוני ש"ח								
179	175	174	188	175	172	172	171	ניהול חשבון
268	276	299	286	71	85	74	80	כרטיסי אשראי
168	166	155	149	160	158	163	156	פעילות בניירות ערך ובמכשירים נגזרים מסוימים
67	66	65	62	57	59	60	62	עמלות הפצת מוצרים פיננסיים
22	21	21	21	19	19	17	17	ניהול, תפעול ונאמנות לגופים מוסדיים
46	47	42	51	55	45	44	53	טיפול באשראי
94	87	89	91	91	91	91	88	הפרשי המרה
29	31	29	32	31	29	31	28	פעילות סחר חוץ
3	3	3	3	3	3	3	2	הכנסות נטו משירות תיקי אשראי
13	13	14	16	13	17	16	12	דמי ניהול ועמלות מביטוח חיים וביטוח דירות
109	110	107	128	109	114	103	105	עמלות מעסקי מימון
25	27	25	26	25	25	26	25	עמלות אחרות
1,023	1,022	1,023	1,053	809	817	800	799	סך כל העמלות

הוצאות שכר

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר								
2018				2019				
1	2	3	4	1	2	3	4	
במיליוני ש"ח								
979	1,134	1,028	1,055	1,056	1,035	952	926	שכר ונלוות
89	91	91	77	80	90	91	95	הוצאות פנסיה, פיצויים ופרישה
-	-	-	-	-	-	-	-	מענקים והוצאות שאינם במהלך העסקים הרגיל
1,068	1,225	1,119	1,132	1,136	1,125	1,043	1,021	סך הכל הוצאות שכר

מאזן מאוחד לסוף רבעון - מידע רב רבעוני

31 בדצמבר								
2018				2019				
1	2	3	4	1	2	3	4	
במיליוני ש"ח								
נכסים								
72,138	70,491	74,312	80,113	76,380	83,605	63,066	76,213	מזומנים ופיקדונות בבנקים
80,061	82,113	76,861	74,571	79,553	80,763	85,781	84,949	ניירות ערך
878	931	1,465	1,257	946	2,963	1,006	1,470	ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר
267,788	268,156	271,379	275,954	280,854	280,988	283,646	285,806	אשראי לציבור
(3,219) ^(א)	(3,159) ^(א)	(3,221) ^(א)	(3,352)	(3,308)	(3,354)	(3,272)	(3,328)	הפרשה להפסדי אשראי
264,569	264,997	268,158	272,602	277,546	277,634	280,374	282,478	אשראי לציבור, נטו
723	757	642	782	723	734	672	744	אשראי לממשלות
831	869	792	623	601	690	668	765	השקעות בחברות כלולות
2,762	2,737	2,736	2,853	2,863	2,940	2,973	3,043	בניינים וציוד
16	17	17	17	17	16	16	16	מוניטין
11,803	12,076	9,820	12,750	9,408	11,099	12,321	10,970	נכסים בגין מכשירים נגזרים
8,274	7,132	7,066	6,642	8,450	8,092	8,584	8,486	נכסים אחרים
8,513	8,329	8,806	8,570	-	-	-	-	נכסים המוחזקים למכירה ^(א)
450,568	450,449	450,675	460,780	456,487	468,536	455,461	469,134	סך כל הנכסים
התחייבויות והון								
362,509	361,220	359,116	364,714	364,019	374,007	359,896	373,644	פיקדונות הציבור
3,047	3,473	4,927	5,210	4,478	4,939	4,295	6,176	פיקדונות מבנקים
515	552	790	709	424	437	439	315	פיקדונות מממשלות
495	559	655	541	664	954	709	476	ניירות ערך שהושאלו או נמכרו במסגרת הסכמי רכש חוזר
15,603	16,954	17,805	17,798	20,951	19,981	20,002	19,958	אגרות חוב, שטרי התחייבות וכתבי התחייבות נדחים
11,417	11,323	9,315	12,089	9,519	11,626	13,251	11,528	התחייבויות בגין מכשירים נגזרים
16,561	14,716	15,376	14,780	20,001	20,339	21,266	21,163	התחייבויות אחרות
6,470	6,137	7,095	8,778	-	-	-	-	התחייבויות המוחזקות למכירה ^(א)
416,617	414,934	415,079	424,619	420,056	432,283	419,858	433,260	סך כל ההתחייבויות
33,565	34,680	34,760	35,305	35,950	35,795	35,144	35,406	הון המיוחס לבעלי מניות הבנק
386	835	836	856	481	458	459	468	זכויות שאינן מקנות שליטה
33,951	35,515	35,596	36,161	36,431	36,253	35,603	35,874	סך כל ההון
450,568	450,449	450,675	460,780	456,487	468,536	455,461	469,134	סך כל ההתחייבויות וההון

(א) למידע נוסף ראה [ביאור 36. בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2018](#).
 (ב) סווג מחדש.

רווח והפסד מאוחד לשנים 2015-2019 - מידע רב שנתי

2015	2016	2017	2018	2019	
במיליוני ש"ח					
8,784	9,552	10,069	11,346	11,437	הכנסות ריבית
1,666	2,026	2,023	2,456	2,596	הוצאות ריבית
7,118	7,526	8,046	8,890	8,841	הכנסות ריבית, נטו
199	(125)	172	519	609	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי
6,919	7,651	7,874	8,371	8,232	הכנסות ריבית, נטו לאחר הוצאות בגין הפסדי אשראי
					הכנסות שאינן מריבית
1,610	1,282	919	682	1,686	הכנסות מימון שאינן מריבית
4,092	3,887	4,052	4,121	3,225	עמלות
595	159	371	68	170	הכנסות אחרות
6,297	5,328	5,342	4,871	5,081	סך כל ההכנסות שאינן מריבית
					הוצאות תפעוליות ואחרות
4,938	4,778	4,591	4,544	4,325	משכורות והוצאות נלוות
1,678	1,697	1,661	1,569	1,521	אחזקה ופחת בניינים וציוד
5	-	-	-	-	הפחתות של מוניטין
2,215	2,025	2,163	2,224	2,062	הוצאות אחרות
8,836	8,500	8,415	8,337	7,908	סך כל הוצאות התפעוליות והאחרות
4,380	4,479	4,801	4,905	5,405	רווח לפני מיסים
1,691	1,717	1,692	1,619	1,830	הפרשה למיסים על הרווח
2,689	2,762	3,109	3,286	3,575	רווח לאחר מיסים
177	66	92	36	(15)	חלקו של התאגיד הבנקאי ברווחים של חברות כלולות לאחר השפעת המס
					רווח נקי
2,866	2,828	3,201	3,322	3,560	לפני ייחוס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה
(31)	(37)	(29)	(65)	(38)	המיוחס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה
2,835	2,791	3,172	3,257	3,522	המיוחס לבעלי מניות הבנק
					רווח בסיסי ומדולל למניה (בשקלים חדשים):
1.92	1.85	2.08	2.15	2.37	רווח נקי בסיסי המיוחס לבעלי מניות הבנק
1.92	1.84	2.08	2.15	2.37	רווח נקי מדולל המיוחס לבעלי מניות הבנק

מאזן מאוחד ליום 31 בדצמבר - מידע רב שנתי

2015	2016	2017	2018	2019	
במיליוני ש"ח					
					נכסים
60,455	74,757	81,333	80,113	76,213	מזומנים ופיקדונות בבנקים
69,475	77,201	77,299	74,571	84,949	ניירות ערך
1,764	1,284	1,161	1,257	1,470	ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר
265,070	265,428	271,977	275,954	285,806	אשראי לציבור
(3,671)	(3,471)	(3,213)	(3,352)	(3,328)	הפרשה להפסדי אשראי
261,399	261,957	268,764	272,602	282,478	אשראי לציבור, נטו
453	642	715	782	744	אשראי לממשלות
924	901	807	623	765	השקעות בחברות כלולות
3,095	3,147	2,986	2,853	3,043	בניינים וציוד
18	17	16	17	16	מוניטין
11,250	10,654	9,573	12,750	10,970	נכסים בגין מכשירים נגזרים
7,666	8,043	8,262	6,642	8,486	נכסים אחרים
-	-	-	8,570	-	נכסים המוחזקים למכירה ^(א)
416,499	438,603	450,916	460,780	469,134	סך כל הנכסים
					התחייבויות והון
328,693	346,854	362,854	364,714	373,644	פיקדונות הציבור
3,859	3,394	4,858	5,210	6,176	פיקדונות מבנקים
750	900	452	709	315	פיקדונות מממשלות
938	539	558	541	476	ניירות ערך שהושאלו או נמכרו במסגרת הסכמי רכש חוזר
21,308	22,640	15,577	17,798	19,958	אגרות חוב, שטרי התחייבות וכתבי התחייבות נדחים
11,098	10,677	9,740	12,089	11,528	התחייבויות בגין מכשירים נגזרים
20,746	21,885	23,324	14,780	21,163	התחייבויות אחרות
-	-	-	8,778	-	התחייבויות המוחזקות למכירה ^(א)
387,392	406,889	417,363	424,619	433,260	סך כל ההתחייבויות
340	367	386	856	468	זכויות שאינן מקנות שליטה
28,767	31,347	33,167	35,305	35,406	הון המיוחס לבעלי מניות הבנק
29,107	31,714	33,553	36,161	35,874	סך כל ההון
416,499	438,603	450,916	460,780	469,134	סך כל ההתחייבויות וההון

(א) למידע נוסף ראה [ביאור 36](#). בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2018.

מילון מונחים

מונח

הגדרה

א

<p>אובליגו</p> <p>מייצג את סך החבות שהועמדה ללקוח ומהווה את החבות הכוללת לבנק.</p>	<p>אובליגו</p>
<p>איגוח</p> <p>פעולה של הפיכת הלוואות ואשראי בנקאי להלוואה ארוכת טווח, באמצעות אגרות חוב.</p>	<p>איגוח</p>
<p>אירוע קיברנטי (סייבר)</p> <p>אירוע אשר במהלכו מתבצעת תקיפת מערכות מחשב ו/או מערכות ותשתיות משוכצות מחשב על ידי, או מטעם, יריבים (חיצוניים או פנימיים לתאגיד הבנקאי) אשר עלולה לגרום להתממשות סיכון סייבר לרבות ניסיון לביצוע תקיפה כאמור גם אם לא בוצע נזק בפועל.</p>	<p>אירוע קיברנטי (סייבר)</p>
<p>אנשים פרטיים</p> <p>יחידים שאינם תאגידים (רשומים או לא רשומים) ואינם עוסקים בפעילות עסקית.</p> <p>אנשים פרטיים מוגדרים בהתאם להוראות בנק ישראל כך שבקטגוריה זו נכללות הלוואות ליחידים שאינן למטרות עסקיות אשר מסווגים לענף משק אנשים פרטיים בהתאם להגדרות אחידות של הלמ"ס לרבות משקי בית ובנקאות פרטיות.</p>	<p>אנשים פרטיים</p>
<p>ארגון מחדש של חוב בעייתי</p> <p>חוב אשר לגביו, מסיבות כלכליות או משפטיות הקשורות לקשיים פיננסיים של החייב, הבנק העניק ויתור בדרך של שינוי בתנאי החוב במטרה להקל על החייב את נטל תשלומי המזומן בטווח הקרוב או בדרך של קבלת נכסים אחרים.</p>	<p>ארגון מחדש של חוב בעייתי</p>
<p>אשראי on call</p> <p>אשראי שניתן למספר ימים ונפרע על פי קריאה בהתאם לתנאי ההסכם בין הבנק ללקוח.</p>	<p>אשראי on call</p>
<p>אשראי בהשגחה מיוחדת</p> <p>אשראי בהשגחה מיוחדת מאזני הוא אשראי אשר מתקיימות לגביו חולשות פוטנציאליות שראוי שיקבלו תשומת לב מיוחדת של הנהלת התאגיד. אשראי חוץ מאזני מסווג כאשראי בהשגחה מיוחדת אם מימוש ההתחייבות התלויה בגין הסעיף הינו ברמת "אפשרי" וכן אם החובות, שיתכן שיוכרו כתוצאה מהתממשות התלויה, ראויים לסיווג בקטגוריה זו.</p>	<p>אשראי בהשגחה מיוחדת</p>
<p>אשראי דוקומנטרי מותנה - SBLC</p> <p>אשראי דוקומנטרי מסחרי, אשר מטרתו העיקרית היא להבטיח ביצוע תשלום. אשראי דוקומנטרי מותנה דומה לערבות בכך שהוא מהווה התחייבות של בנק לשלם את הסכום הנקוב בו כנגד מסמך דרישת תשלום מהמוטב, בעוד שלאשראי דוקומנטרי מסחרי בו נדרשת הצגת מסמכים שונים על מנת להפוך את התחייבות הבנק למוחלטת.</p>	<p>אשראי דוקומנטרי מותנה - SBLC</p>
<p>אשראי נחות</p> <p>אשראי אשר מוגן באופן שאינו מספק על ידי השווי הנוכחי המבוסס ויכולת התשלום של החייב או של הביטחון ששועבד, אם קיים. לסיכון אשראי מאזני שסווג כאמור, קיימת חולשה או חולשות מוגדרות היטב, אשר מסכנות את מימוש החוב. אשראי אשר מוכרת בגינו הפרשה להפסדי אשראי על בסיס קבוצתי יסווג כנחות כאשר הוא הופך לחוב בפיגור של 90 יום או יותר.</p>	<p>אשראי נחות</p>

<p>אשראי פגום</p> <p>אשראי מאזני הנבחן על בסיס פרטני, ואשר בהתבסס על מידע ואירועים עדכניים, צפוי שהתאגיד הבנקאי לא יוכל לגבות את כל הסכומים המגיעים לו (תשלומי קרן וריבית) לפי התנאים החוזיים של הסכם החוב. חוב הנבחן על בסיס פרטני יסווג כפגום בכל מקרה כאשר קרן או ריבית מצויים בפיגור של 90 ימים רצופים או יותר, למעט אם החוב מובטח היטב וכן מצוי בהליכי גביה.</p> <p>אשראי חוץ מאזני מסווג כאשראי פגום אם מימוש ההתחייבות התלויה בגין הסעיף הינו ברמת "אפשרי" וכן אם החובות, שיתכן שיוכרו כתוצאה מהתממשות ההתחייבות התלויה, ראויים לסיווג בקטגוריה זו.</p> <p>בנוסף, חוב פגום ייחשב גם חוב שנבחן פרטנית ואשר תנאיו שונו בשל ארגון מחדש של חוב בעייתי.</p>	
<p>ב</p> <p>באזל 2/באזל 3</p> <p>הוראות לניהול הסיכונים של הבנקים שנקבעו על ידי ועדת באזל לפיקוח על הבנקים (BCBS), העוסקת בפיקוח ובקביעת סטנדרטים לפיקוח על בנקים בעולם. הוראות ועדת באזל מהווים קנה מידה (benchmark) לסטנדרטים מובילים שנועדו להבטיח יציבות של מוסדות פיננסיים.</p>	
<p>ה</p> <p>הון עצמי רובד 1</p> <p>הון על בסיס מתמשך - going concern capital. הון עצמי רובד 1 כולל את ההון המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי בתוספת חלק מהזכויות שאינן מקנות שליטה בהון של חברות בת שאוחדו (זכויות מיעוט) ובניכוי מוניטין, נכסים בלתי מוחשיים אחרים, והתאמות פיקוחיות וניכויים נוספים, והכל כמפורט בהוראת ניהול בנקאי תקין 202 "מדידה והלימות הון - ההון הפיקוחי", ובכפוף להוראות המעבר שבהוראת ניהול בנקאי תקין 299 "מדידה והלימות הון - ההון הפיקוחי - הוראות מעבר".</p>	
<p>הון רגולטורי</p> <p>הון המשמש לחישוב יחס הלימות הון של הבנק ויחסים רגולטוריים נוספים (כגון: יחס מינוף, ריכוזיות אשראי ועוד). רכיבי הון חשבונאי ומכשירי הון פיקוחי כשירים נוספים (כגון כתבי התחייבות נדחים הכשירים להיכלל כהון רגולטורי).</p>	
<p>הון רובד 2</p> <p>שכבת הון הנכללת בחישוב ההון הרגולטורי הכשיר. הון רובד 2 הינו הון נחות יותר (gone concern capital) והוא כולל בעיקר מכשירי הון כשירים שהונפקו על ידי הבנק בעבר אשר נכללים בהון זה בהתאם להוראות המעבר ליישום הוראות באזל 3 וכן מכשירי הון החדשים הכשירים שמהווים הון המותנה (contingent convertible - CoCo) שהונפקו על ידי הבנק ושיומרו למניות הבנק בקרות אירוע מוכן (point of non viability). כמו כן, במסגרת הון זה נכללים פריטים נוספים כגון: יתרת הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי לפני השפעת המס המתייחס עד לתקרה של 1.25% מסך נכסי סיכון האשראי.</p>	
<p>החשיפה בעת הכשל</p> <p>EAD - (Exposure At Default)</p>	
<p>הסכמי רכש/מכר חוזר</p> <p>(Repurchase agreement or reverse repurchase)</p> <p>הסכמי ריפוי אלה הם הסכמים לרכישה או למכירת נייר ערך תמורת מזומנים או ניירות ערך כאשר בעת העסקה מסכימים המוכר והקונה לבצע עסקה חוזרת, הפוכה מזו שבוצעה לראשונה, במועד ובמחיר מוסכמים מראש.</p>	

<p>הפרשה שנקבעת לגבי כל חוב שנבחן פרטנית (ובכלל זה כל חוב שעבר ארגון מחדש של חוב בעייתי וכפוף לבחינה פרטנית בהתאם למדיניות הבנק). סכום ההפרשה נאמד בהתאם לתזרים המזומנים הצפוי המהווה בשיעור הריבית המקורית של החוב או כאשר החוב מוגדר כחוב מותנה ביטחון, בהתאם לשווי הוגן של הביטחון בניכוי עלויות מימוש ותוך הפעלת מקדמי ביטחון זהירים. לצורך קביעת ההפרשה הנאותה, הבנק בוחן באופן שוטף ובהתאם לנהלים את הלוחים הרלבנטיים. בנוסף, הפרשה פרטנית מבוצעת על כל חוב הכפוף לבחינה פרטנית כאמור לעיל והמצוי בפיגור של 90 יום.</p>	<p>הפרשה פרטנית</p>
<p>הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי מיושמת עבור קבוצות גדולות של חובות קטנים יחסית והומוגניים, וכן בגין חובות שנבדקו פרטנית ונמצא שאינם פגומים. ההפרשה הקבוצתית בגין מכשירי האשראי החוץ מאזניים מבוססת על שיעורי ההפרשה שנקבעו עבור האשראי המאזני, תוך התחשבות בשיעור המימוש לאשראי הצפוי של סיכון האשראי החוץ מאזני.</p>	<p>הפרשה קבוצתית</p>
ח	
<p>סך חשיפות האשראי של הבנק כלפי הלווה או קבוצת לווים שכוללת אשראי באחריות הבנק, השקעה בניירות ערך של הלווה, התחייבויות התאגיד הבנקאי לשלם כסף על חשבון הלקוח (לרבות ערבויות ואשראי תעודות) ועסקאות בנגזרים מעבר לדלפק (OTC). חבות מחושבת בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 313 של הפיקוח על הבנקים.</p>	<p>חבות</p>
<p>פיגור של חוב נקבע בהתייחס לתנאי הפירעון החוזיים שלו. החוב נמצא בפיגור אם הוא (כולו או חלקו) לא נפרע תוך 30 יום מהמועד שנקבע לפירעון. לעניין זה, חוב בחשבון עובר ושב ייחשב כחוב בפיגור, אם חריגות ממסגרות אשראי מאושרות לא תיפרענה תוך 30 יום ממועד היווצרותן או אם בתוך מסגרת האשראי לא נזקפו לזכות אותו חשבון סכומים עד לכדי כיסוי החוב תוך תקופה שנקבעה על ידי הנהלת הבנק.</p>	<p>חוב בפיגור</p>
<p>מתחלקים לחוזי רכש (CALL) ולחוזי מכר (PUT). חוזה רכש הוא הזכות לקנות כמות מסוימת של נכס מסוים במחיר מימוש עד (אמריקאית)/ב (אירופית) תאריך מסוים. חוזה מכר הוא הזכות למכור כמות מסוימת של נכס מסוים במחיר מימוש עד (אמריקאית)/ב (אירופית) תאריך מסוים.</p>	<p>חוזה אופצייה</p>
<p>כל חישוב הנותן ביטוי לתנאי אי וודאות, כלומר, מותאם לסיכון. לדוגמה, משקף את ניסיון העבר והערכת ההנהלה לגבי מועדי הפרישה הצפויים של עובדי הבנק וההטבות הצפויות עם הפרישה, המיוחסות ליניארית על פני תקופת העבודה הצפויה.</p>	<p>חישוב אקטוארי</p>
<p>חשיפות אלו נובעות ממחויבות שנטל הבנק כלפי הלווים שלו אך לתאריך הדיווח טרם מומשו/נוצלו על ידי הלווים ולאור זאת חשיפות אלו טרם באות לידי ביטוי ברישום נכס או התחייבות מאזנית. דוגמה לחשיפות אלו הן, בין היתר:</p> <ul style="list-style-type: none"> • התחייבויות למתן אשראי שטרם נוצלו; • מסגרות אשראי לא מנוצלות; • התחייבויות בהתאם להסכמי ערבות; • התחייבויות בהתאם לאישור עקרוני המחייב את הבנק לשמור על ריבית לתקופה מסוימת. • ועוד. 	<p>חשיפות חוץ מאזניות</p>

<p>החשיפה לסיכון הבסיס מתבטאת בהפסד שעלול להתרחש כתוצאה משינויים במדד המחירים ובשערי החליפין, עקב ההפרש בין שווי הנכסים להתחייבויות, כולל השפעת העסקאות העתידיות, בכל אחד ממגזרי ההצמדה. החשיפה לסיכונים הבסיס נמדדת כאחוז מההון החשוף של הקבוצה. ההון החשוף ברמת הבנק, כולל את ההון העצמי ועתודות מסוימות, בניכוי נכסים קבועים והשקעות בחברות מוחזקות.</p>	<p>חשיפת בסיס הצמדה ושער חליפין</p>
<p>י</p>	
<p>יחס בין ההון הרגולטורי הכשיר שברשות הבנק לבין נכסים משוקללים בסיכון בגין סיכון אשראי, סיכון שוק וסיכון תפעולי אשר חושבו בהתאם להוראות בנק ישראל ומשקפים את הסיכון הנשקף מהחשיפות בהם נוקט הבנק במהלך הפעילות.</p>	<p>יחס הלימות ההון</p>
<p>יחס כיסוי הנזילות הינו יחס הבוחן אופק של 30 ימים בתרחיש קיצון ונועד להבטיח שלתאגיד בנקאי מלאי של נכסים נזילים באיכות גבוהה שנותן מענה לצורכי הנזילות של התאגיד באופק זמן זה בהתאם לתרחיש הגלום בהוראה.</p>	<p>יחס כיסוי נזילות</p>
<p>מוגדר כמדידת ההון (המונה) מחולק במדידת החשיפה (המכנה), כאשר היחס מבוטא באחוזים.</p>	<p>יחס מינוף</p>
<p>כ</p>	
<p>כתבי התחייבות שהזכויות לפיהם נדחות מפני תביעותיהם של כל הנושים האחרים של התאגיד הבנקאי, למעט כתבי התחייבות אחרים מאותו סוג.</p>	<p>כתבי התחייבות נדחים</p>
<p>מ</p>	
<p>מבנים שהוקמו במטרה להעביר לבעלי האג"ח תזרימים הנובעים ממכשירים/נכסים אחרים. לצורך כך, מוקמת חברה יעודית (Entity SPE – Special Purpose) שקולטת את הנכסים היוצרים תזרים מזומנים שמועבר על ידי יוצרם (originator) ומסיטה את תקבולי תזרים המזומנים המסוים ממנה אל בעלי האג"ח זאת בהתאם למבנה שמוסכם עם בעלי האג"ח לפי סדר הקדימויות הגלום בסדרות האג"ח השונות (tranche). המחאת הזכויות כאמור יוצר מבנה משפטי שבו נושי ה-SPE לא יוכלו לרדת לנכסי הישות המעבירה וגם לא יהיו חשופים לסיכונים הגלומים מפעילויות האחרות של הישות, וכי כל מהותה של ה-SPE הוא קבלת תקבולי תזרים המזומנים המדובר והעברה לבעלי האג"ח.</p>	<p>מבני איגוח</p>
<p>הבנק נעזר במודל ההון הכלכלי, המתבסס על דירוגי הלווים, על מנת להעריך את סיכון האשראי ברמת המכלול של תיק האשראי ובחתיכים שונים מתוכו.</p>	<p>מודל ההון הכלכלי</p>
<p>נגזרים משובצים הינם מכשירים נגזרים, אשר משובצים (embedded) במסגרת חוזים ומכשירים פיננסיים אחרים או חוזרים מסחריים לרכישה או מכירה של מוצרים ושירותים (חוזים אלו מכונים בספרות החשבונאית כ"חוזים מארחים" Host Contract).</p> <p>הטיפול החשבונאי מבוצע בהתאם למהות הכלכלית של הפריטים והעסקאות ולא בהתאם לצורתם המשפטית ולאור זאת, מכשירים נגזרים משובצים שעל פי מאפיינים כלכליים אינם קשורים באופן ברור והדוק לחוזה המארח מופרדים ממנו לצורכי המדידה בספרי הבנק.</p>	<p>מכשירים נגזרים משובצים (Embedded Derivative)</p>
<p>מניות המוחזקות במישרין על ידי החברה עצמה. ממניות אלה נשללו הזכויות בהון ובהצבעה בחברה.</p>	<p>מניות רדומות</p>

<p>המרווח בין מחיר הרכישה ומחיר המכירה המוצעים. זהו למעשה ההבדל בין המחיר הגבוה ביותר שקונה מוכן לשלם עבור נכס והמחיר הנמוך ביותר בו מוכר מוכן למכור אותו.</p>	<p>מרווח Bid-Ask</p>
<p>משך חיים ממוצע (מח"מ) נמדד בשנים ומשקלל את תשלומי הריבית התקופתיים של המכשיר הפיננסי לאורך חייו עד לפדיון הסופי.</p>	<p>משך חיים ממוצע (מח"מ)</p>
נ	
<p>חוזה המעביר סיכון אשראי מקונה למוכר. נגזרי אשראי יכולים ללבוש צורות שונות כמו: אופציות להגנה על כשל אשראי, שטר לכיסוי חלקי של סיכון האשראי, SWAP לכיסוי מלא של הסיכון וכו'.</p>	<p>נגזר אשראי</p>
<p>הקצאת הון מזערי כנגד סיכונים אשראי, סיכונים שוק וסיכונים תפעוליים, בשיטה הקושרת את היקף החשיפות לסיכונים השונים לדרישת ההון הרגולטורית. הוראות נדבך 1 שנקבעו על ידי ועדת באזל אומצו במסגרת הוראות נוהל בנקאי תקין מספר 201 עד 209 והם קובעים שיטה פיקוחית לחישוב נכסים משוקללים בסיכון ואופן החישוב של דרישות ההון בגין נכסי סיכון כאמור.</p>	<p>נדבך 1</p>
<p>ניהול נכסי בנק והתחייבויותיו במגמה ליצור הקבלה מתאימה ביניהם ולהכביר את הונו של הבנק בטווח הארוך, לטובת בעלי מניותיו.</p>	<p>ניהול נכסים והתחייבויות - ALM</p>
<p>נכסי סיכון משקפים חשיפה מאזנית וחוזי מאזנית שנוצרת בגין פעילויות הבנק, משוקללת בסיכון המיוחס לה בהתאם להוראות נוהל בנקאי תקין 203 עד 209 בכל הקשור לסיכון אשראי, סיכון שוק וסיכון תפעולי. נכסי סיכון כאמור נועדו לשקף את הסיכון המשוקלל בגינו נדרש הבנק להחזיק דרישת ההון הרגולטורי במסגרת הדרישות להלימות ההון.</p>	<p>נכסים משוקללים בסיכון או נכסי סיכון (RWA)</p>
<p>מאית של אחוז אחד המשמש כמודד לגבי שיעורי ריבית.</p>	<p>נקודת בסיס - Bp</p>
ס	
<p>סיכון האשראי הינו סיכון של הבנק להפסד כתוצאה מהאפשרות שלווה/צד נגדי לא יעמוד בהתחייבויותיו כלפי התאגיד הבנקאי, כפי שסוכמו.</p>	<p>סיכון אשראי</p>
<p>סיכון ה-Conduct (התנהלות מול לקוחות) הינו הסיכון שהתנהלות מול הלקוחות אשר אינה הוגנת, שקופה ומותאמת לצרכיו תוביל להפסדים כתוצאה מנזקים משפטיים, קנסות או נזקי מוניטין.</p>	<p>סיכון ה-Conduct (התנהלות מול לקוחות)</p>
<p>סיכון הנזילות הוא הסיכון הנוצר בשל אי הוודאות ביחס לאפשרות לגיוס מקורות ו/או למימוש נכסים, באופן בלתי צפוי ותוך פרק זמן קצר, מבלי שיגרם הפסד מהותי.</p>	<p>סיכון נזילות</p>
<p>סיכון תפעולי מוגדר כסיכון להפסד כתוצאה מאי נאותות או מכשל של תהליכים פנימיים, אנשים ומערכות או כתוצאה מאירועים חיצוניים. הגדרה זו כוללת סיכון משפטי, אך אינה כוללת סיכון אסטרטגי וסיכון תדמיתי.</p>	<p>סיכון תפעולי</p>
<p>הסיכון השיורי, הוא הסיכון שנשאר אחרי שיוך כל הסיכונים הספציפיים. לדוגמה: כאשר אדם רוכש נכס, הוא נחשף לחבילה של סיכונים שונים. רבים מהסיכונים הללו אינם ייחודיים לנכס שנרכש, אלא משקפים תרחישים רחבים יותר, כמו למשל עלייה או ירידה של מניות, העלאה או הורדה של שערי ריבית או שינוי קצב הצמיחה בכלכלה או בתעשייה מסוימת. ניתן לצמצם את החשיפה אליו באמצעות גיוון.</p>	<p>סיכון שיורי</p>

סיכוי בסיס	סיכון הבסיס, אשר מתבטא בהפסד שעלול להתרחש כתוצאה משינויים במדד המחירים ובשערי החליפין, עקב ההפרש שבין שווי הנכסים להתחייבויות, כולל השפעת העסקאות העתידיות, בכל אחד ממגזרי ההצמדה.
סיכוי ריבית	סיכון להפסד או לירידת-ערך כתוצאה משינויים בשערי הריבית במטבעות השונים.
סיכון אסטרטגי	סיכון עסקי הכולל את ההשלכות הנוכחיות והעתידיות על הון, רווחים, מוניטין או מעמד הנובעים מהחלטות עסקיות שגויות, מיישום בלתי נאות של ההחלטות או מהעדר תגובה לשינויים ענפיים, כלכליים, רגולטורים וטכנולוגיים.
סיכון מוניטין	הסיכון שפרסום או גילוי ציבורי של עסקה או נוהג הקשור ללקוחות, כמו גם תוצאות עסקיות ואירועים הקשורים לקבוצה, ישפיע באופן שלילי על אמון הציבור בקבוצה או יגרמו לירידה בבסיס הלקוחות או יגררו עלויות משפטיות גבוהות או ירידה בהכנסות.
סיכוי שוק	סיכון שוק מוגדר כסיכון להפסד בפוזיציות מאזניות וחוץ מאזניות הנובע משינוי בשווי הוגן של מכשיר פיננסי עקב שינוי בתנאי שוק (שינוי ברמת מחירים בשווקים שונים, תנודתיות בשערי ריבית, שערי חליפין, אינפלציה, מחירי מניות וסחורות ומדדים כלכליים נוספים).
סינדיקציה	עסקה שבה מספר מלווים חולקים מתן הלוואה ללווה יחיד, אך כל מלווה מעמיד הלוואה בסכום מסוים ללווה ויש לו את הזכות להפרע ממנו. לעיתים קרובות, קבוצות של מלווים מממנות יחד אותן הלוואות כאשר הסכום שהועמד גדול יותר מהנכונות של מלווה יחיד כלשהו להלוות.
ע	
עלות ריבית	מרכיב הריבית שמוקצה לשנה שוטפת ומסווג כחלק מהוצאות אחרות.
עלות שירות	כל מרכיבי עלות ההטבה לעובדים המוקצים לתקופה מסוימת.
ר	
רווח בסיסי למניה	הרווח הבסיסי למניה יחושב על ידי חלוקת הרווח או ההפסד, המיוחס לבעלי מניות רגילות של החברה האם (המונה), בממוצע משוקלל של מספר המניות הרגילות הקיימות במחזור (המכנה) במהלך התקופה.
רווח מדולל למניה	חלוקת הרווח או ההפסד, המיוחס לבעלי המניות הרגילות של החברה האם, ובממוצע המשוקלל של מספר המניות הקיימות במחזור, בהתחשב בהשפעת כל המניות הרגילות הפוטנציאליות המדללות.
רווח/הפסד אקטוארי	בעיקר משקף התאמות בגין אומדנים אקטואריים לסוף השנה של תכניות פנסיה להטבה מוגדרת והפחתה של סכומים שנרשמו בעבר ברווח כולל אחר.
ריבית העוגן	ריבית הנקבעת לפי בסיס אובייקטיבי חיצוני הינו, שלתאגיד לא תהיה השפעה ישירה בקביעתה, על פי נוסחה קבועה מראש.

ש

שווי הוגן

ערך המשקף את המחיר שלפיו ניתן לממש את הנכס הפיננסי או להעביר את ההתחייבות הפיננסית בעסקה בין קונה מרצון לבין מוכר מרצון. שווי זה נקבע בהתאם להיררכיית השווי ההוגן שנקבעה בתקינה החשבונאית:

- רמה 1 - שווי שנקבע בהתאם למחירים הנצפים בשוק;
- רמה 2 - שווי שמוערך תוך שימוש בנתונים נצפים;
- רמה 3 - שווי המוערך תוך שימוש בטכניקות הערכה שכוללות גם נתונים לא נצפים.

שוק פעיל

שוק בו עסקאות בנכס או בהתחייבויות מתקיימות בתדירות ובנפח מספיקים על מנת לספק מידע על התמחור על בסיס שוטף.

שיעור התשואה הפנימי (שת"פ)

מדד לבחינת כדאיות ביצוע השקעות. המדד מצביע על יעילותה ואיכותה של השקעה ספציפית לעומת ערך נוכחי נקי המצביע על ערכה וגודלה. שיעור התשואה הפנימי הינו שיעור הריבית המנכה את תזרימי המזומנים הצפויים מהמכשיר הפיננסי אל היתרה המאזנית בדוח הכספי.

שיעור התשואה להון

היחס בין התשואה של עסק (רווח נקי) לבין ההון העצמי שלו. שיעור זה מודד את יכולות הבנק ביצירת רווחים מהנכסים נטו, וממחיש עד כמה יעיל הבנק בניצול השקעות נוספות ליצירת גידול בהכנסותיו.

התשואה להון בבנקים מתבטאת ביחסים אלה:

- רווח נקי המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי בניכוי דיבידנד למניות בכורה שלא נרשם כהוצאה ברווח והפסד והוכרז בתקופת הדיווח בלבד מחולק בהון עצמי ממוצע;
- רווח נקי המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי בניכוי דיבידנד למניות בכורה שלא נרשם כהוצאה ברווח והפסד והוכרז בתקופת הדיווח בלבד מחולק בהון עצמי ממוצע בניכוי יתרה ממוצעת של מניות בכורה שנכללו בהון העצמי.

ת

תאגיד עזר

תאגיד שאינו עצמו תאגיד בנקאי שעיסוקיו הם רק בתחום הפעולה המותר לתאגיד בנקאי השולט בו, למעט עיסוקים שהתייחדו לתאגידים בנקאיים בהתאם לחוק.

תהליך הסקירה הפיקוחי SREP - (Supervisory Review Process)

התהליך נועד להבטיח כי התאגידים הבנקאיים יקצו הון הולם על מנת לתמוך בכל הסיכונים הגלומים בעסקיהם, וכמו כן לעודד את התאגידים הבנקאיים לפתח להשתמש בטכניקות משופרות לניהול סיכונים לצורך ניטור וניהול סיכונים. במסגרת התהליך בוחן הפיקוח את פרופיל הסיכון של התאגיד הבנקאי וכן התהליך הפנימי שנקט על ידי הבנק להערכת נאותות כוללת של הלימות ההון הרגולטורי המוחזק על ידי הבנק כנגד החשיפות. תהליך זה נועד לתת לרגולטור כלים להערכה עצמאית של פרופיל הסיכון של הבנק וניהול הסיכונים ולקבוע צעדים להתערבות מוקדמות במטרה למנוע פגיעה ביציבות הבנק ואיתנות הפיננסית שלו.

תכנית הטבה מוגדרת

סכומי קצבה או ביטוח קבועים וידועים מראש המשולמים לזכאים, בין שאלה תלויים בתוצאות ההשקעות של קרן הקצבה או המבטח.

תשואה להון

רווח נקי בניכוי דיבידנד למניות בכורה שלא נרשם כהוצאה ברווח והפסד והוכרז בתקופת הדיווח בלבד מחולק בהון עצמי ממוצע.

	A
נייר ערך שהבטוחות שניתנו לו, או השיעבוד, לגבי תשלומי הריבית והקרן, הינם תשואה על מסמך פיננסי מסוים.	ABS – Assets Back Securities (אגרות חוב מגובי נכסים)
	B
כלי ניהולי למדידת ביצועי הבנק וקווי העסקים שלו במגוון נושאים כמותיים ואיכותיים אותם הגדירה הנהלת הבנק במסגרת התכנית האסטרטגית	BSC – Balanced Score Card
מימון פרויקטיים ציבוריים בו גוף פרטי מקבל זיכיון מגוף ציבורי כדי לממן, לתכנן, לבנות ולהפעיל מתקן ציבורי לתקופה קצובה בסופה עוברת הבעלות על הפרוייקט לממשלה.	B.O.T – Build Operate Transfer
	C
אגרות חוב המגובים על ידי תיק אגרות חוב ו/או הלוואות ברמות "בכירות" (seniority) ובדירוגים שונים.	CDO – Collateralized Debt Obligation
מכשיר פיננסי המעביר חשיפת אשראי למנפיק בין הצדדים לעסקה.	CDS – Credit Default Swap
אגרת חוב המגובה בתיק הלוואות.	CLO – Collateralized Loan Obligation
מודל מובנה של בקרה פנימית. מטרת מסגרת המודל הינה לסייע לעסקים ולישויות אחרות להעריך, לאמוד ולהעצים את מערכות הבקרה הפנימית הפועלות אצלם.	COSO – Committee Of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission
מונח המתייחס להסדרי מימון שונים שחוצים גבולות לאומיים, כגון מתן הלוואות לאנשים וגופים במדינה אחרת, מכתבי אשראי, קיבולים בנקאיים וכו'.	Cross Border Activity (פעילות חוצת גבולות)
חישוב סיכון האשראי בנגזרים משקף את תוחלת ההפסד הצפוי לבנק במקרה בו הצד הנגדי לעסקה יגיע למצב של כשל אשראי.	CVA – Credit Valuation Adjustment
	D
ה-(DFA) הינו חוק פדראלי אמריקאי אשר נכנס לתוקף ב-28 ביולי 2010 ומכיל רפורמה מקיפה ברגולציה הפיננסית, שלה השלכות שונות על קבוצת לאומי, שהעיקרית בהן מתייחסת לעסקאות בנגזרים מעבר לדלפק (OTC) מתחום החלף (Swap).	DFA – Dodd Frank Wall Street Reform and Consumer Protection Act
	E
רגולציה של האיחוד האירופי שנועדה להגדיל את יציבותם של השווקים מעבר לדלפק (OTC) בכל מדינות האיחוד האירופי.	EMIR – European Market infrastructure Regulation
	F
חוק אמריקאי הנועד לשיפור אכיפת המס, קובע כי גופים פיננסיים מחוץ לארה"ב חייבים בדיווח לרשות המס האמריקאית על חשבונות המנוהלים אצלם ושייכים למי שחייב בדיווח גם אם הוא לא תושב ארה"ב.	FATCA – Foreign Accounts Tax Compliance Act
התאגיד האמריקאי הפדרלי לביטוח פיקדונות ואחת מרשויות הפיקוח על הבנקים בארה"ב.	FDIC – Federal Deposit Insurance Corporation
סוכנות המסונפת לממשלת ארה"ב הרוכשת משכנתאות, מאגחת אותן ומוכרת אותן לציבור. (אין לחברה זאת ערבות של ממשלת ארה"ב).	FHLMC – Freddie Mac
חברה ציבורית בחסות ממשלת ארה"ב הרוכשת משכנתאות, מאגחת אותן ומוכרת אותן בשוק החופשי (אין לחברה זאת ערבות של ממשלת ארה"ב).	FNMA – Fannie Mae

חוזת בין שני צדדים למכירת כמות נכס כלשהו במחיר מסוים בזמן נתון במועד ידוע מראש (מועד הפקיעה). החוזת קושר קשר מחייב בין הצדדים להסכם. חוזת זה אינו חוזת סטנדרטי ואינו נסחר בשוקי הון מאורגים אלא נעשה לפי צרכי הלקוח.	FORWARD (חוזת אקדמה)
חוזת בין שני צדדים למכירת כמות נכס כלשהו במחיר מסוים בזמן נתון במועד ידוע מראש (מועד הפקיעה). החוזת קושר קשר מחייב בין הצדדים להסכם. חוזת עתידי זה הוא חוזת סטנדרטי הנסחר בשוקי הון מאורגים.	FUTURE (חוזת עתידי)
	G
חברת פדראלית למשכנתאות. האג"ח המונפקות על ידה זוכות לערבות של הסוכנות הממשלתית למשכנתאות (Government National Mortgage Association).	GNMA - Ginnie Mea
	I
תהליך הערכת הלימות ההון משמש לצורך בחינת היקף ההון הדרוש לתמיכה בסיכונים השונים שהקבוצה חשופה אליהם. על מנת לוודא שהון הקבוצה בפועל עולה על דרישות ההון האמורות בכל זמן.	ICAAP - Internal Capital Adequacy Assessment Process
	L
השיעור מתוך חשיפת האשראי הכללית של הלווה במועד הכשל (EAD) אשר צפוי לגרום נזק לבנק בקרות אירוע הכשל.	LGD - Loss Given Default (שיעור הפסד בהינתן כשל)
השיעור שמהווה המימון של הבנק בעסקת הרכישה ביחס לשווי הנכס הנרכש. שיעור המימון משקף מימד אחד של סיכון ההלוואה, כאשר יחס LTV גבוה משקף סיכון גבוה יותר לבנק נותן האשראי.	LTV (שיעור המימון)
	M
אגרות חוב המגובות בנכסים פיננסיים שבהן תשלומי הריבית והקרן מתבססים על תזרים מזומנים הנובע מפירעון הלוואות המובטחות בנכסים פיננסיים. הנכסים המגבים עשויים להיות קבוצות של הלוואות, לרבות משכנתאות למגורים, או נכסים פיננסיים אחרים.	MBS - Mortgage Back Securities (אגרות חוב מגובי משכנתאות)
	N
היחס שבין הכנסות ריבית נטו ליתרה ממוצעת של נכסים נושאי ריבית.	NIM - Net Interest Margin
אשראי פגום שאינו צובר ריבית.	NPL - Non Performing Loan
	O
ארגון בינלאומי של המדינות המפותחות המקבלות את עקרונות הדמוקרטיה הליברלית והשוק החופשי. הארגון הינו פלטפורמה לדיון במדיניות, השוואת ביצועים, איתור פתרונות לקשיים וגיבוש קודים, עקרונות מנחים וסטנדרטים משותפים לביצוע מדיניות כלכלית וחברתית ברמה הלאומית. במסגרת הארגון כל מדינה חברה יכולה לתרום באופן משמעותי לקביעת מדיניות הארגון וניסוח קווי פעולה משותפים.	OECD

	P
מונח המתאר את ההסתברות שהלווה יגיע למצב של כשל אשראי בתוך תקופת זמן נתונה ממועד ביצוע הדרוג. המונח מספק הערכה של הסבירות שלווה לא יוכל לעמוד בהתחייבויותיו כפי התנאים החוזיים של חובותיו.	PD - Probability of Default (כשל תוך שנה מיום הדרוג בתקופה נתונה)
מענק בצורת מניית אשר הינן חסומות ותלויות בביצועים עתידיים של התאגיד הבנקאי.	PSU (יחידות מניה חסומות תלויות ביצוע)
	R
שיטה המשווה תשואות על השקעות שונות הלוקחת בחשבון את הסיכון. התשואה בפועל מתואמת על ידי מדידת חשיפות הנכס לסיכון ומתאמת כלפי מטה את התשואה על נכסים מסוכנים יותר. יעילות השיטה תלויה בדיוק הערכה של הסיכון בנכסים שונים, ועד כמה ה"עונש" המוטל על נכסים מסוכנים יותר אכן משקף את דרגת סלידת הסיכון של כל משקיע נתון. לסוגים חדשים של נכסים, כמו נגזרים פיננסיים הערכת סיכון הוא דבר מאוד לא ודאי, לאור הניסיון בדבר התנהגות מחיריהם בפועל.	RORAC (תשואה להון מתאמת סיכון)
מניה רגילה שעל פי תנאי ההנפקה שלה לא ניתנת למסחר חופשי במשך פרק זמן מסוים או עד שיקרה או שלא יקרה אירוע מסוים ופרק זמן זה טרם חלף ו/או אירוע זה עוד לא התממש.	RSU (יחידות מניה חסומות)
	S
סוכנות ממשלתית אמריקאית לתמיכה בעסקים קטנים בארה"ב.	SBA - Small Business Administration
הסכם המגובה על ידי תיק CDS (שהינן נגזרות) ברמות בכירות (Seniority) שונות.	SCDO - Synthetic collateralized Debt Obligation
סדרת חוזים עתידיים או סדרת חוזי אקדמה למספר תקופות ידוע מראש אשר בהם שני הצדדים מסכימים להחליף זרמי תשלומים על קרן מושגית.	SWAP
	V
הינו מודל למדידת ההפסד המקסימאלי הצפוי בשל התממשות סיכוני השוק בתקופת זמן נתונה וברמת ביטחון סטטיסטית קבועה מראש. השימוש בשיטה זו מצריך שיערוך שוטף של כל הפוזיציות של התאגיד בהתבסס על השווי ההוגן של הנכסים וההתחייבויות. מטרת המודל הינן לאמוד את הסיכונים שהמוסדות הפיננסיים חשופים להם, וכן להחזיר הון הולם לכיסוי הפסדים הנובעים מהתממשותם של סיכוני השוק בפעילויות שונות.	VaR - Value at Risk (ערך בסיכון)

אינדקס

א

אומדנים חשבונאיים קריטיים 3

איגוח 337, 334, 253

אירועים לאחר תקופת הדיווח 284, 113

אסטרטגיה עסקית 84

אקטוארי 339, 336, 323, 186, 185, 184, 181, 175, 174, 151, 127

ארגון מחדש של חובות בעייתיים 244, 243

ב

באזל 338, 335, 201, 197, 172, 79, 73, 52, 37, 36, 35

בטחונות 253, 210, 122, 91

בניינים וציוד 132, 129, 113, 111, 110, 107, 105, 26, 23, 22, 17

333, 332, 331, 328, 303, 282, 281, 257, 256, 169, 168, 142

בקריות 342, 335, 303, 206, 126, 101, 100, 99, 98, 96, 91, 50, 3

ג

גורמים סביבתיים 121, 92

גידור 150, 140, 133, 126, 125, 117, 113, 106, 86, 75, 73, 44, 25

219, 216, 215, 211, 152, 151

ד

דוח מאוחד על הרווח הכולל 106, 4

דוח על השינויים בהון 150, 108, 4

דוח על תזרימי מזומנים 112, 111, 110, 4

דוח רווח והפסד 332, 328, 285, 281, 105, 19, 17, 4

דיבידנד 196, 139, 111, 110, 108, 49, 47, 39, 38, 35, 19, 12, 5

340, 284, 283, 197

ה

הון והלימות ההון 35, 26, 19, 3

הון מניות 108

הון עצמי רובד 1 198, 197, 193, 90, 39, 38, 37, 36, 35, 19, 11, 1

335, 199

הון רובד 1 נוסף 36, 35

הון רובד 2 335, 199, 198, 172, 36, 35, 34

הלבנת הון 315, 206, 86, 85, 50

הלוואות לדיור 71, 70, 69, 68, 67, 66, 60, 59, 55, 54, 53, 36, 27

241, 240, 239, 227, 226, 224, 222, 220, 162, 161, 121, 118, 92

320, 255, 254, 251, 242

הנכסים המשועבדים 311, 210, 209

הנפקה 312, 310, 209, 208, 195, 194, 192, 170, 130, 34, 18

הסביבה הכלכלית 116, 115, 114

הפחתת סיכון אשראי 217

הפרשה לירידת ערך 139, 132, 120, 110

הפרשה למס 144, 49, 23, 11

הפרשה פרטנית להפסדי אשראי 244, 243, 121

התחייבויות בגין הטבות לעובדים 173, 115, 106

ו

ועדת 201, 193, 192, 183, 182, 180, 179, 178, 176, 79, 52, 37

338, 335, 315, 311, 302, 295, 292, 291, 288, 287, 207

ח

חובות בעייתיים 251, 250, 249, 248, 247, 121, 57

חובות פגומים 162, 161, 148, 147, 122, 120, 92, 57, 56, 55, 54

245, 244, 243, 242, 239, 229, 228, 227, 226, 224, 222, 220, 197

327, 262, 250, 249, 248, 247, 246

י

יעד הון 36

ירידת ערך 134, 133, 132, 130, 125, 124, 118, 116, 110, 94, 29

323, 154, 137, 135

ל

לקוחות עסקיים 13

לקוחות קמעונאיים 79, 53

מ

מאזן מאוחד 333, 331, 285, 107, 4

מבנה ארגוני 321, 308, 285, 51, 4

מגבלות 80, 78, 77, 74, 73, 64, 63, 60, 59, 58, 53, 52, 38, 36, 13

312, 311, 276, 274, 253, 217, 121, 101, 83, 82

מגזרי פעילות 224, 222, 220, 219, 170, 113, 58, 45, 44, 41, 4, 4, 3

305, 285, 236, 235, 234, 233, 232, 231, 230, 229, 228, 227, 226

319

מגזרי פעילות - גישת ההנהלה 236, 235, 234, 233, 41, 3

מגזרי פעילות פיקוחיים 224, 222, 220, 219, 170, 113, 45, 44, 3

232, 231, 230, 229, 228, 227, 226

מדד המחירים לצרכן 176, 172, 117, 115, 114, 34, 33, 20, 15

177

מדינות זרות 316, 87, 64

מדיניות חשבונאית 92, 57, 37, 3

מדיניות ניהול סיכונים 51

מוניטין ונכסים בלתי מוחשיים 199

מוסדות פיננסיים זרים 267, 265, 29

מוסדיים 195, 182, 171, 141, 140, 94, 65, 45, 44, 34, 18, 10, 7

330, 322, 315, 310, 225, 223, 221, 208

מזומנים ושווי מזומנים 283, 111, 110

מיזוגים ורכישות 321, 320, 49, 48

מימון ממונף 72

מינוף 337, 335, 308, 200, 197, 113, 40, 38, 11

מיסוי 317, 86

מיסים נדחים 199, 170, 147, 146, 145, 144, 131, 115, 110, 95

מכשירי הון 335, 36

ממשלה 341, 325, 324, 257, 256, 164, 111, 15, 14

מסגרות אשראי 336, 321, 253

מקורות מימון 116, 79, 49

פ

פחת והפחתות 23

פיקדונות הציבור 12, 26, 31, 42, 43, 44, 45, 46, 70, 80, 107, 113, 138, 171, 220, 222, 224, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 234, 235, 236, 256, 257, 258, 260, 262, 263, 264, 266, 268, 274, 276, 280, 282, 325, 327, 328, 331, 333

פנסיה 19, 23, 32, 44, 91, 94, 106, 127, 142, 143, 174, 176, 184, 186, 187, 263, 296, 298, 306, 323, 330, 339

צ

צדדים קשורים 62, 113, 114, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280

ק

קיצוז נכסים והתחייבויות 129, 131

ר

רגולציה 4, 9, 16, 51, 85, 86, 88, 89, 91, 285, 311, 314, 315, 316, 341

רואי החשבון המבקרים 4, 96, 101, 102, 103, 290, 294

רווח למניה 113, 132, 149

ריכוזיות לווה 91

ריכוזיות ענפית 91

ש

שווי הוגן 21, 25, 29, 65, 73, 75, 76, 93, 94, 106, 113, 114, 116, 119, 120, 123, 124, 125, 126, 130, 132, 133, 136, 140, 150, 151, 153, 154, 156, 185, 211, 214, 215, 217, 230, 231, 253, 262, 263, 264, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 327, 340

שכר רואי החשבון המבקרים 294

ת

תגמול 4, 128, 137, 175, 176, 178, 179, 180, 182, 183, 191, 193, 280, 285, 287, 295, 297, 298, 301, 302

תיאכון הסיכון 28, 51, 52, 53, 61, 68, 69, 73, 90

תיק בנקאי 75, 76

תיק למסחר 28, 30, 91

תכנון וניהול ההון 308

תשואה להון 11, 340, 343

תשואה להון מותאמת סיכון 343

תשלום מבוסס מניות 108, 110, 112, 113, 128, 142, 191

נ

נגזרים 16, 19, 21, 22, 26, 44, 59, 60, 64, 65, 69, 70, 71, 73, 75, 77, 80, 81, 93, 107, 110, 113, 115, 118, 119, 120, 125, 126, 129, 133, 134, 138, 139, 140, 141, 200, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 230, 231, 253, 254, 255, 256, 257, 263, 260, 268, 267, 266, 265, 264, 271, 272, 273, 282, 322, 323, 327, 330, 331, 333, 343

ניירות ערך 5, 8, 12, 13, 25, 28, 29, 30, 31, 32, 38, 39, 40, 44, 59, 60, 65, 70, 82, 86, 87, 88, 93, 94, 106, 107, 110, 111, 112, 113, 114, 118, 120, 124, 126, 127, 138, 150, 151, 152, 153, 154, 156, 157, 158, 159, 160, 173, 192, 200, 202, 203, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 215, 219, 230, 231, 256, 257, 262, 263, 264, 266, 267, 268, 270, 271, 272, 273, 274, 276, 282, 283, 292, 304, 314, 315, 323, 331, 333, 335

נכסי סיכון 35, 37, 38, 136, 198, 220, 222, 224, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 335, 338

נכסים אחרים 65, 93, 107, 110, 113, 122, 130, 170, 185, 256, 257, 274, 276, 282, 324, 331, 333, 334, 337

ס

סייבר 13, 51, 52, 83, 207, 303, 308, 334

סיכון מוניטין 51, 89, 91, 339

סיכון מימון 79

סיכון נזילות 3, 13, 79, 91, 211, 338

סיכון ריבית 73, 75, 91

סיכון תפעולי 13, 35, 83, 91, 198, 338

סיכונים אשראי 3, 13, 20, 27, 28, 30, 46, 51, 53, 90, 92, 113, 126, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 308, 338

סיכונים שוק 3, 13, 35, 51, 73, 81, 198, 211, 317, 338, 339

סיכונים אחרים 3, 85, 90

ע

עמלות 8, 11, 12, 17, 21, 22, 41, 42, 85, 105, 113, 118, 119, 123, 129, 140, 141, 143, 202, 205, 206, 230, 233, 281, 310, 312, 327, 328, 332, 330, 339

ענפי משק 27, 28, 58, 59, 60, 71, 92, 321

ערך בסיכון 343